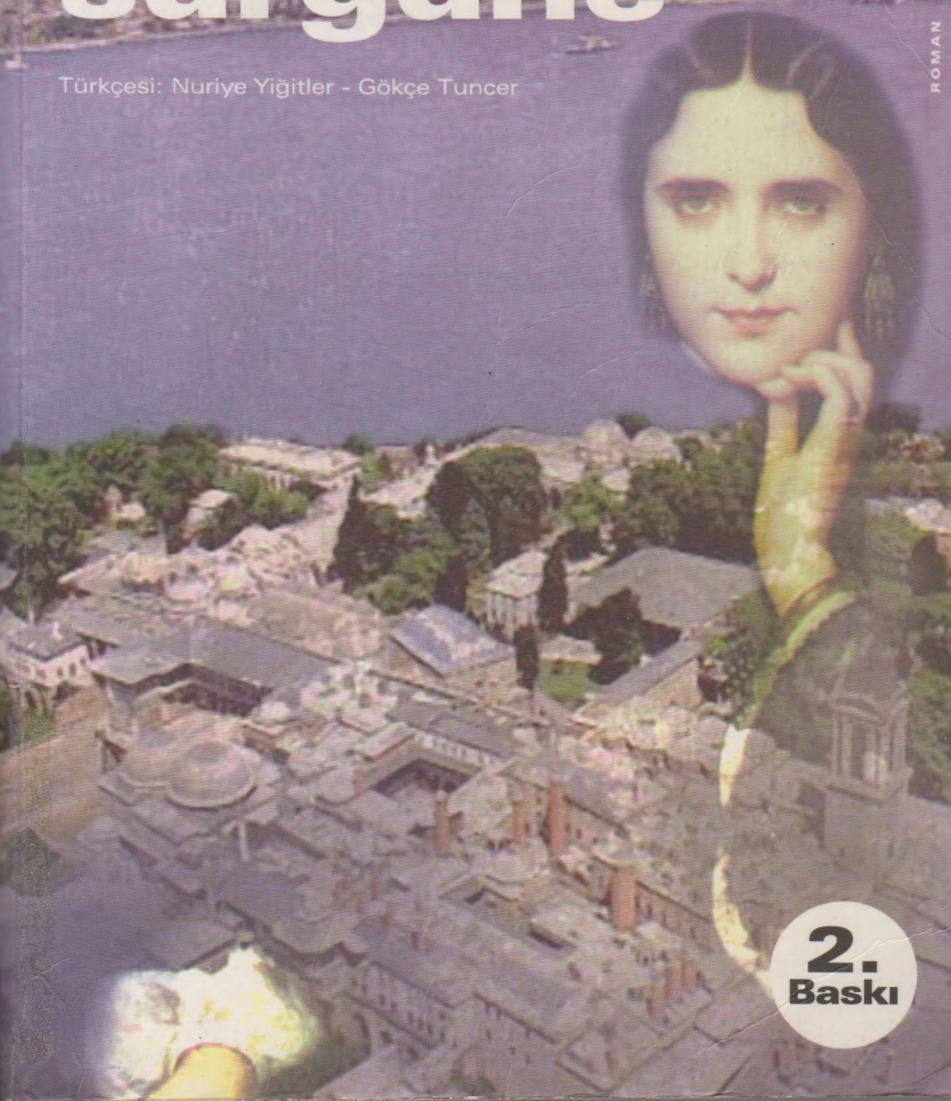
Kenize
Murad

EVEREST

Saraydan sürgüne

Türkçesi: Nuriye Yiğitler - Gökçe Tuncer

ROMAN

2. Baskı

ıURAD

ʻşı başlarında Paris'te doğdu. Annesi, padişah V. Murad'ın
an'dı. Babası ise Badalpur racasıydı. İki yaşında annesini
·ad Paris'te büyüdü. 21 yaşında babasını tanıdı. Paris'te
yaptıktan sonra 15 yıl boyunca bazı Fransız dergilerinin
·liğini yaptı. Gazeteciliğe ara verdiği bir süre, annesi Sel-
tını anlattığı *De la part de la princesse morte*'u yazdı. Bu
nilyonlar sattı. Yirmiye yakın ülkede yayımlandı. Kenize
la'da yaşıyor. Daha sonra kendi hikâyesini de kaleme al-
ıdalpour (Badalpur'un Bahçeleri).

ſLER

ıu. 1962 Çapa Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümü'nü
ılhk milli eğitim mensupluğunu ve idareciliğini emek-
tarihten sonra yoğun bir yazarlık ve çeviri hayatına
için eğitim programları ve TRT Radyosu için oyun-
ıları da kaleme alan Yiğitler, aralarında Stendhal, Pi-
ırars, Bernard-Henri Lévy ve Marek Halter'in de ol-
zarından çeviriler yapmıştır. Everest Yayınları'nda
(Edouard Sablier) çevirisi yayınlanmıştır.

ːR

ı. Saint-Benoît Lisesi'ni bitirdi. Bir süre mütercim-
. sonra Fransa'ya tiyatro okumaya gitti. 1998-2000
ll Sorbonne'da "Etudes théâtrales" okudu. Sinema
ldı. Everest Yayınları'ndan çıkan *Fotoğrafçı Kadın*
ıncer'in ilk çevirisi.

KENİZE MURAD
Saraydan Sürgüne

Türkçesi:
Nuriye Yiğitler-Gökçe Tuncer

§

Çağdaş Dünya Edebiyatı **36**

Saraydan Sürgüne
Kenize Murad

Kitabın özgün adı
De la part de la princesse morte
Robert Laffont, 1987, Paris

Kapak tasarım: Mithat Çınar
Fransızca'dan çevirenler: Nuriye Yiğitler-Gökçe Tuncer
Yayına hazırlayan: Halil Gökhan

© 1987, Kenize Murad
© 2001; bu kitabın Türkçe yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

Birinci Basım: Mart 2002
İkinci Basım: Mayıs 2002
ISBN: 975 - 297 - 035 - 4

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık

EVEREST YAYINLARI
Çatalçeşme Sokak No: 52/2 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: 0 212 513 34 20-21 Fax: 0 212 512 33 76
e-posta: everest@alfakitap.com
Genel Dağıtım: Alfa, Tel: 0 212 511 53 03 Fax: 0 212 519 33 00

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

Bu kitap Badalpur'un
çocuklarına ithaf edilmiştir.

K. M.

Bu kitabın yazım serüveni boyunca birçok dostum bana yardımcı oldu; Türkiye'de, Lübnan'da, Hindistan'da ve Fransa'da... Onların hatıraları ve tavsiyeleri sayesinde resmi tarihten sadece farklı olmakla kalmayan, günlük hayatın küçük, önemli olaylarını ve ayrıntılarını da aktarma olanağı bulduğum otuz yıllık bir tarihi yeniden ortaya çıkarmış oldum.

Burada adlarını anmak onları rahatsız edebilirdi; ama onları hep andığımı bilmelerini isterim.

(Birtakım nedenlerden ötürü bu romanda adı geçen bazı kişilerin adları değiştirilmiştir.)

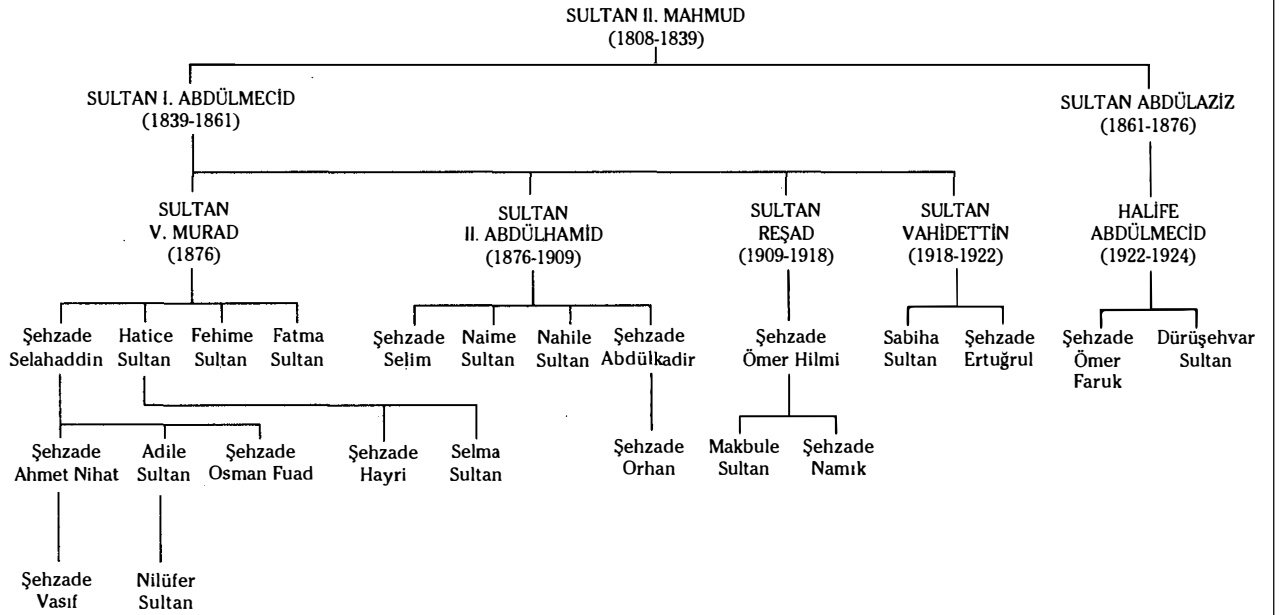
Hikâyemiz, asırlar boyunca Hıristiyanlık dünyasını titretmiş olan Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti İstanbul'da, 1918 yılının Ocak ayında başlıyor.

Bu kuvvetin üstesinden gelen Batılı devletler, hanidir "hasta adam" adını taktıkları bu eski imparatorluğun enkazını paylaşmakla meşguldüler o tarihlerde.

42 yıl içinde tahta peş peşe üç kardeş geçti: Sultan Murad, kardeşi Abdülhamit tarafından tahttan indirildi; kendilerine "Jön Türk" adını veren İttihat Terakki'ciler de onu tahttan indirdiler ve Sultan Reşad padişah oldu.

Bu tarihte Sultan Reşad meşruti bir hükümdardan başka bir şey değildi. Gerçek iktidar bir üçlünün elindeydi. Bu üç kişi ülkeyi Almanya'nın yanında savaşa sokmuştu...

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN SON HÜKÜMDARLARI

– Bu soyağacına sadece romanda adı geçen kişiler alınmıştır.

– Parantez içindeki tarihler hükümdarlık sürelerinin başladığı ve bittiği yılları belirtmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM:

İSTANBUL

1

"Hamid amca öldü! Hamid Amca öldü!"

Ortaköy Sarayı'nın büyük kristal şamdanlarla aydınlatılmış beyaz mermer koridorlarında, küçük bir kız koşuyordu. İyi haberi annesine ilk veren olmak istiyordu.

Acele acele koştururken az kalsın iki yaşlı hanımı düşürecekti; değerli taşlarla süslü hotozlarından, servetleri ve mevkileri açıkça anlaşılan iki yaşlı hanımı...

İçlerinden biri "Ne saygısız şey!" diyerek kızgınlığım belli etti. Diğeri ise, daha da ileri gitti, öfkeyle: "Ne bekliyordunuz! Sultan hanım onu çok şımartıyor; tek kızı ya! Güzel bir kız olduğu muhakkak, ama bu gidişle, ilerde kocasıyla çok sorunlar yaşar. Nasıl davranması gerektiğini öğrenmesi gerek. Yedi ya-

şına girdin mi çocuk sayılmazsın artık; hele ki sultan isen!" diye söylendi.

Küçük kız, hayali bir kocanın yakınmalarına aldırış etmeksizin koşmaya devam ediyordu. Nihayet, nefes nefese, kadınların yaşadığı harem bölümünün devasa kapısına vardı; kapıda kıpkırmızı fes takmış iki, Sudanlı haremağası nöbet tutuyordu. Bugün pek fazla ziyaretçi olmamıştı, onlar da oturmuş rahat rahat sohbet ediyorlardı. "Küçük Sultan"ı görür görmez apar topar ayağa fırlayıp bronz kapıyı araladılar; tembelliklerini gidip şikayet eder korkusuyla, her zamankinden çok daha büyük bir saygıyla selamladılar onu. Ama küçük kızın kafası bambaşka bir şeyle meşguldü; haremağalarına göz ucuyla bile bakmadan içeri girdi. Venedik işi aynanın önünde bir an için durup, kızıl buklelerinin ve mavi ipek elbisesinin düzgün olup olmadığına baktı; emin olduktan sonra, brokar kapı perdesini iterek, annesinin, öğleden sonraları, hamamda yıkandıktan sonra dinlenmeyi âdet edindiği küçük salona girdi.

Odada, koridorlardaki rutubetin aksine, iki cariyenin, ateşini körüklemeye çalıştığı gümüş mangaldan kaynaklanan, insanı rahatlatan hafif bir sıcaklık vardı. Sultan sedire uzanmış, baş kalfanın, zümrüt kakmalı zarf içine oturtulmuş fincana, törensel bir şekilde kahve koyuşunu izliyordu.

Küçük kızın göğsü kabarmıştı; kımıldamadan durmuş, uzun kaftanı içindeki annesine hayranlıkla bakıyordu. Sultan, dışarıya çıkarken, İstanbul'a 19. yüzyıl sonlarında gelen Avrupa modasını takip ediyor, sarayın içinde ise "alaturka" giyimi ve yaşamı tercih ediyordu; burada, korseleri, kabarık kolları, daracık etekleri bir kenara atıp, içinde rahat rahat nefes alabildiği, sarayın büyük salonlarında bulunan yumuşacık sedirlere keyfince uzanabildiği geleneksel kıyafetleri büyük bir zevkle giyiyordu.

"Yaklaşın Selma Sultan!"

Osmanlı sarayında, senli benlilik pek hoş karşılanmazdı; anne babalar, toplumdaki yerlerini ve görevlerini iyice öğren-

sinler diye, çocuklarına daha küçük yaşlarından itibaren, unvanlarıyla hitap ederlerdi. Hizmetkârlar, büyük bir nezaketle temenna ederken* Selma, Sultan'ın mis gibi kokan elini öpüp başına koydu. Kendini tutamayacak kadar heyecanlıydı:

"Anneciğim, Hamid Amca öldü!" diye haykırdı.

Küçük kız, o gri yeşil gözlerde beliren pırıltıdaki zafer sevincini görür gibi oldu; ama derhal annesinin buz gibi sesiyle terbiyeye davet edildi.

"Haşmetmeab Sultan Abdülhamid Han Hazretleri demek istediniz herhalde. Mekânı cennet olsun. Büyük bir hükümdardı. Bu acı haberi kimden duydunuz peki?"

Acı haber mi? Küçük kız, annesine hayretle baktı. Kendi öz kardeşini, Selma'nın dedesini deli diye tahtından indiren o vicdansız büyükamcanın ölümü mü acıydı?

Dadısı, ona sık sık, V. Murad'ın hikâyesini anlatırdı; çok sevilen, yüce gönüllü bir şehzade olduğunu, tahta çıkışının, kendisinden büyük yenilikler bekleyen halk tarafından sevinç gösterileriyle karşılandığını... Ne yazık ki, V. Murad'ın hükümdarlığı ancak üç ay kadar sürmüştü. Hassas sinirleri, saraydaki entrikalara, iktidara gelmesiyle patlak veren cinayetlere dayanamamıştı ve ağır bir depresyon geçirmişti. Dönemin büyük hekimlerinden Avusturyalı Liedersdorf, hünkârın, dinlendiği takdirde, birkaç haftaya kalmadan eski sağlığına kavuşacağını söylemişti, ama etrafındakiler onun sözlerini dikkate almamışlardı. Murad tahttan indirilmiş ve bütün ailesiyle birlikte Çırağan Sarayı'na kapatılmıştı.

Sultan Murad, yirmi sekiz yıl boyunca tutsak yaşamış, yeniden tahta çıkmak amacıyla bir komplo düzenleyeceğinden korkan kardeşinin tuttuğu adamlar tarafından sürekli olarak gözetlenmişti. Saraya hapsedildiğinde otuz altı yaşındaydı ve buradan ancak öldüğünde kurtulabilmişti.

---

*) Sağ eli, aşağıdan yukarıya doğru, önce kalbe sonra dudaklara sonra da alna götürerek yapılan bu selam şekli, duygulardaki, sözlerdeki ve düşüncedeki samimiyeti işaret ederdi.

Selma zavallı dedesini her düşündüğünde, mürebbiyesi Matmazel Rose'un hikâyesini anlattığı kadın kahraman Charlotte Corday gibi hissederdi kendini. Ve işte cellat bugün, yatağında, sükûnet içinde ölmüştü.

Anneciğimin buna üzülmesine imkân yok, yirmi beş yıl boyunca Çırağan'da esir hayatı yaşayıp, özgürlüğüne ancak, Sultan Abdülhamid'in zoruyla korkunç bir adamla evlenmeyi kabul edince kavuşabilen o değil mi?

Neden yalan söylüyor ki?

Böyle hakaret-âmiz bir fikre kapılan Selma, birden düşüncelerinden sıyrılıverdi. Annesi gibi mükemmel birinin yalan söyleyecek kadar alçalabileceğini nasıl düşünebilmişti? Yalan ancak, cezalandırılmaktan korkan kölelere yaraşırdı, ama bir sultana?.. Şaşırmıştı ama annesinin sorusuna nihayet cevap verdi:

"Bahçeden geçiyordum. Ağaların konuşmasını duydum..."

Aynı anda, şişmanca bir harem ağası, beyaz eldivenleri ve *istanbulin* denilen, asker yakalı geleneksel siyah giysisi içinde eşikte belirdi. Arka arkaya üç kez yerlere kadar eğilerek temenna ettikten sonra, el pençe divan durup, kadın gibi ince sesiyle konuşmaya başladı.

"Muhterem Sultan'ım..."

"Biliyorum," diyerek sözünü kesti Sultan. "Selma Sultan senden çabuk davrandı. Derhal, kız kardeşlerim Fehime Sultan ile Fatma Sultan'a ve yeğenlerim Nihat Efendi ile Fuad Efendi'ye, kendilerini bu akşam, burada beklediğimi haber ver!"

Ağabeyi Şehzade Selahaddin ölünce, Hatice Sultan, V. Murad'ın çocuklarının ablası olmuştu. Zekâsı ve kişiliğiyle, ailede kendini kabul ettirmiş ve tartışmasız reis olmuştu.

Onun bu çelik gibi sert kişiliği, Çırağan Sarayı'nın ağır kapılarının, bir daha açılmamak üzere üstüne kapandığını anladığı, kırk iki yıl önceki o korkunç günde ortaya çıkmıştı; bu kişiliği yavaş yavaş, inatla inşa etmişti... Oysa, Kurbağalıdere'deki saraylarının bahçesinde koşmayı, yüzüne rüzgâr vura vura Boğaz'da kayık sefası yapmayı her şeyden çok sevdiği için "Yıldırım" adı

takılan ve tek hayali, büyük, ferah alanlar ve kahramanlık yapmak olan küçük kız, hapsedildiğinde henüz altı yaşındaydı.

Bağırıp çağırması, ağlaması, tunç kapıları tırmalaması boşunaydı; kapılar kapanmıştı bir kere... Bu duruma dayanamayıp hastalanmış, hayatından endişe edilmişti. Acilen çağırılan doktor, Çırağan'a girebilmek için, Abdülhamid'den izin çıkması için tam üç gün beklemek zorunda kalmıştı.

Doktor çocuğa sülük tedavisi uygulamış, acı otlardan oluşan bir karışım içirmişti. Onu, bu tedaviler mi yoksa iki yaşlı kalfanın, gece gündüz, doksandokuzluk tespihlerini çeke çeke dualar okuması mı kurtarmıştı? Bir hafta geçtikten sonra, küçük esirin bilinci yerine geldi. Gözlerini açar açmaz, babasının, üzerine eğilmiş, tatlı mı tatlı, güzel mi güzel yüzünü görmüştü. Peki ama bakışlarındaki bu hüznün sebebi neydi? İşte o zaman hatırlamıştı... Bu bir kâbus değildi! Yatağının içinde büzülüp, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlamıştı.

Bunun üzerine, Sultan Murad ciddileşmişti.

"Hatice Sultan, eğer en ufak bir güçlük karşısında sızlanıp ağlamaya başlasaydık, ailemiz, altı yüz yıl boyunca, böyle büyük bir imparatorluğu yönetebilir miydi sizce? Gururlusunuz. Temenni ederim bu gurur size haysiyet de kazandırır!"

Sonra da, sözlerini yumuşatmak istercesine, gülümseyerek devam etmişti:

"Benim küçük kızım gülmeyecekse kim şenlendirecek bu sarayı? Buradan çıkacağız Yıldırım'ım. Hiç korkma sen! O zaman seni büyük bir seyahate çıkaracağım."

"Ah, baba!," diye kendinden geçerek haykırmıştı. (O güne kadar hiçbir sultan ülke dışına, hatta hatta İstanbul dışına adımını atmış değildi ki!) "Paris'e de gidecek miyiz?"

Sultan Murad gülmeye başlamıştı.

"Daha şimdiden küçük bir kadın mı oldun sen bakayım? Peki, söz veriyorum çiçeğim, buradan çıkar çıkmaz seni Paris'e götüreceğim..."

Bu söylediğine inanmış mıydı? Yaşamaya devam edebilmesi için ümit etmesi gerekiyordu. Yaşamak?

Hatice Sultan'ın gözleri buğulandı, hatırlıyordu... Sultan Murad, yirmi sekiz yıllık esareti boyunca, gün be gün ölümüne yaklaşmıştı.

Sarayın iç avlusuna, kadınların bulunduğu harem dairesine bakan iç avluya, büyük bir gürültüyle iki fayton girdiğinde, akşam karanlığı çökmeye başlamıştı. Altın kakmalı faytonların birinden, vücut hatlarını gizleyen, açık mor bir çarşaf giymiş zarif bir karaltı indi. Diğerinden de, sıradan, siyah bir çarşaf giymiş tombul bir kadın çıktı. İki çarşaf kucaklaştı, sonra da, önlerinde ve arkalarında haremağaları olmak üzere aceleyle saraydan içeri girdiler.

Şehzadelerin ve sultanların yaşadığı konakların pek çoğu gibi, bu eski saray da, ahşaptan yapılmıştı; şehir her an deprem tehlikesiyle karşı karşıya olduğu için alınan bir tedbirdi bu. Çeşmeler, güller ve servi ağaçlarıyla dolu bir bahçenin içinde yer alan bembeyaz yapı, günün bu saatinde alacakaranlığın hafiften aydınlattığı Boğaziçi'ne tepeden bakıyordu. Sarmaşıklarla, arapsaçlarıyla bezeli balkonlar, merdivenler, verandalar ve taraçalar, dantelden yapılmış bir ev havası veriyordu.

Birinci kattaki salonlara çıkan çift taraflı merdivenin başında, başkalfa konukları bekliyordu. Boğazına kadar ilikli saten bir elbise giymiş, muslinden başörtüsü takmıştı -namuslu bir kadın, kendi evinde bile, asla başı açık kalamazdı- ve elinde, mevkiinin göstergesi olan altın başlı uzun bastonu vardı.

Tam, sultanları görmüş ve önlerinde eğilmeye kalkmıştı ki, ikisi birden başkalfaya sarılıp ona engel oldular. Böyle büyük konaklarda, bu emektar kalfalar aileden biri olarak kabul edilirlerdi. Asla protokolün dışına çıkmazlar, kurallara sıkı sıkıya uyarlar, buna karşılık da, hanımlarından gördükleri yakınlığı, sadakatlerinin ödülü sayarlardı.

Sultanlar, iki cariyenin yardımıyla, boğucu kıyafetlerini üzerlerinden atarlarken, başkalfa sevinçle:

"Hamd olsun! Güzellerim her gün biraz daha göz kamaştırıcı oluyorlar!" dedi.

Siyah gözlerini iyice ortaya çıkaran fildişi rengi tafta bir elbise giymiş tatlı Fatma'cığını ve Viyana'nın en iyi terzisi Alder Muller'in diktiği (1914 Ağustos'unda, saçma bir düşünceyle, Fransa'ya savaş açıldığı için, Paris'ten artık ne yazık ki harika giysiler getirilemiyordu!) kelebekli uzun elbisenin içinde belinin inceliği daha da belli olan pırıl pırıl Fehime'ciğini beğeniyle süzdü.

İki kardeş kol kola girmiş, güle oynaya merdivenleri çıkıyorlardı ki, küçük mavi bir fırtına üzerlerine doğru atılıverdi; az kalsın onları düşürecekti; sonra aniden durup ellerine öpücükler kondurdu.

"Cicim! Az kalsın öldürecektiniz beni!" diye bağıran Fehime, Selma'yı kollarının arasına aldı. Kalfa da söylenip duruyordu.

Mavi fırtınanın ardından, soluk benizli, küçük, şişman bir oğlan çıkıverdi ortaya. Gösterişli bir şekilde teyzelerinin önünde eğildi. Selma'nın kardeşi Hayri'ydi bu. Hayri ondan iki yaş büyüktü ama onun sadık bir kölesi gibiydi. Densizliklerinden hiç hoşlanmaz ama bir yandan da ona karşı koyamazdı.

Hatice Sultan, merdivenin tepesinde belirdi. Kız kardeşlerinden daha uzun boyluydu; zarif, kadınsı ve göz alıcı bir yürüyüşü vardı. En dik başlı kişilerde bile saygı uyandırırdı ve ailede, "Sultan," dendiği zaman -üç kız kardeş de sultan olduğu halde- hep o akla gelirdi.

Fatma, ablasının karşısında donup kalmıştı, hayranlıkla ona bakmaktan kendini alamıyordu. Günün ölçülerine göre en güzel olan Fehime bu durumdan biraz rahatsız olmuştu, büyüyü bozmakta gecikmedi.

"Neler oluyor ablacığım? Bizi böyle apar topar çağırmanızın sebebi nedir? Avusturya-Macaristan büyükelçisinin davetine katılamayacağımı bildirmek zorunda kaldım, oysa pek eğlenceli olacağa benziyordu."

"Olan şu ki... Amcamız Abdülhamid vefat etti," diye açıkladı Sultan; fazlasıyla ciddi bir ifadeyle söylemişti bu sözleri, oysa nasıl bir tavır alacağına henüz karar vermiş değildi.

Fehime kaşlarını kaldırdı.

"Bravo teyzeciğim! Bundan güzeli söylenemezdi!"

Bu gür erkek sesiyle, herkes yerinden sıçramıştı. Otuz beş yaşlarında, iriyarı bir adam içeri girmişti; merhum Şehzade Selahaddin'in büyük oğlu Şehzade Nihat Efendi. Yanında da, hiç çıkarmadığı paşa üniforması içinde hayli genç görünen kardeşi Şehzade Fuad vardı. Savaş meydanlarında kazandığı paşalık unvanına, şehzade unvanından daha çok önem verdiği için, kendisine, "Şehzade paşa" denmesini tercih eden Şehzade Fuad, ağır yaralandığı Doğu Cephesi'nden döneli birkaç ay oluyordu. İstanbul'da keyifli bir nekahat dönemi geçiriyor, bilhassa kadınların yanında, kahramanlığının ona sağladığı ünden sonuna kadar yararlanıyordu.

İki adam, sultanların önünde eğilip selam verdikten sonra, onların peşinden, küçük halayıkların, kristal avizenin yüz otuz yedi kandilini yakmayı henüz bitirdikleri yeşil salona geçtiler.

Hayri ve Selma, arkalarından içeri süzülüverdiler.

Hatice, gülümseyerek herkesin yerine yerleşmesini bekliyordu. Bu işin içinden pek kolay çıkamayacağını biliyordu. Onun hoşuna giden de buydu zaten.

"Bu akşam, aile meclisini toplamak istedim, çünkü, Sultan Abdülhamid'in yarın yapılacak cenaze törenine katılacak mıyız katılmayacak mıyız bir karar vermemiz lazım. Geleneğe göre şehzadelerin, şehri kat edecek cenazenin arkasından yürümeleri gerekir. Sultanlar ise, merhumun kızlarına ve kadınefendiye başsağlığı dilemek mecburiyetindedirler. Sizden rica ediyorum -sesi ciddileşmişti- duygularınızı hesaba katmayınız, halkta bırakacağımız izlenime göre karar veriniz."

Sessizliği ilk bozan Fehime oldu:

"Bütün bu olanlar tam Corneille'lik! Beni sorarsanız, kesinlikle cenazeye gitmeyeceğim! Sevgili amcamız, yirmi beş yılımı heba etti, bundan sonra bir tek günümü bile heba etmesine izin vermeyeceğim!"

"Tam tersine, onu affetmek için bugün iyi bir fırsat değil mi? Zavallı adamcağız cezasını fazlasıyla çekti zaten; tahtın-

dan indirilip on yıl boyunca esir hayatı sürdü. Unutmaz mıyız artık?"

"Unutmak mı?"

Şehzade Nihat, oturduğu yerde kıpkırmızı kesildi; Selma, bir an için, onun boğulduğunu sandı. Gözleri yuvalarından fırlamış, küçük halasına bakıyordu.

"Peki ya sadakat? İftira edilip suçlanan, diri diri gömülen dedem Sultan Murad'a olan sadakatimiz? Nevrasteniden giden babama olan sadakatimiz? Bu cenazeye gidersek, bize zulüm eden kişiyi temize çıkarmış oluruz. Gitmeyelim ve ailemize yapılan telafi edilemez haksızlığı açıkça gözler önüne serelim! Ölülerimizin bizden bekledikleri de bu."

"Ağabey yeter; rica ederim ölüleri konuşturmaktan vazgeçelim..."

Bütün gözler, purosunun tadını çıkaran Şehzade Fuad'a döndü.

"İçinizden en genciniz olarak, nasihat verir gibi görünüyorsam beni affetmenizi rica ediyorum. Ama cephede, askerlerimle, Anadolu'nun, İzmir'in, Karadeniz'in sıradan insanlarıyla geçirdiğim yılların sonucunda bir şey öğrendim; kusurlarımıza rağmen, halkın bize saygısı sonsuz. Bu şekilde bölünmemizi anlamayacaklardır. Abdülhamid'in Murad'ın yerine geçmesi, onun yerine de kardeşi Reşad'ın geçmesi, onların gözünde yol kazasından başka bir şey değil. Esas olan, ailemizin her zaman hünkârın etrafında tek vücut olması. Bilhassa, savaşın yarattığı bu karışıklık ortamında halkın sağlam bir dayanak noktasına ihtiyacı var. On asırdır, bu dayanak noktası Osmanlı hanedanı olmuştur. Öyle olmaya da devam etmelidir, aksi takdirde çok pişman olacağız..."

Tam bu esnada, içeri giren bir haremağası, hünkârın bir habercisinin geldiğini bildirdi.

İriyarı bir Sudanlı'ydı gelen ve bir köle olmasına rağmen herkes ayağa kalkmıştı. Ona saygı gösterdikleri için değil -kaldı ki bu basit kölenin onların gözünde hiçbir değeri yoktu- sözcüsü olduğu mesajın sahibine duydukları saygıyı belirtmek için...

"İki denizin hâkimi, iki kıtanın imparatoru, Tanrı'nın yeryüzündeki gölgesi Haşmetmeab Halife Sultan Reşad hazretleri, Şehzade ve Sultan Hazretlerine şu haberi yollamıştır: Sevgili kardeşimiz Haşmetmeab Sultan Abdülhamid hazretlerinin vefatı sebebiyle, Sultan Murad'ın Şehzadelerini ve Sultanlarını cenaze merasimine bekliyoruz. Allah'ın selamı üzerinize olsun!"

Başlarını öne eğdiler. Hiç şüphe yoktu: Bu bir davet değil bir emirdi.

Haberci gider gitmez, Şehzade Nihat omuz silkerek homurdandı:

"Ne olursa olsun gitmeyeceğim!"

"Nihat!" diye azarlar gibi sözünü kesti Hatice Sultan. "Sanırım Fuad haklı, durum ciddi. Mutlaka aile birliğini muhafaza etmeliyiz."

"Aile birliği mi? Ne demezsiniz halacığım! Altı asırdır, iktidar uğruna birbirini öldürüp duran bir ailenin birliği! Dedemiz, 'İran Fatihi' III. Murad, kaç kardeşini öldürtmüştü? On dokuz muydu? Yanılıyor muyum? Babası daha ölçülü davranmış, sadece beş kardeşini öldürtmüş!"

"Hikmet-i hükümet bunu gerektiriyordu!" diye çıkıştı Hatice Sultan. "Bütün hükümdar ailelerinde böyle facialar yaşanmıştır. Avrupa'da sadece daha az kardeş vardı da ondan... Görüyorsunuz ya, ben bile Sultan Abdülhamid'e kızmıyorum artık. İngiltere'nin, Fransa'nın, Rusya'nın topraklarımızı paylaşmak istedikleri bu zor dönemde, ülkeyi, hiç şüphesiz, onun gibi bir adamın yönetmesine ihtiyaç vardı. Otuz üç yıl boyunca, imparatorluğu, onu parçalamak isteyen güçlere karşı koruyabildi. Oysa, fazla dürüst, fazla hassas olan babam büyük ihtimalle bunu başaramazdı. Üstelik vatan, kendi mutluluğumuzdan önce gelmez mi?"

Fehime Sultan ile Şehzade Fuad gülümseyerek birbirlerine göz kırptılar. Ablaları her zaman bir görev insanı olmuştu... Ama böylesi mühim ilkeler kimin umurundaydı artık? Fehime'nin tek istediği eğlenmekti; en güzel yıllarını esaret altında kaybetmiş olmanın acısını şimdi gereğinden fazla eğlenerek çı-

karmaya çalışıyordu. Öyle neşeli, öyle uçarıydı ki, ona "Kelebek Sultan" lakabı takılmıştı; simgesi haline getirdiği ve bütün elbiselerini süsleyen kelebeklerin adını almıştı. O bir sanatkârdı. Mükemmel piyano çalıyordu; hatta zaman zaman beste yaptığı da oluyordu. Ama, ciddiyet ve sorumluluklar kadar nefret ettiği bir şey de yoktu.

Yeğeni Şehzade Fuad da ona benziyordu; o da hayatın tadını çıkarmaya bayılırdı ama gerçeklerin biraz daha farkındaydı. Nereden menfaat elde edeceğini gayet iyi bildiği için, kaz gelecek yerden tavuğu esirgemezdi. Zor durumlardan sevimliliği sayesinde sıyrılırdı. Şimdi ise, Hatice Sultan'a takılmaktan kendini alamıyordu.

"Yanlış anlamadıysam efendimiz, merasime katılmakla kalmayıp, birkaç damla da gözyaşı dökmemiz gerekecek?"

"Katılmanız yeterli olacaktır. Yalnız şunu unutmayın Fuad, Siz de Nihat, bir gün tahta çıkacak olursanız, dedeniz Sultan Murad'ı değil, büyük amcanız Sultan Abdülhamid'i örnek alın. Hem çocuk sahibi olup hem bakire kalınmaz!"

Hatice Sultan, odadakilerin şaşkın yüz ifadeleri karşısında (onun bu açık saçık konuşma tarzına asla alışamayacaklardı) kahkahalarla gülerek ayağa kalktı ve görüşmeyi noktaladı.

2

Ertesi sabah, Hatice Sultan, uyanır uyanmaz, çarşıya çıkıp kurdele alma isteğine kapıldı. Aslında genellikle, bu tip incik boncuğu saraya, Rum ve Ermeni satıcılar getirirlerdi, çünkü bir sultanın, halkın girip çıktığı yerlerde dolaşması, her tarafı iyice kapalı arabasında bile olsa, meraklı bakışlara hedef olması pek hoş karşılanmazdı.

Ama bugün beklemeye sabrı yoktu.

En sevdiği haremağası Zeynel'i çağırttı. Zeynel, uzun boylu, bembeyaz tenli bir Arnavut'tu. Kırık yaşlarında olmalıydı; son zamanlarda iyice şişmanladığı için, sultan onu, azametli paşalara benzeterek kendi kendine eğleniyordu.

Yirmi beş yıl önce, babası ve kız kardeşleriyle mahpus ha-

yatı yaşadığı Çırağan Sarayı'na gelen o ürkek delikanlıyı hatırlıyordu da... Bu çocuktan kurtulmanın bir yolunu arayan Sultan Abdülhamid'in başağası tarafından gönderilmişti. Aslında kabiliyetli bir delikanlıydı; saray hizmetine verilecek çocukların yetiştirildiği Enderun'da, zekâsı ve hareketliliğiyle dikkati çekmişse de, sonradan, haremin katı disiplinine başkaldıran biri olup çıkmıştı.

Oysa, Çırağan'a çabuk ayak uydurmuştu. Bu mahpusların arasında kendini daha özgür hissediyordu da ondan mıydı acaba? Hatice, o zamanlar Zeynel'in her yerde kendisini izlediğini, en ufak bir hareketine bile dikkat kesildiğini, buna karşılık, kız kardeşleri Fehime Sultan ve Fatma Sultan'dan haberi bile olmadığını hatırlıyordu.

Zeynel'in sadakatinden çok etkilenmiş, zaman geçtikçe ona tamamen güvenir hale gelmişti; ondaki inceliği ve bilhassa, onu, kocakarılar gibi çenesi düşük haremağalarından ayıran ağırbaşlılığı takdir ediyordu.

Şimdi artık, Ortaköy Sarayı'nda, Hatice Sultan'ın gözü kulağı olmuştu. Kahvelerde dönen dedikoduları ve lakırdıları öğrenmesi için onu sık sık dışarı yollardı. Zeynel de, bitmek bilmeyen bu savaş ve de gündelik sıkıntılar yüzünden canı çıkan İstanbul halkının eleştirilerini ve isteklerini dinleyip Sultan'ına iletirdi.

Böylece, Hatice Sultan, haremde kapalı kalmasına rağmen, imparatorluk hanedanının diğer fertlerinden çok daha fazla halkın nabzını tutabiliyordu, bu yüzden, sık sık ona danışmaya gelirler, aklına ve tavsiyelerinin doğruluğuna inanırlardı.

Kısa bir süre önce, Zeynel'in sarsılmaz dürüstlüğünü ödüllendirmek için, onu son derece saygın bir mertebe olan "başağalığa" yükseltmişti, bu da tabii, daha yaşlı olan ağalar arasında bir sürü zehir zıkkım söylentiye yol açmıştı.

Sultan, düşünceli düşünceli, gözlerini yere indirmiş, emirlerini bekleyen kölesini inceliyordu. Eşsiz bir hizmetkâr oluşunun haricinde, onun hakkında ne biliyordu? Sarayın dışında nasıl bir hayat sürerdi? Mutlu muydu? Hiçbir fikri yoktu, hem zaten bunlar onu ilgilendirmezdi.

"Ağa," diye seslendi, uzun süren suskunluğundan sıyrılıp. "Bana kiralık bir fayton ayarlamanı istiyorum. Derhal!"

Zeynel, şaşkınlığını belli etmeden, Sultan'ın önünde eğildi. Saraya ait bulunan üstü açık iki araba ve üç fayton da tıkır tıkır işliyordu! Tabii bu arabaların hepsi de imparatorluk arması taşıyordu... Acaba Sultan Hazretleri, tam da kocası Hayri Bey seyahatteyken, tebdil mi gezmek istiyordu? Zeynel, kadınların heves ve kaprislerine alışıktı; daha on dört yaşında, saray hareminde hizmet ederken, bütün bunlara yakından şahit olmuştu. Ama Sultan'ı bambaşkaydı! Ondan bir an için bile şüphe etmiş olmaktan ötürü kendi kendini suçlayarak, bir araba bulmak üzere aceleyle saraydan çıktı.

Hatice, kalfalardan birinin yardımıyla, üstüne koyu renk bir çarşaf geçiriverdi; tam çıkmak üzereydi ki, kapının önünde onu bekleyen Selma'yla burun buruna geldi.

"Anneciğim!," diye yalvardı küçük kız. "Lütfen, beni de götürün!"

"Nasıl olur küçük sultanım? Ya piyano dersiniz? Gamlarınızı çalışmanız gerekiyordu sanırım!"

"Döndüğümde çalışırım, söz veriyorum!"

Çocuğun gözlerin öyle hüzünlü bakıyordu ki, annesinin yüreği elvermedi. Her şeyden uzak kaldığı kapalı hayatında öyle acılar çekmişti ki, kızını mümkün olduğunca özgür yetiştirmek istiyordu; tabii adabımuaşeret sınırları içinde. Yine de fitne fücurlar, bazen bu sınırların dışına çıkıldığını da söylemekten geri durmazlardı.

Pencereleri incecik ahşap kafesle örülü fayton avludan çıktı; Zeynel vakur bir edayla, üst tarafa, arabacının yanına oturdu. Güzel ve güneşli bir gündü, güvercin sürüleri Boğaz'la kuşatılan camilerin ve sarayların etrafında uçuşup duruyordu.

Sultan, uzun süre sevgilisinden uzak kalmış birinin, bıkıp usanmadan aşığını seyretmesi gibi, gözlerini hafifçe kısarak "İstanbul! Güzeller güzeli İstanbul'um!" diye mırıldandı. Yanında oturan Selma ise, hayranlıktan büyülenmiş bir halde, büyü-

yünce, el âlem ne derse desin, en azından haftada bir kere dışarı çıkacağına dair kendi kendine söz verdi.

Galata Köprüsü üzerinden, şehrin iki yakası arasında dar bir şerit gibi uzanan Haliç'i geçtiler. Çarşı, eski şehir tarafında, Topkapı Sarayı'nın yakınlarındaydı. İhtişamlı Topkapı Sarayı, altmış yıl kadar önce, Sultan Abdülmecid, şanına yaraşır bir biçimde, Dolmabahçe Sarayı'nı yaptırınca, imparatorluk ailesi tarafından terk edilmişti. Bu sayede, sarayın rutubetli duvarları ardında kapalı kalan sultanlar ve şehzadeler, artık veremden ölmeyeceklerdi.

Sokaklarda alışılmadık bir hareketlilik göze çarpıyordu. Birkaç metre ilerledikten sonra, araba durmak zorunda kaldı. Zeynel'in uzun yüzü kapıda belirdi.

"Efendimiz, daha ileri gidemiyoruz; herhalde cenaze alayı buradan geçecek."

Sultan telaşsız bir gülümseyişle karşılık verdi:

"Ya, sahi mi? Unutmuştum. İyi öyleyse, biz de geçmesini bekleriz..."

Selma, annesine şöyle bir bakıverdi; tam düşündüğü gibiydi, kurdele almak sadece bir bahaneydi! Anneciği giyimine kuşamına hiç de o kadar önem vermezdi! Onun asıl istediği cenaze törenini görmekti ve geleneğe göre kadınların katılması caiz olmadığından, o da böyle bir hileye başvurmuştu.

Sultan, büyük bir kalabalığın toplanmış olduğunu görünce hayrete düşmüştü.

"Bu savaş günlerinde, insanların o kadar az eğlencesi var ki, bir hiç için evlerinden çıkabiliyorlar."

Birden sessizlik oldu. Merasim alayı, caddenin başında belirdi.

Önde siyah *istanbulin*ler içindeki askeri bando, ardında on askerin, omuzlarda taşıdığı tabut, ağır ağır ilerliyordu. Şehzadeler tabutun ardı sıra yürüyorlardı; en yaşlıları en öndeydi; göğüsleri elmas nişanlarla bezeliydi. Hemen arkalarından, damatlar, yani sultanların eşleri, onların arkasından da, şatafatlı üniformaları içinde paşalar ve sırma işlemeli redingotlarıyla

vezirler geliyordu. En son olarak da, bu gibi resmi törenlerde nazırlara eşit tutulan, Harem-i Hümayun'un koruyucusu ve saraydaki haremağalarının başı olan kızlarağası geliyordu.

Cenaze alayının iki yanında, Ayasofya'yı, padişahın defnedileceği türbeden ayıran üç kilometrelik yol boyunca, askerler tek sıra halinde "hazırol" durumunda bekliyorlardı. Belli ki, on yıl önce Abdülhamid'i tahttan indiren ve Sultan Reşad'ın himayesinde imparatorluğun kaderine yön veren İttihat ve Terakki hükümeti, törenin çok görkemli olmasını istemişti. Ölülere karşı yüce gönüllü olmanın bir sakıncası yoktu.

Yücegönüllülük mü?.. Bugün, karşısında selam durulan bu adam ne zaman yücegönüllü olmuştu ki? Hatice Sultan'ın gözleri buğulandı; on dört yıl önceki o buz gibi geceye gidiverdi birden, babası Sultan Murad'ın, Sultan Abdülhamid'in kıskançlıkla verdiği emir üzerine, apar topar ve gizlice gömüldüğü o geceye... Onu uğurlamaya sadece birkaç sadık hizmetkârı gelebilmişti. Onu seven halkın, acısını göstermesine bile izin verilmemişti.

Hatice ürperdi. Celladın cenazesindeki ihtişam, kinini yeniden alevlendirdi. Küçük düşürülmüş bir Abdülhamid'i belki affedebilirdi, uzun süren mahkûmiyeti, onu kısmen de olsa bağışlamasına yol açmıştı. Ama bu debdebeli tören, şerefini geri veriyordu ona, kardeşinden çaldığı şerefini. Abdülhamid, ölümünde bile, Murad'ı eziyordu. On yıl süren karanlık tutsaklık döneminden sonra, bu cenaze töreni onu diriltmiş oluyordu.

Hatice Sultan ağzında acı bir tat duydu. Yoksa onu kıskanmış mıydı? Bir ölüyü mü kıskanmıştı? Geleneklere aldırmaksızın, neden bu töreni izlemek istediğini şimdi daha iyi anlıyordu. Bunun basit bir merak olduğuna inanmak istemişti, ama söz konusu olan, intikam duygusuydu! Yirmi sekiz yıl boyunca, babasını her gün yavaş yavaş öldürmüş olan bu adamın öldüğüne şahitlik etmek, bu duygunun tadına varmak, bundan zevk almak için gelmişti.

Yüreğinde hâlâ bu kadar kin beslediğine asla inanmazdı.

Cenaze alayı fayton hizasına gelmişti. Hatice, gözleriyle yeğenlerini aradı. Nihat gelmemişti ama genç Fuad, daracık, şık

üniforması içinde, aileyi iyi bir biçimde temsil etmekteydi. Onun tavsiyesine uymuştu. Fakat Sultan, her zaman ne yapmak gerektiğini iyi bildiği halde, bu sefer, haklı olup olmadığından pek emin değildi.

Birden, törene katılanlar arasından birtakım bağırtılar yükseldi. Arabasının içindeki Sultan, gülmemek için kendini zor tuttu. Neden bu kadar kalabalık oldukları anlaşılmıştı: Ölüyü rahatsız etmeyi yasaklayan kurallara pek de aldırış etmeyen halk, zorbayı, hak ettiği biçimde uğurlamaya gelmişti!

Dikkatle kulak kabarttı, gürültünün arasında iniltiler ve hıçkırıklar duyar gibi oldu. Ama bu imkânsızdı, yanılmış olmalıydı! Ama... Hatice oturduğu yerde taş kesildi, beti benzi atmıştı; nefret çığlıkları sandığı bu sesler, aslında acı ve ümitsizlik dolu haykırışlardı. Öfkeye kapılmıştı. Nasıl olurdu? Bir zamanlar zalimi yuhalayan halk, şimdi kalkmış onun arkasından ağlıyor muydu? Emniyetin, muhbirlerin ve gizli servislerin hüküm sürdüğü o karanlık yılları unutmuşlar mıydı yani? Jön Türklerin darbesini, Sultan Abdülhamid'in alaşağı edilip yerine kardeşi Sultan Reşad'ın getirilişini nasıl alkışladıklarını da mı unutmuşlardı? Hatice küçümseyerek başını salladı, "sahiden de, hafıza-i beşer nisyan ile malulmüş."

Bir pencereden, kadının biri haykırıyordu:

"Babamız, neden bizi bırakıp gittin? Senin döneminde, ekmeğimiz vardı, şimdiyse açlıktan ölüyoruz!"

Başka sesler de bu söylenenleri yineleyip duruyordu:

"Nereye gidiyorsun? Bizi yalnız bırakma!"

"Yalnız" mı? Sultan ürperdi. Bu insanlar ne demek istiyordu? Padişahları yok muydu? İyi kalpli Sultan Reşad hünkârları değil miydi? Ona güvenmiyorlar mıydı artık? Sarayda herkesin bildiğini onlar da anlamışlar mıydı yoksa: Padişahın, ülkenin gerçek hâkimleri olan Enver, Talat ve Cemal'in elinde kukla olduğunu?

Bu üçlü, dört yıl önce, 1914'te, ülkeyi Almanya'nın yanında savaşa sokarken, padişaha danışmak gereğini bile duymamışlardı. O günden bu yana, hata üstüne hata yapmaktaydılar ve ne kadar saklanmaya çalışılsa da, yenilgiler birbirini kovalı-

yordu. Her gün, yüzlerce yaralı cepheden geliyor, fırınların önünde uzun kuyruklar oluşuyordu; öte yandan, sokaklar dilenenlerle dolup taşmaya başlamıştı artık.

Hatice Sultan iç geçirdi. Sultan Abdülhamid ile, güçlü ve itibarlı ülkenin son simgesi de yok oluyordu. Halkı ağlatan da buydu herhalde. İçi özlemle doldu. Çarşıya gitme yalanını sürdürmek de istemiyordu artık.

"Dönelim," dedi Zeynel'e.

Haremağası üzüntüyle ona baktı. Sultan'mın karmakarışık duygularını sezmişti. Şu anda, teselli edici bir söze nasıl da ihtiyaç duyduğunu gayet iyi biliyordu, ama konumu gereği, susmaktan başka yapacağı bir şey yoktu. Eğilip sert bir tonda, arabacıya emri iletti. Fayton yavaş yavaş sarayın yolunu tuttu.

Boğaz'da güneş batıyordu. Hatice, yüksek pencerelerinden akıp giden denizi ve karşı kıyıyı, Anadolu yakasındaki Beylerbeyi Sarayı'nı seyrediyordu. Kaderin bu cilvesine gülmekten kendini alamıyordu; işte orada, evinin tam karşısında, Hatice'yi zindana tıkan adam, bu sefer kendisi mahpus olarak hayatının son yıllarını geçirmişti.

Dedikoducular, Hatice Sultan'ın, tahtından indirilmiş hükümdarın bu kadar yakınında yaşamayı, onu keyfince izleyebilmek amacıyla tercih ettiğini ileri sürüyorlardı, ama bu doğru değildi; Ortaköy Sarayı'nda yıllar önce oturmuştu. Zaten intikamını almıştı, ama başka biçimde...

Kayığın hazır olduğu bildirildi. Merhumun ailesine taziyelerini sunmanın zamanı gelmişti artık. İki aile, birbirlerini tanımazlıktan geldikleri resmi törenler bir yana, yıllardan beri ilk kez karşılaşacaktı.

Hatice Sultan, iki kız kardeşi ve kızıyla beraber, bahçeden geçip, yosunlu kayalarla çevrili iskeleye indi. Dördü de matem rengi olan bembeyaz giysiler içindeydi; Osmanlı sarayında, uğursuzluk getirdiğine inanıldığı için siyah giyilmesi yasaktı.

Haremağalarının yardımıyla, sivri burunlu kayığa bindiler; Sultan Süleyman'ın zamanındaki gibi, bol, patiska gömlekler

ve kıpkırmızı kısa pantolonlar giymiş on kürekçi, onları saygıyla selamladı. Şehzadeler ve sultanların on kürekçi kullanmasına izin verilirdi. Vezirlerin ise, sadece sekiz kürekçi alma hakkı vardı. Buna karşın, padişah, kayığında genellikle on dört kürekçi bulundururdu.

Kayık suda ilerlerken, sultanlar, esintinin keyfini çıkarmak için peçelerini kaldırdılar. Onlara bakacak kimse yoktu; kürekçiler hep, başları önlerinde durmak zorundaydılar, yoksa işlerinden olurlardı. Eskiden olsaymış, ölümle cezalandırılırlarmış.

Selma kıç tarafa oturmuş, kayığı izliyormuş gibi görünen balıkların hareketini hayran hayran izliyordu. Kayıkların arkasından, üzerlerine sazanlar ya da gümüş renkli alabalıklar işlenmiş uzun mavi muslinlerin suya sarkıtılması âdetine bayılıyordu.

Sultanlar, Beylerbeyi Sarayı'na vardıklarında, açık deniz havasından biraz sersemlemiş gibiydiler. Tavanları yeşil-kırmızı geometrik şekillerle süslü, duvarları sedef kakmalı aynalarla kaplı büyük koridordan, haremağaları eşliğinde geçtiler. Beylerbeyi Sarayı, geçen yüzyılda, Abdülaziz tarafından yaptırılmıştı; Abdülaziz, Avrupa'dan gelen moda akımlarına karşı çıkmış, sarayda Doğu'nun ihtişamının yansımasını istemişti. Ayrıca, derler ki, Sultan Aziz'in delicesine âşık olduğu Eugénie de Montijo, Süveyş Kanalı'nın açılışından önce, bir süre bu sarayda kalmış ve hünkâr, imparatoriçenin yatağının cibinliğinin değerli incilerle işlenmesini emretmiş.

Sultanlar, teşrifat kalfasının ardından, duvarları kıpkırmızı kadife kaplı bir odaya girdiler. Burası, Valide Sultan'ın kabul salonuydu. Abdülhamid'in annesi ölmüş olduğu için, altın yaldızlı kocaman koltukta, sonuncu eşi Müşfike Kadınefendi oturuyordu. Son nefesine kadar, tutsak hükümdarın yanında yer almıştı. Bu matem günü, onun zafer günüydü; nihayet sadakatinin ve fedakârlığının karşılığını alıyordu.

Kadınefendi'nin etrafında, nakış işlemeli yastıklar ve tabureler üzerinde, her yaştan bir sürü kadın oturmuş, merhumun iyiliklerini ve övgüye değer niteliklerini anlatıp ağlaşıyorlardı;

içlerinden bazıları yüksek sesle ağlıyor, ama yeni gelenleri süzmek için de ağlamalarına ara veriyorlardı.

Üç sultanın görünmesiyle birlikte, kadınların arasından bir hayret nidası yükseldi. Kadınefendi gülümsedi; bu ziyaretin siyasi gerekçesini anlayabilecek kadar zekiydi ama yapılanın ne kadar büyük bir jest olduğunu da takdir etmiyor değildi. Onları karşılamak için hemen yerinden fırladı, en büyük saygıyı kendisinin gördüğü bu günde bile, padişah soyundan gelen sultanları ihmal etmek niyetinde değildi. Ne de olsa, o da padişahın tüm eşleri gibi, onun tarafından seçilmiş, haremden bir kadındı sadece.

Selma, Kadınefendi'nin etrafında oturanların ellerini öpüyordu. Tam, sağ tarafta oturan son derece çirkin bir kadının elini öpecekti ki, onun kendisine nefretle baktığını fark edince birdenbire durdu. Ne kötülük yapmıştı ki?

Bozulmuştu, onu öne doğru iten annesine dönüp baktı.

"Selma, rahmetli Sultan Abdülhamid Efendimizin kızları, teyzeniz Naime Sultan'm elini öpsenize!"

Fakat küçük kız, kadınların ayıplamalarına aldırış etmeksizin, kızıl buklelerini iki yana sallaya sallaya geri çekildi. Hatice Sultan, onu sertçe kenara iterek, Naime Sultan'a doğru eğildi.

"Çocuğu mazur görünüz; büyük amcasını kaybetmiş olmanın verdiği acıyla, ne yaptığını bilmiyor olacak."

Naime Sultan, kendisiyle konuşan bu kadını görmeye tahammül edemiyormuş gibi küçümser bir tavırla, başını öbür tarafa çevirdi. Bunun üzerine Hatice, bütün haşmetiyle doğrulup, odada bulunanları alaycı bir bakışla süzdü ve kendisini yanma çağıran Kadınefendi'nin soluna oturmaya gitti. Zafer onundu; kuzininin nezaketsizliği, aslında bir saygı belirtisiydi, bu konuda kimsenin kuşkusu yoktu: demek ki, aradan on dört yıl geçmiş olsa bile, yara hâlâ kapanmamıştı!

Efendisinin ölümünün ayrıntılarını kim bilir kaçıncı kez anlatan dul Kadınefendi'yi dinlemeye henüz başlamıştı ki, Hatice hatıralara daldı...

Naime'nin çapkın kocası Kemalettin Paşa, sahiden de pek yakışıklıydı. İki kuzin, aynı yıl evlendirilmişti... tam on yedi yıl olmuş! Ama, Sultan Abdülhamid, tahta çıktığı gün doğan en sevdiği kızı Naime için pırlanta gibi bir subay seçtiği halde, Hatice'yi, çirkin olduğu kadar da dar kafalı olan küçük bir memurla evlenmeye zorlamıştı.

Evlilik, Hatice'nin, çocukluğundan beri içinde kapalı kaldığı hapishane-saraydan kurtulması için tek yoldu. Daha otuz bir yaşında, yaşamaya dair umudu kalmamıştı ve sırf özgür olabilmek için her şeye razıydı; ama böylesine alçaltıcı bir seçimi de beklemiyordu. İnat etmiş, haftalarca, odasının kapısını kocasına açmamış, o da gidip hünkâra şikayette bulunmuştu. Hatice sonunda, uğraşmaktan bıkmış ve pes etmişti.

İlk geceyi hatırladıkça ürperiyordu... Duyduğu tiksintiyi hâlâ içinden atamamıştı.

Hünkâr, her yeni evlenen sultana olduğu gibi ona da saray hediye etmişti ve bu saray kuzini Naime Sultan'ınkiyle bitişikti. Hatice, genç kadını ziyaret etmeyi âdet edinmişti, ona sık sık, abla nasihatleri verir, Zeynel vasıtasıyla ufak tefek hediyeler yollardı. Kısa zamanda, onu kendine arkadaş edinmişti. Naime, uçarı kocasına delicesine âşıktı. Hatice için, Naime'nin kocasını elinden almaktan daha mükemmel bir intikam olabilir miydi? Kendi celladını ve taparcasına sevdiği babasının celladını yaralamanın en iyi yolu, onun kızına acı çektirmek değil miydi?

Hatice, adaletin yerini bulması uğruna bir görev üstlenir gibi, soğukkanlılıkla ve sabırla, Kemalettin'i baştan çıkarma işine kalkışmıştı. İhtiyatsız Naime, geleneklere aykırı olarak, kocasıyla en yakın arkadaşını tanıştırmak istemişti. Hatice güzeldi, paşa onu görür görmez âşık olmuş, içindeki yangını, yazdığı ateşli mektuplarda dile getirmişti; Hatice bu mektupları özenle saklamıştı.

Bu süre zarfında, Kemalettin'in ilgisizliğine kahrolan Naime, yemeden içmeden kesilmiş, günden güne eriyip gitmişti. Hünkâr, kızının neden hastalığını bir türlü anlayamıyor, kendi kendini yiyip bitiriyordu. Zavallı kızcağızın sırlarını paylaştığı

Hatice, nihayet, oyunun yeterince uzadığına karar vermişti; hem zaten, Kemalettin, giderek ısrarcı olmaya başlamıştı; kocası Vasıf ise, kıskançlığını belli etmekten çekinmiyor, sitemleriyle başını ağrıtıyordu. Kemalettin'in mektuplarını bir zarfın içine koydu, Zeynel'i çağırıp, ondan, mektupları hünkâra iletmesini ve bunları tesadüfen bulmuş olduğunu ileri sürmesini istedi. İntikamı, ellerinin arasındaydı artık...Ve de özgürlüğü; ne de olsa, böyle bir rezaletin sonu boşanmaya kadar varırdı.

Bugün, aradan on dört yıl geçtikten sonra bile, Hatice, nasıl bu kadar saf olabildiğine hayret ediyordu. Abdülhamid'in oyuna getirileceğine nasıl inanabilmişti?

Abdülhamid'in, kendisini saraya çağırttığı günü dün gibi hatırlıyordu. Hünkâr, elinde paşanın mektuplarını tutuyordu; küçük, kara gözlerinde büyük bir öfke okunuyordu. Ama Hatice'yi asıl etkileyen, bu gözlerdeki alaydı. Bütün sarayı, hünkârın vereceği hükmü bekliyordu. Kemalettin Paşa, İstanbul'a birkaç yüz kilometre mesafedeki eski başkentleri Bursa'ya sürülmüştü. Peki ya genç kadına ne olacaktı? O da sürgüne gönderilecek miydi? Böyle bir düşünce, Abdülhamid'i iyi tanımadıklarını gösteriyordu. Hatice'ye hiçbir sitemde bulunmamış, sinsi sinsi gülmekle yetinmiş ve onu kocasına geri göndermişti.

Hatice Sultan, kocasından ancak, Abdülhamid'i tahttan indirip, iyiliksever Sultan Reşad'ı tahta çıkaran 1908 ihtilalinde kurtulabilmişti. Yeğenine hiç karşı koyamayan Sultan Reşad, boşanmasına da izin vermişti.

Böylesine romantik bir aşk hikâyesinin, Kemalettin ile Sultan'ın evlenmesiyle sonuçlanmasından başka bir şey beklenmiyordu. Nitekim, paşa serbest kalır kalmaz, eskisinden daha da büyük bir aşkla, İstanbul'a, Sultan'ına koşmuş, fakat soğuk karşılanmıştı. Hatice, açıkça, onu asla sevmediğini söylemişti.

Bir yıl sonra, Göksu'da yapılan bir gezinti sırasında yakışıklı bir hariciyeci ile karşılaşmıştı. Görür görmez ona âşık olmuş ve evlenmeye karar vermişti.

Bu adam Hayri Rauf Bey'in ta kendisiydi. Selma ile küçük Hayri'nin babası.

Beylerbeyi Sarayı gecenin karanlığına gömülmüştü. Boğaz'dan, soğuk bir rutubet yükseliyordu, Valide Sultan'ın odası gölgelerle dolmuştu. Kadınlar, ister istemez fısıltıyla konuşmaya başlamışlardı.

Ayaklarının ucuna basa basa yürüyen cariyeler süzülmüştü içeri, odanın dört ayrı köşesinde duran, yapraklı büyük ağaçları hatırlatan, yeşil kristal şamdanların mumlarını yakacaklardı.

Sultan, ağır ağır hayallerinden sıyrıldı. Dönme vakti gelmişti. Kız kardeşlerine, kaş göz işaretiyle, yeterince oturduklarını ifade etti. Kadmefendi hemen ayağa kalktı, onları oda kapısına kadar geçirmekte ısrar etti.

Naime Sultan, çıkarlarken bile bakmadı onlara.

Selma, teyzesinin elini öpmediği için azarlanmayı beklerken, annesinin neden aniden üzerine atılıp onu kucakladığını hiçbir zaman anlayamayacaktı.

3

Ahenkli, tatlı ve ısrarcı bir ses, sonunda Selma'yı uykusundan uyandırmayı başardı. Gözlerini açar açmaz, ayakucunda oturmuş udunu tıngırdatmakta olan genç kıza gülümsedi. Sabahları birdenbire uyanmamaya dikkat edilirdi; bu, doğululara has bir âdetti; çünkü, inanışa göre, uyku esnasında ruh, başka başka âlemlerde geziniyor, bu yüzden de, ruhun bedene yavaş yavaş dönmesi için ona zaman vermek gerekiyordu

Selma böyle müzikle uyandırılmayı çok seviyordu; udun sesi, yeni gün için mutluluk vaat ediyor gibi geliyordu ona.

O sabah, Selma her zamankinden daha neşeliydi, çünkü bayramdı, Hazreti İbrahim'in, oğlunu Allah'a kurban verdiği günü temsil eden Kurban Bayramı'ydı. Bayramda, herkes yeni

giysiler giyer ve birbirine hediyeler verirdi. Şehrin sokakları, atlı karıncaların sesleriyle, cambazların ve şekerleme satanların haykırışlarıyla çınlar; kukla oynatanların ve Karagöz-Hacivat gösterilerinin önünde kalabalıklar oluşurdu.

Bayram şenlikleri, Dolmabahçe Sarayı'nda daha bir görkemli olurdu; hünkâr, üç gün boyunca, aile fertlerini ve üst düzey kişileri kabul ederdi.

Selma, teni güzelleşsin diye her sabah verilen sütü içmeyip, yatağından fırlayıp doğru hamama koştu; iki halayık, onun için gül banyosu hazırlamıştı. (Gül banyosunun, özel günlerde yapılmasına bilhassa özen gösteriliyordu, çünkü Sultan, kızında vaktinden önce bir süs merakı başlamasından çekiniyordu.)

Cariyeler, çocuğun bembeyaz cildini, büyük, gümüş ibriklerden dökülen ılık suyla yıkayıp, beyaz tülbentlerle iyice kuruladıktan sonra, başından aşağı döktükleri gül yapraklarıyla, tüm vücudunu ve saçlarını uzun uzun ovdular. Kendini onların yumuşacık ellerine teslim eden Selma, mis gibi kokuyu içine çekti; neredeyse çiçek olmaya başladığına inanacaktı.

Yarım saat sonra, İngiliz işlemeli yeni elbisesini giymiş, annesinin dairesine doğru koşuyordu. Hayri Bey çoktan oraya gelmişti bile. Sırf, Dolmabahçe'deki bayramlaşma merasiminde hazır bulunabilmek için, topraklarına yaptığı seyahatten, bir gece önce dönmüştü. Kızını gülümseyerek karşılayıp, hafifçe saçlarını okşadı; anne babaların çocuklarıyla kucaklaşmaları hoş karşılanmazdı. Selma'nın, mutluluktan yanakları kızarmıştı, gözünü ayırmadan babasına bakıyordu. Gri redingotu, kıpkırmızı fesiyle ne kadar da soylu bir havası vardı! Bıyıklarını öyle havaya kalkmış vaziyette dimdik tutmayı nasıl beceriyordu peki?

Hayri Bey, incecikti ve orta boyluydu; üst tabakaya mensup kişilere özgü o kibar ve bezgin tavrı fazlasıyla taşıyordu. Tembel, miskin, kadınlarla ilişkilerinde başarılı olmaya alışkın ve kişisel ihtirastan tamamen yoksun biriydi; özellikle istemediği halde, bir de bakmıştı ki, bir sultanla evlenmişti. Hiç de aptal değildi, "damat" olmasından dolayı mazur kaldığı dalkavuklukların farkındaydı ve bunlardan hiç hoşlanmıyordu, an-

cak, kendine bir mevki edinebilmek için çaba göstermeye de hiç mi hiç niyeti yoktu. Bir zamanların, kendine güvenen, hayalperest delikanlısı, bugün her şeyden bezmiş bir adam haline gelmişti. Çocukları bile ilgilendirmiyordu artık onu. Olsa olsa, biraz oyalıyorlardı o kadar; özellikle de, sevimliliğini kullanmasını iyi bilen Selma! Karısına gelince...

Karısı tam o esnada odaya girmişti. Hayri Bey ayağa kalkıp elini öptü ve her zamanki iltifatlarını sıralayıp eline kadife bir mücevher kutusu tutuşturdu. Bayramlarda ve Sultan'ın doğum gününde, kocaların, eşlerine hediye vermeleri beklenirdi. Bu âdete uyulmaması, boşanmanın pek yakında olabileceğine dair bir alamet sayılırdı; neyse ki vekilharcı her şeyi düşünüyordu! Kutunun içinde, koyu mavi, göz kamaştıran, safir bir kolye duruyordu.

Sultan fısıltıyla "Ne muhteşem bir gerdanlık!" dedi.

Hayri Bey kibarca eğildi.

"Sizin için az bile Sultan'ım!"

Vekilharcı işleri iyi ayarlamıştı. Ama kahretsin!.. Bu savaş zamanında, tahsisatların kısıldığı şu günlerde, bu değerli mücevherin parasını nasıl ödeyecekti ki? Aman canım! Uzun yıllardan beri ailenin ihtiyacını karşılayan Ermeni kuyumcu nasıl olsa ona güvenirdi. Hem bu yaştan sonra cimrilik yapmaya kalkışacak değildi ya!

Cebinden daha küçük bir kutu çıkardı ve Selma'nın avucuna bıraktı. Bu, kendisinin seçmiş olduğu bir iğneydi: İnce bir işçilikle yapıldığı belli olan, tüyleri zümrütlerle bezeli bir tavus kuşu... Sade bir teşekkür bekliyordu, oysa kızının aşırı sevinci, onu düşündürmüştü: Daha bu yaşta, mücevher tutkusu mu başlamıştı, yoksa annesini mi taklit etmek istiyordu?

Aslında bu soru, kafasını pek de meşgul etmediği için, Selma'nın, heyecanla parlayan gözlerle, iğneden çok, kendisine baktığını fark etmemişti bile.

O sırada, Sultan endişeyle atıldı:

"Sevgilim, selamlığa geç kalacaksınız."

Hayri Bey, sözünü kesti:

"Önemi yok! Bu formaliteler beni hasta ediyor. Hazır bulunup bulunmayacağımdan bile emin değilim."

Yine de gideceğini biliyordu, tabii Sultan da! Ama, karısını kışkırtmaktan duramıyordu. Yıllar geçtikçe, "damad-ı şehriyari"lik rolüne daha zor katlanıyordu. Boşanmak, söz konusu bile değildi. Sadece Hatice Sultan bu hakka sahipti, o da ancak hünkâr izin verdiği takdirde.

Zaten, Hayri Bey'in şikayet edebileceği hiçbir şey yoktu. Hatice mükemmel bir kadındı ama... Fazlasıyla Sultan'dı! Kendi kişiliğinden daha güçlü olan bu kişilik altında ezildiğini, adeta bir gölgeye dönüştüğünü hissediyor, ama bunu kendi kendine bile itiraf etmeksizin, karısı hakkında "Ne kadar da sıkıcı," diye düşünüyordu.

Babası gittikten uzun süre sonra bile, Selma, onun niye bu kadar suratsız olduğunu sorup duruyordu kendine. Bir kanepede oturmuş annesini beklerken, ayaklarını boşlukta sallıyor, onu teselli etmeye çalışmadığı için kendini suçluyordu. Ama ne diyebilirdi ki ona? Hiç şüphesiz, umurunda bile olmazdı söyledikleri!

Sultan nihayet hazırdı. Kuyruk kısmı samurdan, inci işlemeli bir elbise giymişti. Koyu kumral buklelerini ensesinde toplamış, aralarına değerli taşlar serpiştirmişti. Göğsünde, sadece birkaç önemli hanıma verilen, elmas "Merhamet nişanı" ve imparatorluk armalarını taşıyan mineli altın gerdanlık vardı.

Selma'nın kızıl bukleleri mutlulukla sallandı: Annesi her zaman en güzel olacaktı!

Kalfaların yardımıyla faytona bindiler; arabacı, sırma işlemeli gece mavisi bir ceket giymişti. Kırbacın şaklamasıyla, araba, padişahın sarayına giden iki kilometrelik mesafeyi kat etmek üzere yavaş yavaş ilerlemeye başladı.

Her tarafı beyaz mermerden Dolmabahçe Sarayı, Boğaz kıyısı boyunca uzanıyordu. Her devrin, her ülkenin stili, zengin bir karmaşa içinde bir arada bulunuyordu. Yunan stili sütun-

lar, mağribi silmeler, gotik ve roman tarzında kemerler ve cephelerde, rokoko stilini yansıtan çiçekli ve yapraklı, gül motifli bezemeler, yaldızlı arabesklerle ustalıkla işlenmiş kabartmalar bulunuyordu. Sadelik yanlıları, bu karışıklığı son derece çirkin buluyorlar ve saraydan "düğün pastası," diye bahsediyorlardı. Ama üslup zenginliği ve bolluğu, tuhaf zarafeti, mimari kuralların bilir bilmez uygulanmış oluşu, sarayı çekici kılıyordu; tıpkı, daha güzel olabilmek için, annesinin dolabında bulduğu, birbiriyle uyumsuz tüm incik boncuğu takıp takıştıran bir çocuk gibi... Bunu bir tek şairler anlayabilir, eh zaten Türk milleti de şair ruhludur!

Selma, saraydan içeri girip, altın ve kristal bolluğunu görünce büyülenmişti. Buraya daha önce birçok kez gelmişti ama her seferinde, bu kadar ihtişam karşısında ağzı açık kalırdı. Avizelerden ve şamdanlar, binlerce ışıltılı yaprakla parıldıyordu sanki, şeref merdiveni ve koskocaman şömineler bakara kristalindendi; şöminelerin elmastan eteklikleri, günün her saatinde ışık oyunları yapardı.

Küçük kız bu debdebeyi seviyordu. Bu şatafat, imparatorluğun karşı konulmaz bir gücü, bitmez tükenmez bir zenginliği olduğuna ve de dünyanın güzellik ve mutluluk dolu olduğuna inanmasını sağlıyordu onun. Gerçi bir de şu savaş vardı, babasının arkadaşlarının kaygıyla bahsettikleri savaş... Ve de, isyan dolu bakışlarla, sarayın parmaklıklarına yapışıp, ekmek isteyen adamlar ve kadınlar... Ama onlar, başka bir gezegene ait yaratıklarmış gibi geliyordu Selma'ya; zaten savaş da onun için bir sözcükten başka bir şey değildi, büyüklerin geveze ağızlarından düşürmedikleri bir sözcük

Kendilerini karşılayan haremağalarının arkasından gelen, birbirinden güzel genç kızlardan oluşan bir kalabalık -çirkinlik saraydan uzaklaştırılmış bir kavramdı- etraflarını sarıp, çarşaflarını çıkarmalarına yardım etti; bu sırada, Çerkes işi yeleği ve şalvarı ile, bir kahveci güzeli, kakule aromalı yorgunluk kahvelerini ikram etti.

Dış etkilerden özenle korunan haremde, eski gelenekler titizlikle sürdürülüyor, gençler, kalfaların sıkı gözetiminde yetişiyordu. Hâlâ geleneksel kıyafetler giyiliyor ve misafirliğe gelen sultanların "alafranga" elbiselerine biraz merak, biraz da alayla bakılsa bile, onları taklit etme isteği duyulmuyordu. Saray her modanın üstünde değil miydi?

Teşrifat kalfası, yüksek mevkiinin göstergesi olan sırma işlemeli kaftanı içinde olanca haşmetiyle ortaya çıktı. Gelen misafirleri Valide Sultan'a, Hünkârın annesine o götürecekti. Saraydaki her ziyaret, oğlundan sonra, hanedanın ikinci önemli kişisi sayılan Valide Sultan'dan başlamak zorundaydı.

Valide Sultan, Viktorya stili ağır koltuklarla döşenmiş, eflatun ipek kaplı bir odada, tahtında oturmaktaydı. Bir zamanlar çok güzel olduğu söylenirdi ama, yaşının ilerlemesi ve haremin durağan hayatı yüzünden aşırı derecede şişmanlamıştı. Çerkez olduğunu gösteren, bir tek güzel mavi gözleri kalmıştı.

Selma ve annesi saygıyla, bu eski cariyeyi selamladılar.

Haremdeki kadınların büyük çoğunluğu gibi, Valide Sultan da, daha çocukken saraya satılmıştı; annesi babası sıradan insanlardı ve kızlarının, ilerde iyi bir mevki edinebilmesi için en iyi imkânlara sahip olmasını istiyorlardı. Kölelerin ve cariyelerin, sarayda titiz bir eğitimden geçtikleri, uzun zamandır dillerde dolaşan bir konuydu. Kimisi vezir olmuştu kimisi haseki ve onların bu parlak kaderi insanların dikkatini çekmişti. Bu yüzden de, imparatorluğun kuruluş yıllarında olduğu gibi, çocukları feryat figan ağlayan ailelerinden koparmaya gerek kalmamıştı; artık, aileler, çocukları saraya kabul edilsin diye yalvarıyorlardı.

Valide Sultan annesini babasını bir daha hiç görmemişti. Selma, onları zaman zaman özlüyor mu acaba diye sorardı kendi kendine. Aslına bakılırsa, özlemeye vakti olmamıştı.

Saraya gelir gelmez, kalfaların en ileri geleni olan başkalfa tarafından ele alınmıştı. Diğer cariyeler gibi ona da, şiir, kanun, şan ve dans dersleri verilmiş, nezaket kuralları öğretilmişti. Kusursuz bir genç kız olduğuna kanaat getirildiğinde de, hünkârın hizmetine verilmişti.

Valide Sultan, hünkârın, kendisini fark ettiği ve gözdesi yaptığı günü anlatmaktan çok hoşlanırdı. Kendine ait bir odaya ve yeni ipek elbiselere kavuşmuştu. Neyse ki, talihi yaver gitmiş, hünkâr ondan bıkmamış ve sık sık yanına çağırmıştı. Böylelikle de, "ikbal"liğe yükselmişti. Tabii bunun üzerine, çok daha büyük bir odaya geçmiş ve hizmetine üç kalfa verilmişti. Şimdi mesele, erkek çocuk doğurmaktaydı.

Selma, güzel Çerkez'in, oğlu Reşad doğduğunda, "üçüncü kadın"lığa nasıl yükseldiğini saraylı yaşlı kadınlardan sık sık dinlemişti. Nikâhsız kadınların arasından kurtulup, bu imrenilen konuma ulaşabilmek için, güzel olmak yeterli değildi, zeki ve sebatkâr olmak da gerekiyordu. Çünkü, harem düzeninde derece ne kadar yükselirse, rekabet de o denli kızışır, tehlikeler baş gösterirdi. En tepedeki kademelerde, savaş amansız olurdu. Bütün Kadınefendilerin oğulları şehzade idi, yani fiilen hepsi birer hünkâr adayı sayılırdı. Kurala göre, en büyük şehzade tahta geçerdi ama, altı asırlık Osmanlı tarihi, ne şehzadelerin, kaza ya da esrarengiz hastalıklara kurban giderek yok olduğuna şahit olmamıştı ki!..

Kadınefendi, oğlunun bakımını kimselere bırakmamıştı; ihtiraslı bir rakibe tarafından satın alınmış dadı veya haremağası örneği çok görmüştü. Oğlunun padişah olacağına ve kendisinin de valide sultanlığa yükseleceğine ahdetmişti. Hayatı boyunca bu gaye doğrultusunda yaşamış, gerçekleştiğini görmek için tam yetmiş sekiz yaşına gelmesi gerekmişti.

Şimdiyse, entrikalarla, oyunlarla geçen altmış yıl boyunca onu ayakta tutan ihtirastan eser kalmamıştı. Yorgun bir ihtiyardan başka bir şey değildi artık.

Valide Sultan, bembeyaz eliyle, Selma'nın yanağını okşadı, bu teveccühlerin en büyüğüydü; Hatice Sultan'a ise, güzelliğiyle ilgili iltifatta bulundu. Sonra da, altın kakmalı nargilesinden derin bir nefes çekerek gözlerini yumdu. Görüşme bitmişti.

Şimdi de, her biri kendi dairesinde tebrikleri kabul eden Kadınefendileri ziyaret etmeye gelmişti sıra. Haremağaları, vekilharçlar, kâtipler, kalfalar ve çıraklarla dolu bu daireler, ade-

ta saray içinde birer saray gibiydiler. Her merasimden önce buralarda buluşmak âdettendi.

Selma, bu yıl ilk kez teşrifat sınavından geçecekti. Kendisini değerlendiren bakışlarda en ufak bir bağışlayıcılık olmadığını bildiğinden, kalbi çarpa çarpa, saygıdeğer toplulukta bulunanları sırayla tebrik etmeye başladı. Temennalarının uzunluğunu kısalığını selamladığı kişinin önemine göre titizlikle ölçüp biçiyordu. Kişilerin öneminin saptanması, soy sop, mevki ve yaşın dikkate alındığı, son derece karmaşık bir denklem sonucunda mümkün olurdu. Bunu çözümleyebilmek için de çocuğun, sarayı ve saray âdetlerini eksiksiz bir biçimde ve ayrıntılarıyla bilmesi gerekirdi.

Etrafındakilerin gülümsediklerini gören Selma rahat bir nefes aldı, imtihanı başarıyla atlatmıştı.

Birden bir gürültü patırtı peyda oldu. Hünkâr, bayram namazından dönmüştü, el öpme merasimi başlamak üzereydi.

Bunun üzerine herkes, lakırdı etmeyi ve yiyip içmeyi bir yana bırakıp, Muayede Salonu'nun üstündeki dairevi balkona doğru kendi ağırbaşlılığı ölçüsünce ileri atıldı. Burada, kafeslerin ardından, yılın en görkemli, en eğlenceli gösterilerinden birini izleyeceklerdi. Selma, iki iriyarı kadının arasında sıkışıp kalmıştı, zor nefes alıyordu, ama ne olursa olsun gözlem yapmayı elden bırakmayacaktı.

Otuz metre kadar aşağıya baktığında, askeri üniformaların da ara ara, renkli lekeler halinde belirdiği, kıpkırmızı feslerle, siyah ve gri redingotlardan oluşan bir tarla görüyordu. Salondaki binlerce kandilden gözleri kamaşmıştı; denildiğine göre burası, Avrupa'nın en büyük merasim salonuydu. Birkaç tanıdık yüz görmek için Selma'nın uzun bir süre daha beklemesi gerekecekti.

Salonun en dibinde, hünkâr, değerli taşlarla bezenmiş, som altından muazzam tahtında oturuyordu. Sağında ise, tam takım giyinmiş şehzadeler, yaş sırasına göre durmuşlardı.

Selma, parmaklarının ucunda yükselerek, kendinden iki yaş büyük olan, en sevdiği kuzeni Vasıf'ı görmeye çalıştı. Ama

arada o kadar çok mesafe vardı ki, onu görebilmesi imkânsızdı. Zaten babasını da görebilmiş değildi, hünkârın sol tarafında, damatların ve göğüsleri nişanlarla dolu vezirlerin arasında duruyor olmalıydı. Tam karşıda, şatafatlı üniformalarıyla, müşirler, paşalar ve yüksek rütbeli subaylar dizilmişti. Asma katlarda ise, pusuya yatmış kargalar gibi gözüken yabancı diplomatlar tam kadro yerlerini almışlardı.

Önce ulu kişiler, sırayla tahta yaklaşıp, üç kez art arda yerlere kadar eğildikten sonra, hünkârın elini değil -ki hiç kimsenin dokunmaya hakkı yoktu- ama iktidarın simgesini, mabeyincinin tuttuğu, altın işlemeli saçaklarla süslü kırmızı kadifeden şalı öperlerdi.

Daha sonra, devletin üst seviyedeki görevlileri farklı vekâletleri temsilen, siyah redingotları içinde saygıyla yaklaştılar. En son olarak da, bunca ihtişam karşısında gözleri fal taşı gibi açılmış, sadakatleri ödüllendirilmek istenen eşraftan birkaç kişi geldi. Kendilerine bahşedilen bu büyük şereften dolayı heyecanlı oldukları kadar, protokol kurallarına aykırı bir şey yapma korkusundan ötürü de heyecanlıydılar; adeta ibadet eder gibi, şalı öptüler; temenna ede ede geri çekilirken sendeleyip, izleyenlerin alaylı bakışlarına maruz kaldılar.

Birden sessizlik oldu, herkes nefesini tutmuş bekliyordu: İmparatorluğun en büyük dini otoritesi sayılan Şeyhülislam, başında sarığı, üzerinde uzun beyaz entarisiyle tahta doğru ilerledi; hünkâr, saygı belirtisi olarak, ayağa kalkıp onu karşıladı. Şeyhülislamın ardından, yeşil, eflatun ve kahverengi kaftanları içinde ulema geliyordu. Onların arkasında ise, Osmanlı İmparatorluğunda yer alan farklı din ve mezheplerin temsilcileri, Rum-Ortodoks patriği, Ermeni patriği ve de, Avrupa'da zulme uğrayıp Osmanlı tarafından himaye altına alındıkları 16. yüzyıldan bu yana ayrıcalıklı bir statüye sahip olan Musevi cemaatinin hahambaşı geliyordu.

Üç saatten fazla sürecek merasim boyunca, göğüs kısımları kırmızı üzerine sırma işlemeli beyaz giysiler giymiş saray orkestrası, sırayla Osmanlı marşları ve coşku dolu Beethoven

senfonileri çalacaktı. Orkestrayı, doğu hayranı meşhur Fransız şef Lange Bey yönetiyordu.

Kafeslerin arkasından, kadınların şen kahkahaları yükseliyordu. Kasımtılığı ve tepeden bakan tavrıyla, bir Prusya subayının karikatürünü andıran, Alman kuvvetlerinin komutanı, General Liman von Sanders'i gösterip duruyorlardı birbirlerine. Tabii bir de, sık sık, İstanbul'da akşamları, al atıyla dolaşırken rastlanan Avusturya-Macaristan büyükelçisi sevimli Marki Pallavicini'yi... Her şeyi bildiği halde hiçbir şey bilmiyormuş gibi göründüğünü söylerlerdi; kısacası, mükemmel bir diplomattı!

Kadınlar aslında ülkenin üç hâkimini görmeye çalışıyorlardı: Kurnaz sadrazam Talat Paşa; kocaman nasırlı ellerinden, fakir bir aileden geldiği anlaşılan koç gibi cüsseli Talat Paşa. Kısa boylu ve soluk benizli bahriye nazırı Cemal Paşa. Onun bu yumuşak tavırlarının altında, taş gibi katı bir zalimin saklı olduğu söylenirdi. 1915'te Suriye'ye gönderildiğinde, bağımsızlık adına çıkarılan isyanı acımasızca bastırdığı için "Şam kasabı"na çıkmıştı adı.

Ama günün yıldızı, hiç kuşkusuz yakışıklı Enver Paşa idi. Triyumviranın asıl lideri olan bu incecik, kibar harbiye nazırı, bütün kadınları büyülemişti. Cesareti sonsuzdu, gururu da öyle... Kendisini bir askeri deha olarak görüyordu ama 1918'in ilk aylarında, Osmanlı ordusu bütün cephelerde geri çekilince, kimilerinin "Napolyoncuk," diyerek alay ettiği Enver Paşa'nın şöhreti sönmeye başlamıştı. Yakın zaman öncesine kadar ona tapanlar, artık onu eleştirmek için demediklerini bırakmıyorlardı.

Kadınlardan biri "Kısıtlama tedbirlerinin alındığı bu günlerde, böyle davetler vermesi büyük ayıp!" diye fısıldadı.

"Küçük bir memurun oğluyken, bir sultanla evlenince ölçüyü şaşırdı tabii!" diye yorum getirdi bir başkası da.

Jön Türk devriminin kahramanı, Sultan Reşad'ın yeğeni Naciye Sultan ile evliydi. Eşiyle gurur duyuyordu ve bunu herkese göstermekten mutlu oluyordu; savaşın ortasında, sırf gösteriş olsun diye yapılan davetler vermeye de devam ediyordu. Padişah Sarayı'nda bile mönüler küçültülmüşken, onun masa-

sında bir kuş sütü eksikti. Hanedan, bütün bunları bağışlayabilirdi, ama eğer, yaşlı hünkâra kendi buyruklarını kabul ettirmeye çalışıp, onu ve dolayısıyla bütün aileyi küçük düşürerek padişahlık taslamaya kalkışmasaydı!..

"Baksanıza, Hünkâr hazretleri nasıl da hasta görünüyor! Enver Paşa'nın hesapları ona azap veriyor," diye üzülerek konuştu sultanlar. En çok kızdıkları da, birkaç ay önce, Enver Paşa'nın, Kayzer II. Guillaume'u karşılaması için, hünkârı istasyona gitmeye zorlamasıydı.

Onları yaralayan, padişahın yorulması değil, kendi nazırı tarafından utanç içinde bırakılmasıydı. İmparatorluğun kuruluşundan bu yana, Osmanlı hanedanından hiçbir padişah, ister kral olsun ister imparator, kimseyi karşılamaya gitmemişti!

Ama asıl hazmedemedikleri, hünkârın en sevdiği yeğenlerinden biri olan Münire Sultan'ın kocası, genç ve yakışıklı Salih Paşa'yı astırmasıydı. Onu, İttihat ve Terakki Fırkası'na karşı komplo kurmakla suçlayıp, kellesini istemişti. Münire Sultan hünkârın ayaklarına kapanmış, o da damadının canını bağışlaması için Enver'e yalvarmıştı ama, nafile! Sultan Reşad, içi parçalanarak, ölüm fermanını imzalamak zorunda kalmıştı. Gözyaşlarına boğulduğu için, üç kez arka arkaya fermanı yeni baştan imzalamak zorunda kaldığı söylenirdi.

Yorumlar ve eleştiriler birbirini izliyor, Selma da tüm konuşulanları can kulağıyla dinliyordu ki birdenbire orkestra durdu; hünkâr ayağa kalkmıştı, törene son veriyordu. Ardından gelen şehzadelerle birlikte, Muayede Salonu'nu yavaş yavaş terk etti. Ulema, her zamanki teraneyi tekrarlaya tekrarlaya uğurluyordu hünkârı "Mağrur olma padişahım, senden büyük Allah var."

Hanımlar çoktan, mavi salona gitme telaşına düşmüşlerdi. Teşrifat kalfaları, otoriter bir tavırla, her birini yaşına ve derecesine göre oturtuyor, aynı anda, altmış sazendeden oluşan harem orkestrası da yandaki salondaki yerini alıyordu. Haznedar Kalfa'nın hemen ardından hünkâr içeri girdiğinde, orkestra, bir karşılama havası çalmaya başladı. Selma, hafifçe yere

indirdiği kirpiklerinin arasından, beyaz saçlı yaşlı adamı inceliyordu; porselen mavisi gözlerinden ve kalın dudaklarından iyi kalpli biri olduğu okunuyordu. Yanına annesini oturtmuştu ve sessiz sessiz gülümsüyordu.

Önce sultanlar ve hanım sultanlar -sultanların kızları- yaklaştılar. Uzun etekleri, ipek halılar üzerinde hışırdıyordu. Üç kere zarafetle temenna edip geri çekiliyor ve hünkârın sağ tarafında yan yana diziliyorlardı. Sonra kadınefendiler ve ikballer geldi, onlar da hünkârın soluna geçtiler. En son olarak da, saraydaki diğer kadınlara ve en kıdemli kalfalara geldi sıra; yerlere kadar eğilip, tevazu ile, salonun dip tarafına doğru çekildiler.

Tebrikler biter bitmez, iki cariye, o yıl basılmış altınlarla dolu kadife bir kese getirdi. Haznedar kalfa, elini keseye daldırıp, biraz orkestraya, biraz da çıraklara dağıttı. Bir yandan altınları toplayıp bir yandan bu cömertliği için padişaha, yüksek sesle hayır dualar okuyorlardı.

Sohbet vakti gelmişti. Padişah Hazretleri, akrabalarından ve eşlerinden, oturmalarını rica etti; hatırlarını sordu. Her birine söyleyecek tatlı bir sözü vardı. Ancak, teşrifat kurallarına göre, hünkâra hitap etmek ya da sorulara cevap vermenin ötesine geçmek yasak olduğu için, sohbetin tadı kısa sürede kaçıyordu. Hanımlar, sandalyelerinin ucuna ilişmiş dimdik otururlarken, hünkâr hafif hafif öksürmeye başladı; ona kaçamak bir bakış fırlatan Selma, hünkârın utanıp sıkıldığını hayretle fark etti. Herkese, hiç bitmeyecekmiş gibi gelen uzun bir sessizlikten sonra hünkâr, güvercinlerinden bahsetmeye başladı; Avrupa'dan getirttiği bu kuşlara karşı büyük bir tutku besliyordu. Bu konunun hanımlara ilginç gelebileceğini düşünmüştü. Gerçekten de, hepsi birden, çok ilgilenmiş gibi bir tavır takınmıştı. Sonra, Ihlamur Kasrı'nın bahçesinde gezintiye çıktığı zamanlarda topladığı o güzelim güllerden bahsetti; her ağaçtan sadece bir tek gül koparmak gerektiğini, asla iki tane koparılmamasını, aksi takdirde ağacın incinebileceğini söyledi. Çok tatlı, yumuşacık bir adamdı.

Onu çileden çıkaran tek şeyin, yabancı bir elçinin, karşısında, bacak bacak üstüne atarak oturması olduğu anlatılırdı. "Gâvurun oğlu, ayaklarını burnuma dayadı yine!" diye söylenirmiş bir de üstelik. Ama öfkesini, Kuran'dan bir sure okuyarak bastırmaya çalışırmış. Sultan Reşad son derece dindar biriydi, hatta bir tarikata mensuptu, ama bundan asla bahsetmezdi.

Nihayet Padişah Hazretleri, güvercinleri ve gülleri de anlattıktan sonra, bu kadar hoş bir topluluğa uygun düşebilecek bütün sohbet konularını tükettiğine kanaat getirerek ayağa kalktı; hanımları kibarca selamladı ve dairesine çekildi.

Artık gevşeyebilirlerdi. Sultanlar, küçük küçük odalara dağılıp, birbirleriyle görüşmenin, kıyafetlerine iltifatlar yağdırmanın, sırlarını paylaşmanın keyfine dalmışlardı. Kimileri, geçen bayramdan beri birbirlerini görmemişti ve anlatacak binlerce şeyleri vardı. Bir köşede, sultanlardan biri piyanoda, moda olan mazurkaları çalıyor, kuzinleri de kahkahalar arasında dans etmeye çalışıyorlardı. Hemen yan tarafta, hummalı bir biçimde tavla oynanıyordu. Başkadınefendi'nin dairesinde, seçilmiş bir konu etrafında şiir yarışması yapılıyordu; şiir, Osmanlı sarayında her zaman rağbet görmüş, yüzyıllar boyu, kendini şiire adamış nice yetenekli padişah çıkmıştı.

Ama en büyük kalabalık, masalcının bulunduğu salonda toplanmıştı. Şehrin en iyisi oydu, bütün şenliklerin baş misafiriydi. Selma, yere bağdaş kurup oturmuş, elini çenesine dayamış olan kadına bakıyordu. En az yüz yaşında filan olmalıydı! Ama yavaş yavaş kırışıklıkları siliniyor, omuzları dikleşiyor, gözleri alev saçıyordu. O ihtiyar masalcı gitmiş, yerine güzeller güzeli Leyla gelmişti sanki... Gencecik Mecnun'un aşkından yanıp tutuştuğu Leyla!.. Sıcacık sesi, ahu bakışları, nesilden nesle bütün âşıkları ağlatan büyüleyici güzelliğiyle Leyla...

Akşam oluyordu. Hünkârın halkı eğlendirmek için yaptırdığı havai fişek gösterisini izlemek üzere bahçeye inme vakti gelmişti. Çimenlere halılar ve yastıklar serilmişti. Cariyeler sessizce, yaldızlı gümüş tepsilerde akşam yemeği servisi yapıyorlardı. Orkestra, hafif hafif Mozart'ın bir konçertosunu çalıyordu.

Aniden bir çığlık herkesi yerinden sıçrattı. Genç bir sultan, beti benzi atmış bir halde, karanlığın ortasında hareket edip üzerine gelmekte olan dev ortancaları gösteriyordu. Eğilip baktıklarında, bu gelenlerin, hanımlara ellerindeki çiçekleri sunmaya gelen saray cüceleri olduklarını anladılar.

Bu şaka herkes tarafından aynı şekilde karşılanmadı ama, Şark'ta eşi bulunmayan saray aşçılarının ellerinden çıkma gül şerbetleri ve baklavalar konusunda ise herkes hemfikirdi.

Ve nihayet ışıklı çiçek demetleri gökyüzünü kaplayıp, bulutların arasında, ülkenin ezeli ve ebedi simgesi olan ayyıldızı oluşturduğunda, şimdiye kadar hiç bu kadar güzel bir bayram şenliği yaşanmadığını düşündü herkes!

Selma, kendilerini Ortaköy Sarayı'na götüren fayton, ay ışığıyla yıkanan Boğaz kıyısı boyunca ilerlerken, bugünün çok güzel, hayatınsa çok tatlı olduğunu düşündü. Böylesine zengin ve güçlü bir imparatorluğun yıkılacağını söyleyen şom ağızlılara nasıl inanılabilirdi ki?

4

İstanbul'da, havalar çok sıcak olmuştu. Temmuz ayının bu ilk günlerinde, Boğaz'dan gelen esinti bile şehri serinletmeye yetmiyordu. Önceki gece, Dolmabahçe Sarayı'ndan bir haberci gelmişti; o gittikten sonra Hatice Sultan Selma'yı yanına çağırmıştı.

"Yarın, Hayri ile beraber, kuzininiz Sadiye Sultan'm evine gideceksiniz. Padişah Efendimizin torunları Makbule Sultan'la Namık Efendi de orada olacaklar.

Selma yüzünü buruşturmuştu. Sadiye'yi hiç sevmiyordu, daha altı yaşında olmasına rağmen kendinden fazla emin bir havası vardı. Babası Abdülmecid, her önüne gelene, kendi kızının en güzel olduğunu tekrarlar, her aile toplantısında, bü-

tün çocukları sıraya dizip, göğsünü gere gere içlerinde en uzun boylusunun da kızı olduğuna dikkat çekerdi. Anneciği bütün bunları gayet iyi biliyordu da neden onu oraya gönderiyordu? Neyse ki, Çamlıca sırtlarındaki köşkün bahçesi, saklambaç oynamak için biçilmiş kaftandı. Hem ayrıca, Makbule ile beraberken, insanın hiç canı sıkılmazdı!

Matmazel Rose ne yapıyordu Allahaşkına? Selma, koridorda bir aşağı bir yukarı gidip geliyor, durmadan, mürebbiyesinin kapısının önünden geçiyordu. Onun süslenmeye nasıl bu kadar vakit ayırabildiğini anlayamıyordu... Hele bir de sonucunda neye benzediğini görünce!

Küçük kız, "Fransız matmazel"ini ufak tefek kusurlarına rağmen çok seviyordu; kim bilir belki de zavallı kadıncağız, onun üzerinde hiçbir otorite kuramadığı için! Türk toplumunun ve dolayısıyla da sarayın örf ve âdetlerini bilmediğinden, canı ne isterse onu yapan bu çocuğun yalanlarına alet oluyordu.

Matmazel Rose, İstanbul'a savaş başlamadan önce, Fransa ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki ilişkilerin nispeten iyi olduğu bir dönemde gelmişti. Pierre Loti'nin ve Claude Farrère'in romanlarının etkisiyle, Türklere hayranlık duyuyor, onları anladığını sanıyordu. Kendisinin de eğitim gördüğü Notre Dame de Sion rahibeleri yetiştirme yurdunda gördüğü bir ilana cevap vermişti. İstanbul'da, bu topluluğun, yeniden öğretime açılan bir okulu vardı ve burası için bir resim öğretmeni aranmaktaydı. Tek aday olarak, hemen işe alınmıştı.

Yirmi sekiz yaşındaki bir taşralı kız için, bu şekilde vatanını bırakıp başka bir yere gitmek, cesaret gerektiren bir işti. Büyük bir aşk hikâyesinin kurbanı olduğunu düşünmeseydi, asla böyle bir maceraya atılmaya karar veremezdi. Memleketi Beauvais'deki garnizonda görevli bir süvari subayı, ona kur yapıp evlenme vaadinde bulunmuştu. Subayın, kendisini öpmesine -birçok kez- ve biraz da okşamasına izin vermişti. Ta ki, imzasız bir mektupla birlikte gönderilen fotoğrafı alana kadar; alçak herif bu fotoğrafta, çok güzel bir sarışının, yani ka-

rısının beline sarılmıştı, yanında da iki küçük çocuk görülüyordu. Matmazel Rose çok ağlamış ve annesinin sık sık öğütlediği gibi, artık hiçbir erkeğe güvenmeyeceğine dair yemin etmişti. Fırsatını bulur bulmaz da, ailesini ve vatanını terk etmiş, adeta kendini dine adamıştı.

Oysa Matmazel Rose, iflah olmaz bir romantikti. İstanbul'da da, Galatasaray Lisesi'nde öğretmen olan bir Fransız'a âşık olmuştu. Bu seferki evli değildi ama ayrangönüllünün tekiydi. Zaten, kendisi dışında iki hanım meslektaşına daha kur yaptığını öğrenmiş ve yataklara düşmüştü.

Onu kurtaran "Kelebek Sultan" lakaplı Fehime olmuştu. Fransız elçiliğindeki, yaza girmeden verilen o meşhur davetlerin birinde tanışmışlardı. Fehime Sultan, yeğeni için bir Fransızca öğretmeni arıyordu. Vaktinden önce bir kız kurusuna dönüşmekten korkan Matmazel Rose, bunun, her daim hayallerini süsleyen seçkinler âlemine girebilmek için beklenmedik bir fırsat olduğunu görmüştü. İşte böylece, küçük sultanın "Fransız matmazeli" olmuştu.

Saat çoktan üç olmuştu. Selma tam ümidini kesmişti ki, mürebbiyesinin, elbisesinin üzerindeki sarı düğünçiçekleriyle aynı renkte olan kanaryalarla süslü kocaman mor bir şapkayla yaklaştığını gördü.

Zeynel, rıhtımda sessiz sakin onları bekliyordu. Hayri de onun yanındaydı; bahriyeli kıyafeti içinde iki dirhem bir çekirdekti; dümdüz ortadan ayrılmış siyah saçlarından buram buram briyantin kokusu geliyordu. Selma, sinirli sinirli, "Bütün şişeyi kafasına boca etmiş!" diye düşündü. "Sadiye'yi böyle mi etkileyeceğini sanıyor!" Kardeşinin, kuzinine olan zaafı, sayısız kavga nedenlerinden sadece biriydi.

Kürekçilerin yardımıyla kayığa bindiler bir süre sonra Asya yakasındaydılar. İner inmez kendilerini bekleyen üstü açık arabayı görünce Selma mutluluktan havalara uçtu, çünkü ne zaman annesi Hatice Sultan'la dışarı çıksa, kapalı faytonla gezmeye mahkûm oluyordu. Herhalde, Hıristiyan bir mürebbiye

ile henüz buluğ çağına ermemiş küçük bir kız için, kapalı bir arabanın şart olmadığına karar verilmiş olacaktı ki, bu sayede, şehzadenin yazlık köşküne giden çakıllı yolda, güneşli havayı ve rüzgârı gönüllerince teneffüs edebildiler.

Sadiye onları bekliyordu. Pembe dantelden bir elbise giymiş, sarı saçları lüle lüle taranmıştı; misafirlerini karşılamak üzere ağır ağır merdivenlerden inerken, gözleri hayat dolu, küçük, tombul bir kız, onu iterek Selma'ya doğru atıldı. Kuzini Selma'yı gördüğü için mutluluktan havalara uçan, onu birlikte muziplikler yapabildiği bir kız kardeş gibi gören Makbule idi bu. Küçük kardeşi Namık da arkasından geliyordu.

Kısa süren ateşli bir tartışmanın ardından, Bizans'ın Fethi'nin oynanmasına karar verdiler.

Namık, en küçükleri olduğu için, esir de o olacaktı tabii. Herkesin en çok istediği Fatih rolünü kim oynayacaktı peki? Çekilen kura sonucunda, talihli kişi Selma oldu.

"Olmaz!" diyerek karşı çıktı Sadiye. "Padişah rolünü sen oynayamazsın! Sultan bile değilsin!"

Selma yerinden sıçramıştı. "Ne demek istiyorsun? Ben de senin kadar sultanım!"

Sadiye bilgiçlik taslarcasına karşılık verdi:

"Hayır efendim! Babam diyor ki, senin baban şehzade filan değilmiş! Sen de alt tarafı bir hanım sultansın işte!"

Selma, Sadiye'yi bir kaşık suda boğabilirdi ama öylece kala kalmış, ne cevap vereceğini şaşırmıştı.

Ukalanın hakkı vardı, çünkü babası sadece "damat"tı. Ortaköy'deki saraylarında, herkes Selma'ya "küçük sultan" diyordu, ama kimseden en ufak bir ima duymamış bile olsa, Dolmabahçe'de düzenlenen merasimlerdeki protokolde, sırasının, kendisinden küçük bazı sultanlardan sonra geldiğinin farkındaydı. Tam olarak anlamasa da, bazı farklı yaklaşımlardan bir şeyler sezmişti. Ama işte bugün, bu hakareti duyunca, zavallılığının farkına varmıştı.

Gökyüzü griye boyanmış, ağaçlar sert bir rüzgârla titremişlerdi sanki... Gelecek, gözünde bütün anlamını yitirmişti bir-

denbire; O sadece bir hanım sultandı, ne yaparsa yapsın hep başkalarından sonra gelecekti . Sanki kanatları kesilmişti...

Annesini düşündü, "Cihangir" lakabı takılan, hünkâr hazretlerinin bile son derece saygı duyduğu annesini düşündü ve birden, bu adaletsizlik karşısında isyan etti. Annesi, ailedeki birçok şehzadeden daha üstün değil miydi? Sırf kadın olduğu için mi kanındaki asaleti aktaramıyordu? Bu düşünce, Selma'ya hem çok saçma hem de kabul edilemez göründü.

Başını kaldırıp, elinden geldiğince kibirle Sadiye'ye baktı. Doğru dürüst bir gerekçe arıyordu ama hiçbirini yeterince sert bulmadı. Ne yapacağını bilmez bir halde Hayri'ye döndü. Hayri ise çoktan sıvışmıştı. Selma onun, ağaçlı yolun sonunda, bir gül bahçesine hayran hayran baktığını gördü. "Kalleş!" diye düşündü. Kardeşini bu tavrına hiç de şaşırmışa benzemiyordu; ne zaman olay olsa ortadan kaybolurdu zaten. Ona tuhaf gelen, buna güceneceği yerde, ümitsizlik duymasıydı.

Selma'nın yanında duran Makbule ise, ne diyeceğini bilemiyordu; hiç bu kadar güç bir durumda kalmamıştı. Nihayet, tereddüt ederek "Saklambaç oynasak nasıl olur?" deyiverdi.

Herkes rahat bir nefes aldı.

Öğle üzeri, hareketli geçiyordu. Basit pamuklu kumaştan elbiseler giymiş olan Selma ve Makbule, saklanmak için, en akla gelmeyecek, en zor bulunacak köşeleri seçiyordu. Sadiye'nin, cici elbisesinin kirleneceği korkusuyla kendilerini izleyemeyeceği yerlere, ağaçların arasına, su birikintilerinin içine dalıyorlardı. Sadiye kızgınlıkla, "Buna hakkınız yok! Bir Sultan böyle davranmaz!" diye söylenip duruyordu. Onlar da, bu sözlere gözlerinden yaşlar gelerek gülüyorlardı.

Ancak, ikindi kahvaltısına oturduklarında çekişmeler sona ermiş, gergin hava biraz yumuşamış, veranda cıvıl cıvıl sesleriyle çınlamaya başlamıştı. Kavga çoktan unutulmuştu.

Saat bir hayli ilerlemişti ki, Namık'la Makbule'nin babası Ömer Hilmi Efendi, üzerinde üniformasıyla, bahçenin arka tarafında belirdi.

"Babam niye böyle giyinmiş ki?" diye hayretle sordu Makbule. "Bayram da değil üstelik!"

Sadiye, küçümser bir edayla Makbule'yi süzüp:

"Bilmiyor musun yani? Deden Sultan Reşad öldü, babam da veliaht oldu!".

Makbule, tokat yemiş gibi oldu. Sadiye'ye, inanmak istemiyormuş gibi baktı; gözyaşları sel gibi akmaya başlamıştı. Selma öfkeyle Sadiye'ye döndü.

"Defol git! Allah'ın belası!"

'Bela' alaycı bir tavırla, omuz silkip arkasını döndü.

Dünya tatlısı Sultan Reşad, dedelerinin gömülü olduğu görkemli türbelerden uzakta, küçük Eyüp Camii'ne defnedildi. Bu sessiz sakin, gölgelik yeri kendi seçmişti; öldükten sonra da kuşların cıvıltılarını ve çocukların kahkahalarını duymak istiyordu.

Birkaç gün sonra, Sultan Vahdettin'in cülus töreni olacaktı; kırk iki yıl boyunca art arda tahta geçen dört kardeşten sonuncusu! İttihat ve Terakki Fırkası'nın lideri Enver Paşa, bu bitmek bilmeyen savaştan bıkmış olan halkı etkileyebilmek amacıyla, törenin şatafatlı olmasına ve askeri geçit töreninin de muhteşem olmasına özen getirmişti.

Ancak, halkı asıl etkileyen tören değil, İngiliz hava kuvvetlerinin tam da o gün başkente yağdırdığı bombalar olmuştu. Yeni hükümdara bir uyarı mıydı bu? O da zaten, gerçek yetkileri konusunda pek de hayallere kapılmıyordu. Bütün bir tören boyunca, yüzünden düşen bin parçaydı. Ertesi gün, ailesi onu tebrik etmek için saraya geldiğinde de acı acı konuşmuştu.

"Ne diye tebrik ediyorsunuz ki beni? Üzerinde oturduğum taht, dikenli bir taht!"

Bu sözler kimseyi şaşırtmamıştı. Vahdettin, kötümserliğiyle meşhurdu. Çocuklar bile ona "Baykuş," diye isim takmışlardı çünkü her an bir felaket haberi verecek gibi görünürdü. Her zamanki gibi abartıyordu yine. Ordu zor durumdaydı, evet ama, bu geçici bir durumdu. İmparatorluk daha neler görmüştü. Hem üstelik, müttefikimiz Almanya da son derece güçlüydü...

Ordu, gerçekten de zor durumdaydı. Yüz binlerce askerin kaçtığı bilmezlikten gelinse de, binlerce yaralının hastaneleri doldurduğu ve birçok resmi binanın hastane haline getirildiği herkesçe malumdu.

Hatice Sultan, her hafta, yaralı askerlere biraz olsun destek olabilmek ve ufak tefek hediyeler vermek için şehir merkezindeki Haseki Hastanesi'ne gidiyordu. O güne kadar, etkilenebileceği korkusuyla Selma'yı yanında götürmemişti. Ama kızı artık yedi buçuk yaşındaydı ve olan biteni gayet iyi anlayabiliyordu. Ayrıca, Sultan, acılara katlanmayı öğrenmekten yanaydı. Daha çok küçükken, en kötü tecrübeleri yaşadığı ve hepsini en olumlu şekilde atlatmayı başardığı için, insanın kişiliğini, hiçbir şeyin acı tecrübeler kadar olgunlaştıramayacağına inanıyordu. Gevşek bir terbiyenin, nasıl feci sonuçlar verebileceğini İstanbul sosyetesindeki çocuk-kadınlarda öyle çok görmüştü ki, Selma'yı öyle bir yetiştirme tarzından uzak tutuyordu.

Kızını hastaneye götürme niyetinden bahsedince, genellikle kayıtsız olan kocası birden hiddetlendi:

"Çocukcağızı allak bullak edeceksiniz! İlerde her türlü acıyı ve felaketi görecek nasılsa, hatta kim bilir, belki bizzat yaşayacak. Şimdi bırakın da rahat rahat eğlensin!"

Ama Sultan, kızının terbiyesinden sadece kendisinin sorumlu olduğunu düşünüyordu. Evin diğer tüm işlerinden de sorumlu olduğu gibi! Her ne kadar oğlu Hayri'nin terbiyesini kocasına bırakmışsa da -İslam ülkelerinde oğullar, yedi yaşından itibaren erkekler tarafından yetiştirilirlerdi- sonucun pek de parlak olmadığı kanaatindeydi. Oğlunun ödlekliği ağrına gidiyordu. Kaç kere onu uyuşukluğundan kurtarmak, gururuyla oynamak için uğraşmıştı; ama oğlunun her seferinde biraz daha içine kapandığını görünce sonunda vazgeçmek zorunda kalmıştı.

Acaba oğlu ondan korkuyor muydu? Fazla katı bir yaklaşım sergilediğini düşünerek, bu kez yumuşak davranmayı denemiş ve kişiliksizlik sandığı şeyin aslında aşırı hassaslık olduğunu fark etmişti. Hayri bir sanatkârdı! Tek ilgilendiği şey -kendi dışındakemandı. Hatice Sultan, şehirdeki en iyi keman hocasını tutmuş-

tu. Hoca bir Avusturyalıydı. Ama kısa bir süre sonra, gerçeği kabullenmek zorunda kalmıştı; Hayri'nin kemana karşı bir yeteneği vardı ancak bir virtüöz için gereken o tutkudan eser yoktu.

Bereket versin ki, kendi gençliğindeki coşkuyu ve cesareti Selma'da görebiliyordu Hatice. Hayri'ye gelince o, babasına çekmişti. Oğlunda da, kocasında yaşadığı düş kırıklığının aynını yaşamaya başlamıştı.

Oysa Allah biliyor ya, yakışıklı Hayri Bey'i gerçekten sevmişti; karşılaştıklarında otuz sekiz yaşındaydı ama on sekiz yaşındaki bir genç kızın tutkusu ve otuz sekizindeki bir kadının titizliğiyle âşık olmuştu ona. Belki de ondan çok şey beklemişti. Yapayalnız büyüyen yeniyetme bir kızın ve nefret ettiği kocası tarafından hiçe sayılan bir kadının hayalleriyle ona sarılmıştı.

Ama kısa bir süre sonra, onun her yaptığından kuşkulanır olmuştu; ona önce bütün meziyetleri atfetmiş, sonra da hiçbirini onda görmez olmuştu. Bazen haksızlık yaptığını düşünür, kocasına yaklaşmak için çaba sarf ederdi. Kocası ise, bu çabalarını hayretle, biraz da alayla karşılardı.

Bugün artık ondan hiçbir şey beklemiyordu Hatice. Selma'nın doğumundan bu yana, bedensel yakınlıkları da olmamıştı. Yine de, kendisini aldattığını sanmıyordu ama buna memnun olacağı yerde, kocasını bu yüzden küçümsüyordu; sadakatinin sebebini bile uyuşukluğuna bağlıyordu da ondan! İlişkilerinin tadı tuzu kalmamıştı, ama Hatice eskiye özlem de duymuyordu artık. Sadece, kocasına baktığında şaşırmaktan kendini alamıyordu. Bir zamanlar sevdiği adam bu muydu?

Sıcak bir temmuz sabahı, Sultan'la kızı hastaneye gittiler. Selma, bir önceki günü, yaralılar için küçük küçük paketler yapmakla geçirmişti. Kalfalardan biri, pembe tülbentler hazırlamış, her birine, bir parça tütün, biraz şekerleme, biraz da para konmuş, sonra da hepsi mavi saten kurdelelerle bağlanmıştı. Yüzlerce paket yapılmış, fırfırlı kocaman sepetler ağzına kadar dolmuştu. Selma, böyle alışılmadık güzellikte hediyeler verecek olmanın sevinciyle, yerinde duramıyordu.

İki araba lazımdı. Birincisine Sultan ile kızı, ikincisine ise hediye sepetlerini taşıyan hizmetkârlar bindi. Hastaneye varmak için, Haliç üzerinden Galata Köprüsü'nden ve İstanbul'un eski mahallelerinden geçmek gerekiyordu.

Köprüye yaklaştıkça arabalar yavaşlamak zorunda kalmışlardı çünkü kalabalık bir hayli yoğundu. Limanın kenarında yer alan Galata, ticaret merkeziydi ve de başkentin en canlı semtiydi. Bankalar, denizcilik şirketleri, büyük ticarethaneler, özellikle de sarraflar ve irili ufaklı esnaf burada toplanmıştı. Hıristiyanların yaşadığı "frenk" kesimiyle Müslümanların yaşadığı eski İstanbul'un kesiştiği yer ve imparatorluğun bütün ırk ve mezheplerinin kavşak noktası burasıydı.

Siyah giysileri içindeki Rum papazlarıyla, işlemeli kaftanlarını giymiş uzun saçlı Museviler; şalvarlı ve sarıklı yaşlı Türkler ile Avrupa modası redingotları, siyah püsküllü kırmızı fesleriyle iki dirhem bir çekirdek cici beyler yan yana geçiyorlardı burada. Selma, faytonun penceresinden nereye bakacağını şaşırmıştı. Parlak mavi giysisiyle, köprünün bir köşesinde oturmuş iri kıyım bir Arnavut, süt beyaz tenli Ermeni kızlarına bıyık buruyordu. İri yarı vücutları ve kürk takkeleriyle dikkat çeken Bulgarlar, gruplar halinde dolaşırken, renkli çarşaflarına bürünmüş birkaç Müslüman kadın alışveriş yapmak için buraya kadar gelmeyi göze almışlardı. İşi başından aşkın birbiriyle alakasız binbir farklı insandan oluşan kalabalık, bu uyumsuzluğa aldırış etmeksizin koşturup duruyordu.

Köprüden geçiş adeta bir maceraydı. Arabacı bağıra çağıra, bu eğlenceli kargaşa içinde her biri ayrı telden okuyan bin çeşit aracın ortasında kendine bir yol açmaya uğraşıyordu... Ama boşuna! Üstü açık şık arabalar ve lüks faytonlar, el arabaları, kiralık kupalar ve öküz arabaları arasında sıkışıp kalmışlardı. Ağır yükleri altında iki büklüm olmuş hamallar da, inleye inleye bu curcunada ilerlemeye çalışıyorlardı. Su satıcıları bardakları şakırdatıyor, dondurmacılarla renk renk şişeler taşıyan şerbetçiler de, bu zoraki moladan yararlanarak, susamış olanları serinletiyorlardı. Hiçbir fırsatı kaçırmak istemeyen

Selma bu işe bayılmıştı, canı fena halde İzmir kavunlu dondurma çekmişti ama annesi, uyulması gereken sağlık kurallarını ve vakasını ileri sürerek kaşlarını çattı. Selma, soylu olmanın her zaman işe yaramadığını düşünerek, kendilerine dondurma ziyafeti çeken etraftaki çocuklara bakmakla yetindi.

Sonunda İstanbul tarafına varabilmişlerdi. Sanki başka bir şehir, başka bir ülkeydi burası. Galata'nın gürültü patırtısından sonra, pencereleri sımsıkı kapalı güzel evlerle ve servilerin boyundaki duvarlarla çevrili dar sokakların sessizliği hoşlarına gitmişti. Her tarafta, gölgeli küçük meydanlara çıkan taş kemerler ve helezoni merdivenler vardı. Bir camiinin yanı başında, iplerle tutturulmuş bir tentenin altında, birkaç adam oturmuştu; kimi, sonu gelmez bir tavla oyununa kaptırmış, pek konuşmadan kahvesini yudumluyor kimi ise hayallere dalmış, nargile içiyordu.

Az ilerde, bir pazar kurulmuştu. Sebze meyve yığınları arasında boy gösteren koca göbekli satıcılar, kara çarşaflarının ardına gizlenmiş kadınlara mal satıyorlardı. Bir ağacın altında, önünde mürekkep hokkası ve kalemi ile arzuhalci, oturduğu yerde ciddi ciddi işini yaparken, yere çömelmiş yaşlı kadınlar, önlerindeki kilimlere kemik parçaları atarak geleceği okumaya çalışıyorlardı. Bir de dilenciler vardı, ama asla yüksek sesle dilenmiyorlardı. Kendilerine verilen sadakaya razı gelip, ağırbaşlılıkla kabul etmekle yetiniyorlardı; hem, onların inançlarına göre, Allah bazı kullarını kayırmışsa, fakirlerle paylaşsınlar, diye kayırmıştı.

İki saat süren yolculuk sonunda, faytonlar hastane avlusunda durduğunda, Selma, Zeynel'in kapıyı açmasını beklemeden yere atladı. Dayısı Fuad'ın deyimiyle "kahraman askerler"i görebilmek için sabırsızlıktan ölüyordu.

Hastane, Kanuni Sultan Süleyman tarafından 16. yüzyılda yaptırılan, büyük, kasvetli bir binaydı. Sultan ve kızı, peşlerinde hizmetkârları ile salona girdiler; hastane müdürü onları bekliyordu. Yerlere kadar eğilip selam vererek, Sultan Hazretleri'ne, ziyaretten önce çay ikram etmek için ısrar ediyordu. Ney-

se ki annesi bunu reddetti de Selma'nın içi rahatladı. Hanedanla gayet sıkı fıkı olduğunu etrafta anlatıp duran adamcağız talihine boyun eğip, onları koğuşlara götürmeye hazırlandı.

Daha ilk koridora sapar sapmaz, küçük kız, soluğunu tıkayan keskin bir koku duydu. Dişlerini sıktı; rahatsız olduğunu kesinlikle belli etmemeliydi! Ancak, ilerledikçe koku daha da dayanılmaz olmuştu. "Ne acayip ilaç bu!" diye düşündü. İkinci koridora sapmışlardı ki, kokunun nereden kaynaklandığını anlayıp dehşet içinde kaldı. Her yerde, her köşede, kan ve dışkıya bulanmış çamaşırlarla dolu taslar vardı.

Şiltelerin ya da sadece örtülerin üzerinde yatan adamlar inleyip duruyorlardı. Kimi, annesini sayıklıyordu, kimininse başı düşmüş, gözleri kapanmış, güçlükle soluk alıyordu. Bu havasız yerde en az yüz kişi kadar vardı. Nadir de olsa, kimi talihli hastaların başucunda, kız kardeşleri mi, karıları mı olduğu bilinmeyen kadınlar oturmuş, yaralıyı ensesinden tutmuş su veriyor, kan kokusuna üşüşen sinekleri kovuyorlardı.

"Gece gündüz burada kalıyor bu hanımlar. Biz de göz yumuyoruz, çünkü bu zavallıların hepsine birden bakacak kadar adamımız yok," diye açıkladı müdür.

Saçlarını tertemiz bir başörtüsünün içine toplamış olan uzun beyaz önlüklü hemşire, koridordaki tek hemşireydi. İğne yapmaktan, ateş ölçmekten, ellerinde tek tük kalmış ilaçları dağıtmaktan, nefes almaya vakti olmuyordu. Yine de, gülümsemesini yüzünden eksik etmiyor, her birine söyleyecek cesaret verici bir söz bulabiliyordu. Ve Selma; buradan kaçmaktan başka bir şey istemeyen Selma birden utanıverdi; kendine hâkim olması gerekiyordu!

Hiç bitmeyecekmiş gibi gelen birkaç metrenin sonunda, büyük bir koğuşa girdiler. Burası daha aydınlıktı; nazardan korunmak için maviye boyanmış olan duvarlar yüksek pencerelerle kaplıydı. Demir karyolalar upuzun sıralar halinde dizilmişlerdi. Çarşafların, sargı bezi yapmak için yırtılmasından bu yana, yaralılar doğrudan doğruya şiltelerin üzerinde yatıyorlardı; çoğu gençti ve sürekli inliyorlardı. Bazen, bir feryat, bu

iç karartıcı ezgiyi delip geçiyordu ama kimse ilgilenmiyordu; herkes kendi derdindeydi, herkes gücünü toparlayıp ümitsizce ölümle savaşmaya çalışıyordu.

Yaralıların büyük bir bölümü, dar yataklarda ikişer ikişer yatıyordu. Yine de şanslı sayılırlardı, çünkü ölmek üzere olanlar, son nefesini vermesi beklenenler, kıymetli yerleri işgal etmesinler diye yatakların altına itilmişlerdi. Her sabah, aynı içler acısı manzara tekrarlanıyordu. Ölüler, ailelerine teslim edilmek ya da toplu mezarlara atılmak üzere alınıyor, yerlerine, durumlarından ümit kesilen yaralılar konuyor, onların da yerini yeni gelenler alıyordu.

Selma titriyor, şaşkınlıkla tiksinti arasında gidip geliyordu. Peki ya "kahraman askerlerimiz" nereye gitmişti? Geçit törenlerinde görüp hayran olduğu yürekli askerlerle bu inleyip duran yaratıklar arasında bir arasında bir bağ kuramıyordu. Ağlamak istiyordu ama bunu acıma duygusundan mı yoksa düş kırıklığından mı hissettiğini bilemiyordu. Ölüm karşısında cesaret ve vatan için canını feda etmenin sevinci gibi, Şehzade paşanın dilinden düşürmediği asil duygular koskoca bir yalan mıydı yoksa?

Annesi elini sıkmıştı.

"Haydi güzel kızım, biraz cesaret, ben yanınızdayım!"

Alışık olmadığı bu sevecenlik onu iyice allak bullak etti. Yalvarmaya başladı:

"Anneciğim, lütfen, gidelim buradan!"

Sultan ciddiyetle başını salladı.

"Selma, bu adamlar çok mutsuz. Onlara biraz olsun teselli veremez misiniz?"

Selma, 'hayır' demek, onları bir daha görmek istemediğini, böyle rezilce acı çekmelerinden nefret ettiğini söylemek istiyordu. Pislikler! Birden ne bir acıma ne de korku, sadece bu yaralılara karşı, Şehzade paşaya karşı kim olduğunu bilmediği daha bir sürü kişiye karşı büyük bir öfke duydu. Sanki soluğu kesiliyordu. Yine de cevap verebildi:

"Evet anneciğim."

Ve işte, pembe ve mavi paketleri dağıtmaya başlamışlardı bile. Hatice Sultan her yatağın önünde teselli edici bir söz buluyordu. İyice güçsüz olanlar ona gülümseyerek teşekkür ederken, bazıları onu alıkoymak istiyordu. Sanki, bu pırıl pırıl, dupduru kadının varlığı, kâbus dolu dünyalarında onları ölümden koruyabilecekmiş gibi... Kimileri ise, başını çeviriyordu.

Selma, gözlerini beyaz iskarpinlerine dikmiş, hınçla annesinin peşinden gidiyordu ki aniden birinin kendisini yakalayıverdiğini hissetti; adamın biri, onu yatağının yanına çekmişti. "Necla, canım yavrum!" diyordu fısıltı halinde, şaşkına dönmüş gibiydi. Selma korkudan bağırmaya başlamıştı. Annesi koşup yanına geldi ama onu adamdan uzaklaştıracağı yerde, elini kızının omzuna koyup, onu yaralının yanında tuttu.

"Bu zavallı asker sizi kızı sanıyor. Bırakın da size baksın. Belki de bu onun son mutlu anı."

Kızı mı sanıyormuş? Selma birden gerildi, 'bu ne cüret'.

Bitmek bilmeyen bir dakikanın sonunda, bir babanın sevgi dolu bakışları karşısında, kızgınlığının yavaş yavaş eriyip gittiğini hissetti Selma ve kendini tutamayıp adamla birlikte ağlamaya başladı.

İki ay sonra, 30 Ekim 1918'de, yenilgi haberi yayılacaktı. Osmanlı İmparatorluğu, Almanya ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu gibi, mütareke talebinde bulunacaktı. Savaş nihayet sona ermişti; yorgun ve bitkin düşen halk artık rahat bir nefes alabilecekti.

Selma sevinç içindeydi; artık ne hastane, ne yaralı, ne de ölü olacaktı. Hastaneyi ziyaret ettiği günden beri aklından çıkmayan o korkunç görüntüleri nihayet unutabilecekti. Hayat, yine eskisi gibi, dertsiz tasasız devam edecekti.

Peki ama annesi neden bu kadar üzgün görünüyordu?

5

Mütarekeyi "sulh" diye adlandırıp heyecana kapılanların sevinçleri, on üç gün sonra, soğuk ve puslu bir kasım sabahı, galip devletlerin donanması Çanakkale Boğazı'ndan geçip İstanbul Boğazı'nda belirdiğinde yarım kaldı.

Altmış savaş gemisi vardı, İngiliz, Fransız, İtalyan ve hatta Yunan; üstelik bu sonuncusunun mütareke görüşmelerinde adı bile geçmemişti, ama devlet itiraz edemeyecek kadar güçsüzdü artık, çünkü başında bir hükümet yoktu, memleketi savaşa sürükleyen triyumvira tam da mütareke zamanı ortadan kaybolmuştu. Gemiler, önlerinde destroyerlerle, derin bir sessizlik içinde yaklaşıyorlardı; ağır ağır Haliç'e girip demir attılar, topları ise padişahın sarayına ve Bâbıâli'ye, hükümet merkezine çevrilmişti.

Sultan, salonun pencerelerinin ardında kıpırdamadan durmuş onları seyrediyordu. "Bundan daha fazla rezil olamazdık," diye düşündü. Atalarının neredeyse beş asır önce, bu şehri fethedişinden bu yana ilk kez İstanbul işgal ediliyordu! Asırlar boyunca Avrupa'yı sarsan imparatorluk şimdi ona boyun eğiyordu. Babasının ölmüş olmasından mutluydu, hiç olmazsa bu aşağılanmaya maruz kalmaktan kurtulmuştu.

Selma'nın, Galata taraflarında bir yeri işaret etmesiyle düşüncelerinden sıyrıldı.

"Neler oluyor anneciğim? Bu bir muharebe mi, yoksa bir kutlama mı?"

Gerçekten de büyük bir karışıklık çıkmış gibi görünüyordu. Sultan kuşkulanmıştı, amiral bir amcasından yadigâr kalan büyük dürbünün getirilmesini istedi. Gördüğü manzara karşısında donakaldı; şehrin Hıristiyan kesiminde, rıhtımlar üzerinde karışık bir kalabalık bayrak sallıyordu; Hatice, Fransız, İngiliz ve İtalyan bayraklarını hemen tanımıştı ama büyük çoğunluğu gök mavisi üzerine beyaz çizgili Yunan bayrağıydı.

Gözlerine inanamayıp, dürbününü ayarladı sonra da onu öfkeyle bıraktı elinden. Hainler, düşmana hoş geldin diyorlardı!

Birden kendini son derece bezgin hissetti. "Neden peki, neden?" diye sordu kendi kendine. "Diğerleri gibi Rumlarımız da Osmanlı değiller mi? Hıristiyan olmasına Hıristiyanlar ama dinlerini diledikleri gibi icra edebiliyorlar; patrikleri de imparatorluğun en hatırı sayılır kişilerinden biri üstelik. Hem, verimsiz bir toprağı işleyebilmek için canları çıkan Anadolu'daki Türklerden çok daha rahatlar. Doksan yıl önce, Yunanistan bağımsızlığını ilan ettiğinde, isteselerdi gidebilirlerdi ama burada kalmayı tercih ettiler, refah içinde yaşadıkları topraklarda. Ermeniler ve Musevilerle birlikte, ticareti ve piyasayı ellerinde tutuyorlar. Daha ne istiyorlar ki?"

Aslında ne istediklerini gayet iyi biliyordu ama bunların haddini aşan talepler olduklarını düşündüğü için dikkate almayı reddediyordu. Altı asır geriye dönmek, Bizans İmparatorluğu'nu yeniden kurmak amacıyla Türkleri Doğu Trak-

ya'dan ve de özellikle İstanbul'dan sürmek istiyorlardı. Ve bu hayallerini gerçekleştirebilmek için de kendilerine yardım edeceğini düşündükleri işgalciye güveniyorlardı.

Birkaç gün içinde işgal kuvvetleri birleşik komutanlığı kuruldu. Sözde, Türkler şehrin yönetimini ellerinde tutuyorlardı ama liman, tramvay, jandarma ve polis, İtilaf Devletleri'nin gözetimi altındaydı. Fransızlar İstanbul yakasını, İngilizler Pera'yı, İtalyanlar da Boğaz'ın bir bölümünü denetleyeceklerdi.

Galata ve Pera'nın Hıristiyan mahalleleri yeni bir canlılık kazanmıştı. Hanlar, meyhaneler yüksek sesle konuşan ve işletmecilerin ceplerinin uzun zamandır görmediği kadar bol para harcayan denizcilerle ve askerlerle dolup taşıyordu. Subaylarsa, Bolşevik devriminden kaçan güzel Rus kadınlarının içki servisi yaptığı şık barlara gitmeyi tercih ediyordu. Şehirdeki elektrikli üç-beş otelden biri olan lüks Pera Palas otelinin salonunda, birbirinden değişik üniformalar defile yapıyordu; hatta pastel renkli sarıklar takmış Hint ordusuna mensup sihler ve parlak kırmızı pelerin giymiş sipahiler bile görülebiliyordu.

Otel idaresi fazla beklemeden "danslı çay partileri"ni yeniden organize etmeye karar verecek, Haliç'e bakan terasta, yakışıklı askerler, Pera sosyetesinin genç kızlarıyla, ülkenin yenilgisi sayesinde ayaklarına gelmiş bu beklenmedik kısmetlerden pek memnun gözüken annelerin onaylayıcı bakışları altında vals yapacaklardı.

Şehrin karşı yakasındaki Müslüman kesiminde ise yas vardı. Sarhoş askerler tarafından rahatsız edilmek korkusuyla ya da sadece, daracık kaldırımlarda düşmanı görünce yol vermek zorunda kalmamak için hiç kimse mümkün olduğunca dışarı çıkmıyordu. Öteki halklar üzerinde hâkimiyet kurmaya alışmış olan Türkler için hâkimiyet altına girmek son derece küçük düşürücü bir durumdu. Özellikle Pera'ya alışverişe gitmekten kaçınıyorlardı, çünkü o güne kadar bir arada uyum içinde yaşadıklarına inandıkları Hıristiyan azınlıkların bir zafer duygusuyla kasım kasım kasılmalarını görüp de hınç ve öfke duyma-

mak elde değildi. Daha da kötüsü, bütün mahallede dalgalanan Yunan bayraklarını selamlamadıkları takdirde tartaklanma tehlikesiyle karşı karşıya kalıyorlardı. Eğer bütün bunlara rağmen Pera'ya geçmek zorunda kalırlarsa, bu tür hakaretlere maruz kalmamak için Rum mahallesine girmeyip etrafından dolaşarak epeyce uzun bir tur atıyorlardı.

Fakat gelecek çok daha karanlık olacak gibi görünüyordu; İtilaf Kuvvetleri'nin başına küstahlığı ve kabalığıyla olarak tanınan General Franchet d'Esperey'nin atanacağından endişeyle söz ediliyordu. İstanbul'u bir Fransız kenti haline getirmek ve burada yaşayan Türkleri köleleştirmek niyetinde olduğu söylentisi yayılıyordu.

Bütün bunlar olup biterken Ortaköy Sarayı'nda hayat devam ediyordu ama Selma kendi kendini yiyordu. Sadece, tarihi Yunan ve Bizans yapılarını ziyaret etmesi için dışarı çıkmasına izin vardı. Sultan, etrafındakilerin kopardığı kıyamete rağmen bu "kültür gezileri"ne uzun zamandır izin veriyordu, kızına mükemmel bir eğitim vermek istiyordu. Davranışlarında geleneklere bağlılıkla düşünce özgürlüğünün tuhaf bir karışımını sergiliyordu ama dedikodulara aldırış etmeyecek kadar da konumunun bilincindeydi. "Kuralları koyan biziz!" demeyi alışkanlık haline getirmişti.

Her çarşamba olduğu gibi, 8 Şubat 1919'a rastlayan çarşamba günü de Matmazel Rose ile dışarı çıkacaktı. Yedinci yüzyılda Patrik Kyrakos tarafından inşa ettirilen Akataleptos (Zeyrek) Manastırı'nı görmeyi planlamışlardı. Ama bu Çarşamba'nın ayrı bir önemi vardı; Fransız generali başkente gelecekti. Sultan, kalabalık olacağından korktuğu için geziyi iptal etmeyi düşünmüştü ancak küçük kızı öyle büyük bir üzüntüye kapılmıştı ki bu kararından vazgeçmek zorunda kaldı. Zaten manastır İstanbul tarafında, Şehzade Camii yakınlarındaydı, kortej ise, Galata Köprüsü üzerinden Fransız Konsolosluğu'nun bulunduğu Pera'ya geçecekti. Dolayısıyla yolları kesişmeyecekti.

Faytonla yola çıktılar; sahip olduğu sayısız imtiyazdan biri de sultanlara gezilerinde eşlik etmek olan Zeynel de yanlarındaydı.

Manastır gezisi kısa sürmüştü. Bu ziyaretleri uzatmak uğruna her seferinde binbir tane soru soran Selma bu kez aksine saraya dönmek için sabırsızlanıyordu. Fakat fayton tam Ortaköy yoluna sapacakken arabacıya sesleniverdi:

"Pera'ya, çabuk!"

Arabacı şaşkına dönmüş bir halde faytonu durdurdu. Zeynel öndeki koltuktan aşağı atlayıp yanlarına geldi.

"Bu imkânsız prensesim, geçit töreni var," dedi.

"İyi ya işte, ben de onu görmek istiyorum," diye buyurgan bir edayla cevap verdi.

"Sultan Hanım buna izin vermez."

"Müze ziyaretlerinden sonra yaptığımız gezintilere de izin vermiyordu..."

Sahiden de Selma, iki üç kez, tarihi yerlere yaptıkları gezintileri uzatıp etrafta dolaşmaya yanındakileri de ikna edebilmişti. Küçük kız tehditkâr bir tavır takındı.

"Onları anlatacak olursam neler olur çok merak ediyorum."

Haremağası kaşlarını çatmıştı, matmazel Rose da oturduğu yerde kıpırdanıp duruyordu. Selma'nın ısrarlarına boyun eğdikleri için kabahatli olduklarının farkındaydılar ama o geziler gayet masum gezilerdi ve üstelik çocuğun olduğu kadar kendilerinin de hoşuna gidiyordu. İşte şimdi faka basmışlardı; bu küçük canavarın onlara şantaj yapabileceğini hiç düşünmemişlerdi. Selma bu kaçamakları ifşa edecek olsa hiç kuşkusuz cezalandırılırdı ancak Matmazel Rose da, sultanın güvenini sarstığı için kovulurdu. Zeynel'e gelince hanımını düş kırıklığına uğratmayı göze alamazdı; ayrıca onunla kurduğu herkese nasip olmayan bu yakın ilişkinin ufak bir mesele yüzünden zedelenmesine dayanamazdı. Bununla birlikte, Hatice Sultan'ın ne kadar şüpheci olduğunu da iyi biliyordu. Tutsak yaşadığı yıllar boyunca öyle çok ihanete maruz kalmıştı ki artık pek az kişiye güvenir olmuştu ve bu kişilerden de mutlak bir dürüstlük beklerdi.

Fakat Zeynel küçük kıza karşı her zaman zayıf olmuştu; hayatında sevdiği yegâne çocuktu Selma. Onun bu oyununa hem

kızmıştı hem de hayran kalmıştı -doğrusu iyi numara yapmıştı! En iyisi pes etmekti.

Matmazel Rose'la bakışıp "Sadece birkaç dakika," dedi.

"Evet evet, sadece beş dakika. Teşekkürler Ağa!" dedi Selma, onu en güzel gülüşüyle ödüllendirerek.

Araba, neşeli grupların dolup taştığı sokaklardan geçip güçlükle Pera'ya ulaştı. Nihayet büyük kortejin geçeceği Cadde-i Kebir'e gelebildiler.

Dükkânlar kapalıydı ve güzel taş binalar bayraklarla süslenmişti. Kaldırımlarda -İstanbul'daki kaldırımlı tek sokak burasıydı- heyecanlı bir kalabalık küçük flamalar sallıyordu. Rumların flamalarının yanı sıra Ermenilerin flamaları da göze çarpıyordu; Doğu Anadolu'da bağımsız bir devlet kurmak istediklerini ifşa eden kimi Ermeniler yüzünden çoğu kez gösterilere engel olunmuştu. Ermeniler yıllardır, imparatorluğu zayıflatmaya çalışan İngiltere, Fransa ve Rusya'dan gizlice yardım görüyorlardı ve zaferle birlikte bir şeyler elde edeceklerini ümit ediyorlardı.

Fayton yan sokaklardan birine girdi; saltanat armaları taşıyan bir arabanın içinde görünmeseler daha iyi olurdu çünkü. Selma ve Matmazel Rose, tehlikenin tek bilincinde olan Zeynel'le birlikte kendilerine yol açmaya çalışıyorlardı. Kimse, kızıl bukleli bu küçük kızın ve modası geçmiş *istanbulin* giyen bu modası geçmiş adamın Müslüman olduğuna inanmazdı. Yanlarındaki sarışın kadın da tipik bir Fransız'dı zaten.

Birden zillerin sesi duyuldu ve trampetler çalmaya başladı; işte general geliyordu. Kırmızı kepi, geniş pelerini içinde tahmin edildiğinden çok daha heybetli görünüyordu; olağanüstü güzellikte beyaz bir ata binmişti. Kalabalık, çılgınca alkışlıyordu. Beyaz atla ifade edilmek istenilen şey kimsenin dikkatinden kaçmamıştı. Fatih Sultan Mehmet, Bizans'a beyaz bir atın sırtında girmişti, tam bir Hıristiyan olan general de, beyaz bir atın sırtında şehri geri alıyordu.

Zaten onlardan yana olan bir topluluğu daha da etkilemek amacıyla, törenin görkemli olmasına özen gösterilmişti. Kortejin en önünde gösterişli üniformaları içinde jandarma subayla-

rı, birkaç metre arkalarında, dizginleri iki er tarafından tutulan atının üstünde dimdik ve başı yukarda duran general, ardında, bayrak taşıyıcısı ve yaverleri gelmekteydi; bir hayli geriden, uzun mızrakları ile dragon süvarileri birliği, gök mavisi üniformaları içinde bir süvari mangası ve bir piyade bölüğü; daha sonra, İngiliz generali Milne ve beraberindeki İskoç alayı erleri, İtalyan generali ve tüylü şapkalarıyla *bersaglieri*'ler* geliyordu. En son olarak da, "Türk'ten kurtarmaya" geldikleri soydaşlarının "yaşa" naralarına karşılık vermekten kendilerini alamayan, gösterinin en can alıcı unsuru, beyaz etekleri, ponponlu kırmızı bereleriyle Yunan *efzun*** alayı geliyordu.

Kortej tam, Selma'mn, Zeynel'in ve Matmazel Rose'un durduğu yerin önünden geçerken bir kadın çığlığı, hemen ardından da küfürler ve gülüşmeler duyuldu. "Söylesene hadi, söylesene! Dilin mi kopar?" diye ciyak ciyak bağırıyordu birisi. Bağırtılar giderek artıyordu; zıvanadan çıkmış bir grup üzerlerine doğru gelmekteydi; Selma, kara çarşaflı bir kadının, birkaç şirretin elinden kurtulmaya çalıştığını fark etti. Çarşafını yırtmışlardı ve tekme tokat dövüyorlardı kadıncağızı. Bir yandan da: "Haydi! Bayrağımızı selamla! *Yaşa Venizelos* de hadi!" diye tekrarlayıp duruyorlardı. Yanlarındaki erkekler, alaycı bir tavırla olan biteni seyrediyorlardı. Bir kadına el sürmezlerdi, -ne de olsa namus denen bir şey vardı!- ama madem kendi karıları bir Müslüman'a haddini bildirmek istemişlerdi niye engel olacaklardı ki!

Selma tam "İmdat!" diye bağırmak üzereydi ki Matmazel Rose sert bir ifadeyle:

"Sakın kıpırdamayın yoksa bizi de gebertecekler!"

Küçük kız çok korkmuştu, kıpırdamadan durdu. İçinden hiç bire "Allahım! Ne olur kurtar onu! Yalvarırım kurtar!"

Ve Allah, civarda bir bar aramakta olan Fransız denizcilerin suretine bürünerek kendini gösterdi. Gürültüyü duyup gel-

*) İtalyan hafif piyade eri. (ç.n.)
**) Yunan ordusunda hafif piyade erlerine verilen ad. (ç.n.)

mişlerdi; zavallıcığı kurtarmakta gecikmediler ancak, buralara gelip kendini tehlikeye atmakla tedbirsiz davrandığı için de azarladılar kadıncağızı.

Selma, iki koruyucu meleği arasında korkudan titreye titreye arabaya bindi. Onları endişe içinde bekleyen arabacı, kırbacını şaklatıp atlarını harekete geçirdi. Tam yemek zamanı eve varmış olacaklardı.

Serüven iyi bitmişti ama Selma utanç içindeydi. Hayatında ilk kez korkak davranmıştı. Kendi kendine ne kadar, Matmazel Rose'un sözüne itaat etmek zorunda kaldığını ve bağırırsa Zeynel'i tehlikeye atmış olacağını söylese de boştu, korkmuş olduğunu gayet iyi biliyordu.

Dürüst biri olduğu için, nasıl göründüğüne dışardan bakmaya mecbur hissediyordu kendini. Korkağın tekiydi! Ancak, bunu onuruna yediremiyordu. Hep, kahramanlıklar yapmayı hayal edip atalarının soylu eylemleriyle böbürlendiği halde, alçakça davranmıştı. Geceler boyunca kâbus üstüne kâbus gördü. Mazeret bulmaya çalışıyordu ama bulamıyordu.

Sonunda, içindeki sıkıntılar zamana ve yorgunluğa yenik düştü, ve hayat, tüm güzellikleriyle, bir kez daha üstün geldi. Ancak Selma, halktan, sıradan bir kadının, nasıl padişah torunu bir kızdan daha cesur ve daha şerefli davrandığını asla unutmayacaktı.

6

Savaşın son aylarında, her şeyin mağlubiyete işaret ettiği bir dönemde, İstanbullular ne kadar vurdumduymaz ve kör oldularsa, şehrin işgalinden bu yana da o kadar kötümser ve ümitsiz olmuşlardı. Yabancı askerlerin yaptığı zulümden başka bir şey konuşulmuyordu. Hemen yoldan çekilmedi diye yayalara karşı kamçı kullanan İngiliz'in hoyratlığı, kadınların önünde eteklerini kaldıran İskoç askerlerinin terbiyesizliği, Fransızlarla İtalyanların içki âlemleri ve Senegallilerin kabalığı... Türklere göre, hakaretlerin en büyüğüydü bu; Osmanlı İmparatorluğu'nda yüzyıllarca esir sayılan zenciler, şimdi onlara efendilik taslayıp emirler yağdırıyorlardı! Her yerde, ağızdan ağıza dolaştıkça daha da abartılan bu haksızlık ve zulüm vaka-

larından bahsediliyor ve her zaman son derece "medeni" oldukları sanılan Avrupalıların yaptığı kötülükler karşısında dehşete düşülüyordu.

Hatice Sultan bu herkesin içine düştüğü buhranı az da olsa hafifletmek için bir "hamam eğlencesi" tertiplemeyi düşünmüştü; Avrupa'da insanlar birbirini nasıl çaya davet ediyorsa İstanbul'da da hamama davet etme geleneği pek yaygındı. Sultanın tek bir şartı vardı: Kimse olan bitenlerden bahsetmeyecekti; işgal kuvvetlerinin her şeyi mahvetmesine izin verilecek değildi ya! Bu kederli günlerde eğlenmek, bir çeşit meydan okuma hatta neredeyse vatani bir görev sayılırdı.

Her yerde yiyecek kısıtlaması uygulanıyor olmasına rağmen sultan, davetin, eski günlerdeki gibi şatafatlı olmasına özen göstermişti. Davetliler büyük salonda, sarayın kadın hizmetlileri tarafından karşılanmıştı; otuz kadar genç ve yaşlı kalfa, başlarından gül yaprakları dökerek selamlamıştı onları. Çarşaflarını çıkardıktan sonra, hamamın bitişiğindeki aynalar ve çiçeklerle bezeli odalara alınmışlardı. Halayıklar, saçlarını altın ya da gümüş rengi kurdelelerle örüp başlarına tutturuyor, onları ince nakış işli peştamala sarıyor ve sedef kakmalı nalınlarını da ayaklarına geçiriyorlardı.

Böylece hazırlanmış olan kadınlar, bir daire oluşturup, sultanın kendilerini beklediği salona geçmişlerdi. Tam birbirlerine, getirdikleri altın ya da gümüş tuvalet takımları hakkında iltifatlar yağdırdıkları sırada, Arapların aşırı sıcakta kalınca enerjilerini arttırmak için içtikleri söylenen kakuleli kahveden ikram edildi. Bu hamam partileri, aslında, her yeni gelinin düğününde hediye olarak aldığı ibriklerini, parfüm şişelerini ve kıymetli merhem kutularını sergilemek için iyi bir fırsattı.

Daha sonra davetiler hamamın sıcak bölmelerine geçtiler. Her birine, keseleme, sabunlama, ağda yapma, masaj yapma ve baştan ayağa kadar güzel kokularla ovma işlerinde yardım edecek iki cariye eşlik ediyordu. Suların şakır şakır aktığı çeşmelerle dolu beyaz mermerden bölmelerin en sonuncusunda buharlı hava öylesine yoğundu ki göz gözü görmüyordu. Saat-

lerce burada kaldıktan sonra, yeşil bitkilerle dolu ve sedirlerle çevrili dinlenme salonunun soğukluğuna giderlerdi. Onlar öylece keyifle uzanmış, sessiz sakin genç cariyelerin ikram ettiği gül şerbetinden ya da demirhindiden içerlerken, bir paravanın arkasında bir orkestra usul usul çalardı.

Bütün sırların ve gizli kapaklı işlerin ortaya döküldüğü andı bu. Enselerini ya da ayaklarını bir cariyenin yumuşak masajına teslim edip, bedenen ve ruhen hafifleyerek düşler âlemine dalıverirlerdi. Bu inceden inceye şehvet kokan havada, en çirkinler bile kendilerini cazibeli hissederlerdi.

Selma kendini cennette sanırdı. Osmanlı'daki iyi ailelerinin kızlarına verilen sıkı İngiliz terbiyesinin katı kuralları, tuhaf bir kuralsızlığın hüküm sürdüğü hamamda geçerliliğini yitirirdi sanki. Bu samimi ortamda, Şarklıların cömert, keyfine düşkün, her türlü önyargıdan ve suçluluk duygusundan arınmış tabiatı, yüzeysel bir cila olmaktan öteye gidemeyen dışardan alınma görgü kurallarını yıkıp geçerdi.

Bu, kendilerini bedenlerine adamış, bakımlarına dikkat eden kadınlar arasında, hem erotizmin hem de çocuksu bir sevincin oluşturduğu tatlı bir suç ortaklığı vardı. Birbirlerine hayran hayran bakarlar, usulca dokunurlar, gülüp eğlenmek amacıyla birbirlerini hafifçe öperler, sevgiyle bellerine sarılırlardı. Sümbülteber kokusundan biraz içi geçmiş olan Selma, bu koca koca güzel memeler ve yumuşacık görünen sedef parlaklığındaki göbekler karşısında hayallere dalmıştı... Onun da memeleri olacak mıydı bir gün? Her akşam yatağında kendi kendini okşayıp, büyüsünler diye göğüs uçlarını çekiştirdi.

Bir süre sonra, hanımlar kendilerinden geçince, sohbetler de açık saçık bir hal aldı. Selma, annesi onu dışarı göndermesin diye köşesinde büzüldü.

Genç bir kadın, hariciyede üst seviyede görevli olan kocasından bahsediyordu. Modern bir adamdı ve resmi davetlere onu da götürüyordu. Bir akşam, tarafsız kalmış ender büyükelçiliklerden biri olan İsviçre Sefareti'ndeki bir akşam yemeğini anlatmaya başladı.

"Sadece Avrupalı kadınlar vardı; doğrusu çok şıktılar, ama dekolteleri öyle derindi ki onlar adına utandım. İşin en şaşırtıcı yanı ise, orada bulunan erkeklerden hiçbiri dönüp de bakmadı bile! Neredeyse kendilerini sunan bu kadınların ortasında tam bir ilgisizlikle dolaşıyorlardı."

Yanında oturan kadın da ukala bir tavırla ekledi: "Malum! Batılı erkeklerin pek de şehvetli olmadıkları bilinen bir şey. Bu yüzden karıları yarı çıplak dolaşabiliyorlar."

Gülmekten kırılıyorlardı:

"Maaşallah! Bizimkiler için aynı şey söylenemez. Açıkta bir kol, bir bilek görseler deli olurlar!"

"Zavallı Avrupalı kadınlar, kim bilir ne kadar mutsuzdurlar!" diye iç çekti güzel bir kumral. "Onların yerinde olsaydım öfkemden kudururdum."

"Onlar farkında değiller ki! Kendilerini özgür sanıyorlar; erkeklerinin hoşgörülü olduklarını söylüyorlar, oysa adamlar düpedüz ilgisiz!"

"Belki de dinlerinden kaynaklanıyordur," diye ileri sürdü, bilgiçlik taslayan sıska bir kadın. "İsa peygamber... onu da Tanrı gibi görürler zaten, çoktanrılı ya malum bunlar, üç tanrıları var işte: Baba, Oğul ve Kutsal Ruh!.. Neyse efendim, İsa kadınlardan kaçarmış, hiç evlenmemiş. Hatta Hıristiyanlığın en önemli mezhebi olan Katoliklik, Tanrı adına bakir kalmayı kemale ermenin en üst mertebesiymiş. İşte bu yüzden papazları bekâr kalıyor, hatta rahibeleri de!"

"Bekâr mı kalıyorlar?" diye bağrıştı kadınlar. Buna inanamamışlardı. Onlar için bekâr kalmak demek lanetlenmek demekti. Bir kadının asli görevi doğurmak değil miydi? Peygamber bile dokuz kere evlenmemiş miydi? Müslüman kadınlar için cinsellik günah fikriyle bağdaşmıyordu, tam aksine! On birinci yüzyılda yaşamış olan Gazali'nin sözlerini bilmeyen mi vardı?

"Koca, karısının eline dokunup kadın da onun elini tuttuğunda ikisinin de günahları parmaklarının arasından akıp gider. Karısıyla birlikte olduğunda, yerden, arş'i âlâya kadar melekler sarar etraflarını. Arzu ve haz, dağlar kadar güzeldir."

İsa'nın aksine, pek çok karısı olan Hazreti Muhammed'in, "çok yüce bir mertebeye ulaşmış olduğu için, dünya zevklerinin, Allah'ın huzurunda olmasına engel olmadığını; karısı Hazreti Ayşe'nin koynundayken kendisine vahiy geldiğini" söyleyen de Gazali idi.

Hıristiyanların gariplikleri, sahiden de bitmez tükenmez sohbet konularından biriydi.

"Roma'dakilerin yamyam oldukları söyleniyor," diye konuya devam etti o entelektüel geçinen kadın.

"Yamyam mı?"

Orada bulunan herkes şöyle bir ürperdi.

"Evet! Her sabah rahipler bir takım ayinler düzenleyerek Tanrı'yı bir lokma ekmek içinde dünyaya indirip sonra da onu yiyorlar."

Davetlilerin ağızları açık kalmıştı.

"Ama belki de bu bir simgedir," dedi içlerinden biri.

"Ben de öyle düşünmüştüm ama Tanrı'nın etiyle kanıyla orada olduğunu söylüyorlar!"

Birdenbire herkesi bir titreme aldı.

"Bir de bize bağnaz derler!"

"Bu her zaman böyledir; güçlü olanlar yalnız yasalarını değil fikirlerini de empoze ederler," diye bir tumturaklı bir laf etti entelektüel hanım.

Tuhaf bir sessizlik oldu. Siyasete nasıl gelinmişti ki? Oysa her türlü tatsız konudan uzak durulacağına söz verilmişti.

Sultanlardan biri bu anı değerlendirip esrarengiz bir tavırla sordu?

"Son haberi biliyor musunuz?"

Herkes ona döndü:

"Neymiş söyle, merakta bırakma bizi!"

Herkesin kendisini dinlediğine kanaat getirip anlatmaya başladı:

"Efendim... Altın Gül."

Davetlilerin gözleri yeniden parlamıştı; Altın Gül ne yapmıştı?

"Altın Gül, Sabiha Sultan'a talip olmuş."

Nidalar yükseldi birden.

"Nasıl? Padişahın kızıyla mı evlenecekmiş? Bu imkânsız!"

Prenses, verdiği bilgiye şüpheyle yaklaşılmasından alınmıştı, ayağa fırladı.

"Kesinlikle doğru. Sabiha'nın annesinden, Kadınefendi'nin kendinden duydum."

Heyecan doruk noktasındaydı. Sultan Vahdettin'in biricik kızı, güzel Sabiha ile, savaşın ortasında, İstanbul'u, Çanakkale Boğazı'na saldıran İngilizlerden kurtaran Gelibolu kahramanı genç paşa! Altın Gül, bütün bu kadınlar için bir efsane kahramanıydı.

Amirlerinin görüşlerine aldırış etmemiş, çok daha kalabalık ve donanımlı bir Avrupa ordusuna meydan okumuştu. Gözüpekliği ve kendine ve adamlarına olan mutlak güveni sayesinde, gerek İstanbul'daki gerek cephedeki tüm askeri uzmanların ümitsiz diye niteledikleri bir durumu zafere dönüştürmüştü. Askeri dehasına borçlu olduğu bu zafer onu üne kavuşturmuştu. Birkaç ay kadar sonra, Ruslara karşı savaşıp Bitlis ve Muş'u geri alarak, bir dizi yenilgi yaşayan Türklere bir zafer daha kazandırmıştı.

Siyasetçilerin hatalarından ve eski paşaların başarısızlıklarından hayal kırıklığına uğramış olan genç nesil, onu göklere çıkarıyordu. Kadınlarsa onun için deli oluyorlardı. Yalnız cesur değil aynı zamanda yakışıklı ve asildi. Açık tenliydi, elmacık kemikleri çıkıktı, şimşekler çakan ama yeri geldiğinde tatlı tatlı bakmasını da bilen mavi gözleri vardı; sapsarı saçları muhteşemdi. Altın Gül lakabı da saçlarından dolayı takılmıştı. Selanik doğumluydu, Arnavut asıllı olduğu söyleniyordu. Babasının küçük bir gümrük memuru olmasına karşın kendisinde adeta bir prens havası vardı, kusursuz dikilmiş üniforması içinde sırım gibiydi. Üstünlüğüne yürekten inanıyordu ve bütün bedeninden neredeyse vahşi bir güç ve enerji yayılıyordu.

Savaş bitip de İstanbul'a döndüğünde, onu sarayda görmüşlerdi. Padişah, ordunun genel eğilimi hakkında ona danış-

maktan ve sıradışı fikirlerini dinlemekten pek memnun oluyordu. Daha 1917'de, veliaht olduğu sırada, Almanya'ya, Kayzer'i ziyarete giderken kendisine yaverlik yaptığı dönemden beri takdir ediyordu bu genç subayı.

Saraya geldiği günler, sultanlar kafeslerinin ardından, bu zafer sarhoşu subayı seyre dalarlardı. Hemen hemen hepsi onun karısı olmayı hayal ederdi. Hatta genç bir sultan, ona masumane aşk mektupları yazmaya cüret etmiş, bir cariye vasıtasıyla da göndermişti. Fakat zalim, cevap vermeye tenezzül etmemiş, kadıncağız da üzüntüden yataklara düşmüştü. Yoksa daha o zamandan padişahın kızında gözü vardı da, bu sebeple mi ilgisiz görünüyordu? Mütevazı bir aileden geliyordu ama bunun bir önemi yoktu. Osmanlı'da, hanedan dışında aristokrasi yoktu. En yüksek mevkilere, herkes kendi yeteneği sayesinde ulaşırdı. Sultanlar genellikle, padişahın onurlandırmak istediği vezirler veya paşalarla evlendirilirdi. Naciye Sultan da, beş yıl önce, demiryollarında çalışan küçük bir memurun oğlu olan harbiye nazırı Enver Paşa ile evlendirilmemiş miydi? Altın Gül, Enver'den kat be kat üstündü!

Hamamda, coşkulu nidalar çınlıyordu. O ana kadar sedirlere uzanmış olan bütün o kadınlar ayaklanıvermiş, sultanın etrafını sarmışlardı. O da yarattığı etkiden son derece memnun, tek tek bütün detayları anlatıyordu. Hayır, padişah hazretleri henüz cevap vermemişti. Evet, tabii ki bir cevap verecekti ama bilindiği gibi kolay kolay karar veremezdi.

"Hadi ama, padişah tam olarak ne demiş paşaya?"

"Kızının henüz küçük olduğunu, düşüneceğini söylemiş."

"Sabiha Sultan mı küçük? En az yirmi yaşında var ayol!"

Bunun üzerine sultan sesini alçaltıp fısıldayarak devam etti.

"Görünen o ki padişah efendimiz biraz tereddüt ediyor. Paşa'nın, ordumuzun en iyi paşası olduğuna şüphe yok gerçi ama, biraz fazla sertmiş ve de çok içiyormuş. Hem ayrıca, cumhuriyetçi fikirlere sahip olabileceği söyleniyor."

Hamamda bulunan herkes dehşetle ürperdi.

"Cumhuriyetçi mi? Altın Gül mü? İmkânı yok!"

Selma, daha fazla dayanamayarak, yanında oturan kadına eğilip sordu.

"Affedersiniz ama kim bu Altın Gül ?"

Genç kadın hayret içinde kalmıştı: "Sultan hanım, nasıl olur da bilmezsiniz! Kim olacak, Mustafa Kemal Paşa tabii! "

7

"Yunan ordusu İzmir'i işgal etti. Kanlı çatışmaların ardından yeniden sükûnet sağlandı."

Hayri Rauf Bey içini çekti ve maun koltuğuna gömüldü.

"Yabancı basın yazıyorsa doğrudur."

Kendi kuşağındaki ve kendi çevresindeki pek çok kişi gibi, damat da ateşli bir Avrupa hayranıydı ve "alaturkalık" diye adlandırdığı her şeyi olduğu gibi, ülkesinin basınını da küçümserdi. Zaten Türk basınını takip etmez, her gün, bilhassa Fransa'dan ve Almanya'dan beş-altı gazete getirtirdi. Bu gazeteler düşmanın bakış açısını yansıtıyorlardı belki ama hiç olmazsa sansüre tabi tutulan yerel basından çok daha tarafsızdılar. Sansürün, bizzat işgalciler tarafından, o bayıldığı Avrupalılar

tarafından dayatıldığını unutuyordu Hayri Bey. Bu onun için önemsiz bir ayrıntıydı, çünkü ne de olsa ülkede haberleşme her devirde sansürlüydü; Sultan Abdülhamid'in otuz üç yıl süren hükümdarlık döneminde de, Enver Paşa'nın dokuz yıllık diktatörlüğü sırasında da bu böyle olmuştu.

"Özgür" ülkelerdeki basının da bu kadar sıkı ama, hükümetler, yasaklamanın ya da karşı çıkmanın yalnız tehlikeli değil aynı zamanda da etkisiz bir yöntem olduğunu anlamış oldukları için daha ince bir denetime tabi tutulduğuna hiç inanmak istemiyordu. Demokrasi rejiminin, güdüleme sanatında usta olduğunu ilan edenlerin de iftiracı olduklarını savunuyordu. Bu kötü niyetlilerin anlattıklarına göre, Avrupa'da artık, gazete yöneticileri, hükümetler tarafından hapse tıkılmıyordu, ancak, yemeğe davet edilip, "meselelerin iç yüzünden açık yüreklilikle" haberdar edilmek suretiyle pohpohlanıyor, ve böylece, suya sabuna dokunmayıp tarafsız kalmaları sağlanıyordu.

Bu iddialar Hayri Bey'i çileden çıkarıyordu. Anlatılanlara zaman zaman katılıyor olsa da, ülkenin selametinin batılılaşmadan geçtiğine dair inancı hiçbir şekilde sarsılamazdı.

"Madem Avrupa'nın güllerini almamız gerekiyor, dikenlerine de katlanmamız lazım o halde," diye sık sık tekrarlıyordu. Rasyonalist felsefecilerin teorilerini ve Fransız Devrimi'nin ideallerini bayrak yapmıştı ama, halka bazı haklar verilmesinden yana olmasına rağmen, halkın bu hakları kendi kendine edinmeye kalkışmasına hoşgörüyle bakmıyordu.

Diğer gazetelere göz atarken, Fransızların önemli gazetelerinden biri olan *Le Journal*'in 17 Mayıs 1919 tarihli nüshasının baş sayfasında, "Landru davası" ile ilgili bir haberin (fırına atılan ikinci kurban da tespit edilmişti) hemen yanında yer alan başyazı dikkatini çekti; gazeteci Saint-Brice, müttefiklerin İzmir çıkarmasını değerlendirmiş ve bu çıkarmayı sert bir dille eleştirmişti: "Mütareke, müttefiklere sadece asayişi sağlama yetkisi vermiştir. Oysa, en taraflı haberlerde bile, asayişi bozacak herhangi bir hadiseden bahsedilmemektedir. (...) Dolayısıyla, önceden tasarlanmış ve son derece büyük bir anlam

taşıyan bir siyasi eylemle karşı karşıyayız; İzmir'in işgali Osmanlı İmparatorluğunun ölüm fermanıdır."

"Bu ne cüret! Kendi hükümetine karşı, kazanan tarafı tutmak!.. Al sana özgürlük, al sana hümanizm!" diye bağırdı Hayri Bey; birden heyecana kapılıp makalenin sonunu okumayı ihmal etmişti: "Fransa'nın Doğu'daki egemenliğinin sona erişinin habercisi olmasaydı 'Hasta adam'ın ölümü hiç de umurumuzda olmazdı. İki büyük manda olan İngiltere ve Amerika arasında bize düşen pay ne olacaktır sahiden?"

Çalışma odasının kapısı hafifçe vuruldu, aralıktan küçük, kızıl bir kafa göründü.

"Güzel kızım gelmiş! Bu şerefi neye borçluyum acaba? Gel bakalım içeri."

Sultan'dan ve hizmetçilerden uzakta, baş başa kaldıklarında, babası ona sen diye hitap ederdi ve bu senli benlilik, her seferinde küçük kızın kalbinin küt küt atmasına sebep olurdu. Hayri bey kızını kucağına alıp, alaycı bir ifadeyle yüzünü inceledi.

"Hadi anlat, neymiş derdin? Bu sefer ne isteyeceksin bakalım benden?"

Bütün bir sabah taarruz planını tasarlamışken, niyetinin bu kadar çabuk anlaşılmasına çok bozulmuştu Selma, itiraz etti.

"Babacığım, yemin ederim..."

Selma ona hayran hayran bakarken babası bir kahkaha attı; birlikte oldukları zaman nasıl da başkalaşıyordu... Her zamanki bezgin halinden eser kalmıyor, son derece neşeli bir adam olup çıkıyordu. Selma da, onu görmekten bu kadar mutluluk duyduğu için babasını çok seviyordu. Başını eğip, bütün sevimliliğini kullanarak sordu:

"Baba, geçen gün Avrupa'da çocukların daha özgürce yetiştirildiklerini, bu yüzden de hayata atıldıklarında daha hazırlıklı olduklarını söylemiştiniz."

Hayri Bey kaşlarını çattı; bakalım daha neler yumurtlayacaktı?

"Şüphesiz."

"Genç bir kızın içinde yaşadığı dünyayı tanıması gerektiğini düşünmüyor musunuz?" diye devam etti Selma.

Hayri Bey dudaklarını ısırdı. Bu cümleyi de nereden bulmuştu? Her halde mürebbiyesinin odasında duran Fransız romanlarından birinde görüp ezberlemişti.

"Ama Selma, sen henüz bir genç kız değilsin ki."

Selma babasına sitem eder gibi baktı.

"Matmazel Rose, önemli olan yaş değil olgunluktur, diyor."

Tam tahmin ettiği gibiydi! Matmazel Rose! Bu kuş beyinli kız kurusunun ideal bir mürebbiye olduğundan pek emin değildi. Bunu karısıyla da konuşmalıydı.

"Sadede gelelim. Nedir istediğiniz?" diye biraz sert bir tonda sordu; farkında olmadan mesafeli bir tavır takınmıştı.

Selma, yalvaran gözleriyle babasına dikerek: "İstiyordum ki... istiyordum ki... Sizinle birlikte Sultanahmet'teki gösteriye gitmek istiyordum."

"Gösteriye..."

Hayri Bey'in az kalsın soluğu kesiliyordu.

"Deli misiniz siz? Ona buna bağırıp çağıracak yüzlerce ne idüğü belirsiz adamın ortasında ne işiniz var! Gitmeyeceksiniz; ben de gitmiyorum zaten! O ayak takımı arasına karışmaya hiç niyetim yok!"

Selma'nın gözleri doldu.

"Ama baba, İzmir'deki korkunç katliamlar... Zeynel, bir şeyler yapmak gerektiğini söylüyor."

"Zeynel mi diyor? Oh oh maşallah! Bakıyorum küçükhanım annesinin babasının sözünü dinleyeceğine hizmetçileri dinliyor! Anneniz Sultan Efendi'nin ne dediğini bilmek isterdim doğrusu."

"Anneciğim mi? Ama o çıktı..."

"Tabii ya! Benden bunu istemek için onun çıkmasını beklediniz değil mi! Bu... Bu... -diyecek kelime bulamıyordu- saçma sapan istekte bulunmak için..."

"Neresi saçma bunun enişte?"

Hatice'nin küçük kardeşi Fatma Sultan eşikte duruyordu, yanında da bir haremağası vardı. Adamcağız bir süredir, ziyaretçisi olduğunu bildirmek amacıyla damat beyin ilgisini çekebilmek için uğraşıp duruyordu. Genç sultan, aklına esmiş, ablasına uğramış, onu bulamayınca da yeğenini görmek istemişti.

"Ben de bu gösteriye gitmeyi düşünüyordum," diye açıkladı. "Kapalı arabayla gideriz arabadan da hiç inmeyiz tabii. Bu felaket günlerinde halkımla birlikte dua etmek istiyorum, buna çok ihtiyacım var hatta. Üstelik bu bir dini gösteri."

Hayri Bey birdenbire yerinden fırladı. Öfkeye kapıldığı için kendine kızmıştı. O meşhur soğukkanlılığını neden kaybettiğini de pek anlayamamıştı doğrusu. Çocuğu üzerindeki otoritesini mi kanıtlamaya çalışmıştı? Yoksa İzmir'in işgalinin, kızını, kendisinden daha fazla etkilemiş olmasından rahatsız mı olmuştu?

Ama iş yalnızca ibadet etmekten ibaretse bu kadınları ilgilendirirdi, kendisini değil.

"Bunun bir ibadet töreni olduğundan, çığırından çıkan gösterilerden biri olmayacağından eminsiniz değil mi Sultan'ım?"

"Gayet tabii Damat Bey! Her türlü tedbir alınmış."

Hayri Bey kafasını salladı.

"Pekâlâ, o halde çocuğu götürebilirsiniz. Yalnız, emniyetiniz için Zeynel'i de yanınıza alın. Bu cahil kalabalığın ne yapacağı belli olmaz. Fransa'da değiliz!"

Her tarafı mavi çinilerle bezeli olduğu için "Mavi Camii" adı verilen Sultanahmet Camii, şehir tarihi yakasının tam merkezinde, Topkapı Sarayı civarında yer alıyordu. Camiye ulaşabilmek için, el sanatları atölyeleri, dükkânlar ve sabahtan akşama kadar dolu olan kahvelerle çevrili gürültülü patırtılı sokaklardan geçmek gerekiyordu.

Ama o cuma, ortalığı bir ölüm sessizliği kaplamıştı. Dükkânlar kepenklerini indirmişlerdi. Dört bir yanda, gönderleri siyahlara sarınmış Osmanlı bayrakları dalgalanıyordu. Civardaki bütün sokaklardan insanlar akın akın geliyor, ağır ağır ve emin adımlarla ilerleyen korteje dahil oluyorlardı. Her yaştan

insanlar vardı, güçlükle yürüyen ihtiyarlar, ağlamaktan gözleri kızarmış güçlü kuvvetli adamlar... Gözyaşlarını zor zapteden göğüsleri madalyalarla dolu harp malulleri... Sınıf halinde gelmiş öğrenci çocuklar, kollarına, üzerlerine yeşil harflerle "İzmir" yazan siyah bantlar takmışlardı. Ve özellikle de kadınlar... Her zaman, evlerinde kapalı kalan kadınlardan binlercesi gelmişti. İçlerinden pek çoğu peçesini kaldırmıştı; yüzleri solgun, gözleri hınçla doluydu.

Birden İngiliz uçakları belirdi; halkı korkutmak için çatıların biraz üstünden uçuyorlardı ama boşuna! Küçümseyici birkaç gülümseme haricinde en ufak bir kıpırdanma olmamıştı; "varsın öldürsünler, memleket can çekişirken ne önemi var ki!"

Gözlerde nefret ve asıl önemlisi, bütün ülkeler tarafından yüz üstü bırakılmışlığın yarattığı isyan ve hayal kırıklığı okunuyordu. Kime güvenmişlerse ihanete uğramışlardı. Ne diye saldırıyorlardı? Savaş biteli yedi ay olmuş, Osmanlı, ateşkes imzalamış, askerlerini terhis etmiş, silahlarını bırakmış şimdi de galip devletlerin Paris ve Londra'da, kaderini tayin edecek kararı vermesini bekliyordu.

Artık Osmanlı İmparatorluğu'nun esamisi bile okunmuyordu: Avrupa'daki son kaleleri olan Balkanlar da ellerinden gitmişti; tıpkı, Libya ve yakın doğudaki bütün Arap ülkeleri gibi... Güvendikleri Müslüman kardeşlerinin de ihanetine uğramışlardı çünkü. Mekke'nin eski şerifi olan Hüseyin, hükümdarı olan Osmanlı padişahının yanında yer alacağı yerde, Bâbıâli'ye karşı, kendisine krallık vaat eden İngilizlerin tarafını tutmuştu.

Tam bir çöküş yaşanıyordu. Yedi asırdır hüküm süren bir imparatorluğun sona ermesi için yedi yıl yetmişti.

Daha bir filozof olanlar şöyle diyordu: "Aslına bakarsak, olacağı buydu. Fethettiğimiz ülkeler bağımsızlıklarını geri alıyorlar. En azından öyle sanıyorlar. Çünkü Fransız, İngiliz ve İtalyan mandaları -tabii eğer çabuk uyanırlarsa- uzaktaki iyi niyetli İstanbul hükümetinden daha yumuşak olmayacaktır."

Türkler, kendilerine yabancı halkların, göreneklerin ve inançların mozaiği olan bu fazlasıyla büyümüş imparatorluğun

kaybını daha bir tevekkülle karşılıyorlardı. Ama kabul edemeyecekleri ve uğrunda ölünceye kadar savaşmaya hazır oldukları şey, vatanlarının bütünlüğüne halel gelmesiydi; on birinci yüzyılda Orta Asya'dan gelen göçebe atalarının torunu olan güçlü kuvvetli Anadolu köylüsünün kendi elleriyle kurduğu, kendi elleriyle ekip biçtiği Türk topraklarının bütünlüğüne...

Zafer sarhoşu müttefikler, neye uğradığını şaşıran bu halkın direnme gücünü fazla küçümsemiş, onlara istedikleri her şeyi yapabileceklerini sanmışlardı. Aslında, Fransızların ve İtalyanların karşı koyuşuna rağmen, Yunan hükümetinin ısrarlarına dayanamayıp, ülkenin ikinci büyük şehri sayılan İzmir'i ele geçirmelerine fırsat veren İngiltere başbakanı Lloyd George olmuştu. İngiltere aslında Yunanistan'ı kendine bağlayıp, son derece zengin petrol kaynaklarına sahip olan ve en kıymetli mücevheri saydığı Hindistan ile aralarına giren, hakkında pek fazla şey bilmediği şu İslam dünyasında, kendine, sadık bir üs kurmak sevdasındaydı.

Araba bir türlü ilerlemiyordu; Fatma da yaya olarak gitmeye karar verdi. Zeynel de yanlarındaydı. Selma sevinçle el çırptı. Bütün bu yürüyen insanların arasında, bu hiç durmamacasına yürüyen, hemen şimdi, İzmir'i geri almaya gidiyormuşçasına yürüyen insanların arasında seyirci gibi oturmaktan utanıyordu.

Nihayet Sultanahmet Meydanı'na vardılar. Kalabalıktan geçilmiyordu ama, bayrakların rüzgârda dalgalanırken çıkardıkları ses dışında tek bir ses duyulmuyordu.

Birden, Sultanahmet Camii'nin minarelerinden ezan sesi yükseldi: *"Allahu Ekber, Allahu Ekber."* Sanki İstanbul'da yer gök inlemişti; hıçkırıklara boğulmuş yüz binlerce kişi hep bir ağızdan tekrar ediyordu: "Allahu Ekber! Ya Rabbim bizleri koru!"

Selma, gözyaşlarından etrafını görmüyordu, boğazı düğümlenmişti. Acıdan mı mutluluktan mı ağladığını bilmiyordu. Kalbi hiç böyle çarpmamıştı. Artık Selma değildi de bu insanlardan biriydi sanki, bu kalabalığın içinde eridiğini, yok oldu-

ğunu, öldüğünü hissediyordu adeta. Kendini hiç bu kadar coşkulu hissetmemişti.

Genç bir kadın derme çatma bir kürsüye çıkmıştı. Selma, bir rüya görüyormuşçasına bakıyordu ona. Kadın peçe takmamıştı, düz siyah bir elbise vardı üzerinde. Heyecanlı bir sesle İzmir'den bahsediyordu, Türklerle Rumların, aralarındaki farklılıklara rağmen yüzyıllardır huzur içinde bir arada yaşadıkları o gürültüden patırtıdan uzak yeşil İzmir'den... 'Bu savaş ve yabancı ülkelerin entrikaları iki barışçıl halkı birbirine düşürmeyi başardı,' diyordu.

"Provokatörler için, düşmanlıkları kızıştırmak çok kolay! Bir kilise yakıyorlar, bir Müslüman'ı katlediyorlar ve hemen ardından, artık unutuldu sanılan eski korkular, kuşkular, kin ve nefret daha da korkutucu bir şiddette geri geliyor. Tuzağı anlayıp felakete engel olmak isteyenler sözlerini dinletemiyor, alçaklıkla ya da hainlikle suçlanacakları korkusuyla susmak zorunda kalıyorlar."

"Dostlarım, biliniz ki, İzmir'in işgali, Türkiye'mizin parçalanışının başlangıcıdır. Yunanlı Venizelos, Ege kıyısındaki tüm toprakları, bütün adalarımızı, hatta başkentimiz İstanbul'u istiyor. Ülkemizden geriye ne kalacak? Anadolu'nun ortasında bir avuç kurak toprak, her taraftan denetlenen küçük bir vilayet... yani hiç! Buna boyun eğecek miyiz? Ablalarım, ağabeylerim, cevap verin, bu idam hükmünü kabullenecek miyiz?"

Heyecanla, kollarını soluğu kesilmiş kalabalığa doğru uzatmıştı; muazzam bir uğultu, adeta bir gökgürültüsü, meydanın bir ucundan öteki ucuna dalga dalga yayılıyordu:

"Hayır! Kabul etmiyoruz! Seni kurtaracağız yurdum! Güzel vatan, canımız vatan, sevgilimiz vatan! Anamızın ak sütü vatan, evladımız vatan! Ant içiyoruz: Sen ölmeyeceksin!"

Selma, faytonla saraya dönerlerken sordu, gözleri hâlâ kızarıktı.

"Kimdi o kadın?"

"O yüce insan Halide Edip Hanım. Ünlü yazar ve kadın haklarını ateşli savunucusu," diye cevap verdi teyzesi. "Halkı coşturmayı nasıl da becerdi!.. Ne yazı ki onun gibi erkekler pek az!"

Küçük kız, köşesine büzülmüş, kaşlarını çatmıştı. Demek bir kadın da böyle yapabilirdi. Yüzü yavaş yavaş aydınlandı, ilerde o da böyle olacaktı. Vatanı, milleti için yaşayacaktı.

Selma, tutkusunun ne olduğunu biliyordu artık.

8

Gösteriden döndüklerinde, Selma, koridorda kardeşi Hayri'ye rastladı.

"Karar verilmiştir! Hep birlikte savaşa gidiyoruz, kadınlar ve çocuklar da dahil olmak üzere," diye ciddi bir edayla açıkladı.

Hayri'nin gözleri fal taşı gibi açıldı. Savaşmaya hiç niyeti yoktu ama bunu bir kızın önünde itiraf edecek değildi ya! En ilgisiz tavrını takınıp sordu:

"Ne zaman gidiyoruz?"

"Şşt! Kimse öğrenmemeli, hünkâr nazırlarıyla bunu tartışıyor şu anda."

Selma yalan söylediğini düşünmüyordu; sadece biraz vaktinden önce davranmıştı. Sultanahmet'te gördüklerinden son-

ra, Türklerin İzmir'i geri almaya gideceğinden emindi. Sadece vakit henüz belli değildi. Haberleri vermek için, babasının odasına Hayri'den önce girdi.

Damat, imparatorluk salonunda Hariciye ve Maliye nezaretlerinden birkaç dostunu ağırlamaktaydı. Selma'yı gülerek karşıladılar; hepsi onu tanıyordu. Sık sık Hayri Bey'in dairesine girerdi çünkü henüz hareme kapanamayacak kadar küçüktü.

"Anlat bakalım küçük vatansever," diye seslendi babası; "Nasıl geçti şu gösteri?"

Bakışların kendisine yöneldiğinin bilincinde olan Selma, her şeyi en ufak ayrıntısına kadar anlattı. Sıra, Halide Edip'in konuşmasını ve mücadeleye çağrısını anlatmaya geldiğinde, odada bulunan beyler gülmeye başladılar.

"Ne karışıyormuş o süfrajet?"

"Kadınların, cepheye peçeli mi peçesiz mi gitmelerini istedi?"

Selma sustu, kırılmıştı, ama artık onunla ilgilenmiyorlardı. Odaya girmesiyle yarıda kalan tartışmalarına kaldıkları yerden devam ettiler.

"Halk bitap vaziyette diyorum size! Bir daha savaşa gidemez. Temmuz 1918'de kaç asker kaçağı olduğundan haberiniz var mı? Beş yüz bin! Ayrıca kimse onları suçlayamaz; açlıktan ve hastalıktan kırılıyorlardı, ne ayaklarında pabuç vardı ne de sırtlarında silah. Bugün de durum hiç farklı değil. Ekinler çürüdü, açlık her yeri sardı. Bakın, önemli olan, İzmir'i geri almak uğruna Don Kişot'luk yapmak değil, tarlaları işlemektir! Aksi takdirde, yarın öbür gün ülkeden eser kalmayacağı muhakkak!"

O yıl moda olan inci grisi redingotu, "bonjur"u içinde pek şık görünen diplomatlardan biri iç geçirdi:

"Aslında yanlış tarafa oynadığımızı kabul etmemiz lazım. Ama Almanlar da yenilmez görünüyorlardı! Şimdi bize düşen, mümkün olan en iyi barış anlaşması için masaya oturmak. Silaha sarılmak hayalden başka bir şey değil! Asıl cesaret gerçeği görebilmekte."

Selma dikkatle dinliyordu. Kim ülkenin durumunu babasından ve babasının arkadaşlarından daha iyi bilebilirdi ki? Oysa, bugün Sultanahmet'te gördüğü halk savaşmak istiyordu."

Küçük kız artık bir şey anlamıyordu, kendini birden çok yorgun hisseti. Koltuğunda kıvrılıverdi. Konuşulanların gürültüsü, kulağında "İzmir! Allahu Ekber!" diye yankılanıyordu artık.

Birden duyduğu sesle irkilip yarım uykusunda fırladı.

"Son haberi duydunuz mu?" diye sordu, içeri giren şişman, kısa boylu adam. "Padişah hazretleri Mustafa Kemal'i Anadolu'ya yolladı."

Selma gözlerini açtı. Bütün yüzlerde şaşkınlık okunuyordu.

"Anadolu'ya mı? Ama ne için?" diye sordular.

"Resmi olarak, ülkenin iç kısımlarında barış sağlamak için. Savaş bittiği halde, yer yer çatışmalar oluyormuş, daha doğrusu eşkıyalık! Rum asıllı vatandaşlarımız, müttefiklerin bıraktıkları silahlarla, Türk köylerini yağmalarken, dağa çıkan Türk askerleri de Rum köylerini yağmalıyormuş. Ayrıca dostunuz Karabekir Paşa da iyice aklını kaçırmış!" Genç bir subaya bakıp yüzünü buruşturmuştu. "Mütarekeyi tanımıyor, birliklerini terhis etmiyor ve de altı tümeniyle birlikte Erzurum'da karargâhını kurmuş bekliyormuş. Dağlılarla birlikte Enver Paşa'nın ve Talat'ın eski yandaşları da ona katılmış. Lafın kısası, İngilizler öfkeden kudurmuş vaziyetteler ve asayişi sağlamak için kendi birliklerini gönderme tehdidinde bulunuyorlar."

"Anadolu dağlarındaki İngilizcikleri bir düşünsenize!" diye bağırdı içerinden biri. "Bizim Türkler onları bir lokmada yiyiverir!"

Harbiye Nezareti'nde görevli olan kısa boylu adam konuşmasına devam etti:

"Padişah hazretleri, yabancı birlikler içeri bir girdiler mi bir daha çıkmazlar diye endişe ediyor. Bu yüzden ülkede yeniden barışın sağlanacağı hususunda bizzat teminat verdi. Artık sadece kâğıt üzerinde hükümran sayıldığından, halife sıfatıyla bu karışıklığın üstesinden geleceğine dair İngilizlere söz verdi.

Beyler kuşkulu görünüyordu.

"İngilizler kabul ettiler mi?"

"Deneyecekler. Askerlerini ölüme göndermeye hiç niyetleri yok. Hem böyle bir durum İngiltere'de de hoş karşılanmayacaktır, ne de olsa savaş bitti!"

Mustafa Kemal'den, prenseslerin hayallerini süsleyen şu Altın Gül'den bahsetmeye başladıklarından beri Selma cin gibi dinliyordu. Konuşulanları bütün dikkatini vererek takip etmeye çalışıyordu.

"Mustafa Kemal'in yetkileri neler peki?" diye sordu Hayri Bey.

"Padişah onu kuzey orduları müfettişliğine ve doğu vilayetleri kumandanlığına atadı. Yetkilerinin ne olduğu pek belli değil, ama tabii bu yüzden çok geniş de olabilir. Bir kahraman olarak, başkentin emirlerine uyulmasını sağlayabilecek tek kişi de o hiç şüphesiz."

"Üstadım, siz de pek safmışsınız!" O ana kadar konuşmayla pek ilgilenmiyormuş gibi gözüken soluk benizli bir adamdı söze karışan; sarayda önemli bir mevkideydi. "Hünkârımız bundan daha kötü bir seçim yapamazdı. Anadolu'ya gidebilecek paşaların listesini kendisine sunduğumuzda, Kemal'in hırslı ve kurnaz biri olduğunu, emirlere uymak yerine, tam aksine isyan başlatabileceğini özellikle belirttik. Fakat hünkâr seçiminde ısrar etti."

Harbiye Nezareti'nde görevli olan bey devam etti:

"İngilizlerin korktuğu da buydu. Başkomutan Milne öfkesinden deliye döndü. Mustafa Kemal'in tayin emrini, kendisi şehir dışında görevdeyken, yardımcısı imzalamış. Döndüğünde emri iptal ettirmek istemiş ama Kemal çoktan yola çıkmış. Düşünebiliyor musunuz, arkasından torpido bile göndermiş, hani şu son derece hızlı savaş gemilerinden! Ama çok geç, kuş çoktan uçmuş bile!"

Hepsi birden, şu cin İngilizlere oynanan kurnazca oyuna kahkahalarla güldüler.

Soluk yüzlü olan bey sordu: "Aramızda kalsın Mehmet Bey ama, sizce, padişahımız Kemal'e, bölgede barışı sağlamak dışında bir görev vermiş olabilir mi acaba? Bu biraz riskli olur-

du tabii; hatırlarsanız, mütarekenin altıncı maddesinde, isyan halinde, işgalci ülkenin İstanbul'u tamamen alabileceği ve saltana son verebileceği belirtiliyor."

"Hünkârın ne düşündüğünü kim bilir?" diyerek içini çekti Mehmet Bey. "Kapalı kutu gibi! Size tek aktarabileceğim, en son Mustafa Kemal'e söyledikleri. Bana bunları anlatan da hünkârın başyaveri. 'Paşa,' demiş. Bugüne kadar devlete büyük hizmetlerde bulundunuz. Ama bunların hepsini unutun şimdi. Hepsi mazide kaldı. Şimdi yapacaklarınız ise hepsinden önemli. Paşa, ülkeyi kurtarabilirsiniz!"

Subay kaşlarını çattı.

"Ülkeyi kurtarabilirsiniz de ne demek? Bu sözler iki şekilde yorumlanabilir: 'işgal kuvvetlerinin müdahale etmesine fırsat vermeden bölgede asayişi bizzat siz sağlayın' ya da: 'Anadolu'daki kuvvetleri toplayın ve direniş hareketinin başına geçin!"

Mehmet Bey cevap verdi:

"Gerçek, her zaman olduğu gibi, ikisinin ortası. Efendim bendeniz, Padişah hazretleriyle aynı dişçiye gitme şerefine nail olanlardanım. Kendileri, o ihtiyar işkenceci ile muayene seanslarından sonra muhabbet etmeyi pek severler. Peki, Tooth Paşa* bana ne dedi biliyor musunuz? Ona göre padişahımız hem nalına hem mıhına oynuyormuş. Bir yandan, olabilecek en iyi barış antlaşmasını sağlayabilmek amacıyla işgalciye karşı son derece esnek davranıyor, öte yandan da Anadolu'daki ayaklanmaya karşı çıkmıyor. İşte bu yüzden, onca yetenekli paşa arasından Kemal Paşa'yı seçip gönderdi. Padişah hazretleri, işgalcilere, Türk milletinin onlara tamamen teslim olmadığını ve Türk halkına her istediklerini yaptıramayacaklarını kanıtlamak istiyor. Anadolu'daki karışıklıkların artması, barış görüşmelerinde kullanılabilecek önemli bir koz olacaktır."

Maliye görevlisi bir bey "Peki ya para?" diye alaycı bir üslupla sordu. "En basit bir direnişi örgütlemek için bile para lazım. Ve bendeniz de, bu işin içinde olan biri olarak hazinemizin tamtakır olduğunu gayet iyi biliyorum. Devlet memurları,

*) "Diş Paşa" Padişah Vahdettin, dişçisine bu lakabı takmıştı.

aylardır yarım maaş alıyorlar, hatta bazen maaşlarının üçte birini anca alıyorlar."

Mehmet Bey, bir sırrı ifşa edercesine ortaya atıldı: "Mustafa Kemal'e mühim miktarda altın verilmişmiş. General Milne, Türkiye'nin iflasın eşiğinde olduğuna dikkat çekerek, bu işe çok şaşırdığını belirtmiş. Bu paranın nereden geldiğini muhakkak öğrenmek istiyormuş. Kesin bir kanıt yok elimde ama sarayda iddia edildiğine göre Padişah hazretleri, Mustafa Kemal'e 50.000 altın verebilmek için el altından safkan atlarını satmış."

Bir yandan, uzun mavi kaftanlı bir hizmetkâr puro dolaştırırken bir yandan da konyak servisi yapılmaktaydı. Herkes kendi düşüncesine dalmıştı. Gerçi bu tehlikeli bir maceraydı ama riske atılmaya değerdi; en azından, artık herkesin, afra tafrasından bıktığı General Milne'in surat ifadesini görmek için değerdi. Birdenbire, inci grisi "bonjur" giymiş bey ayağa fırladı:

"Peki, Mustafa Kemal Anadolu'ya gittiğine göre, Sabiha Sultan'la evlenme işi ne oldu?"

Damat bıyık altından gülerek karşılık verdi: "Tabii ya, şu evlilik meselesi! Gerçi hünkâr hayır demedi ama, emin olun hiçbir zaman da evet demeyecektir. Aslına bakarsanız, pek kıymetli kızını, içkiye ve kadınlara olan düşkünlüğüyle tanınan bir adama vermeyi aklının ucundan bile geçirmez. Hem daha da önemlisi, yakınlarına söylediğine göre, ona kendi politikasını dikte ettirmeye kalkışacak ikinci bir Enver Paşa istemiyormuş!"

"Zavallı Altın Gül!.." diye düşündü Selma. "Kim bilir ne kadar üzülecek! Halbuki ne kadar istiyordum ailemize girmesini..."

Düşüncelere dalıp, parmak hesabı yapmaya başladı. Beş altı yıl sonra evlenme çağında olacaktı. Evlenmeyi hayal ettiği kuzeni Vasıf pek yavan geldi birden. Altın Gül'ün başka türlü bir çekiciliği vardı! Hem üstelik büyük bir paşaydı o, bir kahramandı! Ona yardım ederdi, düşmanı memleketten birlikte kovarlardı. Kadınları örgütler, ikinci bir Halide Edip olurdu!

Selma, o gece dudaklarında bir gülümsemeyle uykuya daldı.

9

Hatice Sultan'ın sarayındaki bütün cariyeler arasında en büyüleyici güzellikte olanı Gülfiliz'di şüphesiz. Uzun boylu ve inceydi; dik göğüsleri, buğday rengi saçları, menekşe rengi gözleriyle tam bir Çerkez güzeliydi.

Sekiz yaşında yetim kalmış, onu saraya yüksek bir fiyata satmayı planlayan bir esir tüccarı tarafından satın alınmıştı. Birkaç yılda, sarayın en kıymetli mücevherlerinden biri olacağını önceden tahmin edebilmişti sanki tüccar. Tabii 1908 ihtilalini hiç hesaba katmamıştı. Abdülhamid tahttan indirilip, onun yerine üvey kardeşi Sultan Reşad tahta çıkınca, mutlakıyet rejimi meşrutiyet rejimine dönüşmüştü; ve Jön Türklerin yaptığı reformların en önemlilerinden biri de köleliğin ortadan kaldırılmasıydı.

Haremlerin kapıları açılmış ve imparatorluk, ailelerin, kızlarını, kız kardeşlerini gelip alabileceklerini ilan etmişti ama başvuran çok az kişi olmuştu. Çok az sayıda kadın, sarayın yaldızlı hayatını terk edip, yoksul bir köy evinin özgür yaşamına kavuşmaya razı olmuştu. Lükse ve ellerini sıcak sudan soğuk suya sokmadan yaşamaya alışmış oldukları için, kendilerini bekleyen niteliksiz hayattan ve yorucu işlerden gözleri korkuyordu.

İşler tekrar eski seyrine dönene dek geçen birkaç ay boyunca, esir tüccarları loncası sıkıntılı günler geçirdi. Gülfiliz'in tuzu kuru sahibi Bülent Ağa ise, sarayla doğrudan temasa geçmek yerine, el altından pazarlık etmeyi yeğlemişti. İkinci kez evlenen ve yeni sarayına taşınan, Sultan Murad'ın büyük kızının haremağasıyla ahbaplığı vardı. Hemen pazarlık yapıldı, her iki adam da yetim kızcağıza iyi bir yardımda bulundukları kanısındaydı.

Böylece Gülfiliz, Hatice Sultan'ın maiyetine girmişti. Temizlik işlerine koşturulamayacak ya da gözlerini bozacak hesap kitap işleriyle uğraştırılamayacak kadar güzeldi. Başkalfa, musiki ve şan öğrenmesini, bir de çiçeklerle ilgilenmesini kararlaştırmıştı. Zamanla, sarayın her köşesine renk katan çiçek demetleri yapmakta ustalaşmıştı, hem de harem orkestrasının belli başlı üyelerinden biri olmuştu; harika kanun çalıyordu. On yedi yaşına geldiğinde, ihtiyar esir tüccarının tahmin ettiğinden çok daha güzel olmuştu.

Sultanın en sevdiği cariyeydi; sultan ona bakıp bakıp hayaller kurardı. Padişah hazretlerinin hizmetine girecek olsa, muhakkak ki onun gözdelerinden biri olabilirdi, hatta kim bilir, belki de başkadını olurdu! Ama hiç fark edilmeden gençliği geçip gidebilirdi de... Çünkü hünkâr artık yaşlanmıştı, hele bu zor günlerde, kadınlardan çok, siyasetle ilgileniyordu. Ancak kızcağızın burada, bu yalnızca kadınlardan oluşan dünyada ömür tüketmesi tabiata aykırıydı. Aşk için yaratıldığı aşikâr olan bu kadar güzel bir varlık meyve vermeliydi. Ona bir koca bulmak lazımdı.

Bir sabah, odasından çıkarken, Selma iki gözü iki çeşme ağlayan Gülfiliz'le karşılaştı. Merak edip onu soru yağmuruna

tuttu ama genç cariye, hıçkırmaktan konuşamıyordu. Selma onun yanına oturup elini tuttu. Gülfiliz biraz sakinleşmişti, gözlerini sildi:

"Sultan beni evlendirmek istiyor," dedi ağlamaklı sesiyle.

Dadısının anlattığı acıklı hikâyeleri hatırlayan Selma:

"Yaşlı ve çirkin biri herhalde?" diye sordu.

"Yo hayır, otuz yaşında ve de yakışıklı. Kafesin arkasından görmüştüm."

Küçük kız anlamamıştı.

Bu kez de "O halde çok yoksul?" diye sordu acıyarak.

"Hayır, zengin biri, Maliye Nezareti'nde iyi bir mevkide. Zaten onu Hanım Sultan'a tavsiye eden de babanız damat bey olmuş. Ama..."

Yeniden ağlamaya başladı.

"Ben evlenmek istemiyorum! Benim evim, ailem burası. Neden yabancı birinin evine gideyim ki?"

Selma duygulanmıştı, Gülfiliz'e sarılıverdi.

"Üzülme Gülfiliz! Anneciğime söylerim. Sen üzmek istemeyeceğinden eminim."

Hemen sonra, sevgilisi için savaşmaya giden bir şövalye gibi, Sultan'ın dairesine koşturdu.

Sultan yalnız değildi. Karşısında, pembe desenli halının üzerinde, boy boy kadife mücevher kutusunun ortasında Memciyan Ağa yere çömelmişti.

"Gelin bana yardım edin Selma," diye annesi yanma çağırdı onu.

Selma mücevherlere bayılıyordu; gözleri parlayarak yanlarına gitti. Gülfiliz meselesinden daha sonra bahsetmeye karar verdi.

"Sabiha Sultan için bir hediye seçmeye çalışıyordum. Nikâh tarihi nihayet belli oldu," dedi Sultan.

Selma pek mutlu olmuştu, çünkü Sabiha Teyzesini çok seviyordu. Ama, savaşmak üzere Anadolu'ya giden Altın Gül'ün bu işe ne diyeceğini de merak ediyordu. Talihli damat adayı Mustafa Kemal değildi ama, Sabiha'nın kuzenlerinden biri olan

bir Osmanlı şehzadesi idi. Ve de bu, geleneklere tamamen aykırıydı.

Bu mesele bütün saray erkânını heyecanlandırmıştı. İster rezalet densin ister tam tersi, söz konusu olan bir aşk hikâyesiydi. Şehzade Ömer Faruk, tartışmasız, imparatorluğun en çekici erkeklerinden biriydi. Çok uzun boyluydu ve sarışındı; sert hatlı sivri bir yüzü, çekik mavi gözleri vardı. Öyle hoş bir hali tavrı, öyle bir zarafeti vardı ki sosyetenin bütün gençleri onu taklit etmeye çalışırlardı boşuna. Türkiye'nin müttefiki olan Prusya imparatorunun muhafız alayı olarak, savaşı Almanya'da, Batı Cephesi'nde geçirmişti. İstanbul'a döndüğünde ise, padişahın yaverliğine atanmıştı. Sabiha'yla karşılaşması da bu sayede olmuştu.

Yıldırım aşkıydı bu. Ömer Faruk yarım yamalak iş yapan bir adam değildi, babasına, bu genç kızla evleneceğini, aksi takdirde intihar edeceğini söylemişti. Herkes de bunu yapacağından emindi.

Fakat padişah bu evliliğe pek taraftar değildi. Osmanlı hanedanından olanların birbirleriyle evlenmelerini yasaklayan kuralı, Avrupa hanedanlarındaki yozlaşmayı görmek suretiyle benimsenip asırlardır sürdürülmüş olan kuralı çiğnemiş oluyordu. Üstelik hanedanın bu iki kolu, Abdülaziz'in ölümünden itibaren birbiriyle pek iyi geçinemiyordu, çünkü Abdülaziz'in çocukları, babalarının Mecid'in kolundan olanların tertiplediği gizli kapaklı bir cinayete kurban gittiğini iddia ediyorlardı. Bu yüzden de, Ömer'le Sabiha'nın aşkı, Türk usulü Montaigu-Capulet dramı haline gelmişti.

İki ay boyunca, saray, hünkârın vereceği kararı kaygıyla bekledi. Abdülmecid, gururunu ve kinini bir kenara bırakıp, tek oğlu Ömer Faruk için, saray ziyaretlerini sıklaştırdı. Hünkâr nihayet yumuşadı, çünkü kızının mutluluğunu istiyordu. Ayrıca, bu sarsıntılı günlerde ailenin birlik olmasının hayırlı olacağını düşünüyordu, hem Ömer Faruk'la Sabiha'nın evliliği, neredeyse kırk yıldan fazla bir süredir devam eden bu kavgaya bir son verebilirdi.

Selma, annesinin üzerinde her görüşünde hayran hayran seyrettiği bütün o mücevherlerin ortasında oturmuş, bir türlü karar veremiyordu; Sabiha için en güzel mücevherleri seçmek istiyordu, ama genç kızın çok ağır takılardan hoşlanmadığını da biliyordu. Sonunda, üzerlerine elmastan çiy damlaları kondurulmuş dört yapraklı yonca şeklinde zümrütlerle bezeli bir kolyede karar kıldı. Bu motifte bir taç, küpeler ve bilezikler de yanındaydı.

"Mükemmel!" diyerek takdirini belli etti sultan. "Bunlar Sabiha'mızın nazik tenine pek yakışacaktır. Şimdi de en az sevdiğiniz iki takımı söyleyin."

Küçük kız, birkaç dakika tereddüt ettikten sonra, iki kutu gösterdi; birinde yakutlu incili bir takım, diğerinde ise, uzun, firuze bir kolye ile iki bilezik ve kocaman bir yüzük vardı.

Hatice Sultan gülerek şöyle dedi:

"Gördünüz mü Memciyan Ağa, karar vermekte güçlük çekecektim ama masumiyetin parmağı hükmünü gösterdi. Ayrıntıları Zeynel'le görüşürsünüz."

Kuyumcu hayırduaları mırıldana mırıldana, iki mücevher kutusunu da alıp, kaşla göz arasında koyu renkteki büyük deri çantasının içine atıverdi. Sonra arka arkaya temenna ederek uzaklaştı.

Selma arkasından baktı, gözlerine inanamıyordu.

"Anneciğim, neden mücevherlerinizi aldı? Ya bugün aldıklarınız, onlar nerede?"

Memciyan Ağa'nın ziyaretleri son zamanlarda epey seyrekleşmişti ama aslında onun her gelişinde büyük alışverişler yapılırdı.

Sultan, kızını kendine doğru çekti ve ciddi bir ifadeyle yüzüne baktı.

"Selma, hiçbir şey satın almadım ben. Göstermiş olduğunuz takımları da sattım hatta. Görüyorsunuz ya, hem savaş hem de şimdiki işgal yüzünden her şey pahalandı; oysa, beslemek zorunda olduğumuz altmış kadar esirimiz var burada bizim. Gerçi yarısını başımdan atabilirim ama nereye giderler

o zaman? Çoğu, çocukluğundan beri yanımda, diğerleriyse babamın yanında büyümüşler. Bize her zaman sadık oldular, onları bırakmaya gönlüm elvermez. İşte bu yüzden mücevherlerimi satıyorum. Zaten gereğinden fazla mücevherim vardı!"

"Peki o halde, biz yoksul muyuz anneciğim?"

Selma yıldırım çarpmışa dönmüştü. Sokakta, boyunlarına astıkları karton kutularda iğne iplik satan soluk benizli çocuklar görmüştü. Matmazel Rose, onların "yoksul çocuklar" olduklarını söylemişti. Onlara biraz para vermiş ve güzel elbisesine, bakımlı buklelerine, açlıkla ve acıyla bakmalarından utanarak hemen yanlarından uzaklaşmıştı. O zaman kendi kendine söz vermişti, asla, ama asla yoksul olmayacaktı! Daha sonraları, insanlar nasıl siyah ya da beyaz olarak dünyaya geliyorlarsa, zengin veya yoksul olarak da doğabildiklerini, dünyanın bu şekilde bölündüğünü ve neyse ki kendisinin talihli tarafta bulunduğunu düşünerek rahatlamıştı.

Oysa şimdi, annesinin söyledikleri, sorular denizine yuvarlamıştı onu; geriye hiç mücevher kalmayınca, o da sokakta iğne iplik mi satacaktı?

Sultan onun içini rahatlattı.

"Tabii ki hayır, küçük sersem. Yoksul değiliz biz. Fakat, yoksullar günden güne çoğalıyor etrafımızda. Ben de bu yüzden, yarından itibaren 'fukara yemeği' düzenleyeceğim, yoksullara yemek dağıttıracağım."

Selma, "fukara yemeği"nin ne olduğunu bilmiyordu. Buna karşılık, ertesi gün, Dolmabahçe Sarayı'nda büyük bir davet olduğunu biliyordu; padişahın tahta çıkışının birinci yıldönümü kutlanacaktı. Ne giyeceğine bir saatte ancak karar verebilmişti.

"Anneciğim, bu yemek, şölenden önce mi olacak sonra mı?" diye endişeyle sordu.

"Şölen olmayacak. Padişahımız, varını yoğunu yitirmiş ve işgal edilmiş bir ülkede eğlenceye yer olmadığını düşünüyor. Şenlik fişeklerini, ışık donanmalarını, top atışlarını da iptal etti. Bunlara ayrılan para fakir fukaraya verilecek. Bundan sonra sadece dini bayramlar kutlanacak.

Selma başını eğdi, hayal kırıklığına uğramıştı. Kuzeni Vasıf'ı görmeyi ümit ediyordu. Onu üzmek istemiyordu ama Altın Gül'le evlenmeye karar verdiğini açıklaması gerekiyordu ona. Evlilik hakkında annesine soracağı bir soru vardı:

"Anneciğim, Gülfiliz çok mutsuz. Evlenmek istemiyor. Burada, yanımızda kalamaz mı?"

Sultanın canına tak demişti.

"Bana Gülfiliz'den bahseden dördüncü kişisiniz! Onu ve en güzel cariyelerimizden üç-dört tanesini daha evlendirmeye karar verdim. Henüz bunu anlayamayacak kadar küçüksünüz ama şunu bilin ki, bir kadının mutluluğu, bir kocaya ve çocuklara sahip olmasına bağlıdır. Gülfiliz'e iyi bir çeyiz hazırlanacak, hem ne zaman isterse gelip bizi görebilir. Birkaç yıl sonra, iyi bir kısmet bulmak için yaşı geçmiş olacak. Hem belki yardıma ihtiyacı olduğunda ben burada olmayacağım artık."

"Ben burada olmayacağım artık" da ne demek? Ama niye? Niçin birdenbire, her şeyin değişmesi gerekti? Selma annesinin söylediklerinden hiçbir şey anlamamıştı ama fazla ısrar etmemenin daha doğru olacağını düşündü. Zaten Sultan da ayağa kalkmış, peşinde bir kalfayla hamama yönelmişti.

Ertesi sabah, Karadeniz'den gelen poyraza karşı, bir avuç hizmetkâr sarayın yüksek parmaklıkları önünde işe koyulmuşlardı. Büyük tahta levhalar taşıyıp, bunları üst üste çakıyorlar, sonra da dört ayaklı desteklerin üstüne oturtuyorlardı. Böylece iki masa yapılıvermiş, üzerlerine de boz renkli örtüler örtülmüştü. Arkalarından, tek sıra halinde tablakârlar geldiler; başlarının üzerinde taşıdıkları tepsilerdeki kalaylı kocaman çorba kazanlarını, masalara, kalın ekmek dilimlerinin bulunduğu sepetlerin yanına koyuyorlardı.

Sultanın cömertliği mahallede çabuk yayılmıştı, altı ahçı yamağı daha henüz gelmişlerdi ki, ufak tefek gruplar halinde insanlar yaklaşmaya başlamıştı. Olay çıkmaması için, Sultan, erkeklerin bir masada, kadınların ve çocukların başka bir masada yemek yemesini istemişti. Oysa, gerek Sultan'ın gerek,

aşağıya inmesi yasaklandığı için olan biteni balkonun bir köşesinden izleyen Selma'nın hiç beklemediği bir biçimde, en ufak bir itiş kakış olmamıştı; sona kalanların, kendilerine sıra gelmeden şölen bitecek diye kaygılanıp homurdanmaları dışında. Ama, tablakârların boş kalan tepsilere düzenli aralarla, mis gibi kokan iştah açıcı etli türlüyle dolu kazanlar koyduğunu görür görmez rahatlamışlardı.

İstanbul'un ezeli dilencileri sürüler halinde gelmişlerdi, ama Selma, yamalı üniformalarıyla gelen çok sayıda asker olduğunu da fark etmişti. Terhis edilmelerinden bu yana, neredeyse bir yıla yakın bir zamandır, sekiz yıldır devam eden savaş sonucu* varını yoğunu yitiren bu ülkede işsiz güçsüz, aylak aylak dolaşıyorlardı. Ayrıca, üzerlerindeki köylü giysilerinden, memleketin içinden göç ettikleri anlaşılan insanlar da vardı. Rum ve Ermeni milliyetçi grupların, Türklerle bir arada yaşamalarının imkânsız olduğunu müttefiklere kanıtlamak amacıyla yağmaladıkları köylerini terk etmişlerdi.

Bir de yeni yoksullaşmış olanlar vardı; son derece temiz giysilerinden ve çekingen tavırlarından belli oluyorlardı. Bunlar, savaş başlamadan önce, kıt kanaat geçinen esnaf ve zanaatkârlardı. Bugün art arda gelen iflaslar ve tek tük kalmış imalathanelerin kapanması yüzünden işlerini kaybetmişlerdi; ellerinde avuçlarında ne varsa eriyip gitmiş, iyice yaygın hale gelen karaborsa yüzünden fiyatların iyice tepeye fırlamasıyla da artık iyiliksever halkın yardımına muhtaç hale gelmişlerdi. Selma en çok onlara acıyordu; kendilerini son derece rahatsız hissediyorlar, bu kadar düştüklerini tanıdık birileri görmesin diye belli etmeden etrafı süzüyorlardı.

Dağıtım bitmiş, masalar sökülmeye başlanmıştı ki, Selma, küçük bir kızı elinden tutan bir adamın gelmekte olduğunu gördü. Çok uzun boyluydu, bol bir pantolon, uzun bir gömlek giymişti, mujikleri andırıyordu. Bir aşçı yamağının yanına yak-

*) Balkan Savaşı, ardından Birinci Dünya Savaşı.

laşarak, yarım yamalak bir Türkçe'yle, bir parça ekmek kalıp kalmadığını sordu.

Adamın suratına bile bakmadan hayretle bağırdı delikanlı. "Yok artık! Bugünlük bu kadardı. Niye saatinde gelmediniz? Yarına gelirsiniz artık!"

Selma, adamın başını sallayıp, parmaklıklara yaslandığını gördü; bayılacak gibiydi. Güçlükle cebinden bir tomar ruble çıkardı.

"Sizden rica ediyorum, lütfen! Küçük kızım için, iki gündür hiçbir şey yemedi."

Rublelere alaycı bir edayla bakan aşçı yamağı söylendi:

"Ne yapayım bu kâğıt parçalarını? Size, bitti dedim. Şimdi gidin buradan yoksa muhafızları çağırırım."

Adamcağızın, bu hakaret karşısında yüzü beti benzi attı. Gücünü toparlamaya çalışıp doğruldu, tam gitmek üzereydi ki berrak bir ses onu durdurdu:

"Bekleyiniz beyefendi!"

Bu Selma'ydı, merdivenleri bir çırpıda inmişti. Öfkesinden kıpkırmızı kesilmişti, aşçı yamağını azarladı:

"Et getir, tatlı ve peynir de getir! Derhal!"

Yamak, korkuyla mutfağa doğru fırladı. İşte o zaman Selma, himayesine aldığı baba kıza döndü. Adamın sarı sakalla çevrelenmiş ince bir yüzü vardı. Mavi gözlerinin içi gülüyordu.

"Teşekkürler küçükhanım. İzin verirseniz kendimi tanıtayım: Çar ordusu süvari subaylarından kont Walenkoff. Bu da kızım Tanya."

Selma şaşırıp kalmıştı. Aynı aynı yaşta olmalıydılar ama Rus kızının öyle çekingen, öyle kırılgan bir hali vardı ki, kendisinin ondan daha büyük olduğunu düşündü.

"Ben de Selma Sultan'ım," diye karşılık verdi. "Buyurun gelin!"

Parmaklıkların birkaç metre ötesindeki parkta, beyaz mermerden, etrafı güllerle bezeli bir köşk vardı; ziyaretçiler zaman zaman, saraya girmeden önce bu köşkte dinlenirlerdi. Selma konuklarını oraya götürdü. Yerlerine oturur oturmaz, aşçı ya-

mağı, neredeyse on kişilik yemek taşıyan bir tablakârla birlikte yanlarına geldi. Delikanlının kendini affettirmeye çalıştığı barizdi ama küçük sultan kızgınlığını kolay kolay unutacağa benzemiyordu. Hem annesi ne derdi? Ha evet... Derdi ki... Zayıflar, ellerine azıcık bir yetki geçirmeye görsünler, zorbalaşıverirler.

Rus subay, Selma'nın düşüncelerini okumuş gibi, müdahale etti:

"Bırakın şu zavallı adamı. Onu neden azarladığınızı bile anlamıyor. Hem sonra, yemek servisini saat on birde bitirmekle verilen emirlere itaat etmiş oldu."

Selma irkildi, subayın gösterdiği hoşgörü aslında horgörünün dik âlâsı gibi gelmişti ona. Gerçekten de Rus aristokratlarının, kölelerini hayvan gibi gördüklerini hep duyardı.

Soğuk bir tavırla "Gayet iyi anlar efendim," diye karşılık verdi.

Sonunda Fransızca konuşmaya başladılar, üçünün de en mükemmel konuştuğu dil buydu. Subay, Selma'ya, General Wrangler komutasındaki Çar yanlısı son alayın, Kırım'da yenilmesi üzerine, kendisini bekleyen karısına ve kızına kavuşmak üzere nasıl Saint Petersburg'a gittiğini anlattı. Oysa oraya vardığında, yerle bir olmuş bir evden başka bir şey bulamamıştı. Komşular, karısının "kızıllar" tarafından nasıl öldürüldüğünü anlatmışlardı. Kızı ise eski bir hizmetkârlarının evinde emniyetteydi.

"Korkunç bir şok yaşamıştım çünkü gencecik karıma deliler gibi âşıktım. Ölmek istedim ama hizmetçim, kızımı kollarıma vererek beni gerçekle yüz yüze bıraktı. Bize çobanların giysilerinden buldu ve işte bu kılıkta, Türkiye sınırına kadar uzun bir yolculuk yaptık."

Kont, birçok kez, yakayı ele verme tehlikesiyle burun buruna gelmişti; bembeyaz elleri ve aristokrat tavırları ile dikkat çekiyordu. Ama, ya rüşvet almak için -bu yolculuk sırasında yüz binlerce ruble dağıtmıştı- ya da kan görmekten bıktıkları ve çocuğa fena halde acıdıkları için, köylüler onu ele vermemişlerdi.

Açlıktan, susuzluktan, korkudan bahsediyordu. Selma yaşlı gözlerle dinliyordu onu. Bir süre sonra onu duymaz oldu;

kendini, alevler içinde yanan saraylarında, "Yaşasın devrim!" diye bağıran insanların ortasında görüyordu. Dehşet içinde, annesiyle babasına sesleniyor, kimse cevap vermiyordu. İşte o zaman onların öldüğünü ve kendisinin bir başına kaldığını anlıyordu. Koşmaya başlıyor, bitmek bilmeyen bir yolda koşuyor, koşuyordu. Kulağının dibinden vızır vızır mermiler geçiyordu. Ve bütün bunlar olurken, kendi kendine, onu neden öldürmek istediklerini sorup duruyordu.

Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Subay, onun bu merhametinden duygulanarak konuşmasını kesti.

"Çok iyi yüreklisiniz evladım. Tanrı sizden razı olsun."

Aslında adamın söylediklerine aldırış etmemiş olmasından ve bencilliğinden utanan Selma, gözyaşlarını sildi.

Subayın, yemeğine pek dokunmadığını fark edip "Bir şey yemiyorsunuz ama," dedi.

"Bir aydır o kadar az yemek yiyoruz ki, yemek yeme alışkanlığımızı kaybetmişiz."

"Öyleyse hepsini yanınıza alın!"

İşareti üzerine, hizmetçi, yiyecekleri beyaz örtülere sarıp büyük bir sepete koydu.

Ama Selma endişeliydi.

"Şimdi ne yapacaksınız?"

"Allah yardım eder."

Allah? Selma dudak büktü. Allah yerine Sultan'ı görmeye gitse daha iyi olurdu.

"Bir dakika beni bekler misiniz lütfen?"

Annesinin odasına geldiğinde, çok kötü karşılandı.

"Nedir bu böyle efendim? Bahçedeki köşkte yabancıları ağırladığınızı duydum?"

Selma, utanmıştı; kem küm ederek: "Size söyleyecektim anneciğim, ama açlıktan ölmek üzereydiler," dedi.

Sonra da bütün hikâyeyi anlattı.

"Anneciğim, onlara yardım edemez miyiz?"

Sultan yumuşadı.

"Çok isterdim ama İstanbul'da yüz bin Rus mülteci var. Ayrıca, Anadolu'dan ve Ege vilayetlerinden de her gün binlerce mülteci akın ediyor. Önce onlarla ilgilenmeliyim. Çok üzgünüm yavrum ama elimden daha fazlası gelmez."

Selma şaşırıp kalmıştı; ilk kez, annesinin yardımda bulunmayı reddettiğini görüyordu. Belli ki her şey kötüye gidiyordu.

Hiç sesini çıkarmadan annesinin elini öptü ve odasına koştu. En güzel elbisesini, rugan ayakkabılarını ve Ukrayna'dan gelmiş olan bebeğini alıp bahçedeki köşke döndü.

Küçük Rus kızı, hediyeleri, öyle hüzünlü bir gülümsemeyle kabul etmişti ki, Selma'nın yüreği burkuldu.

Parmaklıkların ardından, Tanya ile babasının, el ele uzaklaşmalarını izledi; hiçbir şey yapamamış olmaktan ötürü yıkılmıştı.

10

İstanbullular, 16 Mart 1920 sabahı uyandıklarında gözlerine inanamamışlardı. Bir gecede, şehir koca bir askeri kampa dönmüştü. Zırhlı araçlar sokakları tutmuş, her köşe başına makineli tüfekliler dolmuştu. Polis karakolları, Harbiye, Bahriye ve Dahiliye vekâletleri, kaymakamlık, mahfel, hepsi işgal edilmişti. İngiliz askerleri, yanlarındaki Hintli gurkalarla, tren garında, gümrüklerde ve Galata Rıhtımı'nda kamp kurmuşlardı. Üstelik, parklar ve Darülbedai Tiyatrosu'nun bahçesi bile, süvari birlikleriyle takviye edilmiş Fransız askerleri tarafından istila edilmişti. Senegalli askerlerden oluşan bir alay, Eski Saray'ı kuşatmıştı ve müfrezeler, önemli kişilerin konaklarının önünde nöbet tutuyorlardı. Bir İngiliz polisi, bir Fransız, bir

İtalyan jandarması ve arkalarından ayağını sürüye sürüye zorla giden bir Osmanlı polisinden oluşan devriyeler sokaklarda kol geziyordu. Gördükleri en ufak kalabalığı bile coplarıyla dağıtıyor, öte yandan, şehrin dört bir yanında, askeri polis ekipleri evleri basıp arıyor, Anadolu'daki isyancılarla işbirliği yaptığından şüphelenilen Türkler tutuklanıyorlardı.

İngiliz birliklerinin komutanı General "Tim", asıl adıyla Sir Charles Harrington, hayli kararsız kalan Fransız ve İtalyan makamlarını, en sonunda, İstanbulluların sessiz ve derinden direnişine bir son vermenin zamanı geldiğine ikna edebilmişti.

Gerçekten de her gece, titizlikle korundukları halde, müttefiklerin silah depolarından silahlar ve cephaneler yok oluyor, ve her gün, Türk subay ve askerleri, Mustafa Kemal'in küçük ordusuna katılmak üzere, farklı kılıklarda, şehirden ayrılıyorlardı. Bu başkaldıran şehri yola getirmek gerekiyordu. İngiliz Yüksek Komutanlığı, kentteki bütün Avrupalıları katletmeyi amaçlayan bir komployu ortaya çıkardığını iddia ediyordu; bu sebeple, bugüne dek 'yumuşak' bir askeri yönetim altında olan İstanbul'a, bundan böyle işgalin 'sert' yüzünün gösterilmesine karar verilmişti.

Niyetinin ciddiyetinden kimse şüphe etmesin diye de, General Tim, şehrin bütün duvarlarını, üzerlerinde kara harflerle "ÖLÜM" kelimesi yazan büyük ilanlarla kaplatmıştı. Bir isyancı saklayana ölüm! Silah kaçırana ölüm! Mustafa Kemal denilen o kanun kaçağına herhangi bir şekilde yardım edecek olana ölüm!

Hatice Sultan'ın sarayında heyecan diz boyuydu. Bütün uşaklar, haber toplamaları için gönderilmişti; geri döndüklerinde her biri tüyler ürpertici haberler veriyordu. Askerler, silah bulma ümidiyle mezarları bile didik didik ediyorlardı, bir bando takımından on altı genç, işgalciler tarafından, asker sanılarak öldürülmüştü. Milliyetçilikleriyle tanınan onlarca mebus tutuklanmıştı, içlerinde eski Bahriye vekili Rauf Paşa ve eski aile dostlarından Mısır Prensi Sait Halim Paşa da vardı. Malta'ya sürüleceklerdi şüphesiz. Polis ayrıca, yazıları ve söy-

levleriyle halkı fena halde tahrik eden yazar Halide Edip'i de arıyordu.

Selma, olan biteni ilgiyle takip ederken, Sultanahmet mitinginde kendisini bayağı ağlatmış olan o öfkeli, güzel kadını hatırlıyordu da ilk kez, kendi vatanında, ülkenin sahipleri onlarmış gibi efendilik taslayan yabancılardan nefret etti.

Bir haremağası gazeteleri getirdi. Hepsi de, baş sayfalarında, İngiliz, Fransız ve İtalyan yüksek komiserlerinin ortak bildirisini yayınlamışlardı. "Kuvayı Milliye denilen örgütün mensupları, merkezi hükümetin iyi niyetine engel olmaya çalışıyorlar. İtilaf ülkeleri, Konstantinopolis'i geçici bir süre için işgal etmek mecburiyetini hissetmişlerdir."

"Beş yüz yıldır İstanbul olarak anılan bu şehre Hıristiyan bir isim vermekte inat etmek ne biçim bir saplantıdır!" diye düşündü Selma.

"İtilaf devletleri, saltanatın otoritesini yıkmak değil, aksine, güçlendirmek istemektedir," diye devam ediyordu bildiri. "Konstantinopolis'i Türklerin elinden almak niyetinde değillerdir, ancak, karışıklıkların ve katliamların olması halinde, bu karar muhtemelen değişecektir. Eski imparatorluğun enkazı üzerine el birliğiyle yeni bir Türkiye inşa edebilmek için, herkesin görevi, saltanata itaat etmek olmalıdır."

Hatice Sultan burnundan soluyordu.

"Saltanata itaat etmek mi? Ne büyük maskaralık! Padişahın işgalcilerin elinde tutsak olduğunu, en ufak bir hareketinde, tahtından uzaklaştırılacağı ve İstanbul'un Yunanlılara verileceği hususunda tehdit edildiğini kimse bilmiyor sanki."

Selma, annesini hiç bu kadar sinirli görmemişti. Onun bu halinden, vaziyetin vahim olduğu sonucunu çıkarıyordu. Belki babası onu daha iyi aydınlatabilirdi.

Babası, her zamanki gibi, birkaç dostuyla beraber sigara salonundaydı. Yıkılmış gibi bir hali vardı hepsinin; vekâletleri işgal edilmiş, arkadaşlarının pek çoğu tutuklanmıştı. Sultanın dairesindeki gibi, uşakların biri gidip biri geliyor, son haberleri getiriyorlardı. Şaşkınlıktan herkesin ağzı açık kalıyordu.

"Bak sen! Filancanın da Kemalist olduğunu bilmiyordum!"

"Belki de değildir, ama İngilizler, firarlar ve silah soygunları yüzünden öyle bir tepeleri atmış ki, herkesten şüpheleniyorlar."

"Haksız da sayılmazlar. Şehirdeki en büyük silah deposunun Türk muhafızları, cephanenin nasıl yok olduğu hakkında hesap soran İngiliz subayına ne demişler biliyor musunuz? Kapıların üstündeki balmumundan mühürleri, gece çayırda otlayan keçilerin, tos vura vura kırdığına dair Kuran üzerine ant içmişler. Subayın, cephaneyi de keçilerin mi yediğini sormaya gerek duymadığından eminim!"

Kahkahayı bastılar.

"Bununla beraber, alınan en son sıkı önlemler, Mustafa Kemal'in popülaritesini daha da arttırmışa benziyor. Bu sabahtan beri, o deli, gözüme daha bir sevimli görünmeye başladı."

Hayri Bey, çok şaşırmıştı, gözlerini kısarak sordu:

"Deli mi? Padişah efendimiz aynı fikirde değil gibi. Hatta İngilizler, padişahımızın, vakit kazanmak için onlara numara yaparken, aslında, Kemal'i teşvik etmesinden şüpheleniyorlar. Hariciye nazırları Lord Curzon, Mustafa Kemal ile hünkârın bu kadar sıkı fıkı olduğunu daha önce hiç fark etmediğini geçenlerde itiraf etti."

Çok gerekli olmadıkça, kimse dışarı çıkmaya kalkışmıyordu artık. Selma, kendi köşesinde oturuyor, sabırsızlıktan ölüyordu; hep aynı şey olurdu zaten: Ne zaman ilginç bir şeyler olsa onu eve kapatırlardı. Hem artık, arkeolojik geziler de yapılamıyordu; sarayın kapıları kapalıydı, tartışmaya yer yoktu! Haremliğe canlılık katan, günün haberlerini ve dedikodularını sarayın içine taşıyan o ardı arkası kesilmeyen ziyaretler de bitmişti artık. Hayat durmuş gibiydi.

Matmazel Rose, küçük kızı oylamak için, ona Fransızca şarkılar öğretmeye niyet etmişti. Belasını aramış oldu çünkü, nihayet huysuzluğuna bir bahane bulan Selma, ona açık açık, Fransızlardan, İngilizlerden ve evinden çıkmasını engelleyen bütün yabancılardan nefret ettiğini söylemişti.

Bir gece, yatağında dönüp dururken, koridorda ayak sesleri duydu. Birisi, odasının önünden geçerken, "şşşt" dedi ve hemen sonra ayak sesleri uzaklaştı. Bir sıçrayışta ayağa fırladı. Kapısını araladığında, Zeynel'in, elinde bir lambayla, uzun paltolu bir adamın önünden yürüdüğünü gördü. Annesinin odasına doğru gidiyorlardı! Gece kandilinin ışığında, şehzadenin İsviçre'den getirdiği mineli çalar saatine baktı. Saat yarımdı! Bu saatte kim Sultan'ı görmeye gelebilirdi?

Kalbi çarpa çarpa odasından çıktı, eliyle etrafı yoklayarak koridorda ilerlemeye başladı. Merak ve korku arasında gidip geliyordu; en iyisi, yakalanırsa ne ceza alacağını düşünmemekti. Bir yandan da, kendi kendine kızıyordu. Bir kahraman olmayı, Halide Edip'in mertebesine erişmeyi hayal eden o değil miydi? Daha, annesinin öfkesini düşününce titriyordu!

Derin bir nefes alıp, korkusunu yenmeye çalıştı ve ilerlemeye devam etti. Koridorun ucunda, odayı ayıran kumaş perdenin ardından ışık süzüldüğünü gördü. Yaklaştıkça, içerden alçak sesle konuşulduğunu duydu. Perdenin geniş kıvrımları arasına saklandı, bir aralık bulup gözünü dayadı. Gördükleri karşısında şaşkına dönmüştü.

Gençten bir adam, Sultan'ın yanındaki bir koltuğa oturmuştu; fısıldayarak konuşuyor, ona bazı kâğıtlar gösteriyordu; Sultan bu kâğıtları dikkatle incelerken, adam ara sıra, tedirginlikle etrafına bakınıyordu. Selma onu uzun uzun süzdü; aileden biri değildi, doğru dürüst tıraş olmamıştı ve redingotu buruş buruştu. Babasının arkadaşlarına da benzemiyordu. Peki kimdi bu ziyaretçi ve annesi niçin onu kendi dairesinde ağırlıyordu? Kocasından başka hiçbir erkeğin girmeye hakkı olmadığı dairesinde... Odanın bir köşesinde duran Zeynel'i fark etti; gözlerini yere dikmişti, huzursuz bir hali vardı.

Sultan birdenbire ayağa kalktı ve haremağasını gösterip, adama, onu izlemesini işaret etti. Selma, perdenin arkasına anca saklanabildi, iki adam onun önünden geçip üçüncü kata çıkan merdivenlere yönelmişti. Durmamışlardı, çıkmaya devam ettiler. Selma, tavan arasına açılan kapının gıcırdadığını duy-

du. Birkaç dakika sonra, Zeynel yeniden göründü, tek başınaydı. Selma gözlerine inanamıyordu. Annesi, sarayın kadınlara tahsis edilmiş bölümünde yabancı bir erkeği saklıyordu!

Odanın ışığı söndü, herhalde Sultan yatmak üzereydi. Küçük kız, gizlice odasına koştu. Hem şaşkın hem de mutluydu; nihayet, bu sıkıcı sarayda bir şeyler oluyordu! Aklına bir sürü soru geliyordu ama cevaplarını bir türlü bulamıyordu: saklandığına göre, hırsız filan olmalıydı bu adam. Madem öyle, neden annesi onu saklıyordu ki? Babasına anlatacak mıydı acaba? Kendisinin yokluğunda, Sultan'ın bir yabancıyı ağırlamasını hiç hoş karşılamayacağı kesindi.

Hayri Bey, Üsküdar'daki dostlarının evinde birkaç gün kalmaya gitmişti. Artık çok daha sık gider olmuştu oraya. Hatta Selma, yaşlı kalfaların, 'şehirde bütün bu olaylar olurken, Sultan'ı yapayalnız bırakmanın sırası mı şimdi,' diye söylenip durduklarını duymuştu.

Saatine baktı, saat daha ikiydi. Zaman ne kadar da yavaş geçiyordu! Sabah olsun da olan biteni öğrensin, diye sabırsızlanıyordu.

Tam uyuklamaya başlamıştı ki giriş kapısının şiddetle yumruklandığı duyup yerinden sıçradı. Pencereye koştu, iç avludaki lambaların ışığında, üç Türk polisi gördü; el kol hareketleri yapıyorlardı, saray muhafızlarıysa onları sakinleştirmeye çalışıyordu. İki haremağası ortaya çıktı. Selma, ağaların polislere, evin beyinin evde olmadığını, kendilerinden derhal gitmelerini rica etmek zorunda olduklarını çünkü kadınların kaldığı harem kısmına girmiş bulunduklarını söylediğini duyar gibi oldu. Polisler özür diliyorlardı ama ısrarcıydılar; tehlikeli bir haydutun saraya girdiğine dair ihbar almışlardı ve arama emirleri vardı.

Karşın haremağaları, sapsarı kesilmiş bir halde, kapının önünde durdular; tapınaklarını korumaya kararlıydılar. Oysa muhafızlar tereddütlüydü; evet, sarayı korumakla görevliydiler ama devletin polisi karşısında ne yapabilirlerdi ki?

Birden güçlü bir ses çınladı:

"Neler oluyor?"

Bu Sultan'm ta kendisiydi. Yüzünün yarısını örten koyu renk bir peçeyle eşikte belirivermişti.

"Burada ne arıyorsunuz beyler?" diye sordu, polisleri şöyle bir süzerek. "Ne zamandan beri Müslümanlar harem kapısını zorlamaya cüret ediyorlar?"

Amirleri, bir an duraksadıktan sonra, eğildi:

"Sultan'ım, emin olunuz ki son derece mahcubum. Fakat, içeriye bir caninin kaçtığı görülmüş. Sadrazam Damat Ferid Paşa hazretleri arama emri verdiler."

Sultan, aşağılayıcı bir gülümsemeyle cevabını verdi:

"O kukla mı bana emir verecekmiş? Şunu bilin ki, ben kimseden emir alacak değilim, hünkâr hazretlerinden başka! Padişahtan yazılı emir getirirseniz, o zaman başım üstüne."

Polis şefi bozulmuştu, kem küm ederek:

"Ama Sultan'ım..." diyebildi.

"Israr etmeyiniz, içeri giremezsiniz, şerefim söz konusu."

Adamın tereddüt ettiğini görünce:

"Tabancanı ver!" diye emretti muhafızlarından birine.

Selma balkonundan, polislerin silahlarına davrandıkların gördü ama bağırmasına fırsat kalmadan Sultan araya girdi.

"Hiç korkmayınız!" dedi alaycı bir tavırla. "Asla bir Türk askerine silah çekmem. Ama şunu bilin ki, ben ölmedikçe bu haremden içeri giremezsiniz."

Tabancayla umursamazca oynuyordu, polislerse boş boş bakıyorlardı ona.

Kısa ve buz gibi bir kahkaha savurup:

"Seçim sizin beyler, hangisini yeğlersiniz? O Damat Ferid denen adamın öfkesini mi yoksa, hünkârın, beni ne kadar güç bir durumda bıraktığınızı öğrendiği zamanki öfkesini mi?"

Polis şefinin yüzünde bir hayranlık ifadesi belirmişti; şu kadındaki yürekliliği nice erkekte görmemişti.

Kesin bir tavırla, cevap verdi:

"Aradığımız adamın içerde olduğunu biliyorum ama bu yüzden rütbemin geri alınacağını bilsem bile, sizi daha fazla rahatsız etmeyeceğim."

Sonra da topuklarını birbirine vurup, gecenin karanlığında kayboldu.

Selma, sabah olunca annesinin yanına koştu. Sultan, tuvalet masasının önüne oturmuş, dalgın dalgın Paris'in ünlü moda dergisi *Chiffons*'u karıştırıyor, halayıklarından biri de uzun saçlarını fırçalıyordu.

"İyi uyudunuz mu anneciğim?" diye sordu Selma.

"Çok iyi uyudum yavrum, ya siz?"

"Pek sayılmaz. Garip sesler duydum."

Selma, hikâyenin sonunu öğrenmek için yanıp tutuşuyordu ve annesinin dilini çözmeye kararlıydı ama boşuna! Sultan, tam bir kayıtsızlık içinde "Ya öyle mi?" dedikten sonra okumasına devam etti. Selma, bir süre daha odanın içinde dönüp durdu, sonra baktı ki daha fazla bir şey öğrenemeyecek, canı sıkkın bir halde odadan çıktı. Demek annesi ona güvenmiyordu. Onun sır saklayamayacağını düşünüyordu. Dokuz yaşında olmasına rağmen onu hâlâ çocuk sayıyordu! Pekâlâ! O da araştırmasını tek başına sürdürecekti!

Saat on bir olmuştu, her sabah Selma'ya Kuran dersine gelen hoca, dersi iptal etmişti. Özgür olabileceği koskoca iki saat vardı önünde. Ne yapacağını soran Matmazel Rose'a, çalışma odasında kalıp Kuran okuyacağını söyledi. Mürebbiyesi odadan çıkar çıkmaz, Selma dışarı fırladı, koridorda kimse var mı diye kontrol edip, tavan arasına çıkan merdivene yöneldi. Ayaklarının ucuna basa basa çıkıyordu, nefesini tutmuştu, ama o sessiz olmaya çalıştıkça, tahta döşeme daha beter gıcırdıyormuş gibi geliyordu.

Tavan arasına açılan kapının önüne geldiğinde bir an tereddüt etti; kapıyı çalmalı mıydı acaba? Daha terbiyeli bir tavır olurdu bu şüphesiz; ama bir suçluya karşı terbiyeli davranmak gerekir miydi ki? Nihayet, kuvvetlice öksürdü ve kapıyı mümkün olduğunca yavaş bir şekilde açtı.

Tavan arası o kadar karanlıktı ki hiçbir şey göremiyordu; pür dikkat ilerlerken, boğuk bir ses duyup irkildi.

"Kıpırdama yoksa vururum!"

Gözleri karanlığa alışmıştı; belli belirsiz bir şekil seçebiliyordu: Birkaç metre ilerisinde, yere çömelmiş bir adam, tabancasını ona doğrultmuştu. Adamın sesi titriyordu, ondan daha çok korktuğu aşikârdı! Selma, bunu görünce rahatladı, adamın silahını çekebileceğini bir an olsun düşünmemişti zaten; soylu bir tavırla adamı yatıştırmaya çalıştı:

"Korkmayın, size bir zararım olmaz."

Adam afallamış bir halde ona baktı. Sonra aniden, durumun saçmalığını fark ederek gülmeye başladı. Sinirleri boşalmıştı, hiç durmayacakmış gibi gülüyordu. Selma her şeyi düşünmüştü de, polis tarafından aranan bir haydutun böyle gülmesini fazlasıyla uygunsuz bulmuştu. Adam nihayet nefes aldığında sordu:

"Kimsin sen?"

Densizliği yetmezmiş gibi bir de terbiyesizlik ediyordu adam, kim oluyordu da ona "sen" diye hitap edebiliyordu? Küçük kız sinsice böbürlenerek atıldı:

"Ben Hatice Sultan'ın, yani, dün gece odasına girdiğiniz kişinin kızıyım."

Selma, adamın yerlere kapanacağını umuyordu ancak o, alaycı bir tavırla:

"Demek bizi gözetliyordun! Küçük sultanların bu kadar patavatsız olduklarını bilmiyordum!" dedi.

"Ne kaba bir adam!" diye düşündü Selma. Konuşma hiç de beklediği gibi ilerlemiyordu. Araştıran ve yargılayacak olan kendisiyken birden suçlu durumuna düşmüştü. Şu büyükler sahiden de çekilmez oluyorlardı; çocuklara her şeyi söyleyebileceklerini sanıyorlardı. Selma en ciddi halini takınarak devam etti:

"Polis sizi arıyor. Niçin? Kimsiniz siz?"

Adamın gülümsemesi bütün yüzüne yayıldı ve gözleri parladı.

"Tam bir sorgulama desenize! Sizi cevaplamaktan memnun olurum, buyurun oturun lütfen!"

Büyük bir nezaketle, yanındaki kumaş yığınını işaret etti.

Selma, "Benimle alay ediyor," diye düşündü. Ama şimdi de fazla nezaket gösterdi diye mi kızacaktı adama? Kaldı ki, onu kızdırmak istemiyordu, hikâyesini duymak için sabırsızlanıyordu. Temkinle oturdu; adam da ilgiyle bakıyordu ona.

"Pek sevimli bir kız olmuşsunuz, halbuki, Allah biliyor ya, bebekken pek çirkindiniz!"

Artık bu kadarı da fazlaydı! Selma kıpkırmızı kesilmişti, sıkı bir cevapla karşılık vermek istiyordu. Onun öfkesini fark etmemiş gibi görünen adam konuşmasına devam etti:

"Sizi ilk gördüğümde bir yaşındaydınız. Dayınız Şehzade Salahaddin Efendi'nin yaveriydim. O öldükten sonra Kafkas Cephesi'ne savaşmaya gittim. Kâbus gibi üç yıl!.. Hem de bizim olmayan bir savaş uğruna!"

Selma, adamın, onun varlığını unutmuş gibi olduğunu hisseti. Çok alçak sesle konuşuyordu, onu anlamakta güçlük çekiyordu.

"Yenilmiştik ve düşmanlarımız imparatorluğu paylaştı. Şimdi de bizi haritadan silmek niyetindeler, sanki Türkiye, ne pahasına olursa olsun ezilmesi gereken ve her an baş kaldıracağından korkulan bir canavarmış gibi. Yüzyıllarca, korkudan titrediler, bugünse intikam alıyorlar. Ama yanılıyorlar, bu defa fazla ileri gittiler, bizi ölüm kalım savaşına zorluyorlar, artık kaybedecek hiçbir şeyimiz yok."

Selma kendi kendine, "Neden ama, neden? Neden şu yetişkinler basit sorulara basit cevaplarla karşılık vermezler hiç?" diye düşünüyordu.

Sorusunu açık seçik bir biçimde tekrarladı:

"Polis sizi arıyor. Ne yaptınız?"

Adam, kıza şöyle bir baktı. Henüz o kadar küçüktü ki, nasıl anlayacaktı?

Tereddütle sordu:

"Mustafa Kemal Paşa'dan bahsedildiğini duydunuz mu hiç?"

"Gayet tabii!"

Onu aptal mı sanıyordu bu adam?

"İşte ben de onun askerlerinden biriyim, Anadolu'daki direnişe katılmak isteyen subaylarla ilişkiye geçmekle görevliyim. Farklı kılıklarda ve daha emin yollardan İstanbul'dan ayrılmaları için onlara yardım ediyorum. Ama beni ihbar ettiler. Dün, İngilizler saklandığım evi kuşattı. Damdan kaçmayı başardım. Nereye sığınacağımı bilmiyordum, Selahaddin Efendi'nin, anneniz hakkında "onun için her şeyden önce vatan gelir," dediğini hatırladım. Belki beni saklamayı kabul ederdi. Polisin, asla bir Sultan'ın sarayına girmeye cüret edemeyeceğini düşünüyordum. İşte bu konuda yanılmışım. Sultan, dün gece onları uzaklaştırmayı başardı ama gene geleceklerdir. Burada olduğumu biliyorlar. Bakın!.."

Çatı pencerelerinden birinin perdesini araladı. Selma hayretle ona bakarken, harem kapısının önünde bekleyen on kadar polisi işaret etti.

"Bir bu kadar da giriş kapısının önünde var, sarayı kuşatma izni çıkmasını bekliyorlar," diye belirtti. "Bir an önce gitmem lazım; ama nasıl?"

Birkaç saat sonra, kara çarşaflı bir grup kadın haremlikten çıkıp pazara yöneldi. Kocaman sepetler taşıyor, hararetli hararetli, en iyi, en lezzetli sebze ve meyvelerin nerede bulunabileceğini tartışıyorlardı. Bir kere bile dönüp bakmadan, sarayın önünde nöbet tutan polislerin yanından geçip konuşa konuşa sağdan ilk sokağa saptılar.

Polislerden biri, aşağılayıcı bir edayla: "Allah kadınlara, şeytanın kuyruğu gibi bir dil, pirinç tanesi büyüklüğünde de bir beyin vermiş," diye söylendi.

Diğerleri kahkahayı bastılar ama pek de kale almamışlardı bu söyleneni, zaten hiç gülecek halde değillerdi. Bütün bir sabahı, dondurucu havada, saraya gelip gidenleri gözetlemekle geçirmişlerdi ama boşuna! Şu geveze ihtiyar kadınlar haricinde dışarı çıkan olmamıştı. Daha ne kadar dikileceklerdi burada? Epey uzun bir zaman daha bekleyecekleri aşikârdı, çünkü

konu hayli hassastı; Sultan'ın güçlü kişiliği yüzünden bu iş bir skandala dönüşebilirdi, müttefikler de bundan özenle kaçınıyorlardı. Fakat, gülünç duruma düşmeden bu meseleyi nasıl halledeceklerdi? Soğuktan dişleri takırdayan polisler sinir bozucu düşüncelere daldılar.

Çarşaflı kadınlar, bir sundurmanın altında durdular. İçlerinden en yaşlı olanın etrafını sarıp, yoldan geçenlerin bakışlarına yakalanmadan, çarşafını düzeltmesine yardımcı oldular... Birden, bu kumaş kalabalığının ortasında bir dalgalanma oldu ve herhalde o sırada evden çıkmakta olan bir adam göründü. Kadınlar ona pek dikkat etmemişlerdi sanki, sepetlerini kollarına takıp yüksek sesle gülüşüp, kahkahalar atarak uzaklaştılar.

Kaldırım tekrar eski sessizliğine büründü. Ama yerde, sundurmanın altında, kara bir şey duruyordu: Yaşlı kadının çarşafı!

Üç hafta sonra Selma, esrarengiz bir pusula aldı: "Tavan arası faresi yuvasına döndü; iyilik meleklerine teşekkür ediyor."

Haberi vermek için büyük bir sevinçle annesine koştu; annesi kaşlarını kaldırarak sordu:

"Bu garip pusula nereden gelebilir ki? Hiçbir fikrim yok. Herhalde sizin de yoktur."

Bir suç ortağı edasıyla kızına baktı. Selma mutluluktan uçuyordu; artık anne-kız, gerçek bir sırrı paylaşıyordu; öyle bir sır ki, işgalcilerin tehditlerine bakılırsa, ölüme kadar götürecek bir sır! Anadolu'daki Kuvayı Milliyecilere katılmış olan Halide Edip'i düşündü; kahramanı ona gülümsüyordu sanki...

11

Fayton, sıkıştırılmış toprak yolda sarsılarak ilerliyordu. Her an devrilme tehlikesi içindeydi ama arabacı her seferinde ya dizginlere asılıyor ya da atları kan çıkarıncaya kadar kırbaçlıyor, son anda arabayı doğrultuyordu.

Selma, arabada teyzesi Fatma Sultan'ın üstüne devrildikçe zevkle gülüyordu. Bu iş, bayramlarda sarayın bahçesinde kurulan salıncakta sallanmaktan daha eğlenceliydi. Bu kez gerçekten bir serüven yaşıyordu. İstanbul'un merkezinden çok uzakta, neredeyse ıssız kenar mahallelerindeydiler; bir kaza olsa, geceyi belki burada geçirmek ve belki de küçük kızın ancak uzaktan gördüğü ama içine girmeyi her zaman hayal ettiği minik, viran evlerden sığınacak yer istemek zorunda kalacaklardı.

Gezintileri sırasında, çoğu zaman bu mahallelere gelmek için Matmazel Rose'u kandırmaya kalkışmış, ama sonunda onu kızdırmıştı.

"Nesini görmek istiyorsunuz canım? Pisliği, yoksulluğu mu? Emin olun, görülecek hiçbir gariplik yok!"

Genellikle çok sabırlı olan bu kızkurusunun alışılmadık öfkesi karşısında, Selma hayretler içinde, susup kalmıştı. Neyi mi görmek istiyordu? Tam olarak bilmiyordu, ama yetiştirildiği şatafatlı kozanın uzağında, onu dehşete düşüren yoksulluk içinde, gerçekten birilerinin yaşadığıydı. Çoğu zaman faytonun parmaklıklı penceresinden, yarı çıplak çocukların bağrışarak birbirlerini kovaladıklarını görmüştü. Onlara imreniyordu. Sert ve şiddetli oyunları kendisini büyülüyordu. Bu çocuklar, kuzenlerinden daha ilginç geliyordu ona. Soludukları hava daha canlıydı.

Bu duyguyu, sonradan dostu olan Gülfiliz'e açıklamaya çalışmış ama genç köle düşünceli bir tavırla:

"Tam tersi, sultancığım, hayatı çekilmez duruma getiren zenginlik değil yoksulluktur," demişti.

Selma inanmamıştı. Eğer öyle idiyse, yoksul çocukların gözleri neden zenginlerinkinden daha anlamlıydı?..

Fayton şu anda, servi ağaçlarının gölgesinde, kaldırımda ilerliyordu; Selma gerçeği kabul etmek zorundaydı; bugün kaza falan olmayacaktı. Gezintilerinin hedefi olan dergâha yaklaşırlarken, sabırsızlığı son haddine çıkmıştı. Teyzesi, yıllardan beri her hafta gittiği yere, onu ilk kez götürüyordu. Çünkü üç kardeşten Hatice filozof, Fehime sanatkâr, kuşkusuz Fatma da sofuydu. Genç kızlığından beri, günlerini kutsal metinler üzerinde düşünmekle geçirirdi. Oysa onu bu yola iten evliliğiydi. Kocası Refik Bey, 13. yüzyılda Mevlâna tarafından kurulmuş, "dönen dervişlerin" Mevlevi tarikatına bağlıydı; tarikat kadınlara da açık olduğundan, Fatma da eşini izlemişti.

Teyzesi Selma'ya, Türkiye'de, çok eskiden beri böyle tarikatlar bulunduğunu söylemiştir. Müritlerine; saflığın ve dünya nimetlerinden el etek çekmenin simgesi olan, *sof* adı verilen

beyaz yünlü kumaş giydikleri için sufi deniyordu. Aslında, dünya işlerinden el etek çekmeleri, çalışmalarını engellemiyordu. Tam tersine daha çok çalışıyorlardı. Teyzesi ona, yüzyıllardan beri Osmanlı ordusunu oluşturan ünlü yeniçerilerden, o derviş-askerlerden söz etmişti. Geçen yüzyılda Sultan Mahmut tarafından lağvedilmişlerdi; çünkü dervişten çok asker olmaya başlayınca, taht için bir tehdit oluşturmuşlardı.

Selma, teyzesini dikkatle dinliyordu. Sofuluğun ne olduğunu pek iyi anlamamıştı, ama Fatma Sultan'ın bunları anlatacak kadar kendisini büyük görmesi gururunu okşamıştı. Bütün bunlar, her gün Kuran okumaktan çok farklıydı ve ilgisini daha fazla çekiyordu. Arapça bilmediğinden, yaşlı şeyhin tekdüze sesi onu uyutuyordu. Ama bundan kurtuluş yoktu; kutsal kitabın, Allah'ın, Hz. Muhammed'e gönderdiği dilde okunması gerekiyordu; çünkü geleneğe göre Kelamullah'ın, gönderildiği dilde okunmasının ödülü sınırsızdı. Buna karşılık Selma, o ünlü "dönen dervişleri" görmeyi hayal ediyordu. Dönerek ibadet eden insanlar! Oysa kendisine dans etmenin kötü bir şey olduğu söylenmişti; hatta bir gün küçük bir cariyeyle göbek dansı yapmaya çalışırken yakalanınca, annesinin ne kadar öfkelendiğini dünyada unutamazdı. Bu suçun cezasını, odasında üç gün kapalı kalarak ödemişti.

Göbek dansı pek saygın bir şey değildi elbette; kuşkusuz dervişler de göbek atmıyorlardı... Gülmemek için kendini zor tuttu. Buna karşılık sultanların kendi aralarında denedikleri polkalar ve mazurkalar iyi karşılanırdı. Selma, kaşlarını çattı, dervişlerin Kuran ritmine uyarak polka adımlarıyla dönmelerini hayal etti, sofuluk ona birden çok ilginç geldi.

Araba, demir parmaklıkları geçtikten sonra gölgeli bir avluda durdu. Şeyhin orta halli evi, sarmaşıkların arasında kaybolmuştu Fatma Sultan, yeğenine biraz geride kalan küçük bir mezarlıkta, ince ince işlenerek oyulmuş, tepesinde taştan sarıklar bulunan mezar taşlarını gösterdi; bunlar eski şeyhlere aitti. Ölülerin ruhuna fatiha okumak için durdular, sonra iki yanında gül fidanları bulunan bir yolda ilerlediler; yolun so-

nunda, üstü yeşil kubbeli, taştan zarif bir yapı yükseliyordu; törenler burada yapılıyordu. Çarşafa bürünmüş Fatma Sultan, Selma'yı uzun bir örtünün içine soktu, kadınlar bölümünün giriş kapısına doğru yürüdüler. Dar bir merdivenden kafeslerle çevrili yuvarlak bir odaya çıktılar; burada her yaştan kadınlar, seccadelere oturmuş dua ediyorlardı.

Kapalı oda ve ter kokusu yüzünden burnunu tıkayan Selna, bir yer bulmak için bakınırken, şişmanca bir kadın, Fatma Sultan'ın elini öpmek için atıldı. Şeyhin karısıydı bu. Sultanları, hatırlı kişilere ayrılan yere götürmek için ısrar ediyor, özellikle böyle bir yerde mevkiye önem verilmemesi gerektiğine inanan Fatma Sultan karşı çıkıyordu. Ancak ev sahibesi, bunu anlayamamıştı ve sonunda sultan, kadını kırmamak için kabul etmek zorunda kaldı.

Yüzünü parmaklığa dayayan Selma, aşağıya, duvarları yarıya kadar işlemeli tahtayla kaplanmış tören salonuna bakıyordu. İnce işlemeli parmaklığın arkasına, müminler çepeçevre toplanmıştı. Ortada, büyük, boş bir alan, Mekke yönünü gösteren mihraba açılıyordu.

Sessizlik birden arttı; dervişler görünmüştü. Beyaz uzun elbiselerinin üstünde siyah hırkaları, başlarında keçeden uzun hotozlar vardı. Şeyh son olarak girdi. Tekdüze ağır bir ilahi yükselirken, birlikte mihrabın önünde eğildiler; bir delikanlı, peygamberin adını anmak için çok eski bir ilahi söylüyordu, ardından kudüm ve neyle ağır bir ezgi çalındı.

O anda şeyh ayağını vurdu, dervişler ilerledi, odayı ağır ağır, üç kez dolaştılar; Tanrı'ya ulaşmanın üç evresini simgeliyorlardı: İlim evresi, Sezgi evresi ve Aşk evresi. Sonra, ölümü simgeleyen siyah hırkalarını yere atarak beyaz elbiseleriyle ışıl ışıl ortaya çıktılar. Lekesiz ruhlarla dönmeye başladılar; sağ elleri Tanrı lütfunu almak için gökyüzüne açılmış, sol elleri bu lütfu dünyaya dağıtmak üzere yere doğru açılmıştı.

Tam o sırada, şeyh de semaya katıldı, ritim hızlandı. Bilgisinin saçtığı ışınlarla o bir güneş, dervişler de kendi çevrelerinde ve onun çevresinde dönen birer yıldızdı; evrenin sırrına ermek,

kemale ermek isteyen birer ruh. Ney sesleriyle kendinden geçmiş, hızını gittikçe arttırıyor, tanrısal coşkuya kapılmış halde, yüce hakikatle birleşiyorlardı. Selma onları seyrediyordu, müzik ve dönen beyaz elbiselerden büyülenmişti. Onlara katılmak, büyülü danslarının içinde erimek istiyordu; ama kafeslerin arkasında gizlice oturması gerekiyordu. Birden ağlamak istedi. Orada çok önemli bir şeyler oluyor, oysa o bunun dışında tutuluyordu. Çevresine umutsuzca bakındı. Allah kuşkusuz bu boğucu odada değil, batan güneşin ışınlarıyla aydınlanan o kutsal yerde, mutluluktan sarhoş halde dönen dervişlerle birlikteydi.

Kafesin parmaklıklarını sıktı, o sırada gözyaşlarından hiçbir şey göremez olmuştu. Buna hakları yoktu! Soluk almasını engellemeye, onu hayatın dışına itmeye hakları yoktu!

O ana kadar, İstanbul sokaklarını, bahçelerini ve halkını elinden almalarına ses çıkarmamıştı; oysa şu anda, Allah'ı elinden alıyorlardı! Öfkeden, mutsuzluktan, utançtan, elinden bir şey gelmemesi yüzünden boğulacak haldeydi...

Ney sesi gittikçe hafifledi, girdap yavaşladı. Erinç ve mutluluk içinde, beyaz taçlar kapandı. Tören sona ermişti.

Şeyh, müritlerini kabul etmek üzere odasına çekilmişti. Selma hayretle, kadınların da şeyh tarafından kabul edildiğini gördü; hem de yüzleri açık halde! Efendi, kutsal semanın neşeli ve saf ortamında, hiçbir fesat ve arzuya yer olmayacağını düşünüyordu.

Fatma Sultan, canı biraz sıkılmış olan yeğenini kutlu kişiye doğru itti. Şeyh yerdeki mindere oturmuştu; müritlerinden biri saygıyla, terleyen alnını siliyordu. Zayıf, ufak tefek, sıradan bir adamdı. Tören sırasında çevresine saçtığı parıltı yok olmuştu sanki. Küçük kız aldatılmış olduğu duygusuna kapıldı. Zevksiz döşenmiş bir odada, pek sıradan bir adamın karşısında, koyun bakışlı bir mürid topluluğunun ortasındaydı.

Teyzesi işaret etti; gidip şeyhin elini öpmesi gerekiyordu. Selma bir an geriler gibi olduysa da kendini hemen topladı. Ne de olsa az el öpmemişti! Sert, yumuşak, sinirli, titrek, kuru, ko-

kulu, nemli, cimri ya da cömert, kösnül, huysuz, güçsüz ya da enerjik, sevip saygı gösterdiği ya da ısırmak istediği eller! Ama şeyhin önünde eğilmek için giderken, çocukluğundan beri alıştırıldığı o ikiyüzlü görgü kurallarından daha büyük bir yalana katılacağını sanıyordu.

Beyaz, ince, saydam bir el, kadife bir yastık üstünde onu bekliyordu. Selma eğildiğinde, el birden dönerek pembe bir avuç oldu. Şaşıran küçük kız teyzesine bakınca, sultan ona:

"Avcunun içini öpün, bu bir şereftir," dedi. "Şeyh size açılıyor, içinde size bir yer veriyor."

Selma, dudaklarını hafifçe değdirdi. Başını kaldırınca, yaşlı adamın gözlerinden yayılan parlak ışıkla sersemledi; ışık öyle güçlüydü ki bakışlarını bir türlü ondan ayıramıyordu. Salonun geri kalan bölümü kararmıştı. Selma birden korktu.

Bütün gücünü topladı, sallanarak ayağa kalktı. Teyzesini bir sis perdesi içinde görüyordu, olanca gücüyle koluna asıldı. Fatma Sultan hiçbir şey fark etmemişti. Zaten bir şey olmuş muydu ki?

Şeyh şimdi, bir büyükbaba gibi hoşgörülü ve sevecenlikle küçük kıza bakıyordu. Tatlı bir sesle Selma'yı, yanındaki küçük divana oturması için çağırdı; orada başka çocuklar da vardı. Bu ilgiden memnun olan Fatma Sultan gülümsedi. Şeyh, yalnızca sevdiklerini, değerli bulduklarını yanına oturturdu.

Oda, yavaş yavaş ziyaretçilerle dolmaya başlıyordu. Herkes birbirini tanıyor gibiydi, aralarında konuşuyor, buluştuklarına memnun görünüyorlardı. Kapı birden açıldı; üniformalı dört Türk subayı ilerledi. Onlar geçsin diye halk yer açtı. Selma, yeni gelenlerin biraz önce sema yapan müritler olduğunu anlayınca, çok şaşırdı. Şeyhin elini öptükten sonra, tam karşısındaki yer minderlerine oturdular.

Şeyhin karısı, hizmetçisinin yardımıyla sütlü muhallebi getirdi. Konuşmalar canlanıyor, dogmalardan söz ediliyordu. Genç bir adam, iyilik timsali Allah'ın yarattığı bir dünyada nasıl olup da kötülüğün bulunduğuna hayret ediyordu. Herkes bu konuda düşüncesini söyledi. Subaylar, oturdukları yerde

kıpırdanmaya başlamıştı. Sonunda içlerinden biri kendini tutamayıp araya girdi:

"Kötülük neden mi var? Gerçek sorun bu mu? Kötülük, zaten var! Üstelik dinimizin başı olan yeni şeyhülislam tarafından destekleniyor!"

Herkes sustu, bakışlar subaya çevrildi. Subay konuşmasını sürdürdü:

"Ülkemiz, kâfirlerin elinde, Müslüman dünyasını yöneten sultanımız halife, onların elinde rehin. İnanır olarak görevimiz, İslam dini kâfirlerin boyunduruğu altına girmesin diye onu ve vatanımızı kurtarmak değil midir?"

Şeyhe dikkatle bakınca, şeyh ciddi bir tavırla onu onayladı.

"Haklısın oğlum, ilk görevimiz budur."

"Öyleyse, şeyhülislam, Anadolu'da Mustafa Kemal tarafından yönetilen ulusal mücadeleyi neden açıkça kınıyor? Hepimizi inciten, bizleri hain ilan eden, halkı bize karşı silahlanmaya çağıran fetvayı neden yayınlıyor?"

Sessizlik boğucu bir hal almıştı. Herkes şeyhe bakıyordu; sonunda şeyh içini çekerek konuştu:

"Sultanımızın özgür olmadığını söylüyorsun, bu doğru... Şeyhülislam da kuşkusuz özgür değildir."

Subay sinirlendi:

"En azından konuşmayı reddedebilirdi!"

"Evet, en azından yürekli olabilirdi! Ama belki de birçok vatandaşımız gibi o da Milli Mücadele'nin sonuçsuz kalacağına içtenlikle inanıyor; belki de bize kabul ettirmek isteyecekleri antlaşmanın daha kötü olmasına neden olacağını sanıyor."

"Efendi, mücadeleyi kazanacağız, başka çaremiz yok!"

Daha yaşlı görünen bir subay ayağa kalktı, oradakileri tanık tuttu.

"İstanbul'un işgalinden beri, ülkenin her yanından akın akın gelen yandaşların arttığını görüyoruz. Hatta kadınlar ve genç kızlar bile, ailelerinden ayrılıp yaralılarımıza bakmaya geliyorlar; bazıları haber ulaştıracağız diye hayatlarını tehlikeye atıyor; mermileri bebeklerinin kundakları içinde kaçırıp bi-

ze ulaştırıyorlar. Ayrıca İstanbul'dan, Anadolu'daki karargâhlarımıza kadar bize yol gösteren, bize eşlik eden, yedirip içiren, bizleri saklayanlar var. İşgalcilerin aramayı düşünemedikleri sayısız dergâh bulunuyor."

Gülümsedi, şeyhin önünde eğildi.

"Biliyorsunuz, şeyhimiz bizim için büyük bir manevi destektir."

Selma, kulaklarına inanamıyordu. Böylece ulusal bir mücadelenin içine girmiş oluyordu. Bu dönen dervişler, bu uysal müridler, gittikçe daha sempatik bulduğu şeyh demek ki... Bir gün önce babasının yanındayken işittiği sözcüğü bir türlü bulamıyordu... komplocu! Eniştesi Refik ve teyzesi Fatma da komplocuydu demek? Şimdi bu sırrı öğrendiğine göre, kendisi de öyle miydi? Zevkle ürperdi, hayat birdenbire heyecan verici olmuştu.

Selma, bir uşağın gelip de sandıkların hazır olduğunu, öküz arabalarına yüklendiğini ve bu subayların değiştirecekleri kıyafetlerin hazır olduğunu söylemesi üzerine, düşüncelerinden sıyrıldı.

Şeyh, dört adama döndü.

"Çok iyi. Gece yarısına doğru hareket edeceksiniz, nöbetçiler uyuklamaya başlayınca. Bir derviş size en emin yolu gösterecek."

Selma hayal âleminde yüzüyordu. Sandıklar mı? İçlerinde silah vardı herhalde! Yanı başındaki gerçek kahramanlar, cepheye ulaşmaya çalışacaklardı. Burada olduğu için gururlandı. Bu adamlara hayranlıkla bakıyordu: Ne kadar yakışıklıydılar! Savaşı kesinlikle kazanırlardı!

Sanki hiçbir şey olmamış gibi konuşmalar yeniden başladı. Subaylar gülerek, İngilizlerin burunlarının dibinden silahları Anadolu'ya nasıl geçirdiklerini anlatıyordu.

"Türk halkı bize yardım ediyor, ama inanmayacaksınız belki, Fransız ve İtalyan subayları da bize yardım ediyor. Zaferden yalnız kendilerinin ve korumaları altındaki Yunanlıların yararlanmalarını isteyen İngilizlere karşı köpürüyorlar. Örneğin İzmir, İtalyanlara söz verilmişken Yunanlılara verildi. Fran-

sızlarsa, İngilizlerin aslan payını, özellikle Irak ve petrolünü kendilerine ayırdıktan sonra şimdi de bütün ülkeyi denetimleri altına almak istediklerini ve yalnızca Kilikya'yı Fransızlara bırakmak niyetinde olduklarını anlamaya başladılar. Hatta Clemenceau hükümeti çok kızmış, bu yüzden Mustafa Kemal'i gizlice desteklemenin çarelerini arıyormuş. İngiltere'nin, bütün Ortadoğu'yu ele geçirmesini önlemek istiyor. Bu yüzden de Fransız askerleri, cephaneliklere girmemize göz yumuyor. Delacroix adında bir Fransız görevlisi, nöbetçilerin gezmeye çıktığı geceleri bize bildiriyor!"

Herkes pür dikkat dinliyordu; bazı gençler "Yaşasın Fransa!" demeye kalkıştı ama şeyhin dondurucu bakışları karşısında sustular. İçlerinden biri sordu:

"Peki, öyleyse söyleyin bakalım: Silahlar ve cephaneler Boğaz'dan nasıl geçirilip Anadolu yakasına ulaştırılıyor?"

Bir subay karşılık verdi:

"Kayıkçılar loncası bize kayık ödünç veriyor, geceleri onlarla geçiriyoruz. Hemen hepsi Ermeni olmasına rağmen bu değerli yardımı bize sağlıyorlar."

Beyaz, gür sakallı biri atıldı:

"Bunda şaşılacak ne var? İstanbul'da birçok Ermeni dostumuz var; iki toplum yüzyıllardır bir arada sorunsuz yaşadı. 1915'te, ülkenin doğusundaki katliamın, Ermeni köylüleriyle aynı topraklara sahip çıkmaya çalışan Kürt aşiretleri tarafından düzenlenmiş olduğunu onlar da biliyor. Ama Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması istendiği için Avrupa basını, olaylara İstanbul'un emrettiği 'büyük soykırım' adını verdi. Oysa verilen emir, yollarda ölen kadınlar ve çocuklar düşünülünce, yeterince acımasız nitelendirilse bile yalnızca bir göç emriydi."

Bir genç, soruyu sormaya cesaret ettiği için kıpkırmızı kesilerek sordu:

"Peki ama onları neden göçe zorladılar?"

Yaşlı adam kızdı:

"Harbin tam ortasında, çok önemli nedenleri olmasa, bir hükümet halkını göçe zorlar mı? Ermeniler, savaşmakta olduğumuz

Rus sınırı boyunca, son derece stratejik bir bölgede yaşıyorlardı. Aşırı uçların -Ermeni milliyetçileri diyelim- istediği bağımsızlıktı ve Ruslar da onlara bunu vaat etmişlerdi; onlar Çar ordularına rehberlik ederek Türk mevzilerinin yerlerini gösteriyor, böylece başarılı saldırılara fırsat veriyorlardı. Doğu sınırımız, Rus istilacılar için yolgeçen hanı olmuştu. Düşmanın ilerlemesini engellemek için Talat Paşa bu üzücü göç emrini vermişti."

Herkes düşünceye dalıp sustuğu sırada, şeyhin sesi yeniden yükseldi.

"Pek iyimsersin, Cemal Bey. Bize yardım eden küçük bir azınlık. Aslında Ermenilerin çoğu işgalciye yardım ediyor; çünkü hâlâ bağımsız bir ülke kurma peşindeler. Zavallılar, hayal kuruyorlar... İşgalci onları kullanıyor; oysa artık ihtiyacı kalmayınca hemen bir kenara fırlatıp atacak."

Selma, tartışmanın tek sözcüğünü bile kaçırmıyordu. Matmazel Rose'un bir gün sözünü ettiği Ermeni dramı onu öylesine duygulandırmıştı ki en iyi arkadaşlarından biri, sadrazamın torunu Ermeni kızıydı. Annesinden daha fazla açıklama yapmasını istemiş ancak söze başlar başlamaz, Sultan'ın gözleri dolmuştu. Selma, annesinin ağladığını ilk kez görüyordu, altüst olmuştu.

"Özür dilerim anneciğim, özür dilerim!" diye kekelemiş, ellerini öpmüş, bu sorunu bir daha açmamak üzere odadan kaçmıştı.

Ülkesinde çok ciddi, kimsenin sözünü etmediği bir şeylerin cereyan ettiğini ancak şimdi anlıyordu. Küçükken, kırdığı eşyaları toprağa gömer, böylece sorunu çözümlediğini sanırdı. Büyüklerin de kimi zaman çocuklar gibi davrandıklarını düşündü.

Hizmetçi elinde bir tepsiyle geldi, bal rengi bir karışımı davetlilere sundu. Bahçedeki otlardan yapılan bu içecek, yalnızca bu dergâhta yapılıyor ve adına "huzur şerbeti" deniyordu.

Şeyh hâlâ endişeliydi.

"Mustafa Kemal'in Bolşevik hükümetiyle dost ve kendisinin de komünist olduğunu söylüyorlar, bu doğru mu acaba?"

Subaylardan biri alaycı bir tavırla gülümsedi:

"Kemal, ancak benim kadar komünisttir! Sizi temin ederim ki eşitlikçi düşünceler, onu hiç ilgilendirmez. Daha çok diktatör yaradılıştadır. Yardımlarına ihtiyacı olduğu için Sovyetlerle iyi geçiniyor. Paramız ve cephanemiz yok; oysa Sovyet hükümeti altmış bin tüfek, yüze yakın kamyon ve iki milyon altın lira söz verdi. Bu dinsizlerin altınıyla halifeyi kurtarmanın adice bir iş olmadığını itiraf edin!"

Herkes kahkahayı bastı ama şeyh hoşnut olmamıştı.

"Bolşevikler beceriklidir," diye üsteledi. "Rusya'daki Müslümanları, komünizmle İslam'ın aynı ülküyü paylaştıklarına inandırmaya çalışıyorlar. Hatta insanlar arasındaki eşitliği, yalnız Tanrı'ya ait olan toprağın sağladığı verimin, onu işleyene ait olduğunu belirten Kuran ayetleriyle anlatmaya çalışıyorlar. İran'ın kuzeyini, bu düşünceleri yaymaya çalışan mollalarla doldurmaya başladılar bile. Anadolu'da, Mustafa Kemal'e yakın bazı şeyhler de aynı sapkın düşünceleri yayıyorlar galiba."

Şeyhin sesi ciddileşti.

"Tarafımdan generale söyleyin: Ülkemizi kurtarma pahasına da olsa, komünist düşüncelerin halkımızın içine sızmasına izin verirse, kendisini hiçbir tarikat desteklemeyecektir."

"Efendimiz, hiç korkmayınız. Komünistler önem kazanırlarsa, onları ilk yok edecek kişi yine Mustafa Kemal olacaktır."

Şeyh, başını hoşnut bir tavırla sallayarak huzur şerbetini yudum yudum içmeye başladı. Vakit geç olmuştu, ancak henüz kimse, aklını kurcalayan en önemli soruyu sormaya cesaret edemiyordu. Sonunda, şeyhülislamın korkaklığına öfkelenen genç subay, cesaretini toplayarak sordu:

"Efendim, rüyalarınızda ne görüyorsunuz? Savaşı kazanacak mıyız?"

Şeyh düşünceye dalmış gibiydi. Selma, soruyu işitip işitmediğini merak etti. Bir süre sonra, uykudaymış gibi boğuk bir sesle karşılık verdi:

"Savaş uzun sürecek. Türkler, kâfirleri kovacak, ama sonradan onlar tarafından yenilecek."

Toplulukta mırıltılar yükseldi.

"Nasıl olur? Bunun ne anlama geldiğini bize açıklar mısınız?"

"Daha fazlasını bilemem. Türkiye askeri açıdan galip gelecek; ama o andan sonra Avrupa buranın gerçek sahibi, ruhların sahibi olacak..."

Sustu, çok yorulmuştu. Subaylardan biri sabırsızlanarak sordu:

"Öyleyse, savaşa gitmemiz gerekir mi?"

Şeyh doğruldu, başını sabırsızca salladı.

"Neden bu kadar soru soruyorsunuz? Bugün için göreviniz, topraklarımızı kurtarmak için elinizden geleni yapmanızdır. Ama yarın, on yıl kadar sonra, çocuklarımız ve torunlarımız, kuşkusuz yabancılara karşı başka bir savaş yapmak zorunda kalacaklar; çok daha önemli, temel bir savaş olacak bu..."

Selma ve teyzesi saraya döndüklerinde, vakit gece yarısını geçmişti. Hatice Sultan ve kardeşi Fehime onları bekliyordu. Önemli bir tartışma yapıyorlardı; sultan, Fransız elçiliğinde verilen davetlere düzenli olarak gittiği için kız kardeşine sitem ediyordu.

"Demek hiç utanmıyorsunuz? Ülkemizi işgal ettiler, bunu unuttunuz mu? Düşmanın evinde nasıl rahat edebilirsiniz?"

Fehime karşı koydu:

"Canım, bir kere ailenin böyle davranan tek üyesi ben değilim. Şehzadelerimizden bazıları da sık sık Fransız salonlarına gidiyor. Hem bunda ne kötülük var, söyler misin? Keşişler gibi yaşarsak, ülkenin daha çabuk kurtulacağını mı sanıyorsun? Fatma, dergâha gitmekten hoşlanıyor; ben de baloya. Türkiye için benden daha fazla ne yapıyorlar ki?"

Küçük bir ses karşılık verdi:

"Biz komploculuk yapıyoruz."

Üç çift göz Selma'ya dikildi. Kendi cesaretine şaşıran Selma, yerin yedi kat dibine girmeyi yeğlerdi. Çoğu zaman dilini tutmasını başardığı halde, acaba onu hangi şeytan dürtmüştü?

Fehime ona alay edercesine baktı.

"Komploculuk mu? Aman ne iyi! Benim de yaptığım komploculuk sayılır; hem daha etkili biçimde. Ben yüksek diplomasiyle uğraşıyorum. Her gün Paris'e raporlarını gönderen Fransız yetkililere, Türklerin uygar insanlar ve Fransızların dostu olduklarını, geçmişteki hatalarımızı, özellikle Almanya ile işbirliğimizin hata olduğunu; ama yarın hükümetin başına yeniden geçtiğimizde, Fransa'nın en sadık dostları olacağımızı söylüyorum!"

Selma duraksadı. Teyzesinin söylevi onu ikna etmiş gibiydi. Ama Hatice Sultan omuz silkti.

"Fransızlar, işlerine geldiği gibi davranır. Sizin gülümsemeleriniz yüzünden düşüncelerini değiştirmezler, kardeşim. Buna karşılık, kendisini ezenlerin evine gittiğinizi gören Türk halkı, günün birinde, sizden ve bütün ailemizden hesap sorabilir!"

12

"Helal olsun vallahi, şekerim, padişahımız nasıl olduysa, kesin tavrını koymuş ve Mustafa Kemal'i ölüme mahkûm etmiş! Ülkenin kahraman gözüyle bakmaya başladığı, işgalcinin buyruklarını reddetme cesareti gösteren, yeniden ve savaşan bir ordu kurabilen tek insana ölüm fermanı çıkarmış! İnanılmaz bir olay! Padişahın, onu ödüllendirmesi bekleniyordu... Ama ne gezer, sultan sadece kayınbiraderi, şu İngiliz uşağı Damat Ferid'i dinler. Acaba hükümetimiz kimin çıkarına hizmet ediyor, İngiltere'nin mi yoksa Türk halkının mi?"

Hatice Sultan, hakaretler karşısında sapsarı kesildi. Kocası, birkaç haftadan beri, padişahın yaptıklarından sanki kendisi sorumluymuş gibi ona yüklenip duruyordu. Tam olarak ne is-

tiyordu acaba? Kendisinin padişahı kınamasını mı? Bunu hiçbir zaman yapamayacağını kendisi de biliyordu. Ailesine körü körüne bağlılığından değil ama zeki ve becerikli diye bildiği padişahın, ikili oynadığından emin olduğu için. Yüzlerce kilometre uzaktaki, ulaşılması olanaksız Mustafa Kemal'in mahkûm edilmesi, tamamen simgesel bir eylemdi... Kemalistlerle savaşsın diye İstanbul'dan gönderilen halifenin ordusuysa aslında, disiplinsiz bir gönüllü çetesiydi; ses getiren birkaç zaferden sonra, şimdi yenilgi üstüne yenilgiye uğruyorlardı. Bütün bu önlemler, İngilizleri oyalama taktiği, bir aldatmaçaydı.

Buna karşılık sultan, sadrazamı Damat Ferid'den kurtulabilirdi. Kız kardeşinin kocasını uzun süreden beri yargılıyordu. İngilizler adamı kendisine zorla kabul ettirmişlerdi.

Hatice, sakin olmaya çalıştı, eşinin saldırılarından etkilenmiş görünmeyi onuruna yediremiyordu.

"Evvelki gün birlikte kahvaltı ederken, Sabiha Sultan'ın bana anlatmış olduğu şeyleri dinleyin. Damat Ferid, hükümeti kurmakla görevlendirilince, sultan babasını görmeye gitmiş. 'Anlamıyorum, daha altı ay önce, gitmesine çok sevinmemiş miydiniz?' demiş. Padişah da, 'Ah, Sabiha, bir bilsen... artık elimden hiçbir şey gelmiyor,' diye karşılık vermiş."

Hayri Bey küçümseyen bir tavırla dudak büktü.

"Öyle olsun, amcanızın hiçbir otoritesi yok. Ama bu kukla hükümeti kabul etmeyebilirdi!"

Odanın bir köşesinde bulunan Selma, buna bir anlam veremedi. Eskiden dostlarının tartışmalarını yatıştıran babasının, politikaya bu kadar merak sardığını bilmiyordu. İçinden bir ses, babasının padişahı değil karısını incitmek istediğini söylüyordu. Annesine baktı. Kadın, bakışlarını kocasının gözlerine dikmişti.

"Hayri, bir hükümdarın hesap vermesi gerektiğine gerçekten inanıyor musunuz? Bence padişah, düşmanı oyalarken, ordusunu güçlendirmesi için Mustafa Kemal'e zaman kazandırıyor. Bu ordunun güçlü olması; hazırlanan barış görüşmelerin-

deki başlıca kozumuzdur. Müttefik güçlerinin yeniden silaha sarılmaya hiç niyetleri yok. Anadolu'da güçlü bir direnişle karşılaşırlarsa, tutkularını dizginlemek zorunda kalacaklar."

Hayri Bey öfkeyle omuzlarını silkti.

"Yine her zamanki gibi her şeye bir karşılık buluyorsunuz. Aslında sultanın tutumu bağışlanır gibi değil."

Bunun üzerine Hatice Sultan onu tepeden tırnağa süzdü:

"Dostum, mademki böyle düşünüyorsunuz, neden siz de generalin yanında savaşmak için Anadolu'ya gitmediniz? Böylece cesaretinizi ve vatanseverliğinizi kanıtlamış olurdunuz!"

Tok bir çatırtı duyuldu; damadın ak elleri arasından, fildişi baston kırıldı. Kırıkları sultanın ayakları dibine attıktan sonra tek söz etmeden dışarı çıktı.

Tartışmanın hararetı yüzünden Selma'yı unutmuşlardı. Selma, bir koltuğun içine büzülüp kalmıştı. Annesiyle babası arasındaki gittikçe sıklaşan bu tartışmalardan ne kadar nefret ettiğini ancak Tanrı bilirdi! Kavga etseler neyse ama birbirlerine karşı sergiledikleri buz gibi alaycı tavırları çok kötüydü. Aralarındaki duvarın gün geçtikçe daha yükseldiğini sanıyordu.

Hangisinin haklı olduğu, umurunda değildi. Tek istediği, susmaları, birbirleri ve onu hırpalamaktan vazgeçmeleriydi...

Zeynel yumruklarını sıkmış, bahçelerin ve yalıların arasından tatlı bir eğimle Haliç'e doğru inen Boğaziçi'nin batı sahilinde yürüyordu. Yağmur çiseliyordu; silik bir mehtap, camileri ve sarayları pırıltılı bir sis içinde aydınlatıyordu.

Haremağası, kentin güzelliklerine bakmadan yürüyordu; başka zamanlarda bu güzellikler içinde gururla karışık çelişkili duygular uyandırırdı; öte yandan memleketi Arnavutluk'un sarp dağlarını özlerdi. İlkbahar gecesinin tatlı serinliğine aldırmıyor, sıkıntısının tutsağı olmuş, kararsız ve karmakarışık duygular içinde ilerliyor, duruyor, geri dönüyordu.

Saat on olmuştu, Mahmut kendisini bekliyor olmalıydı; ama onunla buluşmayı canı istemiyordu. Güçsüzlükten, öfkeden kudurmuş gibiydi.

Her akşam yemekten sonra olduğu gibi bu akşam da başka bir isteği olup olmadığını sormak üzere Sultan'ın kapısına gitmişti.

Kapının eşiğinde, Hayri Rauf Bey'in sert sesini tanıyınca içeri girmemiş, durup merakla dinlemişti; damadım sesi biraz daha yükselecek ve sertleşecek olsaydı, müdahale etmeye hazırdı.

Belki işini tehlikeye atardı, ne de olsa bir hizmetkârdı. Hanımıyla kocasının arâsına hangi hakla girebilirdi? Hanımı... Haremağasınm dudaklarında bir gülümseme belirdi... Sultanına böyle der, bu Fransızca sözcükteki ikili anlamın* tadını çıkarırdı. Gözlerini kaldırıp ona bakmaya cesaret edemezdi asla; ama hayalleri... Hayal kurmasını kim engelleyebilirdi ki?

O akşam, kadife perdenin arkasında sabırla, yüreği çarparak beklemişti. Ama damat ona bağlılığını kanıtlaması için fırsat ,vermemiş, Sultan'ın alaycı bakışları karşısında sıvışıvermişti.

Zeynel bir manolya dalının yapraklarını sinirle yolarken, "Ödlek!" diye söylendi. Sultan, böyle yavan bir adama nasıl âşık olmuştu? Varlığı kendisine bağlı olan bu adamın küstahlıklarına nasıl dayanabiliyordu?

Uzaklarda, Beyoğlu'ndaki kiliselerden birinin çanı çalmaya başladı. Zeynel farkında olmadan saymaya başladı: Saat on birdi. Mahmut'un endişeli yüzü gözünün önüne geldi; her zaman oturdukları kahvehanenin mermer masasının üzerine parmaklarıyla sabırsızca vuruyor olmalıydı. Kahvehane, Süleymaniye Camii'nin yakınlarında sakin bir yerdi; Zeynel burayı yalnızca mahallede oturanlar geldiği için seçmişti. Kimse onları tanıyamazdı.

Haftada bir iki kez buluşurlardı. Ama kimi zaman, ya Sultan kendisine soğuk davrandığı ya da hiç yüz vermediği için bunalıma girer, o zaman buluşmalarını iptal ederdi. Mahmut sesini çıkarmazdı. Âşığına her zaman ayıracak vakti vardı.

---

*) "Maîtresse" sözcüğü, Fransızcada "hanım" ve "metres" anlamında kullanılmaktadır. (ç.n.)

Şimdiyse acele etmesi, uzaktan kırmızı mavi ışıkları görünen Galata'ya inmesi, henüz akşamcılarla dolu köprüden geçmesi gerekiyordu. Ancak daha sonra, bütün bu basitlikleri bir bir aşınca, eski İstanbul'un sakin sokaklarına ulaşacaktı.

Ama buna cesareti yoktu... ya da artık canı istemiyordu. O genç, uysal vücudu, o saf bakışları, okşayan o elleri hatırladıkça kendini yorgun hissediyordu. Şu çocuk kendisini neden bu kadar seviyordu? Mahmut'u o da seviyordu ama bu aşk ya da tutku değildi; onlar gibi iki insan arasındaki... böyle şeyleri düşünmek saçmaydı.

Duraksadı. Bu buluşmaya gitmeyecek olsa, çocuğa acı çektirecekti, bunu hak etmiyordu... Ama giderse.... Sultan'ın hayaliyle dolu olduğu şu anda, ona ihanet ettiği duygusuna kapılacaktı. Bunun öcünü de Mahmut'tan alacaktı, bunu biliyordu.

En iyisi dönmekti.

Kendisine, delikanlıya, bütün dünyaya karşı öfkeyle dolu olan Zeynel, Ortaköy Sarayı'nın yolunu tuttu.

Ertesi sabah hava "sümbüli" idi. Yağmurdan sonra, gökyüzünden süzülen morumsu havaya bu ad verilirdi.

Hatice Sultan, Selma'yla Eyüp Sultan Camii'ne gitmeye karar verdi; Peygamber'in alemdarı olan Eyüp Sultan, 670 yılında, Müslümanların İstanbul'un fethi sırasında burada şehit düşmüştü. Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Sultan'ın kılıcı da buradaydı; her yeni sultan, kutsal günlerde bu kılıcı kuşanırdı. Bu yüzden Haliç'in sonunda bulunan bu küçük cami, İslam'ın Hıristiyanlara karşı savaşının simgesi olarak kabul edilirdi. Bu felaket ve aşağılanma günlerinde, birçok Türk, cesaret ve umut aramak üzere orayı doldururdu.

Selma, yeşilliklerin arasına gizlenmiş bu sakin, kutsal yeri seviyordu. Ama asıl sevdiği, çevresindeki, ta denizin üstüne yükselen tepelere kadar uzanan mezarlıktı. Kentin en eski mezarlıklarından biriydi, her mezartaşı bir sanat eseriydi. Gökyüzüne uzanmış taşlardan bazıları eski oluşlarına ve orada yatanın önemine göre, şahane kavuklar biçiminde yontulmuştu,

bazılarıysa fesliydi. Kadınların mezartaşları, bolluğun simgesi olarak boynuz biçimindeydi. Ayrıca minik fesli ya da gül işlemeli incecik taşlar da vardı. Selma, sayılarının epey çok olduğunu fark etti.

İki sultan ağaçlıklı yolda, yaklaşık bir saatten beri gidip geliyorlardı. Küçük kız hayaller kurarken, annesi elinde kaymaktaşı tespihiyle Allah'ın doksan dokuz adını zikrediyordu. Zaman zaman ünlü bir kişinin ya da bir aile dostunun mezarı başında duruyorlardı. O zaman Hatice Sultan Fatiha okuyor, Selma dimdik ayakta, soluğunu tutarak ölünün yattığı yerden söylemek istediklerini, bütün gücüyle sezmeye çalışıyordu. Başaramayınca hüzünleniyor, kutsal bir görevi yerine getirmediği duygusuna kapılıyordu. Ama sonunda bir gün, kendini buna verdiği takdirde, ölülerin, canlılara söyleyeceklerini işitecekti.

İki âlem arasında iletişim kurulacağına inanıyordu. İriyarı bir Sudanlı olan sütninesi, yeniden dirilmiş ölülerin ruhları olduğuna inandığı ağaçlar ve çiçeklerle konuşurdu. Ruhların çoğu iyi niyetliydi ama bazıları onu kötü işler yapmaya zorlardı; o zaman onları korkutmak için vargücüyle bağırmak zorunda kalırdı.

Selma'yla annesi, mezarlıktan çıkınca, Pierre Loti'nin çokça uğradığı kahvehanenin önünden geçtiler; burası yasemin kokuları içindeki bir taraçaya bel vermiş bir yapıydı, buradan bakılınca, bütün Haliç ayaklar altında görülüyordu. Hatice Sultan:

"En azında o, bize ihanet etmedi," diye mırıldandı. "İyi gün dostları bize sırt çevirdiler, oysa o bıkıp usanmadan ülkemizin davasını savunuyor. Bizi takdir edip seven ender insanlardan biri. Zavallı vatandaşlarımız o kadar şaşırmış, Avrupalılar tarafından anlaşılmamaya o kadar alışmış ki bu sevginin yüz katını ona gösteriyorlar. Bu yüzden Türkiye'de, Pierre Loti'den daha çok sevilen başka bir yabancı yok."

Şehre dönerlerken, arabacı, insanlarla dolu sokaklardan faytonu geçirirken çok zorlanıyordu. İnsanlarda bir telaş vardı, herkes küçük bir gazete satıcısının başına üşüşmüştü.

"Yine neler oluyor?"

Endişelenen Sultan, Zeynel'i neler olduğunu öğrensin diye gönderdi. Birkaç dakika sonra haremağası altüst olmuş, dili tutulmuş bir halde döndü, elindeki gazetenin ilk sayfası siyah çerçeve içine alınmıştı. Sultan sabırsızlık içinde gazeteyi elinden çekip aldı birinci sayfa, galip devletlerin Türkiye ile imzalamak istedikleri barış anlaşmasının koşullarına yer vermişti. Sultan hemen göz gezdirdi. Sapsarı halde kendini arabanın yastıklarına attı.

"Hepsi delirmiş! Bizden, ölüm fermanımızı imzalamamızı istiyorlar..."

Yolun geri kalan kısmında, başını arkaya atmış, gözleri kapalı, kımıldamadan öylece durdu. Dehşete kapılan Selma, hareket etmekten çekinerek annesine bakıyordu.

Daha sonra, kötü günler geçirdiler. İstanbul halkı balyoz yemiş gibiydi, başına gelen felakete inanamıyordu. En iyimser düşünenler bile, müttefiklerin böylesine acımasız koşullar öne sürebileceğini düşünemezdi; kısacası Türkiye'nin parçalanması demekti bu.

Trakya'nın doğusu, zengin İzmir kenti ve çevresi Yunanistan'a gidiyordu. Doğu Anadolu Ermenistan oluyor, Kürdistan özerklik kazanıyordu. Anadolu'nun güneyiyse, Fransız ve İtalyan nüfuzu altında olacaktı. Türkiye'ye yalnızca Anadolu yaylası ve Karadeniz'e açılan küçük bir pencere, birkaç kilometre karelik çevresiyle İstanbul kalıyordu. Ancak burası bağımsız değildi. Boğazlar, uluslararası denetime girecek ve Osmanlı başkenti de askeri ve mali açıdan müttefiklerin denetiminde bulunacaktı.

Şehirde durum gergindi, gösteriler artmıştı. Aylardır esneklik ve yumuşaklık politikasını destekleyenler, ağızlarını açamıyorlardı. Buna karşılık, Mustafa Kemal'den ve silahlı mücadeleden yana olanların sayıları artmıştı. Her gün, değişik kılıklarda yüzlerce vatansever cepheye gidiyordu. Sansür yüzünden gazeteler Anadolu'da olup bitenlerle ilgili hiçbir haber veremiyor ama herkes Kemalcilerin başarılarından ve yapılan

savaşlardan söz ediyordu. Eski mahalledeki çarşı, yeniden haber merkezi olmuştu. Dükkânlarının önünde, bir bardak çayın çevresinde toplanan esnaf, mallarını satmaya gelen köylülerden ya da işgal altındaki yörelerle milislerin kurtardıkları bölgeler arasında iletişimi sağlayan gönüllülerden aldıkları haberleri, imalı sözcüklerle aktarıyorlardı. Alışverişe giden herkes, söylentilerden nasibini alıyordu.

Hatice Sultan Sarayı'nda, haremağaları dışarıyla ilişkiyi sağlıyor, her türlü söylentiyi ustalıkla iletiyorlardı. Haziranın ortalarında, bir gün Zeynel gözleri ışıldayarak bir haber getirdi.

"Kemalciler, halifenin ordusunu ezmiş, hatta bir İngiliz öncü karakolunu ele geçirerek Tuzla'ya varmışlar. Buraya ancak otuz kilometre uzaktalar... Galiba bir hafta sonra, Şeker Bayramı'nın son günü İstanbul'a girmeye niyetliymişler..."

Sultan, ürperdiğini gizlemeye çalışarak sordu:

"Nereden biliyorsun?"

"Alemdar Gazetesi'nin yazıişleri müdürünün arabacısından öğrendim. O da, sadrazamın yeğeninin en iyi arkadaşı olan karısından duymuş. Galiba sadrazam çok telaş ediyormuş; İngilizler de iki ay bile dayanamayan sözde 'yenilmez' halife ordusuyla, kendilerini gülünç duruma düşürdüğü için ona çok kızıyorlarmış."

Hatice Sultan'ın gözleri alaycı bir ışıkla parladı. Ancak sevinci hemen endişeye dönüşüverdi. Kemalciler daha fazla yaklaşırsa, düşman orduları eli kolu bağlı durmazdı! Bu da yeni bir savaş demekti; durum eskisinden daha korkunç bir iç savaşa dönerdi. Her savaşta olduğu gibi sınırlarda değil burada, başkentin içinde de savaş olurdu. Hatice, sokak savaşlarını, kentin bombalanacağını, kadını ve çocuğuyla ölecek on binlerce köylüyü düşündü. Ürperdi. Milli kuvvetlerin başarılı olmasını dilerken, işin bu yanını aklına hiç getirmemişti. Birden, Kemalcilerin İstanbul'a girmeden geri püskürtülmelerini diledi. Sonra kendisini toparladı. Alçaklar gibi mi düşünüyordu? Kuşkusuz düşman çizmesi altında aşağılanmaktansa, ölmek daha iyiydi! Kuşkusuz...

Gözlerini kapattı, sevdiği İstanbul'unu yıkılmış gördü. Yirmi beş sultanın hüküm sürdüğü Topkapı Sarıyı yıkılmış... mermer köşkler, kaymaktaşı çeşmeler yağmalanmış..., Boğaziçi'nin beyaz rüyası Dolmabahçe yakılmış... halifeler kentinin gururu binlerce cami, kervansaraylar, eski medreseler, yüzyıllar içinde ortaya çıkmış bu şaheserler yok olmuş... bu uyum, bu büyü... Hatice, bu ihtimalin, kendisine insanların hayatlarını yitirmesinden çok daha acı verdiğini hayretle fark etti...

Selma, annesinin endişelerine katılmıyordu. Ona göre durum çok basitti: Mustafa Kemal gelecek ve düşman ordularını kovacaktı. Sultan gücüne yeniden kavuşacak ve Türkiye yine zengin, insanları mutlu olsun diye yasalar çıkaracaktı. Herhalde Mustafa Kemal'i de sadrazam yapardı; çünkü dürüst hizmetkârlarını ödüllendirmeyi bilirdi.

Hele Halide Edip? Selma, İzmir'in işgal edildiği akşam, halkı coşturan siyah çarşaflı kadını hatırladı. Ona göre Halide Edip, özgürlüğün simgesiydi. Kadınlarla ilgilenecek, o çirkin çarşafları, insanı boğan o boğucu kafesleri kaldıracak, faytonların pencerelerini, haremlerin kapılarını açacaktı. Selma ona yardım edecekti. İkisi birlikte, yepyeni bir dünya kuracaklardı; burada kadınlar hiç sıkılmayacak, hatta İngiltere'deki gibi sultan bile olabileceklerdi.

Sonraki günlerde İstanbul, onlara rüyayla karabasan arası günler yaşattı. Sinirleri gerilmiş insanlar, ya gülme ya da öfke krizine tutuluyorlardı. Sokaklarda hanımlar gizlice milli renklerden yapılmış kokartlar satıyor, insanlar da bunları, zafer gününün gelmesini beklerken yakalarının arka tarafına takıyorlardı. Bütün şehir diken üstündeydi ama haberler aynıydı: Kemalciler Tuzla'da hazırlık yapıyorlardı.

Şeker Bayramı geldiğinde, birliklerde ilerleme olmamıştı. Ortaköy Sarayı'nda, Selma dışında herkes hem üzüntülü hem rahattı; Selma, annesinin armağan ettiği, şekerden yapılmış kocaman bebeği, sinirinden, ayaklarından başına kadar yemiş ve mide rahatsızlığından hastalanmıştı.

"Sultancığım, Kemal Paşa gelmeyecek... Yunanlılar, üzerine on tümen göndermiş... Onun askerleriyse daha az ve cephaneleri yok... Her cephede geriliyorlar..."

Ne? Hasta yattığı bu dört günde, dünya altüst mü olmuştu? Hastayken hiçbir şeye dikkat etmemiş, dua etmekten vazgeçmişti; şimdiyse Allah onları bırakıyor, Kemal Paşa'nın yenilmez ordusu geri çekiliyordu demek! Selma ihanete uğramış gibiydi. Tanrı tarafından mı? Kemalciler tarafından mı? Yunanlılar tarafından mı? Orası pek açık değildi ama hastalığını fırsat bildikleri belliydi!

Ona bu haberi veren sütninesinin kocaman siyah eline asıldı.

"Dadı, benimle diz çök... Allah bizi dinlemek zorunda kalıncaya kadar dua edeceğiz. O Merhametlidir, Rahmandır, bu kadar adaletsiz olamaz."

Yüreği temizlemek için hemen aptesler alındı, yere yan yana iki seccade serildi. İriyarı Arap kadınla kızıl saçlı cılız duaya başladılar: *"Lailahe illallah, Muhammeden resulallah..* Allahtan başka gerçek yoktur, onun izni olmadan hiçbir şey olmaz..."

Peki ama Allah, iyi yürekli Türk ulusuna, şu esnaf kılıklı, geveze Yunanlıları ve şu yavan, kibirli İngilizleri mi tercih ediyordu? Selma buna inanamıyordu. Boyun eğişini belirtircesine ellerini gökyüzüne açmış, titrek sesiyle durmadan yalvarıyordu:

"Ey her şeye kadir yüce Allahım! Bize yardım et, Mustafa Kemal Paşa'yı muzaffer eyle!"

Öyle gözyaşı döküyordu ki dantel yakası sırılsıklam oldu.

Küçük kızın aklını özellikle kurcalayan bir şey vardı: Şeyhin öğrettiğine göre bir tek Allah vardı; Müslümanlarla Hıristiyanların tanrısı birdi. Ama öte yandan ya Hıristiyan çocuklar da Müslüman çocuklar kadar içten dua ederlerse, o zaman Allah seçim yaparken zorlanacaktı! Onun için terazinin kefesini kesinlikle "iyilerden yana" ayarlamak gerekiyordu.

Selma, hemen ertesi gün, altı ile on iki yaşları arasında on beş kadar köle çocuğunu topladı, onlara dua edeceklerini söyledi. Bu küçük topluluk, günde beş kez parkın bir köşesinde,

haziran ayında burcu burcu kokan güllerin arasında, yönlerini kıbleye dönüp, kendilerine imamlık eden küçük sultanlarının arkasında Kuran ayetleri okuyorlardı.

Oysa gün geçtikçe haberler daha da kötüleşiyordu. Milli güçler bozguna uğruyor, Yunanlılar durmadan ilerliyorlardı. Kentler birbiri ardına düştü; Akhisar, Balıkesir, Bandırma... Ve sonunda Bursa! Osmanlı İmparatorluğu'nun eski başkenti, ilk sultanların mezarlarını barındıran kutsal kent Bursa, İslam sanatının en belirgin şaheseri, altı asır önce doğudan gelen atlıların gücünü ve yiğitliğini simgeleyen camiler, saraylar kenti Bursa, düşmanların elindeydi.

Türk halkı için bu, İzmir'in alınışı kadar korkunç bir darbe olmuştu. Mustafa Kemal'e bağlanan bunca umutlar boşa çıkmıştı! Gözler yeniden Halife Sultan'a çevrildi. Hiç kuşkusuz tepki gösterecek, harekete geçmeleri için evlatlarına cesaret, hatta emirler verecekti. Oysa Dolmabahçe'nin kapıları kapalıydı ve mermer sarayın üzerine sessizlik çökmüştü.

Selma öfkeliydi. Edirne ve bütün Trakya artık işgal altındaydı ve Yunan birlikleri ilerlemeye devam ediyordu. Peki ama neden sultan savaş ilan etmiyordu?

Annesi, durmadan sorduğu sorularına hiç karşılık vermiyordu. Umutsuzluk içindeki küçük kız, bu yüzden iştahtan kesilmişti ve canı oyun oynamak istemiyordu. Artık, düzenlediği dua toplantılarından bile vazgeçmişti. Hayallere dalıyor, kitap okuyor ya da yaşlı bir kalfadan büyük sultanların öykülerini; Fatih Sultan Mehmed'in, on sekiz yaşındayken Bizans İmparatorluğunu alışını, vahşi bir savaşçı olan Korkunç Selim'in "Aslanlar güçlü ve vahşi pençemin altında titrerken, Tanrı beni ahu gözlü bir güzele kul etti" derken, sevgilisinin yanında nasıl şairleştiğini dinliyordu.

III. Ahmed'in, dostu Nedim'in şiirleriyle neşeye boğulduğu için onu değerli incelere boğduğunu ya da Osmanlı ordusunu Viyana kapılarına kadar götüren Muhteşem Süleyman'ın yaptığı büyük işleri, yenilikçi Sultan Mahmud'un ülkeyi nasıl muasır hale getirdiğini dinlemekten hoşlanıyordu. Savaşlarda

gösterdikleri kahramanlıkları, görkemleri ve yetenekleriyle hanedanlarını yüceltmişlerdi. Oysa bugün her şey farklı gibiydi; padişah gözlerden uzakta, sessizce oturuyordu. Selma, mutfakların önünden geçerken yamakların, hükümdarın korktuğunu ima ettiklerini işitince, şaşırdı, kahroldu...

Bir sabah, saraydaki çocukları topladı. Kâtiplerin, vekilharçların, kapıcıların, aşçıların çocuklarıydı bunlar; bahçenin dibindeki, mutfaklara yakın, küçük evlerde otururlardı. Çünkü zengin Türk evlerinde ve özellikle saraylarda, kokulardan rahatsız olunmasın diye mutfaklar olabildiğince uzakta bulunurdu.

Bütün çocuklar, özellikle öfkesinde de sevgisinde de aşırıya kaçan Tatar kızı Gülnar, sarışın, pembe beyaz, gamzeli Şekerpare, Hayri Bey'in katibinin küçük oğlu Ahmet, hepsi Selma'nın bendesiydi. Ahmet henüz on bir yaşındaydı ama kendini bildiğinden beri küçük sultana âşıktı. Onu görür görmez kıpkırmızı kesilir, eli ayağı dolaşırdı. Bütün bunlar küçük kızı sinirlendirir, onu şamar oğlanı olarak kullanırdı. Direneceğini sanarak oysa ona eziyet ettiğinde, oğlan ona daha hüzünlü bakışlarla bakar, onu daha çok severdi.

O sabah, Selma bütün çocukların karşısında, dua etme zamanın sona erdiğini, artık savaşçılık oynayacaklarını söyledi. Bir yanda Türkler ve başlarında sultanları -sultan tabii ki kendisiydi- öte yandaysa Yunanlılar vardı. Herkes bu yeni oyundan hoşlandı, herkes bahçede, silah yerine geçecek ince dallar, sopalar aramak için dağıldı. Ama iş hangi tarafta olmaya gelince, Selma düşünmediği bir sorunla karşılaştı. Kimse "Yunanlı" olmak istemiyordu. Yalvarmalar, pohpohlamalar, tehditler, vaatler onları kandıramamıştı. Selma hırsından ağlayacaktı. Elinde sopasıyla yere öfkeyle bazı işaretler çizerken tatlı bir ses işitince başını kaldırdı:

"Ben Yunanlı olmayı kabul ediyorum."

Tatlı bakışlarını Selma'ya diken Ahmet'ti bunu söyleyen. Selma büyük şükran duydu; yalnızca hoşuna gitmek için düşmanı oynamayı kabul etmekle kalmamış, kırılan otoritesini de

yeniden kazanmıştı. Selma elinden geldiğince sevimli olmaya çalışarak gülümsedi.

"Güzel, sen general Paraveskopulos olacaksın. Ama ordun nerede?"

Küçük oğlanın son tasasıydı ordu. Sultanının hoşuna gittiği için öylesine mutluydu ki tek başına diğerlerine karşı savaşabilirdi. Üstelik Yunanlılar, Türkleri yenecek değillerdi ya! Hele kendisi, Ahmet, sevdiği kızı mı yenecekti?

Ama Selma işi bu açıdan görmüyordu; kolay kazanılan bir zafer, zafer olmazdı. Bakışlarını çocukların üzerinde gezdirerek ısrarla sordu:

"Ahmet'le birlikte kim Yunanlı olmak ister?"

İki çekingen kızla tombul yanaklı bir oğlan ilerleyince, Selma çok şaşırdı.

"Ahmet Yunanlı olursa, biz de oluruz."

Selma onlara hayretle baktı. Ne vaatleri ne de öfkesiyle onları etkileyemediği halde, nasıl olur da Ahmet'in yanında hemen yer alıvermişlerdi? Bu güç ona nereden geliyordu? Sadeliğinden, kibarlığından mı? Selma omuzlarını silkti. Saçmaydı bu; bunlar başkan olmak için yeterli nitelikler değildi! Oysa şamar oğlanını destekleyenler, çetedeki en silik çocuklardı... Hırslanmıştı; kendisine bir şey söylemeden, ders verir gibiydiler.

Şimdi bütün çocuklar ona bakıyor, savaşın başlama işaretini vermesini bekliyorlardı. Selma, Türklerin sayıca üstün oldukları için Yunanlıları yenmelerini istemediğinden, ordusunu dört askere indirdi. Tabii en güçlüleri seçmek için özen göstermişti. Sonunda saldırı için her şey hazır olunca, doğruldu, kızıl saçları güneşte parlıyordu; değneğini kaptı ve kükredi:

"Allahü Ekber, Allahü Ekber!"

Ardında askerleriyle düşmana saldırdı.

Daha ilk anda, Yunan ordusunun aynı güçte olmadığı görüldü. Cesaretle kendini savunmasına rağmen, iki küçük kızla tombul çocuk, Selma'nın seçtiği yiğitlerle baş edemiyordu. Ayrıca, onlar Yunanlıydı, ezilmeleri gerekiyordu. İlke olarak biraz direndikten sonra, yuhalamalar arasında kaçtılar.

Yalnız Ahmet arkadaşlarından daha üstün bir cesaretle savaşmaya devam ediyordu. Selma'nın askerleri çevresini sarıyor ama savunmasını yaramıyordu. Cıva gibiydi, değneği havada dönüyor, çok yaklaşan bir bacağa ya da bir yanağa acımasızca iniyordu. Ahmet o anda General Paraveskopulos olduğunu tamamen unutmuştu, sevgilisinin hayranlığını kazanmak için yiğitçe savaşan bir şövalyeydi.

Ama Selma da Selma değildi artık; güçlü bir hükümdar, Allah'ın yeryüzündeki gölgesiydi. Ordusunun, bu Yunan generali tarafından bozguna uğratılmasına dayanamazdı. Tutsaklarını bir yana atarak saldırmıştı, hatları aşmıştı ve düşmanın karşısına geçmişti. Çılgın gibiydi. Demek şu Paraveskopulos Türkiye'yi ele geçirmek ve halkını tutsak etmek istiyordu! Ordusu köyleri yakıyor, kadınlarla çocukları katlediyor, İstanbul'u ele geçireceğini, saltanatı devireceğini sanıyordu!.. Gününü görürdü o köpek, o köpek soyu, Türk ordusunun ve padişahın neler yapabileceğini görürdü! Şimdiye kadar hükümdar, sabırlı davranmış, kan dökülmesin diye pazarlık etmişti... Ama artık fazla oluyorlardı. Bu Yunanlılar ölçüyü kaçırdıklarına göre bedelini ödeyeceklerdi!.. Selma değneğiyle vuruyor, öfkeyle, hiddetle, olanca gücüyle vuruyor, vuruyordu. Aylardır biriken hınç, öfke, hiddet, bu değneğin ucundan şiddetle çıkıyor, Türkleri kurtarıyordu sonunda.

Kolu mu yorulmuştu, yoksa birden alkışa dönüşen yoğun bir sessizliğin farkına mı varmıştı? Selma birden duruverdi. General Paraveskopulos, ayaklarının dibinde acıyla hıçkırıyordu. Küçük, kanlı elleriyle başını koruyordu; yırtılan elbiselerinden vücudunda oluşan uzun sıyrıklar görülüyordu.

"Delirdiniz mi?"

Selma'nın önünde Sultan dikiliyordu; yüzü sapsarıydı. Öfkeli görünmüyordu, daha çok kızında bir canavar keşfetmiş gibi şaşkındı. Selma birden kendine geldi. Kendisi padişah, yerde baygın yatan da General Paraveskopulos değildi. Öldürdüğü, dostu Ahmet'ti. Oğlanın yanına diz çökerken, gözyaşlarını engelleyemedi. Yanağını çocuğun yanağına dayayarak saçları-

nı okşadı, güzel sözler söyledi. Ahmet, öldüğüne ve cennete gittiğine inanmıştı.

Çocuklar, bu sahneyi üzgün üzgün seyrediyordu. Anneleri ve babaları onları kırbaçlar, belki de karanlık yere kapatırlardı. Kibirli küçük sultanın da cezalandırılacağı, Ahmet'in cenazesinin görkemle kaldırılacağı düşüncesi bile onları teselli edemiyordu. Şu budala Ahmet, sanki ne diye kendini öldürtmüştü? Önce bir aslan gibi savaşmış, sonra Selma üzerine atılınca, kendini savunacağına yüzüne bakmış ve kılıcını düşürmüştü. Selma ise kendini kaptırınca bunu fark bile etmemiş, silahsız savaşçının üzerine atılmıştı.

Sultan'ın buz gibi sesi yine çınladı:

"Bu kadar kendini bilmezlik yeter! Hemen odanıza çıkınız!"

Hıçkırarak Ahmet'i değil de General Paraveskopulos'u öldürmek istediğini anlatmaya çalışan Selma'yı dinlememişti bile. Bildiği tek şey, kızının, kendi hizmetlerinde olan ve kendini savunamayan birini dövmüş olmasıydı. Bu yüzkarası cezasız kalamazdı. Söz konusu olan, ailenin onuruydu.

Haremağalarının haber gönderdiği sarayın yaşlı hekimi, "naaşı" hemen muayene etmiş, durumunu kötü bulmuş ama yaşayacağını söylemişti. Kati bir dinlenme ve Hindistan'dan getirtilen kaplan yağı merhemiyle çocuk, kısa sürede ayağa kalkardı.

Sonraki günler, Selma odasına hapsedildi. Kuran dışında bütün kitapları alınmıştı. Yemeğini -normalde atlara verilen kuru ekmekti- getiren hizmetçi dışında kimseyle görüştürülmüyordu. Kadın, onunla konuşmaması için buyruk almıştı. Kimi zaman Selma'nın Ahmet'i merak etmesine dayanamayarak, başını sallayıp içini rahatlatıyordu. Böylece iki hafta geçti. Sultan, bu cezanın örnek olmasını istiyordu.

Bir sabah, Selma alışılmamış bir nağmeyle uyandı. Kulak verince, müezzinlerin sala verdiklerini anladı; minareden minareye, milli yası haber veriyorlardı. Pencereden sarkınca, uzakta sokakları dolduran bir kalabalık gördü. Yine ne olmuştu? Yoksa sultan mı ölmüştü?

Ekmeğini getiren köle de ağlıyordu, bu kez karşılık verirken güçlük çıkarmamıştı. Hayır, sultan ölmemişti; daha kötüsü, Fransa'ya gönderilmiş olan tam yetkili Osmanlı meclis üyeleri, müttefik güçleri etkileyememişlerdi. Sevr'de üç aydır sözü edilen ama gerçekleşeceğine inanılmayan anlaşmayı imzalamak zorunda kalmışlardı. Ülkeyi tamamen parçalayan bir anlaşmayı...

Bu yas günü, Selma'nın kurtuluş günü oldu. Sultan, kızının yeterince ceza çektiğini düşünmüştü; oysa olaylar öylesine ciddiydi ki artık hiçbir şeyin önemi yoktu.

13

Selma'nın o güne kadar gördüğü en sevimsiz kışın ardından gelen ilkbahar, İstanbul kubbelerini altın rengine boyamıştı. 10 Ağustos 1920'de imzalanan Sevr Antlaşması'nı izleyen büyük gösterilerden sonra kent, üzüntüye ve utanca gömülmüştü. Türkiye'de herkesin nefret ettiği Damat Ferid hükümetinin iktidardan düşmesi bile kenti uyuşukluğundan kurtaramamıştı. Bu ufak tefek, şişman, gösteriş meraklısı sadrazam, İngiliz sevgisinin kurbanı olmuştu. Halk, o lanet antlaşmayı imzalamasını, özellikle de onaylaması için padişahı zorlamasını bağışlayamıyordu.

Başkentte hayat gittikçe daha zorlaşıyordu. Oysa işgalin uzadığını gören Fransız ve İtalyan askerleri, alışkanlıkları gere-

ği halkın arasına karıştıkları halde, İngilizler hâlâ katı davranıyorlardı. Düzeni sağlama bahanesiyle, aşağılayıcı önlemleri arttırıyorlardı. Kabak, neler olup bittiğini anlamayan halkın başına patlıyordu. Büyük Britanya çocuklarının hayvan sevgisinin kanıtı olan en son kural, bütün kenti hayretler içinde bırakmıştı. Canlı bir tavuğu ayaklarından tutmanın cezası 10 liraydı; bu hareket sadistlik sayılıyordu. Bir işçinin aylığı 80 lira olduğuna göre, bu oldukça önemli bir paraydı. Karşı çıkılınca, ceza 20 liraya çıkıyordu. Böylece adam İngilizlerin zırdeli ve yeryüzünün en alçak insanları olduklarına iyice inanmış halde, susuncaya ya da kesesi boşalıncaya kadar sürüp gidecekti.

Aslında bu aşırılıkların çoğuna, Levantenler neden olmaktaydı. Kuşaklar boyunca İstanbul'da oturan bu Levantenlerin bir kısmı, işgalden sonra müttefiklere yardımcı olmak bahanesiyle İngiliz üniformaları giymişler, çabucak yüzbaşı ya da binbaşı rütbesine yükselmişlerdi ve İngiliz bayrağının renkleri altında kişisel işlerini yürütmek ve servet edinmek için bu yepyeni güçlerinden yararlanıyorlardı.

Halkta bir umutsuzluk başgöstermişti. Oysa ocak ayının başında her şeyin değişeceğini sanılıyordu. Anadolu'da küçük İnönü deresinin yakınında, Mustafa Kemal'in silah arkadaşı olan İsmet Paşa, Yunanlıları geri püskürtmüştü. Bu, milli kuvvetlerin ilk zaferiydi ve her evde heyecanla kutlanmıştı. İstanbul halkı bu zaferi, karşı-taarruzun başlangıcı olarak niteleyerek tetikte beklemeye başlamıştı. Ancak hiçbir şey olmamış ve şehir eski uyuşukluğuna gömülmüştü.

Kemalci ordu bu fırsatı değerlendiremeyecek kadar güçsüzdü. Birkaç haftadan beri, yalnız Yunanlılara karşı değil, Türk köylülerden oluşan ve sayıları giderek artan eşkıyayla da savaşmak zorundaydı. Şeyhülislamın fetvası akılları bulandırıyordu. Mustafa Kemal istediği kadar padişah için savaştığını öne sürse de ona halkın yarısı inanıyor, hatta birçok köy yardım etmeyi reddediyordu.

Kemal Paşa, halkın güvenini yeniden kazanmak için milliyetçi eğilimiyle bilinen veliahtı yanına getirtmeyi düşünmüştü.

Ama Abdülmecid bir eylem adamı değil, bir hayalci, bir sanatçıydı. Tereddüt etmiş, akıl danışmıştı... Sonunda İngilizler bunu duyunca, köşkünün çevresine yüzlerce nöbetçi dikmişlerdi.

O zaman, oğlu Ömer Faruk, Mustafa Kemal'e katılmak üzere Anadolu'ya geçmek istemişti. Enerjik ve hırslı biriydi; ülke savunmasında ün kazanmak için yanıp tutuşuyordu. Ama o sırada hamile olan eşi Sabiha'ya çok tutkun olduğundan, bebeğin doğmasını bekleyecekti. Gizlice yola çıktığında ilkbahar gelmişti.

Selma, "Yıldırım Dayı"ya çılgınca tutkundu. Veliaht Faruk'a çocuklar böyle diyordu; çünkü çevikliği kadar iyi huyuyla da ünlenmişti. Onunla Anadolu'ya geçmek için erkek olmayı ne kadar isterdi! Kardeşi Hayri'ye küçümseyerek baktı; keman çalarken şeker atıştırıp duruyordu.

Selma'nın canı sıkılıyordu... Sarayda günler geçmek bilmiyordu bir türlü. Davetler azalmıştı. En iyi aileler bile gerçekten sıkıntıdaydı; imparatorluğun bağımsız hale gelen topraklarındaki mallarından gelen gelirleri ve Hıristiyanların oturduğu evlerin kiraları kesilmişti. İşgalden beri kira ödemiyorlardı. Hatice Sultan bile birkaç mücevherini satarak evin geçimini sağlıyordu. Selma artık Memciyan Ağa'yı sık sık görmeye alışmıştı; Ağa her zaman koltuğunun altında bir mücevher kutusuyla saraydan ayrılıyordu.

Neyse ki baharla birlikte terzi kadınlar da gelmeye başlamıştı. Elbise dolaplarını değiştirmek gerekiyordu. Özellikle Selma'nın elbiselerinin etek boylarını görünce, yaşlı kalfalar kaşlarını çatıyordu. Küçük kız yakında on bir yaşına basacaktı; bu namuslu hanımlar, artık çarşafa girme zamanının geldiğine Sultan'ı ikna etmeye çalışıyorlardı. Ama Hatice Sultan küplere biniyordu:

"Selma daha çocuk!"

Gerçekten böyle mi düşünüyordu yoksa kızının özgürlüğünü elinden geldiği kadar uzatmaya mı çalışıyordu? Kesin bir tavırla, küçük sultanın on iki yaşında çarşafa gireceğini bildirdi. Dedikoducular istediklerini söylesinlerdi!

Beyaz perdeli, büyük aynaların asılı olduğu dikiş odası hareketliydi. Genellikle Rum olan terziler, son Paris dergilerini, modacı La Ferrière'in modellerini ve harika kupon kumaşlar getirmişlerdi. Selma'nın seçim yapmasına ilk kez izin veriliyordu. Aşırı heyecanlanan Selma, bir modelden ötekine bakıyor, kumaşlara tek tek dokunuyor, bir türlü kararını veremiyordu. Ama bunun önemi yoktu; tartışmak, karşılaştırmak, seçmek, en önemsiz ayrıntıyı kararlaştırmak ve yeniden düşünce değiştirmek için bol zaman vardı. Eğlenceyse öylesine azdı ki! Kararsızlık uzadıkça, terziler zevkleniyordu; çünkü o zaman uygulayıcı olmaktan çıkarak danışman, hakem oluyorlardı. Daha sonra diğer müşterilerine kasılarak:

"Sultan'la kızı yalnız bana güveniyor. Son davette giydikleri mi? Hem renklerini hem biçimlerini ben seçtim," diyebileceklerdi.

Selma, hangi modelin daha çok yakışacağını düşünürken, bu kadınlara gizlice bakıyordu. Dokuz kişiydiler: İki makastar, üç dikişçi, dört de nakışçı. Hepsini tanıyordu, küçüklüğünden beri sarayda çalışırlardı. Onlara adlarıyla seslenir, sağlık sorunlarını, çocuklarının yaşlarını bilirdi. Söz etmedikleri tek konu savaştı. Selma, İstanbul Rumlarının, bunca yıldan beri birlikte yaşadıkları Türklere, neden sırt çevirdiklerini sorma isteğiyle yanıp tutuşuyor ama bunu göze alamıyordu.

Birinci makastar başını eğip gözünü profesyonelce kısarak ölçü almaya başladığında, güneş çoktan alçalmıştı. Ölçüyü uzaktan alıyordu; çünkü imparatorluk ailesinden birine dokunmak yasaktı. Geleneksel bol giysiler için bu durum sorun yaratmazdı; oysa bedene yapışan Avrupa biçimi elbiseleri dikilirken, ortaya bazı zorluklar çıkardı. Sultan, çoğu zaman toplu iğneleri kendisi değiştirmek zorunda kalırdı. Bu sıkıcı geleneğe için için kızsa da yararını kabul ederdi. Bu karışık günlerde, protokol kurallarının uygulanmasını istemek çok önemliydi. Görüntü değil, simgelediği saygıydı önemli olan. Şimdi artık güç elden gittiğine göre, tahtın elinde saygıdan başka bir şey kalmıyordu.

Selma, bir süreden beri hayal kurmak için yalnız kalmayı alışkanlık edinmişti. Sevdiği köşe, bahçenin en dibinde, "bülbül yuvası" denilen, çevresi gül ağacından ince işlenmiş parmaklıkla çevrili küçük köşktü; burada gerçekten bülbüller yuva yapardı. Bu aşka susamış ruhun, gülün acımasızlığı karşısında kederlenerek, onu büyülemek için ömrünü ötmekle geçirdiği konusunda öyküler dinlemekten bıkmazdı.

Hava güzeldi. Yere serili kilimlerin üstüne boylu boyunca uzanmış olan Selma, gözlerini kırpıştırarak güneşi kendine alıştırmaktan hoşlanırdı. Gözbebeğini yakacak diye, Matmazel Rose ve dadısı bu oyunu yasaklamışlardı. Birden ışıklar kardı, bir gölge geçti. Selma gözlerini açınca, saraya doğru giden bir gölge gördü. Gözleri hâlâ kamaşmış olduğundan pek iyi göremiyordu ama onu tanır gibiydi. Yıldırım Dayı'ydı bu! Ama bu olanaksızdı, Yıldırım Dayı Anadolu'da, Mustafa Kemal'in saflarında savaşıyordu! Şu anda Hatice Sultan'm yanında kalan karısı, kısa süre önce son mektubunu okumuştu onun. Selma gözlerini ovuşturdu. Sanki gerçekten Ömer Faruk'tu! Sıçrayarak kalktı, ayaklarının ucuna basarak onu izlemeye başladı.

Mavi salonun önüne gelince, kırık bir ses işitti.

"Beni istemedi, hepsi bu!"

Evet, bu Faruk'tu! Suratını asmış, elleri arkasında odayı arşınlıyordu; karısının ve teyzesinin sıkılgan soruları onu daha fazla öfkelendiriyor gibiydi. Birden patladı:

"Ne kadar safmışız ki Mustafa Kemal'in Türkiye'yi kurtarmak için yardımımızı kabul edeceğine inandık! Komünistlerin ve haydut çetelerinin yardımlarına evet! Oysa özellikle şehzadelerinkine hayır!.. Halk, bu ülkeyi ailemizin yücelttiğini pekâlâ biliyor. Kemal savaşmamıza izin verse, zaferine gölge düşeceğinin farkında. Mahvolduğunu sandığında bize başvurdu, ama İnönü Zaferi ve Bolşeviklerle yaptığı son anlaşma sayesinde işi düzeltti. Artık bize ihtiyacı olmadığını sanıyor. Hatta birçok kişi, günün birinde bizi saf dışı bırakıp iktidarı ele geçirmek için hain olduğumuzu ilan edeceğini düşünüyor. Ama bu iş hemen yarın olacak değil!"

Ömer Faruk yumruğunu öfkeyle vurunca, dayanıksız sehpa kırıldı. Buna aldırmadan konuşmasına devam etti:

"Türk halkı bizi seviyor. Karaya çıktığımda, İnebolulların beni nasıl karşıladıklarını görmeliydiniz! İnsancıklar sevinçten ağlıyordu; sanki Sultan'ın kendisi onlarla savaşmaya gelmiş gibiydi. Mustafa Kemal'in cevabını beklerken, yanımdakilerle orada geçirdiğim birkaç gün içinde, bütün çevre köylerden beni görmeye, padişahın onları terk etmediğine inanmak için bana dokunmaya geliyorlardı... İstanbul'dan geldiğim vapurun İngilizler tarafından baştan aşağı nasıl arandığını ve tutsak olmaktansa kendimi öldürmeye razı gelerek elimde tabancayla bir dolabın içinde altı saat nasıl gizlendiğimi dinlemekten bıkmıyorlardı."

"Öyleyse ne demeye döndünüz?"

Soruyu soran, birkaç dakika önce içeri giren Şehzade Osman Fuat'tı. Kahramanı olmadığı olayları dinlemekten hoşlanmazdı.

Ömer Faruk yavaşça döndü, kuzenini süzdükten sonra atıldı:

"Ya siz şehzadem, siz ne diye gitmediniz?"

Ortalık kızışınca, Hatice Sultan araya girdi.

"Rica ederim!"

Sonra en hoş tavrını takınarak Faruk'a döndü:

"Peki, sonra neler oldu?"

"Birkaç gün sonra, Ankara'dan bir mesaj aldım. General, büyük bir kibarlıkla geldiğim için teşekkür ediyor, cesaretimi övüyor ama tehlikeye atılmamı istemediğini yazıyordu. Kendimi, milletin yüce menfaati için daha önemli görevlere saklamam gerekiyormuş... Kısacası, kibar ama kesin bir biçimde yardımımı reddetti ve beni evime yolladı."

Şehzadenin genç karısı Sabiha Sultan iç çekti.

"Korkuyorum. Kuşkusuz Paşa, bir askeri deha ama aynı zamanda da çok tutkulu. Anlattıklarınız, Sultan babamın endişelerini doğruluyor. Padişahımız, Mustafa Kemal'i Anadolu'ya gönderdiğinde ona güveniyordu. Şimdiyse onun her şey yapacağına inanıyor."

Mavi salona ağır bir sessizlik çöktü. Şehzade Faruk'un anlattıklarıyla altüst olan Hatice Sultan, Sultan Vahdettin'in haklı olup olmadığını, her zaman savunduğu Mustafa Kemal'in kendilerine ihanet edip etmediğini düşündü.

14

Şu son zamanlarda, "Küçük Sultan" çok değişmişti. Artık bir genç kız oluyordu. Çevresindeki halayıklar incecik servi boyundan, ay gibi beyaz teninden övgüyle söz ediyorlardı. Sultan, piyano dışında, kollarını güzelleştirsin diye harp öğrenmesine karar vermişti. Selma övgülere bayılıyordu. Güzelliğinin bilincine varmaya başlamıştı ve neredeyse öldürmek üzere olduğu en iyi dostu Ahmed üzerindeki yeni etkisini deniyordu.

Odasında cezalı geçirdiği on beş gün, büyük bir deneyim olmuştu. Bol bol ağladıktan ve haksız bulduğu cezaya karşı çıktıktan sonra, sonunda bundan zevk bile almıştı. Herkese karşı tek başına kalmanın, anlaşılamamanın verdiği zevkti bu. İslam

kurbanlarını ve onları anlamayan bir cemiyet tarafından mahkûm edilen sofuların bildiği hikâyeleri saatlerce düşünüp durmuştu. Kendi durumuyla onlarınki arasında bulduğu benzerlikler cesaretini arttırmış, cezayı göğüslemesini kolaylaştırmıştı.

Bütün o kahramanları yanına çağırması gerekmişti; çünkü şimdiye kadar en çok saygı duyduğu kişiyi, annesini kaybetmek üzereydi. Çok mükemmel, kendisini onun yanında bir hiç olarak hissettiği annesi, onu haksız yere cezalandırmıştı... Kendisini anlamaya bile çalışmamıştı... Selma sorunu, türlü açılardan evirip çeviriyor, ikisinden birinin zorunlu olarak haksız olduğuna karar veriyor, ama bunun kendisi olmadığını biliyordu. Tuhaftı, ama bu sonuç onu memnun edeceğine daha da üzüyordu. O güne kadar böylesine üzülmemiş, umutsuzluk duymamıştı.

Derken, geceleyin bir rüya gördü. Karanlık bir zindandaydı, yaptığı her harekette başını parmaklıklara çarpıyordu. Birden bir ses duydu: "Gözlerindeki bağı neden çıkarmıyorsun? O zaman daha açık görecek, kendini üzmeyeceksin."

Bu bağı nasıl kaldıracağını düşündü. Kendinden bir parça gibiydi, gözbebeklerine öyle yapışmıştı ki onu çekerse, gözleri parçalanabilirdi. Karmakarışık duygular içindeydi: Hiç kıpırdamadan sürekli karanlıkta kalmak mı yoksa kör olma pahasına bağı açmak mı iyiydi? Sonunda ikinci yolu seçti ve dehşet içinde, elini bağa dokundurdu. Hayret içinde kaldı; bağ, bir dokunuşta açılmıştı. Artık dünya, eskisinden çok daha aydınlık, daha parlak görünüyordu.

Bu rüyayı gördüğünün ertesi günü, Selma, kendini öyle iyi hissetti ki bunca zaman öyle bir karabasanı nasıl yaşamış olduğuna şaşıp kaldı. Dünya, rüyasında olduğu gibi pırıl pırıldı. Görmek için artık anneciğinin gözlerine ihtiyacı yoktu.

O kadar güçlü olan annesi yanılmıştı ve bu yüzden ölmemişti Selma. Bu keşif ona, binlerce özgürlüğün yolunu açıyordu.

Kemalciler, İnönü yakınlarında Yunanlıları ikinci kez püskürtmüşlerdi; şimdilik çatışmalar kesilmişti. İstanbul, bu zaferi fırsat bilip yeniden bayram etmişti. Nisan ortalarındaydı.

Güneş ışığı saydam, hava genç bir kızın dudakları gibi yumuşacıktı. Boğaziçi kıyılarındaki sarayların duvarlarını kaplayan leylaklardan baş döndüren bir koku yayılıyor, bahçe duvarlarının üstündeki yasemin ve menekşelerin hoş kokuları sokakları dolduruyordu.

Sandal sefaları yeniden başlamıştı. Yüzleri eski olsa da üzerleri sırmalı kadife döşemeleriyle kayıklar, eski günlerdeki gibi Göksu Deresi'nde sessizce yüzüyorlardı. Yaşanan günlerin tek belirtisi, kayıkçıların sayılarının azalmasıydı; çoğu savaşmak üzere Anadolu'ya gitmişti.

Dere öylesine dardı ki, karşılaşan kayıklar birbirlerine dokunuyordu. O zaman içinde bulunanlar, kayıktan kayığa tatlı bir sözle selamlaşıyordu. Kimi zaman bir delikanlı, genç bir hanımın bakışlarını yakalamaya çalışıyordu. Genç hanım ciddiyse, şemsiyesinin ardına gizleniyor, ciddi değilse, uzaklara dalgın dalgın bakıyordu. O zaman delikanlı düğmesine takılı çiçeği alıp dudaklarına götürüyordu. Kız gülümserse, ki bu onun pek serbest olduğunu belirtirdi, delikanlı çiçeği kızın kucağına atardı. Ama hareketlerde bu kadar açık olmadan önce, bazı kurallara uymak, bazı işaretlerden yararlanmak, bazı şifreleri çözmek gerekiyordu. Delikanlı bir şeker parçasıyla oynarsa, bunun anlamı "Yüreğim sizi arzuluyor," demekti. Bir erikle oynarsa, "üzüntümden ölüyorum," demekti. Mavi bir ipek mendil, "delicesine âşığım," demekti.

Selma ilk kez, bu gizli işaretlerin anlamını çözüyordu. İçinde yumuşacık bir şeyler hissediyor, annesinin yanında dimdik otururken soluğunu tutup gelecek ilkbaharın hayalini kuruyordu.

Durgunluk kısa sürecekti: 13 Haziran 1921'de Yunan Kralı Konstantin, seksen bin kişiyle İzmir'e geldi. Limanda karaya çıkmadı, simgesel olarak, bir zamanlar Haçlıların çıktığı yere ayak basmıştı. Amacı, direnişin merkezi Ankara'yı ezmek, İstanbul'u ele geçirmekti. Tanrı onunla değil miydi? Papa Yuhan'ın ünlü kehanetine göre Hıristiyan bir hükümdar, Batı'ya göre Kostantinopolis olarak kalmış başkenti, ekim ayından ön-

ce alacak ve barbarları oradan ebediyen kovacaktı. Bu kehanetin verdiği güçle Konstantin, 13 Ağustos'ta Ankara'ya karşı büyük saldırı başlattı.

Kent halkı paniğe kapıldı. Sayıca daha fazla ve daha iyi silahlanmış Yunanlılar hızla ilerliyor, Türk ordusu geriye çekiliyordu. Kemalcilerin başkentinden bazı insanlar, hatta vekiller, şimdiden göçe hazırlanıyorlardı. Bu alçaklık karşısında büyük öfkeye kapılan Mustafa Kemal, daha büyük yetkiler istedi; o güne kadar Sultan'a ait olan ordu başkumandanlığı kendisine verildi. Anadolu köylüsünü seferber etmiş, milli orduya yardım için erkekleri ve kadınları silah altına almıştı. Planı, son doğal savunma sınırı Ankara'dan yüz kilometre kadar uzaktaki Sakarya Irmağı'nda Yunanlıları durdurmaktı.

İstanbul'daysa halk bütün umudunu kaybetmişti. Öte yandan Rumların ve Levantenlerin oturduğu mahallelerden Pera'da, Mustafa Kemal"n tutsak edildiği söyleniyor, bunun şerefine kadehler kaldırılıyordu. Lokantalar ve meyhaneler doluydu. Özellikle kentin en lüks yeri olan *Siyah Gül* meyhanesinde, güzel Rus mülteci kızları -hepsinin prenses oldukları fısıldanıyordu- son derece seçkin tavırlarla içki dağıtıyor ve müşterilerle sabaha kadar dans ediyorlardı.

Kemalci birlikler, yirmi iki gün yirmi iki gece karşı koydu. Umutsuz, korkunç bir savaş oldu. Herkes, ülkenin geleceğinin bu savaşa bağlı olduğunu biliyordu. 11 Eylül'de, Yunan ordusu kaçmaya başladı: Vatan kurtulmuştu!

Bütün ülke bayram ediyordu. İstanbul'da camiler dolup taşıyordu. Halk, işgalcilere aldırmadan zaferi şen şakrak kutluyordu. Artık insanlar duvar diplerinden değil, yolun ortasında başlar dik yürüyordu; bir İngiliz askeriyle karşılaştığında, ona, "Yakında, sıra sana da gelecek," der gibi alayla bakıyorlardı.

Oysa harp henüz bitmemişti. Başkent dışında, ülkenin yarısı işgal altındaydı. Ama dışarıda, hükümetler rüzgârın yön değiştirdiğini anlamaya başlamışlardı. Paris, bir an bile kaybetmeden, gönül almak üzere bir elçisini gönderiyordu; "Levantenler Prensi" adı verilen Franklin Bouillon, Mustafa Ke-

mal'le görüşecekti. Yanında birkaç kasa en iyi konyaktan getiriyordu- elçilikler yüce insanın zaafını öğrenmişlerdi. Franklin Bouillot asıl, Fransız birliklerinin Kilikya'dan çekileceği müjdesini ve ayrıca, Londra'nın öfkesine rağmen, bir barış önerisi getiriyordu.

Aylar geçiyordu. Kemal Paşa hiç acele etmeden ordusunu güçlendirmişti. Karşı taraftaki Yunanlılar da hazırlanıyordu.

Ama Atina'da kamuoyu savaşa devam edilmesine gittikçe daha büyük tepki gösteriyordu; cephede moralleri sıfıra inmişti.

Yaklaşık bir yıldır tek bir kurşun atılmadığı halde, sonunda 22 Ağustos 1922 günü, Türk ordusunun taarruza geçtiği öğrenildi. "Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir! İleri!" komutasıyla, ordu İzmir'e doğru ilerledi. Yunan birlikleri bozulmuş, kaçıyordu.

İstanbul halkı bir türlü inanamıyordu; ama çok geçmeden Aydın, Manisa, Uşak illerinin kurtulduğu haberi geldi. O zaman coşku doruğa çıktı.

Dolmabahçe'nin lüksünü küçümseyerek Yıldız Sarayı'nda oturan Sultan Vahdettin, günlerini dua ederek geçiriyordu. Yalnızca, özel kâtibini haber alması için gönderirken, dualarına ara veriyordu. Milli kuvvetler nereye kadar ilerliyordu? İzmir'e yaklaşıyorlar mıydı? Gerçekten savaşı kazanacak mıydık?

Gazete idarehaneleri halkın hücumuna uğramıştı. Yeni baskıları dağıtmak olanaksızlaşmıştı. Balkonlardan aşağıya atıyorlardı. Bütün hayat, dakika dakika, Kemalcilerin ilerlemesine bağlanmıştı.

En sonunda, 9 Eylül günü, Mustafa Kemal'in birliklerinin İzmir'e girdiği öğrenildi. Son Yunan askeri de kaçmıştı. Sokaklar ışıklandırılmış, bayraklar ve flamalarla süslenmişti, insanlar hıçkırarak kucaklaşıyordu. On iki yıllık felaketten sonra, Türk halkı sonunda başını kaldırabilmişti. Bu kez zafer tamdı, savaş bitmişti.

Müezzinler, minareden minareye Allah'ın büyüklüğünü haykırıyor, camilerde durmadan O'na şükrediliyordu. En etki-

leyici kutlama, Ayasofya Camii'ndeydi. İzmir'in kurtulduğu gün, Selma'yla annesi oraya gitmişlerdi. Kıpır kıpır kaynayan bir kalabalığın ortasında, birbirleriyle sarmaş dolaş kımıldamadan durmuş, sevinç gözyaşları dökmüşlerdi.

On beş gün sonra, Yunan filosu İstanbul'dan ayrılıyor, 11 Ekim'de, bu kez işgal güçlerinin isteğiyle ateşkes imzalanıyordu.

15

Selma'mn canı sıkılıyordu. Dün, on ikinci yaş gününü kutlamıştı. Hayatının en mutsuz günüydü!

Odasına yığılan bir yığın armağanın arasında, annesine Paris'ten gelen elbiselerin konduğu kutuya benzer büyük bir kutu vardı. Gözlerini kapatmış, sonra heyecanla açmış, camgöbeği renginde bir çarşafla aynı renkte bir ferace görmüştü.

Boğazı düğümleniyor, gözleri doluyordu. Sırtını dönmüş, kadınlığa ilk adımını attığı için kendisini kutlayan kalfaların ısrarına rağmen, bu "gezici hapishane"yi sırtında denemeyi reddetmişti.

Geleneklere boyun eğdiği için annesine kızıyordu. Üstelik çarşaf modası, küçük kentlerde olmasa bile başkentte kalkı-

yordu. Şık hanımlar, bol çarşaflarını bele oturan bir döpyese dönüştürmüşler, peçeyi de yanda bağlanan zarif bir süs haline getirmişlerdi.

Kalfalar küplere biniyordu:

"Onlar fahişe, kötü yola düşmüş kadınlar ya da daha kötüsü şu Halide Edip ve yandaşları gibi okumuşlar ve devrimciler... 'Kadını özgürleştirme' bahanesiyle, yüzleri açık, ayak bileklerini, hatta baldırlarını açıkta bırakan eteklerle dolaşıyorlar!.. Bir sultan bu kadar alçalamaz... İslam ahlakını ve geleneklerini korumak zorundadır."

Ahlak mı? Ahlakın, bütün bunlarla ne ilgisi var? İnsanın yüzünü, saçlarını göstermesi, bir erkek için değil de kadın için neden ahlaksızlık oluyormuş? Selma'nın öfkesi dinmiyordu.

Öfkeyle Kuran'ım kaptı. Artık Arapçayı yeterince sökmeye başlamıştı. Kadınlarla ilgili âyetleri günlerce gözden geçirdi. Hiçbir yerde, kesinlikle hiçbir yerde, kadının yüzünü, hatta saçların örtmesi gerektiği söylenmiyordu. Oysa şeyhler, bunun günah olduğunu söylüyordu. Kuran yalnızca sade bir kıyafeti zorunlu kılıyordu. Selma ateş püskürüyordu. Peygamberimiz bile karısı Ayşe'den yüzünü örtmesini istememiş, onu erkeklerle tartıştığı toplantılara yanında götürmüştü. Hazreti Muhammed'in torununun torunu, peçe takmayı inatla reddetmişti. "Bu, Allah'a hakaret olur! Beni güzel yarattıysa, onu gizlemem için değil!" demişti.

Selma'nın çevresinde, şehir özgürlük havasını solumaya başlıyordu. Uzun zamandan beri ilk kez, İstanbul halkı rahat soluk alıyordu. Sonunda geleceğe korkmadan bakabiliyorlardı.

Onları titreten bu sevinç ateşini, genç kız da bütün vücudunda, sarayın ipek kaplı duvarlarına, kalfaların ince eğitimine, annesinin hoşgörülü gülümsemesine çarpan taşkın bir sel gibi hissediyordu. Boğuluyordu.

Pembe salonun bir köşesine oturmuş somurturken; yazı masasının başına oturmuş bir mektubu bitiren annesi, kızının somurttuğunu görmezden geliyordu.

Birden aceleci ayak sesleri duyuldu, Hayri Bey, haber bile verdirmeden salona giriverdi. Altüst olmuş görünüyordu; on dört yıllık evlilik hayatında, karısını ilk kez selamlamayı ihmal ediyordu.

"İnanılmaz! İnanılmaz!" diye homurdandı.

Sultan endişeyle soru sorar gibi ona baktı. Hayri Bey kendini bir koltuğa bıraktı.

"Düşünebiliyor musunuz? Ankara'daki Büyük Millet Meclisi, saltanatın kaldırılması için oylama yaptı!"

Hatice sıçradı.

"Yani Sultan Vahdettin tahttan mı indirildi, diyorsunuz?"

"Hayır. Padişahlık kesinlikle kaldırıldı!"

Her kelimenin üstüne basa basa konuşuyordu.

"Bundan böyle ülkede padişah olmayacak, yalnız halife kalacak. Her türlü politik yetkisi elinden alınmış dini bir lider olarak. Bakın!"

Karısına bir yığın gazete uzattı; haber büyük harflerle veriliyordu. Sultan, gazeteye bir göz attı ve omuzlarını silkti.

"Olamaz! Kimse bunu kabul edemez. İslam'da politik güçle dini güç birbirinden ayrılamaz."

Karısının sakinliğine içerleyen Hayri Bey kuru bir sesle karşılık verdi:

"Milletvekillerinin de çoğu böyle söylüyor. Tutucular, hatta ılımlılar da Mustafa Kemal'in görüşlerini paylaşmıyorlar. Milliyetçilerin kontrolünde meşruti krallık istiyorlar."

"Çoğunluktaysalar, neden başarı kazanamadılar?"

"Haklısın... Karşı çıktıklarını görünce, Mustafa Kemal gerçek bir güç gösterisi yapmış. Kürsüye çıkmış ve... size tam olarak ne dediğini okuyayım: "Bu meclisin bütün üyelerinin bu görüşe katılmaları uygun olur. Aksi takdirde, gerçek, uygunluk içinde değiştirilemeyecek ama bazı kafaların kesildiği görülecektir..." Muhalifler o anda susmuşlar. Paşanın şakası olmadığını biliyorlar. İç savaş sırasında ne kafalar kesildi! Hatta bir milletvekili "Özür dileriz, soruna başka bir açıdan bakmıştık. Şimdi ne olduğunu biliyoruz," diyecek kadar ileri gitmiş. Öd-

lekler korkmuş! Birkaç saat sonra, Meclis, oybirliğiyle saltanatı kaldırmış."

Selma dinliyordu, afallamıştı. Artık sultan olmayacak mı? Bunun anlamı neydi? Herkesin canının istediğini yaptığı başıboş bir ülke mi? Olamaz! Mustafa Kemal'in yönettiği bir ülke mi? Ama o zaman da... Birden içinde bir umut doğdu: Mustafa Kemal yeni padişah olursa, belki de o korkunç çarşafı giymek zorunda olmazdı! Karısı Latife Hanım da arkadaşı Halide Edip de, çevresindeki diğer kadınlar da çarşaf giymiyorlardı... Özgürdü onlar, özgürce giyinip istedikleri gibi geziyorlardı.

Selma birden çılgınca, babasının getirdiği haberin doğru olması, Türkiye'de hiç padişah olmaması, Kemal Paşa'nın ülkenin hakimi olmasını diledi. Tabii işin kötüsü, ailede padişah olmayı bekleyen şehzadelerin ne yapacaklarını bilememeleriydi. Zavallı Fuad Dayı ve Yıldırım Dayı, düş kırıklığına uğrayacaklardı! Ya Sadiye? Selma gülme krizine tutuldu. Kuzini çok bozulacaktı, babası veliaht olduğundan beri, "havalara giriyordu". Selma, teyzesi Kelebek Sultan'ın, davetlerde karşılaştığı önemli kadınları tanımlarken kullandığı bu Fransızca deyimi çok seviyordu. Bu kadınların, "kurum" yerine "hava"larından söz edilmesini anlamıyor ama hoş buluyordu!

Tam o anda içeriye Kelebek Sultan girdi. Gri bir elbise giymişti ve pek üzgün görünüyordu. Ama Selma gözlerinin parıldadığını, yanaklarının kıpkırmızı kesildiğini fark etmişti. Getirdiği kötü haberden keyif alan bir ulak gibiydi. Yıldız Sarayı'ndan, padişahın ilk eşine yaptığı ziyaretten geliyordu.

"Kadınefendi son derece endişeli. Yeni vali Refet Bey, bugün öğleden sonra, saraya gitmiş, padişahın çekilmesi konusunda imada bulunmuş. Padişahımız oda tahttan asla feragat etmeyeceği cevabını vermiş. Herkes neler olacağını merak ediyor. Mustafa Kemal, küçümsenecek bir adam değil. Acaba nasıl baskı yapacak? Padişahımız her şeyi bekliyormuş... Hatta hayatının tehlikede olacağı bile ima edilmiş."

Hayri Bey üzgün bir tavırla araya girdi:

"Onu da hepimizi de öldürebilirler. Mustafa Kemal'in dostu olan Bolşevikler, Rusya'da imparator ailesini öldürmekte tereddüt etmemişlerdi. O vahşiler çocuklara bile acımamıştı!"

Selma kulaklarına inanamıyordu. Nasıl? Kendisinin ve ailesinin bunca dua ettikleri paşa, Altın Gül onları öldürtecek miydi? Olamaz! Annesinin de aynı düşüncede olduğunu görünce, rahatladı.

"Durum ciddi ama abartmaya gerek yok. Ayrıca dostum, söylememe izin verin: Biz Türkler, o Mujiklerden daha uygarız!"

Kelebek Sultan inledi:

"Ama ödeneklerimiz kesilecek. Bundan sonra nasıl yaşarız?"

Hatice Sultan soğuk bir tavırla karşılık verdi:

"Daha az dantel satın alırsınız. Korkarım, artık ihtiyacımız da olmayacak..."

Başka yorumlar yapılmasın diye, elindeki nakış işlemesine daldı.

İki gün sonra, son sadrazam Tevfik Paşa, Babıâli'den ayrılarak devlet mührünü padişaha geri vermeye gidiyor, Refet Bey de kent yönetimini eline alıyordu. Polis ve jandarma onun emri altına girmişti. Çeşitli bakanlıklara, her türlü işi bırakma emri verilmişti. Artık Ankara, yasal hükümetti. "Cumhuriyet" sözünün anlamını bilmeyen halka, yeni rejimin adının "halk egemenliği" olduğu söylendi.

Ali Kemal, birkaç gün sonra öldürülecekti. Ünlü gazeteci, Kemalcilere karşı kampanya açmıştı. Berberinde tutuklanarak İzmir'e götürülecek, orada yargılanacaktı ama buna zaman kalmadı; öfkeli halk tarafından linç edildi.

Haber, padişahın çevresinde tepki yarattı. Çünkü Ali Kemal, yalnızca düşüncelerini savunan dürüst bir insan olarak görülüyordu; ama asıl önemlisi, bu linç olayının, eski rejimin insanlarını korumak için polisin, kendisini tehlikeye atmaya hiç niyetli olmadığını göstermesiydi. Padişah bile sarayın içinde kendini güvende hissetmiyordu. Ankara'daki Büyük Millet

Meclisi onu büyük ihanetle yargılamaya karar vermişti; bazı milletvekilleri "İngiliz dostu" için idam cezası istemişti.

Hizmetkârların çoğu kaçmış; hatta padişahın özel kurmay heyeti onu terk etmişti. Yıldız Sarayı gün geçtikçe boşalıyordu.

Ama padişah için en sert darbe, kendisine çok kötü önerilerde bulunmuş olan eski sadrazamı Damat Ferid'in gizlice kaçışı oldu. Haberi verdiklerinde, padişah acı acı gülümseyerek:

"Demek bana veda etme cesareti bile gösteremedi..." demişti.

Ardından omuzları biraz daha çökmüştü.

Ertesi cuma günü, Hatice Sultan Hamidiye Camii'ndeki cuma selamlığına gitmeye karar vermişti. Padişah, her zamanki gibi oraya geleceğini bildirmişti. Hatice Sultan, felaket içindeyken bile dayanışma içinde olduklarını göstermek istiyordu.

Yanında, çarşafa sokulmuş Selma'yla üzerinde imparatorluk arması bulunan, koyu yeşil kupa arabasına binmeye hazırlanırken, posbıyıklı bir Karadağlı olan arabacı, bu karışık günlerde bir kira arabasına binmelerinin daha iyi olacağını belirtti. Sultan, bakışlarından şimşek çakarak döndü.

"Birkaç hafta önce, saltanat arabasını sürdüğün için övünüyordun, şimdi korkuyor musun? Peki git bakalım! Seni tutmuyorum. Kâhya paranı öder."

Adam kendini haklı çıkarmaya kalkıştı.

"Özür dilerim sultanım; ama çocuklarım küçük, onları yetim bırakmaya hakkım yok."

Sultan yumuşadı.

"Pekâlâ Mehmet, evine dön; ama önce öteki arabacıyı gönder."

Adam kıpkırmızı kesildi, kekelemeye başladı:

"Efendimiz, o, yaşlı anacığının tek desteğidir. Zaten dün de gitti."

Hatice şimşek gibi baktı.

"Bana haber vermeden mi?"

"Cesaret edemedi. Utandı. Ona karşı öyle iyi davranmıştınız ki..."

İyiliğin ödülü buydu demek! Bu noktada, çok gülünç oluyordu!

"Demek arabacımız kalmadı. Neyse ki Zeynel burada. Bizi götürür."

Sultan, peçesini sert bir hareketle düzelterek, her zamankinden daha görkemli bir tavırla arabaya bindi.

Hamidiye Camii iki kilometre uzaktaydı. Geleneğe göre hanımlar, törenleri arabalarının içinden izlerlerdi. Selma'yla annesi geldiklerinde, Yıldız Sarayı'nın kapıları yeni açılmıştı. Padişah, iki atın çektiği açık bir arabanın içindeydi; arkasında üç yaveri, dört kâtibi, birkaç zenci haremağası yaya geliyordu. Ne bir vezir ne de bir görevli vardı. Selma hayretle bakıyordu. Selamlık bu muydu? Eski şatafatlı törenleri hatırlıyordu; sırmalar içinde şehzadelerin, damatların, yüksek görevlilerin padişahın arkasında, imparatorluk marşının baş döndürücü ezgileriyle sıra sıra yürüdükleri günleri... Bugün her şey bir cenaze törenindeki gibi soluk ve iç karartıcıydı. Şatafat nerede kalmıştı? Mavi elbiseleri içindeki mızraklı atlılar, padişahın çevresini bir çit gibi saran, padişahı geleneksel alkışlarla, "Allah, padişahımıza uzun ömürler versin!" selamlayan ordunun değişik birlikleri neredeydi?

Yalnızca sessiz kalan birkaç görevli asker vardı.

General üniforması içinde, hiç nişan takmayan Sultan Vahdettin, ağır ağır arabadan indi. Hareket etmek için zorlanıyor gibiydi. Çok zayıflamıştı, öyle çökmüştü ki Selma, acaba hasta mı diye düşündü. Onu zor tanıdı; birkaç ay içinde yaşlanmış gibiydi.

Düşüncelere dalmış halde camiye doğru yürüdü. O anda müezzinin ezanı duyuldu. Sultan durdu, inananları dua etmeye çağıran sesi dinledi.

Yüzyıllardan beri ilk kez, Osmanlı İmparatorluğu'nun hükümdarının adı dualarda anılmıyordu. Vahdettin, uzun boynunu, üşümüş gibi dar omuzlarının arasına gömerek camiye girdi.

Arabayla dönerlerken, sultanın hazin görüntüsüyle sarsılan Selma ve annesi hiç konuşmadılar. Ne deseler, zamansız ve yersiz kaçacaktı.

Saraya birkaç yüz metre kala, sokağın alt başından iki adam fırladı. Ürken atlar gerileyince, Zeynel onları zaptetmek için dizginlere asıldı. Araba gıcırdayarak durdu. Adamlardan biri haremağasına silah çekerken, yırtık bir pantolonla eski bir asker ceketi giyen diğeri arabanın parmaklıklı penceresine yaklaştı. İçerdeki göremediği kadınlara bağırdı:

"Alçaklar! Yakında sizi geberteceğiz! Yaşasın Mustafa Kemal!"

İşsiz güçsüz takımı toplanmış, hayretle olanları seyrederken, birden bir ses gürledi:

"Defolun, haydutlar!"

Altmış yaşlarında bir adam ilerledi; Anadolu köylüleri gibi geniş bir şalvar ve kısa ceket giymişti. Yüzü mosmordu.

"Pis domuzlar! Kadınlara, hem de ülkenizin ve Kemal'in her şeyini borçlu olduğu Osmanlı hanedanından olan kadınlara saldırmaya nasıl cesaret edersiniz? Hemen onlardan özür dileyin, yoksa karnınızı deşerim!"

Halk onayladı, iki adamın çevresini sardı. Başkente yeni geldikleri belli olan bu iki milliyetçi çok şaşırdı. Bu durumdan yararlanan Zeynel atları kırbaçladı ve araba ileri fırladı.

Her şey öyle çabuk olup bitmişti ki Selma, korkmaya bile fırsat bulamamıştı. Ama adamın söylediği "alçaklar" sözcüğü onu can evinden vurmuştu. Nefret ve küçümseme belirten bu kelimeyi biliyordu; işgalcilerle işbirliği yapmış Osmanlı halkı için söylendiğini işitmişti. Ama Selma ve ailesi, alçak mıydı? Bu hakareti suratlarına çarpmaları onu altüst etmişti.

Başını annesine çevirdi. Hatice Sultan kaskatı kesilmiş, bakışlarını uzaklara dikmişti.

"Anneciğim, neden bize..."

Sesinin boğuk, kesilir gibi titreyen tonuna kendisi de şaştı. Kelimeyi söyleyemedi. Kendini zorladı:

"...Alçak diyorlar"

Sultan sıçradı. Kızına öyle hüzünle baktı ki Selma, soruyu sorduğuna, küfrü tekrarladığına pişman oldu. Üzülerek bakışlarını indirdi; o zaman annesinin tatlı sesini işitti:

"Selma, şunu iyi bilin ki düştüğünüz zaman size her vakit bağıracak ve tekme atacak alçaklar olacaktır. Şunu da bilin ki Osmanlı ailesini ne kadar zayıf ve kusurlu olsa bile, hiçbir zaman ihanet etmemiştir. Bunun düşüncesi bile saçma. Türkiye'nin yüceliği bizim yüceliğimiz, ona ihanet, kendimize ihanet sayılır."

Saraya vardıklarında, Hayri Bey'le Osman Fuat Paşa'yı buldular. Olaylar anlatılırken, endişeli görünüyorlardı. Hayri Bey homurdandı:

"Bunu bekliyordum, bu yalnızca başlangıç."

Osman Fuat kaşlarını çattı:

"Halacığım, lütfen daha tedbirli olunuz. Bugünlerde şehirde, ya İngilizlerin hemen gitmesini isteyen milliyetçilerin ya da sıkıyönetim ilan etmek için bahane arayan İngilizlerin kışkırtmasıyla çatışmalar, kavgalar çıkıyor. İngilizler, Kemalci ajanların çıkardıkları karışıklardan endişe duyuyor, hatta padişahın tehlikede olduğunu düşünüyorlarmış. Padişahımız, İngiliz güçlerinin komutanı General Harrington'dan muhafız sayısının arttırılmasını istemiş."

Sultan hayretle bağırdı:

"İngiliz muhafızları mı? Sadık Türk hiç kalmamış mı?"

"Halacığım, bildiğiniz gibi polis, ordu ve memurlar, Kemalcilerin otoritesi altına geçtiler; bazıları ikna edildi, bazıları korktular."

Sultan onları dinlemiyordu. Kocasına döndü, her hecenin üzerine basarak sordu:

"Artık sadık Türk kalmadı mı, Hayri?"

Damat, asık bir yüzle amber tespihini çekiyordu. Bastonunu kırdığı kavgadan beri, Sultan'ın evine pek uğramamıştı. Kendi dairesinde kalıyor, imparatorluk ailesiyle yakın ilişkide oldukları için yirmi dört saat içinde görevlerinden alınan ve gelirleri kesilen yüksek görevlerdeki dostlarıyla birlikte uzun tartışmalara dalıyordu. Şu an tartışmak istemiyordu ama karısının doğrudan sorusuna karşılık vermek zorundaydı. Bakışlarını, manikürlü tırnaklarından ayırmadan konuştu:

"Sultanım, şu anda içinde bulunduğumuz durumda yapılacak en doğru hareket, kadere razı olmaktır. Yoksa iç savaş çıkar. Ülkede, on iki yıldır çok kan aktı... Hatta Kemal'den kuşku duyanların bile ülkesini kurtardığı için ona şükran duyduklarını ve başka acıklı olaylar olmamasını istediklerini sanıyorum."

Sultan kocasına gülümseyerek baktı. Selma, bu gülümsemede bir aşağılama sezer gibi oldu.

16

Ertesi Cuma, İstanbul'a bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Selma, annesiyle selamlığa gidemeyeceklerini düşündü. Parka gezmeye gitmeleri de söz konusu olamazdı, günün sıkıcı geçeceği belliydi. Elini ağzına götürmeden uzun uzun esnedi; koridorda kimseler olmadığından istediği gibi davranabilirdi. Birden Zeynel göründü, Sultan'ın dairesine doğru koşuyordu. Selma hayretler içinde kaldı, şimdiye kadar haremağasının böylesine senli benli davrandığını görmemişti. Ağır ve sessizce yürümesi gerekirken, hiç alışkın olmadığı biçimde koşması, eski bir bebek gibi tombul yanaklarını hoplatıyordu. Güleyim mi endişe mi duyayım derken, Selma birden ayağa kalkıp bağırdı:

"Ağa, neler oluyor!"

Ama ağa duymamıştı. Bunun üzerine Selma da uzaklaşan ağanın arkasından koşmaya başladı. Annesinin odasının önüne geldiğinde, Zeynel üçüncü kez temennayla eğiliyordu.

"Pek saygıdeğer sultanım..."

Ağzını açar açmaz boğazı düğümlendi, gözlerinden yaşlar boşanıverdi.

Sultan, bir koltuk getirmelerini, yüzüne nane ruhlu serin suyla yıkamalarını işaret etti; sakin bir tavırla, ağanın kendine gelmesini bekledi. Bu arada önemli bir haber olduğunu sezen birkaç emektar kalfa yavaşça odaya süzülmüştü. Atlastan küçük bir tabureye oturan Selma sabırsızlıktan dudaklarını kemiriyordu.

Birkaç dakika sonra, haremağası kendine geldi. Ayağa kalktı, elleri karnının üzerinde, bakışları yerde, bütün vücudu titreyerek mırıldandı:

"Padişah efendimiz... kaçtı!"

Hatice Sultan allak bullak halde ayağa kalktı.

"Yalancı! Buna nasıl cesaret edebilirsin?"

Sesi kısılınca, devam edemedi. Köleler ve kalfalar taş kesilmişlerdi, ona yardım etmeyi bile düşünemiyorlardı. O sırada açık bir ses sessizliği bozdu:

"Rica ederim, anlat Ağa."

Bayılmak üzere olan bu kadınlar arasında Selma cesaretini toplamıştı ve her şeyi öğrenmek istiyordu.

"Padişahım bu sabah İstanbul'dan ayrıldı. Yanlarında oğlu Ertuğrul ve maiyetinden dokuz kişi bulunuyordu. *Malaya* adında bir İngiliz zırhlısına bindiler."

Zeynel başını eğdi, siyah *istanbulin*i gözyaşlarıyla ıslanmıştı.

Selma içinden öfkeyle söylendi: "Ne ayıp! Bize bunu nasıl yapabildiler? Sultan'ın korktuğunu söyleyen aşçı yamakları haklıymış. Söylediklerini anneciğime anlattığım zaman bana kızmış ve 'Yamaklar ancak yamakların davranışlarını anlar, padişahınkileri değil,' demişti. Ama haklı çıkan onlar oldu. Sultan. bir aşçı yamağı gibi davrandı!"

Odasında dört dönüyor, ince mobilyaları öfkeyle tekmeliyordu.

"Şimdi halimiz neye benziyor? Hakkımızda ne düşünecekler? Alçak olduğumuzu mu? Artık odamdan dışarı adımımı bile atmayacağım!"

Çeyrek saat sonra, Selma'nın öfkesi yatıştı, ayaklarının ucuna basarak çıktı. Saray sessizdi ama yine de her köşede fısıltılar işitir gibiydi. Yaklaşınca, sesler kesiliyordu. Karşılaştığı kalfalar onu görmezden geliyordu. *"Artık yüzüme bile bakamıyorlar, benim adıma utanıyorlar!"*

Bağırmak istiyordu:

"Bana baksanıza! Ben değişmedim! Kaçan ben değilim. Ben aynıyım, Neden benden utanıyorsunuz?"

Buna cesaret edemedi. Doğruldu, başı yukarıda yavaş yavaş yürümeye başladı. Kendisini saraya gelen en yeni kölelerden biri gibi hissetse bile, bir sultanın davranması gerektiği gibi davrandı. Kendisine her zaman alışık olduğu saygı da gösterilmese, kendini çırılçıplak sanacaktı.

Ertesi gün, İstanbul gazetelerinde yalnızca "kaçışın" ayrıntıları üzerine yorumlar vardı. Hatice Sultan divana uzanmıştı, kölelerden biri ensesini ovarken, Zeynel'den her makaleyi başından sonuna kadar okumasını istemişti. Haremağası okurken, düşmanca sözleri, hakaret dolu cümleleri atlamaya kalkışıyor ama Sultan'ı kandıramıyordu. Sultan öyle sert bir şekilde azarladı ki sonunda en küçük ayrıntısına kadar okumak zorunda kaldı.

Aşağı yukarı bütün yazarlar, padişahın, ülkenin düşmanlarıyla birlik olduğunun en belirgin kanıtı olarak İngiliz gemisiyle kaçışını kınıyorlardı; hükümdarın, bavullarda hazineye ait mücevher götürdüğünü de yazıyorlardı. İstanbul valisi, neler götürüldüğünü tam olarak belirleyebilmek için Yıldız Sarayı'nın kapısını mühürletmişti. Bazı gazeteciler de Sultan'ın, kutsal emanetleri yanında götürdüğünü ileri sürüyordu. Bu emanetler olmadığı takdirde Türkiye, halife atama hakkını kaybedeceğinden yakınıyorlardı. Böylece beş yüzyıldan beri

elinde bulundurduğu Müslüman dünyasının önderliğini de kaybetmiş olacaktı.

Çok şaşıran Selma, annesine baktı. Sultan bunları yapmış olamazdı, değil mi? Ama yine de bütün gazeteler yanılmış, yalan söylemiş olamazdı... Kendini bitkin hissetti, bütün vücudu dayak yemiş gibi acıyordu. Hiçbir şey duymamak için odadan çıkmayı düşündü, ama kımıldayacak gücü bile yoktu. Gözlerini kapattı, bugünün hiç yaşanmamış olmasını, gözlerini açınca her şeyin eskisi gibi olmasını diledi. Oysa Zeynel'in tekdüze sesi "kaçağa" yüklenen suçları sıralamaya devam ediyordu. Peki ama anneciğim neden bütün bu korkunç şeylerin okunması için ısrar ediyordu?

Birden sessizlik çöktü. Selma gözlerini açınca, Sultan Vahdettin'in sevdiği haremağası Nesim Ağa'yı gördü; içeri az önce girmişti. Neden efendisiyle birlikte gitmemişti? Sultan, bakışlarında umut ışığıyla doğruldu.

"Seni gönderdiği için Tanrı'ya şükürler olsun, Ağa!"

Yıkılmakta olan bir dünyada, sadık bir hizmetkâra karşı minnetini belirtmek için oturmasını rica etti. Ama Ağa ayakta durdu. İmparatorluk ailesinin durumu çalman karalar ve suçlamalar yüzünden sallantıdayken, ona daha fazla saygı göstermek istiyordu. Hatice Sultan üstelemedi, Ağa'nın gösterdiği incelik ve farkında olmadan ona verdiği ders yüzünden minnet duydu. Acısına rağmen, eskisi gibi davranmak zorundaydı.

Haremağası yaşlı gözlerle anlattı:

"Hareketinden bir gün önce, Efendimiz beni çağırdı. Büyük sırrını açıkladı ve birkaç bavul hazırlamamı emretti. Cesaretimi toplayıp yüzüne bakınca, gözlerinin kıpkırmızı olduğunu gördüm. Bana, "idareli ol, az şey al," dedi. Bana emretmiş olduğu gibi yalnız yedi takım elbise, bir de taç giydiği gün giydiği üniformasını aldım. Ömer Yaver Paşa'dan ne kadar parası olduğunu hesaplamasını istedi, sonra gülmekle ağlamak arası bir sesle "Birkaç gün sonra bize katılırsın; ama sevgili Nesim, büyük acılara hazırlıklı ol; çünkü Tanrı şahidimdir ki bütün ailemi geçindirecek param yok. Ama önce bana, bunu kimsenin

öğrenmeyeceğine söz ver; çünkü halk paramız kadar saygı gösterir," dedi.

Selma, "ne garip," diye düşündü. "Oysa anneciğim her zaman soyluluğun zenginlikle ilgisinin olmadığını söyler." Sultan'ın sözleri onu şaşırtıyordu. Ya padişah haklıysa? Ekmek istedikleri için uşak tarafından aşağılanarak kovulan Rus subayıyla küçük kızını hatırladı. Ürperdi; onları bekleyen de bu muydu?

Haremağası anlatmaya devam etti:

"Efendimiz, padişahımızın sürekli kullandığı yakut taşlı altın sigara tablasını hatırlıyor musunuz? Hareketlerinden bir gün önce, Yaver Paşa'dan onu hazineye teslim etmesini ve makbuzunu kendisine getirmesini emrettiler. Orada bulunan Zeki Bey ve Albay Richard Maxwell çok şaşırdı. Padişahımıza, yabancı ülkelerde yaşayabilmeleri için birkaç parça değerli eşya almalarını önerdiler. Efendimiz sapsarı kesildi: "İlginize teşekkür ederim ama yanımda yeteri kadar var," diye karşılık verdi buz gibi bir tavırla. "Sarayda bulunan mallar, Devlet'e aittir!" Sonra Zeki Bey'e dönerek öfkesini ondan çıkardı. "Benimle böyle konuşmana kim izin verdi? Osmanlı Hanedanını lekelemek mi istiyorsun? Şunu iyi bil ki ailemizde asla hırsız olmamıştır. Defol!" Giderken, üzerinde 35 000 kâğıt Sterlin vardı."*

"Doğru söylüyor; ben de bunlara tanık oldum."

Herkes döndü. Eşikte, şehzade Osman Fuad'la, uzun boylu, subay üniformalı biri duruyordu. Böyle teklifsizce araya giren de subaydı. Çok şaşıran kalfalar bakıştı. Acaba çekilmeleri mi gerekirdi? Ama çok merak ettiklerinden, teşrifata aldırmayıp yalnızca peçeleriyle yüzlerini kapadılar.

Sultan, parlak ve gür saçlarını, yabancının bakışlarından gizlemek için alışkanlıkla başörtüsünü aradı, bulamayınca da omuzlarını silkti. Ne de olsa artık önemi yoktu! Olaylar, kuralları önemsetmeyecek kadar ciddiydi. Ayrıca patavatsızlığı yüzünden mahcup, odanın dibinde bakışlarını yere dikmiş duran

*) Nesim Ağa'nın anılarından alınmıştır.

o adamı eskiden tanıyor gibiydi. Onu dalgınlığından kurtaran Selma oldu.

"Anneciğim, tavan arasındaki fareyi hatırlamadınız mı?"

Genç kız adamı bir an tanıyamamıştı. Dayısının yanındaki güçlü kuvvetli adamla, tavan arasında sığınacak bir yer verdikleri kaçak arasında hiçbir benzerlik yoktu. Onu, derin yeşil gözlerinden ve uzun siyah kirpiklerinden tanımıştı; o tarihte "bakire gözü," diye düşünmüştü.

Şehzade Fuat durmadan özür diliyordu:

"Sultanım, bu zamansız gelişimi lütfen bağışlayınız. Ancak saray boştu, geldiğimizi bildirecek kimse göremedik. Dostum Albay Kerim, padişahımızın gidişine dair şaşırtıcı ayrıntılar biliyor, bunları size kendisinin bildirmesini istedim."

"Haklısınız yeğenim. Albayla biz zaten eskiden tanışırız."

Sultan, şehzadenin şaşkın yüzünü görünce gülümsedi. İnsanları şaşırtmaktan hoşlanıyordu. Osmanlı toplumunun, gereksiz bulmakla birlikte, her zaman çok katı bulduğu kurallarını kimi zaman çiğnemekten hoşlanırdı. İki erkeği oturttu, bir köleyi şerbet getirmeye gönderdi. Selma, "anneciğim ölüm döşeğinde bile kendisini son kez görmeye gelenlere şerbet ikram edecek," diye düşündü.

Kendisiyse, en kötü durumlarda bile konukseverliğin bu ikramcı yönünü sıkıcı buluyordu. Bir gün annesi, "Gelenekler, ağır davranışlar, darbeleri yumuşatan kadife yastıklar gibidir," demişti. Selma bu hayat görüşünü kabul etmiyordu. Onun istediği tatlı hayat değil, hayatın kendisiydi; köşeleriyle, kenarlarıyla, acılarıyla hareketli bir hayat.

Subay çekingen duruyordu. Boğazını temizledikten sonra konuşmaya başladı:

"Milli orduda albay olsam da -savaştığımızı inkâr etmiyorum- aramızda, saltanatın yıkılmasına üzülen birçok kişi bulunduğunu söylemek istiyorum Sultanım. Kemal Paşa'nın niyetlerinden epeydir kuşkulanıyorduk. Ancak ülkeyle hanedan arasında bir seçim yapmak gerekiyordu. Bu zor oldu; çünkü Osmanlı subayı olarak, padişaha bağlı kalmaya yemin etmiş-

tik. Bazılarımız istifa etti. Bense, beni ailenize bağlayan bağlara rağmen, kalmaya karar verdim. Türkiye'nin bütün askerlerine ihtiyacı var."

Albay Kerim bu söylevini özenle hazırlamış gibiydi ama yine de pek rahat değildi. Oda sessizdi; kalfalar soluklarını tutmuşlardı. Hatice Sultan yüzükleriyle oynuyordu. Birden başını kaldırdı.

"Albay, sanırım buraya bana, ruh halinizden söz etmeye gelmediniz."

Selma sıçradı. Bu zamana kadar annesinin, astlarıyla bu şekilde konuştuğunu görmemişti. Acaba artık albayı, astı olarak değil de yeni iktidarın bir temsilcisi olarak mı görüyordu? Belki de bu küçümsemesi, yeni iktidara karşıydı!

Albay kızardı. Selma, kalkıp gideceğini düşündü. Subay, böyle yapacağı yerde, acı bir gülümsemeyle eğildi.

"Sultanım, aslında eskiden bana göstermiş olduğunuz iyilik yüzünden buradayım. Haksız olduğumu, ne yazık ki bazı şeylerin onarılamayacağım biliyorum."

Hatice Sultan dudaklarını ısırdı. İçindeki acı, haksızlık etmesine neden olmuştu. Oysa olan olmuştu, yine de özür dileyemezdi. Yalnızca:

"Sizi dinliyorum," dedi.

Bu sözleri yumuşak söylemek istediyse de sesi emir verir gibi çıkmıştı.

Şehzade Fuat, diplomatça araya girdi:

"Haydi dostum, sizi dinlemek için meraktan ölüyoruz."

Gitme isteğine karşı koyan albay, kararlı bir biçimde koltuğuna yerleşti.

"Sultanın deniz ataşesi, çocukluk arkadaşımdır. Bu sabah, altüst olmuş bir halde bana geldi. Bana anlattığına göre, padişahı kaçmaya iten nedenin Ankara olduğunu söyleyebilirim."

Topluluktan mırıltılar yükseldi. Bu adam alay mı ediyordu yoksa? Albay onlara aldırmadan konuşmaya devam etti:

"Padişahın, tahttan feragat etmeyi reddetmesi üzerine, Kemalci hükümet her çareye başvurarak onu ürkütmeye çalıştı.

Halkın, onu linç edeceği söylentileri yayıldı. İstanbul valisi Refet Paşa'ya, saray çevresinde düşmanca gösteriler yapması emredildiği, onun kabul etmediği söylendi. Dört yıl süren işgalin ardından, aslında çökmüş olan padişahı iyice çileden çıkarmak istediler. Bunda başarılı da oldular. Düşünün bir; padişahın kaçışı, Kemalciler için ne büyük nimet! İhanetten yargılanmasına gerek kalmayacak; mahkeme yapılsa, halkın çoğu kendilerinden uzaklaşırdı. Padişah kaçmakla, yalnız halkın gözündeki saygınlığını kaybetmekle kalmadı, aynı zamanda bütün ailesini de lekeledi. Böylece Kemalciler ellerini kirletmeden saltanat sorununu çözmüş oldular."*

Sultan, gözleri parlayarak araya girdi:

"Ankara'nın çıkarı ortada! Ama baskılar ne kadar ağır olsa da padişah asla kaçmamalıydı."

Şehzade ekledi:

"Onurumuzu lekeledi!"

İşin garibi, padişahı suçlayan kendi ailesi, savunansa bir Kemalciydi.

"Padişah hiç kuşkusuz kaçmakla, bir iç savaşı önlemiş oldu. Refet Bey onu uyarmış, 'tahttan çekilmeyecek olursanız, yine kan akacak,' demişti. Belki de padişah, müminlerin önderi olarak, İslam ülkeleriyle bir ittifak kurup günün birinde geri dönmeyi düşünüyordur. Herhalde hanedandan hiç kimsenin,

---

*) Mustafa Kemal'in hayatını kaleme alan ünlü Lord Kinross, *Atatürk* adlı kitabında, sultanı gözlemekle görevli deniz ataşesinin 17 Kasım 1922 günü, saat sabahın altısında, padişahın gizli bir bahçe kapısından çıkarak bir İngiliz ambulansına girdiğini görmüş olduğunu anlatmaktadır. Telaşla, ayaklarında terlikleriyle bir buçuk kilometre koşmuş, sonunda kiralık bir arabası bularak dört kilometre uzaktaki Babıâli'ye gitmiştir. (Yolun tamamı ancak yarım saat sürmüştür.)

Ataşenin şaşkınlığı karşısında, vali gidip uyumasını, kendisinin de Mustafa Kemal'e telgraf çektikten sonra uyuyacağını söylemiştir. Öte yandan İngiltere Büyükelçiliği'nin Londra'ya gönderdiği telgraftan, sultanın bindiği Malaya gemisinin ancak 8.45'te denize açıldığı anlaşılmaktadır.

Lord Kinross'un anlattıklarına göre, Kemalcilerle, İngilizler aynı fikirde oldukları için padişah kolayca kaçabilmiştir. Valinin haberi aldığı saatle *Malaya*'nın hareket saati arasındaki iki saat on beş dakikalık süre içinde, padişahı aramak için hiçbir girişimde bulunulmamıştır.

yalnızca halife unvanını taşıyarak yerine padişah olmayı kabul etmeyeceğini düşünerek ayrılmıştır."

"Sahi mi?"

Hatice Sultan kuşkulu bir gülümsemeyle devam etti:

Bunu yakında görürüz. Ama korkarım padişahımız hayaller kurmuş. Şehzadelerimizin hepsi kahraman değil!

Ertesi gün, şehzade Abdülmecid, Kemalci hükümetin, Vahdettin'in yerine halife olması için yaptığı öneriyi kabul edecekti. 24 Kasım 1922'de, Topkapı Sarayı kutsal emanetler bölümünde, Ankara'dan gelen bir heyet karşısında, resmen halife oldu.

17

Büyük gümüş mangalın içindeki küller çoktan soğumuştu. Halayıklar ancak akşam, yatmaya giderlerken onu yakacaklardı. Kurtuluşun ilk yılında, 1923 yılının ocak ayında, kömür bulunmuyordu. Bütün İstanbul halkı barakalarda da saraylarda da soğuktan titriyordu.

Sultan, ayrıcalığa karşı çıkmasına rağmen Hayri Bey, hâlâ bakanlıklarda kalan birkaç arkadaşına bundan söz etmişti. Boşuna! Eskiden imparatorluk ailesine hizmet etmekle övünüyorlardı; ama bugün hiç kimse iyilik etme tehlikesini göze alamıyordu.

Selma, içi samur kaplı kaftanına sarınmış, hareketsiz oturuyordu. Odasındaki ipek seccadeye özenle, pembe, yeşil, cam-

göbeği renklerinde üç çarşaf sermişti. Dalgın dalgın onlara bakıyordu; onlara kızmıyordu artık. Şimdi çarşafları kurban etmeye karar verdiğinden beri onları güzel bulmaya başlamıştı. Kendilerine göre güzeldiler!

Hafif ayak sesleri duyuldu; içeri sarışın, ince bir kız çocuğu girdi, Selma'nın yanına geldi. Bu Şekerpare'ydi; küçük Tatar kızı Gülnar, Yıldız Sarayı'na gittiğinden beri en iyi arkadaşı olmuştu.

Gideli birkaç ay olmasına rağmen, Selma her aklına geldiğinde, öfkeyle titriyordu. Gülnar'ın gitmesine birkaç saat içinde karar verilmiş, kendisi ancak ertesi gün öğrenebilmişti. İki dost birbirleriyle vedalaşamamışlardı bile. Selma'nın öfkeyle sorduğu sorulara, Sultan da kalfalar da aynı karşılığı vermişlerdi: Gülnar'ın başına devlet kuşu konmuş, birinci Kadınefendi tarafından fark edilmişti. Kadınefendi onu nedimeleri arasına almak istemiş ve iyi bir kısmet bulacağına söz vermişti. Hem Gülnar artık on dördüne basacaktı, kadın olmuştu. Bundan iyisi can sağlığıydı!

Selma alaylı alaylı tekrarladı:

"Öyle ya, bundan iyisi can sağlığı! İşte böyle!"

Merasimle eline altın makası aldı.

Şekerpare korkuyla sordu:

"Bunu yapmamız gerekir mi?"

"Gerekir!"

Arkadaşının tereddütlü hali, son kuşkularını yok etmişti. Kararlılıkla üç çarşafın üstüne eğildi, sonra makası vurarak çarşafları keserek parçaladı: "Al işte, bu sana, bu sana, bu sana! Beni hapsetmenin ne demek olduğunu görürsünüz siz!"

Cesaretlenen Şekerpare yanına gelip ona yardım etti. Sessizce, zorunlu olarak günaha girmenin bilinciyle, iki kız, ince kumaşı güzelce doğruyorlardı.

Ne uzun işti böyle! Bu kadar uzun süreceğini hiç düşünmemişlerdi. Selma:

"Acele edelim," diye fısıldadı. "İçeri biri girip bitirmemize engel olabilir."

Makasları bıraktılar, dört elle yırtmaya başladılar; çılgın gibi, bazen gülerek, geriye dönüş olmamamın rahatlığıyla parçalıyorlardı. Yırttıkları ipek kumaşların hışırtısı kulağa ne hoş geliyordu! Özgürlüğün bu tok ve dokunaklı sesi ne heyecan vericiydi! Ayaklarının dibinde, şenlik kurdelelerini andıran paçavralar serilmişti...

Selma:

"Şimdi paket yapalım," dedi. "Biri Halide Edip'e, diğeri Latife Hanım'a. Çok memnun olacaklarına eminim!"

Selma'nın, İzmir'in işgalinden sonra yas tutan halkı büyülemiş olan o narin ve genç Halide Edip'e karşı özel bir hayranlık duyuyordu. Görkemli Sultan Ahmet Meydanı'ndaki mitingi hâlâ gözlerinin önündeydi. O zamanlar dokuz yaşındaydı, sanki dünyaya o gün gelmişti.

Ama daha sonra iki kızın gözdesi, Mustafa Kemal'in şenşakrak eşi Latife Hanım oldu. Her hareketini ilgiyle izliyor, Matmazel Rose'un saraya gizlice getirdiği kadın dergilerinde çıkan yazılarını merakla okuyorlardı.

Latife Hanım "kız kardeşlerini özgürleştirmeye" karar vermiş, öncülük etmişti. Büyük Millet Meclisi toplantılarını ilk izleyen kadındı, ayrıca eşinin çalışma odasında milletvekillerini kabul ederek herkesi şaşırtmıştı. Politikaya karışmakla mı suçlanıyordu? Kahkahalar atarak, artık kadınların ülkelerinin kaderinde söz sahibi olmaya hakları olduğunu, hatta bunun bir görev olduğunu söylüyordu. Hatice Sultan, Gazi'nin eşinin bilgiç tavırlarına kızarak söyleniyordu:

"Kadınlar, zaten ülkenin kaderinde hep söz sahibi olmuşlardır. Ancak bunu minareye çıkıp haykırmaya gerek duymuyorlardı. Kadın sultanlar, yüzyıllardan beri kafes arkasında divan toplantılarını izlemişler, padişaha önerilerde bulunarak imparatorluğun politikasına yön vermişlerdir... Doğu'da, aklı başında her kadın, kocasının kararlarını etkilemeyi bilir ama bunu ilan etmeyecek kadar sağduyuludur. Şu Latife Hanım, kendilerini her yerde göstermedikçe, seslerini duyurmadıkça

yaşamadıklarına inanan Batılı kadınlar gibi davranıyor. Çocuklar ve ilkel halklar yapar bunu."

Selma ne diyeceğini bilemeden başını salladı. Annesi nasıl anlamazdı? Latife Hanım'ın övüngen olması hiç önemli değildi! Önemli olan eski gelenekleri sarsması, parmaklıkları kırması, haremin kapalı dünyasına biraz soluk aldırmasıydı! *Anneciğim, siz de benim gibi boğulmuyor musunuz? Yoksa boyun mu eğiyorsunuz? Boyun eğmek... Hayır, bu sözcük imparatorluk azametine yakışmıyor hiç. Zamanla Anneciğim filozof olmasın sakın... Oysa ben gencim, yaşamak istiyorum!*

Genç kız derin bir soluk aldı, kendini öyle güçlü, güzel bir gelecek hazırlamak için öylesine müsait hissediyordu ki göz alabildiğine uzanan çayırların karşısında şafak vakti ürperen safkan at gibi ürperiyordu...

Şekerpare sordu:

"Peki, ne yazacağız?"

Selma, arkadaşının sesiyle kendine geldi. Sahi, hanım kahramanlarına ne yazacaklardı? On iki yaşında olduklarını ama çoktandır onların gelmelerini beklediklerini, yardıma hazır olduklarını, dışarıda hayat kaynarken artık haremlikte kapanık kalmak istemediklerini, çıkmak istediklerini, savaşa katılmak istediklerini, yoksa... yoksa öleceklerini!

Şekerpare hayretle:

"Ölmek mi?" diye sordu.

Selma sert sert yüzüne baktı.

"Elbet!"

Saraya gelmeye devam eden satıcı kadınların konuşmalarından öğrendiği, Matmazel Rose'dan aşırdığı gazetelerden okudu şeyler yüzünde kabına sığamaz olmuştu. Ülkesi değişmek üzereydi, İstanbul bir devrim yaşıyordu ve o, Selma oturup nakış işlemek zorunda kalıyordu!

Geçen gün, Halide Edip derneği tarafından kurulan o yeni kız okullarından birinde okumak istediğinde, Sultan'ın gözlerinden şimşekler çakmıştı. Öğretim düzeyinin çok iyi olduğu

söylendiği için ısrar etmeye cesaret etmiş ama anneciği ona karşılık verme tenezzülünde bile bulunmamıştı. Ama Selma cesaretini kaybetmedi; her zaman amacına ulaşmasını bilmişti. Yakında Halide Edip'le Latife Hanım annesiyle konuşmaya geleceklerdi; bu arada hazırlık yapmalıydı.

Şekerpare'yle birlikte, Kurtuluş Savaşı'nda ün kazanmış o gözüpek kadınların öykülerini tekrar tekrar okumuşlardı. "Asker Saime" adıyla tanınan, gösterdiği olağanüstü cesareti yüzünden madalya alan Münevver Saime'nin hayat hikâyesini en ince ayrıntılarına kadar biliyordu. Düğün günü kocasıyla birlikte dağa çıkarak çetelere katılan Makbule'nin serüvenlerini; 9. Tümen'in bir bölüğünün başında, Fransız karargâhına karşı zaferle savaşırken ölen Rahmiye'nin büyük başarılarını okumuştu.

Geleneksel, narin ve sorumsuz harem çiçeği kavramı, artık onlara saçma görünüyordu; Mustafa Kemal'in de belirttiği gibi bu, ünlü ya da adsız kadın kahramanlar olmasaydı, Türkiye, savaşı kazanamazdı.

Latife Hanım, "Savaş bitti, mücadele devam ediyor," demişti. Gerçekten de her gün, Selma'yla Şekerpare'nin heyecanla izledikleri bir yenilik getiriyordu. Bu savaş, Yunan işgaline karşı sürdürülen savaştan çok kendi savaşlarıydı.

Emniyet Müdürlüğü'nün bir emriyle, tramvaylardaki, trenlerdeki, araba vapurlarındaki kadınları erkeklerden ayıran tahta bölmeler kaldırılmıştı. Artık kadınlar, ceza ödemeden kocalarının yanında oturabileceklerdi. Aynı durum lokantalar ve tiyatrolar için de geçerliydi. Ancak bu değişimlerden, hakarete, hatta bütün bunların İslam'a aykırı olduğunu söyleyen tutucuların saldırısına uğrama korkusu yüzünden pek az aile yararlanabiliyordu.

Oysa asıl rezalet, Darülfünun'da artık karma eğitim yapılacağının ilan edilmesiyle patlak verdi. O zamana kadar sınıflar, yüksek eğitim görebilen pek az genç kızı tecrit etmek için kalın perdelerle bölünmüştü. Bundan böyle Müslüman aileler, dikenli bir sorunla karşı karşıya kalmışlardı: Ya kızlarının öğrenimlerine ara verecekler ya da onları sonsuza kadar kocasız

kalmaya mahkûm edeceklerdi. Çünkü en ilerici gençler bile, kadın özgürlüğünü hararet ve inançla savunanlar bile, evlilik gibi ciddi bir olay söz konusu olunca, annelerinin seçimine razı geliyorlardı. Anne de binbir özenle, hiçbir erkeğin yüzünü görmediğine emin olduğu kızı seçiyordu.

Ufukta güneş sararmıştı. Şekerpare kalktığında saat beş olmuştu. Annesinin yanına dönmek zorundaydı. Yalnız kalan Selma, iki yığın halinde özenle toplanmış renk renk kumaş parçalarına bakıyordu. Gölgeler odayı doldurmaya başlamıştı. Öğleden sonra alman güzel kararların üzerine, şimdi belirsizliklerin gölgesi düşürüyordu...

"Neler oluyor, cicim? Çok üzgün görünüyorsunuz!"

"Ah, baba!"

Her türlü protokolü unutan Selma, babasının kollarına atıldı. Onu görmeyeli bir haftadan fazla olmuştu.

Son zamanlarda, damadın harem ziyaretleri seyrekleşmişti. Küçük kız eskiden, onunla konuşmak istediğinde, Hayri Bey'in dairesine geçmek için türlü bahaneler buluyordu. Oysa şimdi, on iki yaşına bastığı o kaçınılmaz günden beri, kadınları dünyadan ayıran ağır kapıdan adımını atamıyordu.

Kıyametleri koparmış, babasını görmek istediğini söylemişti; ama boşunaydı. Kalfalar ve haremağaları isteğine karşı çıkmışlardı: "Artık çocuk değilsiniz sultanım!"

Artık çocuk değilsiniz de ne demekti? Artık baba sevgisine gerek duymayacak kadar büyümek ki miydi? Tabii ki babası da kendisiyle öyle fazla ilgilenmemişti ama yanında oturduğu, arkadaşlarıyla sohbet ettiği ya da okuduğu zamanlar yanında oturmak, Selma'ya her zaman paha biçilemeyecek kadar değerli bir ayrıcalık gibi görünmüştü... Onu seyrederken susuyordu; babası çok yakışıklıydı. Kendisini sinirlendiren ama aynı zamanda da üstün zekânın göstergesi olan alaycı tavrını, her şeyini seviyordu. Onun varlığına ihtiyacı vardı, onu seyretmek bile kendisini mutlu ediyordu.

Güvenle elini tuttu.

"Baba, lütfen anneciğime sorar mısınız..."

Avucundaki el katılaştı, az önce gülen gözler buğulandı; buz gibi bir sesle:

"Küçük hanım, şunu bilin ki ben sizin ulağınız değilim!" dedi.

Göğsüne kocaman bir kaya parçası düştüğünü sanmıştı. Soluğu kesilmiş, omuzları çökmüştü, başını eğdi. Neden bu kadar katıydı? Ona ne demişti ki? Birden ne kadar aptal olduğunu anladı. Biliyordu, haftalardan beri, annesiyle babası Zeynel aracılığıyla konuşuyorlardı! Durumu yüksek sesle çekiştiren iki küçük halayığı bile azarlamıştı bu yüzden... Şimdi kendisi patavatsızlık yapmıştı... Oysa babası çok keyifliydi! Yalnız onu görmeye gelmiş ama o her şeyi berbat etmişti...

Bu kez sesi yumuşadı:

"Selma, buna karşılık babanıza söyleyeceğiniz bir şey varsa, sizi dinlemeye hazırdır."

Selma susuyordu. Ağzını açarsa, hıçkırmaktan korkuyordu; oysa babası ağlamaktan çok nefret ederdi. Bununla birlikte konuşması gerekiyordu, yoksa babası küstüğünü ya da annesinden yana olduğunu sanırdı... O kimseden yana değildi, ikisini de seviyordu ama o kadar farklı biçimde seviyordu ki içinde seven iki ayrı Selma var gibiydi... Bunu sık sık düşünmüştü. Annesi kendisine gülümseyince, bütün dünyayı fethedecek gibi bir duyguya kapılıyor; babası kendisine gülümsediğindeyse, bütün dünyayı unutuyor, mutluluktan uçacak gibi oluyordu. Nedenini bilmiyor ama bu iki gülümseme arasında seçim yapmak da istemiyordu.

Güçlükle başını kaldırdı. Parlayan gözlerle uzun solgun yüzü, ince dudakları, gözkapaklarının köşelerinde yıldızlar oluşturan binlerce kırışığı inceledi. Ona, içine sokmak ve hep içinde tutmak ister gibi bakıyordu.

Hayri Bey bir yaprak sigarası çıkardı, suç ortağıymış gibi göz kırptı.

"Haydi cicim, şu büyük derdinizi anlatın bana."

"Baba, okula gitmek istiyorum!"

"Anlıyorum. Tabii size, orasının, sultanların gidebilecekleri bir yer olmadığı söylenmiştir."

Selma, imayı anlamazdan gelerek üsteledi:

"Ama baba, herkes gidiyor. Hatta Süreyya Ağaoğlu, Hukuk Fakültesi'ne girdi, bütün gazeteler fotoğrafını bastı, Kemal Paşa onu kutladı. "Türkiye'nin geleceği kadınların ilerlemesine bağlıdır, halkının yarısı kapalı kalan bir ülke, yarı felçlidir!" diyor."

Hayri Bey, alışkanlıkla bıyıklarını okşuyordu.

"Hımım! Sanırım o haydut yalnız bu noktada haksız değil!"

Selma, kahramanına yapılan hakareti duymazdan geldi. Önemli olan babasının olur demesiydi.

"Öyleyse gidebilir miyim?"

"Nereye?"

"Okula tabii!"

Hayri Bey muzlarını silkti.

"Söyleyin bakalım, babalar ne zamandan beri kızlarının eğitimlerine karışıyor?.. Özellikle de anneleri sultansa? Israr etmeyin, sizin için elimden bir şey gelmez."

"Gelir, isterseniz yapabilirsiniz!"

Öfkelenen Selma'nın yüzü kızarmıştı.

"Baba, artık dayanamıyorum! Ülkemizde her şey değişiyor, her şey canlanıyor! Hiçbir şey olmamış gibi uyuyan yalnız bizleriz. Bu saraydan ÇIKMAK istiyorum!"

Damadın yüzü hüzünlenir gibi oldu. İç çekerek:

"Sakin olun, Selmacığım," dedi. "Belki de umduğunuzdan daha çabuk çıkarsınız... Ama bu yüzden üzülmenizden korkarım..."

Ne Halide Edip ne de Latife Hanım, işbirlikçi bir satıcı kadının sepetiyle gizlice gönderilen mektuplara karşılık vermişlerdi. Selma ve Şekerpare'nin bütün umutları kırılmıştı. Çarşaf konusuna gelince, Sultan nerede olduklarını sorma zahmetine bile girmemiş, terzilere yenilerini dikmelerini emretmişti. Hem de siyah renkli.

Ortaköy Sarayı'nda hayat eskisi gibi devam ediyordu. Ancak ev daha idareli yönetiliyordu; çünkü yeni vali, sultanların ödeneklerini kesmiş, Büyük Millet Meclisi az aylık bağlamıştı. Bundan yakınmıyorlardı; çünkü görevlerinden alman bütün akrabalar ve dostlar, ayrı güçlükler çekiyordu. Bu da alay konusu ediliyordu. Hatice Sultan'ın alaycı biçimde söylediği gibi, "Yeni zengin olmaktansa, yeni yoksul olmak evladır!"

Sultan, bazı hizmetkârlardan ayrılmak zorunda kalmıştı, ama öteden beri aileden sayılan evin çocukları, halayıklar vardı. Onun tek üzüntüsü, artık yoksulların çorbalarının kesilmesiydi. Bunu tasarruf nedeniyle kaldırmış değildi -sofrasındaki tek tabağı bile paylaşırdı- ama hükümet, bu tür iyiliklere iyi gözle bakmıyordu. Osmanlı hanedanı üyeleri, ortalıkta pek görünmemeliydiler. Bu yüzden Sultan, kapısını çalan herkese gizlice yardım edilmesi emrini vermişti. Gelenler de öyle fazlaydı ki!

O yıl, yani 1923'te İstanbul'da ve bütün ülkede durum çok kötüydü. On yıllık savaş ve işgal yüzünden bitip tükenmiş olan halk, yoksulluktan kurtulamıyordu. Savaştan önce ekmeğin kilosu bir kuruşken, savaş sonunda dokuz kuruşa, etin okkası altı kuruştan seksen kuruşa çıkmıştı. Bu fiyata, onu ancak birkaç ayrıcalıklı insan alabiliyordu. Yüzlerce insan açlık ve soğuktan ölüyordu.

Ankara'daki karışıklıklar yüzünden işler daha da kötüleşmişti; bütün yetkiler, Mustafa Kemal'in başkent yapmak istediği bu büyük Anadolu kasabasında toplanmıştı. Mustafa Kemal, geçmişe sırt çevirerek modern, ileri Avrupa uluslarına benzeyen bir devlet kurmak istiyordu. Türk aydınlarını yüz yıldır etkileyen cumhuriyetçi ve laik Fransa örnek alınacaktı.

"Cumhuriyetçi ve laik..." İşin can alıcı noktası buradaydı! Çünkü Büyük Millet Meclisi Başkanı, başındaki zafer tacı yüzünden bütün yetkiyi elinde bulunduruyorsa da mücadele arkadaşlarının çoğu, "despotça" eğilimlerinden kuşku duyuyorlardı. Halk, Mustafa Kemal'in başbakan olacağı meşruti bir hükümdarlığı beklerken, saltanatın nasıl kaldırıldığını unutmamışlardı.

Aslında, bütün meclis ve onunla yola çıkanlar, Gazi'den sakınıyorlardı. Askeri dehasına hayran oldukları için savaşta çevresine toplanmışlardı; oysa yasal bir hükümet kurulması gereken şu anda, milletvekilleri, sertliğine ve dik başlılığına tanık oldukları bir adamı başa geçirmekten kuşku duyuyorlardı.

1923 ilkbaharında, Ali Şükrü Bey'in öldürülmesi onları dehşete düşürmüştü. Parlamentodaki muhaliflerin önemli liderlerinden bu Trabzon Milletvekili, Mustafa Kemal'e sık sık cephe alır, Halife Abdülmecid'e bazı ayrıcalıklar tanınmasını savunurdu. Bir sabah boğulmuş halde bulundu. Katil hemen bulunmuştu; Gazi'nin özel muhafızlarından Topal Osman adındaki biriydi. Ancak konuşamadan, jandarmalarla girdiği çatışmada öldürülmüştü.

Olay büyük heyecan yaratmış, Mustafa Kemal, politik bir muhalifini ortadan kaldırmakla suçlanmıştı. Çok korkan milletvekilleri, bunun bir uyarı olduğunu düşünmüşlerdi.

Kendi parlamento grubunda bile muhaliflerin çoğaldığını hisseden Mustafa Kemal, güçlü bir halk desteği sağlamaya çalıştı. Milli mücadeleyi yürütmek için 1919'da kurulmuş olan komiteler, başkomutan olarak ona bağlıydı. Ordu yapısındaki bu örgütü siyasi bir partiye, "Halk Partisi"ne dönüştürecek, partinin her köyde şubesi olacaktı. Bunun için ülke çapında bir geziye çıktı. Komite temsilcilerine: "Ülke alçaklarla doludur, uyanık olun! Hükümet etme yetkisi sizin, Halk Partisi'nindir!" dedi.

O sırada, İstanbul'da yeni "dikta"yı eleştiren bazı gazeteciler, saltanatın yakında yeniden kurulacağı iddiaları ortaya attılar. Mustafa Kemal, Ankara'ya dönünce, devam ettikleri takdirde asılacaklarını bildirdi. Halka yapılacak her türlü konuşmalar yasaklanacak, hatta gerekirse parlamento dokunulmazlıkları kaldırılacaktı. Çünkü gerici ya da budala diye nitelendirdiği milletvekillerinin muhalif olmalarına dayanamıyordu. Ancak bu son noktada başarılı olamayacaktı. "Budalalar" üzerine oturdukları dalı kesmesine izin vermeyeceklerdi...

Bunlara öfkelenen eski arkadaşı Başbakan Rauf Paşa istifa etmişti. Eski arkadaşları ve Milli Mücadele'nin en değerli insan-

ları Rahmi, Adnan, Refet Bey, Ali Fuat, Karabekir Kemal'den uzaklaşmışlardı. Mustafa Kemal, çoğunluğun gözle görülür biçimde eridiğini görüyordu. Artık kimse sertliğine, öğretmenle tavırlarına dayanamıyordu. Neyse ki ordu ondan yanaydı, Halk Partisi de bütün ülkede gelişmeye başlamıştı.

Ve özellikle de barış imzalanmıştı!

24 Temmuz 1923'te, sekiz ay boyunca süren pazarlığın ardından, Türkiye'yi temsil eden İsmet Paşa başkanlığındaki Türk heyetiyle Batılı temsilcileri bir araya getiren Lozan Konferansı, parlak bir sonuçla bitmişti. Türkiye imparatorluğunu kaybetmişti ama artık özgün, özerk bir ülkeydi. Halk, bunu da Mustafa Kemal'e borçlu olduğunu biliyordu!

Selma, son işgal kuvvetlerinin ayrılışını her zaman hatırlayacaktı. Yapılacak bir askeri töreni seyretmek için annesiyle Dolmabahçe Sarayı'na gitmişti. Teyzeleri ve kuzenleriyle sarayın Boğaziçi'ne bakan pencerelerinin arkasına sıralanmışlardı. Ekim güneşi, mermer çeşmelerin üzerinde oynaşıyordu. İnsanlar, Boğaz'ın iki yakasındaki rıhtımları doldurmuştu.

Saat on buçukta, Türk piyade birliği, önde Bahriye bandosuyla, alandaki yerini aldı. Beyaz ayyıldızlı kırmızı bayrak çekilmişti. Birkaç dakika sonra, savaşlarda parçalanan bayrağını taşıyarak 66. Fransız birliği, ardından İtalyan ve İngiliz birlikleri geldiler. Türklerin tam karşısına sıralandılar. Kıyıda kordiplomatik, tam takım halinde, hazırolda gibi dimdik ayakta duruyordu.

Saat 11.30'da müttefik yüksek komiserleri, General Pelle, General Harrington, Garroni Markisi göründüler; sırmalı üniformaları içinde, yüzleri solgundu. İstanbul valisi, heyecanını zor gizleyen sıkı adımlarla onları karşılamak üzere ilerledi.

O sırada bando çalmaya başladı; sırasıyla İngiliz, Fransız ve İtalyan milli marşları çalındı. Sonunda Türk marşı, rüzgârda dalgalanan al bayrağın gölgesinde, gökyüzüne ağır ağır yükseldi. Müttefik birlikler, önünden geçerek onu selamladıktan sonra, yerlerinden ayrılarak teknelere bindiler.

Savaş gemileri, birbiri ardına milli marşlarını çalarak, beş yıl egemen oldukları Türk toprağından uzaklaştılar. Halk ses-

sizce, bakışlarıyla Boğaz'ın mavi sularında küçük, gri bir nokta haline gelinceye kadar onları izledi...

Dolmabahçe Sarayı'nm pencerelerinin birinde, yeniyetme bir kız çocuğu, annesinin elini sıkıyor, yaşlı gözlerle birbirlerine gülümsüyorlardı.

Birkaç gün sonra, Selma, top sesleriyle yatağından sıçradı. Korktuğu da buydu: "Gider gibi yapmışlar, sonra geri mi gelmişlerdi?" Çıplak ayaklarıyla pencereye koştu, ufka baktı. Tek bir savaş gemisi yoktu, sabah sisi içinde, Boğaz'da yalnızca birkaç küçük balıkçı teknesi dolaşıyordu. Oysa top atışları düzenli, belli aralıklarla devam ediyordu. Selma, öfkeden yüzünün yandığını hissetti. Hemen kaftanını aldı! İki dakika sonra, Sultan'ın odasındaydı.

"Hayır cicim, bunlar ne İngilizler ne Fransızlar ne İtalyanlar. Tanrı'ya şükür Yunanlılar da değil! Cumhuriyet ilan edildi!"

Selma, Matmazel Rose'un derslerini dinlemediğine üzülerek bağırdı:

"Cumhuriyet mi? Fransa'da olduğu gibi mi?"

Sultan kuşkuyla yüzünü buruşturdu:

"Pek çok Türk'e göre cumhuriyet, özgürlük, eşitlik ve kardeşliktir... Ama korkarım bunların hiçbiri olmayacak. Rauf Bey'in çok kızdığını öğrendim. Karar birkaç saat içinde verilmiş. Ona da muhalefetteki yüz kadar milletvekiline önceden haber bile verilmemiş. Her yerde, bu işin Mustafa Kemal'in yeni bir darbesi olduğunu ilan ediyormuş; bu arada kendini de cumhurbaşkanı seçtirmiş!"

Bunları, İstanbul basını da aynen yazacaktı. Gazete başlıkları, bir hükümet darbesi olarak gördükleri bu işi hazırlayana karşı pek hoşgörülü değildi: "Cumhuriyet, milletin şakağına bir tabanca dayanarak ilan edildi!"-" Mustafa Kemal tarafından birkaç gün içinde hazırlanan ve herkese kavuk sallayan birkaç kişiye onaylatılan bir anayasayla kurulan yeni Türk Devleti bu mu?"- "Gazi'ye verilen yetkiler, hiçbir padişahın sahip olamadığı kadar fazla!" Mustafa Kemal'i Hıristiyanlıktaki baba, oğul ve kutsal ruh

üçlüsüne benzetenler de vardı. Gerçekten bütün yetkiler onda toplanmıştı. Hem reisicumhur, hem hükümet başkanı ve hem de başkomutandı; aynı zamanda Türkiye'nin tek siyasi partisinin de başkanıydı. Meşrutiyet ya da batı tipi demokrasi özlemi içinde olanlar için tam bir şoktu bu. Bundan böyle kimsenin, Gazi'nin kararlarına karşı çıkamayacağını biliyorlardı.

Oysa sokaklar bayram havasındaydı. Halk müzikle kutlama yapıyor, meşaleler yakılıyordu. Cumhuriyetin ne olduğu pek bilinmiyor ama her şey ondan bekleniyordu! Merkez hapishanesindekiler bile "Yaşasın cumhuriyet, yaşasın adalet!" diye bağırarak hemen salıverilmelerini istiyorlardı.

Selma'ya göre Türkiye'nin cumhuriyet ya da monarşi olması önemli değildi, şimdi nasıl olsa Mustafa Kemal başkandı. Buna karşılık, içinden "Altın Gül" dediği insanın bazı kararlarına kızmıyor değildi. Hele aristokrat İstanbul yerine Ankara'yı başkent ilan etmesi! Bundan epeydir söz ediliyordu ama kimse inanmıyordu. Çorak Anadolu yaylasındaki bu kasaba, imparatorluğun gurur kaynağı, o güzel İstanbul'un yerini nasıl alabilirdi? İki kıta arasında bir yüzük taşı gibi duran, Hicret'in on üç yüzyıl önce Apollon'un bir kehanetinden doğmuş, bütün kültürlerle ve bütün uygarlıklarla yoğrulmuş olan İstanbul, Doğu'yla Batı arasında tek kavşaktı. Ama Mustafa Kemal gibi biri için soru sormak bir lükstü, o bunların cevaplarını tercih ediyordu. 13 Ekim 1923'te İstanbul, onu dünyanın merkezlerinden biri haline getiren bin yıldır süregelen önemini kaybediyordu.

İşte bu sırada, Ahmet'in babası, damadın kâtipliği görevinden ayrılmaya karar verdi ve Ankara'da yeni bir görev kabul etti; çünkü Kemalizmin gözde olduğu şu günlerde damadın katipliği pek hoş karşılanmıyordu. Selma, Ahmet'i aylardır görmemişti, en son on iki yaşına bastığı gün görüşmüşlerdi. Ama birbirlerine uzun mektuplar yazmışlardı; mektupları, küçük sultanın her dediğini yapan Zeynel götürüyordu. Ancak Ahmet'le görüşmek istediğini söylediğinde, kaşlarını çatmıştı.

"Başımın tacısın ama biliyorsun ki bunu yapamam!"

"Ağa, bana yardım edebilecek tek insan sensin! Ahmet gidiyor, onu kesinlikle son bir kez görmem gerek!"

Öyle ağlamıştı ki sonunda haremağası razı gelmişti. Küçük kızını öyle seviyor, onun da kendisini sevmesini öyle istiyordu ki! Tek bir gülümsemesi her şeyi yaptırabilirdi.

"Bülbül yuvası"nda vedalaşmışlardı. Zeynel kapının önünde nöbet tutmuş, onlara on beş dakika vermişti.

Ahmet en güzel elbisesini giymişti, yüzü solgundu, ayakkabılarına bakıyordu.

"Onu görmek istemek nereden aklıma geldi? Memnun bile görünmüyor... böyle olacağını bilseydim!.. Oysa bana ne güzel mektuplar yazıyordu... Neden hiç konuşmuyor?.. Bak işte, kıpkırmızı kesiliyor... zavallı, zaten hiç tutarlı değildi... Haksızlık ediyorum... mutsuz... Ben de mutsuzum! Çok mutsuzum! Oysa beni terk eden kendisi!.. Tanrım, on beş dakika ne uzun sürermiş böyle... Benimle konuş Ahmet, konuş benimle, yoksa çatlayacağım..."

"Ahmet!"

Çocuk başını kaldırdı. Ağlıyordu.

"Ahmet, yalvarırım ağlama, ağlamanı yasaklıyorum!.. Asıl ağlaması gereken benim!"

"Sen mi? Neden Sultan'ım?"

"Çünkü beni terk ediyorsun!"

"Bunu söylememem gerekirdi. Ne kadar üzgün görünüyor... Susuyor, kendini savunmuyor bile... Bunu nasıl yapsın ki? Babasını suçlamış olurdu... Hep böyle olur, büyükler durmadan ilkelerinden söz ederler ama işlerine gelince onları unuturlar! Neyse ki anneciğim böyle biri değil... Babam da... tabii!"

"Üzülme Ahmet, Ankara'da pek çok dost edinirsin kendine... Beni unutursun..."

"Sultanım, ben mi seni unuturum?"

Ona sitemle öyle baktı ki Selma utandı, neden olduğu ve paylaşmayı başaramadığı acıdan utandı. Oysa gideceğini öğrenince, yüreğinde bir taş varmış gibi hissetmiş ve bunun aşk olduğunu düşünmüştü. Hatta kendisiyle kaçmasını önereceğini

bile hayal etmişti... Belki de kabul edebilirdi... Oysa bunu yapacağına, oturmuş ağlıyordu... Elini bile tutmamıştı... Boğazının düğümlendiğini hissetti, Ahmet gideceği için değil ama birdenbire onu sevmediğini anladığı için.

Birden saçlarını bağladığı mavi kadife kurdeleyi çıkarıp ona uzattı. Ahmet'in yüzü ışıdı, öylesine mutlu görünüyordu ki Selma yalan söylemiş gibiydi... Ama bunun alt tarafı bir kurdele olduğunu söyleyebilir miydi? Zaten kendisi de bu işlerden ne anlıyordu?

Selma, birkaç gün sonra, sevgili Gülfiliz'ini de kaybetti. Ahmet gittiğinden beri en iyi dostu olarak o kalmıştı. Bir sabah, bebeği kucağında, ağlayarak gelmişti. Maliye'de memur olan kocası Ankara'ya atanmıştı. Ama Gülfiliz gitmemekte direnmiş, annesi olarak gördüğü Sultan'dan kendisini ve bebeğini alıkoyması için yalvarmıştı.

Sultan, saatlerce genç kadına kocasıyla birlikte gitmek zorunda olduğunu anlatmaya çalışmıştı. Selma da Gülfiliz'in yanında saatlerce oturmuş, olanaksız görünse de, annesinin yumuşamasını beklemişti. Ufukta, gökyüzü kararmayıncaya kadar, yani Gülfiliz'in gitme saatine kadar...

Bu üzüntülerden kurtulsun diye Selma, güzel Çerkez kızının onuruna, haremdeki bütün arkadaşlarının katılacağı bir araba gezintisi ve Haliç sırtlarında bir piknik düzenlenmesini istedi.

Sonbaharın son günleriydi; bakır renkli ve mora çalan kırmızı yaprakların arasından süzülen ışık, dar taş yolların üzerinde titreşiyordu. Alınları kınalı, boynuzları nazar boncuklu öküzler, kokulu çiçeklerden çelenklerle süslenmiş, renk renk arabaları çekiyordu; geçmiş günlerde, köy ağalarının kağnılarını çeker gibi...

İçeride, ipek perdelerin ardında, geniş yastıklara uzanmış kadınlar, eski zamanlardaki gibi gevezelik edip gülüşüyorlardı. Bütün bu neşenin ortasında, bayramın kraliçesi Gülfiliz susuyordu. Selma ona dayanmış, elini tutuyordu. Genç halayığın bakışları içine işliyordu. Ahmet'in bakışları gibi acı doluydu, dudakları, "pek yakında" derken, gözleri "asla" diyor gibiydi.

Kızcağızın neşeli geçeceğine söz verdiği bugün, mezarlıkları ziyaret gününe dönmüştü. Israr ettiğine pişmandı, Gülfiliz'i şen-şakrak haliyle hatırlamak isterdi ama büyü bozulmuştu. Gülfiliz bir yıl sonra birkaç günlüğüne İstanbul'a gelecek; Selma da büyüyünce, herhalde Ankara'ya gidecekti- Yapılan şakalara ve verilen sözlere rağmen birbirlerini sonsuza kadar kaybettiklerini biliyorlardı. Gözyaşları birbirlerini bir daha asla göremeyeceklerini anlatıyordu.

Yeni halife Abdülmecid, Dolmabahçe Sarayı'nda rahat bir hayat sürüyordu. Elli beş yaşındaki bu kibar insan, zamanını resim, müzik ve din bilgisiyle uğraşarak geçiriyordu. Politikaya katılmak istemiyordu, çok sofu olduğundan, 350 milyon Müslüman'dan sorumlu olan Müminlerin Emiri görevini çok ciddiye alıyordu.

Haftada bir kez cuma selamlığı için çıkıyordu. Bu törene eski görkemini kazandırmak için ısrar etmişti. Bu yüzden her cuma, yanında kalabalık maiyetiyle Ayasofya Camii'ne ya da kentin başka büyük bir camiine gidiyordu. Bir hafif süvari mangasının ortasında, bazen arabasından inerek şahane beyaz bir ata biniyordu. Yoldan geçerken, halk toplanıp onu alkışlıyordu. Beyaz uzun sakalı, menekşe rengi gözleriyle, yakışıklı ve kibirli görünüyordu.

Halife bazen altın yaldızlı beyaz saltanat kayığıyla Boğaz'ı geçip büyük Üsküdar Camii'ne gidiyordu. Hatta iki üç kez, 1453'te on sekiz yaşındayken Bizans'ı fethetmiş olan atası Fatih Sultan Mehmed'in kaftanı ve sarığını giymişti.

Bu gösteriler ve halifeye gösterilen açık ilgi, Türkiye'nin yeni hakimini çok kızdırıyordu. Üstelik Abdülmecid, büyükelçileri, bazı yabancı ziyaretçileri, hatta içlerinde Kurtuluş Savaşı kahramanı ve kendisine hâlâ "hükümdarım," diyen Rauf Paşa'yla Refet Bey'in de bulunduğu Türk politikacılarını da kabul ediyordu. Refet ona son derece güzel safkan bir at armağan etmiş, halifenin yaptıklarını ve davranışlarını izleyen İstanbul basını, bu olayı ayrıntılarıyla anlatmıştı.

Abdülmecid, ülkede memnun olmayanları istemeden mıknatıs gibi çekiyordu. Bunların sayısı fazlaydı: Eski büyük aileler, emekli generaller, azledilen memurlar, eski saraylılar ve özellikle din adamlarıydı!

Zaferden beri Mustafa Kemal gerçekten din işlerine karışmamıştı. Kısa süre önce, Şeyhlülislam'ı kovarak bütün Müslümanları kızdırmıştı. Ankara'da kadınların örtüsüz sokağa çıkmak zorunda oldukları, yakında bütün ülkenin aynı durumda olacağı söyleniyordu. Son rezalet... Gazi kendi heykelini diktirmişti... hiçbir padişah bunu göze alamamıştı; çünkü heykeli puta tapma gibi gören din, bunu yasaklamıştı.

Muhalifler, İslam adına, artık yavaş yavaş toplanıyordu. Camilerde ve halk meydanlarında, hocalar ve şeyhler "bu dinsizler hükümetine" karşı ağızlarına geleni söylüyorlardı. Eskiden, kurtuluş mücadelesinde ona yardımı olan aynı tekkelerde, karikatürleri ve aleyhine yazılan yazılar dağıtılıyordu. Despotluğu ve özel hayatı tartışılıyordu. Latife Hanım'ın kıskançlığından bıktığı için boşanmış ve bekârlık hayatına dönmüştü.

1923 yılı sonbaharında, Fikriye'nin intihar etmesi, saygınlığını arttırmayacaktı. Eskiden yakışıklı generaline delice âşık olan bu genç akraba, boşandığını öğrenir öğrenmez Ankara'ya dönmüştü. Her şeyi kabule hazırdı. Mustafa Kemal onu istememişti. Ertesi günü, bir hendekte ölüsü bulundu. Tabancayla kendini öldürmüştü.

Artık yalnızca saltanat yanlıları ve din adamları değil, bütün bu aşırılıklardan yılan birçok demokrat da halifeden yanaydı. Sonuçta, Abdülmecid çok iyi meşruti bir hükümdar olabilirdi; dürüst, namusluydu ve ileride, bakanlarıyla çatışmaya girecek birine benzemiyordu.

Mustafa Kemal gelebilecek tehlikeleri sezmişti. O güne kadar yakın çevresinde "Ortaçağ uru," diye nitelediği halifeliği ortadan kaldırarak, halkla karşı karşıya gelmeye çekinmişti. Ama sözünü geçirebilmesi için de onun yıkılması gerektiğini biliyordu.

Bu fırsatı ona veren yine Abdülmecid oldu. Halifelik görevini gereğince yapabilmesi için ödeneğinin arttırılmasını iste-

di. Mustafa Kemal, "Halifenin mütevazı yaşaması gerekir; aslında halifelik varlığı kanıtlanmamış bir tarih kalıntısıdır," diyerek sertçe karşılık vermişti.

Artık düşmanlıklar ortaya çıkmıştı. Gazi'nin teşvikiyle resmi basın köpürdü: "Halifelik neye yarıyor? Devlete pahalıya mal olan, saltanatı yeniden getirmeye yarayan bir kurum!" Bunun üzerine ılımlı gazeteler de "Halifelik ülkemiz için paha biçilmez bir hazinedir. Onu ortadan kaldırırsak, Türkiye, on milyon nüfusuyla, İslam âlemindeki bütün önemini kaybeder ve Avrupa'nın gözünde de küçük bir devlet olur," diye yazıyorlardı.

Bomba, 5 Aralık'ta, Ağa Han'ın bir mektubunun üç İstanbul gazetesinde yayınlanmasıyla patladı. İsmailiye mezhebinin başkanı, halifenin aşağılanmasını kınıyor ve ona "Bütün Müslüman ülkelerinin saygı ve güvenini sağlayacak biçimde" davranılmasını istiyordu.

İletilen mesaj zararsızdı ama Londra'dan postalanmıştı. Bu fırsat kaçmazdı! Mustafa Kemal bunun bir komplo olduğunu, Ağa Han'ın Türk halkını bölmek isteyen dış güçlerin bir ajanı olduğunu söylüyordu. Mektubu yayınlama cesaretini gösteren gazete yöneticileri tutuklanarak mahkemeye sevk edilmişlerdi. Bir "vatana ihanet" yasası oylandı, buna göre cumhuriyete karşı ya da eski rejimden yana olanlar idam edilecekti. Mustafa Kemal, halife lehine konuşmaya kalkışan Diyanet İşleri başkanını uyararak, bir daha böyle konuşursa idam edileceğini söyledi. Bütün ülkede subaylar, memurlar, din adamları tutuklandı. Türkiye bir darbe eşiğinde gibiydi.

Halifeyse sarayında, fırtınanın dinmesini beklerken susuyordu. Ancak Gazi bu işi bitirmeye kararlıydı. İstanbul valisine emir vererek cuma selamlığını yasaklattı. Eğen halife camiye dua etmeye gidecekse, bir araba kiralayabilirdi; artık süvari alayına ve saltanat kayığına el konmuştu. Şehzadenin ödeneği öyle kısıtlanmıştı ki artık katip ve danışman tutamayacaktı. Her şeye rağmen kalmak isteyen sadık adamlarına, "kendi güvenlikleri için" saraydan derhal ayrılmaları önerildi.

Aradan iki ay geçti. Mustafa Kemal, İzmir bölgesinde yapılan yıllık manevraları izlemek üzere gitmişti. Halifenin yakınları yine umutlandılar: bütün bunlar yalnızca birer uyarıydı! Aslında Gazi, komutanlara danışmak için gitmişti. Günlerce süren tartışmadan sonra, Osmanlı ailesinin dini yetkilerine son verilmesi gerektiğine onları ikna edebilmişti.

Ordu ondan yanaydı, darbeyi indirebilirdi. Ya Büyük Millet Meclisi? Onu da elinde tuttuğunu biliyordu. Her zamanki gibi birçok milletvekili ayaklanacak ama sonunda ona karşı çıkamayacaktı. Zaten önlemlerini de almıştı. En ünlü karşıtlarından olan Rauf Paşa'yı çağırtarak, Halk Partisi'nin merkez kurulu karşısında, meclisten ve ülkeden çıkaracağı tehdidiyle, cumhuriyete ve başkanına bağlılık yemini ettirmişti... Neler hazırlandığını ve bunları önlemeye güçlerinin yetmeyeceğini bilen Rauf Paşa ve Refet Bey, Ankara'yı terk etmişlerdi.

27 Şubat 1924'te, son bir saldırı yapıldı. Eski rejim yandaşlarının çevirdikleri dolapları açıklayan Kemalci grup, halifeliğin kaldırılmasını istedi. Bir haftalık direniş ve kavgaların ardından, Büyük Millet Meclisi 3 mart günü, açık oylamayla, yalnız Abdülmecid'in değil Osmanlı ailesinden bütün şehzade ve sultanların derhal ülkeden çıkarılmasını karara bağladı.

"Üç gün içinde, hepimizin gitmesi gerekiyor!"

Şehzade Osman Fuat, öfkesini tutamıyordu. O sabah saat 9'da, Hatice Sultan'ın dairesine gelmişti; halifenin, iki karısının ve çocuklarının şafak vakti, *Orient Express*'le İsviçre'ye hareket ettiklerini öğrenmişti.

"Mabeyncisinin bana anlattığına göre, halife kütüphanesinde kitap okurken, vali ve polis müdürü gelmiş. Hatta kaçmasın diye sarayın çevresini kuşattırmışlar. Halife çok vakurmuş; yalnızca hazırlanması için birkaç gün istemiş. Herifler reddetmiş! Halkın tepki göstermesinden korkmuşlar. Zaten gazetelerin, haberi yirmi dört saatten önce yayınlamalarını yasaklamışlar. Şehzadenin bir an önce gitmesi gerekiyormuş. Ona, ancak bavullarını toplayacak kadar zaman tanımışlar...

Sabah saat 5'te, çalışanlar büyük salonda toplanmış, herkes ağlıyormuş. Halife çok heyecanlıymış. Birkaç kişinin elini sıktıktan sonra: "Ülkeme asla kötülük etmedim ve etmeyeceğim. Aksine, ölünceye kadar, hatta daha sonra bile kalkınması için Tanrı'ya dua edeceğim," demiş.

Sonra emniyet müdürü onu bir arabaya atmış. Ancak Sirkeci Garı'na değil de her türlü gösteriyi önlemek için kentten 25 kilometre uzaktaki küçük bir istasyona götürmüşler.

Selma, ağzı açık dinliyordu. Hiçbir şey anlamamıştı. Yollar boyu, işgal güçlerinden korkmuşlardı. İngilizlerden ve Yunanlılardan her şey beklenirdi! Oysa şu anda savaş kazanılmıştı, Türkler, halifeyi ve kendilerini göndermek istiyorlardı... Çıldırmışlardı! Kuşkusuz yanlış anlaşılmıştı! Anneciğim, her zamanki gibi Fuat Dayı'yı yatıştıracak, ona açıklayacak, her şeyi düzene koyacaktı... Selma, annesine soru sorarcasına baktı, Sultan yüzünü ellerinin arasına gizlemişti, alçak sesle:

"Sürgün mü? Olacak şey değil!" dedi.

Çiçekli odada, şehzade avının üzerine hazırlanan bir aslan gibi dolanıp duruyordu.

"Uyrukluğumuzu kaybettik, artık ülkemize ayak basmamız yasaklandı. Mallarımıza el kondu, yalnızca kişisel eşyalarımızı götürmeye hakkımız var! Ha, unutuyordum: Yüce gönüllü hükümet, her birimize 1000 altın lira veriyor, bu para bize ancak birkaç ay yeter! Sevgili halacığım, durum böyle işte: Suçlular gibi cezalandırılıyoruz! Hatta aramızda Türkiye uğruna kanını verenler de!"

Elini, savaş alanlarında kazandığı nişanlarla donanmış göğsüne götürdü, dudakları titriyordu. Selma, ağlayacağını sandı. Başı dönüyordu. Hayır, gerçekten anlamıyordu... Gitmek mi? Nereye? Niçin? Ne kadar süreyle? Fuat Dayı, "ebediyen" demişti.

"Ebediyen" ne demek?"

İstemeden bağırmıştı. Annesi ona baktı... Öyle solgundu ki...

"Anneciğim!"

Selma, Sultan'ın ayaklarına atıldı.

"Doğru değil, değil mi! Doğru olmadığını söyleyin!.. Bize neden sitem ediyorlar?.. Lütfen anneciğim, Fuat Dayı, bana cevap verin! Neler oluyor?"

"Olan şu ki Mustafa Kemal..."

Selma doğruldu, rahatlamıştı.

"Paşa mı? O zaman işler yolunda! Ona gidip, yanılttıklarını, asla kendisine karşı hareket etmediğimizi açıklarız! Hatırlayın anneciğim, onun büyük bir vatansever olduğunu söylemiştiniz... Savaş sırasında, her gece zafer kazanması için dua ediyordunuz... Sonra şu gizlediğimiz subay... Ankara'ya gidip Paşa'ya her şeyi anlatmalıyız. Anlayacağından eminim!"

Annesi başını neden çeviriyor? Fuat Dayı neden omuz silkiyordu? Kendisini dinleyen yoktu.

"Sultan, üç günümüz olduğunu unutmayın," dedi şehzade.

Birden eğildi ve odadan çıkıp gitti.

Sis... Selma'nın bir sis perdesi altında hatırladıkları, iç çekişler, telaş, gözyaşları, küçülmeler, beklenmeyen iyilikler, bağlılıklar, ihanetlerdi...

Üç gün boyunca bu gürültüden, bu karışıklıktan, kalfaların dırdırlarından, aralarında tartışarak eşyaları toplayan haremağalarından, onu teselli etmek için özellikle peşinde dolaşıp duran Matmazel Rose'dan kaçmak için odadan odaya gezerek gizlenmek istemişti. Bu karmaşa içinde, sakin, dantel gibi işlenmiş sarayını artık tanımaz olmuştu, kendini evinde gibi hissetmiyordu. Bu karışıklık ve gürültü, vaktinden önce onu kapı dışarı etmişti.

Sonunda odasına kapanmış, belleğine kazımak için sevdiği eşyalara tek tek bakmıştı. Ama artık onları göremiyordu, canlılıkları kaybolmuş gibi sis perdesine gömülmüşlerdi... İki hizmetçi iki büyük bavulu getirip de hangisini götürmek istediğini sorunca, şiir kitabıyla defterlerini bavulun dibine atmış, kalanları onlara bırakmıştı. Hayri, bavulunun çok küçük olduğundan, eşyalarını içine sığdıramadığından yakınınca, kendisininkini yarısını ona ayırmıştı.

Çevresindeki bu sis perdesinden bazı renkli parçacıklar görebiliyordu. Annesinin elbisesinin üzerine eğilmiş, dikiş kıvrımlarına mücevher diken terzileri; Sultan'ın, bunları götürmeye hakkı olduğunu ileri sürmelerini; ama belki de aşırı çalışkan bir gümrükçüyle karşılaşabileceklerini... Hatta bir cebe usulca giren bir zümrüdü bile hatırlıyordu... Sonra Zeynel'i, bir sandığın üstüne çıkmış, herkesi azarlayan, bir orkestra şefi gibi kollarını sallayan Zeynel'i... Sonra kargaşa arasında, gülümseyen, teselli eden ve yatıştıran Sultan'ı...

"Korkmayın çocuklar, birkaç aya kalmaz, halk bizi yine çağırır..."

Halk şu anda susuyordu. Hükümet gerekeni yapmıştı. Bütün büyük kentlerde, olağanüstü mahkemeler kurulmuştu; "Vatana ihanet yasası", halifenin ve şehzadelerin kovulmalarını tartışanlara uygulanacaktı.

Üç gün boyunca, Ortaköy Sarayı'na dostları gelip gitmişlerdi. En azından gözetim altında olmayanlarla. Üç gün boyunca, nereye gideceklerini düşünmüşlerdi. Daha önce hiçbir Osmanlı sultanı ülkesinden çıkmış değildi; yaşlılar arasında, saraylarından çıkanlar bile enderdi.

Önce Fransa'dan, iklimi İstanbul'unki kadar yumuşak, göğü mavi, boğazının adı "Akdeniz" olan Nis'ten söz edilmişti. Ama sonunda Sultan Beyrut'u seçmişti, hem çok yakındı, çabucak geri dönebilirlerdi!

Selma, babasının ne düşündüğünü merak ediyordu. Kovulma kararından beri onu görmemişti. Zavallı, kitaplarını, bütün kâğıtlarını toparlıyor olmalıydı... Birden onunla konuşmak istedi. Ağlayarak durmadan ellerini öpen bu kadınlardan usanmıştı.

Haremin kapısında artık muhafız yoktu. Çalışma odası boştu, babası bey dairesinin büyük salonunda da değildi. Odasındaki çekmeceler boşaltılmıştı.

Selma, kalfaları devirerek şimşek gibi salona döndü. Annesine koştu.

"Anneciğim, babam nerede?"

Sultan, alışılmadık yumuşak bir tavırla saçlarını okşadı.

"Cesur olun, Selmacığım. Damatların seçme hakları yoktur... Babanız gelmeyecek."

Kelimeler boşlukta çınladı... Göğsünün içini, karnını, tırnaklarının ucuna kadar bütün vücudunu oyan, buz gibi bir boşluk kaplamıştı. "Gel... me... ye... cek..."

Anlamıyordu... Bütün vücudu ağırlaşmıştı, başı hafifçe dönüyordu... Anlamıyordu.

Ona veda bile etmeden gitmişti.

7 Mart 1924 Cuma günü, sabahın sekizinde her yer pırıl pırıldı.

Onları İstanbul'dan uzaklara götüren trende, bir sıranın üstüne büzülmüş olan Selma, kendisini terk eden ülkesini seyrediyordu... Gözlerinin önünden yüksek çam ormanları, yarıltılı dereler ve kolza tarlaları arasında beyaz başörtülü kadınlar geçiyordu.

Gözlerinin önünde, ince bir yağmur çiseliyordu.

İKİNCİ BÖLÜM:

LÜBNAN

1

Beni istediği kadar tokatlasın, gözlerimi yere indirmeyeceğim. Bir kere olsun sızlanırsam intikamını almış olacak, vurmasına gerek kalmayacak ve beni affetmiş olacak. Ona bu zevki tattırmayacağım. Çünkü bunu yaparsam onun haklılığını kabul etmiş olurum...

Avluda, siyah giysili kadının ve kızıl saçlı kızın etrafında öğrenciler sessizce kümelenmişlerdi. Eğlence gibi başlayan şey bir drama dönüşmek üzereydi -kendini bir şey sanan kızın nihayet ağladığını görmüşlerdi!.. Mère Archilée öyle sert vuruyordu ki, kızın bir tarafını kıracaktı; kız o kadar zayıftı ki... Acaba niye bağırmıyordu bu aptal kız? Canı yanmadan önce bağırması gerektiğini bilmiyor muydu? Hem 'Mère'ler yufka yürekli olurlar, çığlık atılmasına dayanamazlardı.

Rahibe durdu, yorulmuştu. Selma küçümser bir ifade takınıp çenesini ileri doğru uzattı; celladın karşısındaki inanç kurbanı gibiydi.

"Bu dersi yüz kere yazacaksınız!"

"Hayır!"

Öğrenciler şaşkına dönmüşlerdi. Bu küçük Türk kızı amma da yürekliydi!

Mère Archilée sarardı.

"Siz şeytanın ta kendisisiniz! Baş rahibe ne diyecek, göreceğiz!"

Etekleri kolları uçuşarak hışımla baş rahibenin odasına yöneldi. Esmer bir kız çocuğu Selma'ya usulca yaklaştı. Bu, büyük dürzü ailelerinden, yüzyıllar boyu Lübnan dağlarına egemen olmuş derebeyi ailelerinden birinin kızı Emel'di.

"Kovulacaksınız, hem anneniz ne diyecek sonra?" diye endişeyle sordu.

"Beni tebrik edecektir!"

"???"

"Annem ailemize hakaret edilmesini kabul edemez. Şu sözde tarih öğretmeni yalancının biri!"

Bir rahibeye nasıl yalancı denirdi! Öğrenciler kulaklarına inanamamışlardı. İçlerinden bazıları, bu inanılmaz hakareti diğerlerine anlatmak için gruptan ayrıldılar. Neler olacağını önceden tahmin etmek biraz zordu, ama herhalde çok eğleneceklerdi.

Koyu renk döşemeli odasında, Mère Marc, tanrının kendisine ilham vermesi için haçın önünde durmuş dua ediyordu. Bu, tipik bir başkaldırı olayıydı ve sert davranmaya mecburdu ama şu küçük kızı ailesi aleyhine konuşması için zorlayabilir miydi? Geçen yıl da, Haçlıların konu edildiği dersten sonra buna benzer bir sorunla karşılaşmıştı. Sınıftaki iki Müslüman kızının babaları gelip, tek kelime söylemeden çocuklarını okuldan almışlardı.

Mère Marc'ın Beyrut'ta yönettiğine benzer kuruluşlar -Besançon Sörleri- her dinden çocuğa açıktı. Amaçları "yoldan

çıkmış kuzuların" dinlerini değiştirmek değildi ama Tanrı'nın kelamının, günün birinde, rüzgârın taşıdığı tohum gibi filizleneceği ümidini hiç yitirmezlerdi.

Kapı üç kez belli belirsiz vuruldu. Lacivert üniformasını süsleyen beyaz yakasının üstündeki alev alev saçları, dimdik başıyla, gözlerini yere dikmiş duruyordu. Esaslı bir reverans yaptı.

"Kalkabilirsiniz küçük hanım!"

Mère Marc, fildişi uzun parmaklarıyla masanın üzerine vuruyordu;

"Beni kararsızlığa ittiniz çocuğum. Benim yerimde olsanız ne yapardınız?"

Ne sitem dolu bakışlarını ne de cevabının nezaketinde saklı olan kırıcılığı önceden ayarlamamıştı.

"Yerinizde olmak şerefine sahip değilim sayın baş rahibe."

"...ra-hi-bem!"

"Efendim?"

"Baş rahibem!"

"Evet, sayın rahibe."

Mère Marc, bu unutkanlığını Fransızca'ya yeterince hâkim olamayışına bağlayarak, tatlı bir sesle devam etti:

"Mère Archilée kovulmanızı istiyor. Sınıfta disiplinden eser kalmadığını düşünüyor."

Selma susuyordu. Annesini düşünüyordu. Zavallı anneciği! Arkadaşları kendisine "altes" yerine "aptes" dedikleri için okula gitmeyi reddeden Hayri'den sonra, şimdi de kendisi onu üzmüş olacaktı. Sultan'ın üzüleceğini düşününce yelkenleri suya indirdi.

"Sayın rahibe, size büyükbabanızın deli, büyük amcanızın kanlı bir cani, diğer büyük amcanızın ahmak, sonuncusunun da bir 'alçak' olduğunu zorla ezberletilseydi, ne yapardınız?" sesi titriyordu.

Mère Marc önce haça baktı, sonra, gözleri parlayarak Selma'ya döndü:

"Efendimiz Hazreti İsa çarmıha gerilmişti, çünkü çağdaşları onun sahtekâr olduğunu düşünüyorlardı. İnsanların yargıla-

rı kendi çaplarını yansıtır. Aslında gerçek bir tarih yoktur, sadece bakış açıları vardır. Gerçeği bilecek tek varlık, bakış açısı olmayan varlıktır, çünkü o, hiçbir yerde değildir. Her yerdedir! O, Tanrı'dır."

Gerçek adına savaşmış ve onun uğrunda hayatını feda etmiş, Haçlı Seferleri'nin ünlü ailelerinden birinden gelen Mère Marc, kendini onlara ihanet etmiş gibi rahatsız hissetti. Birden bu işe bir son vermek istedi; kararını açıklarken sesi titriyordu:

"Bundan böyle tarih derslerine girmeyip, programı kendi başınıza izlersiniz. Bu olayı Sultan'a bildirmem gerektiğini de düşünmüyorum."

"Oh! Teşekkür ederim baş rahibem!"

Selma, baş rahibenin elini öpüp, Osmanlı sarayında yaptıkları gibi, başına koydu.

Rahibe şaşırmıştı;

"Tanrı yardımcınız olsun çocuğum!" dedi.

Selma hiç düşünmeden, Müslüman âdetlerine göre cevap verdi.

"Allah sizden razı olsun!"

Sanki İsa, çarmıhında gülümsüyor gibi geldi Mère Marc'a.

Beyrut, Osmanlı başkentiyle kıyaslanacak olursa, gölgeli bahçelerle çevrili, kırmızı kiremitli bembeyaz evlerle aydınlanan, yüz bin kişilik sevimli bir taşra kentidir.

Batıda, Sultan'ın oturduğu Beyrut'un Ras Beyrut semtinde, evlerin balkonundan deniz görülebiliyordu. Bu denizin mavisi öyle göz alıcıydı ki, Selma ilk gördüğünde afallamıştı; sonra da giderek, insana ağlama isteği veren hülyalar ve özlemlerle dolu yanar döner saydamlıklar kenti İstanbul'un ve Boğaziçi'nin aksine, Beyrut'un hayat fışkıran, güler yüzlü Akdeniz'i yansıttığına karar vermişti.

Yeni evlerinin sahibesi Lübnanlı hanım, kendi deyimiyle bütün mahalle halkı gibi "Türklere bayılıyordu."

Onları, incir ağaçları ve kalın yapraklı bitkilerle süslü evine nezaketle kabul etmiş ama akan ve duvarlarda küf izleri bıra-

kan olukları, aralarından rüzgâr giren doğramaları görmezden gelmişti.

"Osmanlılar döneminde, tam dört yüz yıl boyunca, ta ki Fransızlar gelene dek, şehrin hâkimleri olan en köklü Sünni aileler Ras Beyrut'ta otururlar. Şurada, tütün tekelini ellerinde tutan Gandurlar ve limanın denetimini sağlayan Baltacılar oturur... Öbür yanda da, Dauklar, Beyhumlar ve Solhlar. Hepsi de son derece zengindirler! Türkçe'yi de Arapça kadar iyi konuşurlar hatta ataları arasında bir Çerkez ya da İstanbullu olduğu için, Türk kanı taşımakla övünürler..."

Ayrıca, bu yüksek Sünni sosyetesinin, burada güçlü bir azınlığı oluşturan Rum Ortodoks aileleriyle çok iyi geçindiğini, her gün oyun oynamak için buluşulduğunu, beylerin poker, hanımlarınsa kanasta oynadıklarını ve ikindi vakitlerinde, bilhassa ilkbaharda, nane ve kekik kokan civar tepelerde atla gezinti yaptıklarını anlattı.

Sultan nezaketle başını sallıyordu, ev sahibesi de keyiflenip, anlatmaya devam ediyordu. Şehirdeki en güzel davetleri, banka sahipleri olan Sursoklar, Tradlar ve Tueynilerin verdiğini söylemekte gecikmedi.

"Hıristiyanıyla, Müslümanıyla, bütün Beyrut bu davetlere gelir. Ortodoks Hıristiyanları kastediyorum elbette, çünkü Maruniler, nesiller boyu Beyrut'ta yerleşen birkaç aile dışında pek kalabalık değillerdir. Çoğu dağda yaşar; topraklarına ve kiliselerine pek bağlı köylülerdir. Soylarının Fenikelilere, hani şu, Büyük İskender'in subaylarından Ptolemaios tarafından yok edilene kadar denizlere hâkim olan kavime dayandığını söyleyen Maruniler, pek çok Lübnanlının aksine kendilerini Arap saymazlar. Bunu kanıtlamak için de on yedinci yüzyılın ortalarına kadar tek kelime Arapça konuşmadıklarını sadece Arami konuştuklarını söylerler."

İstanbul'un bölgedeki yetkisine son veren Fransız mandası, büyük Lübnan devletini kurmuş ve Beyrut'u, 1860'dan beri Fransa'nın koruduğu Hıristiyan Marunilere dayanan bir başkent haline getirmişti. İçlerinden çoğu, Lübnan'da yerleşik mis-

yonerler tarafından eğitildikleri için, mükemmel Fransızca konuşurdu. Fransız mandası, bunlara yeni idari kadrolarda pek çok iş ve ticaret yapmaları için de kolaylıklar sağlayarak yavaş yavaş kente inmelerini teşvik etmişti. Maruniler, giderek, Fransız mandasının şehirdeki en sağdık uyruğu olacaklardı. Bu yeni kentliler en çok Eşrefiye yöresinde ev kurmuşlardı, çünkü buraya hemen hemen hiç ayak basılmamış olduğundan, Beyrut'un batısında, deniz kıyısındaki muhteşem evlerin bulunduğu yerlerden daha ucuzdu. Üstelik Eşrefiye'de, büyük çoğunluğun ailelerini bırakmış olduğu, bir küçük evlerinin ve tarlalarının bulunduğu dağdan da fazla uzaklaşmış olmuyorlardı.

İşte bunun gibi yaşamsal ve duygusal nedenlerle Beyrut'taki farklı farklı semtler birer kültür ve din adacığı haline gelmişti. Bu adacıklar birbirlerine açıktılar. Nitekim yıllar geçtikçe, 'sivrilen' Maruni aileler Ras Beyrut'un merkezindeki şık mahallelere yerleşiyorlardı. Oysa, sakin, ağaçlıklı Eşrefiye Tepesi'nde, kentin en kibar semti olan Sursok, yüz yıl önce kurulmuştu. 19. yüzyıldan kalma Floransa Venedik stilindeki lüks villalarında, güzel Linda Sursok, Bustosların uçarı oğulları, çapkın Tueni kardeşler, eskiden Osmanlı yönetiminde olduğu gibi, şimdi de Fransız mandasında göz kamaştıran davetler düzenliyorlardı.

Deniz ile dağ arasında yayılmış olan Beyrut'ta, her şeyden önce eğlence seviliyordu. Kabul etmek gerekirdi ki, Fransızlar bu taşra kentine canlılık, parlaklık ve Paris havası getirmişlerdi!

Topluluklar hoşgörü içinde birlikte yaşadıkları halde, yine de toplumsal bir dışlama vardı. Eski aileler, manda tarafından korunan bu dağdan inmiş köylülerin, birkaç yıl içinde gelenekleri, görenekleri olmayan "sonradan görmeler" olduklarını gördükçe çileden çıkıyorlardı.

Eski Beyrutlular ile yeniler arasındaki bu uçurum gittikçe büyüyordu. Oysa Fransız mandası sadece Marunileri teşvik etmiyordu, Müslüman topluluğu içinde de sağlam desteklere ihtiyaç duyuyordu. Yüksek Sünni tabakadan hiçbir şey beklenemeyeceğini biliyordu çünkü Lübnan devletini kurmakla, onları İngilizlerin vaat ettikleri ve Suriye'yi, Lübnan'ı ve Filistin'i

bünyesinde toplayacak olan Arap krallığından yoksun bırakmışlardı. Üstelik, burada yerleşmek amacıyla, zengin Sünnilerin ekonomik ayrıcalıklarını da ellerinden almışlardı. Yine de, her zaman iyi diplomat olan Lübnanlılar sayesinde, ilişkileri kopmamış hatta zaman zaman iyiye bile gitmişti. Ancak Lübnanlılar, kendi aralarında, altın para yerine Fransız frangına bağımlı kâğıt parayı getirdikleri için Fransa'yı, ülke ekonomisini bozmakla suçluyorlardı. Özellikle de, siyasetteki, adaletteki ve ordudaki yönetim kademlerine Hıristiyanları getirmelerine kızıyorlardı. Buna karşılık, Osmanlı döneminde de önemli mevkilere getirilmeyen bir Sünni Müslüman orta sınıf vardı. Fransızlar bu ailelerden bazılarına destek çıkmak suretiyle, onların sadakatini kazanmış oluyorlardı.

Hatice Sultan, çocukları, Zeynel ve iki kalfasıyla birlikte, işte bu, yeni efendilerinin ve "dostlarının" etkisiyle büyük bir değişim geçirmiş olan Beyrut halkının içine girmişti.

Büyük bir ilgi hatta sevgi uyandırmışlardı. Zaten, V. Murat'ın kimseye bir zararı olmamıştı, zaten adamcağız ancak üç ay saltanat sürmüştü... Peki ya zavallı kızı? Tutsak olarak geçirdiği otuz yıldan, kendisini döven bir koca ve sonra da kendisini aldatan bir diğer kocayla yaşadığı yirmi yıldan, savaştan ve devrimden sonra şimdi de sürgün hayatı yaşıyordu. Bütün bu sosyete hanımlarının yürekleri burkulmuştu. Sultanı ilk ziyaret eden kişi olmak için yarışa girişmişlerdi. Ne var ki, gözü yaşlı açıklamalar, imparatorluk ailesine reva görülen alçakça davranışlar hakkında ayrıntılı bilgiler, iç geçirmeler, Sultanın elini okşamalarına fırsat verecek yakınmalar beklerken, büyük bir düş kırıklığına uğrayacaklardı.

Sultan, yüzünde hafif bir gülümseme, eski yüzlü sarı ipek kaplamalı salonda kurulmuş, bir hükümdarın vakarı ile saygılarını sunmaya gelen tebaasını kabul ediyor gibiydi. Merak ve sabırsızlıkla gittikçe münasebetsizleşen soruları soğukkanlılıkla cevap veriyordu. Hayır, gerçekten de onlara anlatacağı ilginç bir şey yoktu. Kemal kendi görevi saydığı şeyi yaptı; kar-

şidevrim ihtimalleri mi, saltanatın yeniden kurulması mı? Bunlar Allah'a kalmış; yeni halife kim mi olacak? Kendisi de bunu sormak istiyordu onlara... Abdülmecid'in gidişinin ertesi günü gazeteler bu makama, kendi oğulları tarafından, Hicaz Kralı Hüseyin'in getirildiğini yazmışlardı. Şimdi Mısır Kralı Fuad'ın sözü ediliyordu. "Onunla bir ilişkimiz yok ki, ben de sizlerden fazla bir şey bilmiyorum..."

Ziyaretçiler düş kırıklığına uğrayarak ama aynı zamanda da Sultanın o eşsiz nezaketine hayran olarak geri dönmüşlerdi. Yüksek tabakadan birkaç hanım, müsait olacakları bir öğleden sonra onu çaya davet edip, eğer kabul ederse de kendisini birkaç dosta takdim edeceklerini söylemişlerdi. Sultan da mahcup bir edayla:

"Çok naziksiniz, ama artık çıkmıyorum... Yine de, beni görmeye gelirseniz çok memnun olurum" diyerek davetleri geri çevirmişti.

Sarı ipek kaplama salon, birkaç hafta boyunca hiç boş kalmadı, sonra ziyaretler yavaş yavaş kesildi. Bu kadar akıllı olduğu söylenen, kişiliğine övgüler yağdırılan Sultanın anlatacak doğru dürüst bir şeyi yoktu; Beyrut'un yüksek sosyetesi de sonunda sıkılıverdi, merakını başka yerlerde tatmin etmeye koyuldu. Sadece daha orta tabakadan bir takım züppeler gelmeye devam ediyor ve çevrelerindekilere "dostumuz Sultan bugün biraz nezle idi" ya da "dün giydiği, yeşil ipek elbisesiyle sahiden tam bir Sultan gibi görünüyordu!" diye hava atıyorlardı.

Sonunda başını dinleyebilen Sultan sessiz sessiz güldü.

"Bir sultanla beraber görünerek, kasım kasım kasılmaya niyetlenen şu aptal yaratıklara iyi bir ders verdim! Beni davet etmekmiş! Gerçekten, hiçbir şey düşünemiyorlar! Bir padişah kızı, hem de benim yaşımda, misafirliğe gider mi? Sakın unutmayın Selma: artık paramız yok diye davranışlarımızı değiştirecek değiliz! Sultan kızı olduğunuzu asla ve asla unutmayın."

Selma iç geçirdi... *Meteliksiz bir sultan olur muymuş hiç? Bütün sınıfın alay konusuyum. 'Çorapları yamalı altes' diyorlar bana.*

"Hiç unutur muyum anneciğim!" demekle yetindi.

Hatice şakın şaşkın bakıyordu:

"Okulda iyi gitmeyen bir şeyler mi var?"

"Yo hayır anneciğim. Okul gayet iyi."

Ne olursa olsun, annesini üzmemeliydi. Sultan başını dik tutuyordu ama, aylar geçtikçe, bir zamanlar ışıl ışıl olan bakışlarına hüzün çökmüştü. Halkının sessizliğini anlamıyor, kabullenemiyordu.

Sabah akşam radyonun başında bekliyor, Türkiye ile ilgili haberleri kaçırmamaya çalışıyordu. Tekkelerle medreselerin kapatılmasına sinirlenmiş, buna karşılık, kadınların çarşaflarını çıkarmak zorunda bırakıldıklarını, erkeklerinse İslamiyet'in simgesi sayılan feslerini atmalarının şart koşulduğunu, aksi takdirde asılacaklarını duyduğunda sevinmişti. İşte şimdi halk muhakkak isyan edecekti!

Ama bu sefer de, diğerlerinde olduğu gibi, Türkler kabul etmişti. Günler geçtikçe, Hatice'nin dudak kenarındaki çizgiler derinleşiyordu. Ülkesini terk ederken, Mustafa Kemal'in haksızlıklarından bunalan halkının, bir gün kendilerini geri çağıracağına inanıyordu. Sürgün edileli bir yılı geçmişti ama halk susuyordu.

Gerçi İstiklâl Mahkemeleri vardı, muhalefet ve basın, sıkı denetim altındaydı ama, "Ya Türk halkı?" diyordu Sultan. On milyon insanı denetim altına almak mümkün müydü?

Halkın ilgisizliğinin onu yiyip bitiren acısının yanında, eşinin kendisini terk etmesinden duyduğu acı bile hafif kalıyordu. Selma, yürekli bir şövalye gibi, prensesini korumaya ant içmişti. Annesine duyduğu hayranlık endişeli bir şefkate dönüşmüştü, çünkü onun aşırı hassas olan bünyesinin yeni bir felaket karşısında iyice mahvolacağından korkuyordu.

Bu yüzden de, okul sonrası, hemen eve dönüyordu. Annesinin dizi dibinde, küçük bir yastığın üzerine oturuyor, onu oyalamak için saatlerce bin bir hikâye uydurup anlatıyordu. Hiçbir zaman yanında bu kadar uzun kalmazdı. Ortaköy Sarayı'nda teşrifat kuralları ve kalfaların sürekli yanlarında olmaları yüzünden, annesine yakın olması imkân yoktu. Sürgün, hiç olmazsa onları birbirine iyice yakınlaştırmıştı. Ama Selma ger-

çekte bunun böyle olmadığını biliyordu. Sultan, hiçbir zaman bu kadar uzak görünmemişti.

Selma, bir gün, matematik öğretmeni gelmediği için, okuldan bir saat erken çıkmıştı. Eşikte kalakaldı, içerden kahkaha sesleri geliyordu! Usulca yaklaştı. Anneciği... Gülen, anneciği idi! İstanbul'dan geldiklerinden beri hiç böyle gülmemişti! Ayak ucunda, her zaman kendisinin oturduğu yastıkta, Zeynel oturmuş, nutuk atıyordu. Sapsarı bir yüzle ilerledi. Haremağası ayağa kalktı. Sultan gülmeyi kesti:

"Ne oldu Selma? Hasta mısınız?"

Güya merak etmiş gibi görünüyor ama, Zeynel yanındayken, ben ölsem bile..!

Hayri gülüyordu. Selma onu görmemişti.

"Kıskanıyor işte, hepsi bu! Hâlâ anlamadınız mı anneciğim? Sizin bir başkasına, hatta bana bile ilgi göstermenize küçükhanım tahammül edemiyor! Bana gülümsediğiniz zaman, beti benzi atıyor!"

Selma kardeşine yılan gibi baktı. Şu şişkonun gözlem kabiliyetini hiç dikkate almamıştı.

"Ben mi kıskancım? Çok saçma! Hiç de kıskanç değilim! Sadece... şaşırdım... ama sonra sizin güldüğünüzü duyunca da çok sevindim anneciğim!"

Sesinin hiç de doğal olmadığını hissetti. Bu durumdan kurtulmak için, kitaplarını düzeltmek bahanesiyle odasına gitti. Hatice Sultan endişelenerek onun arkasından koştu:

"Ne oldu Selma, neyiniz var?"

Selma'nın gözleri yaşardı:

"Ah anneciğim, sizi çok seviyorum, her şeyden çok... ve sizin de beni sevmenize ihtiyacım var."

"Her şeyden çok mu? Ama Selma, sizi de, Hayri'yi de her şeyden çok seviyorum."

Ve sesi birden buz gibi bir ifadeye büründü:

"Ama sevgi istismarına da tahammül edemem, ister çocuklarım yapsın ister bir başkası! Tutkuya gelince, sanırım bunu

kastediyordunuz, bana hep yersiz bir şey gibi gelmiştir. Vatan tutkusu hariç!"

Selma başını eğdi... Her zaman o kadar iyi olan annesi, nasıl da bu kadar katı olabiliyordu? *Babam, annemin, kızdığı zaman ne kadar acımasız olabileceğinin farkında olmadığını söylerdi hep. Babam... taptığım ve beni terk eden babam, şimdi de annem!* Selma dudaklarını ısırdı. Her ne pahasına olursa olsun, üzüntüsünü belli etmemeliydi. *Ah! Onu daha az sevebilseydim, belki kendimi ona beğendirebilmek uğruna bu kadar beceriksiz, bu kadar telaşlı olmazdım; ona karşı ilgisiz davranabilseydim... O zaman beni severdi, eminim. Oysa, ona sanki yük oluyorum... Kaç defa, kendisini boğduğumu söylemedi mi?*

Selma derin bir nefes aldı, bu işin ucunu bırakmayacaktı.

"Anneciğim... babanızı tutkuyla sevmez miydiniz?

"Babamı mı?"

Hatice'nin yüzü, hafif bir gülümsemeyle aydınlandı. Birden, bir genç kız gibi oluvermişti.

"Evet, onu tutkuyla severdim. Olağanüstü bir insandı, tükenmeyecek bir aşkla sevilebilecek nadir insanlardan biriydi."

Selma, ona sessizce baktı.

İşte anneciğim, işte ben de sizin için aynı şeyleri hissediyorum, neden kabul etmiyorsunuz ki? Bir gün, Tanrı olmak çekilmez bir şey olsa gerek demiştiniz. İnsanlığın bütün umudu, bütün sevgisi, eteklerinize yapışmış; ne büyük bir yük! Lütfen, biraz olsun benle ilgilenmekten vazgeçin; azıcık nefes alayım! Bunu şaka zannedip çok gülmüştüm. Ne denli içten olduğunuzu şimdi anlıyorum.

Ah ah! İnsan ne yapsa yaranamıyor; ya yeterince sevmediği ya da gereğinden fazla sevdiği söyleniyor!

2

"Bizimkilerden yüzlerce öldürdüler!"

Emel, Selma'yı okul bahçesinin bir köşesine çekmişti. Yüzü her zamankinden solgundu.

"Cebel'de, Fransızlar köyleri yakıyorlar, kadınlara ve çocuklara hiç acımıyorlar! Ama yaptıklarına pişman olacaklar, Dürzilerin intikamı korkunç olacak!"

Sonbaharın ilk günleriydi. Güneş, pırıl pırıldı. Selma, Emel'in elini tuttu. Küçük Dürzi kızı, Besançon Rahibe okulundaki tek arkadaşıydı; içine itildiği kabuğu kırabilen tek kişi! Küçük kız, Selma'nın şaşkınlığını anlıyordu, kendisi de aynı şeyleri yaşamıştı. Rahibeler onun için, "Emel güzel kız, akıllı kız ama ne yazık ki Müslüman!" dememişler miydi? İlk günler, bu

okulda kalmak istememişti ama babası karşı çıkmıştı; Lübnan'da en iyi okullar Hıristiyan okullarıydı ve iyi aileler, Müslüman da olsalar, kızlarını bu okullara yollamayarak saygınlık kazandıklarını düşünürlerdi.

Selma usulca sordu:

"Emel, diğer Lübnanlılar Fransız mandasını kabul ettiler, peki Dürziler neden savaşıyor?"

"Bu bir şeref meselesi!"

Mavi gözleri ışıl ışıldı.

"Başlangıçla, Fransızlara karşı değildik ama yüksek komiser General Sarrail komutanlarımıza hakaret etti."

1925 yılının bu ilkbaharında, Dürzi cemaatinin statüsünü tartışmak üzere Suriye'den bir heyet gelmişti. Dürziler, yüzyıllık geleneklerini altüst eden Fransız vali Carbillet'nin girişimlerini protesto ediyor ve 1921 tarihli anlaşmanın öngördüğü gibi, bir Dürzi vali seçilmesini istiyordu.

Yüksek komiser kendilerini soğuk karşılamış, Carbillet'nin girişimlerini onayladığını belirtmiş ve 1921 anlaşmasının artık miyadı dolmuş bir belge olduğunu söylemişti. Daha sonra Beyrut'a başka heyetler de gelmiş ama Sarrail'le görüşmeyi başaramamışlardı. Bu, rasyonalist ve kilise düşmanı "solcu general" için Dürziler, alışık olduğu Afrika zencilerinden farkı olmayan vahşilerdi. Onlarla kaybedecek vakti yoktu.

Bir gün, Sarrail, yüz kadar süvariyle birlikte gelen, Dürzilerin ileri gelenlerinden oluşan bir grubu atlatmak amacıyla, tam, gizli bir kapıdan çıkmıştı ki, onlarla burun buruna geldi. Dürziler için bu, kabul edilemeyecek bir hakaretti. Kefiyelerini başlarından çıkarıp yere atmışlardı. Bundan böyle, Fransızlarla aralarında savaş olacaktı. Yüksek komiser, ortalığı bir düzene koymak için Şam'daki temsilcisine, belli başlı Dürzi liderlerini, taleplerini öğrenmek bahanesiyle çağırmasını ve hepsini tutuklamasını emretmişti. En önemli liderlerden üçü, bu tuzağa düşecekti.

Bu sefer fazla ileri gitmişlerdi artık! 17 Temmuz'da, Sultan el Atrah'ın komutasında, Dürzi ayaklanması başladı. Onları

bastırmak üzere gönderilen Fransız birliklerinden birçoğunu kırıp geçirdiler.

Emel, incecik kaşlarını çatıp, kavgacı bir edayla:

"Daha bitmedi!" dedi. "Lübnanlı Dürziler, Suriye'deki Cebel Dürzileriyle birlik oldular. Bugün elli binin üstündeler."

Selma:

"Gördünüz ya işte!" dedi. "Kazanacaklar! Ne diye endişe ediyorsunuz ki?"

Emel içini çekti:

"Çünkü, tıpkı sizin gibi, Fransız hükümeti de, kazanacağımızı düşünüyor. Onun için de General Gamelin ile birlikte bir Çerkez süvari alayı, bir Tunus alayı ve yedi piyade bölüğü gönderdi. Ellerindeki en modern toplarla, köylerimizi yerle bir ediyorlar. Dürzilerimiz aslanlar gibi mücadele ediyor. Ama topa karşı tüfekle ne yapabilirler ki?"

Selma, kolunu Emel'in omzuna doladı. O da anımsıyordu... İşgal, hakaret, ayaklanma, aciz... ve sonra... zafer! Arkadaşının kolunu sıktı:

"Kazanacaksınız Emel," dedi. "Bundan eminim! Tıpkı bizim gibi; biz Türkiye'de yabancı orduları nasıl yendiysek öyle!"

Biz mi? Biz kim? Aradan yıllar geçtiği halde Selma, kendisine korkunç bir çelişki gibi gelen düşünceyi kabullenemiyordu hâlâ. Ülkesinin zafere kavuşması ve ailesinin ülkeden kovulması! Tarih, bir yerlerde yanılmıştı sanki.

Emel konuşmasını sürdürdü:

"Daha da kötüsü, Fransızlar haklı bir davanın peşinde olduklarından eminler. Toprağımızı, halkımızı bölüyorlar, sonra da kalkmış gerçekte..."

"Ne gerçeği?" diye kükredi Selma. "Sizi öldürmeleri gerektiği gerçeği mi? Mustafa Kemal'in bizi kovması gerektiği gerçeği mi? Ben de, uzun süre, ortada bir yanlış anlaşma olduğunu, bunu onlara anlatmak gerektiğini düşünmüş ve anneme kızmıştım, masum olduğumuzu haykıracak yerde, sustuğu için! Ne aptalmışım! Anlayamayacak kadar gençtim... Gülmeyin! Gerçi on dört yaşındayım ama, bazı şeyler yaşa bakmıyor! İyi

niyetin bir işe yaramadığını anladığımda yaşlandım... Sorulması gereken asıl sorunun 'hangisi doğru?' değil, 'kim daha güçlü?' olduğunu anladığımda... İşte o zaman sızlanmaktan vazgeçtim ve bir gün, en güçlü ben olacağım diye ant içtim."

"Ne o? Komplo mu kuruyorsunuz?"

İki öğrenci, alaycı bir tavırla yanlarına yaklaştı. Bu iki arkadaş, Fransız ordusunun yüksek rütbeli subaylarının kızları, içtikleri su ayrı gitmeyen Marie-Laure ile Marie-Agnès idi.

Emel irkildi:

"Aman, ne zekâ ne zekâ! Evet aslında, sizi Lübnan'dan kovmanın en ideal yolunun ne olabileceğini tartışıyorduk."

Marie-Laure küçümseyerek baktı:

"Yavaş olun bakalım, küçüğüm! Biz olmasaydık daha hâlâ Osmanlıların elinde esirdiniz!"

Marie-Agnès araya girdi:

"Şu meseleye bir son verin artık! Bizi dinliyorlar; rahibeler siyaset konuştuğumuzu bir öğrenirlerse hepimiz kovuluruz."

Selma sert bir ifadeyle atıldı:

"Bize hakaret edip kaçmak kolaydı tabii!"

Marie-Laure alaycı bir tavırla: "Bak sen! Sultan hanım özür dilememizi istiyor!" dedi. "Pekâlâ! Anlaşmazlığımıza jimnastik sahasında bir çözüm bulalım. Silah seçimini size bırakıyorum. Koşu mu, atlama mı?"

"Yüksekten atlama!"

Marie-Laure, Selma'dan en az 10 santim uzundu ve Selma, koşuda hiç şansı olmadığını biliyordu.

Jimnastik sahası, öğrenciler egzersizlerini rahatça yapsınlar diye, ana binaların biraz uzağındaydı. Sağ tarafta geniş bir kum havuzu ve madeni direklerin istenilen yüksekliğe çıkarılabildiği bir iskele vardı.

Marie-Laure:

"İki metreden başlayalım mı?" diye sordu.

"Mükemmel."

"Buyurun, önce siz başlayın; madem hakarete uğradığınızı düşünüyorsunuz!"

İki yeniyetme şüpheyle bakıştılar. Kavgalarının asıl nedeni olan Emel'i tamamen unutmuşlardı! O, kavganın nedeni miydi yoksa bahanesi mi? Birbirlerine kafa tutmak için uzun zamandır yanıp tutuşuyorlardı. Aslında benziyorlardı, ikisi de kibirli, tutkulu ve hoşgörüsüzdü. Belki başka koşullarda, arkadaş olabilirlerdi ama şimdi birbirlerinden nefret ediyorlardı.

Öğrencilerin etraflarında toplanmış, dikkatle onları izliyorlardı. Aralarından ikisi direği yükseltmek için gönüllü oldu. Her atlayıştan sonra yirmişer santim yükselteceklerdi. Teneffüsün bitmesine az kalmıştı. İki kişi nöbetçilik yapacaktı.

İlk atlayış çocuk oyuncağıydı!

"İki yirmi!"

Selma ileriye atıldı, peşinden Marie-Laure atladı. Bacakları kaslı ve güçlüydü.

"İki kırk!"

İş ciddileşiyordu. Peş peşe atlıyor, çömelip konsantre oluyorlardı. Selma, yukarı çıktığında bir mırıldanma duydu. Çocukların arasında Emel'in küçücük yüzünü görüyordu. Onu yatıştırmak için bir el işareti yaptı. Biraz gergindi, hiç bu kadar yüksekten atlamamıştı. Ama bu kadar kum varken, bir şeycik olmazdı. Dizlerini bir büktü, iki büktü... Hop! Başarmıştı.

Ayağa kalkmaya fırsat bulmadan Marie-Laure'u hemen arkasında hissetti. O da atlamıştı. Bakıştılar, bir an duraksayıp birbirlerine arkalarını döndüler.

"İki seksen!"

Selma basamaklardan ağır ağır çıktı. Göğsünde tuhaf bir sıkıntı vardı. Aşağıda mutlak sessizlik hüküm sürüyordu; yirmi çift göz ona kilitlenmişti. Geri dönmek söz konusu bile değildi!

Derin bir nefes aldı, ve hoop!

Daha atlar atlamaz, neler olacağını anlamıştı. Bir çatırtı, kırbaç yemişçesine bir yanma, dayanılmaz bir acı hissetmişti, aynı zamanda da müthiş bir rahatlama... Nihayet bitmişti, artık korkmasına gerek yoktu.

Etrafında çığlıklar... her şey dönüyor.. hayır hayır, kusmayacak... sadece...

Neredeydi? Ne olmuştu? Niçin Mère Jeanne yüzüne buzlu su serpiyordu? Bu telaşlı ifadenin anlamı neydi?

Sağ bacağındaki acı onu gerçeğe döndürdü.

"Kımıldamayın küçüğüm. Cankurtaran geliyor. Bu ne ihtiyatsızlık! Ölebilirdiniz! Ne diye o kadar yüksekten atladınız ki?"

Selma yüzünü buruşturdu:

"Olimpiyat oyunlarına... hazırlanıyordum!"

Öğrencilerin endişeli yüzleri birden aydınlanmıştı, gülüşmeler oldu. Marie-Laure bu kadarına da dayanamazdı artık:

"Bu benim suçum efendim, onu ben..."

Selma telaşla araya girdi:

"Bana spor zevkini aşılayan sizsiniz. Ama sizinle boy ölçüşemeyeceğimi bilmeliydim."

Rahibe Jeanne söylendi:

"Zavallı çocuk! Görüyorsunuz ya, kibir insana neler yaptırıyor!"

Sonunda cankurtaran geldi. Yaralıyı son derece dikkatle yerleştirdiler; bütün sınıf veda etmek için Selma'nın başına üşüştü. Emel hıçkıra hıçkıra ağlıyordu, Marie-Laure'un yüzü sapsarı kesilmişti.

"Görüşmek üzere Selma. Çabuk dönün."

Birbirlerine baktılar, çekingen bir gülümseme belirdi yüzlerinde. Selma, bacağı kırıldığı için mutlu oluşuna şaşıyordu.

Kötü bir kırıktı. Doktor altı hafta kıpırdamadan yatmasını söylemişti. Emel her gün, okul dönüşü, ziyarete geliyordu hastayı. Selma'ya duyduğu sevgi tutkuya dönüşmüştü.

"Benim için yaptıklarınızı asla unutmayacağım. Cesaretinizden başka bir şey konuşulmuyor okulda. En çok da, hiçbir şey söylemediğiniz için minnettarlar size. Onlara iyi bir ders verdiniz!"

Selma'yı kolları arasına alıyor, terden ıslanmış alnına düşen bukleyi şefkatle düzeltiyor, ellerine öpücükler konduru-

yordu. Yatağının üzerine yayılmış kitaplar ve defterler arasında -Selma'nın ders çalışması Emel'in de ona o günkü dersleri anlatması gerekiyordu- durmadan gevezelik ediyorlardı.

Emel iki yaşındayken annesini kaybetmişti, onu hiç hatırlamıyordu. Dürzilerin emiresi Sit Nazire'nin bir kuzeni olan teyzesi tarafından büyütülmüştü.

"Sit Nazire'yi sadece bir kere gördüm. Şuf Dağı'nın merkezinde, Muhtara Sarayı'nda. Alçak bir sedire oturmuş, siyah, basit bir elbise giymiş, saçlarını da bizim memleketteki köylüler gibi beyaz bir örtüyle kapamıştı. Adeta bir kraliçe gibiydi!"

Emel, yirmi kadar aşiret reisinin, emirelerinin görüşünü almaya geldiklerini hatırlıyordu. İçeriye girerken, saygı belirtisi olarak, tüfeklerini ve fişekliklerini dışarıda bırakmışlardı. Onların, şehirde artık pek rastlanmayan o sert, kırışık yüzleri gözünün önündeydi. Buna karşın, o çelimsiz kadının önünde çocuklar gibi utangaç davranmışlardı.

"Sit Nazire onlarla uzun uzun konuştu. Sonra açık renk gözlerini onlara dikip, sırayla hepsine aynı soruyu sordu. Sonra da hepsi tek tek gelip, eğilerek eteğinin ucunu öptüler. Bu en büyük saygı ifadesiydi. Benim asıl dikkatimi çeken, emirenin bir kez olsun, ne sesini yükseltmiş ne de herhangi bir hareket yapmış olmasıydı."

Selma, dalgın dalgın:

"Annemi andırıyor," dedi. "Daha doğrusu annemin eski halini. Zavallı anneciğim! Sürgünden bu yana çok değişti!"

"Ya babanız?"

Selma'nın gözleri koyulaştı.

"Artık babam yok."

"Özür dilerim. Bilmiyordum..."

"Hiç kimse bilmiyor, benden başka!"

Selma iki ay sonra, koltuk değnekleriyle okula döndü. Çok sıcak karşılandı; o güne kadar onunla hiç konuşmamış olanlar bile etrafını sardılar. Marie-Laure, avlunun öbür ucundan salına salına yaklaştı:

"Sizi yeniden gördüğüme sevindim."

Sıradan bir cümle gibi görünüyordu, ama kimse yanılmamıştı. Fransız-Maruni takımının elebaşının bu sözleri barışma anlamına geliyordu.

Selma için o gün bir bayram havasında geçti. Rahibeler bile onu el üstünde tutuyorlardı. Akşam, Marie-Laure ona eve kadar eşlik etmeyi önerdi. Fransız öğrencilerin çoğunun olduğu gibi onun da, okul çıkışında bekleyen şoförlü bir arabası vardı. Selma kabul edecek gibi olduysa da tam o sırada gözleri Emel'in hüzünlü bakışlarıyla karşılaştı.

"Çok naziksiniz. Teşekkür ederim. Biraz hava almak istiyorum."

Marie-Laure kanmamıştı, omuz silkti.

"Çok yazık! Birbirimize anlatacağımız şeyler olabileceğini düşünmüştüm." Sonra, düş kırıklığını belli eden bir tonla devam etti:

"Ama haklısınız. Sadakat her şeyden önce gelir!"

Selma, uzatılan eli reddetmiş olmaktan dolayı üzgündü, hata ettiğini düşünüyordu; Marie-Laure'un uzaklaşmasını izledi. Kendini haklı çıkarıp, en kötü anlarında yanı başından ayrılmayan Emel'i yapayalnız bırakmanın uygun olmayacağına kendini inandırmak için boşuna uğraştı, bugünkü mutluluğundan eser kalmamıştı! Güneş bile sıcaklığını yitirmişti.

Yanındaki Dürzi kızı alay eder gibi;

"Bak bak bak! Soğuk neva bizi kıskandı mı ne?" diye sorunca, patlayıverdi:

"Rica ederim, yorumlarınızı kendinize saklayınız!"

Emel'in ufacık yüzündeki kırgınlığı görünce, kendi kendine kızdı: "Ona da üzüyorum. Ne oluyor bana böyle? Arkadaşlık denen şey neden bu kadar bencil oluyor? Niçin, ne pahasına olursa olsun, taraf tutmak gerekiyor?"

Birkaç gün sonra, edebiyat dersi sırasında, Mère Térésina, Racine'in, ihtiraslarının kurbanı olmuş kişilerinin töredışılığının tam zıttı olan Corneille'deki ahlak anlayışını anlatmaya ça-

lışırken, sınıfın kapısı açıldı ve başrahibe içeriye girdi. Yanında, başında tarbuş elinde gümüş tokmaklı baston ile son derece kibar görünüşlü bir bey de vardı. Mère Térésina'nın el çırpar çırpmaz bütün öğrenciler ayağa kalktı. İkinci el çırpışında, sıralar arasındaki kısıtlı boşluklarda yapabildikleri kadar, reverans sayılabilecek bir şekilde dizlerini büktüler. Başları önde, göz ucuyla yabancıyı inceliyorlardı. Mère Marc, ahenkli sesiyle:

"Dersinizi böldüğümüz için bizi bağışlayın sayın rahibemiz," dedi. "Ama Ekselansları Suriye Valisi Damat Ahmet Nami Bey müessesemizi ziyaret etmek şerefinde bulundular. Zaten yeğeni de sizin sınıfınızda. Selma gelin, enişteniz selamlayın."

Yüzü kızaran Selma, koltuk değneklerine dayanarak ilerledi. Sırtını kamburlaştırıp beceriksizce bir selam vermeye kalkıştığı sırada vali bir kahkaha patlattı.

"Küçükken bu kadar çekingen değildiniz! Tamam yeğenim, bu kadar tantanaya gerek yok, yoksa öbür bacağınızı da kıracaksınız."

Babacan bir tavırla yanağını sıktı.

"Anlatın bakalım, neler geldi başınıza?"

Selma yerin dibine girmeyi tercih ederdi! Daha benimsenmeye yeni başlamışken, dikkatleri üzerine çekmenin sırası mıydı sanki? Ağzının içinde geveleyerek;

"Mühim bir şey değil Ekselans; biraz yukarıdan atladım."

"Bir yarışma filan mı vardı?"

"Bir bakıma..."

"Aferin!"

Sonra rahibelere taş atarcasına devam etti:

"Ne de olsa Osmanlılık var serde! Devam edin yeğenim!"

Selma pancar gibi olmuştu. Valiyi her yerde izleyen iki fotoğrafçı, tam da damat, elini genç kızın omzuna koruyucu bir tavırla koyduğu sırada, fotoğraflarını çektiler. Selma, hırsından ağlayacaktı. Bütün çabaları boşa gitmişti; ne yaparsa yapsın, arkadaşları ona yarın yine 'kendini beğenmiş' diyeceklerdi.

Ama ertesi gün, tam bir sürprizle karşılaşmıştı; öğrenciler olan bitenden fena halde etkilenmiş gibiydiler. Sabah gazetesi

Orient, sosyete sütununda Selma ile valinin resmini basmış, altına da "küçük gözüpek prenses" diye yazmıştı. Aileler, kendisine büyük ümitler bağlanan bu adamın yeğeni hakkında kızlarını soru yağmuruna tutmuşlardı. Damat, yeni Fransız yüksek komiseri Henri de Jouvenel tarafından valiliğe getirilmişti. Yüksek Komiser, Ahmet Nami Bey'in, bir Osmanlı olarak, hem Dürzilerle yakınlığı hem de Fransızlarla dostluğu sayesinde, korkunç Cebel savaşına çözüm getirecek tek adam olduğunu düşünüyordu.

Kahvaltı masalarında, her zamankinden hararetli konuşmalar yapılmıştı. Birçok baba, kızına "şu küçük kızı niye davet etmiyorsunuz?" diye sorarken, anneler de "kız Müslüman ama ne olursa olsun prenses" gibi yorumlarda bulunuyorlardı.

Selma, bir yıldır, kendisini bir kere bile çağırmayan arkadaşlarından son bir hafta içinde üst üste altı-yedi davet aldı. Kibarca teşekkür etti ama, içinden onlara hakaret etmek geçiyordu; annesine sorması gerektiğini söylemekle yetindi.

Marie-Laure uzaktan, "Üzerinde durmayın bunların!" der gibi bir işaret yapmıştı. Hiç olmazsa o, böyle bir şeye yeltenmemişti. Selma, bu yüzden ona minnettardı.

Peki ya ben? Ben yok muyum? Onların gözünde sadece bir unvandan mı ibaretim? Oysa bir an için onların sevgisini kazandığımı sanmıştım. Ne kadar da aptalmışım!

Selma, koltuk değneklerinin ucuyla yerdeki çakıl taşlarına vurup duruyordu. Arkadaşının gözlerinde ilk kez yaş gören Emel'in, koluna girdiğini bile fark etmemişti.

"Ne olur üzülmeyin; hak etmedikleri değeri veriyorsunuz onlara!"

"Biliyorum, buna değmezler. Ama Emel, elimde değil. Sevilmeye ihtiyacım var."

"Ama ben sizi seviyorum Selma. Biliyorum bu o kadar da önemli değil ama..."

"Elbette önemli Emel ve bunu duymak beni çok mutlu etti!"

Selma zorla gülümsemeye çalıştı ama titreyen dudaklarında ufak bir hareket belirdi sadece arkadaşının elini tuttu... *Evet*

Emel, haklısın, beni seviyorsun, peki ama neden? Bu sınıfta, senin gibi, kuğular arasındaki bir çirkin ördek olduğum için mi? Bizi hor gören Hıristiyanlar arasında iki Müslüman olduğumuz için mi?

Tutamadığı gözyaşları arasından, bembeyaz Ortaköy Sarayı'nı görüyordu... Yaramaz ve inatçı "küçük sultanı" ve diğer çocukların ona duyduğu hayranlığı! Şimdi ne kadar da uzak geliyordu bunlar! *Gülfiliz? Peki ya sen Ahmet, Selma'nızı hatırlıyor musunuz? Beni seviyordunuz ve bu bana gayet doğal geliyordu. Ama şimdi kimsem yok... Babam bile... Hayır! Onu düşünmek istemiyorum.* Kafasını salladı. Elinin tersiyle gözlerini sildi. Ne saçmalıyordu? *En çok önemsediğim kişi yanımda ya, anneciğim... Anneciğim! O beni seviyor ya!.. Tabii sevecek çünkü kızıyım ben onun... Peki ya kızı olmasaydım, o zaman da sever miydi? Beni, ben olduğum için sever miydi?*

Daha sonraki haftalar, birbirini ardına davetiyeler geldi ama Selma, annesinin hayret dolu bakışlarına hedef olsa da bunlara bakmak bile istemiyordu. Herkesin, en şık olma saplantısına kapıldığı ve başlıca sohbet konusunun orada bulunmayanları çekiştirmek olduğu bu toplantılardan sıkıldığını ileriye sürüyordu.

Sultan ısrar etmemeye karar verdi. Kızının bu inatçı tavrının, içindeki bir yaradan kaynaklandığını seziyordu ama Selma'nın ancak kendi istediği zaman içini açacağını da biliyordu. "Eskiden ne kadar açık yürekliydi, şimdiyse nasıl da içine kapandı! Bazen bunun benim hatam olduğunu düşünüyorum. Ona da Hayri'ye de çok az ilgi gösteriyorum... artık ne cesaretim kaldı, ne de isteğim... Ne diyebilirim ki zaten onlara? Boş yere kendi kendimi dinliyorum ama sessizlikten başka bir şey çıkmıyor karşıma..." diye düşünüyordu.

Zeynel'le kalfaların arasında oturan Selma, halılardaki arabesk motifleri inceliyordu; sanki dans ediyorlardı!.. Marie-Agnès'in, çay saatinde bir hocanın gelip onlara çarliston öğrettiğinden bahsettiğini duyar gibiydi. Gülmeleri, müziği kafasında canlandırıyordu. Bacakları karıncalandı. Hem ne diye hayal kuruyordu ki? Gitmeyecekti.

Üstelik giyecek uygun bir elbisesi bile yoktu. Ayrıca, bütün bu davetlere karşılık vermek gerekirdi; nereden para bulacaklardı?

Aile zaten kıt kanaat geçiniyordu. Sultan, her iki-üç ayda bir, Memciyan Ağa'nın yeğeni, gençliğini İstanbul'da geçirmiş ve aileye çok bağlı bir Ermeni kuyumcu vasıtasıyla, yeni zenginleşen Maruni sosyetesinin hanımlarının kapışacakları mücevherinden birini satıyordu. Taşların güzelliğinden çok, dört asırdır hâkimiyetine boyun eğdikleri Osmanlı ailesinin kalıntılarını kendi üzerlerinde sergileyip kasım kasım kasılmaktı önemli olan.

Ama mücevher kaynağı da bir gün elbet eriyip bitecekti, bu yüzden de Sultan artık sıklıkla, ciddi ciddi tasarruftan söz eder olmuştu; buna evdekiler pek gülüyorlardı çünkü. Sultan'ın hiç para kavramı yoktu. Bir hesabı kontrol etmeyi her zaman reddeder, "Beni bezirgân mı sandınız?" diye sorar ve "o iğrenç kâğıtlara" dokunmak bile istemezdi.

Evin yönetimini Zeynel ele almıştı. Ailenin tek erkeğiydi! Hayri, on altı yaşına geldiği halde, hâlâ asık suratlı bir çocuktu. Sultan, bu "dayanılmaz" işten kurtulmanın sevinci ile, Zeynel'e istediğini yapma özgürlüğünü vermişti. Ona hiçbir uyarıda bulunmayacak, sofrada, mönünün genelde pek fakir olduğuna dikkat çekmeyecekti artık. Bu ayrıntıların çok üzerindeydi.

Buna karşılık kapısını çalan fakirleri hiç geri çeviremezdi. Bütün mahallede cömertliğiyle nam salmıştı.

Kimse, zamanın değiştiğini, daha az lütufkâr olması gerektiğini söylemeye cesaret edemiyordu. Hele Selma, hiç! Sultan'ın dostlarına, hizmetkârlarına, kölelerine, fakirlere karşı her zaman verici olduğunu görmüştü. Vermek, doğal bir şeydi, hayatın düzeni böyleydi.

Bugün, paraları kalmamıştı artık; peki bu yüzden değişmeleri mi gerekiyordu ? Annesi gibi o da, yalvaran gözlere dayanamıyordu. İnsanları sevindirmek onu o kadar mutlu ediyordu ki...

Bir gün, ne zaman bir dilenci ona el uzatsa, para çantasını boşaltmasından rahatsız olan bir öğrenci:

"Prenses gibi davranmaktan vazgeçin!" demişti.

Selma donakalmıştı. Hemen ardından da, acaba artık sahip olmadığı bir statüyü, bir üstünlüğü korumak için mi böyle para dağıtıp durduğunu düşünmüştü. Bu soru bir süre beynini kemirmişti ama sonradan, içgüdülerini dinlediği sonucuna varmıştı. Nasıl, askerin görevi savaşmak, doktorunki iyileştirmek ise, prenseslerin görevi de prenses gibi davranmaktı!

Mektubu bir Berberi getirdi. Esmer tenini iyice ortaya çıkaran kırmızı üniformasıyla, kendinden emin, salonun girişinde dimdik duruyor, Sultan da, yaldızlı kocaman bir taçla süslenmiş zarfı açıyordu

"İngilizler sayesinde Hıdivin 'Mısır Kralı' unvanını aldığı bir gerçek!" diye düşündü. "Böyle uysal olmaya devam ederse, onu imparator bile yaparlar!" Benzerlerinin boş gururuna karşı gösterdiği alaylı hoşgörü, bugün bir hoşnutsuzluk halini almıştı. 1924 ilkbaharında ödlek hükümdarın, Osmanlı ailesinden olanların topraklarını kabul etmek istemediğini unutmamıştı.

Mektuptaki büyük ve belirgin harfler, kendinden fazlasıyla emin birini işaret ediyordu. Kral Fuad'ın yeğenlerinden prenses Zübeyde, Beyrut'tan geçerken, Sultan'la görüşme 'zevkine' nail olmak istediğini belirtmişti.

"Görüşme zevkine nail olmak mı? Daha dün, biz onların efendileri iken, kabul edilmek 'şerefine' nail olmayı arzularlardı! Kendilerini gerektiği gibi kabul ederiz... Ama 'zevk' alacaklarından pek emin değiliz!"

Sultan, muzip bir gülümseme ile, saltanat armasını taşıyan son mektup kâğıtlarından birini aldı ve prensesi ertesi günü çaya beklediğini yazdı.

Ortasında yumurta büyüklüğünde bir elmas bulunan ağır zümrüt gerdanlık rengârenk ışıklar saçıyordu.

Eşikte, Prenses Zübeyde bekliyordu; gözlerini Sultan'ın boynundan ayıramıyordu.

"Buyurun cicim, içeri gelin lütfen!"

Zübeyde derhal, nezaket ile asaletin en doğal biçimde birbirine karıştığı haşmetli ses tonunu tanıdı; çocukluğunda hayran kaldığı ve aynı zamanda ürktüğü, sonra da, tüm çabalarına rağmen bir türlü taklit edemediği ses tonunu...

Salonun dip tarafında, berjer koltuktaki karaltı, kıpırdamadan bekliyordu.

Prenses çabucak toparladı kendini, zarafetle eğildi, esaslı bir temennada bulundu. Doğrulduğunda, sorgulayan, buz gibi bir bakışla karşılaştı. Anlaşılan o ki, ev sahibesi, Osmanlı sarayındaki gibi üç temenna yapılmasını bekliyordu. Beyrut'taki mütevazı evinin daracık salonunda, her zamankinden çok daha fazla 'Sultan'dı. Genç kadın zar zor, kısacık iki temennada daha bulundu ve henüz işin başında böyle ağzının payının verilmiş olmasının utancıyla yüzü pancar gibi oldu.

Sultan, sonunda ona gülümsedi ve yanı başındaki koltuğu işaret etti. Oturulunca anlaşılıyordu: Berjerden daha alçaktı bu koltuk, ev sahibesi ile konuşmak için, misafirin boynunu uzatması gerekiyordu. Tıpkı, taht ve soyluların taburesi denkleminde olduğu gibi!

Prenses kendini rahatsız hissetmeye başlamıştı, hakarete uğradığını düşünüp bunu belli etmeli miydi? İşte tam bunu düşünürken, Sultan, son derece yumuşak ve tatlı bir sesle, değerli vaktini zavallı bir sürgünü ziyaret etmek için harcadığı için teşekkür etti. Alay mı ediyordu? Ama bu ışıy ışıl gözler ve tatlı sözler karşısında nasıl hırçın bir tavır sergilenebilirdi?

Sonraki bir saat, Zübeyde'nin hayatının en uzun saati oldu. Zenginliği ve gücünü ortaya serip, her zaman kıskançlık duyduğu bir ailenin felaketini görmek, hatta incelikle, çantasının dibindeki sarıp sarmaladığı küçük meblağı sunmak üzere gelmişken, bu hanedanın saltanat sürdüğü devirdekinden çok daha görkemli bir biçimde ve saklı bir kibirle karşılanıyordu.

Fakirlikleri hakkındaki bütün o dedikodulara -neredeyse sefaletten söz ediyorlardı!- nasıl da inanmıştı? Gerçi ev büyük değildi ama, Sultan'ın mücevherleri, ikramın bolluğu; üç mükemmel hizmetkâr tarafından, altın kaplama takımlar içinde

biri gidip biri gelen pastalar, dondurmalar, tatlılar pek de fakirlik âlâmeti değillerdi! Nasıl başarıyordu? Son derece pervasız ve kesinlikle soramayacağı bir soruydu bu.

Sırası gelince, prenses teşekkürlerini sunarak izin istedi. Bu kez Sultan'm önünde geri geri giderek, üç kez temennada bulunmayı unutmadı. Sultan koltuğunda, o eşsiz iyiliğiyle gülümsüyordu.

Talihsiz Zübeyde'nin duyamayacağı ve hayal bile edemeyeceği şey, uzaklaştıktan sonra Hatice'nin patlattığı kahkaha idi.

"Rüküş mahlûk, gözlerine inanamadı! Ona iyi bir ders verdim sanırım. Artık bu tür ziyaretlere maruz kalmayız. Haydi çocuklar gelin, bu pastalar nefis!"

Oynanan oyunun ve Sultan'ın neşesinden duydukları memnuniyetle, Selma, Hayri, Zeynel ve az önce hizmetçi kılığına girmiş iki kalfa masaya oturdular. Bir de kısa boylu bir adam vardı. Hatice onu sağına oturttu ve bizzat ikramda bulundu. Bu sadık Ermeni kuyumcudan başkası değildi. Bir saat sonra, koca siyah çantasının içinde, bu olağandışı davet için getirdiği zümrüt gerdanlığı ve altın tabakları götürecekti.

3

"Bana bir mektup mu gelmiş?"

Selma hayretle, Irak puluna bakıyordu. Ona kim mektup yazabilirdi ki? Oradan kimseyi tanımıyordu...

Her zaman, anahtarı Zeynel'de olan posta kutusuna mektupları atan postacı, okula gitmek üzere kapıdan çıkan genç kızı durdurmuştu:

"On kuruşluk bir fark ödemeniz gerekiyor. İşte, şurayı imzalayın. Teşekkürler küçükhanım."

Ve bisikletine binip, bu mayıs sabahının altın renkli ışığında, ıslık çala çala uzaklaşmıştı postacı.

Selma merakla mektubu tarttı; üzerindeki zarif yazıyı tanıyordu sanki. Mektubu cebine koydu; okula, geometri sınavına geç kalmıştı.

Adımlarını hızlandırdı. Kalfaların pencereden onu artık göremeyecekleri köşe başına geldiğinde koşmaya başladı. Çabuk! Zilin çalmasına on dakikadan fazla bir süre vardı.

Problem kolaydı. Sınav çıkışında öğrenciler, cevaplarını karşılaştırıyorlardı. Selma'nın ikizkenar üçgenler ve paralel dörtgenler ile kaybedecek zamanı yoktu.

"Özür dilerim, beni bekliyorlar."

Cevaplarını kontrol etmek isteyen Emel'i de hiç bir açıklama yapmadan, atlattı. "Beni bekliyorlar". Bunu ne diye söylemişti? Yalan söylemekten nefret ettiği halde... Onu, cebindeki kâğıt parçasından başka kim bekliyordu ki? Evinin yoluna değil, deniz kıyısına, Korniş'e doğru yöneldi. Yavaş yavaş yürüyor, güneşin tadını çıkarıyordu. Bu mevsimde iyi para kazanan dondurma ve limonata satıcılarının önerilerini gülümseyerek geri çevirdi. Eski Basul Oteli'nin civarına gelmişti. Burada bir yerlerde, sakin bir köşe biliyordu.

Tahta sıraya oturmuş, mektupla oynayıp duruyordu. Mektubu açmadan önceki anlar, daima en güzel anlardı. Sizi uzaktan görüp aşkını ilan eden hayalinizdeki prensi düşleyebilirdiniz ama mektubu bir kere açtınız mı, sizi tatsız bir ziyaret için rahatsız edecek bir kuzeninizin ya da hiç haber yollamadığınız için sitem eden bir teyzenizin imzasıyla karşılaşırdınız. Kuzenlere gelince, onlar hiç yazmazlardı zaten.

Selma mektubu açtı.

Bağdat, 1 Mayıs 1926

Sevgili küçük kızım,

Denize atılan şişe misali gönderiyorum size bu mektubu. İki yıldır size kaç kere yazdım ama nafile! Mektuplarım ya kayboldu ya da belki bana cevap vermek istemediniz?

Biliyor musunuz? Babanız güzel Selma'sını kaybettiği için çok bedbaht. Bu benim kendi kabahatim yüzünden oldu şüphesiz; ülkemi tercih etmiştim, bana ihtiyacı olduğunu sanmıştım. Ne kadar da boş bir gururmuş!

O günden beri, bu kararı verdiğime pişman olmadığım tek bir an geçmiyor. Beni anlayabilir, affedebilir misiniz? Kendimi o kadar yalnız hissediyorum ki... Sizin büyüdüğünüzü görmeyi o kadar çok isterdim ki! Harika bir çocuktunuz, şimdi de çok güzel bir genç kız olmalısınız.

Düşündüm ki; belki, bunca zamandan sonra yaşlı babanızı görmeyi arzu edersiniz. Halen Bağdat'ta konsolosum. Çok güzel bir kent burası; görmek istemez miydiniz? Eğer evet derseniz, bana haber verin, sizin için ve kalfanız için derhal yol paralarını gönderirim. Birkaç ay, hatta daha fazla kalabilirsiniz, tabii eğer isterseniz! Hiçbir şey bundan daha mutlu edemez beni.

Cevabınızı sabırsızlıkla bekliyorum.

Sizi seven babanız

Hamiş: Tabii Hayri'yi de görmek isterim. Ama önce okulunu bitirmeli. Sultan'a hürmetlerimi iletmenizi rica ederim. Allah'a emanet olsun!

Babam! Babam?

Selma nefret ile mutluluk arasında gidip geliyordu. *Bana bunu neden yapıyorsunuz? Ne yaptım size ben? Beni terk ediyor, sonra da geri almak istiyorsunuz; beni önce seviyor, sonra artık sevmiyor, ve yeniden seviyorsunuz... Sizin için neyim ben?*

Ufak tefek karaltı, mektubu göğsüne bastırmış iki büklüm olmuş, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu; hem acı hem tatlı gözyaşları döküyordu! *Sizi o kadar sevmiş, beni sevmediğiniz için sizden o kadar nefret etmiştim ki!..*

Yüzü kasıldı, ağzından bastırılmış bir çığlık çıktı.

Oradan geçmekte olan bir adam, ümitsizliği böylesine şiddetle patlak veren küçük kıza merakla baktı. Kız onu görmüyordu. Onun için bir tek, elindeki mektup vardı şu anda...

"Beni özlediniz mi?" ha! Ya ben? "Sevgili küçük kızınız"ın ihanetinizi nasıl karşıladığını hiç düşündünüz mü? Çünkü bana ihanet ettiniz. Çoktandır ortadan kaybolmak istiyordunuz. Bunu hissediyordum. Artık daha sık ortadan kayboluyordunuz, evde her

şey size ağır geliyordu, bunu hissedebiliyordum. Özgürlüğünüze kavuşmak istiyordunuz. Sürgün emri, aradığınız fırsatı yarattı.

Babacığım...

En çok beni öpmeden gittiğiniz için kızdım. Konuşmuş olsaydınız her şey o kadar kolay olurdu ki... Anlamayacağımı mı sandınız? Beni bu kadar mı az tanıyordunuz? İnsan on üç yaşında artık çocuk olmuyor, hatta kendini korumak adına körleşen yetişkinlerden çok daha iyi anlıyor bazı şeyleri insan.

Benim zırhım yoktu, sinirlerimle hissetmek istiyordum; yalanlar ve kaçamaklar yoluyla keşfetmek istiyordum... Ama neyi? Bilmem. Bildiğim tek şey; yaşamanın bu olduğuydu; evet, yaşamak buydu işte! Başka yolu yoktu.

Yaşamak zor bir iş, güçlü olmak gerekiyor... Ve ben de ancak sevildiğimi hissettiğimde güçlü oluyorum. Beni hiçbir şey söylemeden terk ettiğinizde, tüm gücümü elimden aldınız... O kadar mutsuzum ki baba, bir bilebilseniz...

Selma farkına varmadan bağırdı. Gözyaşlarına boğulmuştu, güneş etrafında dönüp duruyordu. Birden müthiş bir yorgunluk hissetti, yere batmak, yerin altına girmek, yerin iyice dibine girip huzur bulmak istedi!

Kaç saattir bu sıranın üstünde oturuyordu? Eve dönmeye karar verdiğinde deniz kızarmaya başlamıştı.

Telaşla karşılandı: "Neredeydiniz? Ne oldu? Yaralı mısınız yoksa?" İki kalfa, nihayet bulunan bir civcivin çevresinde döner gibi dönüyordu etrafında. Salonda, kim bilir kaçıncı kez karakola telefon etmeye çalışan Zeynel, elinde ahize, ağzı açık, kalakalmıştı. Hayri ise gülmekten kırılıyordu:

"Size söylemiştim, gezmeye gitmiş! Amma da tantana yaptınız!"

Kızının tuhaf bakışlarından, önemli bir şey olduğunu anlamıştı Sultan:

"Ne oldu Selma?"

Genç kız onu duymamıştı. Zeynel'e dönmüş, gözlerini ona dikmişti:

"Babamın iki yıl boyunca gönderdiği mektupları kim aldı?"

Aniden sessizlik çöktü. Sürgüne geldiklerinden beri ilk kez birisi, Sultan'ın önünde Hayri Rauf Bey'den bahsetme cüretini gösteriyordu. Ama Selma'nın kuralları dinleyecek hali yoktu. Öfkeyle sorusunu yineledi:

"Babamın mektuplarını kim aldı? Kim?"

Sultan, buz gibi bir ifadeyle sözünü kesti:

"Kendinize gelin küçükhanım ve Zeynel'i suçlamaktan vazgeçin. Mektupları alan ve yok eden bendim."

Büyük bir acıyla annesine döndü:

"Siz mi anneciğim? Ama niçin? Oysa onun suskunluğu yüzünden ne kadar mutsuz olduğumu biliyordunuz..."

"Daha fazla ıstırap çekecektiniz..."

Sultan yumuşadı, Selma'nın ellerini elleri arasına aldı:

"Paramparça olacaktınız küçük kızım, kendi kendinize bin bir soru soracaktınız. Madem ayrılık olmuş bari tam olsun diye düşündüm, sizin için çok daha iyi olacağını düşündüm. Biliyorum, ilk başta kolay olmadı. Ama sonra yavaş yavaş kadere boyun eğdiniz, unutmaya başladınız."

"Unutmak mı? Ah, anneciğim! Babamı unutabileceğime nasıl inanabildiniz?"

Sultan tereddüt etti:

"İyiliğiniz için öyle davrandım... Hâlâ da haklı olduğuma inanıyorum... Baksanıza, ne hale geliverdiniz birden!"

Sizin yüzünüzden, sizin körlüğünüz yüzünden! Selma'nın gözleri çakmak çakmaktı; dudaklarını ısırdı. Telafisi olmayacak şeyler söylememeliydi... Kaçmalıydı!.. Kapı çok uzak geldi birden... Odasına gitmeliydi... Anahtarı çevirmeli... Kimseyi, hiç kimseyi görmemeliydi...

Yere yığıldı!

"Babanı ve anneni öldüreceksin!" Mère Barnabé ne demişti? Bu, kaçıncı emirdi? Altıncı mı yedinci mi ?

"Kafanız kevgire dönmüş!"

"Evet Mère Achillée."

Ayağınızdan asacak sizi
Dedem geri geldiğinde;
Öğretmek için nasılmış
Anlatmak önünüze gelen yerde
'Hünkâr delidir,' diye

...Ne çok üşüyorum...

Üşüyorum sabahları
Tıpkı bir cin gibi
Yanıyorum geceleri
Dolaba kapatılmış gibi

...Amma kalabalık! Şu ağlayan beyazlı kadınlar kim? Peki ya şu, gitgide büyüyen delik?.. Yoksa...? HAYIR! Beni gömmeyin, ölü değilim ben, durun!

"Zavallı, öldüğünün farkında bile değil!"

"Ama ölmedim ki!"

"Üstüne üstlük, deliriyor. O harika annesini kim bilir nasıl üzdü! Zaten hiçbir zaman aklı başında değildi ki."

"Babası da kahrından öldü. Babasını o öldürdü."

"Doğru değil! Babam beni sever, ben onun 'küçük sevgilisi'yim.

...Bütün sınıf gülmekten kırılıyor. Sen de mi Emel? Sen de mi onlarla birlik oldun?

Şimdi neyi söylüyorlar? "God save the queen." Tanrı kraliçeyi korusun... Aa, bakın bu daha iyi işte! Nasıl? Benim için değil mi? Ben kraliçe değil miyim? Zavallı annem küçücükken öldü; onu ben öldürmedim

"Lütfen doktor, bana doğruyu söyleyin. İyileşecek mi?"

Sultan sapsarıydı. Selma'nın başucundan ayrılmıyor, sadece, kızının yanında kalmasıyla, onun daha kötüye gitmesine engel olacakmış gibi, bir an bile yalnız bırakmıyordu onu.

"Bilemem sultan hazretleri. Hassas bir tarafına darbe yemiş gibi! Ailede benzeri olaylar var mı?"

"Tam olarak yok! Babam... melankoli krizleri geçirirdi."

"Özür dilerim Sultan hazretleri. Ama gerçeği bilmem gerek. Babanızın hezeyan ettiği olur muydu?"

"Bilmiyorum doktor -Hatice Sultan bayılacak gibi oldu- o zamanlar çok küçükmüş. Babam kötüleştiğinde, bizi yanından uzaklaştırırlardı. Daha sonra, tamamen iyileşti."

Doktor ayağa kalktı. Baş parmağını yeleğinin arasına soktu;

"Yani babanızın delilik geçirip geçirmediğini bilmiyorsunuz; ve sizin fikrinize göre, kızınız da bilmiyor. İşte bu her şeyi açıklıyor."

"Anlayamıyorum..."

Doktor, konuşmadan önce, kelebek gözlüklerini düzeltti;

"Doktor Freud'dan bahsedildiğini duymuş olacağınızı sanmıyorum. Avusturyalı bir psikiyatrdır ve teorileri, akıl hastalıkları alanında devrimler yarattı. Bu teorileri okudum, kendi gözlemlerimle mukayese ettim ve bazı pratik sonuçlar elde ettim; itiraf etmeliyim ki bu sonuçlardan da bir hayli memnunum."

Heceler üzerinde teker teker durarak devam etti:

"Doktor Freud'a ve bana göre, çocuğunuz nasıl çözümleyeceğini bilmediği bir sorunla karşı karşıya kalmış. Bu sık rastlanan bir olaydır ve herkes kendince bir çare bulmuştur. Kimi alkol, kimi iş, kimi zevki sefa, ne bileyim! Ama kimileri, büyük ihtimalle de daha hassas olanlar, deliliğe sığınmayı tercih ediyor."

"Tercih mi ediyor?"

"Evet Sultan Hazretleri. Bilinçli olmasa da bir tercih söz konusu. Bilincin çeşitli kademeleri, Doktor Freud'un alanına giriyor. Gerçek bir zihin şöleni, değil mi?"

"Ya kızım?"

Anlattıklarıyla kendini kaybetmiş olan doktor, Sultan'ı duymadı bile.

"Ne diyordum? Niçin böyle bir tercih de, daha 'mantıklı' olan bir diğeri değil? Çeşitli nedenleri olabilir, bazen hayran olunan ve kendisiyle özdeşleşilen birinin etkisi de rol oynayabilir. İşte bu yüzden, kızınızın, dedesinin hastalığını bilip bilmediğini sordum. Şayet biliyorsa -maalesef hizmetçiler yüzün-

den hiçbir şey gizli kalmıyor- bu özdeşleşmenin uzun sürmeyeceğini ümit edebiliriz. Çünkü sağlam değil, sadece 'belki'lere dayanan bir özdeşleşme bu. Gerilimler azaldığında, bu sağlıksız özdeşleşmenin kendiliğinden kaybolacağını, ben, doktor Ukhan, size garanti edebilirim."

Sesi ciddileşmişti:

"Ama sizin de oynayacağınız bir rol var efendim."

"Her şeyi yaparım doktor... siz sadece..."

"Hiçbir şey yapmayın yeter! Gidin dinlenin; kızınızla başkaları meşgul olsun. Çünkü bu haldeyken bile, belki de özellikle bu haldeyken, merak ettiğinizin farkında ve size karşı suçluluk duygusu daha da artıyor. Babasına ihanet etmeden size nasıl kendini beğendireceğini bilmiyor, ya da bunun tam tersini. Onun için de gerçekdışı olana sığınıyor. Benim tavsiyem: Çocuğunuzu rahat bırakın!"

"Benim varlığımın çocuğuma zarar verdiğini mi tahmin ediyorsunuz?"

"Tahmin etmiyorum, iddia ediyorum! Hürmetler, Sultan hazretleri."

"Bu hekim bir eşek, dahası hödüğün teki! Anne sevgisinin kızına ne zararı olurmuş ki?"

Sultan çaresizlik içinde odada dolaşıp duruyordu.

"Şehrin en iyi psikiyatrı demezler mi! Ne yapacağız şimdi?"

Zeynel çekine çekine, Sultan'a bakmaya cüret edemeden:

"Müsaade ederseniz Sultan'ım," dedi; "onun safsatalarına bir an olsun inanmadım ama, sizin de dinlenmeye ihtiyacınız var. Ben hanım sultana bakar, en ufak bir şey olduğunda size haber veririm."

"Günahını ödeyeceksin!" Şekilsiz gölgeler beyaz duvarların arasından geçip Selma'nın etrafını sarıyordu.

"Ne yaptım ki ben?"

"Ha! Ha! Bir de ne yaptığını soruyor!"

Ne salakça bir gülüş! Onları kızdırmamak gerek !

"Yemin ederim, ne yaptığımı bilmiyorum."

"Asla bilmeyeceksin. Cezan bu işte! Affedilmez bir günah işlediğini bilmek, ama bu günahın ne olduğunu bilmemek."

"Anlamıyorum..."

"Anlamayacak ne var? Suçunu bilir, cezanı çekersen, kefaretini ödemiş olursun. Bakkal hesabı gibi, terazinin bir kefesine günahını diğerine cezanı koy, bir süre sonra borcundan kurtulmuş olacaksın. Bu işin kolayına kaçmak. Ceza çekersin ama, cefa çekmezsin, aman ne harika bir dünya! Oysa biz seni cezalandırmayacağız. Sen cehennemliksin ve cehennemin, ceza çekmemen olacak!"

Selma dehşet içinde yalvardı:

"Hayır, lütfen, bunu yapmayın."

Gölgelerden birini yakalamaya çalıştı ama tüm çabalarına karşın başaramadı.

"Ölmek istiyorum," diye sızlandı.

"Ne anlattık demin sana?"

Sesler uzadı uzadı ıslığa dönüştü.

"Ne senin ufacık odanda, ne de ufacık ülkende, işin aslı, bizim dünyamızda ölünmez. Ne ölüm vardır ne yaşam, ne gerçek vardır ne yalan, ne ilk vardır ne de son. Senin yaptığının hiçbir önemi yok, çünkü bizim dünyamızda ne iyi vardır, ne kötü, ne haklı vardır ne de haksız. Sonsuz ve kuralsız bir dünyadır bu!"

Selma söze karıştı:

"O halde, yaptığımın hiç bir önemi yoksa, beni affedebilirsiniz."

"Bu sabitfikir olmuş artık sende! Şunu bil ki, istesek de yapamayız. Tamamen özgür olma ayrıcalığına sahibiz ama, bu özgürlük en ufak bir karar almamızı engelliyor. Biz, üzerinde hiçbir şey tartılamayan teraziler gibiyiz."

Selma kızarak yastığına gömüldü:

"Bütün bunların hiçbir anlamı yok!" dedi.

"Belki; ama sen hiç, anlamı olan bir şey duydun mu? Kıt zekâlıların yarattıkları o sefil sözcükleriniz gerçeği nasıl yakalayabilir ki? Hiç düşünmeyin, eğlenmeye devam edin ve üç boyut-

lu kutunuzdan dışarıya çıkmaya kalkmayın. Buna kalkışanları, bizim müdahalemize gerek kalmadan, kendi öz kardeşleri yakmadılar veya çarmıha germedilerse de, deli diye ilan edip demir parmaklıklar arasına tıktılar."

"İnan bana, köşende rahat durmak yeğdir. Sıkıcı ve dar mı dedin? Doğru, ama sonsuzluk da tekdüzedir, bitmez tükenmez boşluklar görürsün... Ne dayanılacak bir duvar, ne de kapanan bir kapı vardır, dahası, soğuktan donarsın ve örtünecek tek bir örtü bulamazsın; hiç hiçi sınırlar, sözün kısası, fena halde yorucudur!"

"Nihayet uyudu. Zavallı küçük kızım. Nasıl da kızarmış ve terlemiş!"

Zeynel çarşafı usulca Selma'nın üzerine çekti. Narin bedenini olmayacak bir serinlikten değil de, çevresinde dolaştığı hissine kapıldığı kötülüklerden korumak isliyordu. Az önce, Selma bağırıp çağıran hayaletlerle uğraşırken, haremağası sağ eliyle Kuran'ı almış, ışıkları tamamen açmış, bütün dolapların içine bakmıştı. Günümüzde, ne kadar, hortlaklar kocakarı uydurmasıdır denirse densin, Zeynel memleketindeki, Arnavutluk'taki köyünde, acıkan hayaletlerin içeri girmesinler diye, geceleri yatmadan önce kapı önüne ekmek ve meyve konulmadan asla yatılmadığını hatırlıyordu. Ve genellikle de ertesi gün hepsi yenmiş olurdu.

Tombulca parmağı ile Selma'nın yanağını okşadı, sonra da bu cüretinden korktu. Biri görecek olsa, bu saygısızlığını nasıl açıklardı? Boş bulunulan bir an mıydı yoksa yaşlı birinin taze bir cilde duyduğu arzu mu? Gerçek, işkence altında bile asla söylenmemeliydi! Onu için için kemiren ve onu felaketlerin en büyüğünde, bir kral gibi, bir ilah gibi, bir insan gibi yücelten o korkunç, o muhteşem sır!

"Baba!"

Selma'nın gözleri korkudan büyümüştü, haykırarak doğruldu:

"Öldürme beni! Geri çek şu hançeri, ben senin küçük kızınım. Beni tanımadın mı? Bak, çıkarıp atıyorum bu deriyi!"

Deli gibi yüzünü tırmalıyor, onu tutmak isteyen Zeynel'i itiyordu.

"Bak, benim. Küçük bebeğini tanımadın mı? Minik bebeğini..." Dizlerini kıvırıp çenesinin altına çekmiş, kollarını omuzlarına dolamıştı.

"Beni hâlâ görebiliyor musun? Öylesine çabuk ufalıyorum ki, yakında cebine sokup götürebileceğin pembe bir deniz kabuğu olacağım. Seni hiç sıkmayacağım, söz veriyorum. Ama ara sıra beni okşayacaksın değil mi, söyle?"

"Evet küçük kızım, seni okşarım, korkma..."

Zeynel, inleyen çocuğun alnında elini hafifçe gezdirdi.

"Düşünmemi önlemek için, kafama çiviler sokuyorlar. Baba, beni bırakma!"

"Buradayım cicim. Sakinleş, seni asla bırakmam."

Selma titreyerek kolları arasında büzüldü.

"Seni o kadar çok seviyorum ki! Bir tek seni seviyorum!"

Heyecanından gözleri doldu, Selma'yı göğsüne bastırıp sevgiyle sallamaya başladı.

"Ya benim seni ne kadar sevdiğimi bilsen, benden önce hiçbir baba, çocuğunu böyle sevmemiştir..."

Baba? Hizmetçilerin gizli gizli ardından gülüştükleri Zeynel... 16 yıl önceki o kutsal geceyi hayal mi etti, yoksa gerçekten yaşadı mı?

Sultan, tül perdelerle çevrili büyük bir yatağın içinde uyuyordu. Sert bir rüzgâr çıkmış ve onu, karşı konulmaz biçimde hanımına, kraliçesine doğru çekmişti. O güne kadar olmadığı biçimde özgür ve benliğine hâkim bir Zeynel, dudaklarını beyaz alnın üzerine değdirmişti. Büyülenmiş gibiydi. Sonra... sonrasını hatırlamıyordu.

Dokuz ay sonra Selma doğmuştu. Herkes Hayri Bey'e çok benzediğini söylemişti, Zeynel susmuştu. Ama tüm bedeninde, kendinden bir parça olan bu minicik varlığa karşı bir çekim, bir yakınlık hissetmişti.

Uzun bir süre bu delice düşünceleri geriye itmiş ama özellikle son yıllarda, sürgünün kendilerini bir aile haline getirdiğinden bu yana, sık sık aklına gelir olmuşlardı.

Bugün ona seslenen kendi küçük kızıydı. Altüst olmuş, çocuktan biraz uzaklaşıp onu seyretmeye başlamıştı.

"Selma'm! Sen benim mucizemsin, şafağımsın, tanrıların inanılmaz armağanısın, Allah'ın üzerime akıttığı bir damla gözyaşısın..."

Selma mest olmuş, onu dinliyordu.

"Anlat baba! Güzel şeyler söyle..."

"Zavallı küçük çiçeğim, tek bir gün ışığı seni mutlu etmeye yetiyor. Başını babanın omzuna daya. Şimdi anlıyor musun?"

Gözleri yarı aralıktı:

"Evet," diye mırıldandı.

"Ne büyük acı, ama ne diyebilirdim ki sana? Bana asla inanmazdın.

Sırrımızı kendi başına keşfetmen gerekiyordu..."

"Sırrımızı..."

Selma daha da sokuldu.

"Bir şey söylemeyeceğine söz ver. Bizi deli sanırlar! Zındıklar! Kadir-i mutlak için imkânsız mı olurmuş?!"

Haremağası öfkeyle doğruldu. Bu inançsızlığın lafını bile etmek onu kudurtuyordu. Selma hayretle gözlerini açtı aniden, nasıl da kızarmıştı? Ne diye bu denli yüksek sesle konuşuyordu?

"Bize divane diyorlar. Aklınızı başınıza toplayın, yolunu kaybetmekten ödleri patlayan kör solucanlar!"

Selma'nın ellerini tuttu:

"Çocuğum, benimle birlikte deliliği kutsa! Sonsuzluğa, her şeyin birbirine karıştığı ve her şeyin aydınlık olduğu en yüksek mertebeye götüren eşsiz yoldur delilik! Tanrıya; ayağımızı sürçtürdüğü için şükredelim, kafamızın içinde dönüp duran o bir damla cıva için şükran duyalım. Çoğalsın o damla, bin bir ışıltıyla parlasın! Gözlerimizi kamaştır ey Nur, ey Bağışlayıcı!"

"Öyle tuhaf bir rüya gördüm ki Zeynel, bir bilsen..."

Selma pembe pembe olmuş, geriniyor, esniyordu.

"Saat kaç? Açlıktan ölüyorum. Hava güzel mi? Günaydın Leyla Hanım, çilek reçeli yiyebilir miyim?"

"Çilek reç..."

Kalfanın gözleri fal taşı gibi açılmıştı, kekeledi:

"Beni tanıdınız..."

"Sizi tanıdım da ne demek! Leyla Hanım, iyi misiniz?" Selma endişelenmişti.

"Allah'ım, Allah'ım..."

Kalfa heyecan içinde odadan dışarıya fırladı:

"Sultanım! Küçük sultanımız... küçük sultanımız iyileşti!"

"Ne oldu ona böyle? O kadar hasta mıydım? Neyim vardı Zeynel?"

"Şeyy.. pek önemli bir şeyiniz yoktu... sadece basit bir... basit bir gripti, o kadar."

"Zavallı Zeynelciğim. Yalanı söylemeyi de hiç beceremiyorsun. Saray mensubu biri için, çok ayıp doğrusu!"

"Anneciğim niçin bana öyle bakıyorsunuz?"

Sultan odaya girmişti.

"Söyleyin, ne oldu?"

Annesi niçin onu kollarına almış, hiç de alışık olmadığı bir şefkatle sıkıp duruyordu?

"Bir çeşit ateşli hastalık Selma'cığım, hepsi bu!"

Selma sesini çıkarmadı. Sultan sakladığına göre durum ciddi olmalıydı. Bütün gücünü toplayıp hatırlamaya çalıştı... hiçbir şey... hiçbir şey hatırlayamadı... sadece şu Zeynel'in şey dediği rüyayı... sahi ne demişti?

Selma ancak iki ay sonra babasına cevap vermeye karar verdi. Bağdat'a gidemeyecekti... dersleri vardı; peki o niye Beyrut'a gelmiyordu? "Gelsen çok memnun olurum," diye yazmıştı. Memnun olmak?.. Tüm o kalp çarpıntılarını, o gözyaşlarını ifade edebilir miydi bu kelime? Ama ifade edebilen kelime-

leri de, o yazmayacaktı. Şu davetiyelere basılan "memnuniyet" kelimesi ne kadar kişiliksiz, ne kadar belirsizdi; artık, nasıl isterse öyle yorumlardı babası.

Birkaç hafta sonra mektubu geri geldi. Irak'taki büyükelçi birkaç satırla bilgi veriyordu: Hayri Bey istifa etmiş ve ülkeden ayrılmıştı. İstanbul'a dönmemişti. Yeni adresi bilinmiyordu.

Selma şaşkın, fildişi renkli ipek kâğıda yazılmış kara satırlara bakıyordu. Çok geç... çok geç yazmıştı... Babası gitmişti; kızının onu görmek istemediğini sanarak gitmişti. Onu bir kez daha kaybetmişti ve bu kez kabahat kendisindeydi.

Ağlamak gelmiyordu içinden. Sadece üşüyordu.

4

Minet El Hüsn kıyısında denize uzanan bir kayalıktan, Beyrut limanı rahatlıkla görülebiliyordu.

Her perşembe, İstanbul'dan gelen bembeyaz *Pierre Loti* gemisi, yolcularını boşaltıyor, birkaç saat sonra yeni yolcuları ve yükünü alarak -aklında hep öyle kalmış- başkente geri dönüyordu. Yeniyetme bir genç kız, sırtını taş duvara dayamış, hayallerini alıp götüren bu büyük beyaz gemiyi, ufukta kaybolana dek, gözleriyle izliyordu.

Selma önceleri limana iniyordu. Kalabalığa karışıp, itişip kakışma içinde sürükleniyor, memleketinin sesini ve kokusunu duymak için, gözleri kapalı dolaşıyordu. Onları iyice içine sindirdiğine inandığı zaman, sadece o zaman, gözlerini açıyordu.

Tüm bu yüzler tanıdık geliyordu ona. Onları tek tek inceliyor, bakışlarında kendi şehrinden bir şeyler, tebessümlerinde, Haliç'teki günbatımlarının, o özlediği güzelliğini yakalamaya çalışıyordu. "İnsanlar İstanbul'da mutlu mu?" diye sormaktan ya da bir sepetten taşan simidin bir parçasını, bir azınlık aksanının sıcaklığını, solmuş bir gülü istememek için zor tutardı kendini.

Hayallerini süsleyen bu yolculara acıklı acıklı bakar, onlarsa şaşkın ve ayıplayan gözlerle yanından geçerlerdi.

Daha sonraları, bu ıssız kıyıdaki kayalıklara sığınmayı tercih etmişti. Esrarını koruyan o kalabalıktan ve o sevimli ve sakin canavardan uzakta, çok daha rahat hayal kurabiliyordu. Aylarca, adeta hac ziyaretinde bulunur gibi gelirdi buraya; unutmak istemiyordu, unutamazdı da, buna hakkı yoktu!

Selma için, *Pierre Loti*'nin çekiciliğini kaybedip diğerleri gibi sıradan bir gemiye dönüştüğü, yolcularının dünyanın herhangi bir yerinden gelen sıradan yüzlü yolculara benzediği güne dek sürdü. Birkaç hafta boyunca onu geçmişin Selma'sına bağlayacak o heyecanı, o acıyı yakalamaya çalıştı ama nafile! Artık acısını bile yitirdiğine göre, her şeyini gerçekten kaybettiğini anlıyordu.

Selma çok daha sonraları, limanın yolunu artık.unuttuğunda, oraya, acısını deşmek için mi, yoksa tam tersine onu gömmek için mi gittiğini soracaktı kendi kendine.

Evindeki hiç kimse, bu haftalık gezilerden şüphelenmemişti. Perşembeleri Selma'nın tatil günüydü ve bütün gününü Emel'de geçirdiğini söylerdi. Sabahları bir kalfayla gider, akşamları yine bir kalfayla eve dönerdi.

Emel, kendinden üç yaş büyük ağabeyi Marvan ile, Dürzi mahallesinde görkemli bir evde otururdu. Anneleri göğüs anjininden öldüğünde, ikisi de küçük birer çocuktu. Birkaç yıl sonra babaları da attan düşüp ölmüştü. İki yetime bakmak için teyzelerinden biri, Mar-İlyas'daki büyük eve gelip yerleşmişti. Çocuklara çok sıkı bir "eski zaman" terbiyesiyle yetiştirmişti. Okulda, Emel gibi diz büküp selam vermeyi bilen ya da bir büyükle konuştuğunda yüzü kızaran kimse yoktu. Ama teyzeleri

yaşlı bir kadındı ve öğle uykuları akşama kadar sürüyordu, bu da tabii çocuklara kısmen de olsa bir özgürlük sağlıyordu.

Emel, kendisi de yalnız büyüdüğü için, Selma'nın yalnız kalma isteğini iyi anlıyordu. Esrarengiz gezintileri hakkında bir şey sormaz, sadece arkadaşı kızarmış ve şişmiş gözlerle döndüğünde elini tutar, o da bir şey söylemeden ona sarılırdı. Emel hiçbir şey sormadığı için, Selma da yavaş yavaş ona açılacaktı. Babasından söz edecek, kendisi, herkesin öyle sanmasına sebep olduysa da, aslında onun ölmemiş olduğunu, Irak'ı terk ettiğinden bu yana her ay dünyanın bir ucundan bir kart yolladığını anlatacaktı.

"İlki Brezilya'dan geldi, ikincisi Venezüella'dan. Dün de Meksika'dan bir kart aldım. Ona cevap bile yazamıyorum, adresi yok bende. Bir yere yerleştiğinde adresini vereceğine dair söz vermişti. Şimdilik durmadan dolaşıyor, işleri için. Güney Amerika'nın, gözüpek kişilerin zengin olabildikleri, müthiş bir kıta olduğunu, yakında beni yanına aldıracağını, yeniden bir sultan gibi yaşatmak istediğini yazıyor. Ama benim ne istediğimi hiç sormuyor."

Ne istediğini kendi biliyor muydu peki? Her şey öylesine gerçekdışı gibiydi ki... bu cevap beklemeyen mektuplar, bu ele avuca sığmayan baba, bu muazzam tasarılar, bu vaatler...

"Bazen, bana yazmaktan vazgeçmesini istiyorum. Artık ümit etmekle etmemek arasında bocalamamak için... ama yazmazsa da..."

Güçlükle duyulabilen bir sesle ekledi:

"Biliyor musunuz Emel? Onu seviyorum. Oysa, yarın beni yeniden terk edebileceğini biliyorum... O zaman da ondan nefret ediyor, ölmesini istiyorum. Başını hırsla ellerinin arasına alarak:

"Beni sevmemesine dayanamıyorum! Artık ne düşüneceğimi bilemiyorum," dedi.

Bir kol omuzlarına dolandı, alnına bir öpücük konuverdi. Bütün öğleden sonra, geniş divanda, birbirlerine sarılarak oturmuşlardı. Emel hiçbir şey söylememişti, sözlerin yarayı

deşeceğini ve bu acı karşısında her türlü yüreklendirmenin uygunsuz kaçacağını, her tavsiyenin de onur kırıcı olacağını içgüdüsel olarak biliyordu. Arkadaşının ihtiyacı olan şey onun sevgisiydi.

Akşam olduğunda, hanım sultanı almaya gelen kalfa, hiçbir şey fark etmeyecekti. Selma rahatlamış, huzura ermişti. Emel'in şefkati ona yeniden güç vermişti.

Küçük bahçe kapısında bir fayton bekliyordu. Sultan'ı görmeye kim gelmiş olabilirdi? Beyrut'un sosyete hanımlarının züppeliğine set çektiğinden beri pek az ziyaretçi geliyordu. Selma, annesinin bu oyuna katılmayışından gurur duyuyordu, ama bazen de bedelini pahalı ödediğini düşünüyordu. Çünkü çok yalnızdı...

Ortaköy Sarayı'nın hiç boş kalmadığı, zamanını, hayır işlerine, siyasi tartışmalara, aile toplantılarına, arkadaş sohbetlerine, ziyaretlere ayırdığı, köleler ve cariyeler ordusuna hükmedildiği ve bunların her birinin sorunu ile ayrı ayrı uğraşıldığı günlerden sonra, iki yıldan beri bu evde iki kalfa ve bir haremağası ile baş başa kalınmıştı... Tabii Zeynel haremağasından öte bir şeydi. Vekilharçtı, kâtipti, günlük hayata dair her şeyde görüşüne başvurulan bir danışmandı... Peki ya bir dost, bir sırdaş mıydı? Selma annesini tanırdı, ümitsizliğe düşse bile, maiyetinde bulunan birinin önünde zaaf göstermeyeceğini bilirdi. Bu kibirlilik değildi. Sultan, Zeynel'i ailesindeki pek çok kişiden çok daha fazla takdir ederdi; ancak öylesine kök salmış bir değerler sistemi vardı ki, hiçbir felaket bunu yerinden oynatamazdı; geleneğe göre, himaye altına alınan kişilerden yardım istemek olmazdı; onlarla sevinçler paylaşılabilirdi ama acılar asla!

Salonda siyah saçlı, haşmetli biri oturuyordu. Bu, Sultan Abdülhamid'in kızı Naile Sultan'dı. İstanbul'dayken, iki aile pek görüşmezdi ama sürgün onları yakınlaştırmıştı. Beyrut'ta sayıları o kadar azdı ki! Şehzadelerin ve sultanların çoğu halifenin peşinden Nice'e gitmişler, orada da küçük bir saray erkânı oluşturmuşlardı. Fuat Dayı da, hep Cöte d'Azur'ü görme-

yi hayal eden Kelebek Sultan da oraya gitmişti. Fuat dayı, üzüntüsünü belli etmemiş, "güzel kadınlar diyarına," gittiğini söyleyip işi şakaya vurmuştu. Selma, şen şakrak, şık, şıklığını faytonların içlerinin rengini elbiselerinin rengine uydurmaya kadar götüren teyzesini düşünürdü sık sık. Acaba o ne olmuştu? Fransa'da mutlu muydu? Genç kızın, teyzesinin oradaki hayatı hakkında pek bir fikri yoktu, Fehime Sultan çok az mektup yazardı; buna karşılık, Fatma Sultan devamlı yazıyordu. Eşi ve üç çocuğu ile Sofya'ya yerleşmiş, sakin bir hayat sürmekteydi. Haftada birkaç kez eşi Refik Bey'le birlikte, tekkeye pirini ziyarete gidiyor, orada, huzur buluyordu. Fatma Sultan, "Hak yolunda ilerliyoruz, gerisinin pek bir önemi olmadığını her geçen gün daha iyi anlıyorum," diye yazıyordu.

'Gerisi'... Sürgün, geri dönme ihtimali... Hatice Sultan ile Naile Sultan bunları konuşuyorlardı. İstanbul'dan gelen haberler hiç de iyi değildi. Mustafa Kemal'e suikast girişimi, pek çok muhalifin tutuklanmasına yol açmıştı. Mahkeme yargıçlarından 'Kel Ali', gazetecilere sanıkların suçlu bulunduklarını, idam sehpalarının kurulduğunu, infazın 27 Ağustos 1926 sabahında yerine getirildiğini açıklamıştı. Haberi veren Londra radyosuydu, ülkenin sakin olduğunu, 'İstiklâl Mahkemeleri'nin bütün şehirlerde görevde olduğunu bildiriyordu.

Hatice Sultan öfkelenmişti:

"Türkiye'nin bağımsızlığı için savaşan bütün o insanlardan geriye kimse kalmadı mı?"

"Başbakan İsmet İnönü kaldı. Çizgiden ayrılanlara karşı o denli sertmiş ki, 'Gazinin kırbacı' adını takmışlar ona. Diğerleri, Rauf Bey, Rahmi Bey, Doktor Adnan, Halide Edip, birkaç ay önce yurtdışına kaçmışlar. Mustafa Kemal siyasi partileri lağvedince, artık yapacak bir şey kalmadığını, kendilerinin de tehlikede olduklarını anlamışlar."

"Yazık! Halkımızın tepki vermesini bekledim uzun süre, ama herkesin eli kolu bağlı..."

Sesi titriyordu:

"Merak ediyorum, acaba memlekete dönebilecek miyiz?"

Sultan ilk kez şüphelerini dile getiriyordu. Selma üzgün ve şaşkındı; teyzesinin elini öpüp, annesinin yanına oturdu.

"Anneciğim, elbette döneceğiz. İstanbul'da, kimse memnun değilmiş. Talebeler, münevverler, din adamları ve özellikle tüccarlar! Memciyan Ağa'nın yeğenine yazdıklarını unuttunuz mu? Bütün çarşı yeni rejime karşıymış... Çarşı kıpırdanmaya başladı mı, yöneticiler tehlikede demektir! Yakında Türkiye'ye gideceğiz anneciğim, göreceksiniz!"

Genç kız büyük bir inançla konuşuyordu. Annesi de ümitsizliğe kapılmamalıydı. Sultan kızının başını okşadı:

"Haklısınız çocuğum, ara sıra böyle hüzünleniyorum. Siz bana bakmayın."

Selma'nın içi burkuldu. Annesi, onu üzmemek için, sözlerine ikna olmuş görünüyordu. İkisi de birbirine rol yapmaktaydı, ama aslında ikisi de biliyordu. Biliyorlar mıydı? Selma irkildi, neyi biliyorlardı peki? Hiç! Sadece yenilgiyi kabul etmek üzereydiler o kadar. Oysa Selma karşı çıkıyordu. "Mücadele etmek lazım." Eskiden olsa böyle derdi anneciği. "Her an her şey olabilir."

Büyük bir heyecanla ayağa kalktı, birden müthiş bir savaşma isteğiyle doldu. İçi kıpır kıpırdı; bunu ifade etmezse patlayacaktı. Halide Edip ile Rauf Bey'e mi katılsaydı? Türkiye'ye başka bir kimlikle girmeye kalkışsalar olmaz mıydı? Olup bitenlerden hoşnut olmayan binlerce insanla birlikte rejime başkaldırsalar mıydı? Her şey mümkündü!

Selma gece geç saatlere kadar savaş planları yaptı. Küçük yazı masasının başına oturmuş, hatıra defterinin sayfalarını yazıp duruyordu. Kendisine defalarca, başarmak için önce istemek gerektiği söylenmemiş miydi? İstanbul'a dönmek istiyordu, bunu her şeyden çok istiyordu; boyun eğmek istemiyordu.

Açık pencereden içeri yasemin kokuları geliyordu, kokuyu içine çekti, sıcak geceyi içine çekti; meltemin okşayışlarına bıraktı kendini, cırcır böceklerinin muhabbetlerini dinledi. Vücudu mavi karanlığın içinde kayboluyordu; karanlık büyüdükçe büyüyordu... Yavaş yavaş binlerce yıldızın olduğu yere ulaştı, onlarla oynadı, ışıltıları içinde eridi, mutluluktan uçu-

yordu. Artık bu güzellikten ayrı bir yerde değildi, onunla bir olmuştu.

Ancak şafak söktüğünde, rahatlamış, içini dökmüş bir halde uyuyabildi.

Daha sonraki günler Selma için rüyada gibi geçti. Gündelik dertler anlamsız gelmeye başlamıştı ona çünkü artık 'biliyordu'. Sınıfta ve evde, bu kadar neşeli olmasına şaşıyordu herkes. En ufak bir eleştiri karşısında diklenen o değildi sanki, birden hoşgörülü oluvermişti. Bütün kurallara karşı gelen sabırsızlığı gitmiş, sanki sonsuz bir zamana sahipmiş gibi bir rahatlık gelmişti davranışlarına. Alışılmadık tebessümünün ardında neler saklı olduğunu Emel bile anlayamıyordu. Selma orada değildi sanki.

Sonra bir sabah, beklenmedik biçimde yorgun ve bitkin bir halde uyandı. Mütevazı biçimde döşenmiş odasına göz gezdirdi. "Gerçek bu işte!" diye düşündü. Bir anda tükenmişçesine ve umutsuzcasına yastığına kapanıp ağlamaya başladı. Şu Lübnan'dan nasıl da nefret ediyordu! Hep şu mavi deniz, şu yakıcı güneş, şu neşe! Tüm bu insanlardan, onu 'kendi evlerinde', 'kendi memleketlerinde' ağırlayan, 'bizimkiler', 'vatanımız' diyen bu insanlardan nasıl da nefret ediyordu! İstanbul'a hiç kavuşamayacak, artık hiç oraya ait olamayacaktı. Son birkaç gündür hep kendini aldatıyordu. Ancak bir toprağa, üzerinde dövüşebileceği, üzerinde düşüp kalkacağı bir toprak parçasına sahip olursa savaşabilirdi insan! Etrafınızdaki şeyler sizde hiçbir hatıra uyandırmayınca, elleriniz size ait hiçbir şeyi tutamayınca, sözleriniz kuru gürültüden ibaret oldukça, nasıl dövüşülürdü? Neye karşı? Kime karşı?

Boş yere hayaller kurmuştu; sürgündeki biri için hayal, bir tasarı değil olsa olsa bir kaçıştır. Bir de kendini cesur zannederdi, 'gerçek' ile uzlaşanları küçümserdi... Acaba söylendiği gibi, gerçek cesaret kabul etmek miydi? Artık ne biliyor ne de anlıyordu, şu cesaret denen şeyin ne işe yaradığını ve neden, içinden ağlamak gelse bile gülümsemek gerektiğini. Tek bildiği, hayvanların bile barınakları, kendi toprakları vardı, aksi takdirde ölürlerdi.

"Güzel kuzenimin buselerini kim çaldı?"

Sultan Abdülhamid'in torunu şehzade Orhan, nefis bir beyaz Delahaye'den indi. Aslında 'taksicilik' yapıyordu; hem herkese hizmet edip hem de hiç kimseye hizmet etmemenin bir yoluydu bu. Zayıf, kısa boylu, son derece güçlü ve ateşli bir delikanlıydı. Olur da müşterinin biri hoşuna gitmeyen bir tonda konuşursa, hiç tereddütsüz, yakasından tuttuğu gibi yolun ortasına atıverirdi.

Selma ona bayılıyordu. Kuzeni Hayri'nin aksine, eğlenceli ve resmiyetten uzak biriydi. Oysa daha on sekizindeki Hayri, yazın bile koyu renk takım elbise giyer, sert kolalı yakalar takardı. Yirmi yaşındaki Orhan ise, hiçbir şeyi ciddiye almaz, Türkiye hakkında konuşmamayı yeğler ve küçük kuzininin dertleriyle alay ederdi.

"Bu senin Slav kanın! O güzelim Ukraynalı kızlar, Çerkez kızlar; atalarımızın haremlerini süsleyen ve bize tohumlarını bırakan kızlar! Haydi sultanım, özgürlüğünden yararlan biraz! İstanbul'da olsaydın, kafes ardına tıkılmıştın. Haydi giyin, süslen. Seni gezmeye götürüyorum."

Sultan arkalarından müşfik bakışlarla baktı; küçük kızının eğlenmeye ihtiyacı vardı ve Orhan'la olduğunda, Sultan'ın içi rahat ediyordu.

Mor salkımlar, boru çiçekleri ve kırmızı ardıçlar arasından kıvrılarak yükselen Şam yoluna saptılar. Selma, baştan çıkartıcı bir sesle daha hızlı ve daha uzağa gitmek istediğini söyledi. Orhan'ın, Beyrut'un 20 kilometre kadar uzağındaki şık sayfiye yeri Aley'de durmak istediğini biliyordu. Ama, uzun kirpiklerinin gölgelediği gözlerini süzerek ona gülümsediğinde, hiçbir şeyine karşı koyamayacağını da biliyordu. Selma gevşedi, camı açarak yüzünü rüzgâra verdi. Tırmandıkça hava serinliyor, gün ışığı durulaşıyor, servi ağaçları ile bodur çamların yerini, insana okşama isteği veren yeşil yapraklı kocaman çamlar ve keçiboynuzu ağaçları alıyordu.

Bamdun'u geçtiler, Lübnan'ın mavimtırak, sisli sıra dağla-

rı, bir ışık huzmesini yırtarcasına çıkıvermişti karşılarına. Sanin'in karlı tepeleri görünüyordu.

Selma arabadan fırladı, yüksek otlar ve katırtırnaklarıyla dolu patikada, başını yukarıya kaldırmış bütün bu güzellikleri kucaklamak ister gibi, kollarını açıp koşmaya başladı, durmaya niyeti yoktu. Uzaktan, Orhan'ın seslendiğini duydu, ama dönmeyecekti, kendi olmasını sağlayan doğa ile baş başa kalmak istiyordu, ona en sevdiği dostundan bile daha yakın gelen, terk edilme korkusu duymadan kendini kollarına bırakabileceği, gözeneklerinin her birinden içine dolan ve kendisine güç veren doğa ile...

Kendini otlara bıraktı, iştahla içine çekti nemli kokuyu, başı dönüyordu; bacaklarında ve karnında toprağın sıcak atışlarını duyuyordu. Bu sıcaklığın içinde erir gibiydi. Sanki artık Selma değildi, ondan çok daha fazla bir şeydi; şu ot, şu yapraklar, bulutu yakalamak ister gibi uzanan şu dal, ya da, doğumunun karanlık ve esrarlı inine kadar kök salmış şu ağaçtı; pınarın sesi, akıp giden ve hep orada duran su idi; güneşin okşayışı, rüzgârın esintisiydi; artık Selma olmadığını sadece varolduğunu hissediyordu.

Genç kız dönüş yolunda tek kelime etmedi. Her an sönebilecek bir alevi andıran sevincini korumaya çalışıyordu. Orhan, üzgün olduğunu sanarak, onu eğlendirmeye çalışıyor, bin bir hikâye anlatıyordu ama Selma onu dinlemiyordu. Susmasını tercih ederdi... Peki ya suskunluğun, dostların en ateşlisi, en dikkatlisi, en cömerti olabileceğini nasıl anlatabilirdi ki ona? Ve de, 'yalnızlık' kelimesinin içinde 'güneş'i gördüğünü?..

Selma ilerleyen yıllarda, yeniyetmeliğinin bu dönemini hatırladığında, doğa ile olan bu yakın ilişkisinin onu kendine getirdiğini ve ümitsizlikten koruduğunu düşünecekti. Bu sihirli dünyaya kaçışları olmasıydı, hiç şüphesiz, tüm sevdiklerinden ayrılmanın acısına, Rüstem Paşa Sokağı'ndaki konağın özlemine dayanamazdı.

Hüzün. Sultan her geçen gün biraz daha halsizleşiyordu. Mustafa Kemal'in 1927 Kasım'ında yeniden cumhurbaşkanlığına seçilişi, baş edemeyeceği bir şok etkisi yapmıştı onda. Artık Türk halkının, Osmanlı hanedanının geri dönmesi için savaşmayacağını kabul etmek zorundaydı. Sağlığı iyice bozuldu. Doktor, kalp rahatsızlığı teşhisi koydu. Sultan, "Gerçekten de kalbim sancıyor," diye gülümsedi. Zeynel'in ve kalfaları memnun etmek için, başucunda dizilmiş ilaçlarını her gün almaya razı geliyordu.

Selma'yı hastalıktan çok, bu uysallık endişelendiriyor, ve bunun altında bir iyileşme ümidinin değil derin bir kayıtsızlığın, bir kendini bırakmışlığın yattığını seziyordu. Genç kız annesi için acı çekiyor ama aynı zamanda da artık mücadele etmediği için kızıyordu. 'Cihangir' diye lakap takılan, en büyük felaket karşısında bile güçlü olabilmeyi başaran annesinin, kendisini kapıp koyuvermeye, yaşamaktan vazgeçmeye hakkı yoktu! Herhangi bir fani gibi zaaflarını belli edemezdi; 'Sultan' olmaya devam etmek zorundaydı. Put çatlamaya bir başladı mı, çevresindeki dünya da yok olurdu.

Bugün, 30 Haziran 1928, okulun son günüydü. Besançon Enstitüsü'nden artık tamamen ayrılacak olan büyük öğrenciler, anneleriyle birlikte, küçük gruplar halinde, avluda toplanmışlardı. Okulu bitirip 'hayata atılmanın' sevinci ve heyecanıyla gözleri parlıyordu. Burada mutluydular; yanlarında hep birileri olmuştu, üzerlerine titrenmişti, zaman zaman cezalandırılsalar da, hep korunmuşlardı. Rahibeler iyiydi, en katı olanları bile; onlardan ayrıldıkları için neredeyse üzüntü duyuyorlardı. Cezalar, haksızlıklar, gözyaşları, her şey unutulmuştu. Okula sık sık geleceklerine söz veriyorlar, ayrıldıkları için mutluluk duymalarından ötürü kendilerini biraz nankör bile sayıyorlardı. Ama sörler anlayışlıydılar, herkese sevecenlikle bakıyor, kızlarıyla iftihar ettiklerini, artık yetişkin birer genç kız olduklarını söylüyorlardı. Geçen bunca yıl boyunca, hiç bu kadar yakın olmamışlardı.

On yedi yaşında olmak ve yaşamaya başlamak!

Bazı öğrenciler Lübnan'dan ayrılacaktı. Marie-Agnès Fransa'ya dönüyordu. Marie-Laure da gidiyordu.

"Buenos Aires mi?"

"Harika değil mi? Bembeyaz ve müthiş eğlenceli bir kentmiş."

"Evet öyleymiş..."

Selma'nın aldığı son mektup, bir yıl önce Buenos-Aires'ten postaya verilmiş bir mektuptu. Rüya gibi bir ülke keşfettiğini ve artık gezgin yaşamına son vereceğini yazıyordu babası. Güzel prensesi için güzel bir ev arıyordu. Yerleşir yerleşmez ona yazacaktı. Sonra ondan hiçbir haber alamamıştı. Hasta mıydı? Başına bir şey mi gelmişti? Selma soruların içinde kaybolmuştu, acaba... diye düşünmüştü. Ama hayır! Bu imkânsızdı! O zaman nasıl bulacaktı onu? Annesinin fikrini alamazdı, başka kime danışabilirdi peki?

İşte şimdi de Marie-Laure, Selma'nın aylardan beri aklından çıkmayan bu şehre gidiyordu; belki ona yardımcı olabilirdi. O meşhur yüksekten atlama olayından sonra arkadaş olmuşlardı. Emel ile oldukları kadar samimi değillerdi, birbirlerine hiçbir sırlarını açmamışlardı, ama, sahici bir saygı duygusuyla bağlanmışlardı birbirlerine. Tıpkı, cesaretin ve sadakatin, sevgiden çok daha önce geldiği silah arkadaşları gibi.

Marie-Laure, Mère Achilée ile konuşmasını bitirdikten sonra onu avlunun bir köşesine çekecekti Selma. Geriye çekilip, bu soluk gözlü sarışın yüze, yassı alna, mağrur ağza baktı; okyanusları aşıp, ona babasını getirecek bir şövalye gibi hayal etti onu. Her şeyi bir bir anlatacaktı ona...

İyi de, ne anlatacaktı? Babasının onu terk ettiğini mi? Buenos Aires'te olduğunu ama adresini hiç bildirmediğini mi? Kelimeler beyninde uçuşuyordu; Marie-Laure'un dudaklarının anlayışsızlıkla büzüldüğünü -hayır hayır, acımayla değil, ondan böyle bir hakaret beklemezdi- görür gibi oldu. Marie-Laure'un saygı duyduğu, içine kapanık ve cesur Selma, kendisine benzettiği, kaya gibi sert Selma, zavallının biriydi demek?

Selma hiçbir şey anlatmayacaktı; gururundan değil, bir işe yaramayacağını bildiğinden; Marie-Laure, asla mutsuzluğu tatmamış kişilerin gücüne sahipti, zayıflığa tahammül edemezdi.

Selma, daha sonra susmakta haklı olup olmadığını soracaktı kendi kendine. Marie-Laure belki de son şansıydı.

Babasından bir daha hiç haber alamadı.

Hem on yedi yaşında, hem sultan, hem de züğürt biri için, Beyrut'ta hemen hemen hiç eğlence yok gibidir. Selma sabırsızlıkla okulun, saati saatine uygulanan zaman çizelgelerinin, önlüklerin ve karnelerin son bulmasını beklemiş, özgürlüğüne kavuşup, hayata, gerçek hayata atılınca yapacaklarını heyecanla düşlemişti. Şimdi zamanın sonsuz ufukları önüne serilmişken, onun hareketsiz akıp gidişine, bütün ihtimalleri içinde barındıran zengin boşluğa dikkat kesilmişti. En çok sevdiği eğlence şeklinin, hiçbir şey yapmamak olduğunu hayretle keşfetmişti. Daha çok yaşayabilmek için hiçbir şey yapmamak, hayatı tüm çıplaklığı ile yaşamak, hayatı, onu değiştiren ve içini tıka basa doldıran şeylerden arındırarak yaşamak, dünyanın hareketliliğini bedeninde hissetmek ve her an sonsuzluğu tatmak gerekiyordu.

Gününün büyük bir bölümün artık koltuğunda geçiren Sultan, Selma'yı gözlüyordu. Eskiden yerinde duramayan çocuğun bu uyuşukluğunu endişeyle izliyordu. Bir zamanlar pek kanlı canlı olan kızındaki bu uyuşukluğa endişeyle bakıyordu; yoksa babasının tembel mizacı ona da mı geçmişti? Hayri'nin beceriksizin teki olduğunu, her zamanki bilinçliliğiyle kabul etmişti; kızı da onu düş kırıklığına uğratabilirdi. Oysa bütün ümitlerini kızına bağlamıştı; başarısız olmamalıydı! Bu yüzden de Selma'nın bir şeylerle meşgul olması için ısrar ediyordu:

"İngilizce'nizi ve İtalyanca'nızı ilerletmelisiniz, aksanınız berbat. Leyla Hanım'dan size yeni nakış teknikleri öğretmesini istedim. Arapça hat konusunda çok yetenekliydiniz, ancak görüyorum ki onu da ihmal ediyorsunuz. Selma, güzelsiniz, akıllısınız, soylusunuz, sizi parlak bir gelecek bekliyor. Bu geleceğe hazır olmalısınız. Miskin miskin oturmayın!"

Cüret edebilse, kulaklarını tıkayacaktı Selma. Artık, "Böyle yapmalı, şöyle yapmamalı," gibi laflara tahammül edemiyordu. Sanki ondan hayatını çalıyorlarmış gibi hissediyordu. Daha küçücükken, Matmazel Rose ona Fransızca çalıştırırken, *"Toi tu es"* (Sen ...sin) cümlelerini hep *"Toi tuée"* (Sen öldün) diye anlardı. Sen şusun, sen busun, şöylesin böylesin, senin ismin şu, sınırların şunlar, sen hapsedildin, artık uçmak yok güzel kelebeğim, artık özgürlük yok sana! Sen öldün, sen öldün!

Nasıl oluyordu da annesi onu bu kadar yanlış anlayabiliyordu? O da genç olmamış mıydı?

Bereket versin ki Emel ve ağabeyi Marvan sık sık geliyorlardı. Sultan ikisine karşı da büyük bir yakınlık duyuyordu; ikisi de birbirinden terbiyeliydi! Bu yabancı şehirde kızı için onlardan iyi arkadaş bulunamazdı. Yirmi yaşında, yetişkin bir adamın olgunluğuna sahip olan Marvan'a o kadar güveniyordu ki, öğleden sonraları şehre dolaşmaya gittiklerinde, Zeynel'i onlarla beraber göndermeye gerek görmüyordu. Selma'nın arada bir dışarı çıkmasını istiyordu; onun o aşırı içine kapanıklığı, suskunluğu, gerçeklerden kaçma eğilimi Sultan'ı endişelendiriyordu. Hatice Sultan uzun süre, bunu kendi kendine bile itiraf etmek istememişti. Selma Hayri Bey'den çok, dedesi Sultan Murad'ı hatırlatıyordu. Selma'nın, saatlerce piyanosunun başında oturduğunu, bir anda coşkudan hüzne geçiverdiğini gördüğünde, kendini ifade edecek bir alan bulamazsa günün birinde dengesini yitireceği aşikâr olan bu güç ve zaaf karışımını gayet iyi tanıdığını yüreği sızlayarak düşünüyordu Hatice Sultan!

İşte bu yüzden de Selma'nın sinema tutkusuna karşı çıkmamıştı. Kızın hayal gücünün, her şeyin geçmişi anımsattığı bir evin yalnızlığından çok, romantik öykülerle daha sağlıklı biçimde gelişebileceği kanaatindeydi. Yedinci sanat büyük ilerlemeler kaydetmekteydi. Büyük bir Hollywood Şirketi olan Warner Bros, müthiş bir şey yapmış, *Caz Şarkıcısı* diye, sesli bir film çekilmişti. Filmde oyuncular konuşuyordu!

Selma ile Emel, her Cuma saat üçte, kadınlar matinesine gitmeyi alışkanlık haline getirmişlerdi. Marvan, üstü açık otomobili ile onları bırakıyor, sonra gelip alıyordu.

Gösteri sırasında sık sık teknik arıza oluyor, kızlar da karanlık bir salonda beklemekten sıkıldıkları için, çıkıp güneşte gezmeyi tercih ediyorlardı.

Bütün sinemaların bulunduğu eski kentin bu mahallesi, başlı başına bir maceraydı. Eski adı ile Tophane Meydanı olarak bilinen ve Osmanlı valisi Cemal Paşa'nın on bir milliyetçi direnişçiyi astırması üzerine, 'Şehitler Meydanı' adını alan yerden giriliyordu bu semte. Beyrut'un en hareketli yeriydi burası; başlarına fes takmış adamlar, Arap kahvelerinde bütün gün masaların başında oturup nargile içer, saatlerce tavla oynarlardı. Ras Beyrut'taki Müslüman hanımların anlattıklarına göre, lokantalar ve kadınların çıplak dansettikleri gece kulüpleri de burada bulunuyordu. Selma, kalbi çarpa çarpa Emel'in elini tutmuştu; bu yerlerde dolanmak bile, yasak meyveyi tatmak demekti! Herkes onlara bakıyordu sanki; *Büyük Fransız Lokantası*'na doğru yürürken, rahat görünmeye çalışıyorlardı. Birkaç kez oraya gitmiş olan Orhan "çok eğlenceli bir yer" demişti. Beyrut'un tüm kozmopolit sosyetesinin uğrak yeriydi. Genellikle Paris'ten gelen oyuncuların temsillerinin ardından, denize bakan terasta sabah beşlere altılara kadar dans edilirdi. Selma, üzerinde büyük kırmızı harfler bulunan afişe imrenerek baktı.

"Matmazel Nini Rocambole, rokambolesk dansını sergiliyor!"

"Kim bilir ne eğlencelidir!" diyerek iç geçirdi.

Ne yazık ki, böyle yerlere asla gidemeyecekti. Bir genç kız için, hele de Müslüman bir genç kız için hiç hoş kaçmazdı!

Böyle gezindikleri bir gün, toprak rengi kapıları ve kemerli pencereleri olan, Küçük Saray'a geldiler. Burası Lübnan hükümet merkeziydi. Pinekleyen birkaç odacının dışında, kimsecikler yoktu. Yüksek komiser Henri Ponsot'nun çalışma yeri olan Büyük Saray'da bütün kararların alındığına göre burada kim vakit kaybetmek isterdi ki?

İki güzel kızın yalnız geldiklerini gören bir grup Fransız askeri, onları takip etmeye başladı. Kızların, yüzleri kıpkırmızı olmuştu, adımlarını sıklaştırıp, açık saçık laf atanlarını duymazlıktan geldiler. Onları ancak 'Suk el-Franj'ın dar sokaklarında atlatabilmişlerdi. Burası sebze, meyve, çiçek ama aynı zamanda Avrupa'dan gelen mallar cennetiydi. Burası Lübnan'ın burjuva aile kadınlarının, sırtlarında küfeli çocukları peşlerinde dolaştırarak alışveriş ettikleri yerdi. Ama genç kızlar daha çok kuyumcular çarşısını seviyorlardı. Burada dükkânlarında oturan kuyumcular, narin parmaklarıyla altın ve gümüş telleri işliyorlardı. Bir de terzilerin, Paris'in son modellerini kopya etmekte usta olan Ermeni kunduracıların ve bir sürü gereksiz ve 'yöresel' ıvır zıvır satanların bulunduğu Suk Tavile'yi seviyorlardı.

Güneş batmak üzereydi. Kadınların alışveriş yapmak veya günün ilk serinliğini içlerine çekmek için dışarı çıktıkları saatti. Portakal aromalı su ya da çengelli iğne satan küçük çocuklar mallarını satmak için uğraşırlar, şehirde adeta bir bayram havası eserdi, her günkü bayram havası!

Selma, Emel'le birlikte kalabalığın içinde kaybolmuş, özgürlüğün tadını çıkarıyordu. İstanbul'u unutmuştu.

Emel ile Marvan'ın ailesi, Lübnan'ın en eski ailelerindendi. Onun için de Beyrut'un en kalburüstü çevreleri, bu iki yetimi kucaklamıştı. On sekiz yaşına basan Emel artık dışarı çıkıyordu ve Selma'yı da yanma almak istiyordu. O kadar güzeldi ki arkadaşı... onu bir görseler, davetlerin ardı arkası kesilmez, her yerden davet edilirlerdi! Ama Beyrut'ta, bir Osmanlı sultanının köklü ailelerden bazılarıyla görüşmesinde bir sakınca olmadığına Sultan'ı ikna etmek kolay değildi. Linda Sursok'un Eşrefiye'deki sarayında verdiği danslı çay partisi buna fırsat oldu. İki genç kız, uzun uzun tartışmışlardı. Hem danslı çay, başlangıç için balodan daha ikna ediciydi. Sonra Linda Sursok akraba sayılırdı. En azından Emel ile Marvan'ın kendisine teyze demeleri için çok ısrar etmişti. Bu çaya, bir çeşit aile toplantısı da denilebilirdi.

Davetiye geldiğinde, Emel arkadaşının evinde tesadüfen bulunuyormuş gibi olacaktı.

Sultan küçümser bir ifade ile sordu;

"Kimmiş bu Sursoklar? Yanılmıyorsam, tacir bunlar?"

Emel usulca:

"Hayır efendimiz," dedi. "Beyrut'un en köklü ailelerinden biri, buraya yüzyıllar önce yerleşmişler. Bankaları, şirketleri..."

Sultan sertçe sözünü kesti "Ben de onu söylüyorum ya, tacir işte!"

Neyse ki bayan Ghazavi o sırada oradaydı. İstanbul'da doğmuş, üst düzey bir memurla evlenmişti. "Lübnan'ın en iyi ailelerinden birinin Sursoklar olduğunu," sabırla anlatmaya çalışıyordu.

"Gerçi Rum Ortodokslarıdırlar ama en esaslı Sünni burjuva ailesi kadar mükemmeldiler. Onların davetlerinde, sadece ve sadece Beyrut sosyetesinin en üst düzey şahsiyetleriyle karşılaşırsınız. Eğer Selma Sultan bir gün toplum içine çıkacaksa, onun için Sursok Sarayı'ndan daha iyi bir fırsat olamaz. Ama eğer sayın Altes onun evde oturması gerektiğini düşünüyorsa..."

Selma, Bayan Ghazavi'yi öpebilirdi. Ama umursamaz bir tavır takındı, sanki konuşulanlarla ilgilendirmiyor gibiydi.

Hatice Sultan duraksadı. Bayan Ghazavi Lübnan sosyetesini iyi tanırdı. Tavsiyeleri her zaman altın değerindeydi. Ama Sultan'ı tereddüte düşüren son sözleri olmuştu. Bir süredir uykularını kaçıran yarasına parmak basmıştı, Selma ne olacaktı?

Selma okulda okurken, böyle bir soru aklına bile gelmemişti. Peki ya şimdi? Sürgün hayatı sürüp giderken ve Türkiye'ye dönmek artık bir hayal olmuş iken, kızı ne olacaktı?

Ona bir koca bulmak gerekiyordu, tabii Müslüman, zengin ve en azından prens olan bir koca. En köklü Sünni ailelerin bile Osmanlı hanedanı ile hısımlık kurma iddiasında bulunamayacağı Beyrut'ta, bu üç şartı bir arada bulmak imkânsızdı. Yoksa Mısır kraliyet ailesinden ya da Hindistan mihracelerinden biri mi olsaydı?

Ama Bayan Ghaza haklıydı. Selma bu süre içinde eve kapanmamalıydı. Toplum içinde nasıl davranması gerektiğini şimdiden öğrenmeliydi. Sultan'ın bildiklerini öğretmesi yetmiyordu, kızının gerçeklerle yüzleşmesi gerekecekti. Ortaköy Sarayı'nda, sadece kendine ait olan bir avluda yaşarken doğal olarak insan ilişkilerine dair tecrübeleri olmuştu ve şehzadelerdeki pırıltılı zekânın şahidiydi. Fakat Ras Beyrut'taki bu evde, yalnızlık içinde, Zeynel ve iki kalfa arasında, bir gün yaşama çağrısı alacağı dünyayı anlayabilecek miydi?

Sultan nazikçe Emel'e döndü:

"Yarın gelin yavrum, cevabımı bildiririm," dedi.

Aslında kararını vermişti. Selma, Sursok'lara gidecekti. Ama halledilmesi gereken bir mesele vardı. Ne giyecekti! Ona uygun bir giysi alacak kadar paraları yoktu. Paris'in büyük terzilerinden giyinen, her tarafı mücevherlerle dolu şu Lübnanlı kadınların yanında, kızının asaletini sergilemesi gerekiyordu! Her şeye bir çare bulan Bayan Ghazavi'nin bir fikri vardı.

"Eğer izin verirseniz efendimiz, bir teklifim var; marifetli parmaklara sahip olan Leyla Hanım, sizin saray giysilerinden birini düzeltemez mi acaba? Dolaplarınızda çürüyüp giden son derece değerli kumaşlar..."

Bu girişimlere, durumdan haberdar edilen Suren Ağa da katıldı. Bu Ermeni kuyumcu, satılan mücevherlerden gelen parayı harcamak yerine, alınacak tahvillerin geliri ile geçinmenin daha iyi olacağını söylediği günden beri ailenin dostu olmuştu. Hatta bu karmaşık işlemlerde Zeynel'i yönlendirme işini de o üzerine almıştı. Sadakatiyle bütün ev halkının güvenini kazanmıştı.

O gün öğleden sonra, Suren Ağa, ipek elbise ile uğraşan kalfaların arasında bir aşağı bir yukarı gidip geliyordu. Sanki söylemek isteyip de söyleyemediği bir şey vardı. Sonunda kızarıp bozararak söze başladı:

"Cesaretimi mazur görün Sultan Hazretleri! Selma Sultan zaten dünya güzeli ama, bugün herkesin içinde en güzel o olmalı! Acaba elimdeki mücevherler arasından birini seçip tak-

mayı kabul eder mi? Elimde ne varsa onundur, ne zaman isterse alabilir. Bu benim için büyük bir şereftir."

Duygulanan Sultan, ufak tefek adama gülümseyip elini uzattı; adamcağız adımlarını sendeleyerek yaklaştı ve uzatılan eli hararetle öptü.

5

"Bayan Emel el-Daruzi! Bayan Selma Rauf! Bay Marvan el-Daruzi!"

Siyah giysisi içindeki çığırtkan, Daruzi'lerin yanındaki genç kıza merakla baktı. Onu daha önce hiç görmemişti. Linda Sursok'un evi yeni gelenlere açıktı ama sorun, bu değildi. Tecrübeli bakışlarıyla, debdebeli giysiler altındaki yeni zenginin kokusunu hemen aldığı halde, bu kez tereddüt ediyordu. Bu yeni gelen, yürümesini biliyordu, başının duruşunda, edasında, soylu bir hava göze çarpıyordu ama Bab-ı İdris'teki küçük bir terzi elinden çıkan saçaklı elbisesi ve öğleden sonraları hiç takılmaması gereken safir kolyesi ile... onu nereye oturtacağını kestiremiyordu.

Ev sahibesi onları karşıladı:

"Emel! Marvan! Sevgili yavrularım. Sizleri gördüğüme sevindim. Arkadaşınızı da... Bayan Rauf mu dediniz? Hoş geldiniz. Yeğenlerimle geldiğinize göre, evinizde sayılırsınız. Anneleri en yakın arkadaşım, kardeşim..."

Linda Sursok içini çekti, kırk yaşında, Beyrut'un en çekici kadınlarından biriydi. Güzelliğinden çok zekâsı, cazibesi ve yirmi dört yaşında dul kaldıktan sonra giderek arttığı söylenen yaşama tutkusuyla ün salmıştı.

"Özür dilerim, sizlerden ayrılmam gerekiyor. Eminansları başpiskopos gelmiş."

Marvan:

"Sizden hoşlandı, Türklere bayılır zaten!"

Selma, Emel'in Marvan'a kötü kötü bakmasına, Marvan'ın alaylı gülümsemesine bir anlam veremedi. Çok sonraları, kendisi de Beyrut sosyetesine girdiğinde, ateşli Linda'nın, savaş yıllarında, Cemal Paşa ile yakın dostluk kurmuş olduğunu öğrenecekti.

İç içe geçen, açık pembe çiçeklerle süslenmiş salonlar şık bir kalabalık ile doluydu. Dipte, Endülüs tarzı döşenmiş bir salon vardı. Fıskiyeli mermer havuz bir ferahlık sunuyordu ortama. Uşaklar, portakal çiçeklerinin, Arabistan yaseminlerinin ve mimozaların bulunduğu geniş bahçeye bakan camlı kapıları açmışlardı.

Marvan, genç kızları terasa götürdü. Burası, kimsenin rahatsız etmeyeceği, herkesin rahatça seyredilebileceği ideal bir yerdi. Marvan, Selma'ya önemli kimseleri tanıtıyordu:

"Şu yakasında beyaz karanfilli bey, Nicolas Bustros'tur; köklü bir Ortodoks ailedèn gelmektedir. Davetlerinin ihtişamı Sursok'larınkini geçer. Yanında duran, Markiz Jean de Freige; sonradan olma soylulardan! Daha ileride, şu yüzü lekeli adam, Edebiyat Kulübü başkanı Henri Pharaon'dur. Mühim biri gibi durmaz ama, bütün Lübnan'ın ve kuşkusuz bütün Suriye'nin en muhteşem sanat eseri koleksiyonuna sahiptir. Şam ve Halep'te eski saraylar satın alır, içlerindeki şömineleri, duvar

kaplamalarını söktürerek salonlarına taktırır. Büyük Saray'ın yanı başındaki evinin, Ali Baba'nın mağarasından bir farkı yok!.. Oraya davet edilmek bir lütuf sayılır. Pek az kimseyi çağırır. Her perşembe at yarışlarına gider. İki yüz atlık bir harası vardır. Dostları ile kahvesini yudumladığı, yeşilliklerle kaplı kulesinden, atlarının eğitimini seyreder. Lübnan politikasının bu kulede oluşturulduğu söylenir."

"Bak sen! Emire Şebab da burada... En eski dağlı soylulardandır. Şu da güzel Linda Trad. Yanındaki kibar yaşlı bey de Jean Tueyni. Osmanlı İmparatorluğu'nun Çar nezdindeki büyükelçisi idi. İngiliz Kralı Yedinci Edward'ın da yakın dostudur. Şurada, soldaki kızıl saçlı adamı görüyor musunuz? O da Nicolas Sursok! Ressam Van Dongen, portresini yapmak için çok ısrar etmiş... Ayının tekidir ama korkmayın, genç kızları sevmez!"

Birkaç dakikadır, terasın öbür ucunda, kendilerini izleyen iki delikanlıyı fark etmeden gülüşüyorlardı.

"Bence Fransız! Şu ince bele, şu beyaz tene bak! Harika bir şey!"

"Octave, bu işlerden hiç anlamıyorsun! Bu baygın bakışlar, bu etli dudaklar, şu hem masum hem şehvetli eda, tam bir doğulu!"

"Öyleyse bahse girelim Alexis! Ancak güzelin kökeninden çok, hangimize nasip olacağı konusunda bahse girelim."

"Bir Fransız subayından da ancak bu beklenirdi. Avınızın üzerine her an atlamaya hazırsınız! Ama dikkatli olmak lazım! Eline baktım, evli değil. Seni şimdiden uyarıyorum; bizde bütün genç kızlar... ama belki bizim takımın en ünlü iki temsilcisine karşı koyamaz... haklısın Octave, gidip şansımızı deneyelim."

Doğal bir tavırla yaklaştılar.

"Merhaba dostum Marvan!"

Delikanlının sırtına dostça vurdular. Kız kardeşinin önünde eğildiler. Selma'nın önüne geldiklerinde, duraksadılar. Emel atıldı:

"Selma Rauf! Selma, sana ev sahibesinin kuzeni Alexis'i ve Yüzbaşı Octave de Verpes'i tanıştırayım."

Hararetli bir konuşma başladı. Yeni gelenler zeki ve yakışıklıydılar. Hayran hayran bakmaları Selma'yı mest ediyordu. Bir de gelmek istememiş, sıkılacağını düşünmüştü! Havadan sudan konuşuyorlardı. Alexis, kibarca sorular soruyordu,

"Demek Beyrut'a taşındınız. Babanız diplomat olsa gerek! Değil mi? Öldü mü?"

Üzülmüş gibi yaptı:

"Özür dilerim. Anneniz hanımefendi kendisini çok yalnız hissediyordur. Eminim annem kendisini tanımaktan, çaya davet etmekten mutluluk duyacaktır. Hasta mı? Ne yazık! Demek yalnızlık çeken güzel bir çiçeksiniz..."

Selma kızardı. Bugüne kadar hiç bir erkek onunla böyle konuşmamıştı. Tabii kendisine kardeş gözüyle bakan arkadaşlarının ağabeyleri dışında... Kalbi hızla çarpmaya başladı. Flört dedikleri, bu muydu yoksa?

Tam bu sırada olan bitenden habersiz olan Marvan, Emilie Teyze'nin hatırını sormadıklarını hatırladı.

"Selma, salonun şu köşesinde oturan yaşlı hanımefendiyi görüyor musunuz? Sursok'ların en yaşlı üyesidir. Genç kızlığında III. Napoléon'la nasıl dans ettiğini anlatmaya bayılır. Emel ile hatırını sormazsak, bizi topa tutar. Sizi emin ellere bırakıyorum. Sadece birkaç dakika için izninizi isteyeceğim."

Alexis gülümseyerek:

"Şu Marvan gerçek bir beyefendi," dedi. Selma neyin kastedildiğini anlamayarak, "Evet gerçekten de öyle," diye cevap verdi. Cevabı Octave'ı eğlendirmişti. Alexis atıldı.

"Sizce burası fazla sıkıcı değil mi? Doğru dürüst bir müzik bile çalmıyor. Dans etmeyi sever misiniz?"

Sadece sınıftaki kızlarla dans ettiğini itiraf etmektense ölmeyi tercih eden Selma:

"Hem de çok!" dedi.

"Öyleyse çok daha eğlenceli bir önerim olacak. Bir kaç arkadaş ve bir kaç kibar hanımla evimde küçük bir parti yaparız.

Paris'ten getirttiğim son plakları dinleriz. Emin olun, bir an bile sıkılmazsınız."

Selma kızardı, içinden bu kadar gururlu oluşuna lanet okuyordu. Dans etmeyi bildiğini söylemenin ne gereği vardı sanki? Ya annesi duyarsa? O zaman kesinlikle gidemezdi!

"Ama," diye geveledi. "Bilmiyorum, Marvan ile Emel..."

Octave göz kırptı:

"Onlar eski kafalı; onlara söylemenize gerek yok. Sizi evinize kadar bırakma önerisinde bulunuruz. Nasıl olsa eviniz yolumuzun üzerinde, böylece planımızı uygulayabiliriz!"

Alexis biraz hızlı davrandıklarının farkındaydı, ama fazla zaman yoktu. Az sonra Marvan dönmüş olacaktı. Son bir çıkış yaptı:

"Bize güvenmediğinizi söylemeyin sakın!" kırılmış gibiydi.

Aslında kırılmamıştı tabii, kızın direnmesi hoşuna gitmişti; kolay avları sevmezdi ! Ama naz yapmasına da gerek yoktu. Kadınlar konusunda tecrübeliydi. Şu karşısındaki afet, şu gözler ve şu dudaklar, hâlâ bakire bile olsa masum olmadığı kesindi! İşin en iyi yanı da anasının yatalak oluşu, hesap verilecek bir babanın olmayışı idi; kaymak gibi bir işti!

Octave de Veprès genç kıza yaklaşmış, kolunu beline dolamıştı:

"Haydi güzelim. Bizden hoşlanmadın mı?"

Selma, öfkeden kudurmuş gibiydi, kendini çekti.

"Bırakın beni! İğrenç yaratık!"

Demek nezaketleri, iltifatları bu yüzdenmiş! Daha önce nasıl anlamamıştı? Ama... onu bir... bir fahişe yerine koyacaklarına nasıl ihtimal verebilirdi?

Kendisini, kirletilmiş, aşağılanmış hissetti; ağlamak istiyordu.

"Burada ne yapıyorsunuz hanımsultan?"

Uzun bir gölge yaklaştı, Selma hayretle, gelenin Naile Sultan olduğunu gördü. O kadar az çıkan sultanı hangi mucize Sursok'lara getirmişti? Genç kız, sultanın Emilie Teyze ile İs-

tanbul'da tanıştıklarını, bu toplantıya katılarak onu onurlandırmak isteyeceğini bilemezdi tabii. Acaba sultan bir şey fark etmiş miydi? Derin bir reverans yapıp uzatılan eli öptü. Ağızları hayretten açık kalmış iki delikanlı eğildi:

"Altes..."

Sultan kuşkuyla onlara baktı sonra sert bir ifadeyle;

"Beyler, yeğenimi götürüyorum. Onu çoktandır görmemiştim," dedi. Selma'yı kolundan tutup sürükledikten sonra,

"Delirdiniz mi?" diye sordu. "Yarı karanlık bir terasta, hiç de iyi bir şöhrete sahip olmayan iki adamla ne yapıyordunuz? Siz kendi şerefinizi umursamıyor olabilirsiniz, ama ben aile şerefimizi önemsiyorum! İleride daha makul davranacağınıza söz verin; yoksa zavallı annenize haber vermek ve size koca bulunana dek odanıza hapsedilmenizi tavsiye etmek zorunda kalacağım!"

"Aşk olsun Selma! Bizi nasıl böyle bir duruma düşürürsünüz?"

Emel, kendilerini eve götüren arabanın içinde söyleniyordu:

"Niçin sizi Selma Rauf diye takdim etmemiz için ısrar ettiniz? Linda Teyze müthiş kızdı. Alexis'e gelince, onu gülünç duruma düşürdüğüm için bana demediğini bırakmadı. Neden gerçek kimliğinizi saklamak istediniz?"

Selma, oturduğu yerde büzülmüş, donuk gözlerle önüne bakıyordu. Sessizliği istiyordu ama Emel, vazgeçmiyordu; sonunda cevap vermeye razı oldu.

"Emel, yedinci yüzyılda yaşamış Bağdat halifelerinden Harun Reşit'i bilir misiniz? Geceleri tebdil gezmekten hoşlanırmış. Halkının, hükümet hakkında neler düşündüğünü öğrenmek için böyle yaptığı söylenir; oysa ben, daha çok, kendi kendinin arayışında olduğunu sanıyorum. Öteki insanlarla, içine dalkavukluğun, çıkarcılığın, korkunun girmediği ilişkiler kurarmış. Niteliklerine değer verenleri dost, küçük kusurlarını yüzüne vuranları düşman bilir, kendisine karşı kayıtsız kalan insanlarla da ilgilenmezmiş çünkü onları ilginç bulmazmış. Onu

tanımayan bu insanların gözlerinde kendisini nasıl görebileceğini öğrenir, genellikle ona hiç göstermedikleri aynayla karşılaşırmış. Emel, bu akşam ben de çok şey öğrendim."

Bu acı deneyimden sonra Selma eve kapandı. Kendisini sevmediği için dünyaya küsmüştü, oysa yanılıyordu; belki onu sevmiyorlardı ama ona daha şimdiden bayılıyorlardı. Kibirli olduğu kadar vahşi olan bu zümrüt gözlü prensesin ünü çabuk yayılmıştı. Her gün, gösterişli davetiyeler yağıyordu. Herkesin birbirini tanıdığı bu ufak kentte, yeni bir sima bulunmaz bir nimetti!

Genç kız çıkmamaya kararlıydı. Ama bir süre sonra fikrini değiştirdi. On sekiz yaşına basmıştı ve eğlenmek istiyordu. Eve kapandığı birkaç hafta boyunca, tırnak bilemişti. Hatıra defterine, biraz da kendi kendini inandırmak istediği için, çocukluk çağının artık sona erdiğinin yazmıştı.

Artık yetişkinler arasına karıştığını iyice açığa vurmak için de, kuaförden gizlice randevu almıştı. Her an pişman olabileceğinden korktuğu için en sert tavrıyla, güzelim uzun saçlarının, son Paris modasına göre 'à la garçonne' kesilmesini emretmişti. Romantik genç kız, birkaç makas darbesiyle, kızıl miğferli bir savaşçıya dönüşmüştü.

Eve döndüğünde, korku dolu tezahüratlarla karşılandı. Ama ne annesinin sitemlerine, ne bu cesaretini kıskanacak olan arkadaşlarının eleştirilerine ne de hayranlarının düş kırıklığına aldıracaktı. Hiç pişmanlık duymuyordu. Genellikle ressamlara ilham veren ve güçlü bir erkeğin uzun saçlarından tutup sürükleyeceği güzel esirenin efsanevi görüntüsüne farkında olmadan kafa tutmuştu.

İşte şimdi dünyaya meydan okuyabilirdi!

Selma birkaç ay içinde Beyrut sosyetesinde imrenilecek bir konuma sahip olmuştu. Bütün kadınlar içinde en güzeli o değildi elbet -kıskananlar burnunun uzun, çenesinin üçgen biçiminde olduğunu söylerlerdi- ama erkekler ayrıntılar üzerinde durmazlardı. Onun o hem çocuksu hem tahrik edici tebessümüne,

beceriksizce nezaketine, mesafeli yaklaşımına, utangaçlıkla küstahlık karışımı davranışlarına hayranlık duyuyorlardı.

Unvanından yararlanmaya karar vermişti. Kimseyi çağırıp ağırlayamadığı için, onun davetlere karşılık verme biçimi de buydu. Masalarında bir prensesin bulunması, insanların koltuklarını kabartıyordu. Bazen, bu şekilde davranmakla küçüldüğünü düşünüyor ama bu rahatsız edici düşünceleri kafasından uzaklaştırıyordu. Hem, başka bir seçeneği var mıydı? Emel düşünceli düşünceli:

"Ne kadar da değiştiniz Selma! Mutlu musunuz?" dediğinde sinirleniyordu. Elbette ki mutluydu! Her geçen gün kendini daha güçlü hissediyordu. Beğenilmekten hoşlanıyor hatta buna bayılıyordu. Beğenilmenin hiç bu kadar baş döndürücü olacağını tahmin etmezdi!

Önceleri, çıkması için ısrar eden Sultan endişelenmeye başlamıştı. Beyrut'un parlak gençliği içinde kızına uygun birini göremiyordu. Ya kızı bir Hıristiyan'a ya da alelade bir Sünni'ye âşık olursa ne büyük bir skandal olurdu! Selma baloları anlattığında, usulca kızının ağzını arıyordu:

"Bu gençler arasında sizi ilgilendiren biri yok mu hiç?"

Selma onu yatıştırırdı.

"Korkmayın anneciğim! Taştan bir kalbim var benim!"

Acı çekmemek için asla sevmemeye karar verdiğini annesine söylemeye niyeti yoktu. Hanımsultanın umursamaz maskesi ardında, hayatının erkeği tarafından terk edilmiş ve için için ağlayan on üç yaşındaki kız çocuğu saklıydı.

Konu komşu, Sultan'ın, kızına tanıdığı özgürlüğü çekiştiriyordu. Bu küçük burjuva Sünni ailelerine göre, Fransızların neden oldukları örf ve âdetlerdeki değişiklik, kızların ahlakını bozuyordu. Kadınların hâlâ peçe taktığı bu ailelere göre bu etkiler, geleneksel ilişkiler dengesini, dahası toplumun tüm dengesini bozuyordu.

Ayrıca, kimlerinin dediğine göre. bu ilk kez olmuyordu; Avrupalılar daha önce de, üzerlerinde hâkimiyet kurdukları toplumları her türlü kokuşmuşluğa itmiş, böylelikle de onları za-

yıf düşürüp çok daha rahatlıkla ezebilmişlerdi. Böyle düşünenlere, Fransızlar kendi usullerince yaşıyor ve kimseyi zorlamıyor denildiğinde, gençlere kötü örnek olduklarını ileriye sürüyorlardı.

İşte, bu kadınlar Sultan'a kızıyorlardı. Gelenekleri korumak asıl onun işiydi. Hanımlardan biri bir gün Zeynel'e "Kalbinden rahatsız oluşu kızını gözetmeyi engelliyorsa, bu işi neden size yaptırmıyor?" diye sormuştu. Şu sözleri eklememek için kendisini zor tutmuştu:

"Boş yere hadım edilmediniz ya!"

Zeynel soğuk bir şekilde,

"Sultan ne yaptığını bilir!" demiş ve arkasını dönmüştü. Ama kendisi de Selma'nın fazlasıyla başına buyruk olduğunu düşünüyordu. Gerçi, Hayri'yle ya da kardeşi sayılan Marvan ve Emel'le beraber çıkıyordu. Başına herhangi bir şey gelemezdi. Hatta önceleri onu bu balolara kendisi götürmüştü. Daracık *istanbulin*in içinde, kapının önünde, ayak işlerine bakan uşakların yanında dikilip durmuştu. Ama bu durumun onur kırıcı olması bir yana -ne de olsa o bir uşak değildi!- oradaki varlığının gereksiz olduğunu anlamıştı. Zaten genç kızlar; dans pistinin etrafında oturan ve kızlarından gözlerini ayırmadan dedikodularını sürdüren anneleri tarafından gözleniyorlardı.

Aslında Zeynel'in onaylamadığı, bu toplantılarda olup bitenlerdi. Erkek ile kadının herkesin önünde vücutlarını birbirine değdirdiği Batı usulü dansları kabullenemiyordu. Erkek elinin, kendi küçük sultanının koluna, beline değdiğini düşündükçe kan beynine sıçrıyordu. Hanımsultan, o kadar temiz ve saftı ki, iyi eğitimlerinin maskelediği bütün bu erkeklerin kafalarından neler geçtiğini bilemezdi. Ama kendisi biliyordu!

Elbette Selma'nın en güzel, en beğenilen, en hoşlanılan olmasını istiyordu. Ama aynı zamanda en sayılan en takdir edilen olmasını da istiyordu. Bu züppelerin onun çevresinde dolaştıklarını gördükçe hem memnun oluyor, hem de kızıyordu. Ona hayran olmalarını istiyor ama yanına yaklaşmalarına kızıyordu. Selma'yı, Hıristiyanların özenle saklayıp taptıkları şu

Meryem Ana'nın heykelcikleri gibi düşünüyordu... Sevgili küçük kızı!.. Buna rağmen korumak zorundaydı onu! Onunla konuşacaktı.

Daha ilk sözler ağzından çıkar çıkmaz, Selma dehşetle ona baktı; sonra şaşkınlığının yerini müthiş bir öfke aldı. Hangi hakla onunla böyle konuşabiliyordu? Sadece annesinden ve bazen de -çok zaman önce- babasından azar işitmeyi kabul edebilirdi. Ama Zeynel'den? Yeni sorumlulukları ve Sultan'm gösterdiği güven yüzünden aklı başından gitmiş olmalıydı! Kendisinin kim olduğunu, karşısındakinin kim olduğunu unutuyordu!

Ona cevap bile vermeyecekti. Serbest davranışlarının aşırı hassaslığını korumak ve gizlemek için bir çeşit savunma silahı olduğunu söylemeyecekti, davranışlarını haklı çıkarmaya çalışacak kadar küçülmeyecekti! Kendinde onu yargılama hakkını görmesi zaten çileden çıkartmıştı Selma'yı; bunu bir hakaret daha da acısı kendisine saygı ve sevgi borçlu olan emektar bir hizmetkârın sadakatsizliği olarak addetmişti.

Kafa tutarcasına paltosunu sırtına, şapkasını başına geçirmiş, kapıyı suratına vurup çıkmıştı.

"Ne oldu Ağa?"

Öğleden sonralarını geçirdiği odadan, nefes alışın bile duyulacağı kadar sessiz olan bu evde, alışık olmadığı sesler duyan Sultan, Zeynel'in yüzünü görünce bir şeyler olduğunu anlamıştı. Haremağasının tereddütü üzerine, konuşmasını emretmek zorunda kalmıştı.

Bunun üzerine Zeynel, komşuların söylediklerini, yapılan dedikoduları, uygunsuz yakıştırmaları ve kendi kuşkularını bir çırpıda anlattı. Bir Osmanlı Sultanı, herhangi bir Lübnanlı kız gibi davranabilir miydi? Mesafeli durması ve ait olmadığı bu çevreye girmemesi gerekmez miydi? Selma'nm, eğer her şey eskisi gibi olsaydı, kendisini görmek şerefine bile nail olamayacak delikanlılarla görüşüp eğlenmesi, itiraf etmeliydi ki, hiç hoşuna gitmiyordu.

Sultan'ın kendisini onaylayacağını, hiç olmazsa anlayacağını ummuştu. Fakir olunca geriye kalan tek şey onur değil miydi? Bu kızgın bakışları, bu kırıcı sözleri hiç beklemiyordu doğrusu.

"Sen ne anlarsın! Komşulara gelince, onların dedikoduları umurumda bile değil; onlara bu denli kulak vereceğini hiç tahmin etmezdim!"

Zeynel sarardı. Sultan daha yumuşak bir biçimde devam etti;

"Zavallı Zeynelciğim, oysa beni Çırağan Sarayı'nda tutsakken tanımıştın sen; ne kadar mutsuz olduğumu hatırlamıyor musun? Benim gibi gençliğini mahpus geçirenler, özgürlüğün değerini daha iyi anlar. Ortaköy'de özgürdüm ama yine de pek dışarı çıkamıyordum. Selma'nın kendisini özgür hissetmesini istiyorum. Beyrut'taki özgürlük ile İstanbul'dakinin bir olmadığını anlamalısın. Bazı sınırları aşmaması şartıyla, ki bu konuda ona güveniyorum, kızım eğlenebiliyorsa, bu beni sadece memnun eder."

Hatice Sultan, hoşgörüsünün diğer nedenini açıklamadı; doğrudan kendi hastalığına bağlı olanı nedeni. Yirmi yıl daha yaşayabileceğini ya da bugün yarın, bir kriz sonucu ölebileceğini de biliyordu. Üzerine fazla titrenen tüm o genç kızlar gibi kendi kızı da şaşkın ördek gibi ortalıkta kalırsa, dünya hakkında hiçbir şey bilmezse ne olacaktı? Çocukluğundan beri yaşadığı felaketler, iki kez boşanması, imparatorluğun çökmesi, yoksullaşması, sürgün edilişi, Sultan'ın bir takım önyargılardan kurtulmasına yol açmıştı. Selma bir gün yalnız kalacak olursa, başa çıkmasını bilmesi gerekiyordu!

6

"*Veladettin tebrik ederim!* Doğum günün kutlu olsun! Yanağında güller açsın, cennetin kokuları burnuna gelsin, ömrün ballı kaymaklı geçsin!"

Kalfaların çiçeklerle doldurdukları sarı salonda ailece toplanmış, Selma'nın yirminci yaş gününü kutluyorlardı. Tahtası yaldızlı masanın üzerine hediye paketleri konmuştu. Her biri parlak kâğıtlara özenle sarılmıştı. Nervin Hanım ile Leyla Hanım ince mendiller almışlar, kenarlarına Selma'nın baş harfini işlemişler üzerine de taç kondurmuşlardı. Zeynel, Millot'nun 'Crêpe de Chine' lavantasını almıştı. Zeynel'in en sevdiği kokuydu bu! Bunu alabilmek için, haftalarca sigara içmemiş olmalıydı. Her zaman işin kolayına kaçan Hayri, herkesin yarar-

lanabileceği bir kutu şekerleme almıştı. Sultan'a gelince, bir koltuğun üzerinde uzun samur mantosu duruyordu; Selma, Dolmabahçe Sarayı'na giderken annesinin bu kürkü giydiğini anımsıyordu:

"Aşk olsun anneciğim, niçin bunu bana..."

"Yavrum, ben artık kullanmıyorum bunu; siz giyerseniz çok mutlu olurum."

Teşekkür faslını kısa kesmek için de gülerek devam etti:

"Her zaman, güzel bir kürke, buruşmuş bir yüzün yakışmayacağını düşünmüşümdür, oysa taze bir ten, ona hayat verir."

Nervin Hanım, çikolatalı pastanın üzerindeki yirmi mumu yaktı. Pastayı yapmak için sabah ezanında kalkmıştı. Prensesin boğazına ne denli düşkün olduğunu bilirdi. Doğum günü için bir gün önceden kalma bir pasta sunacak değildi ya!

Selma hayallere dalmış, titreşen alevlere bakıyordu; değişip büyüdüklerini, çoğaldıklarını görüyordu. Şu anda, Ortaköy Sarayı'nda yüzlerce kristal lamba yanıyordu. Tıpkı çocukluğundaki doğum günlerinde, şerefine hepsini yaktıkları gibi. O görkemli davetlerin her ayrıntısını hatırlıyordu, kadınlar saz heyetini, halayıkların kendisini giydirip süslemelerini, annesiyle babasının ve bütün harem halkının beklediği Aynalı Salon'a gidinceye kadar, Sultan'ın aldığı yeni elbiseleri içinde ona eşlik eden on iki küçük cariyeyi. Salona girdiğinde, her yıl bir yenisi bestelenen doğum günü parçası çalınır, kalfalar da başından aşağıya, kokusu bütün odayı kaplayan yasemin çiçekleri dökerlerdi.

Sıra, Selma'nın Sultan ile birlikte cariyelerin ve harem mensuplarının her biri için aldığı hediyelerin dağıtılmasına gelirdi. Onlar için almak kadar vermek de mutluluktu ve bir doğum günü, çevredekilerin de mutluluğu olabilmeliydi.

Hediyelerin dağıtımı bittiğinde iki cariye, rengârenk paketlerden oluşan dağın üzerindeki ipek örtüyü çekerdi. Selma'nın bütün paketleri açıp içlerine bakması, iki-üç saatini alırdı. Kalfaların, halayıkların, cariyelerin verdikleri küçük hediyeler vardı, Hayri'nin hazırladığı 'aldatmaca paketler' vardı, Sul-

tan'ın ve Rauf Bey'in verdikleri harika hediyeler vardı. Selma özellikle on üçüncü yaş gününü hatırlıyordu... Babası, Paris'ten, ünlü kuyumcu Cartier'den öylesine muhteşem bir küçük, sarkaçlı saat getirtmişti ki, Selma ilk önce ne olduğunu anlayamamıştı. Kadranı kristaldendi ve etrafı inciler ve pırlantalarla doluydu. İbreler elmastandı. İki pembe kuvars sütuncuk arasından sallanan sarkaç altındı.

Selma İstanbul'dan ayrılırken içi burkularak, saati Gülfiliz'e vermişti. Onu artık sevmeyen babasıyla ilgili hiçbir şeyi yanında götürmek istemiyordu. Bugün, asla unutamayacağı insanın ince zevkini yansıtan o parçayı vermiş olduğuna pişmandı. Acaba yirminci yaş günü için ne alırdı?

Selma, oynaşan alevlerin arasında, kendini uzun bir elbise giymiş, başına bir taç takmış olarak gördü. Dantel gibi oymalı sarayın bahçesi ateş çiçekleriyle doluydu, çalılıkların ardına gizlenmiş orkestralar romantik valsler çalıyordu. Boğazın tatlı esintisine karşı yürüyordu, etrafında kadınlar vardı, altın sırmalı kaftanlar giymişlerdi, mutluluğunu paylaşıyorlardı.

Mumlar pastanın üzerine akmak üzereydi. Selma kararlı biçimde bütün mumları bir nefeste söndürdü, kalfalar alkışladılar: Bu, sultanlarının bu yıl içinde evleneceğine işaretti.

Evlenmek mi? Kiminle? Selma annesinin bazı soylu aileler ile mektuplaştığını biliyordu. bir zamanlar imparatorluğa bağlı olan ailelerle; ve bu mektuplarda kendisinden bahsedildiğini biliyordu ama görmezden geliyordu. Zaten evlenmek için daha çok gençti, eğlenmeye daha yeni başlamıştı ve bu kadar çabuk son vermek niyetinde değildi!

Oysa birkaç ay önce İtalya Prensi Umberto, Belçika Prensesi Marie-José ile evlendiğinde, on hükümdar ve altmış prenses onlara eşlik etmiş ve Selma bu görüntüye imrenmişti. Böylesi görkemli bir düğün kendisine hiç nasip olmayacaktı. Oysa şu Marie-José kadar soylu ve ondan çok daha fazla niteliklere sahipti! Ama çeyiz sandığına koyacak, kendisinden başka bir şeyi yoktu...

1931 ilkbaharında grevler ve gösteriler Beyrut'u felce uğramıştı. Öğrenciler, daha ucuz sinema bileti istemeleri gibi bazı sudan bahaneler yüzünden polisle sokakta çatışmıştı. Tüccarlar, öğrenciler ve eşraf bir komite oluşturmuştu. Bu komite tramvay ve elektriği boykot etme kararı almıştı ve boykot eylemi haziran sonuna kadar sürecekti. Parlamento, dayanışma içinde olduğunu göstermek için, mum ışığında toplanacaktı; Fransız Yüksek Komiserliği'nce atanan ve denetlenen hükümet, boyun eğmemek ve şirketten fiyatlarını indirmesini istemek zorunda kalmıştı. Mandadan beri Lübnan'ın ekonomik hayatını elinde tutan diğer pek çok şirket gibi bu şirket de, bir Fransız-Belçika şirketiydi. Aslında Lübnanlıların karşı çıktıkları bu yabancı tekellerdi. Fransa'yı, son derece ağır vergi toplamak ve bunu da "işe yaramaz memurlar ordusunu" beslemek adına yapmak, Lübnan lirası Fransız frangına ayarlandıkça enflasyonunu ihraç etmek ve ülkeye 1926'da kendisinin getirdiği anayasaya saygı göstermemekle suçluyorlardı. Henri de Jouvenel'in yerine gelen Fransız yüksek komiseri Henri Ponsot, senatoyu feshetmiş, hükümetin parlamento karşısında yetkisini arttırmış ve kendi adamı olan Charles Debbas'ın, başkanlığa yeniden seçilmesi için baskı yapmıştı.

Amerikan Üniversitesi'nde hukuk eğitimi gören Marvan, eve her gün büyük bir heyecanla dönüyordu. Maruni olan arkadaşları bile, ülkelerinin himaye altına alınmasına karşı çıkmaya başlamışlardı. Kız kardeşine ve Selma'ya Antun Sadeh'ten bahsetmişti. Brezilya'da ve Almanya'da büyümüş, otuz yaşlarında Lübnanlı bir Hıristiyandı. Üniversitede, her dinden gençlerin katıldığı, gizli bir örgüt kurmuştu. Fransızlardan kurtulmak ve Lübnan ile Filistin'i de içine alan Büyük Suriye'yi kurmak istiyorlardı. Arap dünyasını canlandıracak ve her türlü yabancı müdahaleye karşı direnecek olan birleşik bir Suriye!

Bağımsızlık isteklerini, diplomatik dilde manda adı verilen yabancı işgali rezaletini Türkiye'de yaşamış ve yeterince acısını çekmiş olan Selma, arkadaşlarının öfkesini çok iyi anlıyor-

du. Şu anda herkes politika ile ilgiliydi, gelecek yıl, seçimler yapılınca her şey altüst olabilirdi.

Başkanlık için adı geçenlerin çoğu Maruni idi. En ünlüleri arasında, kırk yedi yaşında, dürüstlüğü ve Fransızlara yakınlığı ile tanınan Emile Eddé ve parlak bir avukat olan, Arap dünyasına daha yakın olup mandayı ciddi biçimde eleştiren Beşir el-Huri vardı. Onların karşısına ilk kez bir Müslüman çıkıyordu. Meclis Başkanı Şeyh Muhammed el-Cisr. Beyaz sakallı, yakışıklı, Müslüman Hıristiyan tüm meslektaşlarınca saygı duyulan bir adamdı. Eski Osmanlı mebusu, Beyrut'un eski vali yardımcısı idi ve savaş sırasında Marunilere çok yardım etmiş, patriklerini sürgüne gitmekten kurtarmıştı. Onun için de yalnız Şiiler, Sünniler, Dürziler tarafından değil aynı zamanda pek çok Ortodoks ve Maruni tarafından da destekleniyordu. Bölünmüş Hıristiyan cephesine karşı kazanma şansı epey yüksekti.

Lübnan'ın başında bir Müslüman! Pek çok Hıristiyan Lübnanlı ve Ortadoğu'da güvenilir bir müttefike sahip olmak için ısmarlama bir ülke yaratmış olan Fransa için bu, akıl almaz bir şeydi; bu, Lübnan'ı Suriyelilerin ve Arapların yörüngesine sokabilirdi.

O kadar akıl almaz bir şeydi ki, 1932 Mayıs'ında yüksek komiser Henri Ponsot, meclisin Şeyh el-Cisr'i seçme taraftarı olduğunu görünce -hatta siyasi nedenlerden ötürü Emile Eddé de onu desteklemeye karar vermişti- seçimlerden üç gün önce, anayasayı askıya aldı. Yirmi ay boyunca, Charles Debbas başkanlık edecek ve önceden Büyük Saray'da belirlenen kanun hükmünde kararnameler ile ülkeyi yönetecekti.

Ama 1931 yazında böyle bir darbe öngörülmüyordu. Tam tersine grevlerin başarısının verdiği coşkuyla mandanın gereğinden fazla yetkiye sahip olmasına karşı çıkılıyordu.

Selma, Marvan ve Emel ile saatlerce tartışıyordu. Fransızların davranışlarına kızıyor, Şeyh el-Cisr'i destekliyordu. Zaten Şeyh, Sultan'a sürgünde yardım etmeye çalışan yakın dostlardan biriydi. Sultan Abdülhamid tarafından davet edilen babasının yanında, dört yaşında iken gittikleri Dolmabahçe

Sarayını hiç unutmamıştı. Selma, Şeyhin en ateşli yandaşlarındandı. Ta ki, Hayri ile birlikte Mar-İlyas sokağına gelen Orhan, ağzının payını verene kadar.

"Bütün bunlar seni hiç ilgilendirmez hanımsultan! Sen karışma bir kere!"

Sonra, eve dönerlerken, uzun uzun konuşmuştu.

"Selma, delirdin mi? Bir kez daha mı kovulalım istiyorsun? Nereye gideriz? Lütfen, sözlerine dikkat et; unutma ki, artık kendi ülkemizde değiliz!"

Unutabilir miydi hiç! Ama Orhan'ın da haklı olduğunu kabul etti; Osmanlı ailesine daha hâlâ eski efendileri gözüyle bakılıyordu, taraf tutmaları doğru olmazdı. Orhan devam etti, "Arkadaşlar arasında bile rengini belli etmemelisin, çünkü hiçbir şey gizli kalmıyor."

Selma bunun en doğru tavır olduğunu biliyor ama bir türlü kabullenemiyordu. Siyasete duyduğu ilgi, büyük bir dava uğruna savaşma arzusu, ona anne tarafından geçmiş olmalıydı. Daha dokuz yaşında, Sultanahmet Meydanı'nda, yaşlı gözlerle Türkiye'yi kurtarmaya ant içmişken, şimdi ne yapacağını bilemiyordu; bir vatanı bile yoktu, sadece bir misafirdi burada.

Geriye, dikkat çekmekten büyük zevk duyduğu davetler, balolar, çaylar kalıyordu. Gündüzleri de sinema. Kâğıt oynanan ya da bol bol dedikodu yapılan gündüz çaylarından nefret ediyordu. Terzilerde, kuaförlerde oyalanacak kadar parası yoktu. 'Rialto' ya da 'Majestic'teki matineler de olmasa şu akşamlar geçmek bilmeyecekti.

On yıldan beri Hollywood, 'yedinci sanat'ın başkenti idi. Lübnan'ın büyük dergilerinden biri olan *Réveil*'de, politikadan şimdilik bıkmış görünen Winston Churchill, Amerika gezisi hakkında yazdığı yazıda, bu şehri 'periler diyarında karnaval' olarak niteliyordu. "Binlerce dönümlük araziler üzerinde kurulan stüdyolarda, yüksek ücretler alan binlerce oyuncu ve uzman çalışıyor. Bir işçi ordusu, süratle Çin mahalleleri, Londra

ya da Hindistan sokakları kuruyor. Aynı anda yirmi film birden çekiliyor. Gençlik ve güzellik baş tacı edilmiş!"

Her halükârda, oyuncular birer hükümdar gibi, bütün dünyaya kadın modasının kurallarını yayan onlar; beyaz perdedeki bir görünmeleri halkın kendinden geçmesine yetiyor. Bugüne kadar hiç bir kraliçe, ne denli sevilirse sevilsin, "Mavi Melek" veya "La Divine"in ününe sahip olamadı.

Selma, filmlerden her birini, bir kaç kez görmeye gidiyordu. Marlene'e onu hem sarsıyor hem de büyülüyordu. 'Lola' rolünde, kısık sesiyle, şehvetle "baştan aşağıya aşkım ben" diye şarkı söylemesi genç kız için harika bir keşifti: Erkekleri böylesine çıldırtmak mümkün müydü? Ama *Morroco*'da smokini ve silindir şapkası ile lejyoner Gary Cooper'i baştan çıkarırken, ya da önce üniformalı bir pilot sonra da fettan bir kadın kılığına giren *Mata-Hari* olarak, kendisini öldürmeye gelen subayın kılıcı ile rujunu düzeltirken, onu çok daha güzel bulmuştu.

Ama en çok beğendiği Garbo idi. Keşke ona benzeyebilseydi! Kaşlarını almıştı, saçlarını da onun gibi yapıyordu artık. Aynanın karşısına geçip, saatlerce, onun hareketlerini taklit etmeye, onun gibi yürümeye, umursamaz ifadesini takınmaya çalışıyordu. Garbo'nun Anna Karenina'yı canlandırdığı *Love*'ı, ya da *la Courtisane*'ı veya *Mata-Hari*'yi seyrettikten sonra, Zeynel'in afallamış bakışlarına, ve ikide bir değişen haleti ruhiyesinden hiçbir şey anlamayan kalfaların şaşkınlığına aldırmayarak, bir gün hassas ve romantik, bir gün şehvetli ve gözü pek bir kişiliğe bürünüyordu.

Bir gece, Trad'lardaki bir davette, Selma, yemek boyunca kendisine gözlerini dikmiş olan, elli yaşlarında bir adamla karşılaştı. Kahve içmek üzere yan salona geçecekleri bir sırada, adam yanına yaklaştı.

"Bizi tanıştırmayı unuttular... Bendeniz, Metro-Goldwin-Mayer'in sanat yönetmeni Richard Murphy; birkaç haftadan beri güzel ülkenizde bulunuyorum. Cüretimi mazur görünüz, gece başlayalı beri size bakıyorum, aktris misiniz?"

İltifattan hoşlanan Selma hafifçe güldü.

"Öyle mi görünüyorum?"

"Çok güzel olduğunuz kesin, ama asıl önemli olan bu değil. Öyle bir 'havanız' var ki, çok az rastlanır. Hiç film çevirmeyi düşündünüz mü?"

"Becerebileceğimi sanmıyorum..."

"Aman yapmayın, alçakgönüllü olmanıza gerek yok! Bir kamera karşısında hareket etmek bir meslektir, öğrenilir. Ama Hollywood'da eksik olan, sizin gibi kadınlar. Canlı, zarif ve özellikle de kaliteli kadınlar! Bakın size bir şey söyleyeyim mi, ki bunu pek nadiren söylerim: Sizde cevher var, ancak bir yıldızın sahip olabileceği cevher! İsminizi öğrenebilir miyim?"

"Selma..."

"Harika! Bir yılı geçmez, bu isim bütün dünyada şöhret olur. Çünkü sizi zafere ulaştıracağım. Buna izin verir misiniz?"

Tabii, Richard Murphy bilgi topladığını, Selma'nın kim olduğunu bildiğini, aslında sadece unvanıyla ilgilendiğini söylememişti. Genç kız güzel olmasına güzeldi ama, herhalde kötü bir oyuncu olurdu. Önemli olan bir prenses olmasıydı! Hollywood'da bir prenses! Gazetelerin başlıklarını görür gibiydi. Amerikalılar, aristokrasi dendi mi, deli oluyorlardı. Bir hükümdarın torunu ile, filmleri çok kötü bile olsa, MGM şirketi, Columbia'yı, Warner Bros'u ve Fox'u sollayabilirdi.

Ama kolay ikna olacak bir ava benzemiyordu bu. Çok sert bir mizaca sahip olduğu söylenen Sultan'ın, kızının, bir kibar fahişenin işi diye baktığı bu mesleğe atılmasına izin vermeyeceği açıktı. Hem de dünyanın öbür ucuna, Hollywood'a, o pislik yuvasına! Richard Murphy içinden gülüyordu. "Kızına göz kulak olsun diye, annesini de beraber götürsek olmaz mı? Hollywood'da peçeli bir yaşlı sultan! Bomba gibi bir haber! Ama hayale kapılmayalım; asıl ikna edilmesi, şan şöhret hayalleriyle kandırılması gereken kızın kendisi; hem annesinden izin almaya da gerek görmez belki. Reşit olmuş nasıl olsa! Başına talih kuşu konuyor! Bütün hayatı söz konusu!

Richard Murphy Selma'yı kandırmaya çalışıyordu. Trad'larda kalıyor ve onu her gün çaya davet ettiriyordu. Fazla düşünmesine fırsat vermemeliydi. Hırslı ve saf genç kızlarla nasıl konuşulacağını bilirdi. Bugüne kadar hiç başarısız olmamıştı.

"Selma, aklınızı kaçırmış olmalısınız!"

Sultan, koltuğunda dimdik oturmuş, kaşlarını çatmış kızına bakıyordu. Onunla konuşan, sanki bir yabancıydı. Selma, üçüncü kez anlatmaya koyuldu;

"Anneciğim, lütfen anlamaya çalışın! MGM dünyanın en büyük sinema şirketi. Beni mutlaka almak istiyorlar. Teklif ettikleri kontrat, altın değerinde! Yılda beş film çevireceğim, her birinde baş rol oynayacağım! Bana ne vereceklerini biliyor musunuz? Yılda 100.000 dolar! Düşünsenize anneciğim, yeniden bir saray satın alabiliriz, ömrümüzün sonuna kadar rahat yaşarsınız!"

"Çocuksunuz! Bu işteki ahlaksızlığı, artistlerin kokuşmuş çevrelerini hiç düşünmüyorsunuz!"

"Merak etmeyin, ben kendimi saydırmasını bilirim! Zaten açık saçık sahneler çevirmeyeceğimi söyledim, onlar da kabul ettiler."

"Açık sahnelermiş! Kabul etmişlermiş! Aferin onlara! Galiba delirme sırası bende! Bu saçmalığı artık daha fazla tartışmak istemiyorum."

Selma'nın gözleri yaşla doldu. Kendini tutup, gözyaşlarını saklama gereğini bile duymuyordu. Ayağa kalkmış, odanın içinde gidip geliyordu.

"Bu hayattan bıktım artık! Danslı çay partileri, yemek davetleri, balolar, balolar ve yine balolar... Okulu bitireli dört yıl oluyor, yirmi bir yaşına bastım, zaman geçiyor ve ben hâlâ hayatıma bir yön veremedim!"

Bu gençlik isyanının ardındaki açlığı, ümitsizliği anlayan Sultan, kızının uzun süre bu hayata katlanamayacağını tahmin etmişti. Sesini yumuşatarak konuşmaya başladı:

"Selma'cığım, olayları bu kadar büyütmeyin... Gerçekten de, böyle yaşamaya devam edemeyecek kadar kişilik sahibisiniz... Evlenmeniz gerek!"

Selma durdu:

"Beyaz atlı prens nerede peki?" diye sordu.

Sultan hiç istifini bozmadan devam etti:

"Düşündüm de... size gereken bir kral!"

Selma donakaldı. Şaka etmek, annesinin hiç âdeti değildi.

"Kral mı? Ama..."

Kızının şaşkınlığını görmezlikten gelen Sultan, sakin biçimde konuşmasını sürdürdü:

"Tanrıya şükür, hâlâ yeryüzünde birkaç kral var. Sizin için düşündüğüm Arnavutluk Kralı Zogo! Bir süredir bazı ilişkiler kurdum, tabii son derece gizli bir biçimde. Kralın kız kardeşinin, Sultan Abdülhamid'in en küçük oğlu Abit ile evlendiğini biliyorsunuz. Bu da işimizi kolaylaştırdı. Kral Zogo'nun büyük bir kral olduğu söylenemez, sadece bir milyon insana hükmediyor. Ama genç, yakışıklı, son derece terbiyeli imiş, üstelik de hiç kötü alışkanlığı yokmuş. Ayrıca çok iyi Türkçe biliyor, tahsilini İstanbul'da yapmış, ailemize de büyük saygı duyuyor.

Bazıları gerçek adı Ahmet Zoğlu olan Kral Zogo'nun sonradan görme olduğunu söylüyor. Asaleti pek de eskiye dayanmıyor, hatta bir çeşit darbe ile taç giydiği söyleniyor. Ama hiç değilse, 1913'te elde ettiği bağımsızlıktan sonra farklı gruplara bölünmüş olan bu küçük ülkede düzeni sağladı. Pek de zeki olmadığı söyleniyor ama bence bu daha iyi, böylece ona daha çok sözünüzü geçirebilirsiniz. Ne dersiniz? Kraliçe olmak hoşunuza gider mi?"

"Ne rol ama!" Selma bütün gece yatağının içinde dönüp durdu. Bir türlü uyuyamıyordu. Hollywood ışıkları birden aldatıcı ve boş görünmüştü gözüne, kraliçe olacaktı, film kraliçesi değil! Yarın bir olsun, Metro Goldwin Mayer'in yönetmenine gidip kontrat imzalamak istemediğini, yapacak daha iyi bir işi olduğunu söyleyecekti! Ne kadar şaşıracağını görür gi-

biydi. MGM aslanı gibi ağzı açık kalacak ve bin bir tane soru soracaktı, tabii o da hiçbir şey söyleyemeyecekti.

Ertesi haftalar Selma, Arnavutluk'la ilgili bütün kitapların, bütün dergilerin içine gömüldü. Sırrını anlattığı tek kişi olan Emel ile birlikte şehrin bütün kitapçılarını ve kütüphanelerini dolaşmışlardı. Tüm öğleden sonralarını, iç gömlekleriyle Emel'in büyük yatağına uzanıp, merakla okuyor, tartışıyorlardı. Keşfettikleri pek de pembe bir dünya değildi. Küçük dağ ülkesi, şüphesiz çok güzel bir ülkeydi; dürüst ve sert mizaçlı köylüleri, atalarından kalma geleneklerini korumayı başarmışlardı ve namus kurallarına çok sadıktılar. Büyük derebeyi aileleri arasındaki düşmanlıklara maruz kalan bu ülkede huzur hüküm sürebiliyorsa, bu, Kral Zogo'nun ülkede gerginlik yaratanları hiç tereddüt etmeden ortadan kaldırması sayesinde oluyordu. Hükümdarın cömertliğine hayran kalanlar, dostlarına ve ailesine hediyeler vermek için kendi kesesi ile devletin kasasını biraz birbirine karıştırdığını söylüyorlardı.

Selma tek kelimesine inanmıyordu. Güçlüler hakkında hep en kötü şeyler söylenmez miydi? Türkiye'de oldukları yıllarda kendi ailesi hakkında çıkan söylentiler ona şunu öğretmişti: Kesinlikle doğruymuş gibi gösterilen olaylar tamamen birilerinin uydurduğu yalanlardı genellikle. Hünkârın hazineyi ve kutsal emanetleri beraberinde götürdüğü yazılmamış mıydı?

Buna karşılık ülkenin fakirliğini ve geri kalmışlığını belirten rakamları dikkatle tespit ediyordu. Daha şimdiden, yardım ettiği kadınlarla çocukların güven dolu gülümseyişlerini gözünde canlandırıyordu. Görevinin kolay olmayacağını biliyordu, alışkanlıklarından vazgeçmesi, hiç ummadığı durumlarla karşı karşıya kalmaya hazır olması gerekecekti, ama mücadele edecekti. Kendini birden, bütün bir halkın sevgisini kazanmış gibi güçlü hissetti.

İçinden gelerek arkadaşına kolunu arkadaşının beline doladı.

"Beni unutmayacaksınız, sık sık görmeye geleceksiniz değil mi?"

Emel sevgiyle kucaklamıştı onu.

"Geleceğim, söz!"

Selma'nın yalnız mutluluğunu değil, oradan buradan okuduklarına ve edindikleri bilgilere rağmen, hayalini kurmakta hâlâ güçlük çektikleri gelecek karşısında duyduğu korkuyu da paylaşıyordu.

Emel, Dürzi dağlarının bir kızı olarak, dağlıları tanır, pek kolay insanlar olmadıklarını bilirdi. Selma ise bir şehir kızıydı, deniz kenarındaki şehirlerin dinginliğine, doğunun ağır ritmine ve uygarlaşmış davranışlarına alışıktı. Ona tamamen yabancı olan bir kaba sabalık karşısında nasıl bir tepki verirdi? Düşünceli düşünceli, kızıl bukleleri, satenden yumuşak küçücük omuzları okşuyordu. Sultan'ın iyi bir seçim yapıp yapmadığını, bu parlak geleceğin, kardeşten çok sevdiği biricik arkadaşına mutluluk getirip getirmeyeceğini düşünüyordu. Ama bir şey söylemeyecekti. Selma'nın kaderinde kraliçe olmak varsa, varsın olsundu.

Selma, her akşam, eve döndüğünde Zeynel'le baş başa verip sohbete dalıyorlardı. Saatlerce, memleketlerinden, memleketlerindeki çağlayanlardan, dağ yamacına sırtını vermiş köylerden konuşuyor ve ateşin etrafına toplanıp, periler tarafından korunan kahraman şövalyelerin ve kralın oğlunun evlendiği dişi keçinin -çünkü o aslında tüylerinin ve boynuzlarının altında saklanan "dünya güzeli"dir- maceralarıyla "Pişman Ayı"nın ve "Büyücü Tay"ın hikâyesinin anlatıldığı uzun geceleri yâd ediyorlardı.

Arnavutluk'taki köyünden, padişahın askerleri tarafından alınıp, imparatorluğun başkentine getirildiğinde on üç yaşındaydı Zeynel. Bu olayı unutmaya çalışmıştı ve kısmen de olsa başarmıştı ama bugün, bütün ayrıntılar bir bir uyanıyordu zihninde. Bir kış günüydü...

Haremağası için, bu evlilik Tanrı'nın bir alametiydi sanki. Kesinlikle emindi, o gece, Ortaköy Sarayı'nda, Sultan ve o...

İşte şimdi küçük kızı, soyunun kökenine iniyordu. Bundan haberi yoktu tabii, ama tüm benliğiyle, bu tanımadığı ülkeye karşı bir çekim hissediyordu, soyunun geldiği ülkeye karşı...

Ve o, dağlarda çıplak ayak koşup duran küçük köylü çocuğu, ha bire üşüyen, her zaman acıkan, asla muhtarın önünde başını kaldırmaya cesaret edemeyen çocuk, Zeynel, kendi kralının kayınpederi olacaktı!

Sevinçten ve gururdan boğulacak gibi olmuştu, şarkı söylemek istiyordu. Yakında kraliçesi olacak kızı için, hafızasının derinliklerindeki eski tekerlemeleri çıkarmaya çalışıyordu. İnce sesinden, bir zamanlar annesinin mırıldandığı kelimeler dökülüyordu.

Sana geleceğim, kara gözlü minik koyun
Sana geleceğim, tombalak
Bir iskemleye oturup, minik koyun
Şarap içeceğim, tombalak
Pembe bir bardakta, minik koyun
İlk ve son olarak mutlu olasın diye, minik koyun
İlk ve son olarak, tombalak.

"Bir daha Ağa, bir daha!"

Selma'nın, ağzının içine düşecek gibi olduğunu gördükçe, onun bu devamı gelmeyen şarkıları türküleri beğenmesine hayret ediyordu ve içinden bir ses ona, kızının, yüreğinin derinliklerinde, bunları kendine ait hissettiğini söylüyordu,

Aradan iki ay geçmişti. Arnavutluk'tan bir türlü haber gelmiyordu. Bir prensip anlaşması yapan Sultan, yazıştığı kişileri araya sokmak istemiyordu. Tüm bu anlaşmalar tabiatı itibariyle hassas işlerdi zaten, zaman istiyordu, aceleci görünmenin sonu felakete varabilirdi.

Nihayet bir gün, onca beklenen mektup geldi, kraliyet armasını taşıyan bir mühürle kapatılmıştı. Kralın özel kâtibi tarafından gönderiliyordu, Sultan, İstanbul'da görevde olduğu sıralarda tanımıştı onu. Her zamanki nezaket sözlerinden, hal hatır sormadan sonra, şöyle yazıyordu:

"Majestelerinin kız kardeşiyle, Altesleri Prens Abit'in evlenmesinden sonra, Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'in Arnavutluk'la ilişkilerini kesmeye karar verdiğini herhalde biliyorsunuz. Kralımız, anlayışla karşılayacağınız pek çok nedenden ötürü, Türkiye ile ilişkilerini düzeltmek istiyor. Bir Osmanlı prensesi ile evlenmesi, iki ülke arasındaki ilişkileri büsbütün tehlikeye sokacaktır.

Bu nedenle Majesteleri, gönülden arzuladıkları bu tasarıdan büyük üzüntü duyarak vazgeçmek zorunda kalmışlardır. Ama bir hükümdarın kişisel arzularının devletin çıkarlarından sonra gelmesi gerekmektedir.

En derin....."

Sapsarı kesilen Sultan, mektubu Selma'ya uzattı. Selma okudu, bir kahkaha attı sonra mektubu yırttı.

7

Işıklı, kül rengi bulutlar, sıra sıra, batıya doğru sürükleniyorlardı. Şafak vaktiydi. Yollarını şaşırmış kuşlar, güneşin ardında dönüp duruyorlardı. Nihayet insanların tepinmesinden kurtulan toprak, nefes alıyor ve derinliklerinden yüzeye çıkan özsuyunu, etrafa hoş bir koku yayıyordu.

Odasının balkonuna yaslanmış olan Selma müezzini dinliyordu. Caminin yanı başındaki Saint-Louis des Français Kilisesi'nin çanları ezan sesine karışmaktaydı. Akşam için giyinmesi gerekiyordu. Bu gece, Lübnan'ın en zengin Maruni ailelerinden Tabet'ler yeni gelen yüksek komiser Kont Damien de Martel onuruna bir yemek veriyorlardı. Yüksek komiserin keskin ve ahlaksız bir zekâya sahip, çekiciliği de elden bırakmayan

deneyimli bir diplomat olduğu, selefi tarafından askıya alınmış olan anayasayı tekrar uygulamaya koyacağı ve pek yakında başkanlık seçimlerinin yapılacağı söyleniyordu.

Yemekte, Beyrut sosyetesinin siyaset ve iş çevrelerinin -ki ikisi de aynı kapıya çıkıyordu- en saygın isimleri bulunacaktı. Emile Eddé'yle, rakibi ve dostu Beşir el-Huri, ikisi de manda düşmanı ve başkan adayının kız kardeşi Yumma el-Huri'ye delicesine âşık Dürzi milletvekili Emir Fuat Aslan ile Sünni milletvekili Riyad El-Sol gibi, çekici, genç politika kurdu Kâmil Şamun da orada olacaktı. Bütün Yakındoğu'da onun kadar yakışıklı bir adam bulunmadığı söylenirdi ve Nicolas Tabet'in kızıyla evlendiğinde,kim bilir ne çok kalp kırmıştı.

Geceye renk katmak amacıyla, ev sahipleri, şehirdeki en güzel kadınları da davet etmişlerdi. Yyonne Bustros, Maud Farjallah, kömür gözleriyle tam bir Dürzi olan Necla Hamdam, şimdi Robert Sabbah'ın eşi olan, İspanya Kralı Onüçüncü Alfonso'nun eski dostu, kabına sığmaz İsabelita. Beyrut, insanları baştan çıkarmak istediğinde, cömertliği sınır tanımaz. Seçtiği kişiye en güzel mücevherlerini sunar, neşesiyle, parlak ve çoğu kez keskin zekâsıyla büyüler onu; çevresine, ani olduğu ölçüde sonsuz -ya da geçici, ki bu da aynı kapıya çıkar, çünkü, tam anlamıyla doğulu olan Lübnanlılar, sonsuzluğun anın içinde olduğunu iyi bilirler- dostluklardan ördüğü ağla aklını başından alır.

Bu gece Beyrut'un, pırıltılı ağını etrafına öreceği gözde, yeni efendisiydi ve Selma, onu sarıp sarmalayacak ve eğer mümkünse yutacak olan bu ağın bir ilmiği olarak davet edilmişti.

İki yıl önce olsa, kendisinden yararlanmak isteyenlere rol kesmeyi reddeder, sadece kendi olduğu için davet edilmeyi, sevilmeyi isterdi! Oysa şimdi eğleniyordu. "Kendisi olarak"... Bunun bugün ne demek olduğunu bilmiyordu artık, o kadar çok ayna kırılmıştı ki... içinde Hollywood kraliçesini gördüğü pırıltıları rengârenk olan ayna, tatlı ve ağırbaşlı genç Arnavutluk kraliçesini yansıtan, tahta çerçevesinin yaldızları dökülmüş olan ayna, dünyayı fethetmeye kalkışmadan önce buklelerini düzelten küçük bir sultanı gösteren Ortaköy Sarayı'ndaki aynalar...

Selma, ani bir hareketle saçlarını geriye itti: Yirmi iki yaşındaydı, kendi gerçeğini ararken sızlanıp duran, ve Osmanlı sultanın ardında saklı olan Selma'yı bulup ortaya çıkardığına inandığında, bu Selma'nın ardına neyin saklandığını kendi kendine soran yeniyetme kız değildi artık! Rus bebekleri gibi bir şeydi bu. Birini kaldırdıkça, içinden bir başkası, sonra yine bir başkası çıkardı; bulunan, sadece kabuklardı, ama asla asıl bebek değildi. Acaba sahiden asıl bebek var mıydı? Kendine seçtiği roller dışında, gerçek bir Selma olup olmadığını kim söyleyebilirdi? Bunun cevabını vermeye de muktedir değildi zaten; ve bu anlamsız arayış içinde kendini tüketmeye devam etmeyecekti.

Gençti, Beyrut'un en beğenilen kadınlarından biriydi, artık daha fazla düşünmek istemiyordu. Zaten Nervin Hanım fazla düşünmek kırışık yapar dememiş miydi? Eğlenmek istiyordu, hepsi bu.

"Aman Allahım! Daha hazır değil misiniz?"

Emel odaya girdi; Paris'in büyük terzilerinden Lucien Lelong'un yarattığı, bedene oturan son moda elbisesi içinde çok güzeldi.

"Kapıyı çaldım, cevap gelmeyince de girdim. Neler oluyor? Hasta mısınız? Dokuz buçukta Talbet'lerde olmamız gerekiyor, yüksek komiser gelmeden önce..."

"Hazır ola geçeceğiz herhalde! Hayır Emel hasta değilim. Sadece, bu gece geç kalmak istiyorum."

Genç kızın ayıplayan bakışlarını görünce iyice parladı:

"Bakın, büyük bir fedakârlık bu; bütün o namuslu insanların birbirlerine anlatacak hiç bir şeyi yok ve ben onlara, dedikodu yapmaları için bir fırsat veriyorum. Beni bir daha davet etmezler mi sanıyorsunuz?"

Bakışlarında öyle bir kibir, sesinde öyle bir meydan okuma vardı ki, Emel cevap vermemeyi tercih etti. Bu küstah yabancıda, arkadaşını göremiyordu. O hassas, neredeyse kırılgan Selma, Arnavutluk işi ve Hollywood fırsatı suya düşünce katılaşmıştı. Üzüntüsünü herkese açamayacak kadar gururlu olduğu için, bu olağanüstü fırsatlardan, alayla bahsediyordu.

Hayal kurmuş olmaktan ve kurduğu hayallerden Emel'i de haberdar etmekten dolayı pişmandı sanki. Artık kimsenin gözü önünde saftirik bir genç kız olmayacaktı; aksine, onu geri çevirmelerine fırsat tanımamak için önce baştan çıkarıp sonra reddedecekti.

Aşkın, paranın, başarının, kısacası her şeyin kolay olduğu bu bunaltıcı dünyada şöhreti gittikçe artıyordu. Selma'nın etrafını saran erkekler, bu zalimin kalbini kimin çalacağını merakla bekliyorlardı. Soğukluğu dillere destandı, kimse onu öptüğü hatta elini tuttuğu için böbürlenememişti şimdiye kadar. Aslında bundan hoşlanıyorlardı, ilgisizliğin onları daha da etkilemek için bir taktik olduğunu biliyorlardı; kazanılacak zafer çok daha büyük olacaktı!

Emel arkadaşına baktıkça içinden "Hepsi de yanılıyor," diye düşünüyordu. "Gerçekten ilgisiz biri oldu çıktı! Eğlenirken bile, bunu bir görev icabı yapıyormuş gibi görünüyor."

Kapıyı çalan Hayri ile Marvan'dı. Selma, Hayri'nin iki dirhem bir çekirdek oluşunu fark ettiğinde, içinden güldü; krem rengi şantung smokin giymiş, ceketinin yakasına da kırmızı bir karanfil takmıştı. Bütün bunlar Emel'i etkilemek içindi.

Birkaç gün önce kız kardeşine "Âşık oldum. Ne dersiniz, sultan olmak hoşuna gider mi?" diye sormuştu. Kız kardeşi Selma'nın "Hiç umurumda değil," demesini de, onun kötülüğüne yormuştu.

Bu yüzden de Emel'e kur yapmaya karar vermişti. Bir haftadan beri Marilyas Sokağı'na kırmızı güller gönderip duruyordu. Bu gece bir teşekkür gülücüğü beklemekteydi, bundan yararlanarak genç kızın bütün valsleri kendisiyle yapmasını isteyecekti.

Ama Emel gülümsemedi. Hayri bunu utangaçlığına verdi. Üstelik daha sonra Marvan koluna girip kız kardeşinin güllerden nefret ettiğini kokusunun, migrenini azdırdığını söyleyince bu aşırı nezaketten dolayı duygulanacak, aşkı depreşecekti.

"İlgi çekmek için mahsus geç kalan" Selma'yı beklerken sinirlenmişti.

"O halde siz gidin; ben arkanızdan gelirim! Zeynel beni arabayla götürür."

Marvan tereddüt etti. Selma'mn gözlerindeki bu ışıltıyı, ama asıl, fazla vurgulu ya da fazla ani olduğunu düşündüğü şu yeni gülüşünü sevmiyordu. Bu gece onunla konuşmak niyetindeydi, ama belki de önceden bir 'elçi' gönderse daha iyi olurdu. Cebinden küçük bir paket çıkardı:

"Size Feridüddin Attar'ın bir kitabını getirdim. Dürzilerin en büyük mistik ozanıdır. Eğer gelmemeye karar verirseniz, size arkadaşlık eder."

"Yeryüzünün tüm kuşları çoktandır kayıp olan kralları Zümrüdüanka'yı aramaya koyulmuşlardı. Çok yaşlı bir kuştan başka kimse nerede olduğunu bilmiyordu. O da onu tek başına bulamıyordu, çünkü yollar tuzaklarla doluydu. O yüzden hep birlikte gitmeleri gerekiyordu. Zümrüdüanka Kafdağı'nın ardındaydı. Oraya varmak için ateş çemberlerinden geçmek, azgın suları aşmak, vahşi canavarlarla boğuşmak gerekiyordu.

Binlercesi yola çıkmış ama yıllarca süren yolculuk boyunca çoğu ölmüştü. Sadece en akıllılardan otuzu, nice zorluklardan sonra Kafdağı'nda, Zümrüdüanka'nın sarayına ulaşmıştı. Orada gözleri kamaşmış, binlerce güneş, binlerce ay ve yıldız keşfetmişlerdi. Her bir yıldızın ışığında kendilerini ve Zümrüdüanka'yı görmüşlerdi. Hâlâ kendileri mi olduklarını yoksa Zümrüdüanka'ya mı dönüştüklerini bilemiyorlardı. Ta ki kendilerinin Zümrüdüanka, Zümrüdüanka'nın da kendileri olduğunu anlayana kadar... ve ta uzaklarda aramaya gittikleri kralın, ilahın kendileri olduğunu..."

Selma kitabı düşürdü.

...İstanbul'da bir tekkede küçük bir kız, yaşlı bir şeyhin elini öpüyordu, birden ışık gözlerini kör etmişti. Gözlerini açacak olsa ışığın içinde eriyip gideceğini biliyor, bunu istemiyor, korkuyordu... gözlerini kapamış ve her şey yerli yerine oturmuştu.

Selma her zaman bu parıltıya özlem duyar ve korkmuş olduğu için utanırdı. Bir yandan da, çelişkili bir biçimde, bu

utançtan gurur duyar, onu besleyip büyütürdü; çünkü utanç duymak, durmaksızın kendini aşmaya çalışan yüksek bir ruhun kanıtıydı.

Uzun zamandır, birlik arayışı içindeydi; ama her seferinde eşikte duruyordu. Elini verip kolunu kaptırmaktan korkuyordu, mutlağı arayışta sınır olmadığını, tıpkı Zümrüdüanka kuşlarının ışığa varamadan ölmeleri gibi, içinde kaybolma tehlikesi bulunduğunu biliyordu.

Ama kendini din kurallarını körü körüne uygulamaya adamak, o verimli güvensizlik duygusunu unutmaya neden olmuyor muydu? Marvan bir *akkal,* Dürzi tasavvufuna göre bir müptedi idi; bir gün kendisine, din ile ahlakın, Allah'ı hiçbir zaman bulamayışın en emin yolları olduğunu söylemişti.

"Emirler ve yasaklar, gökyüzüne ulaşmak için yükseltilen duvarlardır, ama duvarlar yükseldikçe gökyüzü küçülür ve gün gelir gökyüzüyle hiç alakası olmayan küçücük mavi bir nokta kalır. Bizlere mermer merdivenlerden, altın tahttan söz ediyorlar, kendi ahlakları kadar ölü şeylerden. Gökyüzünün, sonsuz çokluğu içindeki hayat olduğunu anlamıyorlar, sonsuzluğa giden yol nasıl duvarlarla çevrilebilir?"

Selma başının döndüğünü hissediyordu. Marvan bu kitabı niçin vermişti? Rahattı, etrafını saran insanlardan ötürü sarhoş olmuştu, Marvan niçin her şeyi bozuyordu? Niçin herkes gibi mutlu olmasına izin vermiyordu?

Mutlu? Sözcük birden tüm basitliği, tüm bayağılığı ile donup kalmıştı karşısında. Buna her zaman şaşacaktı! Ne derse desin, böylesi bir mutlulukla yetinecek kadar düşmemişti daha!

İstanbul saraylarında, boş bakışlı nice kadın görmüştü, Beyrut salonlarını dolduran şık kadınlar da öyleydi. Kendisi de onlar gibi olacaktı? Titredi. Büyük düşünür Celaleddin-i Rumi'nin sözlerini hatırladı: "Seni hiç yitirmeyeyim; ey, sudan da, ruhun sızısından da değerli olan ıstırap! Cansız bir tahtadan ibaret olurduk, sensiz!"

Selma küçük bahçeye indi. Gece dikkat kesilmişti, yıldızlar artık yabancısı değildi; uzun bir aradan sonra kendine geldiğini hissetmişti.

Araba caddeden aşağıya iniyordu. Arabacı dilini şaklatıp, kırbacının ucuyla hayvana dokunuyordu. İki güzel hanımı taşımanın gururu içindeydi. Herkes onlara bakıyordu!

Teklif Emel'den gelmişti. Birkaç hafta önce, müthiş marifetleri olan yeni bir kâhin kadından söz etmişlerdi. Onu yeryüzüne Tanrı gönderdi diyorlardı... belki de şeytan! Onu gidip görmeye karar vermişlerdi. Marvan'a bir şey söylememişlerdi, çünkü kızabilirdi.

Bir delikanlı, onları, panjurları kapalı evden içeriye almış ve hiçbir şey söylemeden loş bir odaya sokmuştu. Buhurdanlıklardan sızan tütsü kokusu, nefeslere ve ter kokularına karışıyordu.

Yaşlı, şişman bir kadın yüksek bir sedirde yayılmıştı; müritleri etrafını sarmıştı. Bir yandan aşk şerbetinden sunuyor, bir yandan da, dudaklarından, günahları bağışlayan, nefsi öldüren sözleri dökülüyor, yakıcı bakışları göğüsleri delip gönüllere ulaşıyordu.

İki genç kız, kapının yanında, loşlukta durmuşlardı. Ama ihtiyar onları görmüş, emsalsiz birer av olduklarını hissetmişti. Yağlı eliyle yaklaşmaları için işaret etmiş, yatağın etrafındaki kalabalığa karışmalarını istemişti. Ama asiler reddetmişt!

İhtiyar gülümsedi. İşte onları böyle severdi. Kibirli ve isyankâr, ışıkta ayağa dikilen çıplak bebekler gibi. İştahını kabartan işte böyleleri idi. Allahın sevgili kullar olduklarını sanan bu bilinçsiz çocuklar, işte bunlar, ona hayat veriyorlardı. Etrafını saran bu sürüye ne bakacaktı ki! Onların ciğerlerini biliyordu; onun duyargaları olmuşlardı artık; sözlerini şehirde yayıyor, ona yeni avlar getiriyorlardı.

Sedirin kenarında oturanlardan bazıları tereddüt ediyordu; tahtına kurulmuş bu korkunç ve muhteşem ihtiyar, hangi ruhlar yönetiyordu, ilahi olanlar mı, şeytanî olanlar mı? Ama

yavaş yavaş anlaşılıyordu ki, sonuçta, bu ruhlar birbirinin aynıydı, ve Tanrı, çürüyerek içinden şeytanı çıkarmış olan bütün o cüruftan arınmış ışığın ta kendisiydi. En cesur olanlarla en bilinçsiz olanlar, dönüşü olmayan sefere çıkacaklar ve sonsuzda eriyecekler -ya cehennem ateşi ya da ilahi aşkla yanarak!

Hâlâ kararsızlık gösterenler ise, sonsuza erişememenin ılık ve iç burkan huzursuzluğunu duyacaklar. Ama korkunun eşiğine gelmiş olanlara ihtiyar cadı hep aynı hediyeyi sunacaktır: sonsuza dek sürecek endişe!

Kapının eşiğindeki kızıl saçlı genç kız gözlerini çevirdi. "Gidelim," diye fısıldadı, "Kara bir ışık bu!"

İhtiyar onu duymuş muydu? Sedirinde doğruldu, ürkünç ağzından şu sözler döküldü:

"Başını eğeceksin, sen ey kibirli yaratık! İki gece içinde, unutma, iki gece içinde sana geleceğim!"

Selma uzun zamandır böyle eğlenmemişti. Jean Tuéni, Rameau'nun operasından esinlenerek "Les Indes galantes" konulu bir kostümlü balo düzenlemişti. Selma, Nervin Hanım'ın toz almakta kullandığı tüylerden yaptığı sorgucu ve beyaz atlas şalvarı ile mihrace olmuştu. Suren Ağa'nın o gece için verdiği altı sıra inciyi de boynuna takmıştı. Gözünü örten maskesinin altında kimse onu tanıyamamış, gecenin sonunda maskeler çıkarıldığında, bir kez daha herkesi şaşırtmıştı.

Oysa son dakikada bu eğlenceden vazgeçmeye kalkışmıştı. Büyücünün tehditleri gözünü korkutmuştu, ne kadar uğraşsa da, onları bir türlü unutamamıştı. Emel bütün gün, ihtiyar cadının gücünü, etrafındaki hayranlarından aldığını, Selma'nın asinin teki olduğunu hissedince, onu korkutabilmek için ağzına geleni söylediğini boş yere anlatıp onu ikna etmeye çalışmıştı.

"Düşünsenize! Etrafındaki koyun sürüsünün önünde kendisine meydan okunmasına nasıl razı olabilirdi? Hem nasıl olup da size gelecekmiş acaba? Yerinden kalkamayacak kadar şişman bir kere."

Selma, Türkiye'de de uğursuz güçlere sahip kadınlar olduğunu söyleyip tereddüt edince, tatlı Emel'in tepesi atmıştı:

"Beni gerçekten şaşırtıyorsunuz! Bizim köylerdeki kadınlar kadar safsınız!"

Sonunda, bu maceradan haberdar edilen Marvan, Selma'yı, evde durmamasının daha isabetli olacağına ikna edebilmişti. Özellikle Zeynel'e ve kalfalara, ne olursa olsun kapıyı açmamalarını tembih etmeyi unutmamalıydı!

Orkestra bir tango daha çalmaya başlamıştı; saat sabahın dördüydü; davetlilerin çoğu gitmişti. Gümüş şamdanlardaki mumlar erimek üzereydiler ve hareket ediyormuş gibi görünen halıların üzerinde raks eden gölgeler oluşturuyorlardı. Selma, yakışıklı İbrahim Surkok'un kollarında dans ediyordu. Bunlar, sadece birkaç dostla bir arada kalabildikleri en keyifli dakikalardı ve çok daha samimi bir havanın estiği yepyeni bir gece başlıyordu.

Musa de Freige, Henri Pharaon'a eşlik etmek üzere kemanını çıkardı. Pharaon iyi bir baritondu ve son moda şarkılar söylerdi. Gabriel Tabel komik hikâyeler anlatır ve İsabelita da kastanyetleri ve fırfırlı kırmızı elbisesiyle flamenko yapardı.

Gün ağarmaya başladığında, uşaklar sıcak kahve getirir, herkes üzülerek, ayrılma vaktinin geldiğine karar verirdi. Selma, hiç bu kadar geç kalmamıştı; genellikle gecenin ikisine doğru Hayri gitmeleri gerektiği uyarısında bulunurdu. Ama o gece Selma'yla kararlaştırdıkları gibi, birkaç parça boyunca Emel'le dans etmiş, ve prensiplerini unutmuştu.

Bahçe kapısında siyah bir araba duruyordu. Evin kapısı ardına kadar açıktı, Selma hemencecik holü geçti. Bütün ışıklar yanıyordu, ortalıkta kimsecikler yoktu. Merdivenleri dörder dörder çıktı, annesinin kapısı önünde kalakaldı; bir felaket olmuş olmalıydı... biliyordu... büyücü kadın...

Korkudan titreyerek kapıyı itti. Oda loştu; Selma önce gri redingotlu geniş omuzlar gördü, sonra sırasıyla Zeynel'i ve iki kalfayı fark etti; parmaklarını dudaklarına götürmüş susması-

nı işaret ediyorlardı. Yavaşça ilerledi, gözleriyle annesini aradı, gri redingot ona doğru.dönüp, monoklünün arkasından, sarıklı bu garip yabancıyı ayıplayan bakışlarla süzdü. Selma ona bakmadı, yaklaştı ve birden yere yatırılmış, kaskatı bir vücut gördü... Bir ölü!

Avaz avaz "Anneciğim," diye bağırıp atıldı, ama annesine yaklaşamadan, sert bir el onu tuttu.

"Sakin olun! Gösteri yapmanın sırası değil!"

Onu Zeynel'in kollarına sertçe iten doktor, diz çöküp muayenesine devam etti. Birkaç saat mi birkaç dakika mı geçmişti, Selma anlayacak durumda değildi, doktor ayağa kalktı ve battaniye getirilmesini istedi.

"Şimdilik onu kımıldatmamıza imkân yok, ama sıcak tutmanız lazım..."

Sıcak tutmak mı? O halde?

Hayri ağır ağır yaklaşıp, büyük bir ağırbaşlılıkla, "Ben oğluyum, doktor. Lütfen bana gerçeği söyleyin," dediğinde, Selma hayatında ilk kez onu hayranlıkla izledi.

Doktor ona bakıp başını salladı:

"Anneniz çok ciddi bir kriz atlattı delikanlı. Şans eseri, kalbi dayandı; yaşayacak, ancak..."

"Ancak?"

"Felçli kalmasından endişe ediyorum."

Selma piyanonun önünde hareketsiz oturuyordu. Biraz önce Schubert'in *impromptu*'lerini, anneciğinin en çok sevdiği ikincisini ve beşincisini; Liszt'in, Haydn'dan esinlenerek bestelediği varyasyonları çalmıştı. Hiç kımıldamadığı tekerlekli sandalyesi üzerinde oturan, yatağına da ancak Zeynel'in kollarında götürülen Sultan, gözleri yarı aralık, mutluluktan kendinden geçmişçesine dinlemişti onu.

Bacaklarına inme ineli altı ay olmuştu ve Selma tek bir gün şikayet ettiğini duymamıştı. Aksine, sürgün edildiğinden beri -on bir yıl olmuştu -ilk kez, neredeyse neşeliydi, huzura kavuşmuş gibiydi.

Oysa... bu yaşlanmış ve yardıma muhtaç kadına baktıkça, Selma acı içinde 'Sultan'ı hatırlıyordu. Üzerinde samur kürklü elbisesi, göğsünde saltanat nişanı ile göz kamaştıran kadını; polislerin, sarayının kapısından girmelerine karşı koyan ve tanımadığı biri için hayatını tehlikeye atan Sultan'ı; şereften başka bir şeyi önemsemeyen, ama insani zaaflara karşı da bağışlayıcı olabilen tanrıçayı! Hiçbir zaman yumuşak biri olmamıştı şüphesiz, ama ne muhteşem bir kadındı!

Selma altı aydır dışarı çıkmıyordu, içinden gelmiyordu. Başlangıçta annesinin yanından ayrılmak istemediği için öyle olduğunu sandı, sonra ıslah olmak istediği içi böyle davrandığına inandı. Kalp hastalığının krizlere yol açtığını biliyordu ama aslında büyücünün öç aldığını düşünüyordu.

Bir de endişeliydi. Doktor ikinci bir krizin öldürücü olabileceğini söylemişti. Kabul edemediği, hep karşı koyduğu düşünceyi, yavaş yavaş kabul etmek zorunda kalmış, annesinin bir ölümlü olduğunu büyük bir acı duyarak anlayabilmişti; onu taşımış olan bu kaya parçası, hayatının değişmez varlığı, ölüme yenik düşüp, onu uçurumun kıyısında yapayalnız bırakabilirdi. Daha önce bu düşünce hiç aklında geçmemişti. Bugüne kadar ölüm, hep başkalarının ölümü idi. Ama ya annesinin ölümü? Kendinden bir parçanın ölmesi gibiydi bu.

İlk zamanlar, Sultan'ın hastalığı duyulduğunda, arkadaşları ona yazmış, bazıları da onu görmeye gelmişti. Bir ay sonra, üzüntüsünden kurtulması için süreden bir süre bekleyip, onu yeniden davet etmeye başlamışlardı. Ama Selma'dan bir cevap gelmeyince, vazgeçmişlerdi.

Sadece Marvan ile Emel, Rüstem Paşa Sokağı'ndaki eve gidip geliyordu. Selma'nın içine kapanmasına ve bütün öğleden sonrasını sonatlar ve hüzünlü baladlar çalarak geçirmesine üzülüyorlardı. Bir gün Sultan, Marvan'ı bir kenara çekti:

"Mutlaka dışarı çıkması gerek! Lütfen bir yolunu bulun yoksa hasta olacak; bir eve iki hasta fazla gelir," demiş, sonra gülerek eklemişti; "ayrıcalığımın devam etmesini istiyorum!"

Açık hava baloları başlamak üzereydi. İlkbahar gelmişti. Sursok'ların malikânelerindeki bahçıvanlar Avrupa'dan getirilen ortancalara bakıyor, gül ağaçlarını buduyorlardı.

Baloların en eğlencelisi, hiç kuşkusuz her yıl Amirallik'in, *Jeanne d'Arc* adındaki Fransız okul gemisinde verdiği baloydu. Davetliler büyük bir titizlikle seçilirdi. Emel ve Marvan, seçilenler listesindeydi. Fransız-Dürzi savaşı gerilerde kalmıştı; 1930'dan bu yana, Cebel özerklik elde etmişti ve Fransızlar gerek Lübnan'da gerek Suriye'de dağ derebeylerini kızdıracak bir şey yapmamaya özen gösteriyorlardı.

Marvan, okul gemisindeki davete Selma'yı çağırmak için gelmişti. Reddedeceğini tahmin ediyordu zaten ama yine de gücenmiş gibi yapıyordu:

"Bana bunu yapamazsınız! Bu bir yemek, bütün yerler bir ay öncesinden belirlendi."

Emel de ısrar etmişti:

"Gemideki baloların bambaşka bir havası oluyor. Sonra kuzenim Vahit ile tanışmanızı istiyorum, hayatında ilk kez dağdan inmeye razı geldi. Sit Nazira'nın da uzaktan akrabası olur. Göreceksiniz, nevi şahsına münhasır ama çok da hoş bir insandır."

Selma sonunda ikna oldu.

8

Tek tük lambaların aydınlattığı limanda *Jeanne d'Arc* ışıklarla bezenmiş bir Noel ağacı gibi duruyordu. Güvertede, etrafı, tören üniformalarını giymiş subaylarla sarılmış amiral duruyor, biraz gerisinde, donanma orkestrası, Offenbach'ın *La vie parisienne*'ini çalıyordu.

Yüksek topuklu, uzun elbiseli hanımlar, dar köprünün üzerinden gemiye geçerken, korkulu ve neşeli çığlıklar atıyorlardı. Çok efendi bir adam olan amiral, herkese ayrı ayrı iltifat ediyordu. Memnundu, çünkü başarılı bir gece olacaktı; şu üç yüz metrekarelik yere, Beyrut'un bütün önemli simalarını toplamıştı! Genç öğrenciler davetlilere yerlerine kadar götürüyorlardı.

Daruzilerin masası orkestradan bir hayli uzaktaydı. Geç kalmışlardı. Herkes güller, gümüş takımları ve Limoges porselenleri ile donatılmış masalara oturmuştu çoktan. Nihayet gelebildiklerinde, tezahüratla karşılanmışlardı.

"Artık gelmeyeceğinizi sanıyorduk!"

"Ah sevgili Emel. Sadece bir saat geç kaldınız, büyük ilerleme kaydetmişsiniz!" diye takıldı delikanlının biri.

"Vahit, size kimi getirdiğimi gördüğünüzde, beni affedeceğinizden eminim. Selma, size kuzenimi tanıtayım. Merak etmeyin, göründüğü kadar sevimsiz değildir."

Uzun siluet, ayağa kalkıp eğildi ve yan masadakilerin dikkatini çeken teatral bir tonda,

"Ah, Prenses!" dedi. "Atalarım, sizi hayal edebilselerdi, ailelerimiz arasında yüzlerce yıl süren savaşlar önlenmiş olurdu. O vahşi savaşçılar hemen teslim olurlardı."

Mavi gözlerdeki yarı alaycı, yarı büyülü bakışlar Selma'yı içine almıştı. Vahit, genç kızı sağma oturtmak için kimseye sormadan, masadaki oturma düzenini değiştirtti. Diğer konukları ihmal etmiş, sade ona bakıyor, hayatı hakkında sorular soruyor, nelerle uğraştığını, nelerden hoşlandığını öğrenmek istiyordu. Hepten büyülenmiş gibiydi ve bu hiç de gizli olmayan ilgiyi nasıl hafifleteceğini düşünen Selma'nın huzursuzluğunu fark etmemiş görünüyordu.

Selma'nın çektiği işkence on beş dakika sürdü. Sonra Vahit Bey birdenbire, merakını gidermiş, ilgisi azalmış gibi ona sırtını dönüp arkadaşlarıyla hararetli bir siyasi tartışmaya girdi.

Selma'nın sağ tarafında ufak tefek, ince ve son derece nazik bir adam oturuyordu, fırsattan yararlanmak istedi; gerçi bu hoş genç kızın adını anlayamamıştı ama ne önemi vardı! Daha sonra öğrenirdi.

"İzin verirseniz, kendimi takdim edeyim: Charles Corm, şair. Şiir sever misiniz Matmazel?"

Selma, fırtına gibi Dürzi delikanlıdan sonra, Beyrutlulara has bu dingin ve yumuşak tonu yeniden duymuş olmanın rehavetiyle gülümseyerek,

"Hem de çok," diye cevap verdi.

"Bana 'Fenike'nin ozanı' derler. Son şiir kitabımı, *Esinli Dağ*'ı okudunuz mu? Edgar Allan Poe ödülünü kazandı."

Selma, kibarca, "Bahsinin geçtiğini duydum," dedi.

"Birkaç bölüm okumamı ister miydiniz?"

"Elbette!" dedi, Selma, yazarlardaki o sınırsız kendini beğenmişliğe hayret ediyordu.

Şair hafifçe öksürüp sesini ayarladı, gözlerini, bembeyaz masa örtülerinin ötesindeki ufka dikerek okumaya başladı:

Ah! Söyleyin bana söyleyin!
Nasıl da iki bin yıldır köylülerimizin,
Çin Denizi'nden Akdeniz'e uzanan yolda,
Yalnızca şu biricik Lübnanımızda
Haçlarını koruduklarını
Sarıkların ortasında

Müslüman kardeşim
Açık yürekliliğimi bağışla
Ben gerçek Lübnan'ım, samimi ve mümin
İmanımın simgesi olan
Pelikanın yüreği kadar...

Selma yerinden sıçradı. Bu son derece kibar beyefendi, bir provokatör müydü yoksa? Ama miyop gözlerin saf saf baktığını görünce, gülmemek için kendini zor tuttu; kendisinin kim olduğunu anlamamış olmalıydı!

Şair kendi dizelerinin ahengine kapılmış, gittikçe daha ateşli okuyordu:

Fenikelilerin dilidir, Lübnan'ımın dili
Mezarlıklar altında, sessiz kalmış harfleri
Sen ki anasısın bütün alfabelerin
Ey altın çağların dili

Bize iman ver ey ülkemin dili,
Ve güvenmemizi sağla
Kendimize ve atalarımıza
Daima koru yerimizi
Tanrıların masasında

Selma sınıfta bazı Maruni öğrencilerin Araplar arasına girmeyi reddettiklerini hatırladı. Kendilerinin, Akdeniz'e hükmetmiş ve parlak medeniyetleri iki bin yıl önce sönmüş olan Fenikelilerden geldiklerini söylerlerdi. Birden canı eğlenmek ve "sarıklıların" öcünü almak istedi.

"Ama beyefendi, Fenikeliler ne Müslümandı ne de Hıristiyan!" dedi.

Şair kızararak bu genç cahile "Hıristiyanların kökenlerine sadık kaldıklarını, her ne kadar Lübnan, Araplaştırılmış olsa da, gerçek Lübnanlıların..." diye anlatmaya çalışırken Selma başını çevirdi ve Vahid'in bakışlarıyla karşılaştı. Demek dinliyordu onları, ilgilisizliği numaradandı! Genç kız kalbinin hızlı hızlı çarptığını hissetti, ne saçma! Bu adam bir hödük gibi davranıyordu ama bir gülümsemesi, kendini affetirmeye yetiyordu! Ayda yaşayan bu soytarıda, Selma'yı bu kadar etkileyen ne vardı? Ele avuca sığmaz yönü mü? Her şeyle dalga geçtiği izlenimini veren tavırları mı?

Yemek bitmişti. Uşaklar kahve ve likör servisine başlamışlardı. O ana kadar usul usul çalmakta olan donanma orkestrası, hareketli bir tangoya girişmişti.

Çiftler dans pistine çıkmışlardı. Selma ilgiyle onları seyrediyordu. Dans etmeyi çok isterdi ama annesine, el âlemin önünde "vahşiler gibi bel kırmamaya" söz vermişti. Sultan, sadece vals yapmasına izin veriyor, bu da genç kızın arkadaşları içinde alay konusu olmasına yarıyordu; onun sadece "baş döndüren" danslara izni olduğunu söyleyip eğleniyorlardı.

Orkestra, Strauss'un bir valsini çalıyordu. Selma ayağı ile tempo tutuyor, yan gözle yanındakine bakıyordu. Onu dansa

kaldıracak mıydı? Oysa Vahid, ona bakmıyordu bile; arkadaşlarıyla tartışmaya dalmıştı yine.

"Bana bu dansı lütfeder misiniz Prenses?"

Bir Fransız subayı önünde eğilmişti. Beyaz üniforması içinde ince, uzun, yanık tenli bir adamdı; gülümsemesi baştan çıkarıcıydı.

"Beni hatırlamadınız galiba, Bustros'larda tanıştırılmıştık. Georges Buis, süvari yüzbaşısı!"

Gruba yabancı birinin davetini kabul etmek âdet değildi. Olsun! Dans etmek arzusuyla yanıp tutuşuyor, ama asıl, şu Vahid'e, onun ikide bir değişen mizacının, umurunda bile olmadığını etmediğini göstermek istiyordu!

Selma, müziğin ağır temposuna büyük bir zevkle bırakıverdi kendini. Orkestra üst üste üç vals çaldı. Dedikodu yapılacağını biliyordu ama yakışıklı subayla sonuna kadar dans etti.

Biraz başı dönerek, yerine henüz oturmuştu ki Vahid, yay gibi gergin bir halde ona dönüp:

"Müslüman bir genç kızın, üstelik Osmanlı hanedanından bir hanımsultanın bir Fransız subayı ile dans ettiğini görmek çok şaşırtıcı! Bu açık fikirliliğe ve bu unutkanlıktaki soyluluğa hayran olmamak elimde değil!" dedi.

Selma kızardı. Diğer davetliler şaşkın, Vahid'e bakıyorlardı. Canı sıkılmış olan Marvan durumu düzeltmeye çalıştı:

"Ahlakçı Vahid Bey! Son meşgaleniz bu mu? Mizah anlayışına sahip olduğunuzu biliyordum, ama bu kadarını beklemiyordum."

Vahid buz gibi bir sesle:

"Latife etmemiştim," dedi.

Marvan dişlerini sıktı. Arkadaşına hakaret edecek değildi; aile içi dayanışma icabı bunu yapması pek hoş kaçmazdı zaten, ama misafirinin alaya alınmasını da kabul edemezdi.

"Selmacığım, bu dansı bana lütfeder misiniz?"

Selma robot gibi ayağa kalktı. Vahid arkalarından kötü kötü baktı.

Masadakiler yeniden sohbete başlamışlardı, huzursuzluğu gidermek adına sarf edilen gerekli gereksiz bir sürü laf... Vahid, gıkını çıkarmadan içmeye koyulmuştu. Dördüncü ya da beşinci konyağını içiyordu ki aniden, kadehini masaya vurdu, öyle sert vurmuştu ki bardak tuzla buz oldu.

"Garson! Bu konyak berbat! Başka konyak getirin."

Garson, ne yapacağını şaşırmıştı; yanına yaklaştı.

"Ama beyim! Bu çok eski bir konyaktır, elimizde de bir tek bu var."

"Bize bir tek bunu layık gördüler demek! Belki de efendilerimiz, biz Lübnanlıların, aradaki farkı anlayabilecek derecede medeni olduğumuzu düşünmüyor!"

Sesini yükseltmişti. Bütün gözler ona dönmüştü.

"Kötü bir konyak, kukla bir hükümet, göstermelik bir anayasa; ilkel olanlara yeter de artar bile! Kendi kendilerini yönetmek iddiasında bulunacak değiller ya! Ama ben diyorum ki beyler, artık canımıza tak etti; defolup gitmenizi istiyoruz! Hem de derhal! Çünkü her zaman bu kadar nazik olmayabiliriz!"

Salonda çıt çıkmıyordu. Orkestra da susmuştu. Kimse kıpırdayamıyordu. Genç Dürzi lideri, arkasına yaslanıp bir kahkaha attı, sonra kadehini kaldırdı:

"Lübnan'ın özgürlüğüne ve bağımsızlığına!"

Selma, kendisini masaya getiren Marvan'a usulca:

"Aman Allahım, kütük gibi sarhoş!" diye fısıldadı.

"Yo hayır! O hiç sarhoş olmaz. Vahid kadar alkole dayanıklı birini daha görmedim. Onun bu söylediklerini, toplumdaki yerlerini manda yönetimine borçlu birkaç aile dışında, hepimiz düşünüyoruz. Fransa savaştan önce bize bağımsızlık vaat etmişti. Peki şimdi ne yapıyor? Lübnan ile Suriye arasına yapay sınırlar koyuyor, oysa bu iki bölge, yüzyıllardır siyasi, ekonomik ve mali konularda hep birlik kurmuş; şimdi kalkmış bizi vesayet altına alıyor. Tabii bu vesayet, bizim gibi Lübnanlılar, barışçı olduğumuz ve kavgayla değil de konuşarak sonuca ulaşmayı tercih ettiğimiz için. Ama on beş yıldır konuşup duruyoruz ve elimize hiçbir şey geçmiyor. Maruniler bile bıktı."

"Ne olursa olsun... bir Fransız gemisinde böyle laflar etmek!"

"Ama gerçek Vahid bu işte! Kışkırtmaya bayılır. Onu dışarı atmamak için sarhoş olduğunu inanıyormuş gibi yapacaklarını bildiğinden böyle eğleniyor. Saldırı sözlü olarak yapıldıysa, Fransızlar bir Dürzi liderine dokunmayı göze alamazlar. Cebel'deki kanlı savaşı henüz unutmadılar. Ben yine de, Vahid'in bu gece uslu duracağını sanıyordum."

Marvan, Selma'ya muzipçe bakıp gülümseyerek,

"Hem sanırım bu gösteriyi size borçluyuz," dedi.

"Şaka mı ediyorsunuz?"

"Hiç de değil. Fransız subayı ile dans ederek, Vahid'i çileden çıkardınız. Çağdaş ve rahat görünüşünün altında, geleneklerine ve namus anlayışına sanıldığından çok daha bağlı bir derebeyi saklı aslında! Ne aldığı eğitim ne de okudukları onu hiç değiştirmedi!"

Ertesi sabah, Ras Beyrut'taki evin kapısı çalındı. Tüfeği omzunda sakallı bir adam, kucağındaki muhteşem kırmızı glayöl buketinin arkasında neredeyse kaybolmuştu.

"Şef bu çiçekleri prensese getirmemi emretti," dedi.

Zeynel şaşırmıştı:

"Şef mi? Ne şefi?"

"Şef işte!.: Vahid Bey!"

Adam kucağındaki yükü haremağasının kollarına bıraktı, fişekliğini düzeltti, topuklarını birbirine vurdu ve vakarla oradan uzaklaştı.

Paris'in vitrini sayılan büyük *Béranger* mağazasında alışveriş eden Emel ile Selma, Beyrut'ta kadınların gidebilecekleri tek çay salonu olan *Patisserie Suisse*'te dondurma yiyorlardı. Buluştukları andan beri lafı dönüp dolaşıp Vahid'e getirmek isteyen Selma:

"Kuzeniniz ne kadar da tuhaf!" dedi.

Emel gülümsedi:

"Biliyorsunuz, bizim ailede her türlüsü var. Belki bazıları size Vahid'in deli olduğunu söyleyecektir, oysa ben onun gerçek kimliğini pek açığa vurmadığını ve ailenin en akıllısı olduğunu düşünüyorum. Aşiretlerimizde sıradan kabul edilen entrikalar ve suikastlar sonucu yarım yüzyıl önce bertaraf edilen bir soydan gelir. Hâlâ taraftarları vardır, sayıca çok azdırlar ama kendilerini tamamen ona adamışlardır. Asıl, Vahid daha on yaşındayken öldürülmüş olan babası, Arap davasının önderlerinden, Hamza Bey'e büyük saygı gösterirlerdi. Sit Nazira'nın kocası Fuad Bey de öldürülünce, yerini Vahid'in alması beklenmişti. Ama Sit Nazira ile o tarihte daha bebek olan oğlu Kemal, aşiretin büyük çoğunluğuna hükmediyordu. Üstelik, o zaman da, şimdi olduğu gibi, Fransa tarafından destekleniyorlardı.

Ama kim bilir? Durumlar bazen çabuk değişir. Kemal'e bir şey olursa, *zaimlik* yani şeflik Vahid'e geçer. Bu yüzden herkes, bilhassa Fransızlar, onu idare etmeye dikkat ederler..."

Daha sonraki haftalar Selma geceleri sık sık çıkacaktı; kendine itiraf edemese de, Vahid'i tekrar görmeyi istiyordu. Aslında, karşılaşmadıkları tek bir yemek, tek bir davet yoktu. Vahid, her seferinde son derece nazikâne bir selam veriyor ama ilk karşılaşmalarındaki gibi kişisel bir sohbete girmeye yanaşmıyordu.

Hem zaten, onun bu ilgisizliğinin dayanılmaz çekiciliğine kapılan kadınlar tarafından paylaşılamıyordu. Bazıları onun, geniş alnı, kartal burnu, masmavi sabit bakışları ile çirkin bile sayılabileceğini düşünseler de, hepsi onda müthiş bir çekicilik buluyordu.

Çekingen gülümseyişine, şaşkın bakışlarına, kendisine dostluk gösterilebileceğine inanamıyormuşçasına, en ufak iltifattan çocukça bir sevinç duyuşuna bayılıyorlardı. Ama aralarından biri, onunla biraz senli benli olsa, bakışı alaycı, sözleri kırıcı oluveriyordu.

Selma, bazen onun bakışlarını, üzerinde hissediyordu. Beğenilmek isteyen her kadın gibi etrafını saran gençlere biraz ilgi gösteriyor, onlar da duydukları mutluluğa inanamıyorlardı.

Nihayet bir gece Vahid yaklaştı ve üzüntülü olmasına çalıştığı bir sesle sordu:

"Prenses, neden benden kaçıyorsunuz? Bana hâlâ kızgın mısınız? Amirallikteki balo gecesi, kabalık edişimin korkunç bir kıskançlıktan kaynaklandığını anlamadınız mı?"

Yine o, sözlerin ciddiyetini yalanlayan alaycı gülümseyiş! Ama bakışları sahiden de üzgündü! Selma, hayretle bu küstah koca adamın aslında utangaç olduğunu fark etti.

Yine de, ondan az da olsa intikam almak istedi.

"Size kızgın mıyım? Niçin? Amirallik balosu mu? Üzerinden çok zaman geçti... Hay Allah, tamamen unutmuşum!"

"Öyleyse bu valsi reddetmezsiniz değil mi?"

Alay mı ediyordu? Bakışları karşılaştı ve kahkahayı patlattılar. Selma'yı dans pistine sürükledi Vahid. Ya Rabbim! Ne kötü dans ediyordu!

9

Yaz gelmiş, boğucu sıcaklar, kalabalıkların şehirden göç etmesine yol açmıştı. İmkânı olanlar, dört ay için dağa çıkıyor, Sofar'ın, Alley'in ve Bikfaya'nın büyük otellerinde ya da kat kat bahçelerle çevrili lüks villalarda kalıyorlardı. Hükümet bile taşınıyordu.

Emel, Selma'yı Ras el-Metn'deki, vadiye hâkim, aileden kalma konutlarına davet etmişti. Genç kızın, ailenin tahsil görmüş ilk ferdi olan dedesi, Beyrut'a yerleşmeye karar verince, geçen asırda terk edilmiş, içinde Dürzi halkının kaderinin bir bölümünün tayin edildiği bu konak, artık sadece yazlık olarak kullanılıyordu.

Burada, başkenttekinden daha canlı bir sosyal yaşam sürdürülüyordu, çünkü eğlence düzenlemekten başka yapacak

bir şey yoktu. Komşular, hiç sıkılmadan birbirlerine gidip geliyorlardı. Gündüzleri, daracık patikalarda at arabalarıyla geziliyor, billur gibi bir pınarın başında ya da başkaları tarafından rahatsız edilmemek için, her şeyiyle kiralanan dağ hanlarından birinde piknikler düzenleniyordu. Sporcu olanlar ya da macera sevenler, bütün gün at sırtında dolaşıyorlardı.

Her akşam bir araya gelmek âdet olmuştu. Her yerde bir eğlence vardı. Kimseyi kırmak istemedikleri için, birinden diğerine gitmek için, kilometrelerce yol kat etmekten çekinmiyorlardı. Şafak vaktine kadar dans ediliyor, gün ağardığındaysa hizmetçiler her odaya pamuk yataklar seriyorlardı. Köyde, formaliteye gerek yoktu, evler, bütün misafirleri ağırlayabilecek kadar büyüktü. Geç vakitlere kadar uyuyorlar, *ful*'lü *humus*'lu nefis bir kahvaltının ardından kendilerine geliyorlardı.

Vahid'in sarayı Ras el-Metn'e yakındı ama pek az Lübnanlı içeri girme şansına erişebilmişti. Bütün bir yıl boyu bu sarayda oturan annesi, çok sade bir hayat sürerdi. Binaya sadece civardaki birkaç Dürzi köylüsünün ve aileye sadık birkaç şeyhin girebildiği söylenirdi.

Selma, hemen hemen her gün Emel ve Marvan'a uğrayan genç Bey'in, onları hiç davet etmemiş olmasına çok şaşırıyordu.

"Çarşaf giymediğimiz içindir!" diye işi alaya alıyordu Emel. "Müritlerini şoka uğratmamızdan korkuyordur!"

Selma, onun bu söylediklerinin şaka olduğunu, ama içinde gerçek payı da bulunduğunu biliyordu. Hem üstelik, Vahid'in Ras el-Metn'de bu kadar uzun kaldığı da görülmüş şey değildi. Marvan'ın dediği gibi, Selma için mi geliyordu? İyi ama, kur yapmak için ne tuhaf bir yol seçmişti! Genç kızla doğru dürüst konuşmuyordu bile! Vaktinin büyük bölümünde, atıcılık yarışlarıyla ilgileniyor, ya da bitmez tükenmez siyasi tartışmalara takılıp kalıyordu; sanki sadece erkeklerle arkadaşlık etmekten hoşlanıyordu. Ama, Selma'nın yanına bir erkek gelip, nezaketin gerektirdiğinden fazla kaldı mı, kendisine çevrilen öfkeli bakışların farkına bile varmaksızın, yanlarına gelip sohbete katılıyordu.

Bazen daha da ileri gidiyor, "Özür dilerim dostum," diye konuşanın sözünü kesiyor ve Selma'ya dönüp "Selma, sizinle konuşmam gereken bir şey var," diyerek, kolundan tuttuğu gibi götürüyordu onu.

İlk seferinde, Selma sertçe itiraz etmişti.

"Vahid, ne yaptığınızı sanıyorsunuz? Size aitmişim gibi davranıyorsunuz."

Vahid ise, onu şöyle bir süzüp: "Öyle olmak hiç mi hoşunuza gitmezdi?" deyivermişti.

Selma sesini çıkarmayınca da, elini alıp avucunun içini öpmüştü. Selma baştan ayağa titremişti, daha önce hiç böyle bir şey hissetmemişti. Gözlerini kapamış ve "Evet, senin olacağım," diye düşünmüştü.

Vahid, kısık bir sesle: "Selma, benim için ne kadar önemli olduğunuzu bilmelisiniz. Bir daha bu sersemlerle flört etmeyiniz!" diye eklemişti.

Ve birden, ani bir hareketle arkadaşlarının yanına dönmüştü.

Arkadaşının gün geçtikçe daha düşünceli olduğunu gören Emel, onu uyardı:

"Dikkat edin Selma, Vahid hiçbir zaman ne istediğini bilmemiştir. Acı çekmenizi istemem."

Ama âşık bir kadın kendinin bir istisna olduğuna inanırdı hep ve Selma, hayatında ilk kez âşık olmuştu. Son yıllarda, etrafında, âşkın sebep olduğu felaketlere biraz küçümseyerek biraz da acıyarak bakmış, kendine bir zırh edinmişti; ama bu zırh bir anda delinivermişti işte. Çırılçıplak kaldığını hissediyor ve bundan mutluluk duyuşuna da hayret ediyordu.

Öte yandan, Vahid de ehlileşir gibiydi. Artık Selma'ya bakarken, alaycı gülüşünü takınmıyor, gözleri sevgiyle parlıyordu. Birlikte sık sık uzun yürüyüşlere çıkıyor, dedikodulara aldırış bile etmiyorlardı. Bir seferinde, Vahid çocukluğundan, babasından bahsetmişti; öldükten sonra bile, yaşamasına fırsat vermeyen babasını...

"Hiç kimsenin, bir kahramanın oğlu olmasını arzu etmem. İyi niyetli birinin çıkıp da 'Ah o babanız! Ne adamdı ama!' demediği bir tek gün yoktu. Sonra da bana bakıp, içlerinden, 'Bu, onun tırnağı bile olamaz,' derlerdi."

Narin parmaklarını Selma'nı saçlarında gezdirerek konuşmasını sürdürmüştü.

"Bu hayaletten kurtulmam çok uzun sürdü; ama bazen ondan tamamen kurtulduğumdan emin olamıyorum."

Bu anlarında o kadar zavallı görünürdü ki Selma'nın yüreği burkulurdu; Vahid'in elini tutar, gözlerinin içine bakardı:

"Vahid, büyük işler başaracağınızı biliyorum. Önemli olan, kendinize güvenmeniz!"

Vahid minnetle gülümserdi,

"Diğer kadınlardan o kadar farklısınız ki, hem kırılgan hem güçlü bir haliniz var..."

Selma itiraz etmek istedi, ama Vahid buna fırsat vermedi.

"Güçlü olduğunuzu biliyorum ve sizi bu halinizle seviyorum."

Onu, korkuları, kuşkuları olmayan bir kaya parçası gibi görmek istiyordu, oysa Selma, kendinden emin ve küstah prenses kimliğinden sıyrılıp, olduğu gibi görünmek arzusundaydı. Ama ne zaman içindeki en yumuşak, en içten olanı anlatmak istese Vahid duymazlıktan geliyordu. Sanki onun, tek bir çatlağı bile olmayan bir kaya olmasını bekliyor, böyle bir kayanın var olduğuna inanmak ve bir gün belki kendisinin de ona benzeyeceğini hayal etmek istiyordu.

Selma, böyle anlarda susar, onu dinlerdi; kadınlara has bu sabra, kendisinin de sahip olduğunu yeni yeni keşfetmenin şaşkınlığı ile; neydi bu sabır? güç müydü yoksa zayıflık mı?

"Evlenmekten söz etmedi mi bari?"

Ya Rabbim! Şu Emel de sorularıyla amma sinir bozuyordu!

"İlla ki bilmek mi istiyorsunuz... tek kelime etmedi, ama tüm konuşmaları, davranışları o yönde..."

"Birkaç istisna dışında, Dürzilerin hep kendi aralarında evlendiklerini bilirsiniz. Vahid'in annesi çok tutucudur, bir yabancıyı asla kabul etmez. Üstelik, oğlunu aşiretin muhtemel iktidarına hazırlıklı bulundurmak istiyor."

"Vahid bugüne kadar gördüğüm en bağımsız erkek. Annesinin kendi adına kararlar vermesini kabul eder mi sanıyorsunuz?"

Emel çaresiz kalmışçasına başını salladı:

"Ya aşk gözlerinizi kör etmiş ya da bizim erkeklerimizi hiç tanımamışsınız!"

Tartışma Selma'yı üzmüştü. En iyi arkadaşı mutluluğunu paylaşacağı yerde, onu uyarıyordu. Peki neden? Vahid'in sevgisinden neden kuşku duyuyordu? Yoksa kıskanıyor muydu? Emel, genç beyzadeyi çocukluğundan beri tanıyordu. Vahid ondan sadece dört yaş büyüktü. Marvan ile oyun arkadaşıydılar. Belki Emel'inki, bilinçsiz bir sahip çıkma duygusuydu!

Olanları Vahid'e anlatmaktan kendini alamadı. Konuştuklarını naklederken, şakayla karışık şüphelerinden söz etti.

"Kıskanıyor mu? Elbette ki kıskanıyor. Ama kıskançlığının neden kaynaklandığı hakkında yanılıyorsunuz. Sevgili Selma, o beni değil sizi kıskanıyor."

Selma yüzüne bir şamar yemiş olsaydı, bu kadar sarsılmazdı. Bakakalmıştı. Kızarmıştı. Nasıl bu kadar korkunç bir şeyi ima edebilirdi ki? Emel'i severdi, Emel de onu. Bu saf sevgiyi kirletmesine izin vermeyecekti. Kızgın ve küskün, doğruldu:

"Sanırım her şeyi mahvetmeye bayılıyorsunuz!"

Vahid öfkeyle:

"Yo!" diye karşılık verdi. "Şimdi de açık sözlülüğüme mi kusur bulacaksınız? Oysa sizde asıl sevdiğim, gerçeklerle yüzleşebilme gücüne sahip oluşunuz..."

"Güç mü? Evet biliyorum. Ama güçlü olmaktan bıktım! Benim de gözetilmeye, korunmaya hakkım var. Oysa açık sözlü olmak uğruna sevdiğim şeyleri çiğniyorsunuz."

Arkasını döndü. Bu adamla bir saniye daha kalmak niyetinde değildi. Peki ama nereye gidecekti? Ne Emel'i, ne başkasını

görmek istiyordu. Tek istediği yalnız kalmaktı.

Selma ertesi sabah, Vahid'i görmeden Ras el-Metn'den ayrıldı. Dürzi delikanlısının söylediklerini unutmak istiyordu. Onun bencil olduğunu biliyor ama böylesine aşağılık karalamalarda bulunabileceğini inanamıyordu. Bütün gece hırsından, üzüntüsünden ağlamıştı. Kesin kararını vermişti: onu bir daha görmeyecekti.

Ayrılırken, Emel'le kucaklaştıklarında, garip bir huzursuzluk duymuştu. Ona sarılırken yalan söylüyormuş hissine kapılmıştı. Emel endişeyle gözlerine baktığında "Artık beni sevmeyin," diye bağırmamak için kendisini zor tutmuştu. Acaba, hiç söylenmemesi gereken bir söz yüzünden, ikisini de yitirecek miydi?

Selma Beyrut'a döneli henüz üç gün olmamıştı ki, tüfeği omzunda bir adam bir mektupla çıkageldi.

"Sizden ayrı kalmaya dayanamıyorum. Ağzıma geleni söyledim. Beni affedebilecek misiniz? Bugün öğleden sonra, saat 4'ten itibaren Saint-Georges Oteli'nin çay salonunda bekleyeceğim. Yalvarıyorum, geliniz.

Vahid'iniz"

Kendini ne sanıyordu? Önce ağzına geleni söyleyecek, sonra da bir af dilemesiyle, Selma onun kollarına koşacaktı öyle mi? Aman ne güzel! Gitmeyecekti tabii! Aralarındaki mesele çoktan bitmişti! B-i-t-t-i ! Zaten ondan hoşlanmıyordu; hem, onun neresini beğenmişti ki?

Selma, bütün gün evde oyalanmış, şarkı söyleyip durmuştu. Uzun zamandır hiç bu kadar neşeli olmamıştı. Gülümseyerek, Vahid'in kendisini nasıl bekleyeceğini düşünüyordu. Üzülecekti, kahrolacaktı! Mektup üzerine mektup yazacak, çiçek üstüne çiçek gönderecekti. Hiçbirine cevap vermeyecekti, hiçbirine! Artık onu tanıyordu; kendisini daha fazla istismar etmesine izin vermeyecekti!

Saat dördü beş geçe, cildinin güzelliğini daha da ortaya çıkaran yeşil şantung tayyörü üzerinde, Saint-Georges Oteli'nin kapısını itiyordu Selma.

Birbirlerini kaybettiklerini sanmasalardı hiç bu kadar yakın olamayacaklardı. Vahid artık, uzun uzun konuşmuyor, ilk kez Selma'yı dinliyordu. Selma mutluluktan uçuyordu.

Her gün görüşüyorlardı. Annesine Emel'e gittiğini söylüyordu. Saatlerce deniz kıyısında; kızgın kumlar üzerinde yürüyor sonra da, mezeleri ve biber kızartmaları ile ünlü deniz üstündeki küçük meyhanelerden birine giriyorlardı. Ya da bütün Beyrut'a bakan Büyük Saray'ın bulunduğu tepeye çıkıyor, arabadan inerek, korkunç gürültülerle yokuş aşağıya inen tramvaya biniyorlardı. Kentin dar sokaklarında, tanıdık birine rastlama korkusu duymadan, dolaşıyor; konuşuyor, birbirlerine içlerini döküyor ve bin bir plan yapıyorlardı.

Weygand Caddesi'nden geldikleri bir gün, dörtnala yaklaşan bir kara boynuz bulutu yüzünden bir köşeye sinmek zorunda kalmışlardı. Gelenler yüksek komiserin sipahileriydi ve küçük Arap atları üzerinde, her zamanki gibi resmi arabaya eşlik ediyorlardı: Vahid bir küfür savurmuş sonra alçak sesle:

"Aptallar!" demişti. "Yakında onlardan. kurtulacağımızın farkında bile değiller." Üst perdeden, kendinden emin konuşuyordu. Selma soran bakışlarını Vahid'e çevirmiş o da gözlerini kısarak uzun uzun ona bakmıştı:

"Kimseye bir şey söylemeyeceğinize söz verirseniz, sizi yarın akşam bir yere götüreceğim. O zaman ne demek istediğimi anlarsınız."

Kentin ne kadar gizli kapaklı iş göreni varsa, Aeroclub'ün barında -deri koltuklar, koyu renk lambriler bulunurdu. Başkentin en becerikli barmeni Pierre'in, Ortadoğu'nun bütün gizli haber alma örgütlerinin adamı olduğu söylentisi çıkalı, Saint-Georges'da buluşmaktan vazgeçilmişti.

Vahid'in Selma ile gelmesi herkesi şaşırtmıştı. Çünkü bu gece, olağan üstü bir toplantı yapılacaktı. Manda karşıtı çeşit-

li grupların temsilcileri, bir ortak eylem projesi tartışmak üzere toplanmışlardı. Herkes birbirine bakıyor, ne diyeceğini bilemiyordu. Bir yabancının aralarında bulunması doğru bir şey miydi? Ama bu kadar güzel bir insan nasıl kapı dışarı edilebilirdi? Madem ki Vahid Bey onu getirmekte sakınca görmemişti, aksine davranmak Bey'e hakaret sayılırdı. Bu yüzden de genç kızı ağırlamışlar ve konyak şişelerinin etrafında tartışmalarına devam etmişlerdi!..

Vahid alçak sesle orada bulunanları tanıtıyordu:

"Şu dalgalı saçlı adam bir masondur. Onun locası mandaya açıkça cephe aldı. Onun yanında oturan sadece bir gözlemci. Lübnan'ın ilk manda aleyhtarı gazetesi *El Nahar*'ın yazı işleri müdürü Gebran Tueyni. Fransız siyaset alemini iyi tanır, görüşleri bize çok yararlı oluyor. Onun karşısında oturan sert bakışlı adam, meşhur Antun Saddeh'tir. Lübnan ile Filistin'i içerecek olan Büyük Suriye yanlısı Suriye Halk Partisi'nin kurucusudur. Ta Kenan devrinden kalma doğal bir Suriye tezi, işe bakın ki, bir Belçikalı Cizvit papazı olan rahip Lammens'in yazılarından kaynaklanıyor. Antun Saddeh'in sağında oturan Arap birliği taraftarı iki kişi, Büyük Suriye tezini, bütün Arap dünyasının birleşmesinin ilk aşaması olarak görüyor..."

Selma, "ülkelerini yabancıların hâkimiyetinden kurtarmak için" belki de yarın hayatlarını feda edecek olan bu kahramanları dikkatle inceliyordu. Bunların böyle kibar çevrelere mensup olabileceklerini hiç düşünmemişti. Paris'in meşhur Sulka'sından gelen gömlekleri, kravatları ve şık giysileri onu gerçekten şaşırtmıştı. Daha bir "devrimci kılıklı" olmalarını bekliyordu. Gerçi bu çocukça bir düşünceydi. Komplocuların, özellikle komploculara benzememeleri gerekirdi. Ama ne de olsa, bulundukları yerin kibarlığı, sükûneti, yakılmış olan koca koca purolar, alınmakta olan köklü kararlara ters düşüyor gibiydi. Aralarında sadece Antun Saddeh'in idealist bir görünümü vardı. İşte ona güvenebilirdi, bir de... Vahid'e! Konuşma sırası ondaydı, Dürziler adına konuşuyordu:

"Suriye'deki kardeşlerimizle temastayız. Silahımız var. Ama köylülerin çoğu tereddüt ediyor. Büyük Suriye doğacak olursa, bu Sünni Müslüman dünyasında seslerini duyuramayacaklarından, haklarını alamayacaklarından korkuyorlar. Dürzileri Fransızların resmen tanıdığını unutmuyorlar. Sit Nazira da her fırsattı bunu onlara hatırlatıyor!"

Ama yine de bağımsızlıktan yanalar. Onun için de asıl önemli olan, bütün güçlerimizi Fransızlara karşı birleştirmektir. Halk için için kaynıyor... harekete geçmenin tam sırası!"

Gerçekten de 1935 baharında ağır grevlere başvuruldu. Avrupa'dan ithal edilen enflasyon ve ekonomik sıkıntı, keselerin boşalmasına, politikacılara veryansın edilmesine yol açmıştı. Ete yapılan zam yüzünden kasapların greve gittikleri Zahle'de ayaklanmalar olmuş, göstericilerin hükümet binalarını işgali üzerine, polis müdahale edip ateş açmıştı. Beyrut'ta taksicilerin grevi, söylendiğine göre komünistlerin kışkırtmaları yüzünden haftalarca sürmüştü. Bunu, Lübnan Barosu'nun Fransız avukatlara açılmasını protesto eden avukatlar grevi izlemişti.

Ama ister Müslüman ister Hıristiyan olsun, burjuva takımını en çok tedirgin eden olay, tütün tekeli işiydi. 1920'de Fransa tarafından ele geçirilen tekelin, bu yıl anlaşma süresi dolmuş ve Lübnanlı iş çevreleri imtiyazın kendilerine devredilmesini istemişlerdi. Bir tütün boykotu da düzenlenmişti. Yüksek komiser ise, çekinmeksizin, imtiyazı tekrar bir Fransız işadamları grubuna vermişti. Üstelik yirmi beş yıl için!

Yarı aydınlık barda komplocular ellerini ovuşturuyorlardı. Mandaya karşı duyulan hoşnutsuzluk öfkeye dönüşmek üzereydi, geriye bir tek destek vermek kalıyordu.

Tartışmanın bundan sonraki kısmını -kimi çağırmalı, nerede toplanmalı, hangi eylemleri hazırlamalı gibi konuları Selma yarım kulakla dinlemişti. Sadece, Antun Saddeh ile birlikte dizginleri ele almış bulunan Vahid'e hayranlıkla bakıyordu. İşte şimdi onu niçin bu kadar sevdiğini anlıyordu!

Kendisini arabasıyla eve götürürken "Mücadele zorlu olacak, benimle birlikte dövüşmeye hazır mısınız?" diye sorduğunda, elini sevgiyle tutup sıktı Selma!

Selma ayaklarının ucuna basarak eve girdiğinde, vakit gece yarısına geliyordu. Annesi salonda onu bekliyordu. Buz gibi bir sesle Emel'in nasıl olduğunu sorduktan sonra, cevap beklemeksizin konuşmasını sürdürdü:

"Yalan söylemeye kalkışmayınız. Sizi ikinci kez, şu Dürzi ile görmüşler. Aranızda ne var?"

Selma, kaçamak cevaplar verecek halde değildi. Aslında ferahlamıştı. Gizlilikten bıkmıştı.

"Anneciğim, birbirimizi seviyoruz."

Sultan sabırsızlıkla kaşlarını çattı:

"Sorumun cevabı bu değil. Sizinle evlenmek istiyor mu?"

"Tabii..."

Bir an tereddüt etti. Vahid hiç bir vakit niyetini açıklamış değildi. Ama onunla evlenmek istediği her halinden belliydi.

"Öyleyse niçin annesi benimle görüşmeye gelmiyor?"

"Çok uzakta, Ayn Zalta'da oturuyor. Bir dağ köyü. Üstelik sağlığı yolculuk etmesine mani..."

"İyi. Öyleyse yarın bu delikanlıyı çaya getireceksiniz."

"Ama anneciğim..."

"Aması yok. Ya söz dinlersiniz ya da bundan böyle sokağa ancak Zeynel veya bir kalfa eşliğinde çıkarsınız. Bu delikanlıyı kabul etmem bile büyük bir hadise, buna memnun olun. Bunu da, onunla görünüp adınızı çıkardığınız için yapıyorum. Tek kızım için başka türlü bir evlilik düşlediğime Allah şahittir! Düşünüyorum da... bir Dürzi! Müslüman bile değil!"

"Ama anneciğim, Dürziler de Müslüman!"

"Kendilerine göre! İslam'ın beş şartını yerine getirmezler, Hintliler gibi ruh göçüne inanırlar! Haydi, daha fazla canımı sıkmadan ortadan kaybolun.

Görüşme tam bir felaketti. Vahid, Selma ile evlenme isteğinde samimiydi ama onu köşeye sıkıştırmalarına dayanamıyor-

du. Sultan'ın; hayatı, tasarıları, geleceği konusunda sorduğu sorulara kaçamak, kaba sayılacak kadar, tek heceli sözcüklerle cevap veriyordu. Selma'nın adı ortaya hiç atılmamıştı. Ayaklarına sürtünüp duran acem kedisini okşuyordu Vahid. Sultan'a gelince, dudaklarını ısırıyor, öfkesini zor bastırıyordu.

Daha ilk bakışta ne mal olduğunu anlamıştı. Bir sorumsuz, bir hayalperest! Vahid ise, böyle otoriter görünümlü kadınlardan nefret ederdi. Yoksa bugün, Selma'da kişilik diye nitelendirdiği kimlik, otoriterliğin ilk belirtisi miydi? Sonra, bu ev de rahatsız ediyordu Vahid'i. Gerçi lüks beklentisi yoktu -her şeylerini kaybettiklerini biliyordu ama en azından, bir çeşit kartvizit yerine geçecek, birkaç parça değerli eşya, görkemli geçmişlerini yansıtacak eski tablolar, gümüş takımlar bulunmalıydı... Böylesi ortanın altında bir burjuva evi düşünmemişti hiç... prensesini böyle bir dekor içinde düşlememişti. Evin sefaletinin suçunu içinde oturanlara yükleyerek aldatılmışlık duygusuna kapıldı. Nezaket kuralları elverir vermez, izin isteyip kalktı.

Onu kapıya kadar geçiren Selma'ya ertesi günü dağa gideceğini söyledi. Önemli kararlar verilmesi gerekiyordu, orada olmalıydı. Selma şaşırdı. Neden daha önce söylememişti?

"Yeni haberim oldu. Bu sabah bir mektup göndermişler... Üzülmeyin canım, Şuf dağı dünyanın öbür ucu değil!"

"Ne zaman döneceksiniz?"

"Bilmiyorum. Her halde üç dört hafta sonra. Döner dönmez sizi ararım."

Selma'ya yalan söylüyormuş gibi geldi:

"Vahid, lütfen bana doğruyu söyleyin. Beni artık sevmiyor musunuz?"

Bütün sevimliliğiyle, biraz alaycı güldü:

"Sevgilim, çok kuruntulusunuz. Benim için ne kadar değerli olduğunuzu bilmiyor musunuz?"

Elini tuttu ve her zaman yaptığı gibi avucuna bir öpücük kondurdu:

"Yakında görüşmek üzere küçük prenses!"

Eşikte durarak, köşe başına varıp kaybolana kadar, onu gözleriyle izledi. Vahid dönüp bakmadı.

Aradan geçen bir ay boyunca Selma hiçbir haber alamadı. Vahid'in mektup yazmaktan nefret ettiğini biliyor ama yine de endişe ediyordu. Yoksa hastalanmış ya da yaralanmış mıydı? Dağlarda adam vurmak işten değildi ve Vahid pek çok kişiyi rahatsız ediyordu.

Yoksa... yoksa annesi dizginleri ele alıp, kendisini önce aşiretine adaması ve bir Dürzi kızıyla evlenmesi gerektiğini mi söylemişti?

Bir akşam üstü, çoktandır ihmal ettiği Marvan ve Emel ile buluştuğu bir toplantıda son dedikoduları dinliyordu Selma. Birden Vahid'in adını duyarak sıçradı. Hiç tanımadığı bir sarışın, yüksek sesle konuşuyordu:

"Son haberi biliyor musunuz? Evleniyor."

Kadın, yarattığı etkinin tadını çıkarmak istercesine bir an sustu, sonra ağır ağır devam etti:

"Hem de kiminle bir bilseniz? Bir Amerikalı milyarderle. Büyük hava şirketi Air Am'in başkanının kızıyla! Politikaya atılmak için paraya çok ihtiyacı olan dostumuzun bu işi iyi becerdiğini itiraf edin."

Vahid mi? Bir Amerikalı kadınla mı? Selma kalbinin yerinden fırladığını sandı. Marvan ona bakıyordu. Yalvarırcasına, buyururcasına...

Korkma Marvan, herkesin bana baktığını biliyorum, ama onlara bu keyfi tattırmayacağım. Zaten bütün bunlar imkânsız, kadın yanılıyor olmalı, bu yine Vahid'in şakalarından biri olmalı. Dedikodu yapılsın diye uydurma haber yaratmaya bayılır. Ama, onu gördüğünü söylüyor. Demek ki Beyrut'ta ve beni aramadı. Vahid, benim Vahid'im!

Selma gözlerini yumdu, başı dönüyordu. Kafasını toparlayamıyordu. Birden, kadınların anlattıklarının doğruluğuna inandı. Marvan ve Emel, dönüş yolunda hiç konuşmadılar. Ne söyleyebilirlerdi ki? Söylenecek bir şey yoktu!

Ertesi gün Selma, bütün günü telefon başında beklemekle geçirdi. Arayacaktı, aramaması imkânsızdı, en azından bir açıklama yapmak için... Telefon sadece bir kere çaldı, arayan Emel'di. Yıldırımla vurulmuş gibi, haberi doğruluyordu. Selma sadece "teşekkür ederim" diyebildi, arkadaşına neden teşekkür ettiğini bilmeksizin... Sonra uyurgezer gibi koridoru geçti, odasına kapandı.

Gözleri ardına kadar açık, yatağına uzanmış, dalgalar üzerinde sallanıyor gibiydi. Hiç bir yeri ağrımıyordu. Sadece kendi kendine, bunu neden yaptığını açıklamaya çalışıyordu. Siyasi nedenlerden ötürü bir Dürzi kızını almasını anlayabilirdi de... bir Amerikalıyı? İşte buna akıl erdiremiyordu. Para peşinde koşan bir aşağılık mıydı yoksa? O halde, kendinden ne ummuştu? Söylediği kelimelerden her birini, her bir sükûtunu, birlikte geçirdikleri günleri en ufak ayrıntısına kadar hatırlıyordu. O zaman samimiydi, bunu biliyordu. Ama ondan ayrılır ayrılmaz, onu unutması mümkün müydü? Yoksa mücadelesine para gerektiğinden, aşkından feragat mi etmişti?

Bunu gelip açıklasaydı, ona inanır, kabul ederdi, ama bu sessizliği, bu korkaklığı, bu hiçbir şey söylemeden kendisini terk etmesini asla!

Ona hiç de yabancı gelmeyen, eski bir yaranın kanaması gibi bir acı duymaya başlamıştı.

Vahid'in yüzü silinmiş, yerini Hayri Bey'in yüzü almıştı. Umursamaz bir tavırla kendisine sesleniyordu:

"Niçin hep başkalarını suçluyorsun? Seni terk ettiklerine göre, kabahat sende olmalı!"

Herhalde... ama istediği kadar zorlansın, nasıl bir kabahat işlediğini ve daha önce babası gibi Vahid'in onu niçin bırakıp gittiğini anlayamıyordu. Suçu neydi? Hangi yasayı çiğnemişti? Alnını yumrukluyor, bir neden arıyordu. Bir nedeni olmalı ya da bütün dünya çığırından çıkmış olmalı. Yine de karışık bile olsa kendisini rahatlatan izahı kabul etmeyi yeğliyordu. Haksız olan kendisiydi!

Sultan oturduğu koltuktan kızını endişeyle izliyordu. Birkaç günden beri ağzına bir şey koymuyordu Selma. Odasına kapanıyor ya da boş gözlerle koridorda geziniyordu. Gerçekten hastalanmadan önce işe el koymak gerekiyordu.

"Selma, o delikanlının size yalan söylediğine inanıyor musunuz? Hiç kuşkusuz size âşıktı. Bu yüzden de bu işi bitirme cesaretini takdirle karşılıyorum."

Selma annesine sitemle baktı:

"Anneciğim, canım hiç şaka etmek istemiyor."

"Sizi sevdi diyorum. Ama sizin yapınızda bir kadınla baş edeceğinden emin değildi. Gizli bir göreve ya da arkadaşlarıyla avlanmaya veya metresine gittiği için sekiz gün ortalarda görünmediğinde kendisine sorgu sual etmeyecek ve dönüşünde onu güler yüzle karşılayacak bir kadın gerek ona. Böyle bir eş rolüne bir ay bile katlanamazdınız. Ailemizdeki kadınlar her zaman başlarına buyruk, hırçın kısraklar gibi olmuşlardır."

Hatice Sultan bir yandan da kızını süzüyordu. Selma inatla yere bakıyordu. Kısmen yalan söylemek pahasına kızına kendine olan güvenini kazandırmalıydı. Sultan devam etti:

"O delikanlı korktu. Şayet, sizin deyiminizle, sizi 'terk ettiyse' sizi sevmediği için değil, aksine fazlasıyla sevdiği için terk etti.

10

1936 ilkbaharında Fransa'da Halk Cephesi seçimleri kazanmış ve Léon Blum başkanlığında bir hükümet kurmuştu. Olayların ilgiyle izlendiği Beyrut'ta bu yeni 'sosyalist' ekibin, bunca beklenen bağımsızlığı verip vermeyeceği merak konusuydu.

İlk adım atılmıştı. 20 Ocak'tan beri ülkenin yeni bir başkanı vardı. Emile Eddé, on yıldan bu yana başkanlığa ilk kez seçimle geliyordu. 1934 yılında, devlet başkanım kendisi atayarak parlamentoyu kalem odasına dönüştüren ve anayasayı kendine göre yürürlüğe sokan yüksek komiser Damien de Martel, genel hoşnutsuzluk üzerine seçimlerin yapılmasına izin vermek zorunda kalmıştı.

Ama bu, Lübnanlılara yetmemişti. Artık kendilerini yönetmeye hazır olduklarını hissediyor ve mandanın getirdiği kısıtlamaları kabul etmiyorlardı. 1936 Şubat'mda Marunilerin patriği Monsenyör Arida, bir rahipler kongresi topladı. Kongre, yüksek komisere sunulmak üzere bir manifesto hazırladı. Lübnan'ın tam bağımsızlığı isteniyordu. Geçiş dönemi sırasında, basın, toplanma ve siyasi parti kurma özgürlüklerini teminat altına alan yeni bir anayasa yapılacaktı.

Lübnanlı milliyetçilerle Suriye ile birleşmeyi isteyen Arap milliyetçiler arasında bölünmüş olan ülkenin, Fransız himayesinden çıkmaya henüz hazır olmadığını düşünen manda yanlısı Emile Eddé, Kont Martel'in keyfi yönetimine karşı çıkmıştı.

"Aslında birbirlerinden nefret etmeleri Raiska yüzünden!" diye Emel omuz silkti.

Belçika Konsolosu'nun karısı olan Raiska de Kerchov, kontun delicesine âşık olduğu güzeller güzeli bir beyaz Rus'tu. Bu aşkın farkında olan Beyrut'un siyaset-sosyete çevresi, her gelişmeyi merakla izliyordu. Zira Raiska'nın günü gününe uymazdı. Kapısını çoğu kez konta kapalı tutar, ona azap çektirirdi. Sadece "sevimli Robertito" diye tanınan koca ile, çok onurlu ve o denli çirkin Kontes Martel olaydan habersiz görünürlerdi.

Emile Eddé Raiska'ya pek saygısızca davranmıştı. Onun adaylığını desteklemek için, bilhassa kont nezdinde, büyük fedakârlıklara katlandığı söylenirdi. Eddé nankörü ise, seçildiğinin ertesi günü verdiği ve tüm Beyrut'un çağrılı olduğu öğle yemeğine onu davet etmemişti. Bu affedilir şey değildi. Yüksek komiserin, sevgilisi kadar kendisini de hakarete uğramış farz ettiği fısıldanıyordu.

Selma Raiska'yı tanıyordu. Hatta onun davetlerinden birinde ilk kez Vahid ile yeniden karşılaşmıştı. Çektiği acı yüzünden hiç de eve kapanmamış aksine bütün balolara giderek kendince bir umursamazlığa bürünmüştü. Kendisini teselli etmeye hazırlanan arkadaşları kalakalmışlardı. Genç kızı hiç bu kadar neşeli görmemişlerdi.

Her zamanki gibi geç kalan Selma, o akşam Kerchov'ların salonuna girdiğinde, şömineye yaslanmış, tanıdık silueti fark etmişti. Kalbi duracak gibi oldu. Vahid ile konuşmakta olan Raiska, onu karşılayarak belki de dalgınlıkla:

"Sanırım birbirinizi tanıyorsunuz," dedi.

O an herkes sustu. Selma, muazzam bir çabayla gülümsedi, elini Vahid'e uzattı, sesinin titrememesine çalışarak:

"Tebrikler dedi. Evlendiğini duydum."

Vahid sarardı, bir şeyler geveledi, ama ona bakmaya cesaret edemedi. Birden Selma'nın gözüne kişiliksiz, çapsız bir ödlek olarak göründü. O zaman gülerek, yemek odasına gitmek için kolunu uzatmış olan kavalyesine döndü ve ağır bir yükten kurtulmuşçasına, tüy gibi hafif, hayatın güzel olduğunu düşündü.

Emel o gün öğleden sonra önemli bir haber getirmişti. Suriye'nin en güçlü Dürzi ailelerinden el-Atrah'lardan bir akrabasıyla nişanlanıyordu. Yıllar önce, birbirleriyle iki kere karşılaşmışlardı. Uzun boylu, geniş omuzlu, güleç yüzlü birini hatırlıyordu. Emel'den on sekiz yaş büyüktü. "Ölmeden önce mürüvvetini görmek" istediği için bu evliliği ayarlayan teyzesi "Bir aslan kadar cesur, altın kadar saf," demişti onun için!

Ortadoğu'nun incisi, Arap dünyasının kalbi, Emevi halifelerinin ihtişamının şahidi sayılan Şam'da oturacaklardı. Emel gülümseyerek:

"Eninde sonunda evlenmek gerekiyor," dedi.

Sonra kaşlarını çatarak arkadaşına baktı:

"Ya siz Selma?"

"Ben mi? Bütün kapılar bana açık! Bazen otomobil yarışçısı olabileceğimi ya da cüzamlılara bakabileceğimi düşünüyorum, ama işin kötüsü ne hızdan hoşlanıyorum ne de hastalıktan! Kraliçe olmak mı? Denedim. İşler yolunda gitmedi. Yıldız olmak? O da öyle! Âşık olmak? Daha da kötü! Bir başka öneriniz varsa denemeye hazırım."

Ümitsizliğini gizlemek için ağzına geleni söylüyordu. Emel'e, kendisini bırakıp gideceği için kızıyordu. Aslında bu

evlilik, ona hep kaçıp durduğu bir başka gerçeği hatırlatmıştı. Yirmi beş yaşındaydı ve akranları arasında sadece o evlenmemişti. Evlenmek istediği yoktu! Yeterince ağzı yanmıştı! Gurur ya da acı çekme korkusu... üçüncü bir başarısızlığa dayanamayacağına inanıyordu. Özgürlüğünü, Emel'in dediği gibi "er geç bu iş evlilik ile noktalanmalı" düşüncesine feda etmeyi de henüz göze alamıyordu. Oysa bu şekilde yaşamaya devam edemezdi. Geçen yıllara baktığında, sanki bir noktanın etrafında dönüp durmuştu. Yapacak daha iyi bir işi olmadığından kabullerle, işe yaramaz bin türlü ıvır zıvırla oyalanıp durmuştu. Beyrut'tan ayrılma isteği, her gün daha fazla artıyordu. Başkent olmasına başkentti ama yine de beklentileri karşılayamayan bir yerdi burası...

Parası olsaydı, yolculuğa çıkabilir, Paris'e, New York'a, Hollywood'a gidebilirdi! Tabii yalnız başına değil. Zeynel'i de alırdı. Ama mali durumları bozuk olmaktan öte dramatikti. Hayat gün geçtikçe pahalanıyor ve Suren Ağa'nın itinalı yatırımlarına rağmen, gelirleri aydan aya azalıyordu.

Selma bazen çalışmayı düşünüyordu! Bazı burjuva kadınlarının çalıştığı söyleniyordu. Pek tanıdığı yoktu ama duymuştu. Sultana söyleyebilse... ama tepkisini bile göze alamıyordu. Sonra, ne yapabilirdi ki?

Alaycı bir ifadeyle:

"Beni oda hizmetçisi olarak işe alırlar mı? diye sordu. Nakış biliyorum, çiçek düzenlemesinde ustayım..."

Emel kalkıp Selma'ya sarıldı:

"Canım, hayata küsmeyin. Burada en az on erkek sizinle evlenmeye can atıyor. Aralarından hiç beğendiğiniz yok mu?"

"Hiç!"

Selma, cevabında bir kibir sezmemesi için devam etti:

"Aslında Beyrut'ta patlıyorum. Dünyanın öbür ucuna gitmek istiyorum. Örneğin Amerika'ya. Madem ki İstanbul'a dönemiyorum."

Pırıl pırıl gözlerle arkadaşına baktı:

"Değişmek istiyorum Emel. Burada hayat gevşek, fazlasıyla keyifli. Ne denli idealist ve ihtiraslı olduğumu unuttunuz mu? Şimdi sadece bir eğlenceden diğerine koşan bir salon hanımı oldum."

Emel, Selma'ya bakmamak için, ayakkabısını düzeltir gibi yaparak, "Sorduğum için gücenmeyin," dedi. "Ama acaba Vahid'in yüzünden mi?" Selma bir kahkaha attı.

"Yok canım, nereden aklınıza geldi? Vahid, eski bir giysi gibi, sırtımdan düştü. Hatta bazen, acaba sevdiğim o muydu yoksa onun yanında girişeceğim mücadele miydi diye düşünüyorum. Yoksa, siz de görüyorsunuz ya, duygusal değilim ama, bir erkek, kendisine büyük bir davayı paylaşmamı önerecek olursa, dünyanın öbür ucuna kadar peşinden giderim... Erkeğin değil, davanın!"

Emel gülümsedi:

"Size bayılıyorum. Tanıdığım en romantik insansınız." Selma'nın kızmasına fırsat vermeden yanağından öptü ve kaçtı.

Marvan o gün Selma'yı alışverişe götürmek üzere, kırmızı arabasıyla gelmişti. Birkaç haftadan beri artık soylu şoförü yoktu. Orhan gitmişti... Arnavutluk'a! Mustafa Kemal'in kızgınlığı geçmiş, Türkiye ile ilişkiler düzelmişti. Bunun üzerine kralın enistesi Şehzade Abit Efendi, yeğenini düşünerek, Beyrut'ta 'taksicilik' yapmak yerine Majesteleri Zogo'nun yaverliğini yapmasının daha uygun olacağını düşünmüştü.

Araba köşeyi döner dönmez Selma şapkasını çıkarmış, başını arabanın deri döşemesine dayamıştı. Saçlarının rüzgârda uçuşmasından pek zevk alıyordu! Marvan ile iyi anlaşıyorlardı. Yerinde Hayri olsa, şapkasını çıkardığını Sultan'a yetiştirirdi. İçini çekti:

"Hep sizin gibi bir kardeşim olsun istedim. Benimkisi, kız kardeşi için parmağını bile oynatmaz."

Marvan itiraz etti:

"Haksızsınız. Onu ne denli itip kaktığınızın farkında değil misiniz?"

"Ben mi itip kakıyorum! O, bir salyangozdan da yavaş ise, kabahat bende mi?"

Marvan gülümsedi. Tartışmak niyetinde değildi. Salyangoz türü bir yumuşakçanın da iyi yönleri olabileceğini kabul ettirmesi zordu. Kendisinin de Hayri'ye pek sempatisi yoktu. Ama geçen akşam, Emel'in nişanı açıklandığında, ne hale girdiğini görünce, ona acımıştı.

Bab-ı İdris'te alışveriş yaptıktan sonra Marvan, Beyrut'un en güzel dondurmasını yapan *Ajami*'ye gitmeyi önerdi. Top Meydanı'ndan geçerken bir gösteriyle karşılaştılar. Lacivert şortları ve gömlekleriyle elli kadar genç, geçit resmi yapıyordu. Selma:

"Gidip bakalım," diye atıldı.

Arabalarından inip, laf atan, homurdanıp yorumlar yapan kalabalığın içine karıştılar.

"Oğul Gemayel'in milisleri! Berlin'deki olimpiyat oyunlarına gittiğinden bu yana yerinde duramıyor."

"Bunlara ne ad vermiş biliyor musunuz? Falanjlar! Führer'i örnek alıyor. Derneğinin sadece bir Spor derneği olduğunu söylüyor ama, genç Lübnanlıları Hitler gençliği gibi yetiştirmek istiyor. Saf, sert ve aşırı milliyetçi bir gençlik!"

"O da ne demek? Hepimiz milliyetçiyiz."

"Yanılıyorsunuz. Bu gençlere göre, Suriye ile birleşmek isteyenler, yani halkın yarısı, kötü Lübnanlıymış! Onun için de militanlarını hep Maruniler arasından seçiyor, bir kaç da Müslüman katılmış bunlara."

"Gülünç! Babasına eczanede yardım etse daha hayrı dokunur." "Eczanede mi?"

"Tam karşıda umumhanelerin bulunduğu sokağın girişindeki... Böylesi bir ayrıcalıktan ötürü de Baba Gemayel'e 'kaput kralı!' adını takmışlar!"

Herkes gülmeye başladı. Selma:

"Ne diyorlar?" diye sordu.

"Hiiiç. Haydi gelin."

Endişeyle kolundan çekip oradan uzaklaştırdı.

Rüstem Paşa Sokağı'ndaki evde Sultan kendilerini sabırsızlıkla bekliyordu. Annesinin konuk severliğini her zaman çok aşı-

rı bulan Selma, bu kez Marvan'ı çaya davet etmeyişine şaştı. Marvan, nezaket gereği birkaç kelime söyledikten sonra izin isteyip ayrıldı.

Kapı kapanır kapanmaz Sultan kızını çağırdı ve onunla ciddi şeyler konuşmak istediğini söyledi. Böylesi bir giriş, genç kızın her zaman irkilmesine neden olurdu. Ama bugün anneciği çok keyifli görünüyordu.

"Güzel kızım, annenizin geleceğinizi hiç dikkate almadığını mı düşündünüz? Hayır, hayır, sözümü kesmeyin! Bütün arkadaşlarınız evli, Emel de yakında yuvadan uçuyor. Aslında son yıllar çok talibiniz çıktı ama, size hiç sözünü etmedim. Çünkü alelade bir soyluyla yetinecek değildim. Şanınıza, soyunuza, güzelliğinize uygun bir koca istiyordum. Çok aradım, belki biraz da uzun sürdü..."

Etkisini tartmak isteyen oyuncu gibi bir an durdu, Selma'nın bir şey söylememesi üzerine devam etti:

"Sonunda onu buldum!"

Bir soru, en azından meraklı bakışlar bekliyordu. Ama Selma her zaman susuyordu. Kızı her zaman onu şaşırtacaktı. Bir gün bir ateş parçası, ertesi günü buzdan bir heykel oluşu ile... Biraz bozulmuş olarak sordu:

"Evet, ne diyorsunuz?"

Selma iç çekti:

"Anneciğim, mutlaka evlenmem mi gerekiyor?"

"Bu ne biçim soru? Tabii ki gerekiyor, ama evde kalmış bir kız kurusu olmak istiyorsanız o başka! O Dürzi gencini unutamadığınızı söylemeyin sakın! Haydi Selma... biraz ciddi olun. Hercailik yaşını çoktan geçtiniz, hayatınızı düzene sokmanız gerekiyor. Bir kadın için bunun yolu evlilikten geçer. Bunu pekâlâ biliyorsunuz."

Cebinden uzun mavi bir zarf çıkardı:

"İşte mektup! Sanırım ilginizi çeker. Hindistan Hilafet Hareketi'nin kurucusu Ali Şevket Molla'dan geliyor. Teyzezadeleriniz Nilüfer Sultan ile Dürrüşehvar Sultan'ın Haydarabat Nizamı'nın oğulları ile evlenmelerini ayarlayan da odur. Bildiğiniz

gibi Haydarabat, Hindistan'ın en büyük eyaleti. Molla son derce ketum bir insandır ve ailemize çok bağlıdır. Onunla bir yıl önce ilişki kurdum. Hatta sizin bir resminizi gönderdim. Hiç haber alamayınca, bu işi neredeyse unutuyordum. Bu sabah cevap geldi. Ne yazdığını öğrenmek ister misiniz?"

"Tabii anneciğim."

Selma o denli umursamaz bir hal almıştı ki, annesi öfkeli bir bakış fırlattı. Ama Sultan, işi bozabilecek herhangi bir davranıştan kaçınıyordu. Önemli olan Selma'nın dinlemesiydi. Daha sonra genç adamla karşılaşırdı. İçinde bulunduğu ruhsal durumda bu pek de kolay bir iş olamayacaktı.

"Molla Cenapları otuz yaşlarında bir racadan söz ediyor. Yakışıklı, tabii zengin ama aynı zamanda kültürlü ve modern! Ömrünün yarısını İngiltere'de geçirmiş, önce Eton'da sonra Cambridge Üniversitesi'nde okumuş. Adı Emir ve Badalpur Eyaleti'ne hükmediyor. Nepal sınırına yakın bir yer. Ama vaktinin büyük bir kısmını, Hindistan'ın en önemli kentlerinden biri olan Lucknow'da geçiriyor. Molla Cenapları köklü bir aileden geldiğini yazıyor. Peygamber efendimizin torunu Hazreti Hüseyin'den gelen bir aile. Ataları on birinci yüzyılda Hindistan'ı fethetmiş olan ilk Arap fatihlerinden. Daha ne diyeyim? Resminizi görmüş, sizi beğenmiş. Usulüne uygun bir evlenme talebinde bulundu. Tabii, görüşmeniz gerektiğini belirttim. Şu anda seçim kampanyası ile meşgul. Hindistan İngiliz müstemlekesi olduğundan beri, burada ilk kez seçimlere izin veriliyor. Seçimler yıl sonunda yapılacakmış. Biter bitmez Beyrut'a gelecekmiş."

Selma kesin bir ifade ile:

"Hiç zahmet etmesin," dedi.

"Lütfen biraz mantıklı olun! Hiç değilse onu görmeyi kabul edin. Kimseye söylemeyiz. Böylelikle, hoşunuza gitmezse kolaylıkla reddedebilirsiniz. Ama belki de hoşunuza gider? Bir insanda bu kadar çok niteliğin bir arada olmasına ender rastlanır. Bu Hintli prenslerin, çoğu geri kafalıdır, oysa bu, Avrupa'da yetişmiş..."

"Anneciğim, beni yanlış anladınız. Zahmet edip gelmesin dedim. Onunla evlenmeye hazırım."

Hiçbir şey Selma'yı kararından döndürmedi. Ne, bu ani karardan endişelenen Sultan'ın uyarıları, ne Zeynel'in yalvarmaları, ne kalfaların gözyaşları. Kimseyi dinlemiyor, ayrıca neden endişelendiklerini anlamıyordu. Ailedeki bütün kadınlar görücü usulü ile evlenmişti. İstisnaları da pek başarılı olmamıştı.

Sultan bu küstahça imaya cevap vermemişti. Kızının patlamak üzere olduğunun farkındaydı. Tutumunu değiştirmesi için, onu zorlamamak gerekiyordu. Ömründe hiçbir şeyi iki kere tekrar etmemiş olan Sultan, onu ikna etmek için günlerce Hazret-i Eyüp sabrı göstermişti.

"Selma, iyi düşünün. Size racadan söz ettimse, ümitsizlikten sizi kurtarmak, ilgi gösterilecek insanların var olduğunu kanıtlamak için ettim, yoksa, gözleri kapalı; bu evliliğe evet deyip dünyanın öbür ucuna, hiç bilmediğiniz bir ülkeye gidesiniz diye değil."

"Düşündüm anneciğim. Beyrut'ta kalacak olursam, delireceğim. Yaşadığım hayatı değiştirmek istiyorum. Vahid konusunda söylediğiniz gibi, aşk ile evliliği birbirine karıştırmamak gerek. Bu raca hakkında bütün söylediklerinizi beni ikna etti. Şimdi niçin kem küm ediyorsunuz?"

Hatice Sultan şaşkına dönmüş, kızını dinliyordu. Onun coşkulu huyunu, aşırı duyarlılığını, sonuçların ne olacağına bakmadan uçtan uca geçişlerini iyi bilirdi. Bir kızgınlık anında verilmiş bir karar ile bütün hayatını mahvetmesinden korkuyordu. Ama sözlerinin üzerine basa basa mantık yürütmesine ne diyebilirdi ki?

"Pekâlâ. Madem ki öyle istiyorsunuz... Yirmi beş yaşında ne yaptığınızı bilecek çağdasınız. Hiç olmazsa racanın Hindistan'da kalmak zorunda olduğu bu birkaç ay içinde birbirinize yazıp, birbirinizi tanıyın. Bu işten kimseye söz etmeyiz. Bir şeyi aklınızdan çıkarmayın Selma, bir kere evlendikten sonra, geriye dönüş yoktur. Kararınızı özgürce verdikten sonra bu kararа uymasını bilmek gerekir. Yanılmış bile olsanız..."

Raca on beş günde bir mektup yolluyordu. Selma'nın yapay, Sultan'm doğru bulduğu bir düzenlilikle... Sanki bir seyir defteriydi bu mektuplar... Hindistan'ı sarsan siyasi olaylara ağırlık veriliyordu. Genç kıza ülkesinin karşılaştığı muazzam sorunları, devleti yönetirken karşılaştığı zorlukları, duyduğu kıvançları ve kendisi gibi yurtdışında okumuş birkaç arkadaş İle yobazlığı, önyargıları yok ederek çağdaş bir toplum yaratma azmini anlatıyordu.

Neleri sevip neleri sevmediğini, özel yaşamında neler yaptığını hiç yazmıyordu. Ülkesinin içinde bulunduğu durumun yanında bunlar ikinci planda şeylermiş gibi. İlk önceleri mektupları pek ilgilenmeden okuyan Selma, böylesine tutkuyla anlatılan bu yabancı diyara yavaş yavaş ilgi duymaya başlamıştı. Artık, onun yanı başında oynayabileceği rolü düşlüyordu.

Duygulu mektuplar yazmayışına memnundu. Evvelden tasarlanıp düzenlenmiş bir evlilikte duyguya yer yoktu. Resmini görünce 'yıldırım aşkı' hissettiğine de pek inanmıyordu! Onu asıl ilgilendiren, bir Osmanlı sultanı ile evlenmesi olmalıydı. Hindistan'daki Müslümanlar için imparatorluk hanedanı, tahttan indirilmiş bile olsa, Allah'ın yeryüzündeki temsilcisi olan halifenin ailesi idi. Politikaya atılmak isteyen biri için böyle bir aile ile bağ kurmak, bulunmaz bir kozdu. Kendi mevkii ve parasının genç kızı etkilediğini biliyor olmalıydı.

Selma, biraz da öfkeyle, ailesi ile Besançon sörlerinin kendisini yetiştirirken tekrarlayıp durdukları ilkeleri hatırladı. "Servetini, mevkiini kaybetmek, onurunu kaybetmedikçe, önemli değildir." Şu son aylara kadar bu ilkeye inanmak istiyordu. Vahid'den, en azından bir şey öğrenmişti: Acı da olsa gerçek ile karşı karşıya gelmeyi!

Kış sakin geçmişti. Selma gitme hazırlığındaydı. Annesinin öğütlerine rağmen, dilini tutamayıp arkadaşlarına sırrını açıklamıştı. Bütün kent, racanın nişanlısı olduğunu biliyordu. Hindistan, mihraceleri ve efsanevi servetleri ile bir hayal âlemiydi. Artık ona acımıyor, ona imreniyorlardı. Vahid'ten bile tebrik mektubu almıştı. Mektup şöyle bitiyordu: "Beni affettiğini-

zi umuyorum. Zorunlu olarak verdiğim kararın bana ne kadar acı verdiğini tahmin edemezsiniz. Sevdiğim yegâne kadın sizsiniz. Sizi kaybetmenin mutsuzluğuna katlanamıyorum."

Hiç değişmemişti. Yine bir kez daha, kendinden söz ediyordu. Mektubu usulca yaktı... biraz hüzün, biraz küçümsemeyle!

Racanın mevkiinden dolayı, düğün Hindistan'da yapılacaktı. Sultan, yine de Beyrut'a gelip nişanlısını götüreceğini sanmıştı. Ama uzun uzun yazdığı mektuplarında, siyasi durumu anlatmış, durumun özellikle hassas olması nedeniyle ülkesinden daha birkaç ay ayrılamayacağını belirtmişti. Düğün nisan ayı için öngörülmüştü. Acaba ertelemek gerekir miydi?

Selma, hayatını birleştireceği erkeği görmeden maceraya atılmamasını isteyen annesinin tüm ısrarlarına karşın direnmişti. Mademki raca gelemiyordu, o halde kendisi giderdi. Zeynel ve Bayan Ghazavi ile birlikte! Sultan, kızının korktuğunu ancak hiçbir şeyin kararını değiştirmeyeceğini görüyor, hissediyordu.

Son günler hazırlık telaşı ile geçti. Ayrılık saatinde, Selma annesine veda etmeye geldiğinde, Sultan gözyaşlarını tutamadı. Yaşlı ve hastaydı, evladını tekrar görebilecek miydi?

Selma'yı bütün gücüyle kollarının arasında sıktı:

"Sevgili çocuğum, gerçekten emin misiniz?"

Selma başını annesinin omzuna yasladı, çocukluğundan tanıdığı kokuyu içine çekti:

"Anneciğim, biliyorsunuz ki böyle gerekiyor... Başka çarem yok!"

Doğruldu. İki kadın uzun süre bakıştılar. Aradaki yıllar kaybolmuş da ilk zamanlardaki gibi birbirleriyle kaynaşmışlardı sanki...

"Canım kızım..."

Selma gözlerini yumdu. Kendini bırakmamalıydı. Yavaşça kendisini saran kolları açtı, annesinin güzel ellerini tutkuyla öptü:

"Döneceğim anneciğim, hiç merak etmeyin. Beni bekleyin!"

Sonra hızla çıktı, kaçarcasına...

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

HİNDİSTAN

1

"Yahu bu mihracenin treni de nerede kaldı?"

Selma, güneş altındaki bu çöplükte, bu renk ve ses karmaşasının içinde, kamçı ve sopayla kendisine yol açmaya çalışan on kadar, iri yarı, bıyıklı muhafız olmasa kendisini kaçıracakmış izlenimi veren bu acayip kalabalıkta, saatlerdir yürüyormuş gibiydi. Aylardan marttı, hava sıcaktı ve Bombay Garı, Britanya İmparatorluğu'nun şanına yaraşır ilk büyük tren istasyonundan çok, çılgın bir panayırı andırıyordu. Gotik üslûbundaki yüksek kemerlerin altında, Viktorya tarzı çiçek oymalı sütunlarla kumtaşı sütun başlıklarının arasında, gürültücü bir kalabalık, leblebi satıcılarının ısrarlarına kulak asmadan, ter ve sidik kokularına karışmış yaseminlerin mide bulandıran kokusuna aldırmadan koşuşturuyordu.

Selma'nın soluğu tıkanıyordu ama başka bir yerde olmayı da kesinlikle istemezdi: Demek yeni vatanı burasıydı! Vapurdan iner inmez, dinlenmesi için götürüldüğü Tac Mahal Oteli'nin mermer salonları ve çeşmeleri çok uzaklardaydı; Hindistan'a şu anda gerçekten ayak basıyordu. Selma gözlerini açmış, güneş altında korkunç bir renk karmaşası içindeki görüntüleri zihnine kaydetmeye çalışıyordu. Hamalların bagaj yığınları altında kaybolan parlak kırmızı, geniş sarıkları, "dünyadan elini eteğini çekmiş" olanların safran rengi şatafatlı elbiseleri, yeni gelinlerin sırmalı kırmızı sarileri, birinci sınıf yolcuların bembeyaz, uzun keten gömleklerinden oluşan beyaz lekelerin çevresinde, koşuşup duran, bunaltıcı dilenci sürüleri.

Aşırı güzellik ve aşırı çirkinlik yüzünden boğulacak gibiydi... Artık bu şahane yoksulluk ve aynı zamanda bu saf, acımasız kalabalık önünde hiçbir şey fark edemez olmuştu; az önce yaşlı bir adamın yere düştüğünü ve kalabalığın, hiçbir şey olmamış gibi ona aldırmadan yoluna devam ettiğini görmemiş miydi?

Bu üzgün insanların, kendisini süzen yoğun bakışların gerisinde ne vardı? Karışık duygular içinde, kendisini Beyrut'tan gelişinde karşılayan, racanın güvenilir adamı Raşit Han'a doğru döndü. Raşit Han, sessiz sorusuna- zaten böyle kesin bir soruyu nasıl sorabilirdi?- güven verici bir gülümsemeyle karşılık verdi.

"Kaygılanmayın, efendim. Hindistan, yeni gelen herkesi çok şaşırtır. Alışırsınız."

Ardından kendi kendine söylenir gibi:

"Anlaşılmaza ne kadar alışılabilirse..." diye ekledi.

Rıhtımın en dibinde, çivit renkli üniformalarında Badalpur Eyaleti arması bulunan silahlı adamların, saldırmaya çalışan insan yığınlarından koruduğu özel bir vagon onları bekliyordu.

Selma, şaşkınlıktan bir hareket yapmamak için kendini zor tuttu. Haydarabad Nizamı'nın eşleri olan kuzinleri Nilüfer ve Dürrüşehvar gibi kendisini de özel bir tren bekliyordu. Raşit Han'ın, Bombay'la Lucknow arasındaki üç bin kilometreyi aşmak için üç gün iki gece yolculuk yapacaklarını söylemesine

şaşırmıyordu. Pek iddialı bir biçimde ekspres diye adlandırdıkları bu şatafatlı kaplumbağa, her köyde duyacaktı herhalde!

Belli belirsiz hakaret edilmiş gibi bir duyguya kapıldı, bir gün önce, raca onu karşılamaya gelmeyince de aynı şeyi hissetmişti.

İçindeki fırtınayı sezmemiş görünen ve saf saf gülümseyen yol arkadaşına baktı. Onun sakinliği endişesini daha da arttırdı; racanın yardımcısı için her şey normal görünüyordu kuşkusuz.

Yanlış anlamış olabilir miydi? Bir kraliçe gibi karşılanacağını sanıyordu. Nişanlısı Lübnan kadar büyük bir devletin başkanı değil miydi? Molla Şevket Ali'nin Beyrut'a gönderdiği adamı, Hintli racaların efsanevi zenginliklerini, sayısız saraylarını, değerli taşlarla dopdolu hazinelerini uzun uzun anlatmıştı... Çocukluğundaki debdebeyi anımsatan bu tanımlar üzerine hayaller kurmuş ve sonunda kararını vermişti.

Oysa şimdi her şey, garın tozları arasında onu şana şöhrete kavuşturacak sözde süslü arabanın yerine geçen bu her yanı sallanan vagonla birlikte uçup gidiyordu...

Vagonun içi hareketliydi. Sarıklı uşaklar, yeni ranilerini* karşılamanın coşkusu içinde, basamakta bekliyor, onların arkasında kalın çarşaflar altında sesleri boğulan kadınlar duruyordu.

"Altes, bunlar nedimeleriniz. Raca, sizinle gelmelerini istedi. Ama dışarı çıkmaları yasak. Lütfen binelim, birazdan hareket edeceğiz."

Tren hareket ederken, Selma vagonun yarı karanlığında rahat bir soluk aldı. İçerisi rahattı. Parlayan bakırlar ve kristal lambalar, maun iç kaplamaları aydınlatıyordu. Kuşkusuz kadife döşemelikler ve ağır perdeler, İngiltere'nin sisli havasına göre yapılmış gibiydi; ama burada her şey, modasının geçtiğine inandığı malları sömürgelerine bol bol gönderen Londra'dan geliyordu.

Genç kızın karşısında, doğrudan doğruya yere serilmiş beyaz çuhanın üstünde, yarım düzine kadar kadın çömelmişti.

*) Rani: Racanın eşi.

Onu tepeden tırnağa süzüyorlar, kaba bir dille aralarında yorumlar yapıyorlardı. Onları kara kargalara benzeten siyah burkalarını çıkarınca, rengârenk elbiseleri, altın dolu kolları, boyunları ve kulakları ortaya çıktı. Şaşkınlıkla, biraz da ayıplayarak, hanımlarının boş ellerini gösteriyorlardı; Selma'nın boynunda yalnızca bir dizi inci vardı. Biraz rahatsız olmuştu ama yine de gülümsedi. Bu saygısızlara, kendi ülkesinde böylesine takıp takıştırmanın... nasıl açıklayabilirdi? Kadınlar buna fırsat bırakmadı; bir çırpıda kimi bileziklerini, kimi küpelerini, kimi yüzüklerini çıkararak onu bir tanrıça gibi süsledikten sonra,.büyük bir sevinçle el çırptılar.

"Rupsurat, baot rupsurat! Güzel, çok güzel oldu!"

Geldiğinden beri her yerde duyduğu için Selma'nın anladığı tek Urduca* sözcük buydu. Bu iltifat, kendisiyle bir bebekle oynar gibi oynamaları yüzünden duyduğu öfkeyi yatıştırmıyordu. Ama nedimeler öyle iyi niyetliydiler ki sonunda onlarla birlikte o da gülmeye başladı.

Annesi sultan onun bu halini bir görseydi! Hele kalfaları! Osmanlı sarayındaki nedimelerin, hiçbir zaman senli benli olmayan gururlu tavırlarıyla bu sırnaşıklıklar arasında büyük fark vardı; onlar sizi ta çocukluğunuzdan tanısalar bile kesinlikle, böyle serbest davranmazlardı! Bununla birlikte Selma'nın son Paris modasına uygun, çok şık beyaz tayyörü de hayra alamet görünmüyordu onlara. Beyaz, dulların giydiği renk değil miydi? Yuvarlak yanaklı en genç olanı kalktı; bir köşede duran sandığı açarak kenarları gümüş sim işlemeli fuşya rengi bir elbise çıkardı. Yaptığını herkes onayladı; gelin adayına ancak böyle bir elbise yaraşırdı! Selma'nın karşı koymasına rağmen, bu davranışını sıkılganlığına vererek onu soymaya hazırlandıkları sırada, kapı çalındı. Renk renk çiçek demetleri, göz açıp kapayıncaya kadar burkalarına bürünüp yeniden kara kargalara dönüşüverdi.

*) Urduca: Kuzey Hindistan'da konuşulan, üçte biri Acemce, üçte biri Türkçe, üçte biri Arapça olan bir dil.

Kompartımanın eşiğinde Raşit Han durmuştu, bakışları hayranlıkla parlıyordu ancak hemen sönüverdi. Saygılı bir tavırla sordu:

"Bir arzunuz var mı, efendim? Nedimeniz bayan Ghazavi ve Zeynel Ağa yanda dinleniyorlar. Kendilerine ihtiyacınız olup olmadığını soruyorlar."

"Teşekkür ederim, Han Sahip."

Racanın yardımcısının tavırları, onun, soylu bir aileden geldiğini gösteriyordu. Çocukluğundan beri saray geleneklerine alışmış olan Selma, Raşit Han'a sıradan bir hizmetkâr gibi davranmamaya özen gösterdi.

"Mümkünse biraz dinlenmek istiyorum."

Nedimelerinin saçmalıkları onu yormuştu. Yalnız kalmak istiyordu ama bu isteğini, onları kırmadan nasıl söyleyebilirdi? Raşit Han gülümsedi.

"Uyumak istediğinizi onlara söyleyeceğim."

Nedimelerin karşı koymalarına rağmen -çünkü raninin, herhangi mutsuz bir kadın gibi yalnız kalması düşünülemezdi; uykudayken bile, uykusuna göz kulak olmaları gerekirdi- kadınları kibarca dışarıya çıkardı.

Selma iyice gerindi; ağır küpelerini ve boynuna ağırlık yapan kolyesini çıkardı, kızıl bukleli saçlarını karıştırdı, ıslak alnını vantilatöre karşı tuttu.

Pencereden görünen, güneşten kavrulan tarlalarda, tarih öncesinden kalma bir karasabana bağlı cılız öküzün arkasındaki yarı çıplak köylüler geçiyordu. Saz damlı köylerde, kulübelerinin önlerine çömelmiş kara kuru kadınlar hamur yoğuruyor, bunları kurutmak için evlerinin duvarlarına yapıştırıyor, sonra başlarının üzerinde dengeledikleri büyük sepetler içinde taşıyorlardı. Parlak renkli sarilerine sarılmış, ince uzun bedenleriyle salına salına gidiyorlardı. Selma, birçok kraliçenin, onların yürüyüşlerine imreneceğini düşünüyordu. Daha ötede, boynuzları kırmızı boyalı ineklerin yanında, çamura bulanmış kocaman mandalar yürüyordu. Dolmabahçe Sarayı'nm haremindeki beyaz çiçeklerin çevresinde nöbet tutan haremağalarını andırıyorlardı...

"İstanbul, güzelim, seni yeniden görebilecek miyim? Beyrut'ta sana yakındım, geceleri sana dönmeyi düşlüyordum; bugünse uzaklaşıyorum senden. Bugünse, sana kavuşma umudumu yitirmiş gibi, yabancı bir dünyaya gidiyorum."

Camın arkasında, buğday ve çeltik tarlaları birbiri ardına geçiyordu. Başka görüntüler, başka köyler geçmeye başladı; on üç yıl önce, kendisini sürgüne götürmek üzere Türkiye'yi kat eden başka bir trenin köşesine büzülmüş kızıl saçlı başka bir kızın seyrettiği görüntülerdi bunlar.

Selma birden doğruldu. Yaşlı sultan teyzeleri gibi ömür boyu ağlayıp sızlanacak değildi. Gençti, çekiciydi, bütün vakitlerini içmekle ya da olmayacak bir devrim için toplanıp fikirler yürütmekle geçiren bütün kuzenlerinden daha güçlüydü. Kazanacaktı! Ama neyi? Ne olduğu belli değildi. Yalnızca yerini bulması gerektiğini biliyordu. Lübnan'ın insanı gevşeten tatlı havasını terk etmesi için onu kimse zorlamamıştı. Yeniden kök salması, kendine bir yurt edinmesi, kraliçesi olacağı, sevileceği bir vatanı olması gerektiğine karar veren kendisiydi.

Artık bir erkeğin aşkına inanmıyordu, -babasının ihanetini unutmamıştı ve Vahid'in terk etmesi yalnızca kabuk tutmuş bir yarayı kanatmıştı- bütün bir halkın kendisini sevmesini istiyordu. Kraliçe olmak buydu; bazı aptalların sandıkları gibi para, görkem içinde boğulmak değil, sevgi içinde yüzmek demekti.

"Şatafat, ancak yoksullara sunduğu güzellikler ve hayaller yüzünden yararlıdır," derdi. Kendileri yardıma muhtaç kişiliksiz memurların ya da asık suratlı iyiliksever hanımların acıması yerine, bir iyilik perisinin yardımları gibidir. Ama yoksullar, prenslere verdikleri umulmadık armağanların farkında olmazlar; onlar bize muhtaçtır! Bizde, gerekli olduğumuz duygusu yaratırlar!

Sıcağa rağmen Selma ürperdi. Badalpur halkı onu nasıl karşılayacaktı?

Tren, Hindistan'ı batıdan doğuya geçen Gat Sıradağları'na yaklaşıyordu. Otlar daha yeşermişti; kırmızı sarıklı bir çoban,

koyun ve keçi sürülerini otlatıyordu. Uzaktaki tarlaların ortasında kaybolmuş, rüzgârda dalgalanan flamaların arasında beyaz taşlı küçük bir tapınak bir serap gibi sallanıyordu.

Güneş batmadan önceki huzur ve rehavet anıydı. Selma, camı koruyan demir parmaklıklara yaklaştı. İlk serinliği doya doya içine çekti. Her anın, her yeni izlenimin tadını çıkartmak istiyor, bu yolculuğun sonunda kendini bekleyen insanı düşünmek istemiyordu.

Gelir gelmez Emir'i görememenin yarattığı düş kırıklığını üzerinden atamamıştı henüz. O da kendisini hemen görmek istemiyor muydu? Yoksa bir sultan olması yeter miydi? Bu evlilik, yalnızca bir alışveriş miydi?

"Onu nasıl suçlayabilirim ki? Ben de onunla parası için evleniyorum!" Sinirli sinirli saçlarını kemiriyordu. Ağlamak istiyordu. *"Saçma, hiç karşılaşmadık, yine de aşk komedisi oynuyoruz!"* Ne kadar mantıklı olmaya çalışsa da nafile, göz yaşlarına engel olamıyordu. Kendini öyle yalnız hissediyordu ki... Kendini aldatması, umursamaz görünmesi neye yarardı? Aslında iflah olmaz bir romantikti işte...

Böyle parlak ve yürekli bir racayı düşlemiş, mektuplarında reform tasarılarını ve ülkesi için yapmak istediklerini yazdığında, sarsılmıştı. Sonra da -bunu saklamaya gerek yoktu- güzelliğine vurulmuştu.

Kadife bir kutudan bir madalyon çıkardı. Ciddi ciddi onu inceledi: Koyu renk gözler şakaklara doğru uzanıyor gibiydi, ince burun hafifçe kemerliydi, çenenin üzerindeki sevimli gamzeyi, yumuşak görünen kalın dudaklar gizliyordu... İki ay önce, Badalpur'dan gelen elçi onu getirdiğinde, vücudunu garip ve zevkli bir ürperti kaplamıştı. Soğuk ve içten pazarlıklı olmayı düşünürken, bu doğulu tanrı, onu sonunda ikna etmişti.

Ama neden yalnız yardımcısını yollamakla yetinmişti?

Zavallı Raşit Han! Öyle kibar, öyle garipti ki! Kucağında kocaman bir buket, ezberlediği açıkça belli Türkçe bir cümleyle ona hoş geldin demişti. Ama "saygı göstereceği" yerde, yanan yüreğini Selma'nın önüne sermişti. Genç kızın şaşkınlığı karşı-

sında, arkadaşlarının muzipliğinin kurbanı olduğunu açıkça anlayınca öyle kızarmıştı ki genç kız gülmeye başlamıştı. Aradaki buzlar erimiş, o andan sonra dost olmuşlardı.

Bu anı, Selma'yı neşelendirdi. Bu evlilik başarılı olacaktı. Mutlu olmak için her şeye sahip değiller miydi?

Altmış saat süren yolculuk... Boğucu gündüzler, dondurucu geceler, türlü insanları, sıradan çay ve börek satıcıları ve özellikle parmaklıkların arasından Selma'nın elbisesinin koluna yapışarak ateşli gözlerle bakan dilencileriyle birbirine benzeyen on kadar gar... Selma, boğazı düğümlenmiş, bilmediği bir dünyaya ait bu sanrılı bakışları sorguluyordu. Bunların deli bakışları mı yoksa bilge bakışları mı olduklarını kim söyleyebilirdi? Tutulduğu büyüden kurtulmak için uzanmış ellere birkaç kuruş uzatıyordu. Ama hâlâ onlar, *nirvana*dan* çıkmış bu beyaz tanrıçayı seyrediyor, orada ufukta kaybolduktan sonra bile, kımıldamadan duruyorlardı...

"İki saat sonra Lucknow'da olacağız."

Raşit Han'ın kapının çerçevesini dolduran uzun gölgesi, Selma'yı yerinden sıçrattı. Yolculuk öyle uzun sürmüştü ki genç kız zaman kavramını yitirmişti. "Lucknow'a geldik mi?" Yüreği hızla atmaya başladı. Bakışlarıyla racanın yardımcısına yalvarıyordu adeta; bu küçük endişeli yüz karşısında heyecanlanan Raşit Han, onu bir kez daha yatıştırdı.

"Göreceksiniz, her şey iyi geçecek."

Ne iyi! Teşekkür etmek ama aynı zamanda da gözlerindeki parıltıdan çok güzel ve büyüleyici olduğunu anlayıp onu en çekici gülümsemesiyle ödüllendirmek istedi.

"Rica etsem, gidip Bayan Ghazavi'yi çağırır mısınız?"

Dışarıda, güneşin ilk ışıkları buğday tarlalarını titreştiriyordu. Hayal kurma vakti değildi, hazırlanması için önünde yalnız iki saati vardı: Sevimli racasının gözlerini kamaştırmak istiyordu. Selma, giyinmek, makyaj yapmak için ender olarak kendisi-

*) Hinduların cennetine verilen ad.

ne zaman ayırırdı, ancak nedimesinin çabalarına rağmen, kendini korkunç buldu! Elbiselerinin karşısında, hangisini giyeceğini düşünürken bu kadar tereddüt etmezdi; sonra birden bağırdı:

"Tabii ya, aklım neredeydi, en doğrusu sari giymek!"

Sari, neden olmasın, yeni vatanının milli giysisi. Yanında maiyetiyle onu garda bekleyen nişanlısını onurlandırmak ve gazetecilerle, toplanan meraklı kalabalığa, bir Hintli olduğunu göstermek için uygun bir kıyafetti...

Tren, gara girmişti. Dışarıda her zamanki gibi gürültü ve çığlıklar duyuluyordu. Selma, sabırsızlanarak kulak kabarttı. Raşit Han'ın saçma bir düşünceye kapılıp bütün perdelerini indirttiği bu kompartımanda beklemek, onu rahatsız ediyordu. Birden vagonda bir itiş kakış oldu. Emir miydi yoksa? Yüreğinin durduğunu sandı. Ama gelen, Raşit'ti.

"Biraz daha bekleyin Altes, *purdah*'ı* hazırlıyorlar."

"Neyi?"

Sıkılmış gibi bir tavırla karşılık vermedi. Selma'nın yanındaki Bayan Ghazavi, bütün bunların normal olmadığını söyleyerek homurdanıyordu. Sinirlenen Selma, kadını susturdu. Hindistan'a geldiğinden beri, Lübnanlı kadın kendisine yeterince ilgi gösterilmediğinden olacak, sızlanıp duruyordu.

Ama o anda, Hintli nedimeler yeniden göründü. Bu yolculuk boyunca ellerinden utanç verici biçimde alınan haklarını geri almışa benziyorlardı. Yüzlerinde, yeni gelen birine kucak açan rahibelerin insanı ürküten iyi niyet ifadeleri belirmiş, genç kıza, kendisini tepeden tırnağa örteceğe benzeyen uzun, siyah bir kukuleta uzatmışlardı. Şaşıran genç kız, onlara sorarmış gibi bakınca, kararlı tavırlarla çevresine toplandılar.

"Hayır!"

Kulakları sağır eden bir çığlık yükselmişti. Raşit Han, vagonun öteki ucundan koşarcasına geldi. Kompartımanın bir köşesinde öfkeden titreyen Selma, kara çarşafı parçalamaya çalışıyordu; karşısındaki kadınlar şaşırmış, neye karar verecek-

*) Purdah: Erkeklerle kadınları ayıran perde.

lerini bilemiyorlardı. Racanın yardımcısı kendini zor zaptediyordu; yolculuk iyi geçmişti ama bu aptal kadınlar her şeyi mahvetmek üzereydiler! Eğer nişanlı kız gözleri yaşlı gelirse, saray halkı ne düşünürdü?

Her zaman çok kibar olmasına rağmen, sert bir sesle dışarı çıkmalarını emretti. Kadınlar önce direnir gibi oldularsa da sonunda söz dinlediler ve görevlerine engel olunduğunu söyleyerek dışarı çıktılar. Yalnız kaldıkları zaman Raşit Han, Selma'yı yatıştırdı.

"Önemli değil, Altes, yalvarırım, sakin olun. Bu çarşafı giymek zorunda kalmayacaksınız. Trenden inebilecek kadar iyi misiniz? Sizi karşılamaları için her şey hazır."

Vagonun kapısına iki uzun, renkli çuha gerilmişti; bu dar koridorun sonunda bir otomobil bekliyordu. Böylece prenses, görülmeden gardan çıkabilecekti.

Şaşırmasına fırsat kalmadan, Selma, Raşit Han'ın eğildiğini gördü.

"Hoşça kalın, Altes, Tanrı sizi korusun!"

Geri döndüğünde, Raşit yok olmuştu. Onun yerinde, tombulca bir kadın -Begüm Nusret- duruyor, ellerini öpücüklere boğuyordu.

"Huzur, Hanımım, ömrümün en güzel günü bu," diyen, İngilizcesi bozuk bu sıkıcı kadının, Badalpur Valisi'nin karısı olduğunu anlamıştı Selma.

İçini kemiren bir soru vardı. Susması gerektiğini biliyordu ama kendini daha fazla tutamadı.

"Raca nerede?"

"Ne dediniz, Huzur?" Kısa boylu kadın son derece şaşırmış gibiydi.

"Bakın, onu düğünden önce göremezsiniz!"

Genç kızın düş kırıklığı karşısında aceleyle ekledi:

"Törenler çok yakında, en geç bir hafta sonra yapılacaktır. Bu arada siz sarayda, efendimizin ablası Rani Azize ile yaşayacaksınız."

Kocaman İsota Fraschini'nin bir köşesine büzülen Selma, düş kırıklığını gizleyemiyordu. Farları ve silecekleri altından, bembeyaz otomobilin pencerelerini örten perdeleri fark etmişti, tıpkı İstanbul'da, çocukluğundaki faytonları andırıyordu. Gittikçe öfkelendiğini hissediyordu. On iki yaşında reddettiği şeyi, özgür geçen bunca yıldan sonra mı kabul edecekti? Böyle bir şey söz konusu bile olamazdı! Ama bütün bunlar yalnızca bir yanlış anlamaydı; kuzinleri Nilüfer'le Dürrüşehvar'ın, sergi açarlarken, bir yemeğe başkanlık ederlerken çekilmiş fotoğraflarını gazetelerde görmüştü. Hayal değildi gördükleri! İçindeki korkuyu bastırarak kendini teselli etmeye çalışıyordu; ama zorla soluk alıyordu. Raşit Han'ın acıyan bakışlarını, sorularını karşılıksız bıraktığını hatırlayarak, bir anlam çıkarmaya çalışıyordu... Hindistan'a gelişinden beri ilk kez, korkunç bir yanılgıya kapılmıştı...

Araba yavaşladı. Nedimesinin karşı çıkmalarına aldırmaksızın araladığı perdeden, Selma "hükümdar bahçesi" denen Kayzerbağ'ı gördü. Çevresinde, prens saraylarının yükseldiği -söylendiğine göre bir arada Louvre ve Tuileries saraylarından daha büyükmüş- çimenler ve öbek öbek çiçeklerle kaplı, dörtgen bir alandı.

Kayzerbağ... 1865 yılında, İngilizlerin, bilmediği bir nedenle tahttan indirdikleri müzisyen-şair, büyüt ut üstadı Vecit Ali Şah'ın hayalinin ürünüydü. Sanat tutkunu olan bu hükümdar, başkentini dünyanın sekizinci harikası, Kayzerbağ'ı da kendi Versailles'ı yapmak istemişti. Kendisi ve dört yüz karısı için oymalı balkonları, beyaz mermer süslemeli cephesiyle rokoko zevkinin seçkin bir örneği olan bu toprak ya da saman sarısı rengindeki kocaman sarayı yaptırmıştı.

Selma, bunun zevksizliğin dik âlâsı olduğunu düşündü ama tersine çok güzeldi! Mücadele etmek yerine batıdan gelen kırmızı ceketli barbarlara boyun eğmeyi yeğleyen bu toplumu yansıtmaktaydı.

Selma'nın gittiği Badalpur Sarayı ise barok üslûbundaydı.

"Bu, racanın kentteki malikânesidir," diye açıkladı Begüm Nusret. "Lucknow'daki konutuna, bugün elli eyaletin bağlı oldu-

ğu İngiliz Yönetim Merkezi yerleşti. Yanı başımızda, kentin en güzel harasının sahibi Navap Dalior oturur. Biraz ileride, bıldırcın yarışları düzenlemekle ünlü Dilvani Racası'nın evi vardır; karşıda klasik şiire meraklı Mahdabad Mihracesi oturur."

Begüm Nusret bu ünlü isimleri zevkle sayıyordu, onlarla aynı havayı soluduğu ve alışkanlıklarını bildiği için kendisini aynı aileden hissediyormuş gibiydi.

Şükürler olsun ki sonunda araba durdu. Durup dinlenmeden konuşan bu geveze kadına Selma dayanamıyordu, yeni hayatının eşiğinde kendini dinlemek istiyordu. Önüne yine renkli örtüler gerilmişti, en uçta masif bir kapının önünde, iki haremağası sarıkları yere değercesine eğilmişti.

Çocukluğunun haremağaları! Selma, ansızın on beş yıl geriye gitmiş gibi oldu. Bu geniş şalvarlar ve çivit rengi kurtalar yerine ciddi, siyah istanbulinler olsaydı, kendini Dolmabahçe Sarayı'nda sanırdı... Ama görkemli taş merdivenleri çıkar çıkmaz, bu aşinalık yok oluverdi. Dantel gibi oymalı balkonları, havuzların şırıldadığı iç avlulara açılan verandaları ve yeni raninin elini öpmek ya da sarisinin bir ucunu tutmak için itişip kakışan bu kadın kalabalığı, kocaman kara sürmeli gözlerini kendisine dikmiş yarı çıplak çocuklarıyla Hindistan'daydı yeniden. Begüm Nusret sabırsızca onları itiyordu.

"Acele etmeliyiz, Rani Azize bizi bekliyor."

Rani Azize... Selma, müstakbel görümcesi konusunda daha fazla bilgi istedi; Begüm Nusret bildiklerini bir bir sıraladı.

" Rani, racanın üvey kardeşidir, anneleri ayrı. Kardeşinden on beş yaş büyüktür. Annesi ve babası, küçükken gizemli bir kazada ölünce, ona analık etti. Tam bir hanımefendidir, erkekler kadar da akıllı! Raca on beş yaşındayken, kendisine naiplik yapan amcası tarafından büyük bir olasılıkla zehirlenince, Rani Azize onu İngiltere'ye yollamaya karar verdi ve saray işlerini üzerine aldı. Kendisine yakışmayacağını düşünerek hiç hesap sormayan yaşlı racadan çok, kâhyalar korkar ondan."

Begüm Nusret sesini alçalttı.

"Yeni efendimizin de daha az titiz olmasını umuyorlar. Zavallı, on iki yıl ayrı kaldıktan sonra kısa süre önce döndü ama bu aşağılıklar, onu sömürmeye başladılar bile! Neyse ki yanında rani var!"

"Ya ben, beni hesaba katan yok mu?" Selma daha onu tanımadan, Rani Azize'yi hiç sevmeyeceğini sezdi.

On beş dakika yürüdükten sonra, sonunda yüksek tavanlı bir odaya girdiler. Yere çömelmiş bir düzine kadar kadın, gevezelik ederek gümüş bahçıvan makaslarıyla tembul cevizi kesiyordu. Selma'nın gelişiyle sevinç çığlıkları atıldı. Çevresini sarıyor, güzelliğine övgüler yağdırıyorlardı. Bu karşılaşmanın sıcak içtenliği karşısında hem şaşıran hem de memnun olan Selma, bu neşeli grubun kendisini sürüklemesine ses çıkarmadı; kapı yerine kullanılan ipek perdelerin sonuncusunu aralayıp genç kızı, sedef kakmalı, kuş motifleriyle süslü aynalarla bezenmiş geniş bir salona götürdüler. Gümüş ayaklı sedirlere oturmuş, tembul cevizi ve türlü acı yapraklarla yapılan geleneksel pan şekerlemelerini çiğneyerek, kokulu tütün doldurulmuş kristal hukkahlarını (nargile) tüttüren kadınlar, tartışıyordu. Odanın en dibinde, altın ayakları gölgede bile parıldayan daha yüksek bir sedirin üzerinde, yastıklara dayanmış bir kadın dinleniyordu; iki köle, tavuskuşu tüylerinden yapılmış geniş yelpazeleri sallıyordu.

Selma, emretmeye alışmış yüz ifadesinden, raniyi hemen tanıdı. Kadın, sert yüz çizgileri, derin bakışları ve gülümsediğini belli eden kibirli ağzıyla hâlâ güzeldi.

"Yanıma gelip oturun, çocuğum."

Ses ahenkli ama buz gibiydi. Genç kızı tepeden tırnağa süzerken, aksanlı bir İngilizceyle, yolculuğun nasıl geçtiğini sordu. Sonunda:

"Çok güzelsiniz," dedi.

Sonra sesini herkesin işitebileceği şekilde yükselterek:

"*Garara** giymesini öğrenmelisiniz," dedi. Sari, Hindu**ların giysisidir; burada bizler Müslümanız."

*) Garara: Hintli Müslümanların giydikleri uzun etekli, geniş giysi.
**) Hindu: Hindistan'da, Hindu dinine mensup olanlar.

Selma kızardı; halifenin torunu olan kendisine, Müslüman olduğu hatırlatılıyordu! Bir şamar yese, bu kadar aşağılanmazdı.

İki kadının bakışları karşılaşır karşılaşmaz, o anda birbirlerine düşman kesildiler.

Bademli, ballı çörekler ve şuruplu çay getirdiler. Selma, dudaklarını çay bardağına değdirirken: "Kuşkusuz karşılamanın yarattığı soğuk havayı yumuşatmak için olmalı," diye düşündü. Annesi sultanın sağlığı ve Beyrut'taki yaşantısıyla ilgili sorulara dalgın dalgın karşılık verdi. Ardından konuşma uzayınca, dayanamayıp sordu:

"Özür dilerim, yol yorgunuyum. Odama çekilebilir miyim?"

Soru üzerine kaşlar kalktı.

"Ama odanız burası, çocuğum; bu hafta benimle oturacaksınız. Neyiniz var? Oda yeterince büyük değil mi?"

Hizmetçi kadınlar, Selma'yı karşılık verme zahmetinden kurtarmak için, getirdikleri zümrüt yeşili gararayı verdiler.

"Gidip değişin, bu renk size çok yakışacak. Üstelik İslam'ın rengi..."

İncinen Selma sözünü kesti:

"Biliyorum."

"Öyleyse, torunu Hüseyin nedeniyle ailemizin Peygamber soyundan geldiğini de bilirsiniz. Bizler Şiiyiz. Tabii, sizler Sünnisiniz." Yapmacıklı biçimde iç çekti. "Ama ne de olsa hepimiz Müslümanız!"

"Engerek yılanı... Neyi kanıtlamak istiyor? Yabancı olduğumu, burada onun sözünün geçtiğini mi?"

Selma'mn öfkesi, banyonun verdiği keyif yüzünden fazla uzun sürmedi. Gümüş ibriklerde sıcak ve kokulu sular, renkli köpükler, her şey çocukluğundaki törenler gibiydi. Beyrut'taki evinin basit banyosundan sonra ne kadar zevkliydi bu! Gözleri kapalı, nerede olduğunu unutarak, kendini kölelerin usta ellerine bıraktı. Tüyleri alınmış, ovulmuş, taranmış, süslenmişti, aynaya yansıyan görüntüsünden memnundu... ama ya şu bukleleri! Peki ama Bayan Ghazavi neredeydi?

Selma nedimesine sorunca, rani:

"Endişelenmeyin," dedi. "Dinlenmesi için götürdüler. Holün karşı tarafında oturuyor... ikinci kadınlar avlusundan sonra..."

"Nasıl olur? Ama o benim nedimem! Yanımda kalmalı!"

"Yeterince hizmetçiniz yok mu? İstediğiniz kadar, on, yirmi hizmetçiniz olabilir. Eğer beğenmezseniz, onları gönderir, yerine yenilerini veririz."

Selma ağlamak üzereydi. Bayan Ghazavi ile Zeynel, geçmişiyle arasındaki tek bağlardı, onlar olmadan kendini kaybolmuş gibi hissediyordu. Raninin ince dudaklarında bir gülümseme belirdi.

"Yanımızda rahat değil misiniz yoksa? Artık aileniz bizleriz, gerisini unutmanız gerek."

Selma sesini çıkarmadı. Rakibesi bir sayı kazanmıştı. Daha sekiz gün, bu kadının sıkı gözetimi ve korkunç denetimi altında olmaya katlanabilecek miydi? Sekiz gün dayanmak! Daha sonra Emir yanına gelecekti, ona derdini anlatacak, o da kendisini dinleyecekti. Bu arada belki de Raşit Han... Elbette! Çözüm buydu! Bunu daha önce neden düşünmemişti?

Doğruldu, kendinden emin görünmeye çalışan bir sesle sordu:

"Raşit Han'a, onunla konuşmak istediğimi bildirebilirler mi?"

"Kiminle? Prenses, şunu bilin ki kardeşimin yardımcısı sizi almaya Bombay'a gittiyse, size eşlik etmesi için bir erkek gerektiği için gitti. Ama bundan böyle onunla görüşmeniz söz konusu bile olamaz. Erkekler, kadınların dairelerine kesinlikle giremez, kadınlar da buradan asla çıkamaz..."

Selma rahatsızlığını öne sürerek bahçeye indi. Boğazını hafifçe saran eşarbını çıkardı, boğuluyordu. Tutsaktı, o bir tutsaktı! Kör gibi tuzağa atmıştı kendini... Ama kurtulması için henüz vakit vardı. Sözünü geri alırdı. Onu, kesinlikle zorla alıkoyamazlardı! Otların üzerine oturdu, yeniden soluklanmaya çalışırken, birden eline başka bir elin değdiğini hissetti.

"Korkmayın, Huzur, rani pek o kadar kötü biri değildir. Yalnızca geleneklere uyulmasını istiyor; aksi halde bütün toplum çöker."

Valinin karısı yanına gelmişti, yuvarlak yüzündeki bakışları sevimliydi.

"Yalnızca bir hafta daha sabredin. Müstakbel eşiniz modern bir insandır, hemen hemen bir İngiliz gibidir! Onunla daha özgür yaşarsınız, ev sahibesi siz olursunuz; Rani Azize size karışamaz. Kuşkusuz bunu bildiği için hırçınlaşıyor. Bir haftacık, Huzur... Herhalde bu çabayı gösterirsiniz, değil mi?"

"Hakkı var, bu kadının beni ezmesine izin vermeyeceğim."

Selma gülümsemeye çalıştı ama bu günün gerginliği ona çok ağır gelmişti... Gülümsemesi dudaklarında dondu kaldı... Bir sultan olduğunu unutarak ağlamaya başladı.

2

Düğünden önceki hafta, Selma belki yüz kez her şeyi yüzüstü bırakmaya karar verdi. Onu engelleyen -belki Emir'i düşünmesinden daha çok- kendisiyle oynamak isteyen, sabrını taşırarak onu gitmeye zorladığını sandığı raniydi.

Ondan nefret ettiği açıkça görülüyordu. Bu konuyu Begüm Nusret'e açmaya karar verdi. Rani dışında, burada İngilizce bilen yalnız oydu ve Selma, onun kibirli ve boş görünüşünün altında, güçlü bir sağduyu ve ileriyi sezme gücü bulunduğunu anlamıştı.

Valinin karısı tereddüt ediyordu. Konuşması, taraf tutması demekti. Genç kızı ilk karşılayan kendisi olduğu için onu kendi koruması altında görüyordu; ama rani de güçlü ve kindardı.

Begüm Nusret'in şu anda vereceği karar, kendisinin ve kocasının gelecekteki durumunu etkilerdi. Prenses, raniyle baş edecek kadar becerikli çıkabilir mıydı? Bir eş, kız kardeşten daha etkili değil miydi? Begüm Nusret riske atılmaktan korkuyordu; bununla birlikte Selma'nm ısrarı karşısında bir karar vermesi gerektiğini anladı.

"Herhalde Pervin yüzündendir," dedi iç çekerek.

"Pervin mi?"

"Rani Azize'nin yeğeni, kız kardeşinin kızı. Rani, onu sarayda kendi kızı gibi büyüttü. Bunu analık duygusuyla mı yaptığını, yoksa Pervin'i, günün birinde kullanabileceği bir araç olarak mı gördüğünü zaman zaman düşünürüm; çünkü rani, erkek kardeşini yetiştirmek ve saraydaki işlerle ilgilenmek için evlenmedi."

Selma'nın kuşkulu bakışları karşısında üsteledi:

"Tabii ya! Burada herkes, Pervin'in racayla evlendirileceğini biliyor ve bunun adil bir karar olduğunu düşünüyordu. Genç kız güzel, kültürlü, ayrıca prens soyundan geliyor. Bu sarayda yetiştiği için gelenekleri ve usülleri iyi biliyor. Başka bir aileden, daha kötüsü başka bir kentten gelecek bir gelinin yaratacağı sorunlar da olmayacaktı. En önemlisi de rani, kendisine minnet borcu olan bir yeğen aracılığıyla gücünü koruyacaktı. Ama işte..."

Begüm Nusret duraksadı, Selma'yı incitmekten korkuyordu ama o bilmek istediğine göre...

"Derken Molla Şevket Ali ortaya çıktı. Yo, Halifelik hareketinin kurucusu, seçkin biri olduğunu söylemiyorum ama o işe karışınca, bütün planlar bozuldu. Hint Müslümanlarının Osmanlı halifeleriyle olan bağlarını güçlendirmek istediğinden, geleceğin politik liderlerinden biri olarak gördüğü racamızı sizinle evlendirmeyi aklına koymuştu. Kuşkusuz bu, Badalpur ailesi için de büyük bir onurdu; ancak Rani Azize için felaketti. Yeğeni bir yana itilmekle kalmıyor, aynı zamanda denetleyemeyeceği, egemen olamayacağı bir yabancı da saraya gelin geliyordu. Racamızın bir İngiliz kızına aşık olması da aynı şey demekti. Unvanı-

mz, soyunuz ve kibarlığınızla gizlemeye çalıştığınız otoriter tavrınızla, kısa sürede onun yerini alacağınızı biliyor."

Selma boğazının düğümlendiğini hissetti. Beklendiğini, iyi karşılanacağını umuyordu, ancak işleri ne kadar bozduğunu anladı... Hayır, yalnız rani değil, düş kuran ve yüzyıllardır değişmeyen kurallara göre yaşayan bu küçük topluluk da rahatsızdı. Yine o eski dışlanmışlık duygusu içini kapladı... Her yerde yabancı mı olacaktı hep?

Bereket versin Zeynel'le Bayan Ghazavi onu oyalamak için yanındaydı. Varışının ertesi günü yanına gelmişlerdi. Raşit Han araya girmişti herhalde... Raşit Han, Selma'nın onları istediğini nereden anlamıştı? Bu kocaman sarayda, her şey ne kadar çabuk yayılıyordu?

Artık üçü birden büyük salonun bir köşesinde Türkçe konuşuyor, gülüşüyorlardı. Bu da alaya alındığı duygusuna kapılan raniyi çok kızdırıyordu. Raşit Han, Zeynel aracılığıyla genç kızı uyarmaya çalışmıştı:

"Hindistan'da, her şeyin başı sabır ve hoşgörüdür. Başkaldırmak hiçbir işe yaramaz; rakibinizden daha usta olmaya çalışın."

"Neden gizleyecekmişim? Türklerin hep yaptıkları gibi, her zaman açıkça mücadele etmeye alışkınım ben!"

Haremağası sıçradı.

"Güçlüler, en kuvvetli oldukları için emir verebilenler gibi demek istiyorsunuz; oysa pek parlak sayılmasa bile yaşamlarını sürdürmek için açıkgöz, kaypak ve kimi zaman namussuzca davranmaktan başka çareleri olmayan güçsüzler gibi değil. Sizin de prensesim, henüz böyle bir seçeneğinizin olduğundan emin değilim!"

Selma, yaşlı hizmetkârın sesinde memnuniyet sezer gibi oldu. Yok canım, bu da nereden gelmişti aklına? Bu zavallı Zeynel bile, raninin yarattığı düşmanca ortamdan etkilenmiş olmalıydı.

Bununla birlikte rani, işleri şanına yaraşır biçimde yürütüyordu. Selma, kentin en büyük kuyumcularının getirdikleri mücevherleri seçmekle uğraşırken, öfkesini unutuyordu. An-

nesinin güzel günlerinde taktığı göz kamaştırıcı mücevherlerin Lübnan'da birer birer elden çıkarıldığına tanık olmuş ve böyle güzel şeyleri hiçbir zaman takamayacağını düşünmüştü. Oysa peri masalı yeniden başlıyor, mavi pırlantalarla, incilerle, hakiki zümrüt gerdanlıklarla dolu mücevher kutuları önüne seriliyordu.

Birinden diğerine gidiyor, bütün kolyeleri ve pandantifleri deniyor, hangisini seçeceğine bir türlü karar veremiyordu. Neyse ki tavsiyede bulunacak Bayan Ghazavi oradaydı. Pratik görüşlü olduğundan en zengin gerdanlıkları, en değerli taşları seçiyor; Selma'nın beğendiği ve tokgözlülüğü yüzünden tercih edebileceği daha sade olanları bir kenara atıyordu.

"Çocukluk etmeyin, prenses," diye fısıldadı ciddi bir tavırla. "Mücevher, kadının tek güvencesidir. Bunu bilmeniz gerekirdi."

Selma iç çekerek ince işlenmiş, birbirinden güzel parçalar yerine, boynunda ve kollarında hayat sigortası taşıma düşüncesinden kaynaklanan huzursuzluk içinde seçim yapıyordu.

Rani tısladı.

"Başka bir şey istemiyor musunuz gerçekten? Oysa mahfazalar önünüzde yığılı."

Alaycı tavrına aldırmayan Bayan Ghazavi duraksadı ama genç kız diklendi.

"Bu mücevherlerden hiçbirine ihtiyacım yok, hepsini geri alabilirsiniz!"

"Sakin olun, yavrum. İhtiyacınız olmasa bile, onların hepsini takmak zorundasınız. Kardeşimin karısının yoksullar gibi görünmesini istemem."

Selma çileden çıktı.

"Öyleyse kardeşinize kendisine başka bir eş bulmasını söyleyin. İğneleyici sözlerinize daha fazla dayanamayacağım."

Zeynel'e döndü:

"Raşit Han'a hemen haber yolla: Beyrut'a giden ilk vapurda bir yer istiyorum. Bu arada bana bir otelde oda bulsun!"

Raninin güçlükle gizlediği sevinci karşısında, onu, bundan daha fazla sevindirecek bir şey yapamayacağını anladı. Bu si-

nir savaşında, patlamıştı artık. Aldırmıyordu, kaçmaktan, Beyrut'a annesinin huzur dolu, sade evine gitmekten başka hiçbir isteği yoktu. Böyle para ve güç oyunları ona göre değildi.

Ertesi gün, Rani Azize'nin hastalandığını, *zenana*nın başka bir bölümüne yerleştiğini ve kimseyi görmek istemediğini öğrendi. Selma, neler olup bittiğini hiçbir zaman bilemedi; yalnız racanın öfkelendiğini ve ablasının ilk kez boyun eğmek zorunda kaldığını öğrendi.

Selma'nın isyanı, o ana kadar dağıttığı gülücüklerden daha fazla saygınlık kazandırmıştı. Yalnız Rani Azize'nin sözünü dinleyen ve onun sevgisiyle nefretine gözü kapalı boyun eğen kadınlar, geleneklere göre yeni gelinlerin pek sözü geçmemesine rağmen, Selma'yı yeni sahibeleri olarak görmeye başladılar.

Kuyumcuları, ipek, brokar ve dantel tüccarları izlemişti. Salonda, küçük kalabalık kesip biçmekle, dikmekle, işlemekle uğraşıyordu. Aslında gelinin çeyizi yıllar önce hazırlandığı halde, bitirmeleri için önlerinde sadece beş gün vardı. Kuyruklu gararaların, bir yüzüğün içinden geçecek kadar ince tülden tunikler in, altın ve inci işlemeli şalların hazırlanması gerekiyordu.

Aslında çok uyuşuk olan bu kadınların bu kadar çalıştıkları görülmemişti. Akrabalarını ve komşularını yanlarına getirmişler, bütün zenanayı bir atölyeye çevirmişlerdi. Böyle bir çeyizde en az yüz giysi bulunması gerekirdi; ama güzelliği dillere destan olan bu masal prensesi için üç yüz tane yeter miydi? Daha yaşlılar kibirli kibirli dudak bükerek, bugünkü racanın büyükannesinin, bir elbiseyi hiçbir zaman iki kez giymemiş olduğunu; yirmi yıllık evlilikten sonra öldüğü zaman, daha açılmamış sandıkların bulunduğunu anlatıyorlardı. Üç yüz garara, sefalet demekti!

Tartışmalar sürüp gidiyordu; gelecekteki ranimize yaraşır bir çeyiz hazırlamak için düğün gününü ertelemek gerekir miydi? Halife torunu olan bir sultan, aileye girerek bize onur veriyordu ama ona bir yoksul gibi çeyiz düzülüyordu! Ne yapmalıydı? Raca, bir gün bile beklemek istemiyor, bir İngiliz gibi

sabırsızlanıyordu. Herkes yakınıyor ama aynı zamanda gurur da duyuyorlardı. Bu evlilikle Badalpur soyu, ülkenin en zengin ve en güçlü hükümdarı Haydarabat Nizamı'yla* aynı düzeye geliyordu. Nilüfer ve Dürrüşehvar sultanların yaşamlarını en ince ayrıntılarına varıncaya kadar bilmeyen yoktu. Çok geçmeden Selma Sultan'ınki de öğrenilecekti.

Gerçekten de Moğol hanedanının İngiliz ordusu tarafından kovulduğu iki yüz yıldan beri, Hindistan Müslümanları, Osmanlı hanedanını kendi hükümdar ailesi olarak görüyordu. Kendi vatanlarında aşağılanan bu insanlar, Moğollar gibi Türk olan Osmanlı İmparatorluğu'nun büyüklüğünde teselli bulmuşlardı. 1921'de Türkiye'de halifelik tehlikeye düştüğü zaman, Hintli Müslümanlar, daha önce görülmemiş bir şiddetle işgalci İngilizlere karşı ayaklanmışlardı. Gandi'nin desteklediği ve Hinduların katıldığı bu hareket, bağımsızlık uğruna yapılan büyük gösterilerin başlangıcı olmuştu.

Bütün bu hareketliliğin dışında, yalnızca bir tek genç kız kalmıştı. Balık etinde, beyaz tenliydi, iyice yağlanmış saçları beline kadar iniyordu; yuvarlak burnuna ve hantal çenesine rağmen, buraya göre güzel sayılıyordu. Selma çok geçmeden, burada güzellik anlayışının cildin beyazlığı olduğunu, cildi beyaz değilse hatları çok güzel olsa bile bir kadının çirkin sayılacağını öğrenmişti. Cilt renginin, soyluluğu ya da avamlığı, sıradan bir soy ağacından daha çok belirttiğini söylemişlerdi. Çünkü Hindistan'ı fethedenler -Ariler, Moğollar ve Araplar- beyaz tenliydi, esmer olanlarsa bunlara köle olan yerlilerdi. Bu renk denklemi, zihinlerde iyice yer etmişti: Beyaz renk efendilerin, siyah renkse kölelerin soyuydu.

Selma'nın bakışları karşısında, genç kız başını açıkça çevirdi.

"Acaba mı?.. Evet, bu Pervin olmalı. Şu son günlerde, diğerlerinin aksine, benimle tek kelime etmemesine şaşırmıştım.

*) Nizam: Hükümdar. Hindistan'da bağımsız tek nizam, Haydarabat nizamıydı.

Zavallı küçük! Yakışıklı racayla evlenme umuduyla büyümüş, belki de ona âşıktı... Gel gör ki sonradan, haksız yere ondan daha soylu biri gelip hayallerini bozuyor!

Onun hali ne olacak? Bir erkekle sözü kesilmiş, sonra aşağılanmış, şimdi kim ister onu? Buradaki anlayışa göre, bir başkasını arzulayarak "kirlenmiş" bir kızla evlenmeyi kim göze alabilir? Dar kafalıların gözünde, artık kesinlikle bakire sayılmaz!"

Selma'nın genç kızla yakınlaşma, gülümseme, konuşmaya çalışma çabaları boşa çıktı; kız yüzüne bakmadı bile. Acınmak, Pervin'in hoşuna gitmezdi. Selma, sonunda vazgeçti, aşırı ilgi görmüş insanların, gösterilen yakınlığı takdir etmesini bilmeyenlere karşı duydukları vicdan rahatlığı içindeydi.

Kafasında başka kaygıları vardı. Koridorlarda dolaşırken, zifaf odasının, raninin odasının tam yanında hazırlandığını görmüştü. Böylece rani, yeni evlilerin her hareketini istediği gibi kontrol edebilecekti.

Bir sabah, valinin karısına dönerek patladı:

"Raniyle mi yoksa racayla mı evleniyorum? Bu memlekette özel hayat diye bir şey yok mu? Türkiye'de bir sultan evlendiği zaman, ona ayrı bir saray, ayrı hizmetçiler verilir, o artık bağımsızdır!"

"Rica ederim, Huzur, bunlar ayrıntı, her şey düzelecek. Şükredin ki yalnızca bir görümceniz var; bir de kaynananız olsaydı, en âşık koca bile onun isteğine karşı koyamazdı... İyi ama neden yalnız kalmak istiyorsunuz? Hayatta bundan daha kötü şey var mı? Burada bir derdimiz olduğu zaman, ailemiz yardıma koşar, bizim adımıza karar verir..."

Selma incinmişti.

"Olmaz!" diye bağırdı. "Hiç olmazsa, sorunlarımı bana bırakın!"

Begüm, usulca sıvışıvermeyi uygun gördü.

Masaj, beden acılarına olduğu kadar ruh acılarına karşı da etkilidir. Selma, bunun doğru olduğuna bir kez daha inanmış-

tı. Esnek ve yumuşak ellerin altında, kaygıları uçup gidiyordu. Büyük bir zevk içinde, vücuduna kokulu, sarı ve yoğun bir macun sürülmesine sesini çıkarmadı; bu macun, sütte ezilmiş hardal taneciklerinden, zencefilden, sandal ağacı tozundan, ender kokulardan ve daha altı tür baharat karışımından yapılmıştı. Teninin her milimetresi daha yumuşak olsun ve derisinin bütün gözeneklerinden hoş bir koku yayılsın diye, ayak parmaklarından saç diplerine kadar her yanını kuvvetle ovuşturuyorlardı. Beş gün boyunca yıkanması yasaktı; karşı çıkması işe yaramadı. Gelinler için hazırlanan bu harika macunun, derinin içine iyice işleyerek kanını temizlemesi gerektiğini söylemişlerdi. Düğün sabahı, sonunda yıkanabildiği zaman, kendisini uzun bir bekleyişin ardından kozasından doğan bir kelebek gibi hissetmişti.

Altın ayaklı sedirin üzerine diz çökerek oturmuştu, yanında o sabah geldiğinde: "Güzel prensesimi görmek ne büyük sevinç!" diyen rani Azize vardı. Selma hayallere dalmıştı. Düğün öncesindeki sıkıcı saatlere, meraklı bakışlara, ziyarete gelen kadınların yorumlarına başka türlü nasıl katlanabilirdi? Genç sultanı görmek için Lucknow'un bütün ileri gelenleri sıraya dizilmiş önünden geçiyor, ona bakıyor, inceliyordu; o ise bakışları yerde, saatlerce oturmak zorundaydı. Önceleri çıldıracağını sandı; sonra Dolmabahçe Sarayı'ndaki uzun törenlerde yaptığı gibi kendi kendine masallar anlatmaya başlamıştı. Ya da daha doğrusu kendi başından geçenleri; çünkü şu anda yaşamakta olduğu, ötekilerin yanında yavan kalırdı! Emir'le ilk karşılaştıkları anda neler olacağını düşünmeden edemiyordu. Kendisini kollarına alacak ve öyle uzun uzun öpecekti ki eriyip gidecekti. Onu sevdiğini söylediğinde, gözleri karanlık okyanuslar kadar derin, sesi hafifçe boğuk olacaktı...

"Rani Bitia* geldi!"

Salon sevinç çığlıklarıyla çınladı. Yine neler oluyordu? Düşlerinde, saçlarını okşayan Emir'in omzuna başını dayamış olan

*) Bitia: Evin küçük kızı.

Selma, bu hayali kaybetmek istemiyordu. Koluna hafifçe dokunulduğunu ve çok temiz bir İngilizceyle seslenildiğini işitti:

"Bana bakın, Apa*, ben Zehra'yım, küçük kardeşiniz."

İncecik bir genç kız, önüne diz çökmüş ona gülümsüyordu. Selma ürperdi: Öyle ya ona, racanın on yaş küçük kız kardeşinden söz etmişlerdi; kız, şimdilik rahatsız olan büyükannesinin yanında, Badalpur'da kalıyordu. Soylu yüzünü, düşünceli bakışlarını inceledi. Ne kadar sevimliydi! Emir'in portresine de ne kadar benziyordu! Zehra da hayranlığını gizlemiyordu:

"Ne kadar güzelsiniz!"

Selma'nın ellerini coşkuyla, defalarca öptü. Genç kadın biraz afallamıştı ama sonra, şu son zamanlardaki gerginliğini yok eden sıcaklığın içine yayıldığını yavaş yavaş hissetti, bu yabancı dünyada sonunda bir dost bulduğunu anladı.

Sonraki günlerde Zehra, sevimliliği, neşesiyle Selma'nın birçok güçlüğü aşmasına yardımcı olacaktı. Bir İngiliz mürebbiye tarafından yetiştirildiği için -fazla eğitim yapmanın kızları mutsuzluğa sürükleyeceğini öngören geleneklere rağmen, Emir bunu istemişti- yabancı edebiyata hayrandı. Keats'i, Byron'u, Stendhal'i ve Balzac'ın bütün yapıtlarını okumuştu. Bir zenanadan ötekine kapalı arabayla yaptığı gezintiler dışında, dış dünyayla hiç ilişkisi olmadığı halde, hayatı tanıyormuş gibiydi.

Selma'nın, bu kadın kalabalığı arasında sinirlendiğini hemen fark etmiş ve büyük mücadele vererek, peşlerinde durmadan konuşan nedimeler olmadan ikisinin, tek başlarına bahçede dolaşmalarını sağlamıştı. Belirli bir aralıkta onları izleyen bir haremağası vardı yalnızca. Bu ıssız yerde bile saçlarını örten muslin örtüden kurtulan Selma, hayata yeniden döndüğünü hissetti.

Şaşkınlığını, bu şaşılacak kadar olgun genç kıza açmayı, ona Emir'den söz etmeyi, korkularını, umutlarını anlatmayı düşünmüştü; ama Zehra'nın yalnız kitaplara dayalı saflığını hemen fark etti. Genç kız ağabeyini taparcasına seviyor ve

*) Apa: Abla.

onunla evlendiği için Selma'nın, dünyanın en mutlu kadını olduğuna inanıyordu. En önemsiz kısıtlamayı anlamayacak, bundan incinecekti. Selma, bu çocuğun huzurunu bozacak kadar bencil değildi; endişelerini kendine saklayacaktı.

O sabah Selma, erkenden genç kızların gülüşmeleriyle uyandı. Hava henüz serindi ve verandadan yasemin kokuları geliyordu. Neden hüzünlüydü? Oysa hava güzeldi!

"Apa, uyanın, Ellerinizi, ayaklarınızı uzatın da onlara kınayla mutluluk resimleri yapalım. Haydi açın gözlerinizi, bugün hayatınızın en güzel günü!"

Neşeyle yatağın çevresinde koşuşturuyor, düğün hazırlığı öncesinde âdet olduğu gibi türküler söylüyorlardı. Avuçlarının içine kınayla kırmızı, karmaşık şekiller çizilirken, Selma, kendisini ilgilendirmeyen bir görüntüye bakıyormuş gibi kayıtsızdı... Baş rolünü oynayacağı şölenle ilgilenmeye çalıştıkça, gerçekdışı bir duyguya kapılıyordu.

Rani Azize'nin yaklaştığını, bileğine ince örgülü bir bilezik geçirdiğini ve yüzyıllardır söylenen sözleri söylediğini, rüyadaymış gibi izliyordu:

"Bu bileziği sana veriyorum. İçinde bereketin simgesi pirinç, doğurganlığının simgesi yeşil ot, bağlılığın simgesi demir bir yüzük var."

Heyecanlanan kadınlar susuyordu. Eski günleri hatırlamışlardı...

Birden, zenanayı erkeklerin bölümünden ayıran bronz kapıya şiddetle vuruldu. Genç kızlar, ellerinde birer gülle koşuştu: Nişanlı gelmişti, gelini kaçırmaya gelmişti. Kızlar ellerindeki çiçeklerle acımadan ona vuruyor, girmesini engellemeye çalışıyorlardı. Bir iki başarısız girişimin ardından, dini törenin yapılacağı, ailesinin ve tanıdıklarının toplandığı mozaik ve mermer kaplı imambaraya kaçtı.

Selma'yı, kadınlar salonunun üstünde bulunan odada yapayalnız bırakmışlardı. Burası, geleneklere göre nişanlı kızın en yakın arkadaşlarıyla eski günlerini hatırlayıp veda ettiği genç

kızlık hayatı için birkaç damla yaş döktüğü yerdi. Ama Selma'nın dostları uzaklardaydı... ve o ağlamayı sevmiyordu artık.

Aşağıya davetliler gelmişti. Odasından, beş salonda sergilenen düğün armağanlarının güzelliği karşısında attıkları çığlıkları işitiyordu. Geleneğe göre, damat ailesinin, geline karşı ne kadar cömert olduğunu herkesin görmesi gerekirdi. Mücevherler, gümüşler ve ipekler, bir övünç anıtı gibi yığılmıştı. Kadınlar kayıtsız bakışlarla bunları ellerine alıyor, değer biçiyorlardı. Evlilik törenleri, nesillerden nesillere, yıllar boyunca anlatılırdı; aileleri ünlendiren ya da yere batıran bunlardı.

Selma daha ne kadar bekleyecekti? Hiç bilmiyordu. Yanına oturan Bayan Ghazavi, yemeğin habercisi kapkacak seslerini işittikçe, sabırsızlanıyordu.

"Ne ayıp!" diye söylendi. "Herkes eğleniyor, keyif çatıyor; ama siz burada yapayalnızsınız! Barbar bunlar! Prensesim, vakit varken lütfen bu anlamsız evlilikten vazgeçin."

"Susunuz!"

Ülkenin gelenekleri saçma görünse bile Selma, nedimesinin sızlanmalarına dayanacak halde değildi. *"Neden kimse hazırlanmama yardım etmiyor? Nikâh neredeyse kıyılacak. Beni ne zaman yıkayıp, giydirip süsleyecekler? Bütün bu kadınlar bir araya gelip gevezelik etmekten çok memnun görünüyorlar; gelini unuttular mı acaba?"*

"Uyanın apa, molvi* geliyor," diye bildirdi Zehra.

İmam görmesin diye kadınlar, Selma'nın önüne çarşaf gerdiler. Peki ama nişanlı neredeydi? Genç kızın endişesi karşısında, Zehra gülmeye başladı.

"Apa, onu yarın göreceksiniz."

Yarın mı? Selma anlamıyordu; ama soru sormanın sırası değildi. Çarşafın öte yanında, kıpırdanmalar, mırıldanmalar, öksürükler duyuldu. Sonunda bir sessizlik oldu, Kuran'dan ayetler okuyan ciddi bir ses yükseldi, imam her hece üzerinde durarak:

*) Molvi: Hindistan'da dini törenleri yürüten imama verilen ad.

"Hayri Rauf ve Hatice Murat kızı Selma, Badalpurlu Emir Ali ile Selimabatlı Ayşe'nin oğlu Emir'i kocalığa kabul ediyor musun? Kabul ediyor musun?"

"Hayır!.. Etmiyorum!"

Selma, bağırdığını sandı ama çevresindeki kadınlar aldırmamıştı. Şaşırarak, bakışlarıyla Zehra'yı aradı; ancak Rani Azize''in ciddi bakışlarıyla karşılaştı. Yanıt vermesi gerekiyordu. Birden, şimdiye kadar nişanlı kız rolünü oynadığını anladı, nişanlılık oyunu oynamıştı ama içinden, asıl kararını molvinin önünde, sonunda Emir'i görüp gözlerini okuduğu zaman vereceğini düşünmüştü...

Onu aldatmışlardı!.. Ya da yanılan kendisi miydi ? Zihnini yokladı, doğruydu, gerçek İslam geleneğine göre nişanlılar, ancak nikahtan sonra bir araya gelebilirdi: Her ikisi de hayatını birleştireceği insanı görmeden önce imama evet derdi. Osmanlı sarayında durum farklıydı, bu yüzden sanmıştı ki...

"Selma, kocalığa..."

Ses yeniden duyulmuştu. İnsana düşünmek için bir an izin vermeyecekler miydi? Çevresindeki kadınların bütün dişlerini göstererek güldüklerini, alaycı bakışlarla baktıklarını sandı. "Belki korktuğumu düşünüyorlar!"

"Evet, kabul ediyorum."

Konuşan kendisi, Selma mıydı? İmam, sorusunu üç kez tekrarladı; kendisi de üç kez çok kararlı bir sesle "evet" deyince, kadınlar hayretle bakışmışlardı: Genç bir gelin için ne acayip bir tavırdı bu! Bütün tören ancak beş dakika sürmüştü. Şimdi imam, damat, ailesi ve arkadaşlarının beklediği mescide gidiyordu. Kadınlar merakla imamın peşinden gitti. Gizli merdivenlerden, kafeslerle çevrili salona giderek görünmeden her şeyi izleyebileceklerdi.

Selma'nın yanında yalnızca Zehra kalmıştı. Onu anlıyormuş gibi Selma'nın elini sessizce tuttu. İkisi öylece düşüncelere daldı. Çok sonra, oda kararmaya başladığında, Zehra bakır bir kandil yaktı, Celaleddin-i Rumi'nin şiirlerini alçak sesle okumaya başlamıştı. Selma, İstanbul'dan ayrıldığından beri

onun şiirlerini işitmemişti ama her dizeyi heyecan duyarak anımsıyordu.

Titretir aşkın beni org misali
Elinin dokunuşuyla dökülür sırlar bir bir
Arp'a benziyor harap olan varlığım
İnliyorum dokunduğun her perdede.

Aşk yüküyle kalktı kervanımız hiçlikten
Birlik şarabı ışıtıyor gecemizi sonsuzluğa
Aşk dininin yasaklamadığı bu şarapla
Hiçlik şafağına kadar ıslanacak dudaklarımız.

Gerçekte tek bir ruhuz senle ben
Bir görünür gizleniriz, bir sende bir bende

İlişkimin derin anlamı budur seninle
Ne sen ne ben varız zira ikimiz arasında.

Yağ kandilinin ışığı titreşiyordu. Ortalık çok sakin, hava tatlıydı. Rahatlayan Selma uyuyakalmıştı.

"Sonunda suya kavuştum!" Selma, bütün vücudundan akan bu serinliğe bir türlü doyamıyordu. Günlerden beri bunun hayalini kurmuştu; yeniden hayata dönmüşçesine zevkle ürperdi. Onu böylesine heyecanlandıran su mu yoksa Emir'i beklemesi miydi?

Vücuduna yeniden kokular sürmüşler, gelinlerin kırmızı, altın simli gararasını giydirmişlerdi. Boynuna ve kulaklarına sayısız pırlantalar takmış, ince kollarına dirseklerine kadar onlarca altın bilezik geçirmişlerdi. Ayak bilekleri bile altın zincirlerden ağırlaşmıştı, başparmağındaki değerli taşlar parlıyordu. Eksik olan, yalnızca bir gelinin onsuz tam olarak güzel sayılmadığı burnundaki pırlantaydı. Birkaç gün önce kadınlar burnunu delmek isteyince, Selma öyle sert bir şekilde karşı çıkmıştı ki üstelememişlerdi.

Güneş çoktan yükselmişti. Süslenmiş, bir ilahe gibi donatılmış, işlemeli gararası giydirilmişti. Selma hazırlanmış, bekliyordu. Acaba sonunda, yakışıklı racası gelecek miydi?

Hazır mı? Tam değil. Bir kadın yaklaştı, üzeri güller, yaseminler ve yaldızlı taçlarla süslenmiş kırmızı bir tülü elinde özenle tutuyordu. Bütün tören boyunca, gelinin yüzünü saklayacak duvaktı bu. Selma, üç kat tül altında zorla soluk aldığını hissediyordu ama bugün, bu bekâret simgesini reddedemeyeceğini biliyordu.

Genç kızlar şarkılar söylemeye başladığı sırada, güçlü kollar onu, altın ve yakuttan bir paketmişçesine kaldırıp zenananın orta avlusuna getirmiş, büyük bir özenle oturtmuştu. Artık o andan sonra hiç kımıldamaması, hatta soluğunu bile tutması gerekiyordu. Artık yalnız tatlılık, kibarlık ve bekleyiş söz konusuydu.

Çevresindeki kadınlarla çocuklar acele ediyorlardı. Törenlerin baş sahibesi Rani Azize, kimi zaman tülü kaldırarak bu güzelliği seyretmelerine izin veriyordu. Kadınlar itişip kakışıyor, bağrışıyor ve hayranlıklarını belirtiyorlardı. Utançtan kıpkırmızı kesilen Selma, kendini bir panayırda, kendisine değer biçen at cambazlarının arasında sanıyordu. Üstelik kadınlar, kendisini gördükten sonra geleneğe göre, ayaklarının dibine altın atıyorlardı; atılan altın sayısının tek olması, kötü yazgıyı defederdi.

Selma, başı dönmesin diye gülümser gibi yaptı.

"Başınızı eğin, utangaç bir gelin gülümsemez!"

Rani Azize öfkelenmişti: "Bu küçük budala, onurumuzu lekeleyecek. Genç kızlıktan kadınlığa adım atarken mutlu görünmenin yakışıksız, mutsuz görünmenin de yeni ailesine hakaret demek olduğunu anlamıyor mu? Bunu yapmak zor değil ya!"

Sıcak iyiden iyiye bastırmıştı. Selma zorla soluk alıyordu; bu çığlıklara, itiş kakışlara, ter kokularına karışmış bu ağır parfüm kokularına dayanamıyordu artık, bayılacağını hissetti...

Ne kadar zaman baygın kalmıştı? Kendine geldiğinde, başı çatlayacak gibiydi, gözleri kararıyordu. Mide bulantısını yenmeye çalışarak gözlerini açtı: Birkaç metre ileride, tepesinde bir yıldız parıldayan kocaman gri bir kitle, zenananın kapısını tıkamış-

tı. Sessizlikte gri kitle sallandı, hafifçe eğildi. Kimsenin kendisine dikkat etmemesinden yararlanan Selma, duvağının bir köşesini araladı. Karşısında renk renk ipekli kumaşlarla kaplı, ayaklarında altın zincirler bulunan racanın fili duruyordu. Dizini bükerek ağır ağır eğilince, üzerindeki tahtırevanda, yüzü yasemin ve güllerle bezenmiş tülle örtülü uzun bir gölge ona yaklaştı.

...Emir!

Kadınlar genç racanın ayaklarına, nişanlısının yıkandığı sudan serpmişler, sonra saygıyla çekilmişlerdi. Hafif adımlarla gelip Selma'nın beklediği sedire yaklaştı ve ona dokunmamaya dikkat ederek yanma oturdu. Selma onu göremiyor ama kısık soluğunu duyuyordu. Acaba o da kendisi kadar heyecanlı mıydı?

Halk görmesin diye üzerlerine kırmızı, geniş bir şal örtmüşlerdi; bir kadın, başlarının üzerinde bir Kuran tutuyordu, ayak uçlarına bir ayna yerleştirilmişti. Bu aynada birbirlerini ilk kez göreceklerdi.

"...Yüzümdeki örtüyü açsınlar; onunkini de açsınlar diye bekliyor. Sonunda göreceğim onu. Neden korkuyorum?"

Selma'nın gözlerinin önünde, korkunç yüzler beliriyordu: Kocasının yüzündeki örtünün altında, sivilceli, çiçek bozuğu... bir canavar yüzü olmalıydı. Bunu hissediyor, biliyordu! Portresi mi? Onu ikna etmek için gönderilen sahte bir resimdi...

Bütün gücünü toplayarak örtüsüne uzanırken, eli ona hiç bu kadar ağır gelmemişti. Emir de bir işaret beklermiş gibi yüzünü açtı. Aynada, yakışıklı, yağız bir yüzle yaşlarla buğulanmış zümrüt yeşili bir çift göz belirdi.

Selma duaların sonunu işitmedi. Törenin bittiğini anlar anlamaz, iki kadın onu tutup tahtırevana, kocasının yanına oturttu.

Onları koruyan perdelerin arasından, şimdi davetlilerin geçtiğini fark etti: Süslü örtülerle donatılmış fillerin üzerinde, pırıl pırıl mücevherler içinde navablar* ve racalar; peşlerinde bayraktarları, mızraklı atlıları ve tören giysileri içinde hizmetkârla-

*) Navab: Hindistan'daki Müslüman hükümdarlara verilen ad. Ama Ud eyaletinde, Hindu hükümdarları için söylendiği gibi raca denmektedir.

rı; arkadan safkan atlarını gururla süren, taşranın dört yanından gelmiş küçük soylular. En sonda, sürek avındaki gibi kırmızı ceketler ve beyaz pantolonlar giymiş bir Hint orkestrası. Pudralı peruk takmış orkestra şefinin işareti üzerine davullar, ziller, flütler, gümüş trompetler ve gaydalar, uzak İskoçya'dan gelmiş seslerle yerli müzik karışımı, garip bir senfoni çalmaya başlamıştı. Alay, manzarayı kaçırmamak için koşuşturan kalabalığın alkışları arasında ağır ağır ilerliyordu. Genellikle en dokunaklı, gelinin sonsuza kadar baba evini terk edip kocasının evine gittiği andı bu. Ama Selma'nın baba evi yoktu; bu yüzden düğün alayı sembolik olarak saray bahçesinin çevresini beş kez dolaşmış ve kalkış noktasına geri dönmüştü.

Selma, filin üstünde, meraklı bakışlardan ve eleştirilerden uzaklaşınca, örtüsünü kaldırdı. Şaşkın, mutlu halde kocasına baktı. O da bundan yararlanıp bunaltıcı örtüden kurtulmuştu. Selma'ya suç ortağı gibi gülümsedi. Genç kadın sevince boğuldu: Onu anlıyor, bunun kendisi için ne kadar zor olduğunu biliyordu.

Fil durdu. Sonra yavaşça diz çöktü, üzerine bir merdiven dayadılar. Aşağıda bir grup nedime, dairelerine götürmek için Selma'yı bekliyordu. Selma kurtulmaya çalıştı, yürümek istiyordu. Ama arkasında duran Emir araya girdi:

"Geleneklere saygı göstermelisiniz!"

Aralarındaki ilk konuşma bu olmuştu. Selma bunu unutmayacaktı.

Zifaf odası çiçek yığınları altında kaybolmuştu. Gümüş tepsilere meyveler ve şekerlemeler piramit şeklinde konmuştu. Odanın dört köşesine konmuş buhurdanlıklardan, misk ve sandal ağacı kokuları yayılıyordu. Ortada, beyaz saten ve dantellerle bezenmiş yatak vardı. Hollywood filmlerini hatırlayan Selma, "tam bir aşk yatağı" diye düşündü.

Çevresindeki kadınlar telaşla gidip geliyorlardı. Sırtına beyaz bir kaftan geçirmişlerdi ve hayranlıklarını gizleyemedikleri kızıl saçlarını durmadan fırçalıyorlardı."Batan güneş ayı ku-

caklıyor" diyorlar, "gece parlayan yıldız kadar ak" tenini kastediyorlardı.

Gelin çoktan hazırlanmıştı. Yastıklara dayanmış bekliyordu. Emir neredeydi?

Yatağın çevresine oturan kadınlar pan çiğneyerek gevezelik ediyor, ara sıra oraya buraya konmuş çanaklara kırmızı artıkları tükürüyorlardı. Selma her seferinde sıçrıyordu: Buna hiç alışamayacaktı! Kadınlar gülüşüyordu. "Acaba alay mı ediyorlardı?"

Zaman geçiyordu. Bu büyük yatağın içinde neye benziyordu acaba? Aşağılanmıştı, dudaklarını sıktı. Üzüntüsünü belli etmeyecekti!

Bir saat geçti, sonunda Emir göründü. Ablası Rani Azize'nin yanındaydı, çözümlenmesi gereken acil bir sorun çıkmış... bu yüzden gecikmişti. Selma incinmişti. Kardeşinin üzerinde yeni gelinden daha çok etkisi olduğunu herkese göstermek için uydurulmuş acil bir sorun! Kadınlar, zifaf gecesi konusunda neşeyle şakalar yaparak çıktıktan sonra, hıçkırarak ağlamaya başladı.

"Ne oldu, canım?"

Emir, yatağın kenarında durup genç karısına endişeyle baktı.

"Hasta mısınız?"

Selma, başını yastıklara gömmüş, Selma hıçkırıyordu.

"Bir doktor çağırayım."

"Hayır!"

Kıpkırmızı kesilmiş, doğruldu. Demek hiçbir şey anlamıyordu!

Emir duraksadı. Ne yapması gerekiyordu? Selma küplere binmişti gibiydi. Onu kıracak bir şey mi söylemişti? Az önce tören sırasında, çok mutlu görünüyordu oysa. Ne olmuştu? Onu kollarına alıp sıkmak, teselli etmek istedi ama cesaret edemedi: Selma onu itebilirdi.

"...Bana neden öyle bakıyor? Üşüyorum. Beni kollarına alıp ısıtsa..."

Emir, "Ne budalayım?" diye düşünüyordu. "Zavallıcık, yalnızca çok korkmuş. Herhalde üzerine atılıp kocalık vazifemi ifa edeceğimi sanıyor... Ona saygı duyduğumu anlamıyor mu? Bana alışsın diye bekleyeceğim. Önümde zamanım var."

Yatağın kıyısına oturdu.

"Bugün çok yorucu geçti, uyumanız gerekir. Sizi rahatsız etmeyeceğim."

Selma hayretle ona baktı: "Alay mı ediyor yoksa? Acaba çekici değil mi? Oysa bu anı ne kadar da düşlemişti... Ne aptal! Ama yine de bunun bir aşk evliliği olmadığını biliyordu: Neyse, kendisini beğenmediğini açıkça belli etmişti!"

Omuzlarını cesaretle kaldırdı, aldırmaz bir tavırla atıldı:

"Gerçekten çok yorgunum. İyi geceler."

Yatağın öteki tarafına büzüldü. Emir iç geçirdi. En azından bir gülümseme, sevgi dolu bir söz, kibarlığının takdir edildiğini belirten bir işaret bekliyordu. Onu rahatsız etmemek için o da yavaşça uzandı. Hayran hayran resmine baktığı bunca aydan sonra, onun yanında olmayı ummuştu... Zifaf gecesinin böyle geçeceğini aklına getirmemişti.

3

Odanın perdeleri arasından güneş ışığı süzülüyor, yatağın çevresinde gölgeler sessizce oynaşıyordu.

Selma yarı uykulu:

"Anneciğim! Leyla Hanım mı?" diye mırıldanıyordu.

Fısıltılar, kısık gülüşmeler ona karşılık veriyordu; Selma yavaş yavaş hatırladı: Beyrut'taki pembe odasında değildi, dünden beri Hindistan'da... evli bir kadındı. Peki ama bu hizmetçilerin ne işi vardı burada? Neden onu Emir'le yalnız bırakmıyorlardı?

Kolunu bitkin bitkin uzattı, çarşafları yokladı.

"Emir!"

Tamamen uyanmıştı, doğruldu.

"Emir nerede?"

Kadınlar işaretleşerek, gülüşerek yaklaştı. Selma kıpkırmızı kesildiğini hissetti: Nasıl olup da boş bulunmuştu böyle? İstanbul'dayken bile kalfalar, düşüncesizliği yüzünden onu azarlamaz mıydı: "Sevincini olduğu kadar acını da dışa vurma, sakin ol," derler ve ona Hatice Sultan'ı örnek gösterirlerdi. Annesine duyduğu hayranlığa rağmen küçük kız, asil bir ruh için asaletin ruh güzelliğinden önce geldiğini düşünmeden edemiyordu.

Emir'in yokluğu onu endişelendiriyordu: Acaba kızmış mıydı? Ama yine de dün gece, ışıklar söndükten sonra yanına yaklaşmış ve yavaşça saçlarını okşamıştı. Bu hareketi, içindeki bütün kırgınlığı yok etmiş, derin derin iç çekerek başını kocasının omzuna dayamıştı. Uzun süre böyle kalmışlar, sessizlik içinde vantilatörün çıkardığı hafif gıcırtıyı dinlemişlerdi. Sonra da... uyumuş olmalıydı...

Ya Emir? Okşamayı sürdürmüş müydü? Acaba?.. Birden soluğu kesildi: Uyurken, acaba mümkün müydü?.. Elini gizlice çarşafın altına soktu, karnını, organını hafifçe yokladı; vücudunu endişeyle inceledi. Olağanüstü bir şey hissetmiyordu ama yine de... "Tanrım, çevremde dolaşan şu kadınlar ne kadar sıkıcı, bir şey olup olmadığına bile bakamıyorum..."

Hizmetçilerde utanma denen şey hiç yoktu. Selma'yı teklifsizce itip orasını burasını çekiştirerek, zifaf çarşafını ele geçirdiler. Çarşaf lekesizdi!

Hayret belirtileri, kırgın yorumlar, yan bakmalar. Kıpkırmızı kesilen Selma tuvalet masasına sığınmış, olanların farkında değilmiş gibi görünüyordu. Hizmetçiler, ellerinde kanıt, Rani Azize'nin dairesine doğru uzaklaştılar.

Utanç ve öfke arasında gidip gelen genç kadın sinirli sinirli, fırçanın, tarağın, parfüm şişesinin, pudra kutusunun yerini değiştirip duruyordu. Hakkında ne düşüneceklerdi? Kocasının hoşuna gitmediğini mi? Daha da kötüsü, bakire olmadığını mı? Öfkeyle tuvalet masasının dantel örtüsünü aldı ve farkında olmadan ince uzun şeritler halinde yırtmaya başladı.

"Apa, ne yapıyorsunuz?"

Zehra eşikte göründü, Selma'ya koştu.

"Ne oldu?"

Endişeli bakışlarla, çok hüzünlü zümrüt gözlere baktı. Neden?

"Emir nerede?" diye sordu Selma.

Rahatlayan Zehra gülümsemesini gizledi. "Demek buymuş! Şimdiden onu çok seviyor!"

"Her zamanki gibi saat altı ile sekiz arasında, sıcak bastırmadan atla gezmeye çıktı."

"Her zamanki gibi mi?"

Selma irkildi.

"Düşünmüştüm ki düğün gününde..."

Bakışları alev alevdi. Zehra şaşırıp kaldı.

"Bir erkek istediğini yapabilir..."

Şaşkınlıktan çok hayranlıkla bakıyordu Selma'ya: "Hakarete uğramış imparatoriçe tavrıyla bile ne kadar güzel!"

Zehra, fırtınayı yatıştırmak için atıldı:

"Neden benimle zenanayı dolaşmaya gelmiyorsunuz?"

Selma duraksıyordu. Buradan çıkmayı çok isterdi ama herkesin, şu lanet olası çarşaftan söz ettiğine inandığı için bunu göze alamazdı... Hayır, alaycı, acıyan, suçlayıcı bakışlarla karşılaşmaya cesareti yoktu...

Zehra kurnaz bir tavırla üsteledi:

"Davetlilerimiz sizi görünce çok sevinecekler. Rani Azize'nin dairesinin karşı kanadında oturuyorlar, haydi gelin!"

Selma'yı elinden tutup sayısız koridorlardan geçirerek, sarayın bilmediği bir bölümüne doğru sürükledi. Helezon biçimindeki basamaklarla çıkılan teraslar ve iç avlular, bir labirenti andırıyordu. Sonunda odalara bakan, sivri kemerli yuvarlak, geniş bir yapıya ulaştılar.

Odaların her birinde bir aile oturuyordu. Orada ne zamandan beri yaşıyorlardı? Saçları kınalı bu yaşlı kadınlar ve çocuklarla çevrili bu genç kadınlar kimdi?

Selma'nın ziyareti onlar için önemli bir armağandı: Çevresini alıyor, onu paylaşamıyorlardı. Büyük bir iş yaptıkları için

böbürlenen çocuklar, Selma'nın geldiğini her yana bildiriyordu. Yandaki odalardan, başka kadınlar sevinçle fırlıyor, raniye, dairelerinde çay ikram edebilme onuruna kavuşmak için aralarında tartışıyorlardı. Zehra olmasa, bir diplomat gibi, tartışmalara son vermeseydi, bunalan Selma, yüze yakın daveti kabul etmek zorunda kalırdı.

Ama genç kız onu sürükleyip götürdü. Her odanın önünde, içerdekilerin önemine göre uzun ya da kısa süre kalıyorlardı. Sedirde oturan bir akraba ya da soylu aileden biriyse, ancak o zaman içeri giriyorlardı.

Kadınlardan bazıları birkaç gün önce, düğün için gelmişti; ama çoğu aylar hatta yıllardan beri burada kalıyordu. Bir bayram nedeniyle gelmiş, sonra rahat edince kalmışlardı, doğulu insana göre ziyaret, onur vermek demekti. Ziyaret ne kadar uzun sürerse, verdiği onur o derece büyük olurdu. Bazıları, genellikle yaşlı hanımlar ya da dullar, ömür boyu kalırlardı. İlk zamanlar, evin hanımıyla konuşurken yakında gideceklerini söylerlerdi. Bunun üzerine rani gücenirdi. Burada rahat değiller miydi yoksa? Onlarla gereğince ilgilenilmemiş miydi? Raniye yaranmak için biraz daha kalırlardı. Birkaç ay sonra da ev halkından biri olup çıkarlardı: Çekip giderlerse, kadirbilmezlik, hatta hakaret etmiş sayılırlardı.

Yoksul akrabalarla çocukları da vardı. Burada kalmak onların hakkıydı. Malların bölüşülmediği bu hükümdar ailelerinde, mallar büyük oğula kaldığı için akrabalar tamamen yoksul ve yoksundu. Onların ihtiyaçlarını sağlamak racanın göreviydi. Oğullarını okutmak, kızlarına çeyiz düzmek ve istedikleri zaman bu sarayda onları barındırmak; çünkü Allah razı gelseydi, bu saray onların olacaktı.

Selma, sade ve kibar tavırlarıyla, bütün bu kadınlar için yeni bir raniden çok bir evlat gibi oldu Onu kucaklıyor, başını okşuyor, oturtmak için ısrar ediyorlardı. Ama Zehra yumuşamıyordu. Düzeni bozmanın âlemi yoktu.

Çayı yalnızca, oğlu Birleşik Eyaletlerin en büyüğünün hükümdarı yaşlı Karimpur Ranisi'nin ve bir de Emir'in sütannesi-

nin odasında içmeyi kabul etmişlerdi; güler yüzlü saf sütanne, bir anda Selma'nın gönlünü fethetmişti.

Gezinti dört saat kadar sürdü. Selma, kendisine nasıl davranması gerektiğini fısıldayan Zehra sayesinde, fazla pot kırmamıştı. Gerçekten de bu isimler, bu unvanlar, akrabalık dereceleri, eski dostluklar karmaşası içinde, kime daha çok saygı gösterileceğini, kime yalnız kibar bir gülümsemeyle karşılık verileceğini, kime yalnızca başıyla selam vereceğini nereden bilecekti?

Sonunda dairesine döndüğünde, bitkinlikten tükenmişti. Bunca sevgi gösterisi, bunca içtenlik yüreğini ısıtmıştı. Sevilmekten öyle hoşlanıyordu ki! Sürgünden beri bu duyguyu tatmamıştı...

Emir henüz dönmemişti. Zehra:

"Devlet işleri için çalışıyor. Şu anda işler biraz karışık," diye açıkladı.

Selma'yı yatıştırmak ama özellikle meraklandırmamak istiyordu. Ona, bütün Kuzey Hindistan'da, Kongre Partisi'nin kışkırtması yüzünden köylülerin, çoğu Gandi'nin komünist olarak gördükleri politikasına düşman olan büyük toprak sahiplerine karşı baş kaldırdıklarını söylemenin gereği yoktu.

Ama bugün devlet işleri, Selma'yı pek ilgilendirmiyordu. Her zamanki neşesi kaybolmuş, düğünün ertesi günü kocası onu terk etmişti.

Bütün öğleden sonra onu bekleyecekti. Öğle uykusuna geleceğine inandığı için yıkanmış ve özenle kokular sürmüştü; ama Emir, çay saatinde bile görünmedi. Çok üzülmüştü, okur gibi yapıyordu. Nerede olduğunu kesinlikle sormayacaktı.

Serin bir rüzgâr çıktı.

"Çıkalım Zehra, camileri ve imambaraları görmek istiyorum."

Yengesinin dindar olmamasından kuşkulanan genç kız sevinçle atıldı. Selma'nın kendisine neden kötü baktığını anlamadan, haremağasına buyruk verdi:

"Selim! Rani Azize'ye gidip hangi arabayı alabileceğimizi sor."

Arabanın hazırlanması için bir saat beklemeleri gerekti. Rani, prensesin isteğini "tuhaf" bulmuş ama herkesin işitebileceği şekilde, genç gelinden hiçbir şey esirgemek istemediğini söylemişti. Saraydaki on iki atlı arabadan -otomobiller yalnızca racanın izniyle kullanılırdı- boş olanını bulmak için, bin dereden su getirmeyi de ihmal etmemişti.

Sonunda çıkabildiklerinde, gün batmak üzereydi. Saraylar ve camiler altın rengine bürünmüştü ve kalabalık bahçıvan ordusunun yeni suladığı çimenler, mis gibi kokuyordu. Çiçek öbeklerinin ortasında, acayip hayvanlar şeklinde budanmış ağaçlardan oluşan koruluğun içinde, beyaz mermer çeşmeler ve ince sütun dizileri arasından birbirine geçilen köşkler, hiç gelmeyecek ziyaretçileri bekler gibiydi.

Araba yavaş ilerliyordu; Navab Tikka Han'la eşi Lal Baraderi'nin zarif türbelerini, Ud krallarının elçileri ve soyluları kabul ettikleri kırmızı taş sarayı, narin kubbeli küçük imambarayı ve sessiz bahçelerin ortasında, romantik bir sonatın notaları gibi sıralanmış köşkleri geçtiler.

Kolza tarlalarının ortasındaki bir tepenin üzerine kurulmuş Cuma Camii, kente egemendi. Manzaranın güzelliği ve sessizliğiyle büyülenen Selma, burada durup dua etmek istediğini söyledi.

"Bu imkânsız Apa, hakkımız yok."

"Dua etmeye hakkımız yok mu?"

"Girmeye hakkımız yok. Camiye yalnız erkekler gider. Kadınlar evde dua ederler."

Bu saçmalıklar da neydi? Selma arabadan atladı, peçesini düzeltti, yanlış yorumlara karşı dinini korumak isteyen bir mümin tavrıyla onu engellemeye çalışan nedimelerini itti. Halifenin torununun bir camiye girmesini engellemeye kalkışanlara haddini bildirirdi!

Kare şeklindeki büyük avluda kimse yoktu. Güneş batmıştı, saydam gökyüzü Selma'yı tatlı tatlı sarıyordu. İlk serinliği karşılayan kuşlar cıvıldaşıyordu. Bir yıldız parladı.

"La İlahe İllallah... Allahım, senden başka ilah yoktur, çünkü Sen Ezeli ve Ebedi olansın."

Selma diz çökmüştü. Bu güzellik, bu sessizlik karşısında, sık sık tekrarladığı kelimeler dökülüyor, onu nurla kaplıyordu. Yatışmıştı, bir dilekte bulunmadan içini döküyordu.

Yanı başında kımıldayan gölgeyi görmemiş, duymamıştı. Birden kolunun çekildiğini hissetti. Kocaman kara bir sinek yanında durmuş el kol hareketleri yapıyordu. Selma gözlerini kapadı: Huzura yeniden kavuşmak istiyordu. Ama öfkeli molvi bağırmaya başlamıştı.

Selma doğruldu: Bu eşek hangi hakla onun iç huzurunu bozardı?

"Susacak mısın, iblis? Bütün İslam ülkelerinde, camiler kadınlara açıktır! Peygamberimizin kızı Fatma'nın, Kâbe'de erkeklerle yan yana dua ettiğini bilmiyor musun? Yüce Muhammet'in izin verdiğini yasaklamaya nasıl cüret edersin, sefil?"

Afallayan molvi, bu beyaz şeytana, varlığıyla bu kutsal yeri kirleten bu kâfire bakıyordu. Ne bağırıyordu?

"Çevir, Zehra, her sözcüğü çevir!"

Öfkeden kuduran Selma, genç kızın kolunu çekiştiriyordu.

"Söyle ona: Bağnazlıkları, ikiyüzlülükleri, aptallıklarıyla o ve onun gibiler, dinimizi bilmiyorlar. Zaten ne hakla yaşıyorlar? İslam'da, Allah'la kulu arasında aracı yoktur, ruhban sınıfı yoktur. Tek yol gösterici, kutsal kitap ve Peygamberimizin sözleridir. Molviler, mollalar, imamlar, halkın bilgisizliğinden yararlanan sahtekârlardır!"

Bir haftadan beri dizginlediği öfkesi, sonunda haklı bir neden bulmuştu!

Selma öfkesinin tadını çıkarırken mosmor kesilen molvi, pes etmek zorunda kaldı.

Saraya dönünce, Selma raniye saygılarını sunmadan doğruca dairesine gitti; yanındakiler rezaleti haber vermek için aceleyle raniye koşmuştu. Odasında, Emir'i aşağı yukarı gezinirken buldu.

Öfkesini belli etmemeye çalışmasına rağmen sinirli olduğu görülen Emir:

"Neredeydiniz?" diye sordu. "Sizi bekliyordum."

"Ben de sizi bütün gün bekledim! Yalnızca bir saatliğine çıkmıştım."

Emir sustu; yeni bir gelinin yapması gerektiği gibi kendisini sabırla beklememiş olduğu için başkalarına karşı mahcup olmuştu. Ciddi sorunlarla ilgilendiğini söylemedi; bunlar, bir kadına anlatılacak şeyler değildi. Hem zamanını nasıl geçirdiğinin hesabını da vermesi gerekmezdi! Selma'nın sabırsızlığını, güvensizlik olarak yorumlamış, kırılmıştı.

"...Ona neden böyle söyledim? Azarlanmış bir çocuğa benziyor... Bütün gün onun hayalini kurdum, şimdi karşımda... ama ona hakaret ediyorum. Ah, ondan af dileyebilsem, ne kadar özlediğimi ona bir söyleyebilsem!"

"Geçen gece uyurken, öyle güzeldi ki!" diye düşündü Emir. "Çocuksu bir güzellik, buradaki kadınların esmer güzelliklerinden farklı." Bu tatlılığı, bu masumluğu bütün gece seyretmişti. Oysa şimdi öfkeliydi ve nedenini anlayamıyordu... Hintli kadınlardaki uysallığın tersine, Türklerin alıngan olduklarını söylemişlerdi... Ama bunda ne vardı sanki? Sadece sinirliydi, her şey onun için öyle yeni ki... Alışması için ona zaman tanımak gerek...

Belki de birbirlerine sarılacakları uzun bir gecenin hayaliyle işlerini bir yana bırakıp, genç karısıyla buluşmak için gelmişti. İstemeden ayağa kalktı.

"Yorgunsunuz, dinlenmeniz için sizi bırakıyorum. Yemeğinizi buraya mı getirsinler, yoksa sizi davet eden ablamın yanında mı yemek istersiniz?"

Çok şaşıran Selma: "Yine nereye gidiyorsunuz?" demek üzereydi. Kendini tuttu, dudaklarını ısırdı.

"Burada yiyeceğim, teşekkür ederim."

Emir çıktı. Kımıldamadan, bakışlarını kendisini Emir'den ayıran karşısındaki duvara dikti. İşleri berbat ettiğini hissetti, üzülmesinin yararı yoktu. Kavuşmaları neden bu kadar zordu?

"Zavallı prensesim, tapılası bülbülüm, bu barbarlar ne kadar ihmal ediyorlar böyle!"

Bayan Ghazavi, abartılı şekilde iç geçirdi. Bu evliliğin iyi gitmeyeceğini söylemişti! Daha ilk günden anlamıştı. Bir tren tutacak kadar bile parası olmayan bu insanların içinde bu sultan torununun ne işi vardı! Selma, Bayan Ghazavi'nin olayı büyüttüğünü, Hindistan'dan, özellikle de beyaz olduğu için hak ettiği saygıyı göstermeyen Hintlilerden nefret ettiğini biliyordu. Çoğu zaman onu sustururdu ama bu gece birinin kendisine acımasını istiyordu.

Odanın bir köşesinde ayakta durmuş, ellerini saygıyla karnının üstüne kavuşturmuş olan Zeynel onlara bakıyordu. "Bu deliyi buraya getirmek ne kadar yanlış! Dokunduğu her şeyi zehirliyor, güneşle ayı bile dövüştürür bu. Sultanı uyarmıştım... Ama Selma ısrar etti. Kızın zayıf noktasını bilen bu düzenci kadına bağlandı: Kızımız, hâlâ Osmanlı sarayının prensesiymiş gibi pohpohlanmaktan, övgülere boğulmaktan zevk alıyor. Dur denmezse, bu Ghazavi denen kadın sonunda başaracak: Evliliği bozup Selma'yı Beyrut'a geri götürecek. Buna izin vermeyeceğim; sultanım çok üzülür."

"Üçümüz, benim odamda yemek yiyelim."

Selma, Emir'i unutup eğlenmeye karar verdi. Gözetlenmekten ve dedikodulardan uzakta, ilk kez yalnız kalıyorlardı. Selma, Hindistan'a gelişinden beri kendini ilk kez özgür hissetti.

"Bu gece eğleneceğiz. Hüzünlü ya da ciddi olmak yasak!"

Bayan Ghazavi el çırptı.

"Yaşasın! İşte, cesur sultanım geri döndü!"

Sonra Rani Azize'yi taklit ederek konuşmasını sürdürdü:

"Ne yazık ki zavallıcık Sünni, oysa biz Şiiyiz..."

Üçü birden kahkaha attı. Lübnanlı kadın doğuştan taklitçiydi.

Akşam yemeği çok neşeli geçti. Eski günler anıldı, yolculuk planları yapıldı. Önce sultanı görmek için Beyrut'a gideceklerdi, sonra Paris'e! Artık para sıkıntısı olmadığına göre, Selma'nın

önüne zevk âlemi açılacaktı. Ya Emir? Canım, onu ikna ederlerdi: Selma büyülemek isterse, kim ona karşı direnebilirdi?

Kendini yeniden genç, tasasız hissediyordu; biraz önce neden mutsuz olduğunu bile anlamıyordu... Canı dans etmek, şarkı söylemek istiyordu.

"Bir piyano koydurtacağım. Müzik geceleri düzenleriz. Bu arada, Zeynel hemen gitarımı getir!"

Bu, Beyrut'taki Kristal adlı bir gece kulübünde, bir İspanyol gitarcının armağan ettiği ince, zarif bir âletti. Selma, hayallere dalmış, erkeklerin, güzelliğine övgüler yağdırdığı günlere geri dönmüştü. Ne kadar uzaklarda kalmış gibiydi o günler...

"Şarkı söyleyelim, hüznün canı cehenneme!"

Selma, ayakta, bir ayağını koltuğa dayayarak, biraz akort yaptı. Ardından sıcak, ahenkli sesi yükseldi. "İki aşkım var, ülkem ve Paris." Josephine Baker, Tino Rossi: Onları yalnızca sinemada görmüştü ama ikisinin de şarkılarını ezbere, her notasıyla biliyordu. "Ah, Katerinetta, güzelim, çi çi," sesi yumuşamıştı, "dinle, aşk çağırıyor seni, çi çi, şimdi neden istemiyorsun, ah...aaah, ah güzelim Katerinetta!" İki arkadaşı büyülenmiş, tempo tutup el çırpıyordu.

"Suss!"

Perdenin arkasında iki şaşkın yüz, raninin iki nedimesi göründü. Prensesin şarkı söylediğini görünce, gözlerine inanamamış gibi hayretle bakıyorlardı. Dehşet içinde, ona durmasını işaret ediyorlardı.

Selma alaycı bir tavırla yeniden başladı: "Ah, o zamanlar bir bilseydim, aaah, ah güzelim Katerinetta!"...

Kadınlar kaçmıştı. Selma'yı susturmak için iki tanesi daha geldi, sonra iki tanesi daha. Selma işi inada bindirdi, daha yüksek sesle söylemeye başladı: Bu gece içini boşaltmak istiyordu, bütün dünyaya meydan okuyabilirdi!

"Neler oluyor?"

Ses kamçı gibi şakladı. Selma durdu. Rani içeri girdi ve bakışlarını ona dikti.

"Eğleniyorum, ablacığım. Gitar çalıp şarkı söylemeye alışkınım. Bunda bir sakınca görmezsiniz herhalde?"

"Bana göre hava hoş. Ama çevremizdeki cahilleri de hesaba katmanız gerekir. Onlara göre müzik ve şarkılar, sefahat demektir. Bu işi meslek edinen kadınlar yapabilir -Lucknow sanata açık bir kenttir- ama sahibelerinin, bir raninin bunu yapması rezalettir!"

"İsterse rezalet olsun, kötü bir şey yapmıyorum ki."

"Kötülük, yerine göre değişen göreceli bir kavramdır. Yine söylüyorum: Burada şarkı söylemek ayıptır; onları şaşırtıyorsunuz. İnsanlar artık size saygı duymaz ve bu saygısızlık da Emir'e yansır, bu da... buna izin veremem."

Uyarı açıktı. Ya gitarınızı ya da evliliğinizi seçin.

Rani Azize yumuşamış göründü.

"Haydi, mantıklı davranınız. Yaşantınız değişiyor. Bunun büyük kazançlarından yararlanın ve bazı sakıncalarını kabullenin."

Selma'nın karşılık vermesine fırsat bırakmadan çıkıp gitti.

Zaten ne diyecekti ki? Raniden nefret etmesine rağmen, bu konuda haklı olabileceğini kabul etmeliydi. Ama bu evliliğin "büyük kazançları" derken, neyi kastetmek istiyordu? Parayı mı ima ediyordu? Ona karşı durmadan, durmadan kullanacakları silah bu muydu?

Gecenin neşesi uçup gitmiş, kimsede eğlenecek hal kalmamıştı. Selma dostlarını gönderdi. Tek isteği uyumaktı.

Rüya görüyordu... Yakışıklı kocası yatakta yavaşça yanına gelmiş, şakaklarına kaçamak öpücükler konduruyordu. O da kollarını açıyor, göğsüne sokuluyordu. Vücudu ne kadar yumuşaktı, ne güzel kokuyordu! Şimdi Selma'yı okşuyor, yanaklarını, boynunu, omuzlarını öpüyor, sevdiğini fısıldıyordu. Bir köpek yavrusu kadar hızlı ve yumuşak, diye düşünüyordu. Gülmek istiyordu. İnsan uyurken güler mi? O halde...

Gözlerini açtığında Emir oradaydı, üzerine eğilmişti, gergin yüzünü iki parlak çizgi aydınlatıyordu.

Karamsar bir meleği andırıyordu.

"Emir!"

Ellerini uzattı. Onu görüyor muydu? Gözleri garipti, yalnız kendilerini yansıtan aynalar gibi bulanıktı. Onu neden öpmüyordu? Neden böyle hareketsizdi?

"Emir, sev beni," diye mırıldandı.

Bununla neyi kastettiğini pek bilmiyordu, tek istediği kaygılarından kurtulması ve tatlı sözlerle ruhunda hissettiği şiddetin yatıştırılmasıydı.

İnce, uzun elleriyle boynunu yakaladı, parmakları boynunda gezinmeye başladı, sonra eller yavaşça aşağı indi, dantelleri araladı, göğüsleri sıktı, okşadı...

"Hayır!"

Selma bir sıçrayışta doğruldu. Göğsünde beş kırmızı çizgi vardı. Kocasına baktı: Bir deliyle evlenmişti!

Emir gözlerini kapadı. Yeniden açtığında, madeni parıltı yok olmuş, sıcak, sevecen bir ifade kalmıştı. Üzgün üzgün kekeledi:

"Bağışlayın beni, sevgilim, güzelliğiniz aklımı başımdan aldı. Ne zamandır rüyalarıma giriyorsunuz..."

Selma'yı kucağına aldı, sallamaya başladı, sonra çekinerek çizik yerleri yavaşça öptü.

"Bana kızmayın, bunlar, bende yarattığınız tutkunun işaretleri. Böyle bir ateşi pek az kadın yakabilir! Hem utanıyorum hem de çok mutluyum... Böyle bir mutluluğu hayal bile edemezdim."

Selma, uzun kirpiklerinin arasından onu seyrediyordu. Gerçekten üzülmüş gibiydi...

Okşayışların etkisiyle, yavaş yavaş gevşedi. Emir ona öyle büyük bir sevgiyle bakıyordu ki kuşkulandığı için utandı.

"Seni seviyorum," dedi gülümseyerek.

Emir, onu kaybetmekten korkuyormuş gibi kuvvetle kucakladı. Selma sevgiye susamıştı... Çocukken, kalfalar, üzerlerine atılıp onları öpücüklere boğduğu zaman onu azarlarlardı. Osmanlı sarayında böyle davranışlara izin verilmezdi. Babası, en iyi anlarında bile onun yanağını okşamakla yetinirdi; annesinin çocuklarını öpmesi bile fazlasıyla duygusallık göstermesi demekti.

Selma kendini yavaşça ırmağa, girdabın hafif çalkantısına bıraktı. Ilık bir rüzgâr çıkmış, buklelerini, geceliğini, karnını okşuyordu. Gece olmuştu, gözlerinin önünde yıldızlar dans ediyordu.

Keskin bir acıyla düşlerinden sıyrıldı. Emir üzerindeydi, gözleri kapalı ve yüzü gergindi. O da mı acı çekiyordu yoksa? Kurtulmaya çalıştı. Ne yapıyor? Neden hâlâ devam ediyor? Canı yanıyordu!

"Durun!" diye bağırdı.

Onu duymuyordu. Selma paniğe kapıldı. Yumruklar, tırmıklarla kendini saran kollardan kurtulmaya çalışıyordu. Emir onu fark etmiyor gibiydi. Selma tükenmiş halde kendini yastıkların üstüne bıraktı, acıdan çok şaşkınlıktan akan gözyaşlarını tutamıyordu. Hayatında ilk kez, güç karşısında boyun eğmek zorunda kalmıştı.

Emir, yığılıp kalırken bir inilti çıkarmıştı. Kendini kaybeden Selma, kendisini ezen bu iri vücudun altından kurtulmaya çalışıyordu. Tek düşüncesi, kaçmak, gidip yıkanmak, kanı, teri, bu pisliği yıkamak.

Emir'i itip banyoya koştu, bütün muslukları ardına kadar açtı, bu utanç derisini yüzmek istercesine, hırsla yıkanmaya başladı. Bunlardan sonsuza kadar temizlenebilecek miydi? Aşk denen şey bu muydu? Hayır, böyle olamazdı, bir kadını seven bir erkek, onu seyreder, onunla sevgiyle konuşur, her zaman yanında kalarak ne hissettiğini anlamaya çalışırdı. Selma yasaklanmış Fransız romanları okumuş, evli kadınların anlattıklarına kulak misafiri olmuştu, biliyordu.

Midesi bulanıyordu ama ağlama isteği duymuyordu.

Dinmek bilmeyen şu kan. Birden tiksindiği, çılgınca cezalandırmak, sakatlamak isteğine kapıldığı, bu acıya neden olan vücudunu yıkamaktan vazgeçmeyecekmiş gibiydi...

Ya ölürse? Ya geçirdiği bir kanamaysa? Ya Emir onu öldürmeye kalkışmışsa? Bu hoş düşünceye bir an kapıldı. Ne intikam olurdu hani? Ne güzel olurdu! Bembeyaz tabutunun başucunda annesi ağlıyor... Selma, onu ağlarken görünce yüreği

burkuluyor. "Bağışlayın beni, anneciğim, bunu kasten yapmadım..." Zavallıcıklar... ne acı çekerlerdi kimbilir...

Perdenin arkasından endişeli bir ses sordu:

"Sevgilim, rahatsız mısınız?"

"Hayır, hayır, geliyorum."

Çabucak biraz pamukla yarasını gizledi, temiz bir gecelik giydi. Yine de aşk dilenmeyecekti.

Emir yatağa yanlamasına uzanmıştı. Şehvetle gülümsüyordu, yarattığı acının farkında değildi.

"Mutlu musunuz?"

Selma, bakışlarını kaçırarak başını salladı. Emir bu hareketini utangaçlığına verdi.

"Yanıma gelin."

Onu yavaşça kendine çekti. Selma sesini çıkarmadı; bütün sinirlerini ve kaslarını kaybetmiş gibi uysaldı. Emir elini karnının üzerinde gezdirirken ürperdi. Onda arzu uyandırdığını sanan Emir, memnun memnun gülümsedi.

"Biraz dinlenmeme izin verin!"

Selma kızardı, kekeledi: "Şey, ben..."

Emir daha fazla güldü. Selma, onun bu kendini beğenmiş tavrından nefret etti.

"Bu güzel karın, bize güzel oğlanlar yapacak, değil mi?"

Büyük bir yorgunluk, hatta acı hissettirmeyecek kadar bir yorgunluk duydu. Artık ne olduğunu anlayacak haldeydi: Badalpur eyaleti için veliahtlar üretecek bir karındı... İsyan etmiyor, yalnızca kendisinin, Selma'nın bu noktaya nasıl geldiğini anlayamıyordu. Bir sis içinde, o eski 'benliği'nin, öç almak istercesine karşılık verdiğini işitir gibi oldu:

"Yakışıklı oğlanlar... ya da güzel kızlar."

Yanındaki erkek yeniden gülüyor.

"Eğer hoşunuza giderse kız olsun, ama daha sonra."

Bunun bir şaka değil, kesinlikle bir emir olduğuna emindi.

Büyülenmiş gibi belli belirsiz çekilen, sonunda uzayan bu gözleri ve incelip üçgen biçimini alan bu yüzü seyrediyordu

Selma. Birden çığlık attı; karşısında tehdit edercesine duran, Tanrı Kobra!

Kımıldayamıyor, kendisini içine çeken bakışı hissediyor. Dirense... Ta derinliklerine gizlense. Bütün gücünü toplayıp yumruklarını sıkıyor, gözkapaklarını indirmeyi başarıyor. Kurtuldu!

Uzaktan kulağına alaycı bir ses geliyor.

"Bitkin görünüyorsunuz, canım,. Çekilmeme izin verin."

Başını kibarca eğiyor. Raca gözden kaybolmuş.

Ya kobra? Düş mü görmüştü? Çıldırıyor muydu ne?

4

Bir sonsuzluk önsezisi, bir cehennem önsezisiydi bu...

Selma, iki hafta boyunca, altın ayaklı sedire oturmuş, akrabaların, dostların, komşuların ve mutluluğunu gözleriyle görmeye gelmiş sayısız meraklı kadının ziyaretlerini kabul etmişti. Düğünden önce kendisini görmüş olan kadınlar, onun ne kadar güzelleştiğini söylemeden duramıyordu: "Yüzü sapsarıydı; oysa şimdi bakın, gözleri parlıyor, yanakları pembe pembe, dudakları irileşmiş. Vücudu bile gelişmiş! Aşk gerçekten ne mucizeler yaratıyor! Yakışıklı racamız da bu konuda büyücüymüş hani!"

Gülüyor, şakalaşıyor, Selma'ya imreniyorlardı. İnce gümüş varaklarından çıkardıkları panı çiğnerken, bir yandan da mücevherleri, takıları üzerinde tek tek yorumlar yapılıyordu. Ger-

çekten bir yeni gelin, çeyizindeki en güzel, en ender parçaları sergilemek zorundaydı. Selma, kadınların doymak bilmeyen merakını gidermek için günde birkaç kez elbise değiştirmek zorunda kalıyordu.

Kendi zaferini kutluyorlarmış gibi kurumlanan Rani Azize, emirler veriyordu: Altın kaplamalı yaldızlı gümüş tepsiler üzerine sanatkâr elinden çıkmışçasına dizilmiş, üzerleri kremalı ve kakuleli ceviz tatlısı balaiki gilorian yığınları, helvalar, oğlak etiyle yenilen reçeller, düğün yemeklerine özgü çeşitli tatlılar vardı. Bu kadınlar, kendilerine yapılan yedi kez ısrardan sonra -Lucknow, bütün Hindistan'da kurallara en çok uyulan kent olduğu için gururlanırdı-, yemeye başlıyorlardı. Yüzlerindeki memnun ifadeden, saraydaki aşçıların ün kazanmakta ne kadar haklı oldukları anlaşılıyordu.

Selma, önünden geçirilen bu güzel şeylere imrenerek bakıyordu. Mutluluğa gark olmuş bir yeni gelinin, iştahı kalmadığı düşünülürdü.

Bereket bütün bu törenleri kısa kesmeleri gerekti; çünkü yakında, yas günlerinin başlayacağı Muharrem ayına gireceklerdi. 680 yılında, Peygamber'in torunu Hüseyin ve bütün ailesi, acımasız Yezid tarafından bu ayda öldürülmüştü. Şii Müslümanlar altmış yedi gün boyunca, Muhammet'in dini varisi olarak kabul ettikleri insan için yas tutacaktı -Sünniler, Peygamber'den sonra gelen üç halifeyi kabul ettikleri için onlara göre zorbaydılar.

Altmış yedi gün boyunca, eğlenceye, takılara, renkli giysilere yer yoktu, yalnızca cenaze alayları düzenlenir, toplantılarda acı çığırtkanları, herkesi ağlatır, Kerbela faciasını ve şehitlerin erdemlerini hatırlatırlardı. Lucknow, görkemli ve dokunaklı törenleriyle bütün Hindistan'da ünlüydü.

Bu yıl, "Birleşik Eyaletler" valisi Sir Harry Waig endişeliydi: Vali, Muharrem ayının, yasların en yoğunlaştığı 9 ve 10'uncu günleri, Hinduların ilkbahar şenliği Holi'ye rastladığı için, iki topluluk arasında çatışmalar çıkmasından korkuyordu.

Oysa Lucknow halkı hoşgörülüydü. Ciddiye alınan her şeyi aşırı bir iyimserlikle karşılarlardı; özellikle de politikayı. Hindistan'ı birkaç yıldan beri karıştıran ayaklanmalar, buraya kadar yayılmamıştı. Aslında birçok Müslüman, her yıldan farklı olarak, insanların birbirlerini duruma göre kırmızıya ve pembeye boyadıkları Hindu şenliklerine katılmalarını engelleyen bu kötü rastlantıya üzülüyordu. Aynı şekilde, kendileri için hem bir gösteri olan hem de büyük bir inanç kurbanına saygı gösterme fırsatı veren Muharrem törenini izleme olanağı bulamadıklarına üzülüyorlardı. Bu inancın, kendi inançları olmaması önemli değildi: Çeşitli dinlerin "aynı Gerçek'e giden farklı yollar" olduğuna inanıyorlardı.

Ama 1937 yılının baharında özerk eyaletlerde yapılan ilk seçimler, bütün ülkeyi ayaklandırmıştı; bu seçimler, Jahawarlal Nehru'nun Kongre Partisi'yle Muhammed Ali Cinnah'ın Müslümanlar Birliği'ni karşı karşıya getirdiğinden, en küçük bir olay, bir patlamaya meydan verebilirdi.

Bu yüzden Sir Harry Waig, 144 numaralı kararnameyi -silah ve sopa taşıma yasağı, polisin güçlendirilmesi, toplantı ve gösteri yasağı- yürürlüğe sokmayı kararlaştırmıştı. Dinsel törenleri yasaklamak söz konusu olmayacağına göre, onları denetim altında tutmak amacıyla aklına, ordu için tonlarca dikenli tel satın almak gelmişti; böylece iki topluluğun gösterilerini sınırlayacaktı. Danıştığı Hintliler de bunun zekice bir fikir olduğunu söylemişlerdi.

Sir Harry, yirmi yıldan fazla görev yaptığı Hindistan'ı iyi tanıyordu. Sıcağın, nemin ve özellikle sert bakışlı, bir deri bir kemik kalmış kalabalığın aksine, kendini şair hissettiği bir gece " imparatorluğun bağrındaki siyah inci" dediği bu garip ülkeyi seviyordu.

Lucknow'a atanması bir onur ve bir güven gösterisi sayılsa bile -Birleşik Eyaletler, Nehrular'ın kenti Allahabad ve büyük İslam üniversitesi Alighar'la birlikte Hint politik yaşamının merkeziydi- toplumsal hayattan tamamen uzaklaşması demekti. Sir Harry ve özellikle eşi Lady Violet, Bombay'ı, Delhi'yi

hatta Kalküta'yı üstün tutarlardı. Bu büyük kentlerdeki İngiliz toplumu, yerel özellikler taşısa da bir vatan köşesi oluşturmayı başarmışlardı ve -hatta akrabalık kurulan ve çoğu İngiliz üniversitelerinde yetişmiş Hintliler bile- nasıl söylemeli... onlar kadar koyu Hintli değillerdi!

Buna karşılık Lucknow, son derece "yerli" kalmıştı ve garipti ki bundan gurur duyar gibiydi. Sir Harry, İngilizlerin tahttan indirdiği "Büyük Moğol"un hükümdarı olduğu Delhi'nin yerini alan bu kentin, eskiden Kuzey Hindistan'ın kültür merkezi olduğunu aklına getirdikçe, daha fazla üzülüyordu. En gözde sanatçıların katıldığı görkemli şenlikleriyle ünlü, kenti boydan boya geçen ve biri altın, öteki gümüş anlamına gelen Ganj ve Yamna ırmaklarının adlarından esinlenerek "Ganj-Yamna" denen uygarlığın incisi olarak tanınan Lucknow, egemen Şii sınıfın desteklediği, Hindu ve Müslüman geleneklerinin kaynaşmasının bir simgesiydi.

Oysa bugün, racaları, navabları, amatörlerin yarıştıkları şiir geceleri ona parlak ve karamsar bir ün sağlamış olsa da, bir taşra kenti olmaktan ileri gidemiyordu.

Vali Beyefendi, müziğin uzayıp gittiği, doğaçlama şiirlerin tekdüze bir sesle okunduğu ve yalnız erkeklerin katıldığı bu toplantılara katılmıyordu.

Sir Harry, Hindistan'a ilk geldiği günlerde, hem meraktan hem de vatandaşlarını gülümseten bir iyi niyet gösterisinde bulunmak için ilgi göstermişti. Ama Urduca'yı iyi bildiği halde, bu şiirlerden hiçbir şey anlamıyordu; kullanılan deyimler ona barışık geliyor, imgeleri hiçbir şey anımsatmıyor ya da gülünç görünüyordu. Müzikse, uykusunu getiriyordu...

Ama en önemlisi, Hindistan'ın zevklerini, geleneklerini, çıkarlarını, yaşam biçimlerini anlamaya çalışarak dostluklarını ve saygılarını kazanamayacağını anlamıştı. Yüz elli yıldan beri sömürge oldukları için mi, zaman zaman sezdirmeden baş kaldırsalar bile, Batı yöntemlerini ve değer yargılarını takdir ediyorlardı? Yoksa bu yabancıların, binlerce gelenekle başka türl-

lü düşünecek şekilde beslenen ruhlarının en derin yerlerinde ne fırtınalar estiğini anlayamadıkları için mi?

Herkes kendi yerinde kalsın! Hint toplumunun, uğruna her zaman savaştığı ilke buydu!

Bunun en iyi göstergesi, ne yaparsa yapsın hiçbir Hintlinin kurtulamayacağı kast sistemiydi. Sir Harry, bu "kaderciliği" anlamaktan vazgeçmişti. Soylu bir kasttan doğmak, rahip ya da savaşçı olmak, ya da parya olmak, kutsal Veda yazılarına göre, bir başka hayatta yapılanların bir sonucuydu ve bu yüzden adildi. Buna baş kaldırmak günahtı ve bir solucan ya da bir hamamböceği gibi yeniden doğma lanetiyle karşılaşırdı insan. Buna karşılık paryalığı gereğince yaşamak, ayıbı ve yoksulluğu kabul etmek, dünyaya yeniden gelişte daha iyi bir kasta geçmenin garantisiydi.

Bu durum Hint zihniyetine öylesine kazınmıştı ki yüzyıllar boyu Müslümanlar -İslam dini, Hıristiyanlık gibi eşitlik temeline dayanmış olsa bile- bundan etkilenmişti; onlarda da fatihler gibi soylu Asraflar ya da aşağı tabakadaki din değiştirmiş Hindular gibi Asraflar vardı.

Genç Harry Waig'in idealizmi ve demokratik düşünceleri, Hindistan'da kesinlikle geçerli değildi ve Vali Sir Harry Waig, sonunda bunun daha iyi olduğunu düşünmüştü: En azından bu durum, patlaması için her türlü nedeni olan bir toplumda istikrarı sağlıyordu.

Herkes kendi yerine. Majestelerinin bir memurunun bir Hintliyi anlamaya çalışması boşunaydı, aynı şekilde efendinin de köleyi anlamaya çalışması boşunaydı. Boşuna ve tehlikeli. Ama yine de herkesin, kurallarını ve sınırlarını bildiği "dostlukların" kurulmasına engel değildi bu durum. Tanrı'ya şükür bu "görgü kurallarını" benimseyen yüksek sosyetedeki Hintli sayısı çoktu!

Sir Harry, iş ve resmi davetler dışında yerlilerle kişisel ilişki kurmaktan kaçman meslektaşlarının tersine, Lucknow'da önemli ilişkiler kurduğu için övünüyordu. Açık fikirliydi, bu ırkçılığa kızıyordu, oysa tenlerinin rengi dışında, onların Hint-

li olduklarını anlamak çok zordu. Bunların çoğu İngiltere'de öğrenim görmüştü, büyük toprak sahiplerini birleştiren Ulusal Tarım Partisi başkanı ve görkemli kaplan avları düzenleyen iyi insan, Cehrabat Racasıydı; yemeklerde yalnız Fransız şampanyası sunan Sarpur Racası, parlak zekâlı, hem yasama meclisine seçilerek hem de bir Osmanlı prensesiyle evlenerek ki başar yakalayan genç, Badalpur Racasıydı.

Vali Hazretleri piposundan uzun bir nefes çekti: "Şu Emir ne tip ama! Onu davet etmeliyim, karısını tanımak için sabırsızlanıyorum..."

Karanlık sokaklara giren tahtırevan, taşıyıcıların hızlı, esnek adımlarına göre hafifçe sallanıyordu. Selma, kenarları damla şeklinde simle işlenmiş siyah perdelerin arkasından bakıyordu. Bu gece Muharrem ayının dokuzuncu gecesiydi, Hüseyin'in ve Kerbela'daki son savaşçıların ölüm yıldönümüydü. Kentin yarısından çoğu, hatırlamak, ağlamak, dua etmek için büyük imambaraya doğru koşuşturuyordu. Çevredeki kasaba ve köylerden de binlerce dindar gelmişti. Çünkü Hindistan'ın hiçbir yerinde Muharrem, İran asıllı Ud hükümdarlarının 1724 yılında başkent yaptıkları Şii Müslümanlarının merkezi olan Lucknow'daki kadar şatafatlı ve coşkulu kutlanmazdı.

Büyük imambaraya birkaç yüz metre kala, kalabalık öyle yoğunlaşmıştı ki taşıyıcılar zorunlu olarak durdular. Taşıyıcılar, bağırışlar, çığlıklar, tekmeler ve dirseklerle kendilerine bir yol açmaya çalışmışlardı ama bu gece her zamanki geçiş üstünlüğü para etmemişti: İster raca ol, ister saka ol, sen de diğer müminler gibisin. Yanlarında bulunan ranileri ve soylu begüm gibi yürüyeceklerdi...

Bu fırsata çok sevinen Selma, aşağı atlamaya hazırlanırken, endişeli bir ses ona gerçeği hatırlattı:

"Prensesim, burkanızı alın!.."

Begüm Yasemin tam zamanında yetişmişti. Ne rezalet olurdu ya! Orada, bütün erkeklerin arasında, yüzünü gösterecekti! Hem sıkılmış hem içerlemişti.

"Unutuvermişim, alışık değilim de..." diye geveledi.

Arkadaşı gülümsedi:

"Çabuk alışırsınız, özellikle de burkamızın bir özgürlük aracı olduğunu anlayınca."

Yalnız göz kısmı parmaklık biçiminde açık bu siyah ipekten hapishane mi özgürlük aracıydı? Bu tuhaf kadın ne diyordu?

Begüm, Selma'yı elinden tuttu.

"Bana güvenin. Bu yeni hayatın size ne kadar zor geldiğini biliyorum ama size yardım etmek için buradayım. Dost olur muyuz?"

Selma'ya ısrarla bakıyordu. Griye çalan mavi gözleri, esmer yüzüyle zıttı. Güzel miydi? Ne olursa olsun etkileyiciydi. Otuz beş yaşlarında, uzun boyluydu; evlenir evlenmez tombullaşan buranın kadınlarının aksine inceydi: öyle etkileyiciydi ki Selma, büyüleyici mi yoksa ürkütücü mü olduğuna karar veremiyordu. Kocasının en iyi arkadaşının karısıydı.

Taşıyıcılar, uçsuz bucaksız avlunun eşiğine gelinceye kadar vücutlarıyla siper oluşturmuştu. Kara dalgalar bu kutsal yerde ikiye ayrılıyor, kadınlar ve erkekler dua etmek için ayrı yerlere gidiyorlardı. Dipte, her yanı ışıl ışıl yanan imambara yükseliyordu. Yüzlerce kemerle bölünmüş cephesi, altın avizeler ve kristal şamdanların ışıklarıyla pırıl pırıldı. Yılda bir kez bu dev türbe, uyuşukluğundan sıyrılıyor; şehitlerin ve ölümün zaferini kutlamak için tozu alınıyor, parlatılıyor, kralların taç giydikleri günkü gibi süsleniyordu.

"İmam Hüseyin! İmam Hüseyin!"

Yas tutan kalabalıktan, bir hıçkırık gibi boğuk, bir savaş çığlığı kadar ateşli sözler yükseliyordu. Yavaş yavaş hızlanan, coşan, boşalan bir hareketle aynı anda sıkılmış yumruklar göğüsleri dövüyordu; vücutlar soluk soluğa kalmış, yüzler vecd içinde, birden boşalıveren tutku...

"İmam Hüseyin! İmam Hüseyin!"

Dalgalar halindeki haykırış hızla yükseliyor, döne döne minarelerin şerefelerine kadar çıkıyor, oradan yıldızlara ulaşarak gönüllerde taht kuruyor. İpek halılara basarcasına kor

ateşler üzerinde yürüyen tövbekârlar, imanın mucizesini sergiliyor; halk soluğunu tutmuş, büyülenmiş.

Yüksekteki minberden sessizliği sağlayan molla, topluluğu avucunun içine alıyor. Güçlü bir sesle, Peygamber'in torununun son anlarını, son savaşı, kahramanlığı, binlerce yaradan fışkıran kanı, mızrak darbesini, son işkenceyi, dehşeti anlatıyor... Mollanın ağzına bakan kalabalık iç çekiyor, inliyor, hıçkırıyor, tıkanıyor. Molla onları yatıştırıyor, sonra yeniden coşturuyor, acının son mertebesine ulaştırıyor.

Karalar örtülü develer görünüyor. Ne büyük yoksulluk! Bunlar, şehitler kervanının develeri: Bütün erkekler ölmüş; altı aylık bir bebeğe bile acınmamış ve kadınlar, Peygamber ailesinin kadınları da tutsak alınmış...

"Ya Hüseyin!" Boğuk, yabanî sesler yeniden işitiliyor; yumruklar göğüsleri yaralıyor, tırnaklar ete geçiyor, acıklı sahne doruk noktasında - hiçbir acı bunun kadar büyük olamaz...

Selma bütün gücüyle direndi. Önce küçümsedi: "Şiilerin çılgınlığı işte, saçma, isterik şeyler! Bereket versin biz Sünnilerde böyle şeyler yok." Sonra alay etti: "Fransız dostlarım beni bir görse!" Önleyemediği titremeye karşı koymak için Beyrut'taki neşeli anları hatırlamaya çalıştı, aklından gülünç şeyler geçirdi, işi saygısızlığa kadar vardırdı. Ama işe yaramıyordu. Seller gibi akan gözyaşlarını tutamıyordu. Neden ama neden? Hüseyin'den ona neydi! Ona hiçbir zaman büyük saygı duymamıştı; halkın bu kadar yücelttiği kişi İsa ya da Buda olsaydı, herhalde ancak bu kadar ağlayabilirdi... Artık kendini tutmaya çalışmadı... düşünmeyi bir yana bıraktı, heyecan kaplamıştı her yanını, mantığını alıp götüren bir heyecan. Artık kendini yabancı hissetmiyordu, bu kalabalığın bir parçasıydı, çırpınan bu büyük kitlenin içinde erimiş, huzur içinde uzaklara sürüklenmişti.

Tan ağarıyor, bitkinlikten sararmış yüzleri aydınlatıyordu. Şölen bitmişti, yeniden başlamadan önce, birkaç saat gidip dinlenmek gerekiyordu.

"Canım, dışarı çıkmanız söz konusu bile olamaz. Geçen gece farklıydı; karanlıkta kimse tanıyamazdı sizi. Ayrıca bırakmamın nedeni, yanınızda Begüm Yasemin'in bulunmasıydı. Akıllı bir kadındır, onun yanında, başınıza herhangi kötü bir şey gelmez. Oysa bugün, ne o ne de sosyeteden bir kadın sokağa çıkamaz."

"Ama geçit töreni çok görkemliymiş, galiba!"

"Öyle, Eyalet prensleriniki, özellikle bizimki şahane; ama gösteri, onların arkasından ortaya çıkan vahşiler güruhu, ilkel yaratıklar tarafından bozulur. Ama gerçekten istiyorsanız, ana verandaya gidip rahatça oturun: Cumbanın kafeslerinin arkasından, her şeyi rahatça görebilirsiniz. Ablam herhalde yanınızda olur. Nedenini anlamasam da, kadınların kan görmekten zevk aldığını sanıyorum."

Selma'nın karşılık vermesine fırsat kalmadan, raca çekilip gitti. Selma omuz silkti; geçen gece ağladığını görmüş olsaydı, onu herhalde deli sanırdı! Ne şaşırtıcı yaratık! Halkını coşturan şeylere karşı gerçekten bu kadar ilgisiz mi, yoksa öyle mi görünmek istiyor?

Veranda, Rani Azize'nin nedimeleriyle dolmuştu. Sabahın ilk saatlerinden itibaren, töreni kaçırmamak için doluşmuşlardı. Bakışları parlayarak iştahla bekliyorlardı... Selma raniden kaçmak isterdi ama onun yanındaki şeref köşesinde oturmak göreviydi; rani siyah giysileriyle görününce, bakışlarıyla yaptığı çağrıya uymaktan başka çaresi yoktu.

Uzaktan davulun çaldığı yas havası işitiliyordu. Koyu renk takımlarla donatılmış filler, toz bulutu içinde ilerliyordu; sırtlarındaki bayraktarlar, eyalet bayraklarını ve savaş alanında kazanılmış ve saygıyla kuşaktan kuşağa geçmiş sancakları yarıya indirmişlerdi.

Arkadan, salınarak yürüyen develerin üstünde sallanarak, Kuran ayetlerinin işlendiği ve üstünde bronzdan açık bir el bulunan kutsal sancakları taşıyan süvariler geliyordu. Hüseyin'in üvey kardeşi Abbas'ın, askerlerinin susuzluğunu gidermek üzere su aramaya gittiği için kesilen iki eli miydi? Yoksa beş Şii

büyüğünü, Hazret-i Muhammet'i, kızı Fatma'yı, damadı Ali'yi ve iki oğlu Hasan'la Hüseyin'i simgeleyen beş parmak mıydı? Bunu kim bilebilirdi ki? Hem zaten koşuşturan halkın coşkusunda bunun ne önemi vardı?

Bir renk cümbüşü: Kırmızı ceketleri, kara muslin sarıklarıyla bandocular. Tek sesli, tekdüze, ısrarlı ölüm ezgilerini çalarak, Hüseyin'in, tek başına bile görkemli biçimde ilerleyen, tüyleri kan içinde, başı eğik, yorgun, umutsuz atı Zulzinah'a yol açıyorlardı. Heyecanlı kalabalık, imamın son yoldaşına dokunmak için harekete geçti; Hüseyin'in Kerbela'daki mezarının renkli mumdan ve yaldızlı kâğıttan yapılmış örneğini, *tazzia*ları görmek, onlara dokunmak, katledilen çocuğun kanlı beşiğini ve şehitlerin kanlı sandukalarını tutmak için itişip kakışıyorlar, birbirlerinin üzerlerine çıkıyorlardı. Onların can çekişmelerini hissetmenin, fedakârlıklarının bilincine varmanın coşkusu içindeydiler... Müminler, kahramanların ölümünü temsilî olarak anlatıyor, göğüslerine vurarak inliyorlardı.

Sıra tövbekârlardaydı; yetişkin erkekler, delikanlılar, çocuklar... Bellerine kadar çıplak, ellerinde, halkalarına yeni bilenmiş sivri kamalar takılmış beş sıra zincirden oluşan kamçılar tutuyorlardı.

Verandanın önünde durdular. Halk:

"İmam Hüseyin!" diye bağırdı.

"Ya Hüseyin!" diye karşılık verdiler.

Zincirler bir anda çıplak sırtlara indi, kamalar etleri yardı, kan fışkırdı.

"Ya Hüseyin!"

Sözlerin ritmine göre kendilerini gittikçe daha hızlı kamçılıyorlardı. Yaralar daha derinleşiyor, kan, bacaklara doğru akıyor, asfaltın üzerinde kara birikintiler oluşturuyordu.

"Ya Hüseyin!"

Bir adam yarı baygın, yığılıp kaldı, sonra çocuk denecek yaştaki bir başkası. Hemen orada hazırlanan sedyelerle alıp götürdüler. Darbeler daha hızlanmıştı. Tövbekârlar hırsla, soluk soluğa kalmış, kendilerine vuruyor, acılarına aldırmadan,

bedenlerini yok etme çılgınlığı içinde Vahdet-i Vüvud'a ulaşacakları en üst mertebeye ulaşmaya çalışıyorlardı.

Hiç durmayacaklar mıydı? Selma iki büklüm olmuş, sinirleri gerilmiş, bakıyor, bakışlarını bir türlü ayıramıyordu. Ağzında kan tadı vardı, içi bulanıyordu, bayılacak mıydı yoksa? Yanında duran rani aldırmadan, bir fincan çayı yudumluyor, nedimeleri de meyve ezmesi ve şeker atıştırarak gösteriyi seyrediyordu. Selma ayağa kalktı, çıkmak istiyordu. Rani başını bile çevirmeden kararlı bir hareketle kolundan tuttu, onu zorla oturttu.

"Henüz bitmedi. Sonuna kadar her şeyi seyretmek gerekir."

Bunu, emir verir gibi söylemişti, gözleri yarı kapalıydı, dudaklarında garip bir gülümseme vardı.

Dışarıdaki halk susmuştu. Tövbekârlar, soluk alıp yaralarını silmek için sendeleyerek geri çekilmeye başlamışlardı; sonra, şekerleme yerken onları merakla izleyecek başka kadınların bulunduğu başka verandaların önünde, bu üzücü gösteriye yeniden başlayacaklardı.

"İmam Hüseyin!" Artık bir zafer ya da savaş çığlığı değil, bir mırıltı, saygılı ve ürkek bir iç geçiriş vardı. Kılıçlarını kaldırmış bir grup adam göründü. Dua ederlerken, kalabalık susmuştu.

"Sezar, ölmek isteyenler..."

Selma öfkeyle başını salladı: Bu cümle neden aklına takılmıştı?

Kılıçlar bir anda kafalara indi, saçlı deriyi kesti; kan gözlere, burunlara doldu, kör etti, boğdu. Kollar sessizlik içinde yeniden kalktı, yeniden indi; kan gölü derinleşti. Yüzlerde, dışarı fırlamış gözler belli belirsiz fark ediliyordu. Kılıçlardan biri kaydı, bir kulağı alıp götürdü, kara bir delikten bir kızıllık fışkırdı. Taş kesilen kalabalık, soluğunu tuttu. Üçüncü kılıç darbesinde, adamlardan biri, yüzü toprağa dönmüş, başı parçalanmış halde hareketsiz kaldı.

Tiz düdük sesleri duyuldu. Haki üniformalılar, kalabalığı yararak ileri atıldı, sersemlemiş, uysallaşmış adamlara kelepçe takarak, halkın tepkisine fırsat bırakmadan, askeri araçlara tıktılar.

"Bunu ummalıydık," dedi Rani. "Hükümet bunu yasaklamıştı; her yıl bir sürü insan ölüyor. Ama ölmek isteyenlere yasak işler mi?"

Kendini tamamen kaybetmiş olan Selma, telkâri kakmalı tükürük hokkasına kusmaktaydı..

"Bu gece bizi davet etmek ne saçma fikir! Sir Harry, bunun büyük yas olduğunu bilmiyor mu?"

Tuvalet masasına oturmuş olan Selma pudralanıyordu, gözlerini boyamış, dekoltesine koku sürmüştü. Kuş gibi hafiflemişti. Evlendiklerinden bu yana ilk kez dışarı çıkacaktı!

Kaçıncı kez kravatını bağlamaya çalışan Emir:

"Belki de bu, İngiliz mizah anlayışıdır," dedi.

Bu gece Avrupalılar gibi giyinmeye karar vermişti; çünkü resmi bir davet değil, dostlarla yenecek bir akşam yemeğiydi ve bu kılıkta daha rahat ediyordu. Buna karşılık Selma, kalın Benares ipeğinden mavi bir sari giymişti. Ne kadar şatafatlı olsa da garara fazla geleneksel bulunuyor, neredeyse modası geçmiş sayılıyordu. Büyük kentlerde, çağdaş Müslüman kadınlar zaten bu kıyafeti artık bırakmış, Hindu kıyafetleri giymeye başlamıştı. Böylece çağdaş ve laik bir insan olan Emir'in takdir ettiği geniş görüşlülüğü sergiliyorlardı. Büyük bir parkın içinde, ışıklar içindeki valinin konutu göründü.

Yol boyunca, esmer yüzlerinin tek çizgisi bile kımıldamayan sarıklı muhafızlar dizilmişti. Bunlar, *sipaye* adı verilen, İngiliz ordusunun yerli askerleriydi. Sipayeler, 1857 yılında burada, Lucknow'da başkaldırarak İngiliz garnizonlarını kılıçtan geçiren ve böylece ülkenin kuzeyini yakıp yıkan savaşları başlatanların soyundan geliyorlardı. Selma, anlamsız yüzlerine göz ucuyla bakarak, "Acaba ne düşünüyorlar?" diye düşündü. "Kime bağlıdırlar? Bütün Hindistan'ın bağımsızlık çığlıkları attığı bugün, 1937 yılında, İngiliz komutasına nasıl bağlı kalabiliyorlar?"

Bu konuda Sir Harry hiç kuşku duymuyordu.

"Bu adamlar bize çok bağlıdır. Zaten Hintliler barışseverdir." Sonra alaycı bir gülümsemeyle ekledi: "Savaştıkları zaman, kendi aralarında savaşmış olurlar."

Selma, orada bulunanların karşı çıkmayışlarına şaştı. Gülüp geçmişlerdi. Selma onlar adına utanç duydu.

Bununla birlikte gece iyi başlamıştı: kaz ciğeri, beyaz şarap, Burgonya şarabıyla pişirilmiş sülün. Vali Hazretleri ne ikram edeceğini iyi biliyordu, ayrıca çok kibardı! Selma, erkeklerle birlikte olmanın, özellikle bakışlarında hayranlık pırıltıları görmenin ne kadar keyif verici olduğunu unutmuş gibiydi. Kendini yeniden kadın olarak hissediyordu.

Konuşmaya neden politikayla başlanmıştı ki? Birkaç saniye önce zeki ve çekici bulduğu Sir Harry, şimdi ona kibirli ve ukala geliyordu. Muharrem'den söz ettikleri şu anda ve oradaki Müslüman racaların yanında, yalnız Şiileri değil bütün İslam alemini bağnazlıkla suçlayabiliyordu!

Bir viskinin menşeini bir İskoç'tan daha iyi bilmekle övünen Cerabad racası, herhalde ona karşı çıkacak değildi: ama ya Dilvani Racası, ya Sahrapur Navabı? İngiliz geleneklerini en küçük ayrıntısına kadar içlerine sindirmiş olmalarına karşın, eşlerini yine de purda altında tutan bu kusursuz centilmenler, canları sıkkın, susuyorlardı.

"Ya siz Emir, siz mantıklı birisiniz, bu konuda ne düşünüyorsunuz?"

"Sir, halkımız okumamış, bu yüzden dinine çok bağlı. Tutunacak başka şeyi yok... ya da şu son yıllara kadar yoktu."

Emir sustu. Daha fazla açıklamaya ne gerek vardı?

İki erkek bakıştı. Vali duraksadı, işi şakaya almaya çalıştı.

"Azizim, bağımsızlık isteyenler size benzemiş olsaydı, ülkelerimizin dost kalacağından, aynı çıkarlara, aynı ideallere sahip olacağımızdan emin olarak, tereddüt etmeden çekip giderdik. Ama milliyetçi denilen hareketin başını çeken gözüdönmüşler yüzünden, halkınızı kendisine karşı korumak görevimizdir."

Emir başını hafifçe eğdi.

"Sayın Vali, bu ne yücegönüllülük."

Masanın ucunda şirvani giyen tek erkek olduğu için Selma'nın dikkatini genç bir adam, araya girdi:

"Sir, Hintlilerle Müslümanlar arasındaki çatışmaları önlemek için aldığınız önlemlere hayran kaldık. Ama iki gün sonra Hıristiyanların Paskalya'sı başlayacak, bunu düşündünüz mü? Onlar da törenlerini dikenli tellerle çevrili yerde mi yapacak?"

Aşırı kibar ve masum bir tavırla konuşmuştu.

Vali kıpkırmızı kesildi.

"Bununla ilgisi yok," dedi sertçe.

Selma dudaklarını ısırıyordu. Masanın ucundaki adama bakarak gülümsedi, sonra tatlı bir sesle kendini kavganın ortasına attı:

"Ekselans, İspanya'da, tövbekârların sokaklara dökülüp, burada Hüseyin'in ölümünü andıkları gibi, İsa'nın ölümünü anmak için kan çıkana kadar kendilerini kamçıladıkları doğru mu?"

Sir Harry, öfkeyle kekeledi.

"Her şey... ayrıntılarda gizli, prenses. Korkarım bu nokta gözünüzden kaçıyor."

Tartışmaya son vermek için harika bir yol! İngiliz soğukkanlılığının kaynağı da buydu işte; üstünlüğünden öylesine emindi ki tartışmaya yer bırakmıyordu. Bir Fransız olsa -Selma, Beyrut'taki tanıdıklarını düşündü -, kükrerdi. Kendinden fazla emin olmadığından ikna etmeye çalışmak için mücadele ederdi, belki gülünç duruma düşerdi ama daha sempatik olurdu...

"Son polo maçını nasıl buldunuz peki?"

Polo mu... Öyle ya, yavan şeylerden söz ederken, akıllarına gelmemişti. Birden herkes canlanıverdi; vali de öfkeli tavrını unutmuştu.

Yemek sona ermişti. Geleneklere göre beyler puro içmek için çekildi, hanımlar da Lady Violet'nin papatya çayı ikram ettiği küçük salona geçtiler.

Ev sahibesinin dışında, hanımlardan hiçbiri, Fransız aksanıyla konuşan ve valinin çok saygı gösterdiği bu büyüleyici kadının kim olduğunu bilmiyordu. Ona "prenses" denmesi, ilginç

bulmaları için yeter de artardı bile. Burada fazla eğlence olmadığından, onu davet etmek şarttı!

Diğerlerinden daha yürekli ve meraklı olan ufak tefek, sarışın bir hanım atıldı:

"Prenses -bu sözcüğü söylemek ne hoştu!- Fransa'dan ayrılalı çok oldu mu?"

Selma ona baktı.

"Fransa'ya hiç gitmedim ki ben."

Onların şaşkınlığını görünce, ekledi:

"Aksanım yüzünden olacak. Aslında ben Beyrut'ta okudum."

Hanımlardan biri iç çekti:

"Ah Beyrut! Doğu'nun Paris'i! Fransızlar bu kenti gerçekten de uygarlaştırmayı başardı. Babanız beyefendi herhalde yüksek bir memur, bir diplomat ya da subaydı?"

Selma, bu konuşmanın nereye varacağının pek farkında olmadan:

"Babamın, atlarıyla ilgilenmek dışında hiçbir şey yapmadığını sanıyorum," diye karşılık verdi.

Hanımlar onayladı, herhalde... bir prens...

"O yalnızca damattı, sultan olan annem."

Damat, sultan? Yolunda gitmeyen bir şey var, bizimle alay ediyor!..

"Öyleyse Fransız değilsiniz galiba?

"Değilim tabii; Türküm ben."

Türk! Dudaklar, küçümseme ifadesiyle büzüldü. Bir Türk! Bizi iyi faka bastırdı! Peki ya şu beyaz, porselen gibi saydam tenini nereden almıştı? Türkler karayağız olurdu... Herkes bilir bunu. Herhalde annesi, İstanbul'u işgal ettiğimiz sırada askerlerimizin biriyle ilişki kurmuş olmalı...

Diğerlerinden daha iyi yürekli bir hanım, zavallı kızcağızı bu güç durumdan kurtarmak istedi.

"Yani Rum asıllı, Hıristiyan Türk demek istiyorsunuz?"

"Kesinlikle öyle değil," diye bağırdı Selma öfkeyle. "Ben safkan Türk ve Müslümanım. Dedem Sultan Murad'tır."

Bu sözler, topluluğu hiç etkilemedi. Bu İngiliz kentsoyluları için sultan dahi olsa, bir Müslüman Türk, bir İngiliz'in eline su bile dökemezdi.

İyi yürekli kadın acıdı:

"Burada tek başınıza ne yapıyorsunuz?"

"Yalnız değilim, evliyim."

İyi, belki görüşmeye değer. Herhalde kocası Fransız'dır...

"Badalpur Racası ile evliyim."

Bir yerliyle evliymiş! Tabii ya, bir Türk... Üstelik Müslüman, başka türlü olabilir mi? Ona sırt çevirdiler. Birden birbirlerine anlatacakları bir yığın özel şey olduğu akıllarına gelmişti. Arkadaşlarından azar işiteceğinden korkan kibar hanım, konuşmayı göze alamadı; nakış işlemeye devam etti.

Beyrut'ta, Fransız okulunda bile, Selma bu kadar çiğ bir ırkçılıkla karşılaşmamıştı. Önce şaşırmış, bu memur karılarının İstanbul'da yanma yaklaşmayı hayal bile edemeyeceklerini düşünüp gülümsemişti. Bütün bunlar çok tuhaftı gerçekten...

Tuhaf mı?

Birden bundan pek o kadar emin olamadı. Şansı vardı, kendi mevkiinin ve kendi soyunun gururuyla yetiştirilmişti. Ama ya, kendilerine, kuşaklar boyu aşağı tabakadan oldukları öğretilenler ne olacaktı? Tenlerinin rengi, dinleri, yaşam biçimleri farklı olduğu için gelişmiş insanlar olduklarına inandırılanlar ne olacaktı?

Selma'nın içinden gülmek gelmiyordu artık. O zamana kadar ona göre Avrupalı demek, eşit ya da aşağı yukarı eşit sayılan silahlarla mücadele edilen düşman demekti. Yenilmiş olmak, somut olaylara yol açabilirdi: İflas etmiş bir ekonomi, kalitesiz mallar, politik ve stratejik yanlışlar hâsılı kabul edilebilir şeyler. Ama bu gece, utancı kabul edilemeyecek rezaleti tanımıştı; aksini söylese de, içinden, daha aşağıda olduğunu kabul eden ve bu sebeple boyun eğen, bağımsızlık istediğini iddia eden ama bu arada ruhunu yitiren ve kurtulmak iddiasında olduğu efendilerine benzemeye çalışan bir halk.

Onların hepsinden nefret ediyordu: Emir ve aşırı İngiliz dostlarından, dostluğuyla onları onurlandıran Sir Harry'den, kendisiyle konuşma lütfunda bulunan Lady Violet'den. Hiç bu kadar kin duymamıştı.

Emir, kendilerini saraya götüren arabada:

"Dikkat ediniz, canım," dedi. "O genç Hintli'ye gülümsediniz. Masumsunuz, biliyorum ama bu insanları tanımazsınız, başka türlü yorumlarlar."

Bu insanlar...

Holi şenliği sırasında, Lucknow'da olay çıkmadı. Buna karşılık, çevre kent ve kasabalarda, ayaklanmalar çoğaldı. Patna'da, Bareilly'de, Ratnagari'de, her yerde, iki toplum karşı karşıya geldi. Burada, bir Hint orkestrası bir caminin önünde, "kasten" davul ve zurna çaldı diye, bir başka yerde ilkbahar şenliklerine kendilerini kaptıran gençlerin *tazzia*'larına boya sürdüler diye. En büyük olay, Avrangabat'ta çıkmıştı; Muharrem sonu dolayısıyla bir ineği kurban etmeye kalkışan bir Müslüman köyünü, ellerinde sopalar ve yabalarla sekiz yüz Hindu kuşatmış, polisin araya girmesiyle köy son anda kurtarılmıştı ama yirmi ölü ve yaralı vardı. Müslüman kamuoyu, "bir mezbahanın önünde geçmeye dayanamadığını, bunu yapmayanları da anlayıp desteklediğini" söyleyen Nehru'yu ve İngilizlere karşı şiddet kullanılmamasını isteyen ama bu olaylarda sesini çıkarmayan Gandi'yi suçluyordu.

Her iki yanda da kin artıyor, hoşgörüsüzlük çoğalıyordu.

5

Batan güneş çeşmelerin sularını altın sarısına boyarken, Selma beyaz mermere uzanmış, akşam serinliğinin ilk dakikalarının tadını çıkarıyordu. Kadınlara ait avluların sonuncusu olan bu iç bahçede, nedimeler artık onu rahatsız etmiyordu. Burayı kendi tapınağı yapmıştı, burada hayal kuruyor, ağlıyor ve annesine, mutluluğunu anlattığı mektuplar yazıyordu.

Bugün, evliliğinin ikinci ayıydı, aradan yalnızca iki ay geçmişti!.. Endişeye kapılarak doğruldu, burada ne aradığını, hayatına nasıl bir biçim verdiğini düşündü... Çaylar, çaylar, yine çaylar; yüzlerce kadın, eleştirilecek yanları olmayan kibar kadınlar; Zehra'nın gülümsemesi, raniyle çekişmeleri ve sonra... Emir. Gündüzki Emir, geceki Emir, çekici raca, politikayla ve

Devlet yönetimiyle ilgilenen kibar beyefendi, o karanlık, sessiz, gözü doymaz, kayıtsız koca adam! İlk geceki şoku atlattıktan sonra alışmıştı artık. Alışmak! Ne korkunç bir kelime... ama kocası sağır, dilsiz ve körse elinden ne gelebilirdi?

Döşemede ayak sesleri. Kim gelebilir?

"Oo, Zeynel! İyi kalpli Zeynel'im, neden böyle üzgünsün?"

"Endişeliyim, Hanımsultanım. Sultan, Beyrut'ta yapayalnız ve sağlığı..."

Zavallı Zeynel, nasıl da endişeleniyor! Anneciğimin iki kalfası var, gece gündüz çevresinde dört dönüyorlar; gerçi hastalandığından beri çocuk gibi oldu. Genç kadın, yine de Zeynel'e takılmadan edemiyor.

"Beni bırakmak mı istiyorsun? Artık Selma'nı sevmiyor musun?"

Zeynel kızarıyor, dudaklarını ısırıyordu. Selma pişman oldu.

"Haydi canım, şaka ediyordum. Ben de Beyrut'a dönmen gerektiğini düşünüyordum. Annemin yanında olduğunu bilirsem, daha rahat olurum."

Zeynel ona baktı, umutsuz görünüyordu.

"Peki ya siz hanımsultan?"

"Ben mi? Seni kendini beğenmiş seni! Kendini vazgeçilmez mi sanıyorsun?"

Selma gülüyordu.

"Ne kadar şımartıldığımı görmüyor musun? Anneciğime, çok şımartılan bir gelin olduğumu söyleyeceksin."

Zeynel'in gözleri dolmuştu.

"Yolunda gitmeyen bir şey olursa, hiç olmazsa bana bildireceğinize söz verin, hemen gelirim."

"Söz! Ama üzülmeyi bırak, yoksa şimdi kızarım. Kızdığım zaman da, bilirsin... Zeynel, küçükken sinirlendiğimde nasıl olduğumu hatırlıyor musun? Burnumun uzadığını, Sultan Abdülhamid'e benzemeye başladığımı söylerdin... O anda hemen sakinleşirdim... Gel, yanıma otur, söyle bakalım: Bir gün İstanbul'u yine göreceğimize inanıyor musun?"

Zeynel sesini çıkarmadı, Selma'nın yanıt beklemediğini, yalnızca anılarını paylaşmak istediğini biliyordu. Zeynel, geçmişle aralarındaki tek bağdı, bu yüzden onu özleyecekti, bu yüzden belki de gitmesi daha iyi olurdu.

"Az daha unutuyordum, Bayan Ghazavi sizinle konuşmak istiyor."

"Gitmek mi istiyor? Haklı, burada yapacak işi yok."

Lübnanlı kadın, sürekli eleştirileri ve yakınmalarıyla sonunda Selma'yı bıktırmıştı. Zehra'nın kendisini, fitne tohumları serptiği için şiddetle azarlamasından beri, surat asıp duruyordu. Aslında yalnız kalmak istiyordu Selma. Artık burada yaşayacaktı. Özlem duymak, zayıfların ve aptalların işiydi. O mücadele etmeyi seviyordu; bu ülkede, bu halk için yapılacak öyle çok şey vardı ki! Rani Azize de kimdi? Artık asıl rani kendisiydi.

Treni neredeyse kaçıracaklardı. Kaybolan bir valizin son anda bulunması yüzünden, fazla dertleşememişlerdi. Artık kompartımana yerleşmişlerdi. Peronda, mayısın boğucu sıcağı altında, Selma, dimdik durmuş, onlara gülümsüyordu. Emir, karısının "hizmetçilerini" geçirmek için neden ısrar ettiğini bir türlü anlayamamıştı. Zavallı Emir!

"Hoşça kalın prensesim..."

Zeynel pencerede, şişmiş gözlerle mendilini sallıyordu. Tren kalktı, hızlandı. "Güle güle! Güle güle!" Selma'nın boğazı düğümlenmişti. Onlar gittiği, kendisi gitmediği için miydi?

"Üzülmeyin, burada dostlarınız var."

Begüm Yasemin elini tutup hafifçe sıktı. Selma döndü, onu unutmuştu. Oysa istasyona onun sayesinde gelebilmişti, kocasının aracılığıyla racayı ikna eden de oydu.

Selma, "Ne kadar fedakâr!" diye düşündü. Tuhaftı ama önceleri ona hiç güvenmemişti.

Sonraki günler Begüm Yasemin'e sık sık gitti; önceleri, yapacak işi olmadığından, sonra da hoşlandığı için ona gitmeye başlamıştı. Oradaki hava, saraydakinden daha rahat ve ilginçti.

Akıllı ve tuhaf bir kadındı Begüm; toplumsal statülerini fazla dikkate almadan, çevresine birçok akıllı ve kültürlü kadını toplamıştı. Soylu sınıftan değildi ama ailesinde ünlü yazarlar ve üniversite mensupları vardı ve herkesin Lucknow'un en iyi avukatı olarak gördüğü kocası, servetini tek başına kurmuştu. Bugün çok zengindiler, evlerindeki lüks eşyalar bunu kanıtlıyordu. Geçmişin kalıntılarıyla uğraşmayan burjuva rahatlığını burada bulmak mümkündü. Begüm, harem -selamlık kuralını katı biçimde uygulamasa- evinde yalnız kadınları kabul ediyordu, Selma kendisini Beyrut'ta sanabilirdi.

Emir, bu yeni dostluktan çok memnundu: Genç karısı topluma uyum sağlamaya, geleneklerini, alışkanlıklarını benimsemeye başlıyordu. Kendisinin bu günlerde onunla ilgilenecek zamanı hiç yoktu, devlet sorunları içine gömülmüştü.

Kongre, köylülerin oylarını kazanmak için, onları, bağımsızlık düşmanı olarak tanıttığı mihracelere karşı kışkırtıyordu. Propagandasını özellikle taşraya yöneltmişti; buradaki, çoğu Müslüman olan yönetici sınıfı, tehlikeli biçimde Hinduculuğa dayandığını iddia ettiği Kongre politikasına karşı çıkıyor ve tepkisini Ali Cinnah'ın Müslüman Birliği'ne yöneltiyordu.

Köylülerin çoğu yöneticilere karşı başkaldırmış, vergi vermeyi reddetmişti. Badalpur'a komşu olan eyalette, buğday stokları yağmalanmıştı, şu an için durum sakin gibiydi ama racanın gizli polisi, köylerde bazı yabancıların yasadışı toplantılar düzenledikleri haberini vermişti.

Kocası endişelerini anlatınca, Selma şaşırdı:

"Neden durumu kendiniz görmeye ve köylülerle bizzat konuşmaya gitmiyorsunuz?"

Emir bu kadar saflığa güldü.

"Köylülerle konuşmaya mı? Onlara ne diyeceğim? Alet olduklarını mı söyleyeyim? Bana inanmazlar. Bu, var olan dengeyi bozar ve korkularımı doğrular. Hemen burdan yararlanmaya kalkışırlar; Eğer efendi zaaf gösterirse, en uysal olanlar bile canavar kesilir. Osmanlı İmparatorluğu'nun başına gelenlerden ders aldığınızı sanıyordum."

"Bana asıl öğretilen, Sultan kendilerine yakın olsaydı, halkın, Kemal'in onu devirmesine izin vermeyeceği idi... Korkarım, siz de burada aynı hatayı yapıyorsunuz!"

Emir beklenmedik sevecen bir hareketle Selma'ya doğru eğildi.

"Benim bir despot olduğumu düşünüyorsunuz, değil mi? Oysa sizden daha idealisttim, bir zamanlar..."

Lucknow sosyetesinin eğlenmekten vazgeçmesi için birkaç dinsel çatışmadan ve birkaç köylü başkaldırısından çok daha ciddi, akla gelmeyecek olaylar gerekirdi. Şu sıralar uçurtma yarışı mevsimiydi. İki aydır gökyüzünde bütün kenti heyecanlandıran zorlu bir yarış sürüyordu. Buna katılmayan tek bir raca ailesi ya da soylu aile yoktu. Lucknow, bazen aylarca süren bu çekişmelerle ünlüydü ve bunu görmek için insanlar uzaklardan gelirdi.

Begüm Yasemin'in Horasan halılarıyla kaplı terasında, kadınlar gözlerini gökyüzünden ayırmadan tartışıyorlardı. Selma onları hiç böylesine coşkulu görmemişti. Birbirlerine, Mehrar Racası'nın ince saçaklı ve 10 rupilik kâğıt paralarla süslenmiş uçurtmasını gösteriyorlardı. Onu ele geçiren sahiplenirdi, kural buydu. Bu mevsim raca elli kadar uçurtmasını kaybetmişti. Böyle süslendiği için daha ağırdı, bu yüzden zor hareket edebiliyordu; ama onun için bunun önemi yoktu. Onun uçurtmaları kazanmak için değil, en güzeline sahip olduğunu göstermek, zenginliğini ve cömertliğini bütün kentin gözü önüne sermek içindi.

Bir hanım:

"İflas ettiği söyleniyor," dedi. "Sonunda, Navab Yusuf Ali Han gibi olacakmış."

Yusuf Ali Han! On beş yıl önce, uçurtmaları uğruna kırk sekiz köyü satmasından beri bir efsane olmuştu bu adam. Yüz bin uçurtması vardı ve her yıl, karşısına çıkacak tüm Lucknow halkına meydan okurdu. En ünlü maç, altı ay sürmüştü. Gece durmasınlar diye uçurtmaların kuyruklarına küçük ampuller bağlamayı akıl etmişti. Oğluna, Navab'ın borçları ve uçurtma merakı miras kalmıştı; o da bütün yarışmalara katılıyordu,

orada iyi bir yeri vardı; ama yakınları, bunu yalnız babasının hatırı için, onu eleştirdiği sanılmasın diye yaptığını ileri sürüyordu. Son derece zengin kuzinlerinden biriyle evlenmişti ve onun servetini yemekle meşguldü.

Bu oyun uğruna birçok kişi iflas etmişti. Son derece gelişmiş uçurtmalar, bir servete mal oluyordu ve İslam'da yasak olmasına rağmen, yüksek paralarla bahis tutuluyordu. Ama iflas edenler, bunu filozofça karşılıyordu; çünkü bundan kazandıkları saygınlıkla kentin bütün yüksek çevrelerinde önemli yer ediniyorlardı.

"Gülünç oluyorlar," diye düşündü Selma. Bununla birlikte havada süzülen ve düşmana bir anda saldırarak ipini koparan bu kocaman, renkli kuşların çekiciliğine kapılmaktan kendini alamadı. Ona, tekniğin ilerlediğini söylemişlerdi. Artık uçurtmalar daha sağlam ve hafif yapılıyordu ve ayrıca ipleri de daha öldürücüydü; yumurta akına batırılan bu iplere, jilet gibi keskin, son derece etkili, küçük cam parçaları yapıştırılıyordu.

Begüm:

"Eskiden, insanlar onları uçurmakla yetiniyordu," dedi. "Onlar için önemli olan güzellikleriydi. Bazıları ünlü kişilerin portrelerine benzerdi. Özellikle Hindular, uçurtmalarına tanrıların resimlerini yapmaktan hoşlanırdı. Sonra Delhi'den savaş modası geldi ve biz de onu benimsedik. Yapabileceğimiz tek savaş bu olduğu içindir herhalde..."

Bugün çevresinde bulunanlar, Selma'nın, Begüm'ün evinde daha önce rastlamış olduğu kadınlardan farklıydı. Ud'un en soylu ailelerinin hanımları ve kızlarıydı. Selma, Begüm'ün, değişik çevrelerce bu kadar tanınmasına imreniyordu. Emir, onun müthiş bir diplomat, kocası için değerli bir yardımcı olduğunu söylemişti... İyi ama bunu nasıl biliyordu? Selma bunu sorduğu zaman, Emir güldü.

"Telefon sayesinde şekerim, bizim molvilerin günah saydığı ve sofu kadınların kullanmayı reddettiği şeytan işi şu alet sayesinde. Kadınlar haklılar kuşkusuz, bir ses bazen, bir yüzden daha anlamlı olur, insana daha fazla hayal kurdurur... Kız-

mayın, begümün sesiyle olan ilişkim, yalnızca meslekle ilgili... Bildiğiniz gibi en iyi arkadaşım ve hukuk danışmanım olan kocasıyla sıkı ilişki içindeyim."

Selma da bunu biliyordu elbet, ama yine de biraz kıskandı. Bu purda giyen kadınların bazılarında öyle bir güç vardı ki çoğu Batılı kadını imrendirebilirdi. Kocaları etkin, parlak bir yaşantı sürer ve önemli kararlar alırken, gerçekte işi bitiren onlar olurdu. Çarşafın arkasına gizlenen bu bilinmeyen rakibeler, çok daha etkiliydi. İktidar hırsları sonsuzdu; çünkü hiçbir gerçeğin bozamadığı bir hayal dünyasında yaşarlardı. Kocalarıysa, dünyayı denetlemelerine yardım eden bir araçtı.

Begüm, altın kakmalı gümüş bir kutu getirtti. Bu, bir Hintli'nin evinde bulunması gereken en önemli nesne, bir pan kutusuydu. Sayısız bölmeleri vardı ve her birinde, bu milli şekerlemenin hazırlanması için gereken maddeler bulunuyordu. Hintliler onsuz yapamıyordu ve İngilizlerin, bağımsızlık hareketini felç etmeleri için, tembul tarlalarını yok etmelerinin yeteceği iddia ediliyordu. Halk, yirmi dört saat içinde teslim olurdu.

Selma, bu lifli ve acı bitkinin nesini beğendiklerini hiç anlayamamıştı. Raninin, yaprakların en yeşilini seçtikten sonra bunları biraz kirece batırdığını, sonra onu, kırmızı rengini ve acılığını veren ve ağaç kabuğundan çıkarılan kathaya batırdığını; içine azıcık tembul cevizi, bir tutam tütün, iki tane papatya, biraz afyon kattığını, sonra yaprağı koni biçiminde sararak, özellikle onurlandırmak istediği misafirlere sunduğunu görmüştü.

Pan çiğnemek, Eski Hindistan'dan gelen bir gelenekti; ama kuşkusuz asıl ününü Moğol saraylarında kazanmıştı. Sultan, kendisine yapılan hizmetleri ödüllendirmek istediği zaman, görkemli armağanların dışında, ayrıca tembul yaprakları da sunarmış.

Selma, Hint nargilesi hookayı tercih ediyordu. Yastıklara yaslanıp içtiği anlar, keyif dolu dakikalardı. Lucknow dışında başka hiçbir yerde, böylesi ilahi bir karışım tatmamıştı. Tütüne yalnız bal tadı veren melas değil, ayrıca değişik kokular veren türlü baharat karıştırılmıştı ve bu işin ustaları, bu karışımı sır gibi saklarlardı.

Selma, yarı kapalı gözkapaklarının arasından, yanında uzanmış kadınlara bakıyordu. Sıcaklık yüzünden yarı çıplaktılar ve bazıları son derece çekiciydi. Birbirlerinin yağlanmış saçlarını tarıyor, erkeklerin bakışından uzak olmanın verdiği özgürlükle, bacaklarını, kollarını, omuzlarını ovuyor, şakalaşıyor, sırlarını anlatıyor, mutlu görünüyorlardı.

Biraz kenarda oturmuş, çok genç bir kadın onları eğlenerek seyrediyordu. Beyaz tenli, açık renk gözlüydü. Selma'ya, Nampur racasının yeni karısı olduğunu söylemişlerdi; soylu olmadığı halde, raca onu güzelliği için seçmişti. Dudak bükerek, annesinin İngiliz olduğunu söylüyorlardı. Selma'nın kendisine baktığını görünce kalktı, gelip yanma oturdu.

"Sizinle tanışmak istiyordum. Burada kendinizi nasıl hissediyorsunuz? Fazla yabancılık çekiyor musunuz?"

Birden Selma, genç raniye karşı sempati duydu. Hem sevimli ve açık bir insan olmasından, hem de kuşkusuz diğerlerinin henüz onu tanımamış olmasından ötürü. Yarı İngiliz olmanın zor olup olmadığını, kendisini bölünmüş hissedip hissetmediğini sormak istiyordu. Ama Hindistan'da, insanların ırk konusunda son derece duyarlı olduğunu biliyor, onu incitmekten korkuyordu.

"Benim evime de buyurun. Göreceksiniz, kayınvalidem olağanüstü bir kadındır, politikaya çok meraklı olup Muhammed Ali Cinnah'ın ve Müslüman Birliği'nin ateşli bir taraftarıdır; zamanını bu tür toplantılarda harcamaz, biz kadınların bu ülkenin geleceğinde önemli roller oynayacağımızı söyler."

Selma sordu:

"Peki, purda giyiyor mu?"

"Elbette. Ne önemi var?"

Selma anlamıyordu. Geçen gün, aynı şeyi Begüm de söylemişti. Tam bu sırada o da yaklaşıyordu.

"Sizi huysuz, şeref konuğumu ele geçirmişsiniz! Gelin yanıma oturun, prenses."

Samimi ses tonunun ardında belli belirsiz bir öfke seziliyordu. Yoksa kıskanmış mıydı?

Hava kararmak üzereydi, hizmetçiler yağ lambalarını yakmış, yemek için büyük bakır sinileri hazırlamaya başlamışlardı. Gökyüzündeki uçurtmalar, ateşten topları andırıyordu.

"Bakın. Ne kadar güzel!"

Heyecanlanan Begüm, Selma'yı belinden tuttu.

"Şu küçüğe bakın, ne kadar hızlı! Herhalde şu büyük olanını yok edecek! İşte, size söylemiştim!"

Heyecandan titredi. Biraz şaşıran Selma, kadının kollarından kurtulmaya çalıştı ama Begüm onu sıkıca tutuyordu. Canını sıkmak istemedi. Huzursuzluk duyduğu için içten içe kızıyordu. Rahibelerin eğitimi onu, her türlü dokunuştan tedirgin olacak kadar bağnaz mı yapmıştı? Burada, kadınların sere serpe olduğu böyle bir ortamda, bu bedensel özgürlük çok doğaldı, ayrıca hiçbir art düşünceye yer vermeyecek kadar da sağlıklıydı! Hıristiyanlığa göre her şey günahtı; oysa İslam bedenden utanç duymazdı, bunun aksi, Yaradan'a hakaret sayılırdı...

Begüm, diğer konuklarıyla ilgilenmek için yavaşça kalktı. Selma, dostluğunun temizliğinden bir an için bile olsa kuşkulandığı için utanç duydu.

Koşun, güzel atlarım, daha hızlı koşun!

Şık binek arabası, sakin Kayzerbağ sokakları, çiçekli bahçeler ve öğle uykusuna yatmış saraylar arasında uçuyordu. Panjurlar arasında esen rüzgârı solumaktan başka yapacak bir şey yoktu. Saat henüz dörttü, uzun bir öğle sonu olacaktı. Selma, taptaze güllerin bulunduğu Aminabad pazarına gidiyordu.

Kupa, Doğu kapısından geçerek eski kentin dar sokaklarına girdi; şimdi atlar, meyve sepetlerinin yanına çömelmiş küçük satıcılara, yolun ortasında olanca görkemleriyle serilmiş ineklere ve tekerlekler arasında koşmaca oynayan yarı çıplak küçük çocuklara çarpmamak için yavaşlıyordu.

Aminabad pazarı, balkonları süslü, aşı boyalı evlerle çevrilmiş geniş bir alanda kurulmuştu; kemerli yolun altında, yüzlerce dükkân vardı. Burası kentin en önemli ticaret merkeziydi; ithal eşyalar satan şık mağazaların bulunduğu ve aşağı yu-

karı yalnızca İngilizlerin gittiği Hazerganj çarşısı sayılmazsa, en işlek yer burasıydı. Selma burada dolaşmaya, dükkân dükkân gezmeye, malları karıştırmaya bayılıyordu, kimi zaman hiçbir şey satın almıyordu. Kimse kimseye karışmazdı, buna alışmışlardı. Burada kadın müşteriler şımarıklık yaparlardı, bu onların hakkıydı; toptancılar, bembeyaz tenli bir hanıma hizmet etmekten çok hoşlanıyordu. Selma, burka giymeye razı olmuştu ama sarayın köşesini döner dönmez, bağları çözüyor, peçeyi kaldırıyor ve o korkunç kara çadır, şık bir pelerin haline geliyordu. Gezintilerinde kendisine eşlik eden hizmetçi, hele bir konuşmaya kalksın, işine hemen son verileceğini biliyordu. Selma onu kendi özel hizmetçisi yapmıştı; çünkü yeniydi ve Rani Azize'nin boyunduruğuna henüz girmemişti. Aralarında hiç konuşmamışlardı, prenses ona, sık sık ufak tefek armağanlar veriyordu.

Bugün pazarda fazla kalabalık yoktu, dükkânların yarısı kapalıydı. Selma, bugün bayram olduğunu bilmiyordu, Muharrem yarın bitecekti. Camiye yakın olan küçük bir parkta, adamın biri çevresinde toplanmış insanlara bir şeyler anlatıyordu.

Birden, alanın karşı ucundan çığlıklar duyuldu, ellerinde sopalarla yüz kadar adam ortaya çıktı. Küfrederek ilerliyor, koşuyor, sergileri deviriyor, önlerine çıkanları kadın, yaşlı, çocuk demeden dövüyorlardı. Küçük parktaki grup da harekete geçmişti. Sakin sakin siper almış, saldırıyı bekliyordu.

"Huzur, çabuk gelin!"

Dehşete kapılan arabacı, sahibesini kolundan çekti. Selma çevresine bakınca, yalnız olduğunu gördü. Alan birkaç saniye içinde boşalmış, dükkâncılar kepenklerini indirmişti. Selma aceleyle arabaya bindi. Tam zamanıydı; taşlar tepelerinde uçuşmaya başlamıştı, silah sesleri duyuluyordu. Ürken atlar şaha kalkmıştı. Arabacı korkmuş, onları olanca gücüyle kamçılıyordu. Selma, kafesli pencerelerin ardından yanan evleri, oraya buraya koşuşan insanları görebiliyordu. Alan birkaç saniyede savaş alanına dönmüştü.

Ağızları köpük içindeki atlar dört nala koşuyor, arabacı onları artık kontrol edemiyordu. Sokaklarda, dehşete kapılmış insanlar evlerin duvar diplerine kaçışıp, arabaya yol açıyorlardı. Selma gözlerini kapadı, daha kötüsünü bekliyordu. En sonunda araba sarsılarak durdu. Pencereden, ter ve dehşet içindeki arabacının yüzü göründü. Hizmetçi bir köşede hıçkırıyordu. Sorulardan ve tembihlerden kaçmanın en mantıklı yolu bu şartlar altında saraya dönmemekti.

Selma:

"Begüm'e gidelim," dedi. Evi uzak değil. Ahmet Ali, söyle bakalım, önce kim saldırdı? Müslümanlar mı Hindular mı?"

Arabacı nefret eder gibi başını eğdi.

"Evet?"

"Müslümanlar, Huzur. Hepsi Müslüman'dı, Hindu yoktu."

Selma kızdı, sorusunu yineledi. Bu adam herhalde çok korkmuştu, bu yüzden ne dediğini bilmiyordu.

"İnanın bana, Müslümanlardı, Huzur; ama gerçek dindarlar değildi. İki gündür eski *Çok* mahallesinde dövüşüyorlar ama Aminabad'a, sarayın yakınma kadar geleceklerini sanmıyordum."

"Neden dövüşüyorlar?"

"İlk başlayan Sünniler oldu. İkinci halife Ömer'e hakaret ediliyor bahanesiyle dini bir Şii gösterisine saldırdılar. Galiba yirmi kişi ölmüş, yüz kişi yaralanmış, kadın, çocuk demeyip saldırmışlar... Mahallenin bir bölümü ateşe verilmiş... Tabii Şiiler de boş durmamış! Şu anda Çok mahallesinde sokağa çıkma yasağı var ama polisin neden bu kadar geç müdahale ettiğini kimse bilmiyor..."

Selma, dehşet içinde arabanın bir köşesine kıvrıldı. Hintlilerle İngilizler, Hindularla Müslümanlar arasındaki çatışmalar yetmiyormuş gibi şimdi de Müslümanlarla Müslümanlar karşı karşıya gelmişlerdi! Bir bu eksikti!

O gün akşama doğru, Begüm Yasemin'in evi daha bir hareketliydi. Gazeteler, aylardır ülkenin doğusundan batısına kadar her yerinde; cesareti, korkaklığı, insanın en soylu yanına saygı-

sı ve Tanrı'ya hakareti yüzünden konuşulan, dostların arasını bozan, aileleri birbirine düşüren, ağlatan, hayaller kurduran, heyecanlandıran, sinirlendiren büyük bir aşk hikâyesinin nasıl sonuçlandığını yazıyorlardı: Kral-imparator VIII. Edouard, iki kez boşanmış bir Amerikalı kadının güzel gözleri uğruna taht-tan feragat etmişti; 3 Haziran günü, Fransa'daki Cande şatosunda, "en yakınlarının" katıldığı bir törenle evlenmişlerdi.

Selma içeri girdiği zaman, kısa boylu tombulca bir kadın, "aşk...aşk..." diye bir şeyler anlatıyordu. Selma öfkeyle, "Bu kadın aşktan ne anlar?" diye düşündü. "Ben ne anlarım?" Bir köşede oturmuş, bu Hintli kadınların, yüz elli yıldan beri yalnızca ülkelerini sömürmekle kalmayıp aynı zamanda başkaldıranları da öldüren bir ailenin özel hayatına duydukları ilgiyi gördükçe hayret ediyordu.

Şu son zamanlarda, bütün eyaletler Hindularla Müslümanlar arasındaki kanlı çarpışmalar yüzünden kana bulanırken, tartışmanın asıl konusu hâlâ İngilizin aşklarıydı. Selma bunu çok ayıplamış ama kibar davranıp susmuştu. Ama bugün çok olmuşlardı, daha fazla dayanamayıp atıldı:

"Bu saçmalıkların ne önemi var? Çevrenize şöyle bir baksanız ya! Kentinizde, pencerelerinizin altında, herkes birbirini öldürüyor! Aminabad'dan geliyorum, beni neredeyse linç edeceklerdi!"

Sinirleri boşaldı, boğulur gibi oldu. Çevresine toplandılar, hemen soğuk su, tuz getirdiler... Sonunda sakinleşti, anlatmaya başladı.

"Müslümanlar arasında mı?"

Herkes şaşırıp kaldı, öfkelendi. Otuz yıldan beri, Şiilerin kendi şehitlerine hakaret saydıkları Sahabah'ların okunmasını engelleyip, buna karşılık halifeleri birer gaspçı gibi göstererek tebarekeyi okumaya kalkıştıkları 1908 yılından beri böyle bir şey görülmemişti. Şimdi neler oluyordu? Bu karışıklıklar yine mi başlıyordu?

Begüm Yasemin sert bir tavırla genç Nampur Ranisi'ne baktı.

"Sanırım bu da yine İngilizlerin bir oyunu! Hintliler arasına nifak sokmak ve bağımsızlık istediğimiz zaman da buna taraftar olduklarını, ama önce aramızda anlaşmamız gerektiğini söylemek."

Rani, sakin sakin karşılık verdi:

"Bence bu, Kongre Partisi'nin bir kurnazlığı olabilir. Müslümanların bölünmesinde ve çıkarlarını savunmada, Hintlilerin üstünlüğüne karşı, birlik olamamaları, en çok onların lehine oluyor!..

Rani Şahine'nın kocası, Müslümanlar Birliği'nin ileri gelenlerinden biriydi. Begümün kocasıysa, Kongre Partisi'nin ender Müslüman üyelerindendi. Ona göre asıl önemli olan, İngilizler'den kurtulmaktı, topluluğun sorunları daha sonra çözümlenebilirdi. Kadınların politik görüşleri, kocaları arasındaki kişisel rekabeti yansıtıyordu.

Havayı yumuşatmak için bir hanım, yeni kralın taç giyme töreni için Londra'ya hangi racaların gideceğini sordu. Politika birden unutuldu; ışıldayan gözlerle, Gwalior, Patiala, Cypur, İndor, Kapurtala mihraceleriyle Haydarabad Nizamı'nın adları sayıldı; bu soylulara yaşlı Baroda mihracesi başkanlık edecekti. Selma, Nilüfer'le Dürrüşehvar'ın da kuşkusuz geleceğini düşündü. İngilizler'in kendisini de davet etmesini ve bu daveti geri çevirerek onlara hakaret etmek isterdi. Ama bu zevkten mahrum olacağını biliyordu. Küçük bir eyaletin racası olduğu için birden Emir'e öfke duydu.

Ağabeyi VIII. Edouard'ın yerine geçen kral George'un taç giyme günü olan 12 Mayısta, Lucknow ışıklar ve çelenkler içinde pırıl pırıl yanıyordu. O gece, valinin daveti görkemli olacaktı. Soylular, ileri gelenler, tebrik etmek ve yeni kral-imparatora uzun ömürler dilemek için orada olacaktı.

Tören şirvanisi içinde Emir, Selma'nın kapısını çaldı.

"Daha hazırlanmadınız mı? Acele edin, geç kalacağız!"

Selma gözlerinin ta içine baktı.

"Siz gidebilirsiniz, ben gelmiyorum."

Emir şaşırıp kaldı. Karısı yine neye alınmıştı? Valiye böyle hakaret edilemezdi?

"Anlamıyor musunuz? Benim anlamadığım şey, bu toplantıya nasıl katılabildiğiniz? Bütün nutuklarınız İngiliz sömürgeciliğine karşı, bağımsızlık savaşından yana, boş laf bunlar! Vali parmaklarını şaklatır şaklatmaz, hemen koşuyor ve sözde kurtulmak istediğiniz yabancı efendinin taç giyme törenini, kendi kanınızdan, soyunuzdan biriymişçesine coşkuyla kutluyorsunuz!"

Emir kızardı, ona hakaret eden bu kadına doğru yürüdü. Ona vuracak mıydı? Kendini tuttu, yumruklarını sıktı.

"Karıştırıyorsunuz, prenses; Hindistan, işgal altındaki Türkiye değil. Bu ülkeyi geliştirmek için İngilizler çok şey yaptı. Biz yalnızca kendi kendimizi yönetecek kadar büyüdüğümüze inanıyoruz. Onlarla savaş halinde değiliz, olabilecek en iyi koşullarda, iktidarın el değiştirmesi için pazarlık ediyoruz."

"İngiliz askerlerinin insanları hapsetmesine, öldürmesine pazarlık mı diyorsunuz siz?"

"Şu kaçık Gandi'nin suçu bu. Her şey sakin sakin, efendice çözümlenecekken, o deli, halkı savaşa sürüklemek istiyor."

Biraz durduktan sonra:

"Şimdi gelmiyor musunuz?.. Peki!" diye ekledi.

Öfkeyle çıktı, belli belirsiz bir rahatsızlık duyuyordu.

6

Eskiden, Lucknow-Badalpur yolculuğu üç gün sürermiş. Arkalarından gelen, güçlü kuvvetli sekiz kölenin taşıdığı tahtırevanlar ve yüklerin altında çökmüş develerle, eyalet armasını taşıyan fillerin ağır yürüyüşüyle, üç yüz millik yolu üç günde giderlermiş.

Kervan tan ağarırken yola çıkar, sonra gün ortasında, sıcaklık dayanılmaz olunca dururmuş. Açık alanlarda, hizmetkârlar kocaman çadırları kurar, otlar halılarla süslenirmiş. Yolcular güneş batıncaya kadar uyur; sonra iki yanında giden muhafızlarla korunan kervan, ayaz bastırınca, yıldızların altında salınarak yoluna devam edermiş.

Oysa bugün yolculuk, beyaz İsota Fraschini marka otomobil-

le dört saat sürüyordu; araba, küçük bir salon kadar geniş barı, akajudan küçük masaları, çay takımı, gül suyuyla doldurulmuş kristal şişeleriyle eksiksiz ve rahattı. Selma, bazı yaşlı racaların yaptıkları o eski yolculuklardaki şiirsel havayı özlüyordu; ama raca çağdaş bir insandı, hızlı ve rahat yolculuğu seviyordu.

Bununla birlikte halkın zevkine ve geleneklere imtiyaz tanınıyordu; Eyalet sınırına bir mil kala duruluyor, sabah karanlığında Badalpur sarayından yola çıkmış olan fillerin arabaya yetişip ona refakat etmesi için beklenmesi gerekiyordu.

Emir, karısına, artık otuz bin nüfuslu başkentiyle iki yüz kadar köyü kalmış olan Badalpur'un, eskiden Hindistan'ın büyük eyaletlerinden biri olduğunu gururla anlatıyordu:

"Atalarımın güçlü Dekkan Mahratları'na karşı giriştikleri savaşlar, sonra da İngiliz işgalcileri yüzünden gücümüz tükendi. Kuvvet karşısında hiç boyun eğmedik. 1857'de büyük cedem, İsviçre'ye eşit toprakları olan iki bin altı yüz köy kaybetti. O dönemde bir İngiliz generali anılarında şunu yazmış: "Badalpur racalarına asla güvenmemek gerek. Otoritemizi kabul eder gibi görünürler ama her zaman başkaldırırlar."

Emir, eski günlere duyduğu özlemle güldü.

"Bu sözler, en büyük zafer tacımızdır... Ama birkaç yıl sonra, Tac'ın* himayesine girdik..."

Altınlarla süslü altı fil ve eyalet marşını çalan bandonun önündeki arabaları, çiçek ve yapraklarla süslü takların altından geçiyordu şimdi. Yolun iki yanında toplanan Hindular ve Müslümanlardan oluşan kalabalık, saygıyla eğilmişti. Ne bağırış çağırış ne de alkış... Bu gürültücü insanların ülkesinde, sessizlik en büyük saygı gösterisiydi.

Arabanın önünde oturan raca, uzaklara dalmış, hareketsiz duruyordu. Yaklaşık yüzyıldan beri, ülkenin gerçek efendilerinin İngilizler olması önemli değildi, halkın gözünde bağışlayan,

*) İngilizlere karşı ilk kez başkaldırdıkları 1857 yılıyla bağımsızlığa kavuştukları 1947 yılı arasında, Hindistan eyaletlerinin çoğu, İngiliz denetimi altındaydı. Hükümdar görünümlü racalar, eyalet yönetiminin düzenli gidişatından İngiliz valisine karşı sorumluydular.

ceza veren asıl güç sahibi yine oydu. Arkada, rüzgârın kıpırdatamadığı kalın, brokar perdelerin gizlediği Selma, kraliçesi olduğu halde kendisini görme hakkı olmayan halkı seyrediyordu.

Kente yaklaşmışlardı, kalabalık daha da artmıştı. Kentin girişine hâkim taş kemerin altında, yaşlı bir adam, saygıgösterisinde bulunup elini birkaç kez alnına götürmüş, sonra bir çantayı açarak bir avuç rupiyi dağıtmıştı; ortalık karışıverdi. Emir'in yüzü taş kesilmişti, hiçbir şey görmüyor gibiydi. Ama Selma mırıldandığını işitti:

"Şu yaşlı çılgın Hamidullah ne dolaplar çevirmiş ki böyle cömertlik ediyor?"

Alay, anayola girmişti; iki yandaki dükkânlar kurdelelerle süslüydü. Her yerde racanın portreleri asılıydı. Kadınlar balkonlardan, mutluluk ve doğurganlık simgesi olarak pirinç taneleri serpiyor, bağırıyorlardı: "Raca sahip zindabad! Racamıza çok yaşa!" Bazılarıyla heyecanla: "Rani sahibe zindabad! Ranimiz çok yaşa!" diye bağırıyordu. Onları hemen susturuyorlardı. Ne ayıp! Bu genç beyinsizler ne kadar saygısızdı! Hükümdarlarının genç eşinin adını böyle uluorta nasıl ağızlarına alabiliyorlardı? Hükümdar bunun acısını çıkarmasa bari!

Araba kentten çıkmış, on mil kadar ilerideki yeni saraya yönelmişti. Geçen yüzyıla kadar, Badalpur racaları kent merkezindeki eski kalede oturuyordu. Ama bir yaz akşamı, kasten ya da kazara çıkan bir yangın, kaleyi ve çevresindeki eski kentin bir kısmını mahvetmişti. O zamanki raca, güvenlik endişesiyle ve daha rahat olduğu için kır ortasında, nilüfer çiçekleriyle dolu bir gölün kıyısında bir saray yaptırmıştı.

Yüksek duvarlar, sarayı gözlerden koruyordu. Moğol bahçesinin ortasında, mermer kemerler, oymalı balkonlar yükseliyor, üst kısımlarındaki yeşil ve yaldızlı seramiklerden bir efriz üzerinde, dimdik mızraklar, bereket boynuzları ve sıra halinde dizilmiş tavuskuşu, kaplan, balık gibi görkemli kutsanmış hayvanlar görünüyordu. Dört köşesi, tarlalara ve köylere bakan taraçalarla çevrilmişti. Uzakta, Himalaya'nın kollarından birinin mavi gölgesi görülüyordu. Asıl binanın biraz öte-

sinde, terk edilmiş görünen üç küçük saray daha vardı. Yaşlı raca, bunları kendi karılarına ve kendi soyundan gelenlerin karılarına ayırmıştı; bugünse burada, misafirleri ağırlıyordu.

Selma yeni evini çok çabuk sevdi; huzur veren beyazlığa, berrak suların aktığı çini arkların geçtiği çiçekli bahçeye, kokulu ağaçlarla çevrelenmiş yollara, çılgın kuşlar gibi göğe kanat açmış yüksek palmiyelerine hayran kaldı.

Sarayın önünde muhafız kıtası selam durmuştu -elli kişi kadardılar; çivit rengi ceketleri ve sarıkları, düzgün bıyıkları, geçen yüzyıldan kalma uzun mavzer tüfekleri vardı. Basamakların başladığı yerde, bembeyaz giysileri, çivit rengi kemerleri ve türbanlarıyla hizmetçiler ordusu saygıyla eğilmişti. Bir yanda seyisler, fil bakıcıları, aşçılar ve yamaklar, bahçıvanlar, berberler, baş garsonlar, uşaklar, arkada siliciler, temizlikçiler duruyordu. Basamakların karşı yanında kadınlar vardı; Selma şaşkınlıkla yüzlerinin açık olduğunu gördü. Oda hizmetçileri, hizmetçiler, çamaşırcılarla birlikte sayları ancak yirmiyi buluyordu, özel olarak yeni raninin hizmetine verilmişlerdi.

"Huzur, ne büyük mutluluk! Ne büyük onur!"

Kırmızı ipekten bir top Selma'nın üzerine atıldı ve ellerini öpücüklere boğdu. Bu, geldiği gün kendisini karşılayan, Badalpur eyalet valisinin eşi Begüm Nusret'ti. Kocası, *divan,* şirvani giymiş, Emir'le konuşan şu ağırbaşlı bey olmalıydı. Selma, "Acaba bana neden selam vermedi?" diye düşündü. Sanki, görünmezmiş, saydammış gibi bir duyguya kapıldı; hem hizmetkârlar hem de mevki sahibi, orada bulunan bütün erkekler onu görmezden geliyordu. Saygı yüzündendi elbette ama genç kadın, sanki orada yokmuş gibi hiç de hoş olmayan bir duyguya kapılmıştı. Buna alışması gerekecekti. Bunu, burka giymeye tercih ederdi! Bu kara hapishane, Badalpur'da, babalar ve kocaların, kızlarını ya da karılarını meraklı bakışlardan korumaya kalkıştığı kentlerdeki gibi zorunlu değildi. Burada hiç kimse ona karşı en ufak bir laubalilikte bulunmaya cesaret edemez, bunu aklından bile geçiremezdi; burada o bir kadın değil, bir raniydi o.

Begüm Nusret onu sıkıştırdı.

"Gelin Huzur, Rani Saide sizi tanımak için sabırsızlanıyor. Sizi onunla ben tanıştırmak zorundayım; yanma raca ile gitmeniz uygun olmaz bir kocayla karısının birlikte girmeleri saygısızlıktır. Kadın, kayınvalidesinin yanındayken, kocası gelmek istediğini bildirirse, kadının yüzünü örtmesi ve o girmeden önce çıkması gerekir."

Rani Saide, Emir'in büyükannesiydi, Emir, on beş yıl İngiltere'de kaldığı sırada, Rani Azize Lucknow'daki sarayda otururken, o, devleti perde arkasından yönetmişti. Söylendiğine göre becerikli kadındı. Selma da onu merak ediyordu.

Yanında Begüm Nusret olduğu halde, mermer merdivenlerden çıktı. "Bu taraftan, Huzur!" Koltuklar ve yaldızlı tahtadan konsollarla dolu kabul salonunu, Şark usulü alçak divanlar, İran halıları ve Keşmir yapımı masalarla döşenmiş toplantı salonunu, son olarak eski taht salonunu geçtiler. Begüm, gururla fildişi tahtı gösterdi; av ve savaş sahneleriyle işlenmiş, çivit rengi kadifeden yapılmış ve burgulu sütunlarla süslenmişti. Selma sustu: Ömründe hiç bu kadar çirkin şey görmemişti. Dikkatini duvarlardaki portrelere yöneltti; 1230'da tahta çıkan racadan, 1912'de ölen Emir'in babasına kadar, gelmiş geçmiş bütün racalar oradaydı. Birbirlerine şaşılacak derecede benziyorlardı. Selma, daha yakından incelemek için yaklaştı ve birden gülmemek için dudaklarını ısırdı. Çünkü, yedi yüz yıllık tarihteki bütün bu hükümdarların portreleri, Aziz Han adında tek bir sanatçı tarafından yapılmıştı. Ya bu adam inanılmaz ölçüde uzun yaşamıştı ya da Emir'in babası, bilinmeyen bir nedenle bu atalar galerisini yaptırma gereğini duymuş ama nedense sanatçının imzasını sildirmeyi unutmuştu. Bir yandan gurur bir yandan zararsız bir saflık... Acaba Emir de... Selma aklına gelen kötü düşünceyi kovdu. Hayır, Emir'i asla böyle düşünemezdi.

"Yaklaşın yavrum."

Selma ilk bakışta, yaşlı kadının büyüsüne kapıldı; dulların giydiği gibi beyazlar giymiş, hiç mücevher takmamıştı. Tek süsü, topuz yaptığı bembeyaz saçlarını ensesinde tutturduğu, Şiilerin en sevdiği taş olan firuzeden bir taraktı.

"Gelin de sizi kucaklayayım!"

Mavi gözler, binlerce çizginin ince bir tül gibi örtüp yumuşak bir ifade kazandırdığı açık renk yüzünde pırıl pırıl parlıyordu. Selma, onun Keşmirli olduğunu düşündü, Hindistan'ın başka hiçbir yerinde bu kadar beyaz tenli kadın yoktu. Yaşlı raca, eskiden komşu ülke sınırları daha güvenli olduğu halde, eşini seçmek için neden bu kadar uzağa gitmişti?

Selma saygıyla eğildi. Yaşlı akraba onu kaldırıp geniş göğsüne bastırdı. Leylak kokusunu içine çeken Selma, kendini yuvaya dönmüş gibi hissetti.

"Yalnızca güzel olmandan korkuyordum..." Rani, çenesini tutmuş, uzun uzun inceliyordu- "ama güzelden de öte olduğunu görüyorum. Emir şanslıymış. Ona senin gibi bir kadın gerek. Ona yardım edeceksin, değil mi? Artık ben olmadığımda, ona destek olacaksın, değil mi?"

Emir'e destek olmak mı? Selma çok şaşkın görünüyor olmalıydı.

"Neden söz ettiğimin farkındayım. Emir sevgi nedir bilmedi. Henüz altı yaşındayken annesi babası ölünce, dalkavuklar çevresini sardı, yüzüne gülüp arkasından alay ediyorlardı. Açık açık anlamasa bile bunu hissediyordu, duyarlı ve erken gelişmiş bir çocuktu. Ondan çıkar beklemeyen tek insan bendim. Ablası Azize bile, daha sonra hatırlar kaygısıyla ona karşı gelmiyordu...

"Ama en büyük darbeyi, on beş yaşında yedi; taparcasına sevdiği amcası, devleti ele geçirmek için onu zehirlemeye kalkışmıştı. Haftalarca odasına kapandı, benim dışımda kimseyle görüşmek istemedi. Ağlıyor ve durmadan: "Raca olmak istemiyorum, uzaklara, kimsenin beni tanımayacağı ya da beni olduğum gibi sevecekleri yere gideceğim." diyordu."

Selma ürperdi; kendisi de hep, isimsiz, kimsesiz bir öksüz olmak, "yalnız kendisi olduğu"için sevilmek istememiş miydi?

Rani devam etti:

"İşte o zaman, onu İngiltere'ye yollamaya karar verdik. Hem güvenliği hem de ruh sağlığı için. Annesiyle babasının

ölümünü, bilinçsizce, kendisini terk etmişler gibi yorumluyordu. Dalkavukların ikiyüzlülüğü, amcasının ihaneti, ona tatlı tatlı gülerken bir başkasına gizlice buluşma sözü veren bir kuzinine duyduğu ümitsiz aşkı, kısacası bütün bunlar, kendine olan güvenini, kaybetmeyi göze alarak savaşma ve bir erkek gibi davranma kabiliyetini kaybetmesine neden olmuştu.

"Bizden ayrıldığında, kendine güvenmeyen, sinirleri hassas bir gençti. Yetişkin, faal, heyecanlı, mantıklı... hatta biraz fazla mantıklı... tam bir erkek olarak dönmüştü. Kendini dizginlediğinden, duyarlılığa kapılmaktan korktuğundan eminim. Acaba hâlâ yaralı mı? Yoksa yalnızca onu gizlemesini mi öğrendi? Zavallı Emirciğim, kendine mutlu olma fırsatı tanımasını öyle istiyorum ki!"

Rani, yaşlı gözlerle Selma'ya baktı.

"Ona yardım edeceğine söz ver!"

Haziran ayının sonlarında, sıcaklık boğucuydu. İnsanlar ve hayvanlar, mavi göğe umutsuzca bakıyordu. Daha haftalarca mavi kalacaktı, Tanrı, kuruyan tarlalara, çatlayan bu toprağa ve yakıcı sıcak altında bunalmış yaratıklara acımadıkça, muson yağmurlarını bu kadar erken beklemek akıllıca değildi. Selma, günde yirmi kez, soğuk suyla doldurulmuş büyük bakır havuza girip çıkıyordu, tatlı bir rahatlık duyduğu bu anlarda yaşadığını hissediyordu; ama havuzdan çıkar çıkmaz, damlacıklar derisinin üstünde buharlaşıyor ve yine o korkunç havada buluyordu kendini.

Yatağa uzanmış, fazla hareket etmemeye özen göstererek, bu odanın dışında çömelmiş küçük bir oğlan tarafından ipleriçekilmek suretiyle çalıştırılan kocaman, panka adı verilen çok eski bir vantilatöre doğru yüzünü tutuyordu. Gerçi sarayda elektrik vardı; Emir, İngiltere'den döner dönmez, bütün sarayı koskocaman çelik vantilatörlerle donatmıştı. Ama geldiklerinden beri elektrikler yalnızca bir gece gelmişti ve Selma, tavanda onunla alay edip duran geniş, parlak kanatların günün birinde çalışacağını hiç ummuyordu.

Ama Selma, bu yakıcı sıcağa rağmen Badalpur'u, Lucknow'dan daha çok seviyordu. Burada hayat sadeydi, Rani Azize'nin entrikalarından, oyunlarından, dedikodularından uzaktı. Devlet işlerinin yoğunluğuna rağmen Emir, ona daha rahatlamış gibi görünüyordu. Sabah ayazında kalkıyor, tarlalarda, ormanlarda atla dolaşmaya çıkıyorlardı. Bazen Zehra da onlarla geliyordu; berrak gülüşü ışıkta tomurcuk gibi açılıyordu. Özgürlüğün sarhoşluğuyla dörtnala gidiyorlardı; onları geçerken gören köylüler hayret içinde kalıyordu.

Raca yazı ilk kez Badalpur'da geçiriyordu. Normal zamanlarda imkânı olanlar, İndo-Ganj ovasının boğucu sıcağından kaçmak için Himalayalar'daki şık dağ yörelerine giderlerdi. Genel valiyle hükümeti de taşınır ve karargâhı Keşmir Eyaleti'nin başkenti Srinagar'da kurarlardı.

Ancak bu yıl, Kongre Partisi'nin kışkırtmasıyla köyler hareketlenmişti ve Emir, isteklerini yakından incelemek üzere vatandaşlarıyla kalmayı tercih etmişti. Badalpur köylülerinin özel şikâyetleri yoktu, racaları, adil ve komşu eyalet hükümdarlarından daha cömertti. Hasat kötü olmuşsa, verginin tamamını istemez, bir kızın düğünü ya da hastalık yüzünden borçlanılmışsa, borcu köyün tefecisine kendisi öderdi. Ama birkaç aydır, kentten gelen ve okuma yazma bilen beyler, artık vergi verilmemesi, köylülerin mısırın son tanesine kadar almaya hakları olduğu şeklinde bazı laflar ediyorlardı! Tabii kimse bunlara inanmıyor, efendilerine bundan söz etmeyi göze alamıyordu ama yine de kimse düşündürücü bir olaydı bu.

Bu arada, yağmuru, sıcakları, kuraklığı bahane ederek, bu yıl gerçekten ödeme yapamayacaklarını söylüyorlardı. Bu nedenle raca, her sabah meclisini toplayıp divanda hazine sekreteri ve polis şefiyle tartıştıktan sonra, halkı kabul ediyordu. Ayrıca görüşme yapmaya gerek yoktu. Onunla görüşmek isteyen herkes, toprak sahipleri, köy başkanları ya da köylüler gelip sorunlarını anlatabilir, hükümdardan yardım etmesini ya da bir olayda hakem olmasını isteyebilirdi.

Selma, Emir'in halkını kabul edişini seyretmekten hoşlanıyordu. Taraçaya sessizce giriyor ve onu gözlüyordu. Emir, ana verandanın altında oturuyordu; sırtında kenarları ince incilerle işlenmiş muslinden basit bir kurta vardı. Sarıklı iki uşak yelpaze sallarken, arkasında silahlı altı muhafız kımıldamadan duruyordu. Aslında bunlar gereksizdi ama Emir, etiket gereği buna uymak zorundaydı; halkı düş kırıklığına uğratmamak gerekirdi, ne de olsa racasını görmeye geliyordu!

O sabah Selma, şikâyetçiler arasında bir kadın görünce şaşırdı. Orada işi neydi? İşler genellikle erkekler arasında çözülürdü. Yüzünün alt kısmı, tuhaf biçimde dümdüz inen kara bir kumaşla örtülüydü. Genellikle köylü kadınlar peçe takmadıkları için çok ilgisini çekmişti; çünkü erkeklerle birlikte tarlalarda çalışırlardı. Peçe ve çarşaf, aslında toplumsal statü simgeleriydi ve kadının çalışmak zorunda olmadığını gösterirdi.

Siyah peçeli kadının yanında, el kol hareketleriyle konuşan adamlar, birbirlerine hakaret ediyorlar gibiydi. Gruba başka erkekler de katılmıştı, her biri kendi öyküsünü anlatmaya, fikrini söylemeye başlayınca, kadın iyice aşağılanmıştı. Raca ciddiyetle sorular soruyor, dinliyordu. Sonunda kararını verdi: üç rupi ceza. Rahatlayan erkekler dışarı çıktı, kadın da arkalarından sessizce yürüyordu.

Emir odaya çıktığında, Selma merakla sordu:

"Ne oldu?"

"Ha, önemli değil! Koca, karısını kendisini aldatmakla suçluyor ve onu cezalandırmak için kılıçla burnunu kesmiş. Kadın suçsuz olduğuna Tanrı üzerine yemin ediyor ailesi de şikâyete gelmiş."

Selma, Emir'e dehşetle baktı.

"Yani kesilen bir burun için yalnızca üç rupi mi?"

"Ucuz kurtuldu yine; çünkü suçlu bulunsaydı, kocası onu öldürebilir ve ceza almazdı. Adet böyle."

"Ama ya masumsa?"

"Kuşku uyandırdığı ve böylece kocasının onurunu lekelediği için yine suçlu sayılırdı."

Selma dehşetle kocasına bakıyordu. Böyle bir şey olamazdı! Çağdaş düşünceli, gelişmiş, İngiltere'de en iyi kurumlarda eğitim görmüş olan Emir, ortaçağdan kalma bu davranışları nasıl onaylardı?...

Emir, Selma'nın şaşkınlığını gördü.

"Başka türlü karar veremezdim. Kocaya karşı daha sert davransaydım, bunu hiç kimse, ailesi, hatta karısı bile onaylamazdı."

"Ama onlara kesinlikle bunu anlatmak gerekir; bunu da ancak siz yapabilirsiniz!"

"Zihniyetlerini mi değiştireyim? Şaka ediyorsunuz! Bunun için yüzyıllar gerek! Üstelik ben kimim ki değer yargılarını, namus anlayışım eleştirmeye, dahası değiştirmeye yetkim olsun? Tek yapabildiğim, en azından bunlara saygı duymalarını sağlamaya çalışmak."

"Ama onları onaylamıyorsunuz, değil mi? "

Selma'nın sesi titremişti. Raca ona yan yan bakarak karşılık verdi:

"Meraklanmayın, canım, burunsuz görmektense sizi ölü görmeyi yeğlerim. Bu insanlarda estetik kaygısı hiç yoktur!"

Amber tespihiyle oynayarak dalgın dalgın ekledi:

"Ama diğer konularda haksız olduklarından pek emin değilim..."

Ucpal Köyü, saraya bir mil kadar uzaktaydı. Selma, taraçalardan kerpiç evleri, saz damları ve diz çökmüş kadınların, içine soğan konmuş bir tür peksimet olan ve genellikle ana yemek yerine geçen çapatileri hazırladıkları iç avluları görebiliyordu.

Badalpur'da bulunduğu bir haftadan beri, Emir'le yaptıkları at gezintileri dışında, sarayın içinden hiç dışarı çıkmamıştı. Kendini gerçek yaşamdan yalıtılmış hissediyordu; bu yaşam, oyun oynayan çocuklar arasında iş gören kadınların, bir fincan çayın çevresine oturmuş, durmadan tartışan erkeklerin, bakır güğümleri başlarının üzerinde, salınarak çeşmeye su al-

maya giden zarif kızların, onları kayıtsız tavırlarla uzaktan izleyen delikanlıların yaşamlarıydı.

İlk günler, yeniliğin, köy yaşantısının ve beyaz sarayın sevimliliğinin, kimsenin ortak olmadığı "raniliği," yabancı olduğu için kaprislerinin hoş görüyle karşılanmasının mutluluğuyla geçmiş, bütün bunların tadını doyasıya çıkarmıştı. Ama artık günler ona uzun geliyordu; çünkü Zehra okumak için Lucknow'a gitmişti.

Selma bir şeyler yapmak istiyordu.

Ama nasıl?

Derdini açtığı Rani Saide, işe, öğleden sonraları kadınları kabul etmekle başlamasını önerdi; çünkü onlar sabahları ev ve tarla işleriyle uğraşıyordu.

"İsteyen herkesin gelebileceğini, onlara yardıma hazır olduğunu haber ver..." Rani güldü. "Seni uyarıyorum, kalabalığın önüne geçemezsin, ne yapacağını şaşırırsın! Ama haklısın, bu, rani olarak senin görevindir. Eskiden ben de böyle yapardım ama şimdi çok yaşlıyım..."

Gözlerinin derin mavisini bir an hüzün kapladı.

"Biliyorsun, onlar bizim çocuklarımız; her şeyi bizden beklerler. Ben daha fazlasını yapmak isterdim ama kocam racanın zamanında bu, söz konusu olamazdı, herhalde bende de fazla heyecan yoktu. Ama sen gençsin, dünyayı gördün, burada çok şey değiştirebilirsin. O zaman ben de Badalpur'daki kadınların ve çocukların terk edilmediğini bilerek, huzur içinde ölürüm."

Rani Saide'nin de önceden söylediği gibi, Selma'nın zemin katta hazırlattığı salon hiç boş kalmıyordu. Köylü kadınlar, yanında bir sürü çocukla günün her saatinde geliyorlardı. Rani'nin ayak ucuna oturarak, onun tek sözcüğünü bile anlamadığı, bitip tükenmez hikâyeler anlatıyorlardı. Bu yüzden Lucknow'un en iyi kuruluşu olan rahibeler okulunda İngilizce öğrenmiş olan Begüm Nusret'in büyük kızından yardım istemişti. Çay ikramı için iki özel hizmetçi görevlendirilmişti ama bu, karşı çıkmalara ve huzursuzluğa neden olmuştu. Raninin özel

hizmetine seçildikleri için gurur duyan hizmetçiler, bu pis ve ilkel köylü kadınlara hizmet etmek istememişlerdi ama Selma kararından dönmedi. Misafirperverliğin kuralı, onu görmek için uzaklardan gelen bu kadınlara, bol süt ve şekerle pişirilen bu çay şurubunu ikram etmeyi zorunlu kılardı.

Kadınlardan bazıları uzak köylerden geliyordu. Onlar için büyük bir odada, yerlere çarşaflar serilmişti, evlerine dönmeden önce, geceyi burada geçirebilirlerdi. O kadar rahattılar ki hiçbiri, özellikle ilgilenecek kocaları ve çocukları olmayanlar, gitmek istemiyordu. Onlar yerleşiyordu. Rani, anaları ve koruyucuları değil miydi? Selma, sarayın dolmakta olduğunu endişeyle görüyordu. Emir sonunda bu durumu fark edecek, öfkelenerek onları geri gönderecekti. Bu düşüncesini Rani Saide'ye açınca, kadın gülmeye başladı.

"Ama yavrum, onlara küçük bir armağan vermezsen, gitmezler ki! Küçük kutular hazırlat, içlerine kebap ve çörek koydur, ayrıca 5 rupi ekle. Ama özellikle bunun bir veda armağanı olduğunu açıkça belirt."

"Ama gücenmezler mi?"

"Gücenmek mi? Bu da nereden çıktı? Tersine, onur duyarlar. Kutuyu komşularına göstermek için özenle koruyacaklarına eminim. Kutuyu, güzel, kırmızı bir kurdeleyle bağlatmayı unutma, kırmızı mutluluğun rengidir..."

Mutluluk... Bütün gün sarayda dolaşıp duran bu kadınların, mutluluğun varlığı konusunda en ufak bir fikirleri var mıydı?

Acınacak yoksulluklarını, üşütüp hasta olan ve brahminlerin dualarına rağmen ölüm döşeğinde yatan tek erkek evladın hikâyesini, gebe kalamadığı için ailesine gönderilen kızın başına gelenleri, işsiz kocayı, aç çocukları, 50 rupi borçlu oldukları tefecinin evi almaya kalkışmasını, birbiri ardına gelip anlatıyorlardı. Köyde kadın doktor olduğunu ama paralarının olmadığını söylüyorlardı. Umutla ranilerine bakıyorlardı; öyle iyi görünüyordu ki onlara kesinlikle yardım edecekti.

Selma ilk günlerde, istekleri karşıladı; 20 rupi şuna, 30 rupi buna, bunca acıyı dindirmek için fazla şeyi yoktu; sonra yok-

sullar alayının gittikçe uzadığını, bunun sonsuz bir sefalet, dibi görünmeyen bir uçurum olduğunu anladı; devlet hazinesi bile buna yetmezdi. Kendi de güçsüzdü! Karşılaştığı sayısız sorunu çözmek için güçsüz olduğunu anlamıştı. Hepsine birden yardım edemeyeceğini nasıl anlatabilirdi onlara? Ona inanmayacaklar, raninin de öteki zenginler gibi olduğunu, umut beslemekte hata ettiklerini söyleyecekler, ona üzgün üzgün, kaderine razı olmuş bakışlarla bakacaklardı... Yoksulların her zamanki bakışlarıyla.

Bir akşam Selma çaresizliğini anlattığı zaman, Emir üzgün bir tavırla:

"Biliyorum," dedi. "Ama siz de hepimiz gibi alışacaksınız. İşin en acıklı yanı da bu. Aramızda en iyi olanlar bile sonunda katılaşıyor. Elden ne gelir ki? Karşıdan baktığımızda bizi deli edecek durumları görmemek için kaçıp gidelim, intihar edelim, sabahtan akşama sarhoş mu olalım? Hiçbir mantık, öğrendiğimiz, inandığımız, bizi insan yapan şeylerin hiçbiri bütün bu halkın acısını, bu bitip tükenmeyen can çekişmenin gerekçesini haklı gösteremez.

"İngiltere'de öğrenciyken, sosyalizmin çözüm olacağını sanıyordum. Arkadaşlarım benimle alay ediyorlardı, bana "kızıl raca" lakabı takmışlardı. Döndüğümde kimsenin devrim istemediğini hemen fark ettim, hele köylülerin hiç. Yüzyıllar süren kölelik ve güçsüzlük onları, ne yaparlarsa yapsınlar, hiçbir şeyin kesinlikle değişmeyeceğine inandırmış."

"Ama Mahatma'yı izlediklerine göre, bu doğru değil!"

"Öyle, yaptıkları yanlış. Gandi şiddet karşıtı doktriniyle, iş çevrelerinin toplumsal bir başkaldırıya karşı buldukları en iyi çözüm yolu. Bu yüzden de onu ve partisini destekliyorlar. Bunun için ve kesinlikle Hintli toptancıların ceplerini doldurmalarını, ülke ekonomisini denetimleri altına alarak engelleyen İngilizleri kovmak için. Ama hayale kapılmayın sakın! İngilizler gidince, aynı renkten insanlar tarafından sömürüldüğü için teselli bulan halk, eskisi gibi yoksul olacaktır."

"Şu anda da onu sömürenler de aynı renkten olan büyük toprak sahipleri, prensler..."

Emir gözlerini nefretle kıstı.

"Doğru, ben, siz! O halde? Bu sarayı terk etmek, basit bir sari giymek, köylülere eşitlik ve başkaldırı nutukları çekmek için ne bekliyorsunuz? Delirdiğinize inanırlar ve sonunda sizi öldürürler kuşkusuz!.. Bana inanın, sandığımız kadar kolay değil bu... Kişisel özveri hoşumuza gidebilir ama işleri daha kötüleştirmekten başka işe yaramaz."

Selma kuşkuyla dudak büktü:

"Bana inanmıyor musunuz?"

Emir omuz silkti.

"Pekâlâ, deneyin de görün!"

Kendisini düzenli olarak görmeye gelen kadınlar arasında, Selma'nm dikkatini çok güzel iki genç kız çekmişti. Büyüğü on altı yaşlarında olmalıydı, alnında evli kadınlara özgü kırmızı işaret vardı. Öteki daha küçüktü, çok sade beyaz bir sari giymiş, hiçbir takı, Hintli kadınların onlar olmadan kendilerini çıplak hissettikleri cam bilezikleri bile takmamıştı. Yan yana oturmuşlar, saatlerdir ranilerini seyrediyorlardı. Meraklanan Selma, sonunda onlara bir şey isteyip istemediklerini sordu."Hayır, Huzur; yalnızca seni seyretmek istiyoruz. Bu çok hoşumuza gidiyor. O kadar güzelsin ki..."

Selma'ya, büyüğü Parvati'nin kendinden kırk beş yaş büyük biriyle evli olduğunu, kocasının ona iyi davrandığını, her yıl Işık Bayramı Divali için ipek bir sâri aldığını anlattılar. Daha genç olan Sita duldu; on bir yaşında evlendirilmiş, altı ay sonra dul kalmıştı. Kocasının ailesiyle oturuyor, ev işleriyle uğraşıyor ama doğal olarak mutfakla ilgilenmiyordu... Zavallıcık! Selma ona acıyarak bakıyordu. Hindistan'a geleli uzun zaman olmamıştı ama Hintlilerin dullara nasıl bir hayatı layık gördüklerini biliyordu. Kocalarının cesediyle yakılmalarını zorunlu kılan *sutte*'den -Bu gelenek 1829'da İngilizler tarafından yasaklanmasına rağmen yüzyıl sonra bile hâlâ uygulanıyordu

-kurtulsalar bile, kalan ömürlerini parya olarak geçiriyorlardı. Daha önceki hayatında şehveti yüzünden günah işlediği için kocasının ölümünden sorumlu tutulurdu. Artık masum olmadıklarından, mutfağa yaklaşamadıkları gibi yemeğe de oturamazlardı, onlara artıklar verilirdi; çocuklarıyla ilgilenmelerine bile izin verilmezdi.

Sita gülümsedi.

"Bereket versin çocuğum yok, kayınvalidem de kötü biri değil; dullara yapıldığı beni kilit altında tutmadı, kafamı da kazıtmadı. Ama istediğim halde şenliklere katılamıyorum... Oysa müziği, cümbüşü çok severdim! Artık katılamayacağım; uğursuzluk getirdiğimi söylüyorlar."

Selma öfkelendi.

"Ne saçmalık! Gel, yanıma otur."

Sita tereddüt etti, diğer kadınlara korkuyla baktı; buradan uzaklaşmak isterdi ama raniye nasıl karşı gelebilirdi? Titreyerek yaklaştı. Garara giymiş bir kadın yüksek sesle:

"Zavallı yavrucak!" dedi. "Bizde, dullara kötü davranmazlar; aksine yeniden evlenmeleri gerektiği bile düşünülür. Zaten Peygamberimizin kendisi bile buna örnek olmuş; ilk karısı Hatice duldu."

Toplulukta mırıldanmalar yükseldi. Kimse yorum yapmayı göze alamadı. Rani de Müslüman değil miydi?

Sita'nın arkasındaki arkadaşı Parvati öne çıktı:

"Huzur, neden köye gelmiyorsun? Orada seni görmek isteyen çok kadın var ama saraya gelmeye cesaret edemiyorlar. Sonra başkaları var, paryalar... Köyün muhtarı gelip seni rahatsız etmelerini yasakladı."

"Paryalar mı?"

"Evet, yanlarına yaklaşılmayan kadınlar; gölgeleri bile insanı kirletirmiş... Tabii evlerine gidemezsin ama hiç olmazsa seni uzaktan görmüş olurlar; bu da onları sevindirirdi!"

Bu çocuğa, ranilerinin saraydan çıkmasının yasak olduğunu nasıl anlatmalıydı?

"Geleceğim, Parvati, söz veriyorum."

"Gitmeyeceksiniz. Onların arasına karışmakla, bu insanlara iyilik edeceğinizi mi sanıyorsunuz? Onları şaşırtırsınız, o kadar."

"Gideceğim."

Emir öfkeden bembeyaz kesilmişti ama Selma, bu kez dayatmaya karar vermişti. En yoksul kadınlar orada onu bekliyordu; onları düş kırıklığına uğratabilir, kayıtsız olduğuna inanmalarına izin verebilir miydi?

"Nilüfer'le Dürrüşehvar, hastaneleri ve öksüzler yurtlarını ziyaret ediyorlar pekâlâ..."

"Ama köyleri değil."

"Köylere de gidiyorlar, fotoğraflarını gördüm!"

Yalan söylemişti ama önemi yoktu, bir adım ilerleme kaydetmişti. Nizam'ın gelinlerine bütün Hindistan hayrandı; yaptıklarına kimsenin bir diyeceği olamazdı.

Emir duraksadı.

"Pekâlâ, Rani Saide'ye bu konuda ne düşündüğünü soralım."

Yaşlı kadının kararma çok güvenirdi. Devleti on beş yıl yönetmemiş miydi? Köylülerin tepkisini herkesten daha iyi bilirdi; çünkü Hintli duyarlılığıyla İngiliz eğitimi arasında kalan Emir için bu tepkiler hâlâ bir bilinmezdi.

"Gitsin," diye karşılık verdi rani. "Devir değişti. Bana anlatılanları gözlerimle görmüş olsaydım, daha az yanlış yapardım."

Raca kaşlarını çattı, büyükannesinin açık fikirliliği onu hep şaşırtırdı, oysa ömründe saraydan dışarı çıkmamıştı. Ama kararına uymaya söz vermişti bir kere. Soğuk bir tavırla Selma'ya:

"Pekâlâ," dedi. "Gideceksiniz ama yanınızda iki silahlı muhafız bulunacak."

7

Selma annesine, "Bir Hint köyünün nasıl olduğunu hayal bile edemezsiniz," diye yazıyordu. "Sarayın balkonlarından, kerpiç duvarlar, saz damlar pek şiirsel görünüyordu. Ama yaklaşınca... insanın boğazını yakan ekşi bir kokuyla, insan dışkısının kokusuyla karşılaşırsınız; çok dikkatli olmazsanız, her an bunlara basabilirsiniz. Köylüler neresi olursa olsun, rahatlıyorlar, özellikle köye en yakın yerleri tercih ediyorlar. Gizlenmiyorlar bile; çünkü bu, dünyanın en doğal işi sayılmaz mı! Tahtırevanla geçerken, yol boyunca çömelmiş insanlara rastlıyorsunuz; yüzlerinde derin düşüncelere dalmış gibi bir ifade var. Ama aralarında hiç kadın görmedim.

"Evlerde hiç pencere yok, yalnız herkesin bir arada yaşadığı iç avluya açılan bir kapı bulunuyor. Bu avlu hem mutfak,

hem konuk odası, yazın da yatak odası olarak kullanılıyor. Evler genelde tek odalıdır, zenginlerin iki odası vardır; soğuklar başlayınca, kadın, erkek ve çocuklar sıkış tepiş yaşıyorlar. Yine de oldukça büyük sayılır, içinde iki hamak ve bayramlık giysilerin saklandığı bir sandık dışında hiç eşya yok.

"Uzaktan, kadınların saatlerce çömelmiş halde, çamura benzer bir şeyi karıştırarak çöreği andıran şeyler yaptıklarını görmüştüm; bunları evlerinin duvarlarına yapıştırıyorlardı. Bu çörekler güneşte kuruduktan sonra, avluya, piramit dışında büyük bir özenle diziyorlardı. Peki, çıplak elleriyle büyük bir özenle ne yoğuruyorlarmış, biliyor musunuz? İnek dışkısı! Meğer pek harika bir yakıtmış, onunla ısınıyor, yemek pişiriyorlarmış. Gülüyorsunuz, değil mi? Ama belki de vücuttan çıkan her şeyden tiksinen asıl bizler gülünecek haldeyiz.

"Gazetelerde, Hindularla Müslümanlar arasında çıkan karışıklıkları herhalde okuyorsunuz. Merak etmeyin; buradaki köyler, toplumlararası hoşgörüye örnek olacak yerler. Ucpal halkının % 60'ı Hindu, % 40'ı Müslüman ama bu küçük topluluk çok iyi anlaşıyor. Evler ve kuyular ayrılmış, bazıları caminin, bazıları tapınağın çevresinde; birbirleriyle görüşüyorlar ama yemeklerde değil tabii. Hintliler Müslümanları, kuşkusuz ranileri olarak beni, pis görüyorlar. Aslında çeşitli sınıflara ayrıldıkları için her biri karşısındakini pis olarak görüyor. Yalnız Brahmanlar horlanmaz; çünkü onlar, üst sınıftan kutsal yaratık sayılıyor ve okuma yazma bilmemelerine rağmen, kendilerine *pandit* (bilgin) dedirtiyorlar.

"En aşağı tabakada, herkesin horladığı zavallı yaratıklar var, onlar, insanlıktan çıkmışlar. "Kast dışı" sayılan bu insanların, adlarından da anlaşılacağı gibi toplum içinde yerleri yok. Bu yüzden onlara "dokunulmaz," yani parya deniyor. Her kim onlara dokunma felaketine uğrarsa, arınma ayiniyle temizlenmek zorunda. Köyün dışında, sefil kulübelerde yaşıyorlar ve ayakyolu temizlemek ya da ayakkabı onarmak gibi en iğrenç işlerde çalıştırılıyorlar... Tapınağa gidip dua etmeye ya da başkalarıyla aynı kuyudan su çekmeye hakları yok. Son za-

manlarda olduğu gibi, kuyuları kurumuşsa bile, kadınlar başka kuyu bulmak için kilometrelerce yürümek zorunda.

"Köye ilk gittiğimde, onları görmek için ısrar etmekle tam bir devrim yarattım. Onları sevindirmek istiyordum ama sanırım korkmuşlardı. Benden değil, kuralları çiğnediler diye başkalarının öç almasından. Şimdi alıştılar. Benimle birlikte oldukları için bilseniz öyle minnet duyuyorlar ki! Çok ince düşünüyorlar! Bana bir bardak çay bile vermiyorlar.

"Başkalarının evini kirletmemek için, onları en son ziyaret etmeyi alışkanlık haline getirdim. Sanırım bu, sorunu çözdü. Hindistan'a gelişimden beri ilk kez, gerçekten mutluyum. Sonunda işe yaradığımı ve sevildiğimi hissediyorum."

Selma artık, haftada birkaç kez köye gidiyor; ilaç, giyecek ve çocuklar için kalem, defter götürüyordu. Köye girer girmez, muhafızların ayrılarak yaşlılarla çay içmeye gitmelerini sağlamıştı. Böylece özgür kalıyor, kadınlarla saatlerce oturuyordu. Her ev onu ağırlama şerefine nail olmak için yarıştığından, kıskançlık yaratmamaya özen gösteriyordu. Oysa tercih ettikleri vardı: Ona ilk kez köye gelmesini öneren iki genç Hintli, özellikle koruması altına aldığı genç dul Sita, ayrıca düşüncesini çekinmeden söyleyen açıkgöz ve enerjik Müslüman kadın Kaniz Fatma'ydı bunlar. İri yarı ama yüzü narin olan bu kadının on bir çocuğu vardı ve on dört yaşındaki büyük kız, küçük bir oğlan doğurmuştu. Selma merak ederek, kaç yaşında olduğunu sormaktan kendini alamadı. Kaniz Fatma uzun uzun düşündü.

"Büyük savaş başladığında, babam İngiliz ordusunda savaşmaya gitmek üzere bizden ayrılırken, ağladığımı hatırlıyorum. O zamanlar aşağı yukarı üç yaşındaydım."

1914'te üç yaşındaymış! Selma ona şaşkınlıkla baktı: Her ikisi de yirmi yedi yaşındaydılar...

Bir gün, Kaniz Fatma ve on kadar kadın, işbirlikçilik yapmak ister gibi Selma'yı bir kenara çektiler.

"Rani Sahibe, sen çok şey biliyorsun, oysa bizler zavallı, cahil köylüyüz..."

Konuya girme biçimi Selma'yı gülümsetti, bu kadınların, ileri görüşlülüğü ve mantıklarıyla birçok aydın kadının üstesinden gelebileceklerini uzun zaman önce anlamıştı. Ama bunu onlara söyleseydi, kendileriyle alay ettiğini sanırlardı; çünkü okuma yazma bilen herkese karşı sonsuz hayranlık duyuyorlardı.

"Kızlarımızın, bizden daha iyi yaşamalarını istiyoruz. Yalnız toprağı eşelemek ve çörek pişirmekle bunu nasıl başarabilirler? Eski raca, oğlanlar için bir okul yaptırmıştı. Sonunda, erkeklerimiz yalnız imza atmasını bilseler de bizi hor görmeye başladılar. Rani Sahibe, kızlarımız için okul istiyoruz."

Umut dolu bakışlarla Selma'ya bakıyorlardı. Onlara göre okul, tüm kötülüklerin çaresi, cennete girmenin bir yolu demekti.

"Kocalarınız bu konuda ne düşünüyor?"

"Onlara bir şey söylemedik, yoksa bizi döverlerdi. Aman, seninle konuştuğumuzu bilmesinler sakın."

"Öteki kadınlar da onaylıyor mu?"

"Hemen hemen hepsi onaylıyor ama erkeklerin buna hiçbir zaman izin vermeyeceğini ileri sürüyorlar... Ama bu kararı raca verirse, ne yapabilirler ki?"

Selma onunla konuşmaya söz verdi. Kadınlar coşkuyla ellerini öptü. Onlara göre dava kazanılmıştı! Ayrıntılar üzerinde tartışmaya başladılar; okulu nereye kuracaklardı? Kaç öğrencisi olacaktı? Öğretmenleri nasıl bulacaklardı? Selma da onlara katıldı. Düşündükçe, okulun, onlara yardım etmenin en iyi yol olduğuna inandı.

Selma, yeni görevinin heyecanına kendini öylesine kaptırmıştı ki akşam, Emir'le bir araya gelince, onun endişe içinde anlattığı, dünyayı sarsan olaylara ilgi göstermekte zorlandı. Hitler'in başarıları ve dünyayı tehdit etmesi, İspanya iç savaşı, İngilizlerin, Yahudilerle Araplar arasında Filistin'i paylaştırma planı, sanki başka bir dünyada, hiç ilişkisi olmayan bir ev-

rende meydana geliyormuş gibiydi. Zaten bir şey anlamıyordu, insanın, kendisini ilgilendirmeyen olaylar için endişe duymasını kesinlikle anlayamıyordu. Emir'e acıyarak bakıyordu; oysa o, kadınların, oturdukları inlerden başka hiçbir şeye ilgi göstermeyen hayvancıklar olduğunu öfkeyle düşünüyordu.

Ama Selma'nın işi, artık Badalpur ve Hindistan'dı. Bu yüzden de Emir, Kongre'nin aldığı son kararlarla ilgili endişelerini anlatınca, kayıtsızlığından sıyrılıverdi.

"Müslüman Birliği'ndekiler çok öfkeli; çünkü Kongre, yalnız kendi üyelerinden oluşacak yerel hükümetler kurmaya karar verdi. Oysa bu kış iki parti, İngilizlerin desteklediği gerici eylemlere karşı birleşme kararı almıştı. Daha sonra da birlik üyelerinden seçilenler, hükümete girecekti. Özellikle Lucknow'da yedi bakandan ikisi Müslüman Birliği'nden olacaktı.

"Ama şimdi, Kongre başkanı Nehru, bunun olanaksız, partisinin kurallarına aykırı olduğunu ve eğer hükümette Müslüman bulunacaksa, bunların Kongre üyesi olmaları için Birlik'ten ayrılmaları gerektiğini ileri sürüyor. Hatta cümlesini tekrarlama yüzsüzlüğünü bile gösterdi: 'Hindistan'da yalnız iki parti vardır; Kongre ve hükümet (yani İngilizler). Diğerleri onların peşinden gitmelidir,' dedi. Müslüman azınlığın endişelenmesi umurunda bile değil.

Hintliler tarafından yönetilen Hindistan'da, bu azınlığın konumu ne olacak? Cinnah, bunun önceden belirlenmesini istiyor. Nehru buna aldırmadan, toplumlar arasında hiçbir sorun olmadığını ve Müslüman Birliği'nin, var olması için hiçbir nedeni bulunmayan bir Ortaçağ örgütü olduğunu söylüyor."

"Peki, Gandi ne diyor?"

"Gandi bu ayrıntılara karışmıyor. Gerçeği arıyor o. Her sabah, Bagavad-gita'yı, İncil ve Kuran okuyor. Ona göre bütün insanlar kardeş. Talimatına uyulacak ve manevi temizliğe ulaşılacak olursa, bütün sorunlar çözülürmüş.

"Cinnah ve sayıları gittikçe artan Müslümanlar, Mahatma'nın, dini politikaya alet eden bir düzenbaz olduğunu ileri sürüyorlar. Ben öyle düşünmüyorum. Bana göre Gandi, tama-

men gerçekdışı bir ütopya peşinde koşan bir çılgın. Ama böylesi ütopyalar çekicidir, halkın üzerinde büyük etki yaratırlar. Gandi, ateşi yakan kıvılcım. Kongre de bu ateşin izleyeceği yolu özenle çiziyor. Aslında Gandi, kendisini nasıl kullandıklarının farkında değil, sanırım."

O akşam, köyün yaşlıları aile reislerini topladı. Tabii dokunulmazlar dışında, bütün Müslümanları ve Hintliler geldi. Ortada ciddi bir durum vardı ama çabalarına rağmen, kadınlar bunun ne olduğunu öğrenemedi.

Erkekler düşünceli düşünceli, jüt çuvallarının üstüne oturmuşlardı. Nargileler ağızdan ağza dolaşıyordu. Kimse boş laf etmeyecekti, durum ciddiydi ve toplumun geleceği için ciddi sonuçlar doğurabilirdi.

Yaşlılardan biri içini çekti:

"Zaman çok değişti, yaşarken bunu göreceğime inanmazdım."

"Neyi göreceğine, amca? Henüz bir karar verilmedi ki!"

Bir başkası atıldı:

"Daha ilk andan işin kötüye gideceğini anlamıştım. Köye bu şekilde gelmesi... Hiçbir rani gelmemişti. Saygın aileleri ziyaret etmekle yetinseydi neyse, ama gidip paryalarla bile oturuyor! Bizi utanca boğdu; diğer köylerin alay konusu olduk."

Erkekler, düşünceli düşünceli onayladı. Bir başkası söz aldı:

"Aslında, kötü biri değil... Şimdiye kadar hiçbir rani, karılarımız ve çocuklarımızla bu kadar ilgilenmemişti..."

"Karılarımızla ilgilendi ama akıllarına garip garip fikirler soktu! Zaten bir İngiliz'den ne beklenir ki?"

"O, İngiliz değil, Müslüman."

"Olabilir... ama aslında yine de İngiliz!

Köyün muhtarı ayağa kalktı.

"Aramızdan en aklı başında olanların konuşmak için benimle racaya gelmelerini öneriyorum. Karar verilmeden önce, elimizi çabuk tutmalıyız; çünkü daha sonra boyun eğmekten başka çaremiz kalmayacak."

Herkes onayladı. Muhtar uyanık bir adamdı, en hassas sorunlara bile çözüm yolları bulurdu. Birkaç erkek seçildi. Tartışma olmadı, herkes kimin en akıllı olduğunu biliyordu. Huzur içinde ayrıldılar. Raca onları onaylardı kuşkusuz; İngiliz eğitimi almış olsa bile, ne de olsa onlardan sayılırdı!.

"Bana önceden haber verebilirdiniz! Ben neciyim ha? Tasarı hakkında konuşmaya geliyorlar, oysa neden söz ettiklerini anlamıyorum bile!"

Emir kendinden geçmişti, köylüleri üzerindeki nüfuzu, hem de bir kadın yüzünden sarsılıyordu!

"Bu konudan Rani Saide'ye biraz söz etmiştim, size de anlatacaktım."

Raca, büyükannesinin ne düşündüğünü sormaktan kaçındı; yaşlı kadın kesinlikle Selma'nın etkisi altında kalmış olmalıydı.

"Tabii köylülere, bunun henüz bir fikir olduğunu, uygulanmasının söz konusu olmadığını söyledim."

Selma doğruldu, kıpkırmızı kesilmişti.

"Ama neden?"

"Çünkü toplumumuz, Batı toplumu değil. Burada kızlar okula gitmez."

"Ama bunu öneren ben değilim, köylüler böyle istedi."

Raca hayretle kaşlarını kaldırdı.

"Bu, Hindistan'ın gerçekten değişmek üzere olduğunu gösterir, politikacılarımızın sözlerine inanmamıştım..."

İç çekti.

Bu okula izin vermeyi çok isterdim; ama raca olsâm bile buna yetkim yok. Gelenlerin saygılı konuşmalarının altında, tam bir direniş sezdim. Kadınlar eğitilince, ardından başkaldırının, ahlaksızlığın geleceğini, ailelerin dağılacağını, çocuklara bakılmayacağını, geleneklerinin sonunun geleceğini, kısacası toplumun mahvolacağını sanıyorlar. Onları, böyle olmayacağına inandırmam olanaksız!

"O halde iyilik yapmakla yetinin, bunun işe yaramayacağını biliyorum ama sizi uyarmıştım; bu insanların isteklerine

karşı gelinemeyeceğini söylemiştim. Ayrıca, şu anda yeterince sorunum var, başka sorunlar yaratmayın..."

Emir Selma'ya, Kongre hükümetinin, prenslerin ve toprak sahiplerinin, kiralarını ödemeyen köylüleri kovmalarını yasaklayan bir yasayı oyladığını anlattı.

"Bunun anlamı, onlara artık hiçbir şekilde baskı yapamayacağız, demektir; ödememe kararı aldıkları günün ertesinde, Eyalet hazineleri bomboş kalır. Çünkü ben şiddet kullanmak istemem."

Bıyıklarını düzeltti.

"Garip şey, her zaman tarım reformundan yana oldum, her zaman zenginliğin utanç verici şekilde paylaşılmasına karşı çıktım; ama beni buna zorlamalarına dayanamıyorum. Özellikle Kongre'nin kodamanları olan sanayiciler ve işadamları, büyük toprak sahiplerinden ve küçük eyalet hükümdarlarından çoğu zaman daha zengin oldukları zaman... bu, daha ağırıma gidiyor. Ancak, alçak sömürücü dedikleri de biziz elbette..."

Sonraki haftalarda, Badalpur köylerine garip ziyaretler yapıldı. Ziyaretler her zaman geceleri yapılıyordu. İki üç kişilik gruplar halinde gelenler, adını bildikleri köy muhtarıyla görüşmek istiyordu. Kendilerini, Kongre Partisi'nin, İngilizleri Hindistan'dan kovacak olan özgürlük partisinin adamları diye tanıtıyorlardı. Deri çantalarının içinden, üzerleri küçük işaretlerle karalanmış, üzerlerinde şaşırtıcı damgalar bulunan, kâğıtlar çıkarıyorlardı. Bunların, halk için çıkarılan yeni yasalar olduğunu belirtiyorlardı. Köydeki bütün erkekleri topluyor, onlara adalet vaktinin geldiğini, kendilerini utanmadan sömüren racaya karşı ayaklanmaları ve vergi vermeyi reddetmeleri gerektiğini anlatıyorlardı. Başlarına kötü bir şey gelemezdi; çünkü yeni yasa, kovmayı ve hatta kovuşturmayı yasaklıyordu. Raca onlara baskı yaparsa, güçlü Kongre Partisi yardımlarına koşardı.

Köylüler şaşkın şaşkın dinliyorlardı; birkaçı ilgilenmiş görünse de hâlâ kuşkuluydu; kentten gelmiş, daha önce hiç görmedikleri bu adamlara nasıl güvenebilirlerdi? Bazıları açıkça

karşıydı; bütün bu masallar, başlarına beladan başka şey getirmezdi, racaları, Kongre Partisi'nden daha güçlüydü, ayrıca onun eleştirilecek yanı yoktu; her zaman adil ve anlayışlı davranmıştı.

"Sizin racanız mı adil? Ama adalet, toprağın size ait olmasını gerektirir!" diyorlardı yabancılar. "Kongre de bunu vaat ediyor. Bu nedenle efendiniz de bizden nefret ediyor ve İngilizleri destekliyor. Hindistan'ın bağımsız olmasını istemiyor o; çünkü bütün mallarını kaybedeceğini, her şeyin size kalacağını biliyor. Söyleyin bakalım, sürekli sarayında oturması, size bir şey anlatmıyor mu?"

Böyle bir varsayımın büyüklüğü karşısında, köylüler gülmeye başladı ama kanıtların sonu gelmiyordu.

"Racanızın bir İngiliz kadınla evlenmesi, bağımsızlık hareketine karşı oluşunun kanıtıdır! Bu durumda İngilizleri Hindistan'dan nasıl kovabilir?"

Mırıltılar başladı, bazıları yüksek sesle onaylıyordu. Yabancılar sürdürdü:

"Vergi ödemeyi kabul edenler, vatansever değildir. Onlar davaya ihanet ediyor. Yalnız kendininkini değil, çocuklarının, torunlarının geleceğini de mahvediyorlar. Haydi, erkek olduğunuzu gösterin! Kongre Partisi size yardım edecektir; yönergelerine titizlikle uymalısınız çünkü yalnız sizin çıkarınızı gözetiyor."

"Kendi çıkarlarından sonra!"

Odanın dibinden, alaycı ses yükseldi. Bu üç sözcük, büyüyü bozmaya yetmişti. Konuşan yabancı ne diyeceğini bilemez duruma düşmüştü, köylülerin kuşkulu bakışlarıyla yeniden karşılaşmıştı, sesini biraz alçalttı.

"Elbette, özgürsünüz! İyice düşünün, yine geleceğim."

Haftalarca durum böyle sürüp gitti. Köylüler dinliyor, kimi zaman aralarında sert tartışmalar oluyordu. Ne düşündüklerini öğrenmek için başka köylere elçi gönderiyorlardı ama bir karara varamadılar. Neredeyse racaya gidip bu konuda ne düşündüğünü öğreneceklerdi; o her zaman onlara, doğru yolu göstermişti.

Emir, olanları biliyordu, her köyde "güvenilir" adamlar dediği casusları vardı. Acaba ona bütün gerçeği anlatıyorlar mıydı? Hoşa gitmek için tehlikeyi saklıyor ya da önemsenmek için belki durumu abartıyor olabilirlerdi. Emir, çıkarları olmadığı için kadınlardan daha emin bilgiler alan Selma'ya danışmayı âdet edinmişti. Kadınlardan çoğu, kocalarının tereddüt etmelerine kızıyordu. Adını bile işitmedikleri Kongre Partisi'nden, yüzlerini hiç görmedikleri, bu yüzden güçlerinin farkında olmadıkları İngilizlerden onlara neydi? Buna karşılık, gerçek olan, günlük yaşantılarını etkileyen racanın gücü, raninin iyiliğiydi. Bu yüzden annelerine, büyükanneleri ve nesiller boyu atalarının yaptığı gibi onlara sadık kalmak istiyorlardı. Enayi kocaları bunu nasıl unutabilir, bu tanımadıkları insanların nutuklarına nasıl kanabilirlerdi? Onların akıllarını başlarına getirmesini iyi bilirlerdi!

Muson mevsimi gelip çattı; gökyüzü sonunda, iki aydan beri insanları ve hayvanları perişan eden o bunaltıcı sıcaklardan kurtuluyordu. Yağmurlar sağanak halinde köyün üstüne indi, saz damları deldi, evlerin içlerini sular bastı. Kadınlar, sandıklarını ve buğday çuvallarını rastgele kurdukları iskelelere koyuyorlardı; ama bunca önleme rağmen, giyecekler ve erzaklar çürüyüp gitti.

Tarlalar kapkara ve ıssızdı. Kimi zaman iki hortum arasında, gökyüzü altın sarısı, pembe kocaman bir kavisle aydınlanıyor, çocuklar sevinçle el çırpıyorlardı. Güneş okşayıcı, güler yüzüyle yeniden görünüyordu. Tozları yıkanmış yaprakları parlatıyor, doğa eski rengine kavuşuyor, insanlar, berrak havayı ve toprak kokusunu içlerine çekmek için dışarı çıkıyorlardı. Dünya ilk günkü gibiydi.

Havanın, kısa süren yatışmasından yararlanan Selma, köyleri dolaşıp kuru battaniye ve giyecek dağıtıyor ve hiç olmadığı kadar iyi karşılanıyordu. Su birikintileri altında kalan yollarda, kupa arabasıyla gitmesi söz konusu değildi, bu yüzden *dandi* denen, dört adamın taşırken diz boyu çamura battıkları bir tür iskemleye biniyordu. Hindistan'a geldiği altı aydan beri, insanların, hayvanların yerine kullanıldığı bu durumdan

duyduğu utanç değişmemişti; ama herkes, hatta hamallar bile bunun diğerleri gibi bir iş olduğunu düşünüyorlardı. Emir ona, fazla duyarlı davranmanın insanları ekmek parasından yoksun bırakacağını söylemişti. Pek ikna olmayan Selma, kabul eder gibi görünmüş ama suçunu, sık sık gülümseyerek ve bahşişler dağıtarak gizlemeye çalışmıştı.

Musonla birlikte köylerde, sürüngenler ve kocaman fareler ortaya çıkmıştı. Köylüler taşlarla onları kovuyordu ama gün geçmiyordu ki bir çocuk ısırılmasın ya da otacının hazırladığı otlara ve ilaçlara rağmen ölmesin.

Bir öğleden sonra Selma oturmuş dinlenirken, Kaniz Fatma'nın, yüzü allak bullak geldiğini gördü.

"Rani Sahibe, köyde iki kadın öldü. Birkaç gündür kanlı su kusuyorlardı. Allah korusun, sanırım hastalık bu."

"Hangi hastalık?"

"Hani şu deva bulunmayan hastalık."

Selma, endişeyle ayağa kalktı. Emir'e acele haber verilmesi gerekirdi. Emir hemen geldi, kadını sorguya çekti, ayrıntıları öğrendi. Kadın konuştukça, yüzü kardı.

"Şehirden hemen bir doktor getirmek gerek. Korkarım, veba bu."

Veba mı...

Selma dehşet içinde donup kaldı. Veba... bunun eski zaman hastalığı olduğunu sanıyordu. Korkunç salgın hikâyeleri, yok olan şehirler, sokaklarda sürünen binlerce ceset, aklına geldi. Dehşetle Kaniz Fatma'ya baktı; kaçmalı, olabildiğince çabuk kaçmalıydı! Onun paniğe kapıldığını gören Emir, Selma'yı yatıştırmaya çalıştı.

"Durum ciddi ama ortaçağda değiliz. Veba, nasıl mücadele edeceğimizi öğrendiğimiz bir salgın. İlaç ve sıkı sağlık önlemleri almak gerekir. Lucknow'a dönmek ister misiniz?"

"Ya siz?"

"Önce çevreyi düzene koymam gerek, köylülerimi yardımsız bırakamam; çünkü o zaman hiçbiri bundan kurtulamaz."

Kaçmak.

Selma gözlerini kapadı, utanç duydu ama korku daha güçlüydü.

"Düşündüm de... kalıyorum."

Bu sözleri nasıl söyleyebilmişti? Oysa tersini söylemek istiyordu. Yine şu lanet gururunun oyununa gelmişti! Acaba etkili olan Emir'in tavrı mı yoksa Kaniz Fatma'nın bakışları mıydı?

Selma, sonraki günleri kâbuslu bir gece gibi hatırlayacaktı. Şehirden gelen doktor gençti; deneyimli olan, kendisinden daha yaşlı meslektaşları, bu kadar tehlikeli bir salgın hastalıkla mücadele etmek için köye gelmezlerdi. Hayatlarını tehlikeye atmaları için hiçbir neden yoktu. Ama Doktor Rıza ilginç biriydi. Haftada iki kez şehirdeki muayenehanesini kapatır, küçük arabasına biner, yanına ilaçlarını alarak köylere giderdi. Raca, ondan duymuş ve gelmesini rica etmişti.

Doktor Rıza, Selma'ya "yüzde 95 etkili" bir serum verdikten sonra, sanki bu çok doğal bir şeymiş gibi, kendisine yardım etmek isteyip istemediğini sordu.

"Aksi takdirde, köylü kadınların evlerine giremem. Çoğu, bir erkeğe muayene olmaktansa, ölmeyi tercih eder, benimle gelecek bir kadın meslektaş da bulamadım..."

Selma şaşırmış olmalıydı. Doktor gülümseyerek tatlı bir sesle konuştu:

"Ne de olsa, onların ranisisiniz; Hıristiyanların evlenirlerken dedikleri gibi: "iyi vekötü günlerinde..."

Bu fikir Selma'yı altüst etmiş olsa da evet, dedi.

Günlerce bir robot gibi, ellerinde eldiven, yüzü gazlı bezle örtülü halde, doktorun peşinden evlere giriyordu. Daha dayanıksız oldukları için çocuklar, kadınlar ve yaşlılar hastalığa yakalanmışlardı. Yüzleri mosmor kesilmişti, tıkanıyorlar, kara bir su kusuyorlardı. Koku dayanılmazdı. Selma dehşet içinde, soluğunu tutmaya çalışıyordu. Genç doktor sakin sakin nabız ölçüyor, boğazı, bademcikleri, kasıkları muayene ediyor, yaraları temizliyor, terleri siliyor, cesaret veriyor, insanları yatıştırıyordu. Kaniz Fatma ve iki kadın ona yardım önermişlerdi.

Selma, onların leğenleri tutuşlarına, suyu ısıtmalarına, kanlı irinleri ve dışkıları temizleyişlerine bakıyordu. En ufak bir hareket bile yapamıyordu. İstanbul'u, Haseki Hastanesi'ni, yaralıları görmesi için annesinin götürdüğü hastaneyi hatırlıyordu.

Doktor Rıza onu kollamamıştı.

"Yardımınız gerekli. Bana sargı bezlerini verir misiniz?"

Bekliyordu. Selma isteksiz isteksiz yatağa yaklaştı, ona pamuğu ve gazlı bezleri uzattı.

"Yanımda durup bana ilaçları verir misiniz?"

Düşünmeden, denileni yapıyordu. Doktor, geçmek bilmeyen dakikalar boyunca, büyük bir özenle çalıştı. Sonunda doğruldu ve Selma'ya ilk kez gülümseyerek baktı.

"Teşekkür ederim."

Bu iyilik ve anlayış karşısında, Selma başını eğdi.

"Asıl ben size teşekkür ederim."

Sonraki günlerde, doktorun yanında kaldı. Doktor ona hastalara dokunmayı kesinlikle yasaklamıştı; yalnız onların yanında duruyor, gülümsüyor, onlarla konuşuyordu.

İki hafta sonunda, salgının önü alındı. İki bin köylüden yalnız ellisi ölmüştü; bu bir mucizeydi! O zaman Emir, artık Lucknow'a dönme zamanının geldiğine karar verdi. Doktor Rıza, daha emin olmak için köyde birkaç gün daha kalacaktı.

Hareket edecekleri gün, Selma'yı geçirmeye gelmişti.

"İnanır mısınız, gittiğime neredeyse üzülüyorum."

"Ben de öyle! En iyi hemşiremi kaybediyorum!"

Şakalaşıyorlardı ama gülüşleri yapmacıktı. Birbirlerine olmayacak kadar yakınlaşmışlardı ama şimdi herkes, ait olduğu dünyaya geri dönüyordu. Belki bir daha hiç görüşemeyeceklerdi, böylesi daha iyiydi; rani ile küçük bir doktorun birbirlerine söyleyecek neleri olabilirdi?

Araba saraydan ayrılırken, yağmur sağanak halinde yağıyordu. Selma, perdelerin arkasından, yüreği burkularak, sağanak altında kımıldamadan duran ince siluete bakıyordu.

8

"Pek solgunsunuz, yavrum!"

Rani Azize, keskin bakışlarını, Badalpur'dan döner dönmez saygılarını sunmaya gelen Selma'nın yüzünde gezdirdi.

"Hastalığa yakalanmadığınızı umarım! Ya da -bakışlarını ince bedenine dikti- belki... Özel bir durum içindesiniz?"

Genç kadının şaşkın bakışları karşısında iç çekti.

"Öyle olmadığını görüyorum. Çok yazık, evleneli altı ayı geçti! Sizi uyarayım, dedikodular yavaş yavaş başlar..."

Ona ne? Selma öfkeyle odasına gitti. Badalpur'daki yarı özgür yaşantısından sonra, Lucknow sarayının baskısına, görümcesinin fesatlığına artık dayanamazdı. Üstelik de raninin dairesinden yalnızca perdeyle ayrılan odalar da canını sıkıyor-

du! Bu işe bir son vermenin zamanı gelmişti! Odanın girişinde uyuklayan haremağasını çağırdı.

"Bana hemen bir marangoz bul! "Birkaç saat sonra, haremağası döndü; marangoz, sarayın dışında bekliyordu, zenanaya girmeye hakkı yoktu. Selma, öfkesi arasında bu ayrıntıyı unutmuştu. Ona kim yardım edebilirdi? Emir, danışmanlarıyla çalışıyordu, geriye Raşit Han kalıyordu, bu iyi yürekli adam, her zaman hizmet etmeye hazırdı. Kapı yapılmadan önce, raninin hiçbir şeyden haberi olmamalıydı. Selma aceleyle bir not yazdı.

"Bunu, Raşit Han'a götür!"

Soğukkanlı haremağası eğildi. Selma'nın, işlediği bu suçun ne kadar büyük olduğunu, haremağasının bakışlarından anlaması olanaksızdı; ranisi, bir erkeğe mektup yazıyordu! Rahmetli racanın zamanında böyle bir rezalet kesinlikle olmazdı. Çünkü o dönemde, laubaliliği önlemek ve böyle uygunsuzluklara meydan vermemek için kadınlara okumayazma öğretilmemesi gerektiği düşünülürdü.

Kocası Emir, akşam döndüğünde:

"Canım, gerçek bir devrim başlattınız," dedi. "Bu sarayda hiçbir zaman kapı olmamıştır, perdeler yeterliydi... Üstelik hava akımını da sağlıyor. Ablam çok gücendi ve herkese, sarayın bir İngiliz konutu haline gelmesine izin vermeyeceğini söyledi."

"Kapım olacak mı?"

"Çok istiyorsanız... Ama bu önemsiz ayrıntı, herkesi kendinize düşman etmeye değer mi?"

"Bu ayrıntı mı? Bunun, bizim özel yaşantımız olduğunu anlamıyor musunuz?"

Emir duygulanmıştı ama ikna olmamış görünüyordu.

"Belki... Ama biliyorsunuz, burada özel yaşantı diye bir şey yoktur. Neyse, bakarız..."

Birkaç gün sonra, Selma'nın kapısına kavuştu. Kendisini ziyarete gelen Begüm Yasemin'den, bunu, Raşit Han'ın araya girmesine borçlu olduğunu öğrendi. Racayı, daha sonra önemli olaylar karşısında alttan almaktansa, şimdilik böyle ufak te-

fek şeyler üzerinde durmamanın daha iyi olacağına için ikna etmişti.

Selma, odasında oturmuş, yeniden kavuştuğu huzurun tadını çıkarıyordu. Ama hizmetçilere kapı vurmayı öğretmesi haftalar almıştı. Çoğu zaman iyi niyetle ve bilinçle kapıyı çalıyorlardı... ama girdikten sonra. Kapıyı, kendisine yapılmış bir hakaret olarak gören Rani Azize, Selma'yla uzun süre hiç konuşmamıştı. Selma'nın canına minnetti.

Genç kadın, yeniden Begüm'ü ziyaret etmeye başlamıştı; onu fazlasıyla otoriter bulduğundan Zehra'yla çıkmak isterdi. Ama o da bütün gün ders çalışıyordu; birkaç gün sonra final sınavlarına girecekti. Genç kız, bütün programı özel öğretmenlerle sarayda izlemişti; sınavlara kolejde girecekti ama kahyaları eşliğinde ve burka giyecek. Raca, kardeşinin iyi bir eğitim almasına çok önem veriyordu; çünkü tutucu çevreler buna iyi gözle bakmıyorlarsa bile, daha gelişmiş soylu ailelere göre büyük saygınlık nedeniydi. Ancak bu bilgi birikiminin günün birinde işe yarayacağı, kimsenin aklına gelmiyordu; yararlılık kavramı bile bayağılığın ta kendisi demekti! Emir şu anda, racalar, navablar ve ilgili büyük toprak sahiplerinin katılacağı bir toplantının hazırlıklarıyla uğraşıyordu; köylü haklarıyla ilgili yasalar görüşülecekti. Ayrıca, Yasama Meclisi üyesi olarak da birçok yeni sorunlarla karşılaşabilirdi.

Kongre Hükümeti, zafer sarhoşluğuyla halkın büyük bölümü için kabul edilemeyecek önlemler almıştı: Her dinden çocukların okuduğu okullarda, Kongre bayrağının çekilmesini ve ulusal marş olarak *Bande Mataram'ın* çalınmasını zorunlu kılmıştı. *Bande Mataram'ın* sözleri, aslında VIII. yüzyıla ait bir Bengal romanından alınmıştı ve Müslüman tüccarlar, Hinduları sömüren zorbalar olarak tanımlanmıştı. Şarkının kendisi de Hint toprağına ve ana tanrıçaya övgü içeriyordu... İslam anlayışına göre bu, putpereştlikten başka bir şey değildi. O sırada bütün Hindistan'da, bu aşırılıklara karşı gösteriler başlamıştı. Okullarda ve üniversitelerde öğrenciler çatışıyorlardı; Madras'ta, Müslüman parlamenterler toplantı salonunu terk etmişlerdi.

"Biz de aynı şeyleri mi yapalım?"

Emir, birkaç milletvekili dostunu salonunda toplamıştı. Tartışmalar hararetliydi. Sertlikten yana olanlara, kongre üyelerinin bundan çok memnun olacakları, böylece hiçbir muhalefetle karşılaşmadan istedikleri yasaları çıkarabilecekleri söyleniyordu. Buna, diğerleri, çoğunluğun onlarda olduğunu, istediklerini zaten yapabilecekleri şeklinde karşılık veriyordu. Diğer partililer oturuma katılmayı reddederlerse, ulusal bir parti olmak iddiasında olan kongre üyelerine, bu işten vazgeçmeleri gerektiği anlatılabilirse, moral olarak baskı yapmış olurlardı; zaten yapabilecekleri tek baskı da buydu.

Selma, bitişikteki küçük salonda oturmuş, dikkatle dinliyordu. Görünmeden her şeyi izlemesini sağlayan şu kafesli pencereye şükretti. Bu adamların arasında olsaydı, bir kadının dinleyebileceği yüzeysel şeylerden söz etmek zorunda olduklarını düşünürlerdi. Purdanın yararlarından söz ettiğinde, Begüm'ün ne demek istediğini şimdi anlıyordu. Haremden hiç çıkmadıkları halde imparatorluk politikasını etkileyen, hatta denetleyip yöneten hasekileri güçlü yapan da bu değil miydi? Beyrut'ta rahibeler okulunda yetişmesi yüzünden, neredeyse Avrupalı olmuştu ama burada, Hindistan'daki bu geleneksel Müslüman topluluğunda, atalarına ait içgüdülerin ortaya çıkmasına şaşıyordu.

Birden seslerin yükselmesiyle yerinden sıçradı. Şaşırmıştı çünkü en hararetli politik tartışmalarda bile Lucknow'lular, Bombay ve Delhi burjuvazisinin uyuşukluk diye tanımladığı bir sükûnetle davranırlardı. Selma, daha iyi duymak için eğildi. Kulağına bölük pörçük cümleler geldi:

"Daha hızlı ama daha az dayanıklı mı dediniz? İtiraz ediyorum; çok daha dayanıklıdır! Harika bir soyağacı var... Geçen yıl güzellikte birinci olmuştu... Hiçbir şey bilmiyorsunuz, azizim, en dayanıklıları uzun tüylü Afganlar olsa bile en hızlıları Rus tazılarıdır!"

Rus tazılarının Kongre politikasıyla ne ilgisi vardı? Selma biraz daha eğilince, üç yabancı yüz gördü, Cihanrabad Racası ve

arkadaşı iki navab. Eyaletin en zengin prenslerinden biri olan Cihanrabad Racası, cins köpeklere merakıyla tanınırdı; birkaç gün sonra Lucknow'da yapılacak 38. Köpek Yarışması'nı düzenleyenlerden biriydi. Politik sorunların unutuluvermesi için koker cinsi bir köpeğin renginden ya da bir labradorun bacağından söz açılması yetip artardı.

Selma, koltuğuna büzülerek:

"Deli bunlar," diye düşündü. "Osmanlı toplumunun çöküşünden önceki aynı bilinçsizlik, aynı vurdumduymazlık... Duruma hâlâ egemen olabilirler -belki biz de olabilirdik- ama bunu yapabilirler mi? Politik çekişmelerin dışında, Hindistan'ı harekete geçiren güçler konusunda bir şey biliyorlar mı? Biliyorlarsa, buna karşı koymak için yaşam biçimlerini değiştirmek isterler mi?"

Hırsından ağlayabilirdi.

Gece buluştuklarında Emir:

"Onlar hakkında ne derlerse desinler, hiçbir işe yaramaz. Çünkü kimseyi dinlemezler," dedi.

Arkadaşlarının bilinçsizliğine karşı, Emir garip biçimde gerçekçiydi. Ama gençti ve büyükleri üzerinde fazla etkisi yoktu.

Selma'nın gözlerinin önünde isyan, devrim görüntüleri canlandı.

"Her şeyi kaybedecekler, tıpkı bizim kaybettiğimiz gibi..."

1937 Ağustos'unun son günlerinde, Kongre başkanı Jawaharlal Nehru, partisinin amacının büyük mülkiyetleri ortadan kaldırarak, toprakları köylülere dağıtmak olduğunu resmen açıklıyordu.

Üç hafta sonra, üç bin delege, Lal Baraderi'nin kırmızı salonunda toplanmıştı. En büyüğünden en küçüğüne kadar, mihracelerin hepsi, aslında bütün eyaletteki toprak soylularını temsil ediyorlardı. Aslında eyaleti temsil ediyorlardı, çünkü onlara ait olmayan bir karış toprak bile yoktu.

Selma, diğer kadınlarla birlikte, salona bakan yüksek balkonlarda konferansı izliyordu. "Yangın çıksa, köylülerin artık

sorunu kalmaz. Şu anda bu salonda temsil edilen milyonlarca dönüm toprak, onlara kalırdı. Tabii Kongre sözünde durursa..."

Hint-İngiliz Derneği başkanı ve ev sahibi olarak Cihanrabad Racası, oturumu açtı. İri yarı, beyaz tenli bir adamdı; burnu soylu bir biçimde, çenesine kadar sarkıyordu.

"Dostlarım," diye söze başladı. "Bu tarihi binada, bu derece önemli bir sorunu çözmek zorunda kalmamıştık. Demokrasi ve eyaletlere verilen özerklik yüzünden, sınıfımızın bu kadar zor durumda kalabileceğini düşünmemiştik. Milyonlarca köylünün doğal lideriydik; şimdiyse bütün bunlar, köylülerin iyiliğini istediklerini öne sürenlerin sahte vaatleri yüzünden tartışılır duruma geldi. Tehlikeye karşı birleşmeli, bizi zayıflatan kavgaları bırakmalıyız. Belkemiğimiz olan köylülerin güvenini yeniden kazanmak için, onları memnun edecek reformlar yapmalıyız."

Topluluğun arasından, siyah burka giymiş bir karaltı ayağa kalktı. Bu, kocası ölmüş ve eyaletini tam yetkiyle temsil eden bir raniydi.

"Sosyalizm, komünizm ve ihtilal kapımıza dayandı, varlığımızı tehdit ediyorlar!" diye bağırdı. "Ayakta kalmanın tek yolu, sınıf bilinciyle örgütlenmektir."

Herkes onayladı. Biri, bu bunalımlı günlerde, ülke savunması için genç toprak sahiplerinden bir milis grubu oluşturulmasını önerdi. Fikir, oybirliğiyle kabul edildi. Bu yeni birliğin sembolü olacak bir bayrak gerektiği iddiası ortaya atıldı: İki öküzün çektiği bir kağnı olacaktı. Herkes alkışladı. Evet, gerçekten de onlara gereken buydu!

Peki ya şu, ortalığı karıştıran, kelime oyunu yaptığımızı öne süren, hemen somut önlemler almamız gerektiğini söyleyen genç deli kimdi? Nerenin racasıydı? Nasıl? Şu kuzeydeki Badalpur'un mu? Ne diyor? Her şeyi kaybetmektense, şimdiden köylülere toprak mı dağıtalım yani? Tehlikeli bir çılgın! Bir komünist! Değil mi? Ha, İngiltere'de okumuş... Galiba orada sosyalizm, gençler arasında modaymış -ama yine de böyle kötü düşünceleri haklı göstermez! O bir raca, sınıfına ihanet etmeye hakkı yok.

Emir konuşmasını bitiremeden, yuhalamalarla sözü kesildi. Cesareti kırılmıştı, yerine oturdu. Bu karışıklıkta, bu maskaralıkta aklın sesini duyurmaya çalışmıştı ama korktuğu gibi halkın öfkesini göstermesinden başka işe yaramamıştı. Yazık! Yeniden denemesi gerekiyordu.

Selma, yukarıdaki balkonda kendini baskı altında hissetti. Birden Emir'in, kendi cinsleri arasında bir yabancı durumuna düştüğünü anladı. İçtenliği, Eton ve Cambridge'deki soylu İngiliz arkadaşlarıyla tartıştıkları daha çağdaş ve daha toplumsal fikirleri uygulamak isteği, içinden çıktığı ve ne de olsa bir parçası olduğu toplulukça dışlanmasına neden oluyordu.

Akşam bitkin halde eve döndüğünde, Selma çekinerek, vazgeçmemesini söyledi. O haklıydı, onun yanındaydı. Emir, alaycı bakışlarla ona baktı.

"Demek, dünyayı ikimiz değiştireceğiz? Ama ne yazık ki, canım, haklı olan tek başına kalmışsa, bu onun haksız olduğunu gösterir. Toplum hayatının acı gerçeklerinden biridir bu. Onları ikna etmeye çalıştım ama başaramadım. Bana, hepimize yazık. Ama sizden istemediğim tek şey, -Selma'ya umutsuzca baktı -bana acımanız."

Dışarı çıktı.

"Onun karşısında neden bu kadar beceriksizim? Mutsuz bir çocuk gibi aşırı duyarlı, ama aynı zamanda hem katı hem kırılgan... Bana güveni yokmuş gibi bir an bile kendini bırakmıyor..."

Ertesi gün Rani Şahine, Selma'yı sinemaya götürmek için uğradı. Lucknow'da ender eğlencelerden biriydi sinema; Action Hazretganj Sineması'na, yalnızca birkaç ay gecikmeyle İngiliz ve Amerikan filmleri geliyordu. Greta Garbo ve Marlene Dietrich, ünlerinin doruğundaydılar; Tyrone Power ve Clark Gable de bütün kadınların rüyalarına giriyordu... Selma'nın aklına kimi zaman, Hollywood'un ona bir kontrat önerdiği günler geliyordu. Pişman mıydı? Bu soruyu kendine sormak istemiyordu.

Çalışmasına biraz ara versin diye, Zehra'ya birlikte gitmelerini önerdi. Genç kız, sinemeye ilk kez gideceği için sevincinden yerinde duramıyordu. Üçü birden onları sinemanın kadınlara özel kapısına bırakacak olan arabaya bindiler. Orada küçük bir merdivenden birinci balkona kadar çıkacak ve her yanı kalın perdelerle örtülü bir locaya oturacaklardı; salon kararıp film başlayınca, perde çekilecekti. Böylece kimse onları göremeyecekti.

"Kraliçe Kristin" filmi oynuyordu; çok heyecanlanan Zehra, Selma kadar güzel bulduğu Greta Garbo'ya övgüler yağdırıyordu.

Saraya döndüklerinde, ortalık drama dönüşmüştü. Zehra'nın Selma ile gittiğini öğrenen Rani Azize, hemen Emir'in yanına koşmuş, karısının, genç kızın ahlakını bozduğunu şikâyet etmişti.

Selma karşı çıktı:

"Ama biz bir locadaydık, hiçbir erkek onu görmedi ki!"

Rani yılan gibi tısladı:

"Ama o, erkekleri gördü ya! Ne durumda olduklarını Allah bilir!"

"Erkek mi? Nerede?"

Rani, bu kadar düşüncesizlikten alınarak öfkeyle bağırdı:

"Nasıl neredeymiş? Ekranda elbet!"

İki kadın arasında kalan Emir sen yapacağını şaşırmış, susuyordu. Ablası haftalardan beri, Selma'yı bu kadar özgür bırakmaması gerektiğini, insanların kendisiyle alay etmeye başladıklarını ve karısına ancak bir İngiliz kadar söz geçirebildiğini söyleyip duruyordu.

"Her yerde yüzü açık dolaşıyor; ailemizde bu kadar rahatlık hiç görülmemiştir! Yabancı olabilir ama bizim geleneklerimize uymalıdır. Tepkinizi gösterin, kardeşim, söz konusu olan hepimizin onurudur!"

Ama Emir, fazla istekli görünmeden, Selma'ya burka giymenin zorunluluğundan söz etmeye başlayınca, genç kadın gem takılmak istenen safkan bir tay gibi şahlanmıştı:

"Böyle bir şey, söz konusu bile olamaz! Purdayı kabul ettim, kapalı arabayla çıkıyorum, sıkıntıdan patladığım halde, yalnız kadınların bulunduğu toplantılara gitmeyi kabul ettim. Ama benden bu pis kafese girmemi istemeyin, sizi uyarıyorum, bu kadarına dayanamam!"

Bu kadar sert tepki karşısında bocalayan Emir, gidip Raşit Han'a danıştı.

"Peçe takmamasına bir diyeceğim yok... Ne de olsa en iyi ailelerde bile kadınlar şimdi yüzleri açık geziyor; çünkü bu çağdaş eğitim belirtisi, ama Lucknow'da insanlar geleneklerine öylesine bağlı ve cahil ki..."

"Efendimiz, Rani Azize'nin haksız yere endişelendiğini sanıyorum. Burada herkes, karınızın ünlü bir aileden olduğunu bilir. Kuzinleri olan Haydarabad prensesleri her yerde görünüyorlar ama onları eleştirmek kimsenin aklına bile gelmiyor. Raniyi burka giymesi için zorlarsanız, korkarım..."

Sustu. Raca ona korkunç bir bakışla bakmıştı. Her ikisi de ne olacağını biliyordu. Emir, prensese karşı çok katı davranırsa, çekip giderdi- en azından onu alıkoyacak çocukları yoktu. Karısı tarafından terk edilmek, aklına bile getirmek istemediği bir utanç olurdu. Rani Azize'nin uyarılarına rağmen, bu işten vazgeçecekti.

Zaten aklında başka kaygılar vardı. Kongre Partisi tarafından yönetilen eyaletlerde, özellikle Birleşik Eyaletler'de, Müslümanların nüfusun yüzde 14'ünü oluşturdukları ve Hindistan'daki İslam'ın başı ve yüreği sayılan yerlerde, üç ay içinde durum berbatlaşmıştı.

Asıl sorun, okullarda ve resmi dairelerde yüzyıllardır kullanılan Urduca ile Hint yazısının zorunlu tutulması kararının yarattığı heyecandı. Ayrıca bazı hükümet dairelerinde, Müslümanlar'ın işe alınmaları durdurulmuştu- özellikle birçok memurun sudan bahanelerle işten çıkarıldığı polis teşkilatında. Yeni hükümet, Hint-Müslüman oranına özen gösterdiğini öne sürüyor, Müslümanların yüzyıllardan beri kazanmış oldukları öncelikler ve gelenekler hiç göz önünde alınmıyordu.

Ama ortalığı asıl karıştıran, özellikle köylerde, aşırı sağcı Hinduların, Müslümanları din değiştirmeye zorlamalarıydı. Onlara göre seksen milyon Müslüman, aslında Hint kökenliydi ve dinleri önceden değiştirilmişti; şimdi artık asıl dinlerine dönmeliydiler. Mahasabah'ın da açıkladığı gibi: "Bugünkü Müslümanlar ancak bir ayrıntıdır. Hindistan'ın geleceği, Hindu kurumlarına dayalı bir ulusal Hint Devleti'dir."

Bu örgütler, laik olduğunu ilan eden Kongre'nin görüşleriyle bağdaşmıyordu; ama bunları kınamaması ve Gandi'nin Hindu değerlere dönüş konusundaki tavrı ve fanatik liderleri "vatansever" olarak nitelemesi, Müslümanların endişesini arttırmaya yetiyordu.

Son olaylar, Müslümanların fazlasıyla beklediklerini kanıtlamıştı; artık örgütlenme zamanıydı.

13 Ekim 1937 günü, sakin Lucknow kenti büyük bir canlılık içindeydi. Muhammed Ali Cinnah, Müslüman Birliği'nin olağanüstü toplantısını açacaktı. Beş bin delege çoktan gelmişti. En ünlüleri prenslerin saraylarında, diğerleri de Kayzerbağ parklarında kurulmuş renk renk çadırlarda ağırlanacaktı.

Her şeyi düzenleyen ve paraca destekleyen Mahdabad'dı. Selma onu birçok kez görmüştü; her ne kadar aynı fikirleri paylaşmıyorlarsa da Emir'in arkadaşıydı. Raca dindar, idealist biriydi. Kocaman sarayının bir tek odasında, bir çilekeş gibi yaşıyordu. Yerler kitap yığınlarıyla kaplıydı: Kuran, İncil, kutsal Hint kitapları, aynı zamanda Dickens'ın yapıtları vardı. 19. yüzyıldaki İngiliz toplumunun yoksulluğunu anlatan Dickens'in kitaplarının, kendisini ağlattığını itiraf etmişti; Kendisine çok yakın bulduğu Tolstoy, onun gibi ait olduğu derebeyi sınıfına karşı ayaklanmıştı. Raca, karısının pişirdiği arpa ekmeğiyle beslenirdi. Peygamber'in yediği de buydu. Eyaletine gittiği zaman, köylülere toprak sürerken yardım ederdi. Koyun yetiştirmeye bile kalkışmıştı, kendini onlara adayacaktı, bütün ideali köy hayatına geri dönmekti. Ama çok saygın biri olan babası Mahdabad mihracesinin ölümünden sonra, vasilerden biri olan Cinnah buna karşı çıkmıştı: "Benimle çalışacaksın,

görevin, Müslüman halkının kalkınması için mücadele etmektir." Bunun üzerine köyü hayal eden, sanatçı, filozof genç adam, İttifak'ın temel taşlarından biri olmuştu.

O gün, Cinnah'ı karşılamak için gara gitmişti. Lider görünür görünmez, coşkulu halk, onur kıtasını yarıp geçti. "Cinnah zindabad! Müslim birlik Zindabad! (Yaşasın Cinnah! Yaşasın Müslüman Birliği!) çığlıkları arasında bindikleri araba, konferansın yapıldığı Lal Bağ alanında kurulmuş olan kocaman çadırın önüne kadar tam anlamıyla taşındı.

Çadır tıka basa doluydu. Hindistan'ın dört bir köşesinden delegeler koşup gelmişti. Bengal ve Pencap başbakanları, özellikle dikkat çekiyor, bunların Birlik'e destek sağladıkları fısıldanıyordu. Tribünlerdeki kafeslerin arkasında, meraklı ve saygın hanımlar, iki yılda Müslüman davasının lideri haline gelen Bombaylı avukatı görebilmek için birbirlerini itiyorlardı.

Uzun boylu, ince, ak saçlı, keskin bakışlı Muhammed Ali Cinnah çok etkileyiciydi. Dimdik kürsüye ilerlemiş ve ayakta, hareketsiz durarak otoriter ve gür sesiyle konuşmaya başlamıştı. Dinleyiciler çok etkilenmişti. Giriş yaparak boşa zaman kaybetmeden doğrudan konuya girmişti:

"Kardeşlerim, Kongre Partisi tamamen Hint politikası güderek Müslüman yığınları kendinden soğuttu. Seçim sözlerini tutmadı, birliğimizin varlığını tanımayı ve bizimle işbirliği yapmayı reddetti. Hükümetleri azınlıkları korumuyor, eylemleriyle toplumlararası çatışmalara ortam hazırlıyor ve böylece emperyalistlerin gücünü arttırıyorlar. Müslümanlar kendi güvenliklerini kendileri sağlamak ve kurtuluşu; İngilizler ya da Kongre ile işbirliğinde aramamalıdır. Bu partiye katılanlar, haindir."

Birkaç ayda meydana gelen bu kopuş, artık açıkça söylenmişti.

Dışarıdaki halk, çelişkili sloganlar atarak karşı çıkıyordu.

"Jay Hint! Yaşasın Hindistan!"

"Taksim Hint! Hindistan bölünsün!"

Selma, birkaç yıl sonra parola haline gelecek bu sözleri ilk kez işitiyordu. Filozof şair İkbal'in, Hindistan Müslümanlarının

özerk bir coğrafi bölgede toplanmalarıyla ilgili düşüncesi henüz ortaya çıkmamıştı. Cinnah bile bunun ciddi olmadığını ama yalnızca Kongre'nin baskıcı tutumuna karşı bir baskı aracı oluşturacağını umuyordu.

Kürsüye şimdi Hindistan Müslümanlarının üçte birinin yaşadığı Bengal Eyaleti'nin başbakanı Fazl ül Hak çıkmıştı. Bu tehlike karşısında, partisinin Müslüman Birliği içinde erimesine karar verdiklerini açıkladı. Çılgınlıktı bu! Birlik ambleminin yeşil zemin üzerinde beyaz bir hilal ve konferans için bestelenen marşın, bütün Müslümanların ortak çığlığı olarak, parti marşı olmasına karar verildi.

Sonunda herkesin uzun zamandır beklediği karar kabul edildi: Birliğin amacı artık sorumlu bir hükümet kurmak değil, bağımsızlıktı. Bunun için Cinnah, partinin daha demokratik bir temel üzerinde yeniden yapılandırılmasını istiyordu. Eskiden özellikle seçkin kentliler partiye üye olabildiği halde, bundan sonra her köyde birliğin bir şubesi açılacak ve isteyen herkes, iki anna* ödeyerek partiye üye olabilecekti. Mahdabad Racası yeni halk örgütünden sorumlu olacaktı. Kadınların da oynayacakları önemli bir rol vardı: Yaşlı Nampur Ranisi başkanlığında, bir kadınlar kolu kurulacaktı.

İki gün sonra konferans sona erdiğinde, herkes tarihi bir olaya tanık olduğunu anlamıştı: Müslüman Birliği, artık Hindistan'daki bütün Müslümanların özlemlerine karşılık verecek bir kitle partisine dönüşmüştü. Yeni program halkı çok etkiledi; üç ay içinde doksan şube açılmış, yüz binden fazla üye kaydedilmişti. Bununla birlikte Nehru, Birlik'in gerici çıkarları savunduğunu öne sürecek ve onu çılgınlıkla suçlayacaktı.

Konferansın yarattığı büyük heyecanın ardından, Lucknow'da hayat yine eskisi gibi sakinleşti. Ama yine de şehirlerde ve çevre köylerde olaylar artıyordu. Bunların en önemlisi, Ballia'da, hayvan satıcıları panayıra katılan kırk kadar Müslüman celebin, Hindular tarafından öldürülmesiydi.

*) Anna: Rupi'nin on altıda biri.

Birleşik Eyaletler'in başkentinde, bu "barbarca eylem" ortak bir tepkiye neden olmuştu; gazeteler bunu büyük başlıklarla yazmıştı. Ama bu yıl pek parlak geçeceği anlaşılan, bütün soyluların heyecanla beklediği polo mevsiminin açılışıyla, olay çabucak unutuldu. Hükümet bundan yararlanarak köylülerin borçlarının silinmesini kararlaştırdı. Derhal bir tepki gösterilmesini isteyen kimi toprak sahiplerini dinleyen olmadı; ne de olsa böyle soylu bir sporla uğraşırken, kirli para sorunlarıyla ilgilenmek saçmaydı!

Sinemada yüzyıl önceki olayları konu eden Bengal Süvarileri, halkı ağlatıyordu ve magazin dergilerinden birinin derdi de, yeni sinema yıldızı Shirley Temple'ın gerçekten küçük bir kız mı yoksa kırk beşlik bir cüce mi olduğuydu...

9

"Ekselanslarının ve Saygıdeğer Lady'lerinin bize bahşettikleri büyük onur..."

Cihanrabad sarayının yemek salonu, yakılan ateşleriyle pırıl pırıldı. İpekli sarıklı hizmetkârların taşıdıkları meşalelerin alevleri, som gümüş şamdanlardaki yüzlerce mumun ışığıyla yarış ediyor, elmasları ve zümrütleri ışıldatıyordu.

Ud'un kalburüstü kişileri oradaydı. Racalar ve navablar, küçük büyük eyaletlerin hükümdarları, İngiliz valisi Sir Harry Waig ile eşini onurlandırmak için gelmişlerdi. Çeneleri yukarıda dimdik duruyorlardı ama yüzlerce yıl iktidar olmanın kibirli izleri ve can sıkıntıları yüzlerinden okunuyordu. Ama iktidarları yoktu artık; bu kraliyet kaplanının dişlerini dökmüşlerdi; geriye can sıkıntısıyla bitip tükenmez bir kibir kalıyordu.

"Ailemiz Tac'a her zaman sadakatle hizmet etmiştir..."

Cihanrabad Racası hoş iltifatlar ve bağlılık gösterilerinden sonra, ünlü atalarının tarihlerini anlatmaya başlamıştı. Sir Harry esnememek için kendini zor tutuyordu: "Sözü nereye getirmek istiyor? Hiçbir şeyi doğrudan isteyemezler, insanı bıktırırlar!" Kabul resmine bakılacak olsa -kendisini fillerin sırtında karşılamaya gelen elli kadar prens, dört bando, mızraklı atlılar- racanın önemli bir isteği olduğu belliydi. "Umarım isteğini yerine getiririm. En sadık müttefiklerimizden birini kaybetmek istemem."

Lady Violet, kocasının sabırsızlandığını hissediyordu. "Harry neşeli görünmüyor. Bense bu yemeği çok hoş buluyorum. Bütün bu erkeklerin arasında tek kadın olmak, ürkek, saygılı bakışlarını üzerimde hissetmek çok hoşuma gidiyor... Harry, omuzlarımı açmamam gerektiğini söylüyor, ama Hintliler kadınlarını gizliyor diye, ben de ölü Kraliçe Viktorya gibi kat kat giyinecek değilim ya! Kollarım ve gerdanım güzel; bunu fark etmelerinden hoşlanıyorum!.. Ehlileştirilmiş hayvanlar arasında bir ceylan gibi... Ama onları evcilleştirdik mi, yoksa yalnızca tasma mı taktık?"

"...İşte bu nedenle de iyiliğinize sığınarak, sarayımızı özel olarak Lucknow-Delhi karayoluna bağlayacak sadece birkaç millik yolun yapılması için gerekli iznin verilmesini ve kolaylık gösterilmesini diliyoruz. Bu, köylülerimiz için paha biçilmez bir yardım olacaktır."

Sir Harry hiç aldırış etmedi. "Köylüler mi! Köylülere ne aldırıyorlar ya! Kağnılarıyla toprak yollar nelerine yetmez! Haydi bakılım, itiraf et, yolu, güzel arabaların, bir düzine Rolls-Royce'un, Lincoln'ün, Bentley'in için istiyorsun... Tozlanmasınlar diye. Bunu biliyorum ve sen de bildiğimi biliyorsun. Ama sorun bu değil: Yola izin vermezsem, it herif gidip Kongre Partisi'ne pas verecek!"

Lady Violet, "vahşileri" süzüyordu: "Şu genç Badalpur Racası'nı gözleri ne hoş; ne yazık ki bizi küçümsemeye kalkışan o küçük budalayla evli. Sanki yabani bizlermişiz gibi! Dünya

gerçekten tersine dönmüş. Vahşiler derken hatırladım; yemekten sonra o zavallı kadınları ziyaret etsem iyi olur. Purdalarının arkasında, sıkıntıdan patlıyorlardır. Kendisini unutmadığımı görünce, rani onur duyacaktır." Cihanrabad Racası'na doğru eğildi. Racanın kaşları çatıldı, bunu düzeltmek istermiş gibi yayvan yayvan gülümsedi.

"Tabii olur! Ne ince bir düşünce! Raniye derhal haber göndereceğim!"

Dibalar arasında, siyah giysisiyle pek şık olan ince uzun Sir Harry ayağa kalktı. Elindeki şampanya kadehini kaldırdı, Hindistan'da üslenen bütün o İngiliz memurlara özgü kibirli, kuşkulu bakışlarla çevresine baktı; altının gerçek değerini anlamaktan aciz baldırı çıplaklara, gerçek altının ne olduğunu gösterenlerin üstünlüğüyle seslendi:

"Altesleri, Prensleri... Büyük bir sevinçle... Benim için büyük bir onurdur... İmparatorluk... Majesteleri... Görevimiz... Dürüstlüğünüz..."

Lady Violet dalgın dalgın dinliyordu. "Harry abartıyor, hep aynı nutuk. Ya bunu fark ederlerse? Bu renkli insanlar öyle alıngan ki... Her ne kadar Cihanrabad Racası uygarsa da... Fiziği olmasa, insan neredeyse İngiliz sanacak... Neredeyse... Çünkü Eton ve Oxford'da yetişmiş bu küçük seçkinler arasında bile bir fark oluyor; ya aşırı bir aksan ya da aşırı kriket düşkünlüğü... Özellikle bizimle olan ilişkilerinde, ya fazlasıyla bayağılık ya da aşırı gurur. Şaşırtıcı, hiçbir zaman doğal olamıyorlar!"

Baş haremağası, racanın kulağına bir şeyler fısıldadı. Raca öfkeli bir hareketle karşılık verdi. Valinin konuşması biter bitmez ayağa kalktı; yemeğin bittiğini belirtiyordu bu. Beyler sigara odasına geçtiler, hanımlar...

"Hanımefendi bir saniye izin verirler mi? Rani, ziyaretinizden öylesine hoşnut oldu ki sizi gereğince karşılayabilmek için birkaç dakika izin istiyor..."

Sarayın öteki ucundaki kubbeli salonda, Cihanrabad Ranisi bir divana uzanmış, arkadaşlarıyla gevezelik ediyordu. Racanın yemek davetindeki törenlere özgü soğukluğa karşılık,

burada her şey çok sadeydi. Bütün davetliler soylu, dost ya da çoğu akraba oldukları için burada protokol diye bir şey yoktu. Bu soylular arasında yüzyıldan beri yapılan evlilikler, bütün ülkeyi bir örümcek ağı gibi saran, karmaşık, yoğun ilişkiler ağı oluşturmuştu. Bazı ailelerin diğerlerinden daha zengin ve daha ünlü oldukları bilinirdi ama bunu hissettirmek ayıptı. Yalnızca prens aileleriyle boy ölçüşmeye kalkışan tüccarlar, esnaflar böyle kaba davranabilirlerdi ve tabii bir de İngilizler.

Bir haremağası, racanın geldiğini haber verdi. Kadınlar, ürkmüş civcivler gibi yandaki odalara kaçıştılar. Yalnız rani ve iki kızı kaldı. Sarığının altında terlemiş olan prens çok telaşlı görünüyordu.

"Kulaklarıma inanamadım, Rani Sahibe! Rahatsızmışsınız ve Lady Violet'yi kabul etmiyormuşsunuz, öyle mi?"

"Çok iyiyim, Raca Sahip ama o Lady'yi görmeye gelince... - tiksinerek sözcüklerin üzerinde durdu- bu beni kesinlikle beni hasta eder."

Raca, karısının kaprislerine alışkındı. Çok güzel bir kadındı ve aralarındaki yaş farkı yüzünden, şımarık bir çocuk gibi davranabiliyordu. Kocası, çoğu zaman her dediğini yapardı. Ama bu gece sınırları aşmıştı.

"Valinin karısına hakaret edemezsiniz! Bunu kesinlikle bağışlamaz."

"Bağışlamak mı?"

Sözcük, raniyi öfkelendirmişti. Aylardan beri öfkesini tutuyordu, hırsından patlayacak gibiydi; bu kez bardağı taşırmıştı!

"Onların bağışlamasına neden gerek duyacakmışız? İktidarımızı elimizden alan, eyaletlerimizi vesayet altına sokan, her yıl vergi adı altında bizi soyan bu haydutlar değil mi? İçki içtikleri, domuz eti yedikleri, kadınlarımızı başkan çıkardıkları yetmiyormuş gibi bir de hepimizi aşağılıyorlar!"

"Sizi, sizin gibi Cihanrabad Racasını, bütün Ud soyluları arasında en iyi dostları olduğu için övünen sizi küçümseyen..." dememek için kendini zor tutmuştu. Ülkesini işgal ettikleri için değil de –şu anda gelişmekte olan bağımsızlık hareket-

leri ona boşa çaba harcama gibi geliyordu; çünkü Hindistan hiçbir zaman bağımsız olmamıştı ve Büyük Moğol'un yönetimi, İngilizlerinkinden daha yumuşak değildi; kocasını değiştirdikleri için nefret ediyordu onlardan. Atalarıyla, atalarının yaptıklarıyla gururlanan, halkı ve arkadaşları tarafından saygı gören prensi, bu kendini beğenmiş beyazların karşısında, saygılı ve uysal bir çocuktan başka bir şey değildi.

Neden? Bunu bir türlü anlayamıyordu, Müslüman ya da Hindu prenslerin eşleri olan ve "Yüce Efendilerinin" yabancıya yalakalık yaptıklarını hayret ve şaşkınlıkla gören bütün arkadaşlarını da... Erkek ve hükümdar olarak tanımadan önce bile saygı gösterdikleri o kocaları, onların ve ailelerinin onurunun güvencesiydiler. Kuşkusuz buna hakları da vardı... Onlardan kuşku duyamazlardı, zaten böyle bir şeye haklar da yoktu. Kuşkusuz bütün suç İngilizlerdeydi!

"Lady Violet'yi kabul etmeyeceğim!"

"Rani Sahibe, mantıklı olun! Yol..."

Raninin birden kafasına dank etti.

"Ah, Raca Sahip, bunu daha önce neden söylemediniz? Bütün bunlar onu kandırmak içinse, onurumuz kurtuluyor! Onun hoşuna gitmek için bunu yaptığınızdan korkmuştum..."

Karısının ahlak anlayışı karşısında biraz şaşıran raca, istediğini elde ettiğine sevinerek, ona karşı çıkmamıştı. Valiyi kandırmaya hiç niyeti olmadığını, ilişkilerinin karşılıklı çıkara olduğu kadar karşılıklı dostluğa ve karşılıklı olduğuna inandığı saygıya dayandığını söylemeye kalkışsa, rani belki de kararından cayardı.

Lady Violet, raninin yanına girdiğinde, çevresinde yalnızca yaşlı kadınları görünce şaşırdı. Bu garip durumu, saygı gösterisi olarak yorumladı. Onu karşılamak için yaşlı kadınlar seçildiğine göne, kuşkusuz kendisine saygı göstermek istiyorlardı. Raninin, gençlerin gitmesini ısrarla istediğini nasıl düşünebilirdi? Bu yarı çıplak, ahlak yoksunu kadının gölgesinin üzerlerine düşmesi bile onlara uğursuzluk getirirdi...

Kuralın dışında kalan yalnız Badalpur Ranisi'ydi; çünkü ne de olsa "dünyayı görmüştü," ayrıca bir tercüman gerekiyordu. Selma artık Urduca'yı çok iyi konuşuyordu, hem böyle bir eğlenceyi de kaçırmak istemezdi.

Rani tıslayarak konuştu:

"Hizmetkârınızın mütevazı evini ziyaret etmeniz ne büyük incelik, Hanımefendi! Sizi karşılamak için ayağa kalkmama engel olan zavallı bacağımı mazur görünüz..."

Raninin dışında kalan kadınların da oturduklarını gören Lady Violet, "Hepsinin bacağı mı ağrıyor?" diye düşündü. Rani, üzgün üzgün gülümsedi. Valinin karısı, gönlü yüce bir tavırla eğilip onu öptü. Raninin hafifçe geri çekildiğini sezer gibi oldu, dudakları ancak peçesine değmişti. "Bu zavallı kadınlar ne kadar da sıkılgan; biz İngilizlerin kendilerine yakınlık göstermesine pek alışkın değiller... Ben, her zaman kendimi onlarla bir tuttuğumu göstermeye çalıştım. Harry, abarttığımı düşünüyor, kendimi saydırmalıymışım; ama onlara öyle acıyorum ki... zavallıcıklar kapalı, erkeklerin dünyasıyla ilişkilerini kesmiş köleler!"

Hintkirazı şerbeti konusunda konuşuyorlardı. Sonra sıra havanın nasıl olduğu, nasıl olacağına geldi, saraydaki giysilerin güzelliğinden, çocukların sağlığından söz edildi. Lady Violet durmadan: "Bu cahil kadınlarla ne konuşur ki insan?" diye düşünüyordu.

Rani:

"Şairlerinizi çok seviyorum, özellikle Byron'u."

Lady Violet şaşırdı.

"Nasıl, İngilizce biliyor musunuz?"

"Okurum ama konuşamam. Milton'un, *Kayıp Cennet* adlı şiirinde, neyi anlatmak istediğini bana açıklayabilir miydiniz?"

Milton'u hiç okumamış olduğunu itiraf etmektense, son parçası kalıncaya kadar kendini savunmayı yeğleyen Lady Violet kekeledi:

"Oh, hayat ve ölüm konusunda pek açık olmayan varsayımlar işte! Hem bunların modası da geçti!"

"Sahi mi?"

Rani ona hayretle baktı. Valinin karısı bakışlarında ince bir alay sezer gibi oldu. "Bu küçük rani, ne kadar ukala! Ona haddini bildireyim de görsün!" diye düşündü.

"Kocanız raca çok etkileyici bir erkek, birlikte saatlerce tartışıyoruz. Kocam edebiyatla hiç ilgilenmediği için bizi yalnız bırakıp golf oynamaya gider."

"Biliyorum, raca benden çok neredeyse hep sizin yanınızda, bazen ben de kıskanıyorum. Durmadan güzelliğinden söz ediyor..."

Lady Violet alçak gönüllü bir tavırla:

"Yok canım," dedi.

"Gerçekten, güzel Sarah'tan söz eder! Galiba yeğeninizin adı buydu..."

Valinin karısı sapsarı kesildi. Selma dudaklarını ısırdı, rani hiçbir şeyin farkında değilmiş gibi konuşmasını sürdürdü:

"Raca, bir evlilikten söz ediyordu. Sizinle konuşmadı mı?"

"Ev... Evlilik mi?"

Büyük bir sarsıntı geçiren Lady Violet, kekeliyordu. Kendini hemen toparladı:

"Bunu kabul edecek misiniz?"

"Oh, bilirsiniz, ben geniş fikirliyim! Bunun iyi bir şey olacağını düşünüyorum."

Bu düşünce valinin karısına öyle saçma gelmişti ki gülmekten kendini alamadı. Sarışın Sarah'ı, bir yerliyle evlenecekti ha! Gerçekten bu Hintliler hiçbir şeyin farkında değillerdi. Neyse ki aklına bir bahane geliverdi:

"Racanın, yeğenimi düşünmesine çok sevindim. Ama o henüz yirmi iki yaşında, aralarında çok yaş farkı var!"

"Nasıl olur? Oğlum henüz yirmi beşinde!"

"Oğlunuz, demek!.. Ama..."

"Hay aklıma şaşayım! Tabii ya, onu tanımıyorsunuz, görmeden bir karar veremezsiniz. Öğleden sonra boş olduğunuz bir gün haber gönderin, tanışmış olursunuz. Hoşunuza gideceğine eminim... Çok hoş bir çift olacaklar. Ailelerimizi birleşti-

ren dostluğun hoş bir simgesi olur bu! Bu aynı zamanda, nitelikli insanların, bazı önyargıların üstesinden gelebileceklerinin de kanıtı ve..."

Rani sustu. Selma'nın bakışıyla fazla ileri gittiğini ve Lady Violet'nin bunu fark edebileceğini anlamıştı.

Ama Lady öylesine altüst olmuştu ki hiçbir şeyi fark edemedi. Tek düşüncesi kaçmaktı! Çantasını ve eldivenlerini alarak, binlerce teşekkür etti, veliaht prensle görüşmek için en kısa zamanda geleceğine söz verdi, raniyi ve Selma'yı şaşkınlıktan üç kez öptü ve geri çekildi.

Salon kahkahadan kırılıyordu. Rani:

"En azından bir daha hiç gelmeyeceğinden eminiz!" dedi.

Sonra tiksinmiş gibi ekledi:

"Çabuk, bir parça bezle gülsuyu getirin! Şu İngilizlerin öpüşme âdetleri de ne saçma!

Temizlenmek için yüzünü ovuşturduğunu gören Selma, bir "kâfirin" öpücüğünden arınmak için yanağını kestiren Sultan Abdül Aziz'in eşi olan büyük yengesini hatırladı. Kâfir dediği de, o zaman İstanbul'u ziyaret etmekte olan İmparatoriçe Eugénie'ydi...

İsota Fraschni tozlu yolda, manda sürülerinin, başları göklerde develerin, cenaze alaylarının, kutsal ineklerin ve beyaz atıyla gelinin evine giden mutlu damat alayının çevresinde dolanıp ani kıvrımlarla -yavaşlamaya bile zahmet etmeden- ilerliyordu... Hindistan yollarında, yolculuğu bir çile haline getiren engeller arasından saatte elli mil hızla giden bu araç her an mucizeler yaratıyordu.

Emir gülerek:

"Cihanbarad racası, vali için bir kaplan avı düzenlemek zorunda kalacak," dedi. "Yolu istiyorsa, bu az bile gelir! Bu İngilizlerin hepsi kendilerini keskin nişancı sanıyor. O zavallı kaplanları nasıl sersemleştirdiğimizi bir bilseler! Büyük günün arifesinde, su içmeye geldikleri akar suların yanına, önceden tıka

basa afyon yutturduğumuz malakları salıyoruz... Bu da yeterli olmazsa, çalılıkların arasına, tüfeklerini onlarınkilerle aynı anda ateşleyecek bir muhafız yerleştiriyoruz. Böylece herkes memnun kalıyor. Ayağını leşin üstüne koyup poz veren avcı -daha sonra içini saman doldurtarak, hanımlara hava atmak için salonlarına asıyorlar- ve eğlenceyi hazırlayan, isteği geri çevrilmeyecek olan ev sahibi..."

"Onları küçümsüyor musunuz?"

Emir sıçradı, karısına dikkatle baktı.

"İngilizleri mi? Onlar sevmiyorum ama beğeniyorum. Onlardaki enerjinin, dayanıklılığın, bağlılığın yarısı bizde olsaydı..."

"Bağlılığın mı?"

"İmparatorluğa karşı, elbet! Onun uğruna her türlü alçaklığı yapmaya hazırlar. Bize yaptıkları iyilikler, hiçbir zaman Tac'ın çıkarlarıyla çatışmaz. Bunun dışında, son derece namussuz olabilirler. Doğululara özgü olduğu söylenen sinsilik konusunda, onlara öğreteceğimiz bir şey yok. Zaten ilişkilerimiz de bu yüzden... çok heyecanlı oluyor."

Selma, "Kedinin fareyle oynarken duyduğu heyecan gibi mi?" diye düşündü. "İngilizlerin onlarla ne kadar alay ettiklerini, onlardan ne kadar yararlandıklarını anlamıyorlar mı? Kafes arkasındaki kadınları, daha uyanık."

"Cihanrabad Ranisi, kocasının çok önemsediği bu İngilizlerden nefret ediyor. O ve dostları, onların insan olamayacak kadar beyaz tenli olduklarını ileri sürüyorlar. Yaşadıkları adalarında çok kocaman ağaçların yetiştiğini ve onların yumurtalardan çıktıklarını söylüyorlar."

Raca gözlerini havaya kaldırdı. Şu kadınların budalalığı inanılacak gibi değildi!

"Ha, bu arada canım, Cambridge'deki eski arkadaşlarından birinden, Lord Stiltelton'dan bir mektup aldığımı bildireyim. Kontes Lady Grace ile evlenmiş. Balayları için Hindistan'ı seçmişler. Birkaç gün sonra Lucknow'a gelerek sarayda kalacaklar."

Sonra alaycı bir tavırla ekledi:

"Milliyetçi görüşleriniz, onları iyi karşılamanıza engel olmaz sanırım..."

"Ne hoş çift! Birbirlerine ne kadar sevdalı görünüyorlar?" Selma, bütün gece onları özlemle seyretti; harika ama yasaklanmış şeylerle dolu bir dükkânın önündeki çocuk gibiydi. Şu sarışınlık, şu gamsızlık, şu suç ortaklığı, şu gülüşler onu çileden çıkarıyordu.

Oysa yemek pek neşeli geçmişti. Londra'dan, Paris'ten, yeni tiyatro oyunlarından, gözde olan gece kulüplerinden, yılın büyük balolarından konuşmuşlar, dedikodular anlatmışlardı. Emir tanıdıklarından haber soruyor, hayretler içinde kalıyor, kahkahayla gülüyordu. Selma onu hiç böylesine rahat görmemişti ve herkesi tanımasına şaşıyordu.

Lord Stiltelton yavaşça:

"Kocanız, grubumuzun neşe kaynağıydı," dedi. "Zaten çok neşeli bir gruptuk ama elebaşı oydu. Ama Emir, kendine özgü şair ve aldırmaz havasıyla, en sıkıcı geceyi bir serüvene dönüştürmesini iyi bilirdi. Onu bir türlü paylaşamazlardı. Hele onun için çıldıran kadınların hiç sözünü etmeyelim..."

Emir mi neşeliydi? Selma kulaklarına inanamıyordu. Hayallere daldı: Eğer Londra'da tanışmış olsalardı, birbirlerini sevebilirlerdi belki... Acaba sevebilirler miydi? Şu anda onları birbirlerine bağlayan duygu neydi? Ah, şu zırhını çıkarmaya bir razı olsa... Oysa aşkın bir akıl hastalığı olduğunu iddia ediyor. Yalnız bir kez kendisine karşı ne hissettiğini sorduğunda, Emir: "Size hayranım ve saygı duyuyorum," karşılığını vermişti. Soruyu bir daha sormayı göze alamamıştı.

Yavaşça piyanoya doğru gitti, tek sığınağı, kendisini kaçıp gitmekten alıkoyan tek tesellisi buydu. Rani Azize'nin öfkesine rağmen araya giren Raşit Han'a borçluydu bu piyanoyu.

Sevgili Raşit Han! Lucknow'a geldiğinden beri onu ilk kez evinde görünce, Selma şaşırmış ve çok mutlu olmuştu. Yaşça daha büyük olmasına rağmen, o da Lord Stiltelton'un arkada-

şıydı; Lord onun akşam yemeğinde neden bulunmadığını anlayamazdı. Açık fikirli, güçlü, önyargısız, mantıklı Emir'in, eski arkadaşına, karısını purdah içinde tuttuğunu açıklamaya cesareti olmadığını hissetti.

Selma, parmaklarının ucuyla fildişini okşadı ve düşünceli bir tavırla Chopin'in bir noktürnünün ilk rotalarını çaldı. Hüzün, umut, tutkuı kırılıyor, titrek, hırçın yeni bir hıçkırıkla yeniden doğuyor, bir gül yaprağının yumuşaklığı, bir çiy damlası gibi yok oluyordu.

Ellerinin üstünde, ensesinde, Raşit'in ateşli, son derece şefkat dolu bakışlarını hissediyordu. Bütün gece bakışlarını birbirlerinden kaçırmışlardı, ancak şimdi, Selma'nın uyumlu ezgiler arasında kaybolup gittiğini sandığı şu anda, ona bakmaya cesaret ediyordu. Selma, tarlaların çiçeği üstündeki bir güneş ışını gibi açılmasını, kokular saçmasını, canlanmasını sağlayan bu heyecanın, bu tutkunun her zerresini yakalayabilmek için soluğunu tutmuştu.

Oysa onu sevmiyordu, bunun farkındaydı, o yakışıklı kocası kadar çekici değildi kesinlikle. Ama o anda, tek arzusu, kendini onun kollarına bırakmak, bir bebek gibi kucaklanmaktı. Kendisine aşkla, anlayışla bir kerecik bakması, Selma'ya; sekiz ay önce bir ilkbahar sabahı Bombay rıhtımında karşıladığı mutlu genç kadın olması için yetmişti.

Lord Stiltelton'un sesi, onu, daldığı hayallerden çıkarıp aldı.

"Emir, geceyi Chatter Menzil Kulübü'nde bitirmemize ne dersin? Eski Ud krallarından birinin sarayı olan bu kulübün, muhteşem bir yer olduğunu söylediler bana."

Emir sarardı.

"Bu kulübe üye değilim."

"Hiç önemi yok, sizi ben davet ediyorum. Bu sabah ziyaretine gittiğim vali, adımı resepsiyona yazdırma nezaketini gösterdi."

Emir gülümsemeye çalıştı:

"Bu ülkede yenisiniz, Edward ama sanırım Kalküta'dan geçtiniz. Orada Yat Kulübü'ne gittiniz mi?"

"Elbette, son derece hoştu."

"Yat Kulübüyle Chatter Menzil arasındaki farkı biliyor musunuz?"

Emir yavaş konuşuyor, elindeki konyak bardağıyla oynuyordu; bakışları konyağın amber rengine dalıp gitmişti.

"Fark şurada: Kalküta'daki Yat Kulübü'ne köpeklerin ve Hintlilerin girmesi yasaktır. Lucknow bu konuda daha hoşgörülü: Burada ise, köpeklerin girmesi kabul edilir."

Herkes taş kesilmiş gibiydi. Bütün bakışlar, şaşkınlıktan ağzı açık kalan Lord Stiltelton'a çevrildi. Ömründe böylesine zor durumda kalmış değildi.

"Şaka ediyorsunuz! Herhalde bu kural yerliler için geçerlidir, demek istediğim, şey... Halk içindir, sizin gibiler için değil!"

"Ne demek istiyorsunuz? Sizce ben yerli değil miyim?"

"Hadi canım, siz Hindistan'ın en eski ailelerinden birine aitsiniz. Londra'da size prens diyorlardı, düşesler sizi evlerine çağırmak için kavga ediyorlardı..."

"O, Londra'daydı. Ama ülkemde durum başka."

Afallayan genç lord, başını ellerinin arasına almıştı.

"Bir de tutup Hindistan'ın bağımsızlık istemesine şaşıyorlar!.. Şu dar kafalı İngilizler!.. Hepsi basit insanlar! Sizi aşağılamaya kalkışmaları, inanılmaz bir şey! Benimle gelin, kapıyı zorlarız; göreceksiniz, hiçbir şey demeye cesaret edemezler, yoksa karşılarında kimin olduğunu anlarlar!"

Emir, tereddütle dostuna baktı. Rezalet çıkarmaya hiç niyeti yoktu ama belki bu, resmi makamları zor duruma sokmak için bir yol olabilirdi. Stiltelton çok tanınmış biriydi; genç olmasına rağmen Lordlar Kamarası'nın önemli üyelerindendi. Neden denemeyecekti? Hiç kuşkusuz kazanan kendisi olacaktı yine: Ya arkadaşı başaracak ve böylece iyice yerleşmiş İngiliz üstünlüğüne son veren bir örnek oluşturacaktı ya da onları kabul

etmeyeceklerdi ki bu da rezalet demekti. Bağımsızlık savaşının bu aşamasında, böyle bir rezalet pahalıya mal olabilirdi.

O gece mehtap vardı. Rolls-Royce iki yanı ağaçlıklı ana caddede, gövdeleri gümüş renkli palmiyelerin ve üç yüz yıllık ulu ağaçların arasında ilerliyordu. Chatter Menzil Sarayı'nın uzun cephesi ışıklandırılmıştı, altın yaldızlı bronz küçük kubbeleri pırıl pırıl yanıyordu.

Genç Lady kendinden geçti:

"Ne kadar hoş!"

Emir, eskiden bu bronz kubbelerin altın olduğunu ama vatandaşları İngilizler'in onları, -bunu kibarca nasıl anlatmalıydı?- kısacası çaldığını söylemekten çekindi.

Araba, önünde yirmi kadar otomobilin park ettiği heybetli bir kapının yanında durdu. Sundurmanın üzerinden yeşil yaprak ve çiçeklerden oluşan mis gibi bir yığın, yere kadar iniyordu. Lort Stitelton, arkadaşının koluna girdi ve kararlı adımlarla girişe yöneldiği sırada, kapıcı karşılarına dikildi.

"Özür dilerim efendim, ama... yasak..."

"Kiminle konuştuğunuzun farkında mısınız? Ben yasak falan tanımam!"

Yasaları da bunları uygulatan mikrobu da elinin tersiyle silermiş gibi bir hareket yaptı.

Selma, "İyi başlangıç!" diye düşündü, dönüp ona gülümsedi. İlk kez bir İngiliz'i sempatik buluyordu. Bu tür kafa tutmalar çok hoşuna giderdi. Yanında duran Lady Grace'ın kasıldığını hissetti. Salonlara yaklaşıyorlardı ve buralara hâkim olan şef garson kalabalığı, tek başına bir kapıcıdan daha tehlikeliydi.

Chatter Menzil'in büyük yemek salonu bu akşam güllerle bezenmişti. Orkestra, küçük bir sekinin üzerinde orkestra usulca çalıyordu. Sarıklı uşaklar, masaların arasında sessizce süzülüyor, ağır gümüş tepsiler üstünde renk renk şişeler taşıyorlardı. Aşağı yukarı bütün masalar doluydu ve alışılmışın aksine bu akşam çok hanım vardı. Kalın halılar ve duvardaki lambriler, konuşma seslerini boğuyordu.

Selma, "Bir şey kutlanıyor galiba, bundan daha iyi zaman bulamazdık. Yarın bütün şehir haberdar olacak," diye düşündü. Ensesi hafifçe ürperdi, arenaya girmiş gibi bir duyguya kapıldı.

İçeri girince, konuşmalar kesilmişti. Müziğin sesi sessizlik içinde daha fazla duyuldu. Bütün gözler onlara çevrilmişti. Çok rahat görünen Lord Stiltelton, ayırtmış olduğu masayı sordu. Eski kafalı olan birinci şef garson ilerledi. Hava almak isteyen bir sazan balığı gibi ağzını birkaç kez açtıysa da tek ses bile çıkaramadı. İki arkadaşı yardımına koştu.

"Masanız, orkestranın biraz gerisinde, efendim ama..."

Lord Stiltelton kibirli bir tavırla sözünü kesti:

"Aması ne? Bizi oraya götürmek için neden bekliyorsunuz? Burada ne kadar garip davranıyorlar insana!"

"Efendim, olanaksız... Yanınızdaki bey... Kulübün kuralları buna izin vermez..."

"Canımı sıkmaya başladınız, delikanlı! Badalpur Racası benim davetlimdir. Ona gösterilen saygısızlık, bana gösterilmiş demektir. Yoksa bana hakaret etmeye mi niyetlisiniz?"

Baş garson sapsarı kesildi. Daha fazla üstelemeden sıvışıverdi.

Lord Stiltelton, oradakilere alaycı bakışlarla baktı. Ona bakan yoktu; herkes kendi işine, konuşmasına dalmış gibiydi.

"Haydi Emir, gidip oturalım. Hanımlar yorulmuştur."

Bir süre sonra, Hintli bir uşak siparişi almaya geldi. Aralarında konuştuktan sonra, en genç olanı masaya göndermişlerdi. Kalemi parmaklarının arasında titriyor, racaya bakmamaya çalışıyordu. Çevrelerindeki masalar boşalmaya başlamıştı, bazıları buz gibi sessizdi, bazılarıysa tepkilerini yüksek sesle belirtiyordu. Ama hiç kimse, karısı kıpkırmızı kesilmiş yere bakarken, kendisi çok eğlenir görünen -ne kadar ayıptı!- bu genç adama doğrudan bakmaya cesaret edemiyordu.

Oturalı beş dakika olmamıştı ki krem rengi smokini içinde son derece kibar bir bey yaklaştı.

"Yanılmıyorsam, Lord Stiltelton'sunuz, değil mi? Chatter Menzil'e hoş geldiniz, efendim. Ben kulübün müdürü, James Bailey'im."

"Memnun oldum, Bay Bailey! Size eşim Lady Grace'i, dostlarım Badalpur Racası ile eşi Rani'yi tanıtayım."

Müdür hanımların önünde saygıyla eğildi, racayı kasten görmezlikten geldi.

"Sizi ve hanımefendileri ağırlamak bizim için onurdur, lordum. Ama beyefendiyi kabul etmemiz olanaksız, kulübümüz, kesinlikle yerlilere yasaktır."

"Yerli" sözcüğünü hakaretle söyleyince, Selma yerinden sıçradı.

"Yerli mi? Öyleyse ben de öyleyim, beyefendi, racayla evli olduğuma göre! Aynı şekilde beni de kovduğunuz şeklinde yorum yapabilir miyim?"

Müdür dudaklarını büzdü.

"Hayır, hanımefendi, isterseniz kalabilirsiniz?"

Lord Edward, buz gibi bir tavırla sözünü kesti:

"Azizim Bay Bailey, şunu bilin ki hepimiz kalıyoruz. Tabii bizi zorla kapı dışarı atmazsanız. Ama çıkacak rezaleti de göze almalısınız!"

"Çok üzgünüm Lordum ama yönetmeliği uygulatmam gerek."

İki erkek birbirlerine meydan okurcasına bakıştı, hiçbiri geri adım atmaya razı değildi. Bu, bir onur sorunu olmuştu artık. Raca, bu tartışma kendisini ilgilendirmiyormuş gibi, konyağını yavaş yavaş yudumluyordu. Bütün gözler masaya çevrilmişti; bir köşede yarım düzüne kadar şef garson bekliyordu.

Lady Grace, için bu anı beklermiş gibi araya girdi:

"Edward, başım dönüyor... Burası çok sıcak... Lütfen çıkalım, yoksa bayılacağım..."

Lord Stiltelton sabırsızlanarak karısına baktı. Kadın gerçekten bayılmak üzereydi. Bir an, Selma'dan onu hanımların dinlenme salonuna götürmesini rica etmeyi düşündü ama kendini topladı: "Ne aptallık ediyorum, zavallı sevgilim böyle dav-

ramşlara alışık değil. Balayı yolculuğu için onu buraya getirmeye ve bütün bu olaylarla karşı karşıya bırakmaya hakkım yoktu."

Bay Bailey atıldı:

"Size yardım edebilir miyim?"

Lord Stiltelton ona bakmadan:

"Hayır, daha doğrusu evet; arabayı çağırın," diye karşılık verdi.

"Ne kalleşmiş!"

Eve geldiklerinde Selma, öfkesini daha fazla tutamadı. İçindeki duygunun acıma mı yoksa tiksinti mi olduğunu bilmiyordu. Dönerlerken, arabada sıkıntılı bir sessizlik vardı. Lord Stiltelton, olayı Londra'ya kadar götürüp sorun yapacağına büyük yeminler ediyordu; ama kimse karşılık vermedi. Hepsi, Londra'da herkesin bu işi saçma bulacağını biliyordu; o da aradan zaman geçince kendisi önemsiz bir olay haline dönüşecek bu olayı unutmazsa tabii. Kötü geçeceğini bile bile, birbirlerine "iyi geceler" dileyerek ayrıldılar.

Emir, dişlerini sıkmış odanın içinde dönüp duruyordu. Kulübe girdiklerinden beri tek söz etmemişti. Selma, şu anda herkesten nefret ettiğini hissediyordu; onu bu serüvene sürükleyen ve ilk bahane üzerine ihanet eden dostundan, bu beyaz teniyle farkında olmadan aralarındaki engelin öte yakasında olan kendi karısından nefret ediyordu.

Onunla konuşmak, küçümsemeye, daha şiddetli bir küçümsemeyle karşılık verebileceklerini söylemek istiyordu. Bunca aşağılamadan sonra, Emir'in ve bütün Hint aristokrasisinin İngilizlerle hâlâ dostluk kurmaya çalışmalarını, dostluklarına önem vermelerini bir türlü anlayamıyordu. Bu kadar gururlu insanlar, neden bu kadar eziklik içindeydiler? Güçlerine ancak, yalnız bütün İngilizleri değil, aynı zamanda evrensel olduklarını iddia ederek kabul ettirmek istedikleri bütün değer sistemlerini geri çevirerek kavuşabileceklerini anlamıyorlar mıydı?

Selma susuyordu. Emir'in şu anda ancak sustuğu zaman kendisine katlanabileceğini biliyordu. Ama bunu ya umursamadığına verirse? Öyle incinmişti ki... Kocasına yaklaştı, koluna hafifçe dokundu. Emir sertçe kolunu çekti.

"Yo, hayır! Beni rahat bırakın!"

Bakışları kin doluydu; sanki düşmanıymış, sanki her birinin ezilmekten korkarak kendi üstünlüğünü kanıtlamaya çalıştığı saçma bir yarışta rakibiymiş gibi! Selma da kendisini sorumlu ve suçlu görüyordu; çünkü ikisi de birbirlerini sevdikleri için değil de soyluluk ve servet avcılığı için evlenmiş olduklarına inanarak, daha evliliklerinin başında karşılıklı oyun oynamaya başlamışlardı. Acaba Emir de başka bir şey beklemiş miydi? Bir mucizeyle perde kalksa, bütün masumluklarıyla ortaya çıkabilseler ne iyi olurdu! Emir onu, prenses, güzel kadın, doğacak çocuklarının anası olarak hapsetmişti. Selma'dan başka beklentisi yoktu, özellikle arkasına gizlendiği zırhı delebilecek bir anlayış beklemiyordu. O zırhı daha da güçlendirecekti; çünkü bu geceki olay, dostluğa safça inandığı için böylesine aşağılandığını kanıtlamıştı.

Selma, kocaman yatağında uyumaya çalışıyordu. Emir yanma geldiğinde, içi geçmek üzereydi. Soluğu içki kokuyordu. Hiçbir şey söylemeden, onu okşamaya başladı, eli beceriksiz hareketlerle yukarı, genç kadının baldırlarına doğru çıkmaya başladı. Selma kaskatı kesildi; canını acıtıyordu, onu itmeye çalıştı.

Bu, Emir'in öfkesini azdırmaya yetmişti. Demek karısı da onu itiyordu? Gününü görürdü!

Sert elleriyle Selma'yı kollarının arasına alıp sıktı, sırtüstü yatırdı ve öcünü almak istercesine ona sahip oldu. Sonra arkasını dönerek uykuya daldı.

Selma'nın gözler fal taşı gibi açılmıştı, ağlamadığına şaşıyordu. Birkaç ay önce olsa, bütün gece ağlayıp sızlanırdı. Bu kadar katılaşmış mıydı, yoksa Emir'in bu geceki öfkesini anlıyor muydu?

Bu gece... Daha önce hiç bu kadar saldırgan olmamış, onu isteyerek hiç böylesine incitmemişti... Beceriksizliğine, aceleciliğine alışmıştı sonunda. Yine de boyun eğememişti; onu o kadar yakışıklı görünce, düşlere dalıyor, bitip tükenmeyen, tatlı sevişme sahneleri hayal ediyordu. Kendi açlığını doyursa bile, Selma'yı tatmin etmesini bilmiyordu. Her gece önce umutlanıyor, sonra umutsuzluğa düşüyordu. Güçlü bir istek bacaklarını, dizlerini, karnını yoğuruyordu.

Karanlıkta yapayalnızdı, bağırmamak için kendini tuttu.

10

Selma uyandığı zaman, gökyüzünde güneş epey yükselmişti. Emir çoktan çıkmış olmalıydı. Ama canı kalkmak istemiyordu, her yanı sızlıyordu.

Kapıya yavaşça vurulduğunu işitti.

"Rahatsız etmiyorum ya?"

Her sabah olduğu gibi Zehra, kahvaltıyı birlikte yapmaları için gelmişti. Selma'nın içi genç kıza karşı sevgiyle dolmuştu; saflığı onu heyecanlandırıyor ve eğlendiriyordu. Kahvaltı, ikisi arasında vazgeçilmez bir kural haline gelmişti, onsuz güne başlanmıyordu.

Hizmetçi, büyük gümüş bir tepside ince porselen takımları ve gümüş kâseleri getirirken, Zehra da teklifsizce yatağın üstüne oturuyordu.

"Bu gece ne garip bir rüya gördüm, bir bilseniz! El ele geziniyorduk, birden değişiverdiniz. Elbiseniz taşlarla kaplıydı, muhteşemdiniz. Öyle güzeldiniz ki gözlerim kamaştı, size bakamaz oldum. Elinize asıldım ama buz kesilmişti... Beni ittiğinizi sanarak hıçkırıyordum... O sırada uyandım. İnanır mısınız, ağlıyordum!"

Selma gülümseyerek gerindi.

"Gerçekten çok mu güzeldim?"

Zehra ellerini tutup öpücüklere boğdu.

"Gerçekte olduğu kadar değil. Diğeri bir ölü yıldız gibi parlıyordu. Oysa siz, ışıksınız, sıcacık. Yaldızlı bir ışık." Portakal marmeladı sürdüğü ekmeğini ısırarak devam etti: "Siz de biliyorsunuz ya, size en az yüz kez dünyanın en güzeli olduğunuzu söylemiştim."

İkisi birden gülmeye başladı. Genç kızın ölçüsüz hayranlığı, şaka konusu olmuştu. Emir bile, kız kardeşinden bir şey istemesi gerektiğinde, artık karısına danışması gerektiğini itiraf ediyordu.

Zehra içini çekti:

"Öylesine mutluyum ki... Buraya geldiğinizden beri, hayatım tamamen değişti. Önceleri kendimi yalnız hissediyordum, içimi açacağım kimsem yoktu; ağabeyim her zaman burada olmuyordu ya da sorunlarımla ilgilenmeyecek kadar meşguldü."

Zehra, sandallarını çıkarmış, yatağa yanlamasına uzanmıştı; sevilmek isteyen bir çocuk gibi başını Selma'nın kalçasına dayamıştı. Selma alışkanlıkla esmer bukleleriyle oynuyor, Emir'in alnına benzeyen yuvarlak alnını okşuyordu. Zehra gözleri yarı aralık, zevkle inliyordu; hafifçe doğruldu, başını Selma'nın sıcak kalça çukuruna soktu. Selma ürperdi, bu yumuşak başı karnına bastırmak gibi çılgınca bir isteğe kapıldı.

Birden kalktı.

"Bu kadar çocukluk yeter! Şimdi izin ver de Rani Şahine'ye gitmek için giyineyim. "

Zehra hayret içinde kalktı. Selma şimdiye kadar onunla bu

kadar sert konuşmamıştı. Onu kızdıracak bir şey mi söylemişti acaba?

Selma tuvalet masasının karşısında yalnız kalınca, başını ellerinin arasına aldı, güçlükle soluk alıyordu, biraz önce kendisini allak bullak eden o baş dönmesinin şaşkınlığından henüz kurtulmamıştı. Kendini bırakmamak için bütün gücünü toplamıştı. Ama şimdi vücudu öcünü alıyordu; karnına kramp girmişti, öyle acı çekiyordu ki gözleri yaşardı. Yavaş yavaş soluk almaya, acısını bastırmaya çalıştı. Ağır ağır gevşedi ama bitkin düşmüştü. Başını kaldırdığında, karşısındaki aynada yansıyan mor halkalarla çevrili gözlerini, acıyla kıvrılmış ağzını, bir yabancının yüzünü gördü.

Nampur Sarayı'nın girişinde, Selma'yı iki kaplan karşıladı; gözleri cam gibi, tüyleri biraz dökülmüştü ama yine de görkemliydiler. Raninin nedimesi, nasıl özür dileyeceğini bilemiyordu: Rani Sahibe'nin hazırlanması henüz bitmemişti, Altesleri salonda birkaç dakika bekleyebilirler miydi, ona hemen serinletici içecek getirirdi. Selma başıyla onayladı, salonda bir an yalnız kalacağına sevinmişti.

Pencerelerinde ağır perdeler asılı bu kocaman odanın sessizliği, Badalpur Sarayı'ndaki kümeslere özgü karmaşasına göre daha huzur vericiydi. Burada, içini rahatlatan sakin bir hüzün buluyordu. İki hizmetçi, bir düzüne insanı doyuracak kadar şerbet getirdikten sonra gizlice çekilip gittiler. Selma şaşırdı; Hindistan'da ilk kez ona biraz yalnızlık armağan ediyorlardı. Belki rani, yarı yarıya İngiliz olduğu için bir Hint evinde akla gelmeyecek bir şeyi, özel hayata saygıyı sağlayabilmişti

Kokulu çayı yudumlayarak keyfini çıkarırken, salonun dibindeki lake paravananın arkasından bir hışırtı duyar gibi oldu, kulak kabarttı; hiçbir şey işitmedi. Yanılmıştı herhalde. Derken... Birisi onu gözetliyormuş gibi geldi. Kendisiyle alay ederek: "Yok canım, bu salonda İngiliz havası var, oysa biz Hindistan'dayız," diye düşündü.

Bu haddini bilmezin için, "Kim o?" diye sorması yeterdi; ama bir dost evinde bunu yapması uygun olmazdı. Üstelik de ha ayaklarının dibine oturup onu seyretmişler, ha gizlice seyretmişlerdi, ikisi arasında fark yoktu. Bunu kabullenmeliydi; bu ülkede insanın meraklı bakışlardan kurtulması imkânsızdı.

Hışırtı daha da artmıştı, artık gizlenmeye gerek duymuyor gibiydi. Hiç kuşkusuz bu, bir gararanın hışırtısıydı. Bir hanımefendinin giydiği belli o ağır ipekli kumaşın tok sesiydi, hizmetçilerin ince tafta giysilerinin sesine benzemiyordu. Selma iyice meraklanmış, bekliyordu. Birden çok zayıf bir el göründü, paravananın üzerine yapıştı; siyah lakenin üzerinde beyazdı. Selma büyülenmiş gibiydi, hiçbir kola bağlı görünmeyen bu hareketsiz elden bakışlarını ayıramıyordu.

"Gidin!"

İnilti halindeki ses çınladı, yaşlı bir kadının sesiydi. Selma sıçradı. Hayaletlere inanmazdı ama bu görünmeyen ve düşman varlık, bu salonun garip havası... Koltuğuna sıkıca tutunmuş, sesin geldiği karanlık köşeye ve o anda bir hayalet eli gibi etsiz görünen o ele gözlerini dikmişti.

"Kaçın, hemen kaçın!"

Zayıf bir karaltı göründü, kar gibi beyaz saçlar omuzlarından aşağı iniyordu. Kalın diba elbisesi bu bitkin vücuda fazla ağır geliyormuşçasına zorla ilerliyordu. Menekşe rengi gözler ısrarla Selma'ya dikilmişti, dudaklar titriyordu.

"Kaçın çocuğum... çok geç olmadan."

Bakışlar bulutla örtülmüş gibi buğulandı. Başını ağır ağır iki yana salladı.

"Çok geç olmadan... çok geç olmadan..."

"Ah, görüyorum ki annem sizi ziyaret etmeye gelmiş!"

Rani Şahine içeri girdi. Berrak sesi, sevimli yüzü, Selma'yı içine girdiği çarpık büyüden kurtardı. Güneş pencerelerden yeniden içeri giriyordu.

Rani, sevecen bir tavırla yaşlı hanımın elini tuttu.

"Haydi anneciğim, yorgunsunuz, dinlenmeniz gerek."

Zili çalar çalmaz bir kadın göründü.

"Begüm Sahab'ı dairesine götürün, bir daha yalnız bırakmayın. Sizi belki yüz kez uyarmıştım."

Sonra Selma'ya döndü:

"Üzgünüm, sapsarı olmuşsunuz. Annem sizi bu kadar etkileyecek neler söyledi? Biliyorsunuz, artık aklı başında değil."

Selma düşünceli düşünceli mırıldandı:

"Öyle mi? Çok geç olmadan, bu ülkeden kaçmamı öğütledi bana..."

"Zavallı anneciğim! Siz ona gençliğini, sizin gibi Hindistan'a yabancı olarak geldiği günleri hatırlattınız. Onunla aynı kaderi paylaşmayasınız diye sizi uyarmak istedi. Oysa durum çok farklı. Kırk yıl öncesine göre gelenekler çok değişti. Ayrıca siz yarı Doğulusunuz, kültürümüzü anlıyorsunuz."

Rani Şahine konuşmasını sürdürmek için çaba harcıyormuş gibiydi:

"O, genç bir İngiliz kızıydı, Londralı basit bir aileden geliyordu. O zaman üniversitede okuyan babama deliler gibi âşık olmuş. Babam yakışıklı, hoş ve zengin biriymiş. Evlenmişler; bir yıl sonra annemi Lucknow'a götürmüş; ailesi, babamın bir Hintliyle evlenmesi gerektiğine inandığından, annemi hiçbir zaman kabullenmemiş."

"Sanırım annem, başlangıçta kibarlığı ve uysallığıyla onların düşmanlıklarınıyenebileceğine inammış ama bunun gerçekleşmeyeceğini, her zaman davetsiz bir konuk gibi karşılanacağını kısa sürede anlamış. Neden kalmış, bugünkünden çok daha kapalı olan o hayatı neden kabul etmiş? Babamı çok sevdiğinden mi? Belki ilk zamanlar öyle ama babam anneme çok çabuk bıkmış. Annem çocukları yüzünden kalmış. Onu pek az gören babam, onu alıkoymanın tek yolu olarak, annemi her yıl hamile bırakmış. On yedi çocuk doğurmuş. Yaşayan yalnız altı kardeşiz."

Rani Şahine'nin sesi yorgun çıkıyordu.

"İşin en korkunç yanı, doğar doğmaz çocuklarının elinden alınması. Büyükannem, torunlarının bir İngiliz tarafından bü-

yütülmesini istemiyordu. Bizi, sütannelik yapan evdeki kadınlara teslim ediyorlardı. Annemizi ayda yalnız bir kez görebiliyorduk. Ben, birkaç saat yanında kaldıktan sonra beni oradan ayırdıklarında, nasıl tepindiğimi, hıçkırarak ağladığımı, bağırdığımı hatırlarım... O, yaşlı gözlerle bana uslu olmam için yalvarırdı."

Heyecanlanan iki kadın, sessizce bakıştılar. Acaba olaylar bu kadar mı değişmişti? Selma buna inanmıyordu ama kendini ezdirmeyecek, kabul ettirecekti.

Rani Şahine, değişiklik olsun diye Lucknow'un şık merkezi Hazretganj'a gidip Noel için hazırlanan vitrinleri görmeyi önerdi.

"Çok güzeldir. İngilizler, ülkelerindeki havayı vermek için çok uğraşıyorlar. Yalnız kar eksik."

Büyük Hazretganj Caddesi, çelenklerle süslenmişti. Kaldırımın bir yanından diğerine, renkli bir kubbe oluşturmuşlardı; tahta fıçılardaki cüce palmiyeler, Noel ağaçları gibi pırıl pırıl yanıyordu.

Selma, Hintli kadınların aksine, neredeyse yalnız İngilizlerin oturduğu bu mahalleye ender gelirdi. Dükkânların, lokantaların, sinemaların çoğu onlara aitti ve buralarda çalışanlar İngiliz değilse, İngiliz-Hint melezleriydiler.

Noel arifesinde burası çok canlanırdı. Dükkânların önünde uzun otomobil, hatta kupa arabaları kuyrukları oluşurdu. Ama burada tahtırevanlar, iki kişinin taşıdığı bir tür tahtırevan olan *doli*'ler, bir atla çekilen *tonkas* denilen, renkli, küçük arabalar görülmezdi hiç. Bu sevilen, geleneksel taşıt araçları, eski kentin sokaklarında harikalar yaratsalar bile buraya uygun değillerdi. Rani Şahine:

"*White Way*'e gidelim isterseniz," dedi; "oradan kurdele ve dantel almak istiyordum. Galiba Londra'dan yenileri gelmiş."

White Way, Hazretganj'ın en büyük mağazasıydı. Burada bu yıl çok tutulan küçük şapkalardan puding yapımı için gerekli malzemelere kadar her türlü ithal mal bulunurdu.

Kupa arabası, ana giriş kapısının tam karşısında durdu. Selma, yalnız Nampur Sarayı'ndan çıkarken giydiği burkasını çıkarmıştı. Burası ona göre Avrupa sayılırdı, kendini özgür hissediyordu. Buna karşılık arkadaşı tülünü özenle örtmüştü.

Salona girdikleri zaman, bütün bakışlar onlara çevrildi. Zengin Hintliler genellikle bu zarafet mabedine, *Harrods*'den gömlek, *Pope & Bradley*'den kostüm ya da *Loeb*'den ayakkabı satın almaya geldikleri halde, kadınların geldiği pek ender görülürdü.

Aslında göz alıcı sarileri içinde iki üç Hintli kadın vardı, ama tek Müslüman onlardı. Selma'ya kalsa, çevreyi gezerek oyalanır, tayyörlere, gece kıyafetlerine hatta kürk etollere bile bakardı; "burada bunlar giyilmez" diye düşünen Selma'nın aksine, bu hanımlardan bazıları samur ya da lutr manto giymeye bayılıyordu. Ama rani huzursuz görünüyordu. Selma'yı elinden tutarak mağazanın dibindeki çamaşır bölümüne doğru götürdü.

Tezgâhın arkasında, yakaları beyaz fırfırlı ipek giysiler içindeki üç genç kız çalışıyordu. Makyajla iyice solmuş tenleri, kusursuz aksanlarıyla İngiliz'i andırıyorlardı; ama ceylan gözleri, parlak siyah saçları melez olduklarını ortaya koyuyordu.

Müşterileriyle işlerini bitirmişler, beklemekte olan iki kadını görmezden gelerek aralarında gevezelik ediyorlardı.

Rani Şahine yavaşça:

"Hanımlar, bakar mısınız?" diye araya girdi.

En genç olanı isteksiz bir tavırla yaklaştı, konuşmasına tamamen İngiliz aksam vermeye çalışarak, sertçe sordu:

"Ne var?"

Selma afallayarak ona baktı. Kendini ne sanıyordu? Araya girmemek için kendini zor tuttu; ona haddini bildirmek raniye düşerdi. Ama rani, hiçbir şeyin farkında değilmiş gibiydi.

"Yeni gelen dantellerle kurdeleleri görmek istemiştim."

"Ne renk istiyorsunuz?"

"Pembe ve krem rengi. Elinizde olanları bana gösterebilir misiniz?"

Satıcı kız gözlerini tavana dikti.

"Yapacak işim olmadığını sanıyorsunuz galiba. Bana ne renk istediğinizi tam olarak söyleyin. Bu mağazada yalnız siz yoksunuz."

Selma kendini tutamadı.

"Yeter artık! Raniden özür dileyin! Hemen şimdi!"

"Ama..."

"Derhal! Yoksa hemen gidip müdürünüzle görüşeceğim ve size söz veriyorum, hemen kovulacaksınız!"

Kötü niyetli genç kız homurdandı:

"Üzgünüm..."

Öfkeden kıpkırmızı kesilen Selma devam etti:

"Bütün dantellerinizi ve her renkten kurdelelerinizi hemen şimdi getirin! Hem de güler yüzle, lütfen! Ülkenizin hanımlarına karşı böyle davranmak için kendinizi ne sanıyorsunuz siz? Yanılmıyorsam melezsiniz, öyle değil mi?"

Satıcı kız sapsarı kesildi. Selma kasten böyle konuşmuştu. Hindistan'da çoğunlukla, İngiliz askerlerle fahişeler arasındaki geçici ilişkilerden doğan melezler küçümsenirdi. İngilizler'e dalkavukluk, Hintlilere zorbalık ederler; birinciler onları kullanır, vatandaşlarıysa onlardan nefret ederler, küçümseyerek "karayağız" derlerdi.

Mağazadan çıktıklarında, rani, Selma'ya:

"Zavallı yavrucak! Bu kadar sert davranmayacaktınız," diye sitem etti. "Bu yarı Hintli, yarı İngilizler çok zor durumda. Kendilerine "Hindistan İngilizleri" diyor ve Hintlileri dışlıyorlar. "Bizim orası" derlerken, İngiltere'yi kastediyorlar. Oysa günün birinde oraya gitme şansları hiç yok. İngilizlerin onları kabul etmeyeceğini anlamak istemiyorlar, kendilerini beyaz olarak gördükleri için alaya alındıklarının farkında değiller. Onları ayıplamaktan çok acımak gerekir."

Selma başını salladı. Belki haksızdı ama aslını inkâr edenlere karşı hiç sempati beslemiyordu. Rani Şahine'nin bu kadar anlayışlı davranmasının, kendisinin de yarı İngiliz olmasından kaynaklanıp kaynaklanmadığını düşündü. O, Anglo-Hindu olamazdı; çünkü bu sıfat küçümsenenlere verilirdi. Hintli aristok-

ratlarla iyi aileden İngiliz kızları arasındaki, sayıları pek fazla olmayan evlilikler, tersine iyi karşılanırdı. Bunun kanıtı, genç kadındı: Böyle bir birleşmeden dünyaya gelmiş ve Nampur Racası'nın eşi olmak üzere seçilmişti. Acaba içinden bunu nasıl karşılıyordu?

"Boşboğazlık ediyorsam bağışlayın ama siz her zaman, "İngilizler şöyle, İngilizler böyle..." diyorsunuz. Siz de kendinizi biraz olsun İngiliz hissetmiyor musunuz?"

Rani durdu. Selma'ya hüzünle gülümseyerek baktı.

"Ne siz ne ben, kendimizi tam olarak bir yere ait olduğumuzu hissedebileceğiz. Bu sürekli acıdan kendimize bir pay çıkarabiliriz belki. Tabii buna gücümüz olursa!"

Arabacı, arabanın yanında onları bekliyordu. Rani binmeye hazırlanırken, Selma:

"Biraz yürüyelim," diye yalvardı. "Hava almak istiyorum"

"Sokakta mı yürüyeceğiz? Residence'a gitmek istemez misiniz? Orası daha sakindir."

Asıl istediğinin sokak, farklı yüzler, toz, çirkinlik olduğunu; itilip kakılsa bile önemli olmadığını nasıl anlatmalıydı? Tıkıldığı kapalı ortamlardan bıkmıştı, gerçek hayata dönmek istiyordu. Yüreği burkularak Beyrut'u, tadını çıkarmış olduğu özgürlüğü hatırladı. Yalnız sokakta dolaşmanın bile onun için bir serüven olabileceğini hayaline bile getiremezdi.

Onlara eşlik eden ve Selma'nın kayıp duran saçlarını baş örtüsünün içine homurdanarak sokmaya çalışan iki kâhya kadının karşı çıkmalarına rağmen, birkaç adım yürüdüler. Her an, kaldırımları dolduran şeker, tütsü, kuru yasemin çiçeği satan satıcılar tarafından durduruluyorlardı. Kadınların çoğunun yanında çocukları vardı. Selma, onların çok temiz olmalarına, dilencilerde rastlanmazı olanaksız gururlarına hayret etti.

Rani Şahine açıkladı:

"Bunlar, çevre köylerden gelen köylü kadınlar. Bu yıl korkunç bir açlık oldu. Uzun süren kuraklığın ardından yağan yağmurlar yüzünden her yanı sel bastı, susuzluktan yanmayan ekinler, selden hemen çürüyüverdi. Bu insanlar çok yoksul ol-

duklarından, zahire saklayamıyorlar. Bolluk yıllarında bile karınlarını ancak doyururlar. Sıkça görüldüğü gibi hasat kötü olunca, yaşamak için tek umutları, kente gelip yardım dilenmek."

Rani, alışverişten kalan parayı dağıtması için kahya kadınına işaret etti. Selma, altın sırmalı zengin giysisi yüzünden utanmıştı, o da hemen aynını yaptı. Ondaki acıma duygusunu hisseden kadınlar, bu güzel, beyaz kadının çevresine üşüştüler; çocuklarını ona doğru itiyorlardı. Kadınlardan biri parayı reddetti. Genç, belki eskiden güzel bir kadındı; yorgunluk, yoksunluk, yüzünde derin izler bırakmıştı. Umutsuz bir tavırla Selma'ya baktı, küçük kızının elini onun eline verdi.

"Parayı neden almıyor? Benden ne istiyor?"

"Beslensin, bakılsın, barınsın diye kızını almanızı istiyor. Eskiden kıtlık olduğunda, zengin aileler az bir para karşılığında, çocukları ailelerinden satın alır, ev işlerinde çalıştırılmak üzere yetiştirirlerdi. Onlara genellikle iyi davransalar bile, kızlar evden serbestçe ayrılamazlardı. Bazı durumlar dışında, bunu düşünmezlerdi zaten; evin malı olurlardı.

"Ama yirmi otuz yıldan beri İngilizler, köle ticareti dedikleri bu uygulamayı yasakladı; belki de öyledir... Ne de olsa bu umutsuz kadınlar, bir gelenek haline gelmiş olan, hatta onların hakkı olan bu işi neden istemediğimizi anlamıyorlar."

Kadın, tatlı ve kararlı sesiyle, yarı Urduca, yarı yöresel dilde bunu anlatmaya çalışıyordu. Selma, İngiliz anlamına gelen "Ingrese" sözcüğünün birçok kez söylendiğini işitti ve çevresindeki suratların asıldığını gördü.

"Artık gidelim, yoksa bir daha ayrılamayız, size yapışıp kalırlar; çünkü yufka yürekli olduğunuzu anladılar."

Arabaya bindiler; kâhya kadınlar kapıları gürültüyle çarptı. Kadınlar, bir an, çocuklarını ölümden kurtarabilecek bu zengin begümlerin gidişine üzgün üzgün baktı.

Selma eve döner dönmez odasına kapandı. Yalnız kalmak istiyordu. Bütün gün helva yiyerek gevezelik eden saraydaki kadınlara dayanamazdı. Onlardan nefret ediyordu. Kendinden

de nefret ediyordu. Onlardan farklı ne yapıyordu? Mutsuzdu - vay canına! Kapısında kadınlar ve çocuklar açlıktan ölürken...

Emir:

"Alışırsınız," diyordu.

Asla! Tanrı onu bu yoksulluktan korusun; köylü kadınların umut dolu, sonra kapı suratlarına çarpılınca sitem dolu bakışlarını hiç unutmasın. Sitem mi? O bile değil, boyun eğme- sövgüden ve başkaldırıdan daha korkunç bir suçlama. Bilmedikleri, güçlerinin yetmediği bir başkaldırı. Diğerleri kadar yaşamaya hakları olduğunu biliyorlar mı acaba?

Çocukluğunda, İstanbul'da yoksulluğu görmüştü, kuşkusuz Hindistan'daki kadar korkunçtu. Ama o, yıllarca süren ve ülkeyi kasıp kavuran savaş yüzündendi; "olağanüstü" bir durumdu, baş edilen ve üstesinden gelinebilen bir durumdu.

Burada, her gün binlerce çocuk açlıktan ölüyordu; bu kabullenilmiş, öngörülmüş, alışkanlık haline gelmiş bir durumdu. Aksi, insanı şaşırtırdı. Selma: "Kim bilir, belki de yemek yemenin bir ayrıcalık, şişmanlığın bir toplumsal statü olduğunu bildikleri için mi zenginler bu kadar iştahlı? Her an ne kadar şanslı olduğunuzu hatırlatacak yoksullar olmasaydı, zenginlikten zevk alınır mıydı?" diye düşündü.

Kapıya vuruldu.

"Rani Sahibe, bir dilenci kadınla üç çocuğu gelmiş; sizi görmek için ısrar ediyor. Bunun imkânsız olduğunu söyledik ama sizi tanıdığını söylüyor, gitmek istemiyor."

"İçeriye alın!"

Az önce kızını Selma'nın kollarına iten köylü kadındı bu. Utandığından, oda kapısının eşiğinde durmuştu. Selma gelmesine sevinmişti, ona gülümsedi. Bu kadına ilgisizlik ya da sertlik gibi gelen davranışını düzeltebilecekti. Bu güzel küçük kızı yanma alacak, kendi hizmetçisi yapacaktı. Emir bu isteğini reddedemezdi.

Köylü kadın anlamıştı. Raninin ayaklarına kapanmış, eteğinin ucunu öpüyordu. Sevinçten ağlıyordu; küçük kızı kurtulmuştu!

Haremağalarının haber vermesi üzerine, raca geldi. Selma durumu ona kısaca anlattı.

"Bu felaket karşısında fazla bir şey yapamayacağımızı biliyorum. Ama hiç olmazsa şu kızcağızı alalım. Bu sarayda fazladan birinin olduğunu kimse fark etmez."

Emir canı sıkkın bir tavırla başını salladı:

"Üzgünüm ama bu olanaksız. İngiliz yasası bunu yasaklıyor. Hemen ihbar ederler; saray personelinden emin değilim. Yasa önemli değil elbet; ama herkesin prenslere kusur bulmaya çalıştığı bir sırada, doğabilecek politik sonuçları göz ardı edemem. Kongre Partisi'nin, racalar çocuklar köle gibi kullanıyor diyerek ortalığı nasıl ayağa kaldıracağını düşünün! İngilizler, halkın sırtından soylulara hizmet etmekle suçlanmamak, zan altında kalmamak için çok sert davranmak, hatta ceza vermek zorunda kalacaklar. İngiliz kamuoyunun bir bölümü de bizim bağımsızlığımızı elde etmeye hakkımız olmadığını ileriye sürecek... Hayır, gerçekten sizi sevindirmek isterdim ama şu anda durum çok nazik..."

Köylü kadına işaret etti, cebinden bir altın çıkardı. Altüst olan Selma başını eğdi. Gidişlerine bakamadı.

Selma, birkaç hafta sonra, peşinde kahyasıyla Aminabad pazarına alışveriş yapmaya gittiğinde, üzerine, iki yanından iki kesik kolun çıktığı bir çuval geçirilmiş, sıska bir kız çocuğunu itekleyip duran yaşlı bir dilenci kadın yanına yanaştı. "Zavallı çocuk" diyerek ürperdi, kâhyasına her zamankinden daha cömert davranmasını söyledi. Ama çocuk buna fırsat bırakmadan bağırıp çağırmaya başladı. Selma geriye sıçradı, kara gözlerden yayılan acı ve kin onu korkutmuştu ama hemen kendin topladı: "Ne korkağım, bu çocuk bana bir şey söylemek istiyor sanki." Kendini zorlayıp, bu küçük surata baktı, onu daha önce görmüş gibiydi. Ama nerede?

Birden çığlık atacak gibi oldu. İki eliyle kızın çalı gibi olmuş saçlarını ayırdı, alnını ortaya çıkardı ve dehşet içinde durdu. Bu oydu, geçen gün alamadığı küçük kızdı.

Bakışlarını üzerine dikmiş olan çocuğa bağırdı:

"Ne oldu? Annen nerede?"

Sonra yaşlı kadına döndü, omuzlarından tutarak sarstı:

"Siz kimsiniz? Bu çocuğa ne oldu?"

Dilenci onu aniden itip debelenmekte olan kızı kaparak koşmaya başladı. Selma arkalarından gitmeye çalıştı ama çoktan kalabalığa karışmışlardı. Israr etmek yararsızdı, onları asla bulamazdı. Polise başvurmaktan başka umudu yoktu.

Aminabad karakolu pazara çok yakındı. Hintli olan nöbetçi çavuş, Hintli gibi giyinmiş bu beyaz kadını merakla inceledi. Telaşının nedenini anlayamıyordu.

"Anladığım kadarıyla *Mem Sahab,** çocuk ailenize ait, öyle değil mi?"

"Hayır, ama..."

"Öyleyse neden böylesiniz? Sorun nedir? Bu ülkedeki bütün zavallılara üzülmeye kalksak, yaşayamazdık!"

Selma öfkeyle sözünü kesti:

"Size fikrinizi sormadım, polislik görevinizi yapmanızı, yanınıza birkaç görevli alıp pazarı aramanızı, yaşlı dilenci kadınla çocuğu bulmanızı istiyorum. Ödülünüzü alırsınız."

Polis başını salladı.

"Peki, deneriz."

Küçük kızın izine rastlanmadı. Selma bu karşılaşmayı anlatınca, Emir:

"Böyle olacağı belliydi," dedi. "Bu dilenciler, profesyonel, iyi örgütlenmiş bir şebekeleri var. Kimse işlerine karışmasın, rahatça çalışsınlar diye polisi haraca bağlamışlar."

"Ama..."

Selma soruyu sormaktan korkuyordu ama öğrenmesi gerekirdi.

"Bu kızcağızın başına ne gelmiş olabilir? Bir kaza mı?"

---

*) Mem Sahab: Beyaz kadınlara seslenme biçimi. Efendinin eşi anlamına gelen Madame Sahab'ın kısaltılmış biçimi.

Raca, genç karısına acıyarak baktı.

"Neden bunu bana soruyorsunuz? Tahmin ettiniz... Hindistan'da çok fazla dilenci var, uzanan bir el artık çözüm olmuyor. Bu nedenle bazı insanlar, çok yoksul ailelerden çocukları satın alarak yanlarında tutuyorlar. İnsanlar acısın diye de onları sakat bırakıyorlar... Köleliğin yasaklanmasından beri, gittikçe artan bir yöntem bu."

Bayılmak üzere olan Selma, kocasının kolunu tuttu.

"Emir, bir şeyler yapmak gerek."

Kara gözleri daha da karardı; Emir son derece yorgun görünüyordu.

"Ne? Köleliği geri mi getirelim? "Uygar" dünyada kopacak rezaleti düşünebiliyor musunuz! İnsanlar ısmarlama düşüncelerle yaşıyor, gerçeği görmek istemiyor. Hükümet için önemli olan, Hindistan'ın dışarıya karşı dürüst yüzünü göstermek. İnanın bana, bu oyun aldatmacadır, yapılacak hiçbir şey yok."

11

"Geçen gece İngilizler ateşlendi mi?"

Nedime endişeyle soruyu sorunca, Selma hayretle ona baktı. "Bu deli bana ne söylüyor? İngilizlerin ateşlenip ateşlenmediğini, ben nereden bileyim? Bu kadarı da fazla! Benim sağlığımı sorsa, daha iyi olur!"

Dünden beri hasta yatıyordu. Şu son haftaların heyecanı sinirlerini bozmuştu. Ter içinde kalıyor, başı çatlayacak gibi ağrıyordu.

Nedime:

"İngilizlerin yanakları kızarmıştı; öksürdüklerini duydum," diye başladı yine.

Selma patladı:

"Aman, beni rahat bırakın! İngilizlerden bana ne! "

Yanında oturan Zehra, kahkahalarla gülüyordu.

"Sakin olun, apa. Bu zavallı kadın sadece geleneklere uyuyor. İnsanın kötü bir şeyi, sevdiklerine kondurmasının uğursuzluk getireceğine inanılır. Bu yüzden de "Hasta mısınız?" yerine, "düşmanlarınız hasta mı?" diye sorulur. Lucknow kadınları İngilizlerden nefret ettiği için "düşman" lafı yerine "İngiliz" diyorlar. Bu nedenle "Ateşiniz var mı?" diyeceklerine, size, İngilizlerin ateşi olup olmadığını soruyorlar..."

Kapıya vuruldu; hekim Sahip gelmişti. Hekim Sahip, aile doktoruydu. Zehra'ya göre en azından seksen yaşındaydı. Bir gece önce ona ulaşmaya çalışmışlardı ama dinleniyordu. Asistanlarından biriyle, bir gazete parçasına sarılı üç hap yollamış, ertesi gün geleceğini bildirmişti.

Selma'nın çevresinde hizmetçiler dolanıp duruyorlardı. İkisi, ellerine bir çarşaf almış, itinayla farklı çaplarda iki delik kesmeye uğraşıyordu. Sonra çarşafı boydan boya gererek, Selma'yı, Zehra'yı ve kendilerini tamamen gizleyecek şekilde bir perde yaptılar. Selma hayretle:

"Bunlar ne yapıyor?" diye sordu.

"Ama Apa, purda yapmamız gerekir."

"Purda mı? Bu yaştaki bir doktor için mi?"

Yengesinin şaşkınlığına hayret eden Zehra:

"Ama ne de olsa erkek!" diye karşılık verdi.

"Peki, beni nasıl muayene edecek?"

"Çok basit: Büyük delikten kolunuzu çıkaracaksınız, nabzınızı sayacak, reflekslerinizi kontrol edecek. Küçük delikten de dilinizi ve boğazınızı inceleyecek."

Selma, kendini yastığının üstüne bıraktı.

"Neyse... Bu muayene biçimiyle... umarım ciddi bir şeyim yoktur."

Örtünün altından hekimin girdiğini gördü. Zorla yürüyormuş gibiydi; değişik boyda ve renkte cam şişelerle dolu sepetleri taşıyan iki delikanlı kollarına girmişti. Hekim Sahip, eski Hindistan'daki veda yöntemine göre otlar, ağaç kabukları ve

yaprakların kaynatılması ve dinlendirilmesiyle elde edilmiş ilaçlarla tedavi ediyordu.

Selma'nın kolunu yavaşça yokladı, parmaklarının her birini oynattı, işaret parmağını dirseğindeki damarın üzerine bastırdı. Bütün bu işlemleri yaptıktan sonra "hımm" diyor ve vereceği emirleri not almak üzere saygıyla bekleyen yardımcılarına bir şeyler yazdırıyordu. Daha sonra sayısız ceplerinden birinden gümüş bir sistre çıkardı.

"Rani Sahip, ağızlarını açabilirler mi?"

Hastanın dilindeki pastan çabucak bir parça alıverdi, kaşlarını çatarak kokladı. Gözleri yarı kapalı, bir an sessizce durdu. Sonunda ciddi bir sesle teşhisi koydu:

"Sinirler bozulduktan sonra, karaciğer biraz tıkanmış; bu da kan dolaşımını yavaşlattığından sonuçta ateşe ve baş ağrısına neden olmuş. Rani Sahip, şu sarı şişedeki sıvıdan tek saatlerde, pembe şişedeki sıvıdan çift saatlerde birer kaşık içecek. Sakın yanılmasın! Akşamları, şu bir tutam mavi tozu, şu iki tutam beyaz tozla karıştırıp içmeli. Sabahları da aynı... Bu, basit bir tedavidir ve Altesleri, dolunay küçülmeye başlayınca, tamamen iyileşecektir."

Hekim sırtını döner dönmez, Selma öfkelendi:

"Bu büyücü reçeteleri de neyin nesi?"

"Yanılıyorsunuz, Apa, vedalar tıbbının değeri kanıtlanmıştır. Çoğu zaman Avrupa tıbbından daha etkili oluyor. Geçen yıl sarılık hastalığından on beş günde iyileştim; oysa İngiliz hekimlere tedavi olanlar, ancak iki ayda ayağa kalkabildi."

"Ya şu dolunay hikâyesi ne oluyor?"

Zehra ciddi bir tavırla:

"Ay küçülürken, insanın sinirleri gevşer," dedi. "Bunu herkes bilir. Haydi Apa, biraz gevşeyin. Biliyorsunuz, şansınız varmış; annemin zamanında, hekim hastanın ne kolunu ne dilini bile göremez, onlara dokunamazmış. Hastanın bileğine bir ip bağlarlar, ucunu da kapının dışında bekleyen hekime verirlermiş. Bu ipin titreyiş biçimine göre, hekim ateş derecesini anlar ve teşhis koyarmış."

"Herhalde pek az kadın bundan kurtuluyordu..."

Zehra, ince alayı anlamadı.

"Elbette, ölen çok olurdu. Neyse ki o zamandan beri çok ilerleme kaydettik!"

Saraydaki hanımlar, ranilerinin hastalığından yararlanıp odasını doldurmuşlardı. Kızmalarına rağmen Selma'nın kapalı tuttuğu kapısını, hava akımı yaptırarak çarpıyorlar, gereksiz süs dedikleri kapıya topuklarıyla vurarak öç alıyorlardı. Hastanın yatağının başına kaygıyla doluşuyorlardı. Bu işsiz güçsüz kadınlar için ranilerinin hastalığı, bulunmaz bir nimet, bağlılıklarını kanıtlamak ve kendilerine değer verdirmek için bulunmaz bir fırsattı. İlacı önce kim içirecek, yastıkları kim önce düzeltecek, şakaklara gülsuyunu kim önce sürecek, bacaklarını kim önce ovacaktı? Direnemeyecek kadar güçsüz kraliçelerinin çevresinde arılar gibi vızıldayarak çalışıyorlardı.

Begüm Yasemin'in gelişi, Selma'yı bu gayretkeşlikten kurtardı. Zehra'nın ya da Nampur ranisinin arkadaşlığını tercih ettiğinden, onu iki aydır görmemişti. Sessizliği yüzünden onu incittiğini sanmıştı ama Begüm, sanki daha gün birbirlerinden ayrılmışlar gibi davranmıştı.

Bu hareketli kadın önce herkesi odadan çıkardı.

"Bir hastanın sessizliğe ihtiyacı vardır! Bitip tükenmez gevezeliklerinizle raniyi öldürmek mi istiyorsunuz?"

Ayırım gözetmeden yanındakileri kapı dışarı çıkardı.

"Zavallı yavrucak, bitkin olmalısınız! İşte böyle... Dinlenin."

Sessizce yatağın kıyısına oturdu, insanı rahatlatıyordu. Selma gözlerini kapadı, ensesinin ve alnının sıkıldığını hissediyordu.

"Bırakın da size masaj yapayım. Ellerimin, büyücü eli olduğunu söylerler."

Gerçekten de elleri büyücü eli gibi hem güçlü ve hafif, hem serin ve sıcaktı. Bağının ağrısı yavaş yavaş yerini rahatlığa bırakmıştı. Selma uçuyor gibiydi; biraz önce ağrı içinde olan ensesi, sırtı, omuzları, bütün bedeni gevşemişti.

İyileştirici eller durdu; yazık ki masaj çok kısa sürmüştü!

"Şimdi uyumalısınız. Sizi bırakayım, yarın yine gelirim."

Büyücü, yanağını hafifçe öptü ve kayboldu.

Ertesi gün ve daha sonraki günler hep geldi. Usta parmakları arasında ağrılar yok oluyor, ateş de kendiliğinden düşüyordu. Selma, gözleri kapalı, bütün vücudunu yakalayan, her organını ayrı ayrı yoğuran, elektrikleyen, sonra yatıştıran karşı konulmaz hazza kendini bırakıyordu. Damarlarına baldan bir akıntı yayılıyor gibiydi. Nerede, kimin yanında olduğunu bilmiyor, kendini çok iyi hissediyordu.

Becerikli eller omurga boyunca kayıyor, sahiplenircesine kalçalarda duruyor, sonra bir baldırı kaldırıyor, hafif hafif vuruyordu. Son olarak göbeğinin üstündeki sinir ağında noktalanıyordu.

"Endişeler gelip burada toplanır," diye açıklıyordu Begüm. "Heyecanlanınca, midenizin ağrıması ve soluğunuzun kesilmesi bu yüzdendir işte."

O anda elleri, düzenli şekilde karnına dokundu, önce hissedilmeyecek kadar hafif, sonra bastırarak. Genç kadının vücudu baştan aşağı ürpermişti; begüme endişeyle baktı. Neyse ki kadın hiçbir şeyin farkında değildi. Ciddi ve özenli bir şekilde görevini sürdürüyordu.

Selma biraz utandı: Alt tarafı basit bir masajdı, neden tepki gösteriyordu? Emir'in kendisini okşadığını, bu ellerin, âşık bir erkeğin elleri olduğunu sanmıştı... Duyarlı ve güçlü eller, belli belirsiz karnından aşağıya, misk ırmağının aktığı sık ormana doğru iniyordu.

"Gözlerime bak, ruhum."

Selma bir anda doğruluverdi, hayalini parçalayan bu sözlerle kendine gelmişti. Vücudunu öpücüklere boğan bu kadının kolları arasında, yarı çıplak halde ne işi vardı?

Birden kendini çekti.

"Durun! Çıldırdınız mı?"

Geceliğini düzeltti, kendisine yalvaran altüst olmuş yüze hayretle baktı.

"Yalvarırım, benimle oynama, seni sevdiğimi biliyorsun."

Ona kollarını uzatan, yüzü uygunsuz bir acıyla kasılmış bu yaratıkta, Selma kendine her zaman hâkim görünen kibirli Begümü bulmakta zorlandı.

"Selma, tutku nedir, bilir misin?"

Elleri titriyordu ama yenik düşmemişti. Çok uzun süre susmuştu, bugün konuşacaktı ve ona tiksinerek bakan bu kızıl saçlı güzel çocuk, bu kez onu dinleyecekti.

"Gecelerce seni düşündüm, günlerce umutlarımın gerçekleşmeyeceğini düşünerek üzülüp durdum. Beni her çağırdığında neden koşup geldiğimi şimdi anlıyor musun? Oysa uşak ruhlu biri değilimdir! Ya sen... beni nasıl da kayıtsızca karşılıyordun!..

"Uçurtma bayramını hatırlıyor musun? Oynarken, seni belinden tutunca, kendini geri çekmiştin; tokattan daha beterdi bu davranışın. O anda seni unutmaya karar verdim. Sanki insan isterse unuturmuş gibi... Buna inananlar, hiç sevmemiş olanlardır...

"Sonra, şu son günlerde, yeniden umuda kapıldım. Beni görünce, mutlu oluyormuş gibiydin; ruhunun hayır dediğine vücudun evet diyordu... Rica ederim, inkâr etme, yalan söyleyecek kadar alçalma! Aşkımı geri çevirmeye hakkın var aşkım; ama sevdiğim kadını ikiyüzlü, taşralı bir kadın gibi göstermeye hakkın yok! Parmaklarımın altında göğüslerinin, karnının ürperdiğini, sonra buna yavaş yavaş alıştığını hissetmedim mi sanıyorsun? Bütün vücudun okşayışlarıma hemen karşılık vermişti, açlıkla bana doğru uzanıyordu..."

Selma içinden, "Doğru," dedi. Ama begümün konuşması, onu kendi isteğiyle sürüklendiği belirsiz âlemden çekip çıkarması gerekir miydi? Bu övüngenlik, bir vücuttan daha fazlasına sahiplenmek isteği miydi? Yoksa sınırlanmak istemeyen tutku muydu? Oysa her tutku, bütünü sahiplenme isteği yüzünden ölçüsüz bir gurur değil midir? Ya susmuş olsaydı... Rüyanın belirsizliğinde her şey tamamen eridi... Okşayışları Selma'yı şaşırtmamıştı. Kuşkusuz uzun zamandan beri onları

bekliyordu, hatta onları belki de tahrik etmişti. Meraktan mı, engelleri aşma ihtiyacından mı, yoksa yeni alemler keşfetme arzusundan mıydı? Ya da yalnızca ne kadar hoş olduğunu bildiği için mi?

Artık büyü bozulmuştu. Selma kabuğuna çekilmiş, sert bir sesle bağırdı:

"Çıldırmışsınız, ben kocamı seviyorum!"

"Sahi mi? Peki, ya o seni seviyor mu?"

Begümün yalvaran sesi birden buz gibi oldu.

"Aynada kendine bak. Susuz kalmış bir çiçek gibisin, dudakların şimdiden çatlamış. Bu yüz, bu baygın vücut, sevilen bir kadının vücudu mu? Emir'in seni ihmal ettiğini, seninle yalnızca soyunu sürdürmek için evlendiğini ama başkasına âşık olduğunu bilecek durumdayım."

"Öç almak için yalan söylüyor, ona soru sormayacağım."

"Meraklı değilsin!"

Begümün gözleri kısıldı. Avını ısırmaya hazırlanan bir yılan gibi bakışlarını genç kadına dikmişti. Bu kibirli kadından nasıl öcünü alacağını biliyordu. Aklına, asla kurtulamayacağı bir kuşku tohumu sokacaktı.

"Kocamla kocan arasındaki derin dostluğun, bir arkadaşlıktan daha ileri bir şey olabileceği hiç aklına gelmedi mi? Öyle irkilme, böyle eğilimler, yalnızca belirsizlikten, yararsızlıktan, garip şeylerden hoşlanan toplumumuzda pek sık görülür. Biz kadınlar çocuk doğururuz. Sevmemiz, sevgili olmak, rahatsız eder bizleri. Susmaktan başka ne gelir elimizden? Kocalarımıza aidiz ama onların bize ait olduklarına inanacak kadar deli değiliz. Bizi korurlar, bize oğullar verirler, kızlarımızı hoşgörüyle karşılarlar. Yeni gelinken, ben de gecelerce bekledim. Kocama tapıyordum adeta, benden üstün tutacağı erkeği zehirleyebilirdim... Yalnız bir tane olsaydı... Ama çoktular, sürekli değişiyorlardı. Alıştım. Şimdi serüvenlerini eğlenir gibi izliyorum..." Selma'ya baktı, onun soluğunu tutmuş olduğunu görünce, sevindi. "Evet, bir süredir onun, birine sadık olduğunu fark ettim."

"Yalan söylüyorsunuz!"

Selma bağırmaktan kendini alamadı. Emir bir erkeğin kollarındaydı, ha! Bu düşünce onu tiksindirdi. Bu kadın, reddedildiği için yalan söyleyerek öç almak istiyordu. Tam bir aşk küskünlüğü.

"Daha yavaş konuşun, canım, hizmetçiler sizi duyabilir. Burada altın kural, gizli kalması koşuluyla her şeyin yapılmasıdır. Size bir gün, bizi gizleyen burkanın, bir özgürlük aracı olduğunu söylerken, bunu anlatmak istiyordum. Onu reddettikten sonra, belki değerini anlarsınız..."

Sesi ciddileşti.

"Selma, mutsuzsunuz, sizi böyle gördüğüme üzülüyorum; çünkü birlikte tadabileceğimiz mutluluğun ne olduğunu biliyorum. Benim içi bu bir kapris değil, sizi seviyorum. Bunu düşünün."

Begüm, son derece kendinden emin, ayağa kalktı, bakışları bir an Selma'nınkilerle karşılaştı, sonra ağırbaşlı bir tavırla çıktı.

Zehra'nın yüzü gittikçe yaklaşıyor. Sonsuza kadar genişleyen altın pullu gözbebeklerinde, Selma kendini seyrediyor, çalılığın çevresinde oynayan alevler gibi... Elini uzatıyor, yüzü uzaklaşıyor, tomurcuk göğüsleri gelip dudaklarına hafifçe sürünüyor, körpe ve serin... Küstah, kırılgan, dik meme başını okşamaya çalışıyor diliyle; ama Zehra tüy gibi kaçıyor, gelip Emir'in kucağına büzülüyor, onu coşkuyla öpüyor.

"Gel Zehra."

Bu çocuk neden kendisine acı vermekten hoşlanıyor?

"Gel, sevdiğim sensin, bunu biliyorum artık."

Emir, alaycı bakışlarla onu süzüyor. Ona aldırmıyor, artık korkmuyor, alayın tehdidin kendisini etkileyebileceği sınırı aşmış. Ama böyle cinsel bir arzu hiç duymamış. Bu arzu onu yaralayamıyor. Bu çocuğu bir an kollarına alsa, içinde erise, mutluluktan ölse, başka bir şey istemeyecek. Cennet dedikleri bu.

Zehra duraksıyor. Sevdiği bu iki insandan hangisini seçmeli? Zevk içinde, her ikisine teker teker bakıyor. Yavaş yavaş ko-

lunu geniş göğüsten kaldırıyor, eli genç kadının eline doğru uzanıyor ama kalçaları iyice sıkılmış, açılmamaya iyice kararlı. Gerilim dayanılacak gibi değil, hava azalmış, Selma boğuluyor. Tere batmış, çırpınıyor, kımıldıyor, kıvranıyor, boğazı yanıyor...

Terden sırılsıklam uyandı. Tanrı'ya şükür, bir rüyaymış! Ateşten olmalı ve bir gün önce Begüm'le aralarında geçen üzücü olay yüzünden. Yorgun kafası her şeyi birbirine karıştırmıştı.

Karıştırmış mı? Zehra'nın meme başlarının yumuşaklığını dudaklarının üstünde yeniden hissetti ve kızcağızın, başını kalçasına dayadığı gün duyduğu o ılık kıpırtıyı içinde yine duyumsadı.

"Seni seviyorum Zehra, bunu artık biliyorum..."

Rüyadaki itiraf, yüksek sesle söylemişçesine, kulaklarında yeniden çınladı.

"Bütün bunlar saçma, bu çocuk, kardeşim sayılır!" Kardeş elbet... Ama dün, Zehra'nın ellerine, ağzına dayanabilir miydi?

Selma öfkeyle zilin kordonunu çekti, korkuyla koşan hizmetçileri azarladı.

"Banyomu hazırlayın, çabuk! Racaya haber verin, çıkmadan önce onunla görüşmek istiyorum."

Emir'i neden görmek istediğini tam olarak bilmiyordu.

"Kutlarım, canım, bugün harika görünüyorsunuz. Bakıyorum, hekimimizin kaynattığı ilaçlar ve dostlarınızın ziyaretleri size iyi gelmiş."

"Arkadaşlarından" söz ettiği sırada, gözlerinde alaycı pırıltılar mı vardı acaba? Aldırma! Ona söyleyecekleri çok önemli. Bu fikir, banyodayken aklına gelmiş ve felaketi önleyecek tek çare olarak görünmüştü.

"Emir, bu gece bir düş gördüm, bu yüzden sizinle hemen görüşmem gerek. Zehra konusunda."

"Zehra mı? Ne gördünüz, böyle?"

Selma, başını gizemli bir tavırla salladı.

"Kötü düşleri anlatmamak gerekir, yoksa gerçek olurmuş, çocukken böyle söylerlerdi. Onun, tehlikede olduğunu bilmeniz yeter. Bereket, onu kurtarmaya hazır bir erkek vardı."

"Bir erkek mi? Ben mi?"

"Hayır, daha yaşlı bir adamdı, yüzünü seçemedim."

Emir sinirlenmeye başlamıştı. Düşler, düş yorumları gibi, böyle kadınlara özgü zırvalardan nefret ederdi. Selma'nın böyle anlamsız işlerle uğraşması onu şaşırtmıştı...

"Henüz yorgunsunuz, canım, bana inanın; Zehra kesinlikle tehlikede değil."

"Belki haklısınız ama bu çocuğu ne kadar sevdiğimi biliyorsunuz (*bir bilseydiniz...*), duygusallığı, kırılganlığı, yalnızlığı beni endişelendiriyor. Onu sevgimizle kucaklamamıza rağmen, anababanın ya da bir kocanın yerini tutamayız..."

Emir sıçradı.

"Koca mı? Ne saçma! O daha çok küçük!"

"Küçük mü? On altı yaşında. Hindistan'da bu yaştaki genç kızların çoğu evlenmiş oluyor."

Raca ayağa kalktı, odada sinirli sinirli gezinmeye başladı; günün birinde küçük, güzel kız kardeşinden ayrılması gerektiğini biliyordu ama bunun düşüncesinden bile nefret ediyordu. Gerçekten içtenlikle sevdiği, hem kan hem sevgi bağlarıyla bağlandığı tek varlıktı -ikisi bir arada ender olurdu, bunu hayatını altüst eden aile dramları kanıtlamıştı. Ayrıca Zehra'ya karşı sevgisinde bir bencillik de vardı; genç kız, dünyada hiçbir karşılık beklemeden sevdiği tek insandı. Onun gözlerinde, kendisi de bir ilahtı- güzellik, zekâ, yücelik- umutsuzluğa kapıldığı zaman, bu hayranlıktan güç alıyordu.

Karısını mı? Onu da seviyordu elbet ama onunla aralarında, kendisiyle aynı hamurdan yaratılmış olmanın verdiği aynı yakınlık, aynı derin sırdaşlık yoktu.

"Evlendirmek mi? Ne kadar hızlısınız? Hem kiminle? Bütün *Rajkumar*'ları* tanırım, dostlarımın oğullarıdır; akılları bir karış havada, şımarık, kibirli çocuklar. Taşradan hiç çıkmadıkları halde, kendilerini dünyanın merkezi sanırlar. Hiçbiri Zehra'nın tırnağı olamaz!"

*) Rajkumar: Racanın en büyük oğlu.

"Size gençlerden söz eden kim? Zehra'nın üzerine titremeye ihtiyacı var; olgun bir erkekle daha mutlu olacaktır."

"Ama racaların hemen hemen hepsi evli. Kız kardeşimin ikinci ya da üçüncü eş olması söz konusu bile edilemez!"

Emir kaşlarını çattı.

"Tabii, Larabad Racası var ama o sarhoş; Kotra Racası sevimli biri ama yaşlı sayılır; Dalior Navabı da babası gibi kuş beyinli. Başka? Ha, Bilinir Racası var bir de; ama öyle bir hayat sürmüş ki şimdi iflasın eşiğinde. Sonra -öfkeyle başını salladı- gerçekten Zehra'dan ayrılmak için acele etmemize hiç gerek yok!"

"Ayrılmaktan söz eden kim?"

"Ama prenses, geleneklerimizi unutuyorsunuz. Kadın, gidip kocasının evinde yaşar."

"Ya kocasının evi... bu saraydaysa?"

Raca karısına dikkatle baktı: Ateşi başına mı vurmuştu acaba?

"Raşit Han'ı düşünmüştüm, diyelim. Prens olmadığını biliyorum elbet; ama Hindistan'ın en büyük eyaletlerinden Bipal mihracesinin yeğeni. Soyluluğuna diyecek yok. Ayrıca zeki, modern, son derece iyi ve namuslu bir erkek. Başdanışmanlığınıza getirdiğinize göre, bunu zaten biliyorsunuz. Bu evliliğin üstün yanları fazla; hem Zehra'yı hem de Raşit Han'ı kaybetmemiş oluruz."

Özenle sakladığı bu son özelliği, beklenen etkiyi fazlasıyla yapmıştı. Selma, Raşit Han'ın, Badalpur Eyaleti'nden çok daha güçlü eyaletlerden parlak öneriler aldığını biliyordu. Ülkenin içinde bulunduğu bu karışıklık ortamında, dürüst ve yetenekli birini bulmak çok zordu. Şimdiye kadar Emir'le dost olduğu için önerileri geri çevirmişti ama ne zamana kadar sürerdi? Her şeyini ona emanet eden raca, onu kaybetmekten çok korkuyordu.

Selma bir sayı ilerideydi. Emir yeniden oturmuştu, düşünceliydi.

Selma, kendisinin de Raşit'i alıkoymak istediğini söylememeye özen gösteriyordu. Raşit, bu sarayda onun tek müttefi-

kiydi. Onu sık sık Emir'e karşı savunmuştu. Onu seyrek görüyordu, ama gözünün üstünde olduğunu biliyordu.

Gerçekten de düğünden beri ilk kez, Lord Stiltelton'ın onuruna verilen o üzücü gecede karşılaşmışlardı. Onun heyecanlandığını hissetmiş, kendisinin de bu yüzden heyecan duymasına şaşırmıştı. İşte o anda, aşka ne kadar susamış olduğunu, ne kadar incinebilir durumda bulunduğunu anlamıştı. Zehra'ya karşı, onun kaygısız cinselliğine karşı ne kadar duyarlı olduğunu anladığı gibi...

Korkmuştu. Şimdi, kendisini seven bu iki varlığı birleştirmeyi düşünüyordu. Onları hem alıkoyuyor, hem uzaklaştırıyordu. Kendi huzuru uğruna başkalarının hayatıyla oynamasına olanak veren korkunç bir bencillik miydi bu? Yok, hayır! Aradığı neydi? Düşündükçe, bu evliliğin başarılı olacağına daha çok inanıyordu. Zehra'nın verici doğası, bir çiçek gibi açılacaktı. Raşit'in de çocuk-karısına delice âşık olacağına emindi. Selma'ya, kendisine gelince, aileden biri olacağı için artık Raşit Han'ı istediği gibi görebilecek, içini dökebileceği bir dost kazanmış olacaktı.

"Zehra buna ne diyor?"

Emir, soğukkanlı tavrını yeniden takınmıştı. Selma, davanın neredeyse kazanıldığını anladı.

Örnek eş olarak gölgeye çekildi:

"Size danışmadan, onunla nasıl konuşabilirdim?"

Emir bundan çok hoşlandığını anladı.

"Aslında pek kötü bir fikir değil."

Selma gülmesini tuttu. Gerçekten en çok sevdiği iki insanı bir anda kendine bağlaması...

Raca sürdürdü:

"Tabii, kardeşime bir prens seçmediğim için beni eleştireceklerdir ama durum öyle karışık ki... Yarın ne olacağımızı kim bilebilir? Raşit'e bu konuyu açacağım. Siz de Zehra ile ilgilenir misiniz?"

Sonra beklenmedik bir hareketle Selma'nın saçlarını okşadı.

"Teşekkür ederim... Ailemizin sorunlarıyla ilgilenmeniz beni çok etkiledi. Tam anlamıyla Hintli bir kadın oldunuz!

Selma, onun böylesine içten davranmasına içerler gibi oldu.

"Daha fazla konuşmayın, durum açıkça ortada: Benden kurtulmak istiyorsunuz!"

Genç kız sesini yükseltmemek, gözyaşlarını tutmak için insanüstü çaba harcıyordu. Dizleri titremeye başladı, kaskatı kesildi: Bu kadının önünde yıkılmamak için dik durmaya çalışıyordu...

"Zehra, küçük kızım benim!"

Genç kız başını kaldırdı. Bakışlarında acı, anlaşılmazlık vardı: Böyle bir ihanete uğramak için ne yapmıştı? Bir abla, bir ana gibi gördüğü kimse tarafından bir kenara atılmak için ne suç işlemişti? İçinde bir şeylerin koptuğunu hissetti. İkinci kez öksüz kalmıştı.

Selma altüst olmuş, ona bakıyordu. Böylesine bir umutsuzluğu düşünmemiş, düşünmek istememişti.

"Zehra, kimse sizi zorlamıyor, kararı verecek sizsiniz. Yalnızca düşünmüştük ki..."

"Söyleyin... Beni hiç sevmemiş miydiniz... ya da bana yalan mı söylüyordunuz?"

"Küçük kız, seni ne kadar sevdiğimi, asıl nedenin sevmem olduğunu bir bilsen! Ama anlayamazsın. Sana acı çektirdiğime öyle üzülüyorum ki..."

"Zehra, çocukluk etmeyin, sizi nasıl sevdiğimi biliyorsunuz."

Ağır, yüzeysel sözler pat diye düştü. Genç kız çaba bile harcamadı, sustu, dudaklarında acı bir gülümseme vardı. O anda Selma, onu kucaklayıp göğsünde sıkmak, bunun kötü bir düş olduğunu, onu sevdiğini söylemek için her şeyi verirdi. Bunların yerine şu öneriyi yaptığını fark etti:

"Yanımda o kişinin fotoğrafı var, görmek ister misiniz?"

"Ne için? Siz karar vermiş ve ağabeyimi ikna etmişsiniz. Benim ekleyecek bir şeyim yok."

Selma için için öfkelendiğini hissetti. Genç kız şimdi de kurbanlık rolüne bürünmüştü ve onun gibi özgürlüklerin savunucusunu hoşgörüsüz üvey ana yerine koyuyordu.

"Hiçbir şeye karar verilmedi ve bunu siz de biliyorsunuz! İstediğinizi yapmakta özgürsünüz."

Sesini yükseltmiş, öfkesini arttırmış, gevşemeye karşı en iyi savunma aracı olan bu öfkeye sığınmıştı.

Zehra hâlâ susuyordu ama bakışlarındaki acı, yerini küçümsemeye bırakmıştı.

Bu sessizlik karşısında, Selma'nın öfkesi azaldı. Ok yaydan çıkmıştı, söz kâr etmezdi. Artık ne derse desin, genç kız kendini fazlalık olarak görecekti. Zehra'nın arkasından kapı kapandı.

12

Düğün iyi geçti. Emir, yatak odalarının yanında hazırlanan küçük salondaki bir kanepeye uzanmış, biraz dinleniyordu. İki hafta süren yorucu tören ve davetlerden sonra, yeniden kavuştuğu rahatlığın tadını çıkarıyordu.

Mutluydu. Yanındaki karısı, büyük bir dikkatle planını hazırlıyordu. Yarı aralık gözlerle memnun memnun onu seyrediyordu. Pek iyi başlamamış olsa da, bütün bu süre içinde çok iyi davranmıştı.

Önceden düşündüğü gibi; genç kız kardeşiyle danışmanının nişan haberi, nişanlının "iyi aile çocuğu" olmasına rağmen, bütün kentte dedikodu yaratmıştı. Ama bir de bütün Bipal kraliyet ailesi -hatta büyük lütuf göstererek racanın kendisi- dü-

ğün için kalkıp gelince ve genç geline şahane armağanlar getirince, evliliğin denk olup olmadığı akla bile gelmemişti.

Her şey olup bittikten sonra, hesaplar yapıldı: Damat, baba tarafından en büyük oğuldu, mihracenin iki oğlu vardı, ama pek sağlıklı sayılmazlardı. Günün birinde, belki de şans genç çiftin yüzüne gülüverirdi!

Emir bu dedikoduları, hatta bu evlilik için kâhinlere danıştığı söylentilerini de duymuştu. Ama hepsine gülüp geçti, yalanlamaya da kalkışmadı.

Ama savaşın en büyüğü sarayın içinde olmuştu. Rani Azize'yi yatıştırmak kolay değildi. Selma, kıskançlık yüzünden görümcesinin ayağını kaydırmakla suçlandığı olayı kocasına anlatmanın zorunlu olmadığına karar vermişti. Onu ikna etmek için Selma, Raşit Han'ın üstün yanlarını sayıp dökmeye ve Zehra'yı ne kadar mutlu edebileceğinden söz etmeye başlayınca, raninin, kendisini boğazlayacağını sanmıştı.

"Mutluluktan kim söz ediyormuş? İnsan mutlu olmak için mi evlenir? Adını sürdürmek, devlete bir varis vermek için evlenilir! Zavallı Zehra, onun böyle bir tasası olmayacak!" Genç kadının karşılık vermesine fırsat bırakmadan çıkmıştı. Bununla birlikte Selma, böyle düşüneceklerini bekliyor, dedikodu yapılmaya başlandığını, endişe ettiklerini biliyordu. Evleneli bir yıla yaklaştığı halde nasıl olur da gebe kalmazdı?

Bazen Emir de kaygılı görünüyordu. Rani Azize'nin ikinci bir eş almasını önerdiğini, Emir'in onu terslediğini öğrenmişti. Selma bu yüzden ona minnet duyuyordu; çünkü racanın çevresinde, sözlerden daha kırıcı imaları, suskun kalışları görür gibiydi.

Ama ona asıl acı veren şey, Zehra'nın şu son iki ayda kendisine soğuk davranmasıydı. Genç kız ona karşı kibar ama kayıtsızdı. Selma, bunun bu kadar acı vereceğini ummuyordu; Zehra'nın gülüşleri, güveni, sevgisi olmayınca, saray ona buz gibi görünüyordu.

Balayına dün çıkmışlardı. Raşit, karısına Avrupa'yı göstermek istiyordu; üç ay kalacaklardı. Selma, onlar gidince rahatlamıştı. Zehra burada olmadığı sürece, ona döneceğini hayal

edebilirdi. Hayalleri, bir haremağasının gelişiyle bozuldu. Efendisine, parfüm satıcısının geldiğini haber veriyordu.

Racanın hayatında kokuların ayrı bir yeri vardı; onunki geçici bir heves değil, gerçek bir tutkuydu. Bir araştırmacı kadar heyecanlı, bir profesyonel kadar titiz, bir koleksiyoncu kadar meraklıydı. Bu yüzden de yanında iki deri çanta taşıyan yardımcısıyla gelen yaşlı satıcıyı gülerek karşıladı. Onu epeydir tanıyordu, babasına da hizmet etmişti.

Emir, kadına özgü zevkler duymasına şaşıran karısına açıklama yapmak zorunda kaldı:

"Bu koku sevgisi aileden gelmedir. Büyükbabam mihrace, kaba saba bir avcıydı, okuması pek yoktu, ama güzel kokulara düşkündü; bütün Hindistan'ın en güzel koleksiyonuna sahipti. Bazıları iki yüzyıllık bu güzel, ilahi kokuları içlerine çekmek için uzaklardan gelenler olurdu.

Ne yazık ki bu güzel koleksiyon, ünlü hazineyi ele geçirmek isteyen biri tarafından çıkarılan bir yangın sırasında, génel panik arasında kayboldu. Dedemin buna duyduğu üzüntü, sanırım sonunu çabuklaştırdı. Oysa karısının ölümüne bile bu kadar üzülmemişti."

Satıcı, siyah kadife bir kumaşın üzerine, yirmi kadar irili ufaklı, her biri sanat şaheseri olan şişe sıraladı. Bazıları altın telkarili kristal, diğerleri ince işlenmiş yeşim ya da mercandı. Emir:

"Şişe, içindekine layık olmalıdır," dedi. Ne fazla ne eksik... İçindekiyle dışı arasında bir uyum bulunmalı. Bilgeler bize bunu öğretti. Tabii onlar da insanın özü olan bedenle ruhu kastediyorlar. Bu kokular doğanın özü; bu yüzden kaba şişelere konamaz."

Satıcı, dinsel bir saygıyla her şişeyi özenle alıp ince fildişi bir çubukla içinden azıcığını racanın eline damlatıyordu. Raca gözlerini yummuş, kokuyu uzun uzun içine çekiyor, başını arkaya devirerek, kendinden geçmişçesine "Oh!" diye mırıldanıyordu. Yüzüklerle süslü parmaklarıyla değerli şişeleri okşuyor, dakikalarca bunun hazzını yaşıyordu. Satıcı saygılı bir ta-

vırla bekliyordu, hazinesinin bilirkişi tarafından beğenilmesinin sevinci içindeydi, bütün gün bekleyebilirdi.

Emir, üzülmüş gibi kendine geldi. Çabucak yarım düzine şişe seçti. Yaşlı adam duygulu bir gülümsemeyle eğildi.

"Altesleri hiç yanılmaz, çocuklarımın en güzellerini alır elimden!"

"Seni yaşlı hergele! En güzellerini benden gizlediğinden kuşku duyuyorum. Onları kendin için saklamanı anlarım ama başkalarına satarsan, seni ömür boyu bağışlamam, bilmiş ol!"

Selma, kimsenin ilgilenmemiş göründüğü, daha büyük olan ikinci çantaya merakla bakıyordu.

"Diğer harikaları görmeyecek miyiz?" diye soracak oldu.

"Huzur, bunlar alteslerine layık değil. Bunlar, fazla eski olmayan kokular, Raca Sahip kadar titiz olmayan müşterilere öneriyorum."

"Eski olmasının, kokunun değerini arttırdığını bilmiyordum."

Satıcı, yeni bir meraklıya öğretmenin sevinciyle açıklamaya başladı:

"Bir noktaya kadar. Tabii, kendine özgü kokuları olan esanslar da vardır, iris, yasemin, menekşe, gibi... -bitki özlü olanlar- amber, misk... hayvansal olanlar. Bir koku, ender olarak bunlardan biri ya da öteki olsa da genellikle bazılarının ustaca bileşimidir; ama özlerine dokunmadan kalıcı olmaları sağlanmazsa, yok olup giderler!

"Çok sevdiği bu kokuları korumanın çaresini keşfeden kişi, İmparator Cihan'ın çok sevdiği eşi Nur Cihan'dır. Onları, tamamen saf yağın içinde haftalarca yatırıyordu. Ne yazık ki tam yöntemi tamamen yok oldu; bazı uzmanlar bunu kısmen yapmayı başarıyor.

"Aslında köklü güzel koku geleneği, 18. yüzyılda, Batı örnek alınıp içine alkol konmaya başlayınca yok oldu. Bu saldırgan sıvı başlangıçta kokuyu arttırıyor, birkaç ayda değiştiriyor, birkaç yılda da yok ediyor. Ama çok daha büyük miktarlarda üretime olanak sağladığı, böylece ticaret açısından yararlı olduğu için kullanılıyor.

Selma merakla:

"Ama ilk anlarda koku aynıysa, nasıl anlaşılacak?" diye sordu.

"Çok kolay, bakın..."

Satıcı, Selma'nın elinin üstüne iki ayrı şişeden birer damla damlattı.

"Teninize yayın, sonra koklayın. İkisi de sümbülteber. Farkı hissetmiyor musunuz? Peki. Şimdi sağ elinize sürdüğüm kokuyu üfleyin, soğuk, değil mi? Çünkü alkolle karıştırılmış. Öteki elinizi üfleyin, ısı aynı kalır. Çünkü bu koku saf, teninizde günlerce kalır, hatta şişenin içinde bozulmadan yıllarca, hatta yüzyıllarca aynı kalabilir."

Selma gülmeye başladı, bu kadarını istemezdi! Kocasının, satıcıya verdiği kesenin büyüklüğünü görünce, işin ciddi olduğunu anladı. Kesede en azından elli altın vardı.

Yalnız kaldıklarında, Emir'in şişeleri özenle diğerlerinin yanına, duvara gizli bir kasaya yerleştirdiğini görünce, şaşkınlığı iyice arttı.

"Bu kokulardan bazıları elmas değerinde, benim için çok daha değerli. Aslında bunlar büyülüdür... Hüzünlü, zorlu ya da yalnızca tekdüze bir günü, şenliğe dönüştürmeye yetip artar."

Sanırım bu aşırı duyarlılığım, çocukluğumdan kalma; o zamanlar güzel kokular, hayatımın mutlu ve hoş geçmesinde önemli bir rol oynuyordu."

"Mutlu mu? Oysa annenizi ve babanızı altı yaşında kaybetmemiş miydiniz?"

"Onları şöyle böyle tanıyorum. Beni, büyükannemle ablam Azize büyüttü, ikisi de beni çok seviyordu. Annem ilk iki oğlunu kaybettiği zaman, nazara geldiğine inanmışlar. Babamsa devlet işleriyle çok ilgiliymiş, çocuk düşünecek halde değilmiş. Zaten bizde erkek çocuklar, yedi yaşına kadar zenanada kalır, daha sonra eğitim işlerini erkekler üstlenir."

Emir, Selma'nın yanında, yastıklara uzanmıştı. Servilerin tepesini aydınlatan günün son ışıklarına bakarak, düşünceli düşünceli nargilesini içiyordu.

"Çok sevdiğim sütannem, beni her hafta annemle babamı görmeye götürürdü. Bu kısa ve resmi ziyaretleri hatırlıyorum. Onlara *Abba Huzur,* yani Ekselansları Baba, *Ami Huzur,* yani Ekselansları Anne demek zorundaydım. Onlarsa bana hiçbir zaman Emir demezler, *Wali Ahed,* yani Veliaht derlerdi. Birbirlerini de *Sarkar*, yani Altes diye çağırırlardı. Bütün bu teşrifat, küçük bir çocuk olan beni sıkardı ve bir an önce oyuncaklarıma dönmek isterdim.

"Daha sonra, annemle babam bir kazada ölünce, saraydaki kadınlar ilgilendi benimle. On beş yaşına kadar, hizmetçilerin kızlarıyla oynadım. Binlerce masal uyduruyorduk. Çoğu zaman ben kral, onlar da rakkase olurduk. Onları masumca severdim.

"Tek erkek vâris olduğumdan, çok şımartılmıştım. Yemek yemek istemediğim zaman, ben yerken şarkı söylemesi için bir fahişe getirdiklerini hatırlıyorum. Böylece beş yaşından itibaren müzikten zevk almaya başladım. Tek başına yıkanmam da söz konusu olamazdı. Temizliğim için dört beş kadın görevlendirilirdi. Beni sabunlar, masaj yapar, vücuduma kokular sürerlerdi. Bundan çok zevk alırdım. Bu durum, çocukluğum, gençliğim boyunca, ta İngiltere'ye gidinceye kadar sürdü."

Selma'nın şaşkın yüzünü görünce, güldü.

"Haydi canım, öyle hayretle bakmayın, sizi temin ederim... bütün bunlar çok masumcaydı."

"Hımın, demek ki zamanınızı bütün kadınlara naz yaparak geçiriyordunuz; peki ya okumanız?"

"Yedi yaşındayken, ön bilgileri öğretmesi için bana bir lala verdiler. Tabii o, zenanaya giremiyordu; bu yüzden ben her gün, birkaç saatliğine, sarayın erkeklere ayrılan selamlık bölümüne gidiyordum. Ama aklım fikrim, oyun arkadaşlarımın yanına gitmekti. Onlarla olmaktan hoşlanırdım.

"Büyüdükçe, onlara karşı romantik duygular beslerdim ama öpmenin ne olduğunu bile bilmezdim. Sekiz yaşına girince, büyükannem, İngilizce ve matematik derslerinin yanı sıra

görgü kurallarını da öğrenmemin zamanı geldiğine kadar verdi. Yakın zamanlara kadar bütün iyi ailelerde yapıldığı gibi beni bu konuda eğitmek üzere, saraya nedimeler getirtildi.

"Onlarla selamlıkta buluşur ama hiç yalnız kalmazdım, yanımda her zaman sütannem ve birkaç uşak bulunurdu. Onlar, belirli yaşta, çok güzel ve çok kibar hanımlardı. Konuşmaları, kibar tavırlarıyla bana nasıl konuşulacağını, nasıl davranmam gerektiğini, kısacası nasıl kibar bir beyefendi olacağımı öğrettiler. Bazıları müzisyendi, onlardan gazeli, *tumri*'yi*, hatta *raga*'yı** öğrendim ama benim şarkı söyleyip bir müzik aleti çalmam söz konusu olamazdı. Bir prens, eğlenceden zevk almasını bilmeli ama eğlendirmemeli.

"Saraydaki nedimelerin arasında, ünlü şairler de vardı; Bana şiiri, Lucknow kentimizi ünlü yapan şiir sanatını öğrettiler; bu sanatı soylular küçük düşmeden yapabilirdi.

"Hayatım bir rüyaydı...

"On iki yaşına gelince, büyükannem, ciddi bir eğitim görmem gerektiğine karar verdi ve beni "Prensler Okulu'na" gönderdiler. Her sabah lalam, İngilizce öğretmenim, Urduca öğretmenim, kitaplarımla ilgilenen uşak ve tabii şoför beni okula götürürdü. Her gün öğleden sonra da almaya gelirlerdi. Erkek çocuklarla arkadaşlık etmeye hiç fırsatım olmazdı. Ama pek de hevesli değildim buna. Erkeklerle bir arada olmaya alışık değildim, beni rahatsız ediyorlardı. Aklım hep kız arkadaşlardaydı. Ne yazık ki yakında onlardan ayrılmak zorundaydım. On dördüme girecektim; büyükannem, lalamın "hayat bilgisi" öğretmesinin zamanı geldiğine karar verdi. O günden sonra, kızlarla buluşmaya hakkım yoktu.

"Zaten birkaç ay sonra, amcam, devleti ele geçirmek için beni zehirlemeye kalkışınca, İngiltere'de okumamın daha güvenlikli olacağına karar verdiler..."

Selma, Emir'e acıyarak baktı.

---

*) Tumri: Klasik hafif müzik.
**) Raga: Günün saatlerine göre değişen müzik teması.

"Püriten İngiltere! Eton, Cambridge! Buradaki hayatınızdan sonra, bu müthiş bir şok olmuştur!"

"Müthiş mi bilmem. Her şey o kadar yeni, o kadar heyecan vericiydi ki... Ama aslında kim olduğumu pek bilmiyordum, bir prens mi, bir yerli mi, yoksa bir İngiliz lordu mu?"

Selma, "Zavallı sevgilim, bunu hâlâ bilmiyorsunuz!" diye düşündü. Ama düşüncesini yüksek sesle söylemekten kaçındı. Emir'in elini sıkmakla yetindi. Karısına ilk kez açıldığını fark etmeyen Emir de bu alışılmadık sevgi gösterisi karşısında heyecanlanmıştı. İçini tutku sardı, onu kollarına almak istedi ama bunu göze alamadı. Bu ender mutluluğun büyüsünü bozmak istemedi.

Karısına göre sevişmenin, onun hoşuna gitmek için kabul ettiği bir angarya olduğunu uzun süreden beri biliyordu. Büyük düş kırıklığına uğramıştı; çünkü karısı her şeyiyle, dolgun dudakları, kıvrak bedeni, baygın bakışlarıyla şehvetin ta kendisiydi... Ama onu kucakladığı, öptüğü ve okşamaları sertleştiği zaman, kasıldığını hissediyordu. Onu isteklendirmeye, zevk aldırmaya çalışmışsa da karşılık görmemişti. Sonunda gerçeği kabul etmek zorunda kaldı: Şahane karısı mermer bir heykel gibiydi.

Elimi özlemle kızıl buklelerin üstünde dolaştırdı, onları parmaklarına doladı. Selma, başını omzuna dayadı, gökyüzünün duruluğu içini ürpertmişti, bekliyordu.

El enseye indi, kulak memesiyle oynadı, yanağına, dudak kıvrımlarına dokundu. Selma titreyerek Emir'e döndü, solgun yarı karanlıkta bakışlarını araştırdı.

Emir, kaçtığını mı sanmıştı? Eli birden düşüverdi, geriye çekildi.

"Gece ne kadar güzel!" dedi.

Selma tok bir sesle:

"Bir kış gecesi," diye karşılık verdi, sonra ipek sabahlığını omuzlarına aldı.

Ayışığının parlattığı yüzüklü ele kinle baktı. Birden Begümün ciddiye almadığı anıştırmaları aklına geldi. Ya gerçekse? Ya yakışıklı kocası bir erkekle kucaklaşmayı tercih ediyor, ka-

rısının yatağını görev olarak, devlete bir veliaht vermek için paylaşıyorsa? Bunlar, kısa süreli sahiplenmelerden sonraki ilgisizliğini açıklıyor olabilirdi... Hayır, bu olanaksızdı! Gözünün önüne gelen hayalleri kovalamak için başını salladı, utanmıştı. Ama onları kovmaya çalıştıkça, daha fazla geliyordu.

Sıçrayarak ayağa kalktı.

"Burada boğuluyorum, biraz temiz hava alacağım."

Selma, aydınlık gecede, terastan terasa geçerek sarayın batı ucundaki, kenti kuşbakışı gören "Günbatımı Köşkü'ne" kadar geldi.

Bir mermer sütuna dayanarak, ayaklarının altında uzanan, gümüş gölgeler içindeki Lucknow'u seyretmeye başladı. Uzakta, camilerin oymalı kemerleri, ince sütunları üzerinden, Hüseyinabad Mescidi altından bir hayal gibi görünüyordu. Onun yanında, deli bir mimarın çılgınlığı olan "Kürk Kapısı," barış çiçeği olarak bilinen ama gece aydınlığında savaş sancakları gibi görünen binlerce lotus çiçeğini gökyüzüne sunar gibiydi.

Barok üslubu inşa edilmiş, şaşırtıcı Moğol görkemi, Hint kaynaşması, Fransız özentisi ve Viktorya üslubunun azametiyle karışmış bir mimarisi vardı. Gündüz yakıcı güneş altında, zengin takıları kırışıklarını kapatmaya yetmeyen yaşlı bir kibar fahişeyi andırıyordu. Ama gece olunca, zarafetini, güzelliğini, kokusunu, büyüsünü, başdöndürücülüğünü yeniden kazanıyordu.

Herkesin düşlediği bir sevgiliydi, Müslüman Lucknow, yabanıl, gizemli, tutkulu; Hindu Lucknow, zarif ve cinsel, cinselliği mistikliğe varan, gizemi en büyük zevki tattıran, esrarengiz Lucknow...

Selma, taş korkuluğun üzerinden, bu çılgın masal kentinden, mavilerle, altın renkleriyle dolu bir kentin yumuşaklığına, İstanbul'a doğru uçtu.

13

"Kadınları ve çocukları boğazladılar, yalnız yaralı olanları kuyulara attılar. Daha sonra evleri ateşe verdiler. Kaçabilen ender kişiler arasındayız; bir tarlada gizlenmeyi başarabildik. Gece olunca, ormana kadar yaklaştık, sonra günlerce, günlerce, buraya gelinceye kadar yürüdük."

Adam, yorgunluktan sallanıyor, yanında karısı ve iki küçük çocuğu sessizce ağlıyordu.

"Huzur, biz ne olacağız? Artık hiçbir yerde bize huzur yok..."

Raca onları oturttu, yemek getirilmesini emretti. Sonra sabırla sorguya çekti.

O güne kadar bir arada olaysız yaşamış olan topluluklar arasında yine her zamanki üzücü çatışma sorunuydu bu.

Önemsiz şeylerden çıkmış, yaratılan gerginlik ortamında ve aşırı uçların kışkırtmasıyla toplu katle dönüşmüştü.

Lakhpur köyünde, çok faal olan Mahasabah hücresi, Hindu dinine döndürme bahanesiyle Müslüman azınlığa terör estiriyordu. Müslümanlar, Kongre Partisi'nin yerel yöneticilerine başvurmuşlardı ama sorumlular onları dinlemek istememişlerdi.

Olay, bir cenaze töreni sırasında, camide patlak vermişti. Bir Hindu düğün alayı, giriş kapısının önünde durmuş, davul zurna çalarak şenlik yapmıştı. Camiden çıkan köylüler, daha uzağa gidip çalmalarını söylemişlerdi. Bunun üzerine küfürler savrulmuş ve Peygamber'e açıkça sövülmüştü. O zaman taşlar atılmış, bıçaklar çekilmiş, her iki taraf kazma, kürek ve oraklarla birbirine girmişti. Savaş saatlerce sürmüş, bütün köye yayılmıştı. Polis ancak her şey olup bittikten sonra gelebilmişti.

"Daha fazla dayanamayacağız Huzur," diye sızlandı ellerini ovuşturarak. "Bizler yoksuluz, çalışmak zorundayız. Neden bizi rahat bırakmazlar? Hindular, Müslümanların hain olduklarını, racalarımızın, İngilizlerin dostu olduğunu, Kongre'den yana olmamız gerektiğini, bağımsızlık için savaşmak zorunda olduğumuzu söylüyorlar...

"Ama Huzur, politika bizim işimiz değil; kentlilerin, zengin insanların, okumuşların işi. Biz, bağımsızlık karşıtı değiliz, yalnız İngilizlerle daha güven içinde olduğumuzu gördük. Hindular, seçimleri kazandıkları ve kendilerini efendimiz sanarak bir yıldan beri yaptıkları gibi bize saldırmayı göze alamazlardı. Sayıları bizden çok fazla, biz ne olacağız?"

Köylü, birkaç kelimeyle, durum konusunda, politikacıların bütün söylediklerinden daha fazlasını söylemişti.

Emir'in, Müslümanlar çoğunlukta olsaydı, kuşkusuz Hindu azınlığa karşı aynı şekilde davranacaklarından hiç kuşkusu yoktu. Ama ona göre asıl sorun, tarih boyu filozoflar, mistikler, diktatörler yaratmış olan dinlerin nitelikleri konusunda yorumlar yapmak değildi. Bu 1938 yılında, bütün Kuzey Hindistan'da ayaklanmalar ve katliamlar artıyordu. Adamın memleketi olan Lakhpur köyü, Badalpur Eyaleti'ne bağlı değildi -kardeşi orada

aşçı olduğu için zavallıcık sığınmak için saraya gelmişti- ama Lakhpur, komşu Kalabağ eyaletine aitti ve böyle haberlerin kulaktan kulağa, köyden köye yayılması ve abartılması sonucunda, komşu eyaletlerde her an karışıklık olabilirdi.

Emir öyle endişeliydi ki Selma'ya ilk kez içini açıyordu:

"Ateşin yayılmasını önlemek için kesinlikle önlem alınması gerekir, hemen, kontrolü olanaksız hale gelmeden önce. Bu konuyu belki bu geve, Mahdabad Racası'nın davetinde tartışabiliriz. Bölgenin bütün Hintli ve Müslüman soyluları orada olacak. Tabi bu *muşayiralarda,** politik sorunları açmanın bir cinayet sayıldığını biliyorum. Ne olursa olsun, konuşacağım. Artık uyanmaları gerekir!"

Bütün Ud soylularını bir araya getiren bu geniş muşayiralar, Mahdabad Racası'nın yeni yoksul yaşantısındaki tek ayrıcalıktı. Çünkü konukseverlik ona göre kutsal bir görevdi, aynı zamanda ülkenin en iyi sanatçılarının çağrıldığı bu şiir yarışmaları, Hindularla Müslümanların birlikte olma, yan yana oturmak, birlikte hayal kurmak, ağlamak, aynı coşkuyu paylaşmak, en sonunda ve yalnızca güzellikte birleşen insanlar olmak fırsatını sağlamak için yapılıyordu.

Lucknow, iki yüzyıldan beri, bütün Kuzey Hindistan'ı aydınlatan, her yönüyle birbirine zıt gibi görünen iki kültürün bağdaşmasını sağlayan uygarlık merkezi olmakla övünürdü.

Bu olağanüstü bahis, üç yüzyıl önce Moğol hakanlarının en büyüğü Ekber tarafından başlatılmıştı. Delhi'deki sarayında, birlikte son fethi denemek için filozofları, bilginleri ve mistikleri bir araya getiriyordu: Amacı, Hindu, Zerdüşt, Müslüman, Hıristiyan, hepsinin gönlündeki inanç saflığından yararlanarak *İlahi Dini* kurmaktı.

Sonuçsuz kalan bu büyük girişimden elli yıl sonra, İmparator Evrengzeb, bu tehlikeli ve aşırı hoşgörüyü yasaklayarak, İslam'ı bütün katılığıyla yeniden getirmişti. İşte o zaman, ay-

*) Muşayira: Şiir dinletisi.

dınlarla sanatçıların Delhi'den kaçmalarına ve şatafatı, dengesizliği ve cömertliğiyle ünlü Şii Ud krallarının başkenti Lucknow'a yerleşmelerine neden olacaktı.

Hükümdarlarının Ekber gibi hoşgörülü olmalarının nedeni, mistik bir arayış içinde olmalarından değil, bütün yeniliklere, duygu ve düşünce zevklerine açık olmalarmdandı. Böylece Lucknow, içinde saray müziğinin, raksın, şiirin özümlendiği bir Müslüman-Hindu dehasının potası haline gelecekti. Kuzey Hindistan'ın dili Urduca burada gelişecek, İran'dan 13. yüzyılda alınmış olan gazel, burada en üst düzeyine ulaşarak, düşüncedeki yetersizlikleri gizleyen bir işleve sahip olacaktı.

Gazel ya da sevgiliyle söyleşmeler, muşayiraların kralıydı. Selma, bu şiirlerden zevk almasını öğrenmişti; bunlar sevgili, Yaradan, zafer rüyası, bir kadının bileziklerinin şıkırtısı, gizli bir evrenin gizlenen görüntüsü olabilirdi.

Ama bugün çevrelerinde köylerle kentleri kana bulayan ayaklanmalar, kanlı çatışmalar sürerken, sözcüklerle mest olmak ona bir cinayet işlemek gibi geliyordu. Endişesini açmadan duramadığı Mahdabad Ranisi, korkmuş bir çocuğu yatıştırır gibi tatlı tatlı gülümsedi.

"Ama yavrucuğum, şu anda yaptığımızdan başka ne gelir elimizden? Sonuçsuz kalacak tartışmalara girmemek, uyumun, hoşgörünün örneğini, davranışlarımızla göstermek... Lucknow, bölgede olay çıkmayan tek kent olduğuna göre, bunun doğruluğuna inanmak gerekir!"

Oymalı mermer kafeslerin arasından, Selma'ya, uzun boylu, çevresi kalabalık bir adamı gösterdi.

"İşte, bana sözünü ettiğiniz olayların geçtiği Kalabağ'ın Racası. Bu gece burada, Hindu ve Müslüman dostlarının arasında. İnanın bana, karşı tarafın ne düşündüğünü bilip anlamak, değer yargılarına saygılı olmayı sağlıyor. Etkili bir barışın tek silahı budur... Prenslerimiz, her dinin ayrı üstünlüğü olduğuna inanmasalardı ve yansız tutumlarıyla bunu vatandaşlarına göstermiş olmasalardı; yalnız birkaç ayaklanmanın üzüntüsünü duymakla kalmazdık, ayrıca bütün ülke ateşler içinde kalırdı."

Selma, verilen örneğe pek inanmamıştı. Bu soylu bakış açısı, düzene saygı duyulduğu, tartışma konusu edilmediği bir dönemde, kuşkusuz geçerli olurdu. Ama bugün, görüşlerini ve yaşama biçimini değiştirmeye hiç istekli olmayan ve buna da gücü bulunmayan soylular sınıfının boş hayalinden başka bir şey olabilir miydi?

Bakışlarıyla, Emir'i izledi. Kalabağ Racası'na yaklaşıp onunla konuşmaya çalışıyor ama beriki canı sıkılmış gibi başını sallıyordu. Emir ısrar ediyor; Kalabağ Racası gülerek onu ev sahibine doğru sürükleyip onlardan kurtulmaya çalışıyor gibiydi.

Yüzünü kafes parmaklıklarına dayayan Selma, dudak hareketlerinden boş yere anlam çıkarmaya çalışıyordu. Ama Mahbadab Racası'nın davranışından, İngiltere'den yeni dönmüş ve olayları çok ciddiye alan bu genç prensi yatıştırmaya çalıştığını anlamıştı.

Emir, birkaç kez karşı çıktıktan sonra, sonunda sustu. Eğilerek selam verdi ve kalabalığa karıştı; beyaz ipek şirvanisi içindeki bu ince görüntü, ötekilere benzemesine rağmen yabancıydı.

Selma ürperdi, kıyamet gününü yaşıyormuş gibi bir duyguya kapıldı. Onların böylesine kör, korkak, gerçeklerden uzak ve onları felce uğratacak kadar kibar olmalarına çok kızıyordu.

Çevrelerinde, İngiliz işgaline karşı yapılan mücadele, Kongre'nin kışkırtmasıyla, İngilizlerin dostu diye tanıtılan büyük toprak sahiplerine ve prenslere karşı girişilen bir ihtilale dönüşüyordu. Ud bölgesinde, soylular çoğunlukla Müslüman olduklarından, milliyetçi mücadeleden toplumsal çatışmaya dönüşmüş olan savaş, kitleleri coşturan bir din savaşı olmak üzereydi.

Birden sessizlik oldu, muşayira birazdan başlayacaktı. İpek halıların üstüne serpiştirilmiş yastıklara dayanan davetliler, tören başkanının kürsüye çıkmasına dikkatle bakıyorlardı. Bu, bütün bölgede en büyük otorite olarak tanınan, bakışları canlı, yaşlı bir adamdı.

Çünkü bir muşayirayı yönetmek kolay iş değildi. Bütün bir gece boyunca, dikkati canlı tutmak, titiz ve işi iyi bilen kalabalıkta heyecan yaratmak gerekiyordu. Gün batımından tan sökünceye kadar birbiri ardına çıkan ozanların arasından, iyilerle daha az iyileri bir düzene sokarak belli aralıklarla çıkarmak, ilginin azalmamasına, dikkatin dağılmamasına, heyecan havasının kıvamında tutulmasına dikkat etmek gerekirdi. Ahengin coşkusuna kapılmış dinleyicilerin, sıradan bir dizeyi fark etmemeleri ve gecenin havasının bozulmaması için, iştahlı bir gülümsemeyle onu karşılaması gerekirdi. Son olarak da, bal iyice süzülmeli, dinleyici avuç içine alınmalı, kendisini uyumun akışına bırakması sağlanmalı ve sırası gelince de yüreğinin tam ortasından, zevkten dondurarak vurmak gerekir.

İnsanda şehvet uyandıran, büyüleyici gazel, hafif hafif çalan bir darbukanın eşliğinde yükseliyordu. Delhi'de çoğu zaman ezbere söylenirdi; burada Lucknow'da makamla okunması tercih ediliyordu. Ahengin artmasından, sesle kafiye arasındaki ince uyumun verdiği zevkten neden yoksun kalsınlar?

Selma'nın niyeti, rahatsızlık bahanesiyle gizlice kaçmaktı.

Ama raninin dikkatli bakışı onu engelledi:

"Kalın, şiir sizi rahatlatır."

İçinden geçenlerin kolayca anlaşılmış olmasının sıkıntısıyla yeniden oturdu. Anlamını pek çıkaramadığı ama müziğiyle huzur bulduğu dizelerin akışına kendini yavaş yavaş bıraktı. Aşağıda, ayaklarının dibinde, parterde oturanların şirvanileri, gümüş ve altın yaldızlı bir yılan gibi şiirlerin ahengine uyarak dalgalanıyordu. Herkes birbirini süzüyor, duygulanıyor, hayran kalıyordu. Siyah burkasının içinde bir kadın kalın sesiyle şarkı söylemeye başladığında, heyecan doruktaydı. Gazel sanatında en büyük sanatçılardan biri olan Begüm Şehnaz'dı bu; Selma'ya söylendiğine göre, saygın bir aileden olduğu için halk arasına örtünerek çıkıyordu. Ama peçenin altından gelen çağrı yasakla, gizemle süslü olduğu kadar güçlü ve dokunaklıydı; en derinlerdeki hayalleri, duyguları yerinden oynatıyordu.

Gece epey ilerlemişti; kadınlar salonunda, birkaç yaşlı begüm uyuyakalmıştı. Yarı uyuşmuş halde olan Selma, taşlar üzerinde akan bir derenin şakırtısından, yapraklar arasındaki çağıltısından, bir düzlükte köpükler saçmasından, sonra kristal çağlayan halinde sıçrayışından başka bir şey duymuyordu.

Birden, duru bir ses onu düşlerinden çekip çıkardı.

"Ben, yaratıkların gönlünde oturan Ben'im. Ben, bütün varlıkların başlangıcı, ortası ve sonuyum..."

Müzik sustu, muşayira başkanı yok oldu. Kürsüde yalnızca beyaz yünlüden şirvaniler giymiş, takısız, iki delikanlı, yüz yüze duruyordu.

Selma yeniden doğruldu. Bu sözleri tanıyordu, bir sufinin sözleriydi bunlar. Ama kimin? Yanındakine sorduğunda, şaşırarak karşıladı:

"Ama prensesim, bu sözler, Hindu dininin kutsal kitabı Bhagavad-Gita'dan!"

Hindu mu? Selma kulaklarına inanamıyordu; bu sözleri ne zamandır biliyordu... Kafes parmaklıklarının arkasında biraz daha eğildi; delikanlı kendinden geçmiş, kutsal sözleri hâlâ mırıldanıyordu:

"Ben, saltanat sürenin, her hükmedenin, her galip gelenin gücü ve egemenliğiyim; başaranların ve zafer kazananların politikasıyım. Ben, gizli şeylerin sessizliği ve bilenin bilgisiyim."

Yanında dimdik oturmuş, açık elleri dizlerinde olan arkadaşı, bıraktığı yerden devam etti:

"O'ndan öncesi olmayan, sonrası da olmayacak, ilk, son ve tek Allah'ın birliğine şükürler olsun. O'ndan öncesi de sonrası da, yakını da uzağı da yoktur, nedeni, nasılı, nerede olduğu sorulmaz; ne devlet, ne zürriyet, ne birbirini izleyen anlar, ne zaman, ne yer, ne değişen varlık vardır.

"O Tek'tir, Hâkim'dir.

"O ilktir, sondur, dışarıda ve içeridedir."

"O birliğinde görünür, bir olmasında gizlenir."

Selma ürperdi... Bu sözler, İslam'ın en önemli mistik metinlerinden birinin sahibi İbni Arabi'nin "Allah'ın Birliği" kitabındandı.

İki delikanlı, yüzyılların arasından, kıtaları, derin duyguları aşıp gelen bu kutsal sözleri, ayrı Hakikat'i yavaş yavaş tekrar edecekti.

"Bazıları Birlik'ime, her ayrı varlığıma ve milyonlarca evrensel yüzüme tapar. Dünyada gördüğün her güzel, her yüce, her güçlü ve her iktidar sahibi varlık, bil ki Ben'den bir ziya, bir nur, Varlık'ımın yoğun bir erk, bir güç parçasıdır."

"O'nun dışında düşündüğümüz, O değildir. Çünkü her şeyin kendiliğinden var olduğunu iddia etmek, onun kendi kendini yarattığına, varlığını Allah'a borçlu olmadığına inanmaktır ki bu saçmadır (çünkü o bütündür). Allah'a eş biçme, o zaman puta tapanların günahını işlersin."

"Bütün bu evren, Varlık'ımın görünmeyen gizinde yayılmıştır. Bütün varlıklarda Ben'i ve Ben'de bütün varlıkları gören, Allah'ın birliğine inanan, bütün düşlerde Ben'i seven, ne şekilde yaşarsa yaşasın, ne yaparsa yapsın, Ben'de .yaşar ve Benim'le bütünleşir."

"Çünkü Allah'ın dışında inandığın, Allah'tan başkası değildir ama bunu bilmiyorsun. O'nu görüyor ama O'nu gördüğünü bilmiyorsun. Ruhunun bilincine vardığın zaman, çifte kişiliğinden kurtulacak ve Allah'ın başkası olmadığını anlayacaksın. Peygamber: "Kendini bilen Tanrı'sını bilir" dedi."

"Çaba harcayan yoga âlimleri, içlerinde Allah'ı görürler."

"Bu sırrı çözüp de Allah'tan başkası olmadığını anladığın anda, varacağın yerin kendin olduğunu, kendini yok etmeye ihtiyacın olmadığını, ezelden beri var olduğunu bileceksin. Allah'ın bütün nitelikleri, senin niteliklerin.

Bu yüzden Gerçeğe ulaşmış olanın, "Ben asıl eksiksiz olanım" ya da "Şan olsun ki inancım büyüktür! Demeye hakkı vardır."

"İmanla Ben'i bilen, kim olduğumu, ne olduğumu bilen, Varlık'ımdaki gerçeği ve ilkelerimi bilen kimse, Yüce Varlık'ımla bütünleşir. Gereken her şeyi yaparak Ben'de var olmayı sürdürürse, bağışlayıcılığımla ezeli ve sonsuz hayata ulaşır."

Selma'nın gözyaşları, yüzünden akıyordu. Bakmaları umurunda değildi, uzun zamandır olmadığı kadar huzur içindeydi.

Gün boyunca, şiddet ve nefret karabasanıyla savaşmıştı. Bir grup yobazın, masum köylüleri katledişi, onda tiksinti yaratıyor, ilk kez öç alma duygusu uyandırıyordu. Adaletin yolu vahşetten geçiyorsa, çok güçlü olmak, ölmemek için öldürmek gerekiyordu. Umutsuzluktan kaynaklanan bu çarenin daha büyük felaketlere neden olabileceğini hissediyordu. Ama elinden ne gelirdi?

Muşayiraya, bu üzücü koşullarda gösterinin erteleneceğini, savaş ya da hiç olmazsa öz savunma stratejisi hazırlayacakları umuduyla gelmişti. Düş kırıklığı içindeydi. Ev sahibi en küçük bir tartışmayı bile reddetmişti.

Gecenin bittiği şu anda, cevap açıkça gelmişti: İnananların birbirlerini yedikleri bu dinler, aslında aynı Hakikati söylüyordu. Sonunda her şey Yüce Varlık'a, her insanın özünde bulunan Mutlak Varlık'a ulaşıyordu. İçimizde Sonsuzluğun var olduğunu, sonsuz Güzelliğe ve Bilgiye sahip olduğumuzu, Evreni içeren bir toz zerresi olduğumuzu, çünkü bunun Allah'tan bir parça olduğunu, yıkıcı çılgınlığımız içinde unutmamız için bizi zorluyordu. Bir parçası mı? Hayır, biz Yaratanın kendisiyiz; sonsuz bölünmez.

Bunu unutmamak gerek: O halde insandan umut nasıl kesilir, insan, karşısındakini nasıl ezilecek düşman olarak görebilir? Ben nasıl O isem, O da Ben'den başkası değil.

Emir, dönüş yolunda giderken:

"Şu Maharabad Racası bunamaya başlamış!" diye yorum yaptı. "Bir muşayirayı, ilahilerle bitirmek aklına nereden gelmiş?"

Selma irkildi.

"Anlamadınız mı?"

"Neyi anlamadım mı?"

"Hiç... Önemli değil."

Selma'nın hakarete uğramış kraliçe tavırlarıyla yaptığı anıştırmalardan bıktığı için başını çevirdi.

Selma, oturduğu yere iyice gömüldü. Emir'in anlayışsızlığına üzülüp kızdığı yoktu, yalnızca bıkkınlık duyuyordu. Bhagavad-Gita'nın sözlerini hatırlamaya çalıştı: "Bütün varlıklarda Ben'i görmek, hepsinde Ben'i sevmek."

Gözlerini yumdu. Buna erişebilecek miydi?

14

"Şu Ayşe de nereye kayboldu?"

Selma, her sabah saçına takması için çiçekler getiren küçük kızı görmeyeli bir haftayı geçmişti. Yedi yaşında çok güzel bir çocuktu, bir ay önce, Lakhpur'daki ayaklanmalardan kaçan ailesiyle gelmişti. Aile artık sarayda yaşıyordu; babası mutfakta ağabeyine yardım ediyor, anne dikişle uğraşıyordu.

Selma bir nedimeden, bu onurlu kadının başkasının sırtından geçinmeyi gururuna yediremediğini, kocasına olayların artık durulduğunu, köylerine dönmeleri için ısrar ettiğini işitmişti. Gerçekten Kalabağ Racası, Kongre Partisi'nin yerel yöneticileriyle görüşmeye kendisi gitmişti. Güvence alınca, Müslümanlar da evlerine dönmeye, yakılanları yeniden onarmaya

başlamıştı. Zaten gidecekleri başka yer de yoktu. Aileleri, kı şaklardan beri, racaya ait olan ama üzerinde çalıştıkları b toprakları ekip biçmişti. Burası evleriydi.

Ayrıca da başka nerede daha güvenlik içinde olurlardı Kentte de, köyde de her an bir ayaklanma çıkabilirdi. Bir efer diye bağlı olmasalar, onları kim savunabilirdi? Bir yere, bi kimseye bağımlı olmamaktan, korunmayı istemeye hakkı bu lunmamaktan daha kötü bir şey olamazdı.

Nedime söze karıştı:

"Hakları var, bu, benim çekip gitmeyi düşünmem gibi bi şey. Ailem beş kuşaktan beri, bu ailenin tuzunu, ekmeğini ye miş; sizden nasıl ayrılabilirim?.. Ama annesi Ayşe için endişe leniyordu. Erkekler çıldırınca, korkunç şeyler olabilir..."

Selma dalgın dalgın dinliyordu. Bu ailenin neden gittiğine akıl erdiremiyordu. Biraz dardı ama rahatları iyiydi burada; hizmetçiler bölümünde, erzak depolarının yanında, ailesiyle birlikte oturuyorlardı. Yoksa eltisi fazlalık olduklarını mı hissettirmişti?

Selma, "Bununla ilgilenmem gerek," diye düşünmüş, sonra da Bhagavad-Gita ile Sri Aurobino'nun kitaplarına dalmıştı. Bunları, muşayiranm ertesi günü getirtmişti. Günlerce odasına kapanmıştı. Bu çok değişik dili anlamaya, kaynağına varmaya, İstanbul'da bulunmuş olduğu bir sema âyininde, kendisini altüst etmiş olan duyguların aynını bulmaya çalışıyordu.

Ama bugün, Karimpur Maharanisi'ni ziyaret etmeye söz vermişti. Yazın boğucu sıcaklarından önce, nisan ayı şenlik ayıydı ve katılmak zorunda olduğu bir yığın davet vardı.

Hangi gararayı giyseydi acaba? Saçlarına yasemin çiçeklerinden bir taç gerekiyordu. Herkesi şaşırtan ve etkileyen sadeliğe şıklık katacaktı.

"Ayşe nerede kaldı? Hasta mı?"

"Hayır, Huzur, tam tersine!"

Giyinmesine yardım eden hizmetçi gülümsedi, sonra sevinçli bir sesle mutlu haberi verdi:

"Onu evlendirdiler."

"Evlendirdiler mi?"

Selma hayretle ona baktı. Yanlış anlamıştı herhalde.

"Hem de çok iyi bir evlilik yaptı! Kırk yaşında, Ahmedabad'lı zengin ve dul bir tüccarla evlendi. Ona iyi bakabilir."

"İyi bakabilir mi?"

Selma boğulmak üzereydi.

"Bu bir cinayet! Küçük kız henüz yedi yaşında!"

"Endişelenmeyin, Huzur. Kocası bebeğiyle oynamasına izin verir. Böyle evliliklerde, kadın on-on bir yaşına gelmeden bebek olması pek ender görülmüştür."

Selma ona dehşetle baktı. Ayşe, küçük, cılız bir çocuktu; Avrupalıların, Doğu'yla ilgili hayallerindeki gibi güneşten erken yaşta olgunlaşmış o kızlardan değildi...

"Hemen git, annesini bul getir."

Köylü kadın, azar yağmuru altında başını eğmedi. Bakışlarını inatla raniye dikti. Gözlerinde nefret, hatta meydan okuma vardı. Selma, sonunda pes etti.

"Peki ama, neden benden bir şey istemedin?"

"Rani Sahibe, bizim gibi insanların, rahatsız etmeyi göze alamayacağımız kadar önemli işlerle uğraşıyor."

Suçlama açıktı: Mistik düşünceleri içinde kaybolup gitmiş olan Selma, kendi sorumluluğunda olan bu kadınlara ve çocuklara karşı koruyuculuk görevini yerine getirmemişti. Bencilliği ve ilgisizliği yüzünden, Ayşe'nin başına gelenlerden kendisi sorumluydu.

"Başına iyi ya da kötü ne gelirse gelsin, etkilenmeyen, buna ne sevinen ne yerinen bilgedir." Brahmanların bu bilgeliğine ne dersin küçük Ayşe? Bu ülkedeki milyonlarca yoksul ne der? Selma, çalışma masasının üzerine yığılı kutsal kitaplara kinle baktı, hizmetçisine:

"Bütün bunları dolaba yerleştir!" diye emretti.

Öfkesinden ağlamak istiyordu. Hayır, Yüce Güç'ün içinde eriyecek o derin kopma duygusuna ulaşmamıştı, "içinde tutkuya, acıya yer olmayan o tatlı ve geniş ruh dinginliğine" varamamıştı ve buna seviniyordu demek! Kendi selameti için bü-

tün bu felaketlerin dışında kalmak mı? Hangi hakla, Tanrın hangi hakla?

Odasında sinirli sinirli dolaştı: "Sanki buna aklım ermiyor gerekli ruhsal düzeye ulaşamadım henüz. Sonunda her şey anlaşılır, her şey, biliyorum bunu! Ama insanın, anlamak istemeye de hakkı vardır!"

"Haydi oğlum, Sikander, acıma ona!"

"Haydi güzelim, gözümün incisi, onu daha sıkı gagala! Daha kuvvetli!"

Çevrelerinde insanları heyecanlandırmak ve bahse girmeye özendirmek için yetiştiriciler, ses ve hareketlerle dövüşçüleri yüreklendiriyordu. Selma, genellikle çok bıkkın olan Lucknow yüksek sosyetesini bu kadar coşkulu görmemişti hiç. Beyaz çarşafın üzerinde, tüyleri kabarmış, tırnakları bilenmiş iki bıldırcın, birbirine meydan okurken, bağırışlar yükseliyordu. Gözler parlıyor, yüzüklerle ağırlaşmış parmaklar kasılıyor, dudaklar önce endişeyle geriliyor, sonra sevinç ya da öfke çığlıkları koyuvermek üzere açılıyordu. Bahis için ortaya konan para çok büyüktü; bu adamlardan bazıları, bu gece borçlarını ödeyemeyecek, karılarının mücevherlerini rehine bırakmaları gerekecekti. Ama ne önemi vardı! Böyle ayrıntılarla ilgilenme zamanı değildi.

Şu anda önemli olan dövüştü. Kuşların mahmuzları üzerine dikilmiş, zincirden boşanmışçasına birbirlerini hırsla, şiddetle öldürmelerini seyretmekte olan şu soylu takımı, yüzyıldan beri savaşmamış, İngiliz gücü tarafından evcilleştirilmiş, kuşaklardan kuşağa zevk ve eğlenceyle hantallaşmış bu prensler, damarlarında Moğol atalarının kahraman kanının kaynadığını hissediyorlardı. Korkusuzca ayağa fırlıyor, düşmana saldırıyor, gözünü kırpmadan tehlikeye atılıyor, öldürücü darbeler indiriyorlardı... Ya yenmeli ya da ölmeliydi... Cesaretleri sınırsızdı, kahramanlıkları sonsuz...

Beyaz çarşafa kan sıçradı. Tükenen yaralı kuş, bir hançer gibi bilenmiş gagasıyla işini bitirmeye çalışan düşmanının kızgın darbeleri altında debeleniyordu.

Acı çığlıklar, genişleyen kan lekeleri... Ayşe, küçük Ayşe!

Selma, bağırmamak için dudaklarını ısırıyordu. Orada, o beyaz çarşafın üstünde, korkunç saldırganlarına karşı savaşan, kanlar içinde ölmekte olan çocuğu gördü.

Kadınlara ayrılan tribünde, heyecan doruktaydı. Yumuşak başlı eşler bu dövüşlerden kocaları kadar zevk alıyor ve paraları olmadığından, altın bilezikleriyle bahse giriyorlardı.

Kampur Maharanisi:

"Bu oyunları nasıl buluyorsunuz, prenses?" diye sordu. "Lucknow, horoz dövüşünden çok daha ender olan bıldırcın dövüşleriyle ünlüdür. Bıldırcınlar sakin hayvanlardır, onları saldırganlığa alıştırmak zordur, uzun süren bir eğitim ve çok yetenek gerektirir. Önce onları aç bırakmak gerekir, sonra bu tombul kuşcağızların kasları iyice güçlenip, saldırgan hale gelinceye kadar okşamak gerekir."

Selma şaşırarak:

"Ama neden?" diye sordu. "İçgüdüsel olarak saldırmaya yönelen yeterince hayvan yok mu?"

"Aman, prenses, bütün marifet doğayı izlemekte değil onu değiştirmektedir! Atalarımızın çok hoşlandığı fil dövüşleri, alt tarafı kaba bir güç gösterisiydi. Kaplan ve gergedan dövüşleri de öyle! Doğal düşmanlarla dövüştürmek önemli değil! Toplumumuzun çok daha ince zevkleri var: Dostları, müttefikleri dövüştürmek, asıl zor ve dahası heyecan verici olan iş bu!"

Gülümsemesi alaya dönüştü. Selma, ev sahibesinin, bıldırcınlardan değil de insanlardan söz ettiğini anlamıştı. Bununla, canını sıkan günlük oyalanmaları mı yoksa bir uyarıyı mı kastettiğini anlayamamıştı. Maharani konuşmasını sürdürdü:

"Lucknow'lular, eğlenceleri dışında hiçbir şeyi ciddiye almaz. Bunun nedeni, bizim çok eski bir uygarlık oluşumuz; her şeyi yaptık, yapılacak fazla bir şey kalmadığını sanıyoruz. Yazık olduğunu mu düşünüyorsunuz? Sanmıyorum. Bu en azından, her gün değiştirdiğimiz fikirler uğruna dövüşmek gibi kötü ve gülünç bir davranıştan bizi alıkoyuyor. Bir savaşın güzelliğini takdir ediyoruz yalnızca, onu haklı bulmaya çalışmıyo-

ruz. Diğeri gibi bir oyun, bu da. Tükenmekte olan soylu bir sınıfın çöküşü mü? Bu zihniyeti halkta, yerliler arasında da görürsünüz. Ama horoz dövüşlerine katılacak paraları olmadığından, yumurta dövüşünü icat ettiler."

"Yumurta dövüşü mü?"

"Ortaya iki yumurta konur ve üzerlerine bahse girilir, sonra yumurtlar tokuşturulur. Kırılan, yenilmiş sayılır; ortaya konan paralar da kırılmayan yumurta üzerine bahse girenlere verilir.

"İngilizler, bunların deli olduklarını, yumurtaları israf edeceklerine yemenin daha yararlı olduğunu düşünüyorlar. Halkımızı hiçbir zaman anlayamayacaklar. Yoksul oldukları için onları, yemek borusuna göre değerlendirmeye kalkışmak, ne alçaltıcı! Bırakın eğlensinler, gönüllerince hayal kursunlar!"

Bıldırcın dövüşünden sonra sıra güvercin yarışmdaydı. Kadınlar, yılın olayını seyretmek için merak içinde acele ediyorlardı. Bütün Doğu ülkelerinde, insanlar yumuşak başlı ve bağlı oldukları kadar akıllı olan bu kuşlara sevgi duyardı. Selma, sultanların zevki için Yıldız ve Dolmabahçe saraylarındaki geniş güvercinliklerde yetiştirilen çeşit çeşit güvercinleri hatırladı. Ama şu anda gördükleri kadar harika olanları hiç görmemişti. Bazılarının kanatları yeşil ve pembeydi; bazılarının boynunda pastel rengi çiçek motifleri vardı.

Maharani:

"Bunun boyama olduğunu sanmayın," diye açıkladı. Boya çok kaba durur ve ömrü geçici olurdu. Bu harika işi gerçekleştirmek için uzmanlar, güvercinlerin tüylerini teker teker yoluyor ve yerlerine, bitkisel boya banyolarında günlerce tutulan başka kuşlara ait renk renk tüyler dikiyorlar. Bu işlemden geçen güvercinler, bu şahane tüyleri yıllarca koruyor. Bu yüzden de çok pahalıya satılıyorlar."

Büyük bir altın kafes tutan iki köle ilerlemişti. Büyük bir özenle, içinden garip bir hayvan çıkardılar. Selma'nın çevresinden hayranlık çığlıkları işitildi. Kuş -ya da kuşlar?- uçtu, gidip sahibi olan yaşlı Dirgpur Racası'nın omzuna kondu. Orada

hareketsiz durarak, uzun uzun kuğurdadı. Ancak o zaman Selma, bu yaratığın iki başlı bir güvercin olduğunu fark etti.

Yanında oturan kadın heyecanla bağırdı:

"Ne inanılmaz, değil mi? Osmanlı sarayında böyle iki başlı bir güvercin hiç görmüş müydünüz?"

Köleler, kafesten böyle değerli yarım düzüne kadar canavar çıkardı. Kuşlar elden ele dolaşıyor, usulca okşanıp yoklanıyor, sonra hayranlıkla:

"Ne beceri!" diyorlardı. " Sultan Nasreddin Haydar'dan beri, böyle harikalar yaratılmamıştır. Gerçekten böylesi ince beceriler yalnız Lucknow'a hastır..."

Bir doğa garibesiyle karşı karşıya bulunduğunu sanan Selma, bu çift başlı güvercinlerin insan elinden çıkma olduğunu hayretle anladı. Yanında oturan kibar kadın, ona bu işin kolay olduğunu açıkladı:

"Yavru iki güvercini alırsınız, birinin sağ kanadını, diğerinin sol kanadını kestikten sonra, bunları sıkıca birbirine bağlarsınız. Bu iş çok hassastır; çünkü pek azı yaşar. Onlara çok iyi bakmak gerekir. Yara kapanınca ve güvercinler büyüyünce, onlara uçmayı öğretirler. Bu da büyük sabır ve beceri ister."

Selma öfkeyle:

"Ne acımasızlık!" diye haykırdı.

Kadınlar hayretle ona bakıyordu. İçlerinden biri, bir Hindu ona doğru eğildi:

"Yemek için hayvanları öldürmekten daha mı acımasız? Gerçekten böyle mi düşünüyorsunuz, Altesleri?"

Ne diyebilirdi? Sarayın keyfi için dövüştürüp öldürmek, göz zevki için sakatlayıp öldürmekle aralarındaki farkı o da bilmiyordu. Bu yüzden karşılık vermemeyi tercih etti.

Rüyada gibiydi, çevresindeki kadınların bu harika şeylere sahip olabilmek için önerdikleri paraları işitiyordu: "Dalior Navabı 10.000 rupi verdi ama nafile! 10.000 rupi..." "Ayşe, bu güvercinlerden bir tanesinin fiyatına, senin gibi kaç kız kurtulabilirdi acaba?" Karimpur Maharanisi, onu üzüntüsünden kurtarmak için yaklaştı.

"Delhi'deki son Moğol sultanı Bahadır Şah'ın, binlerce güvercini olduğunu, dışarı her çıktığında bunların, şahı güneşten korumak için başının üzerinde yan yana sıralanarak uçtuklarını biliyor muydunuz? Son Ud kralı deli Vacid Ali Şah'ın da yirmi dört binden fazla güvercini vardı ve en değerlileri de tüyleri ipekten olanlardı. İngilizler tarafından tahttan indirilince ve bütün servetini kaybedince, güvercinlerinden ayrılmak zorunda kaldı. Çocukları yoksulluk içinde yaşıyor. Eski biçim pilili dibalar giyinmiş şu yaşlı adamı görüyor musunuz? İşte o, torunu Prens Saad'dır, baş edilmez biridir. Günün birinde ihtiyaçtan daralır da yanlarında çalışmak zorunda kalırlar diye, çocuklarının İngilizce öğrenmelerini istemedi. Bu yüzden hükümette saygın bir iş sahibi olacaklar yerde, üç rupi gündelikle çarşıda sari işleyerek göz nuru döküyorlar... Çocuklarının karınlarını ancak doyuruyor, prenses anneleri, veremden ölmek üzere ama ona bakacak paraları yok."

Yaşlı prensin, parmağını tamamen kaplayan firuze yüzüğünü gören Selma hayretle:

"En azından yüzüğünü satabilirdi," dedi.

"Asla! Bu taş onun son gelir kaynağı, onunla geçimini sağlıyor."

Selma bir an, eskiden sirke içinde eritilen incilerin suyunu içerek erkeklik gücü kazanıldığı gibi, prensin de firuze tozuyla beslendiğini sandı.

Maharani konuşmasını sürdürdü:

"Tibetlilerde olduğu gibi Şiilerde de firuze uğurlu bir taş sayılır. Prenslerimiz çok güzellerini takarlar. Bahis tutma işini firuze yarışmasına kadar vardırdığımız çok görülmüştür. Bir toplulukta, en güzel firuzesi olan, galip gelir ve oradaki bütün taşlara sahip olur. Prens Saad'a, gönlünü kırmadan yardım etmek isteyen arkadaşları, onu ziyarete giderler ve parmaklarındaki sıradan firuzeleri iyi niyetle kaybederler. Bunlar, onun en acil borçlarını ödemek için kullanılır."

Ne tuhaf bir onur anlayışı! Karısını bakımsızlıktan ölüme terk etmek, çocuklarını yoksul bir hayata mahkûm etmek, gerçekle-

ri kabul etmek yerine onları bir gelecekten yoksun bırakmak... Racaların İngiliz işgaline ve yaşlı prensin yenilmez sertliği arasında, aşırı esneklik, kimi zaman kölelik arasında kalan Selma, hangisinin doğru olduğunu bilemiyordu. İkisinin arası bir yol bulunamaz mıydı? Buna inananlar, sömürgecilerle düşe kalka, uzlaşmanın karmaşık burgacı içinde kaybolmuş ve sonunda, hem Hintlilerin hem de İngilizlerin düşmanlığını kazanmışlardı.

Düşmanın güçlü ve zayıf yanlarını düzenli olarak gözleyen, silahlarını sabırla kullanarak günün birinde onu yenme umudunu besleyen Emir'i bekleyen tehlike de bu değil miydi? Görünüşte bir İngiliz'den daha İngiliz olan Emir, onlarla kendi alanlarında savaşmak gerektiğine inanıyordu. Emir, yarın sabah bütün Ud prensleriyle, vali Sir Harry Waig'in, her yıl Tac'ın sadık hizmetkârlarına unvan dağıtacağı büyük *durbar*'a* katılacaktı...

Vali rezidansının büyük bahçesinde kurulan parlak renkli çadırlarda, son derece seçkin bir topluluk -üniformalar ve ipek şirvaniler- Ekselanslarını beklerken, alçak sesle konuşuyordu.

Birden, bütün baların çevrilmesine yol açan davul ve zil sesleri arasında, kırmızılı sarılı orkestra, 'Tanrı Kralı Korusun' marşını çalmaya başladı. Saat tam dokuz buçuktu.

Majestelerinin bir temsilcisine yakışır bir dakiklikle gelen valinin yüzü, siyah üniforması ve göğsünde parlayan madalyaları içinde solgun görünüyordu. Yanında, şapkası ve eldivenleriyle, olanca resmiyeti içinde eşi Lady Violet, arkalarında da yaverlerle yüksek dereceli memurlar geliyordu.

Sir Harry ve eşi, yaldızlı kubbenin altında yavaşça yerlerini alırlarken, herkes ayağa kalktı. Yüz yıl kadar önce, efsane sayılacak dönemde, Hindistan henüz beyazlar tarafından yönetilmezken, Ud krallarının altında yer aldığı kubbe, aynı kubbeydi.

Sonunda durbar resmen açılmıştı.

*) Durbar: Sömürge döneminde, bir prens ya da bir valinin verdiği büyük davet.

"Han Bahadır... Rai Bahadır... Serdar Sahip..." Tören başkanı çınlayan bir sesle, iyi ve dürüst hizmetlerden dolayı verilen unvanları duyuruyordu. Verilen önemden gurur duyanlar, kırmızı halıda ilerliyor, tahtın önünde saygıyla eğiliyor ve imparator- kralın temsilcisinin elinden, davaların en kutsalı Hint- İngiliz dostluğuna ve İngiliz Tacı'na ömür boyu hizmet etmiş olmanın ödülünü, parşömen kâğıdını ya da madalyayı alıyorlardı.

Bu yıl, en küçüğü "Han Sahip" -Efendi-, en itibarlısı "Hindistan Yıldızı'nın komutanı ve şövalyesi"ne kadar yirmi kadar unvan dağıtılmıştı. Bazı racalar da "Yüksek Prens" anlamına gelen mihrace payesi alacaklardı. Her unvan kibar alkışlarla karşılanıyordu. Herkes gülümsüyor, birbirini kutluyordu.

Bu dostluk törenlerinin sürdüğü sırada, Hindistan'ın her yanında Mahatma Gandi tarafından yönetilen büyük halk kitlelerinin, işgalcilere karşı ayaklandıkları, İngiliz askerlerinin göstericilere ateş açtıkları, liderleri Muhammed Ali Cinnah'ın çevresine kenetlenen milyonlarca Müslüman'ın, yabancıların gitmesi ve bağımsızlık için Hindularla birleşeceği, akla gelebilir miydi?

Bağımsızlık mı? Ülke, yıllardan beri bu sözcükle ürperiyor; ne tutuklanmalar ne kurşunlar ne akan kan, bu sözcüğün duyulmasını engelleyebiliyordu. Bağımsızlık! Baskı altındaki bir halk için ufukta, vaatlerle dolu, büyülü bir sözcük...

Buradaysa, özenle biçilmiş çimlerin üstündeki sık begonyalar arasına, şükran ve saygı dolu seçkinler, masum masum oturmuşlardı! İnsan düş gördüğünü sanırdı. Alçaklık mı, bilinçsizlik mi? Selma, efendilerini taklit etmekten başka bir şey düşünmeyen bu iyi eğitilmiş maymunlara hakaret etme isteğine kapıldı birden. "İngilizler bizi nasıl küçümseyebilirler!" Bu maskaralığa katılmayı neden kabul etmişti? Emir neden üstelemişti?

Bakışlarıyla, çimenliğin karşı tarafında onu aradı. Kendisi gibi bağımsızlık hareketini destekleyen ve para yardımı yapan dostu racalarla birlikte tartışıyordu. Bu ikilik de neyin nesiydi? İngiliz Tac'ından hiçbir zaman bir rütbe kabul etmemişlerdi ama işgalcilerle iyi ilişki içinde bulunmayı da ihmal etmiyor-

lardı. Onu uyutmak ve sırtından hançerlemek için mi? Emir bunu öne sürer, İngilizlerin zorla kovulamayacak kadar güçlü olduklarını söylerdi.

Selma, durbara gitmek üzere yola çıkmadan önce, son bir kez daha ısrar etmişti:

"Böylesine aşağılayıcı törenlere katılmak, gerçekten gerekiyor mu?"

Emir gülümsemekle yetinmişti.

"Aramızda bazılarının iğrençliğini ve efendilerimizin kasılmasını seyretmek çok yararlı olur, kin ateşini canlı tutar, inanın bana."

Emir'in, tören kılıcının zümrüt kakmalı kabzasının üzerinde parmak eklemlerinin bembeyaz kesildiğini görmüştü.

O akşam törenden sonra, vali büyük bir balo veriyordu; eyaletin bütün kalburüstü kişileri buna davetliydi. Yaklaşık iki bin kadar İngiliz ve Hintli davetli olacaktı.

Selma, öğleden sonrayı tuvalet masasının başında geçirdi, ilk davetine katılan genç bir kız gibi heyecanlıydı. Hindistan'a geldiği bir yılı aşkın süreden beri, ilk balosuydu bu. Onu görmezden gelen şu İngiliz kadınları kıskançlıktan çatlatmak için çok güzel olmak istiyordu.

Teninin beyazlığını ortaya çıkaran, üzeri elmaslarla işlenmiş, lacivert, mücevher kutusu gibi bir sari seçti. Boynuna, bileklerine, saçlarının arasına zümrütler taktı.

Emir, salonun eşiğinde durup baktı; onu hiç bu kadar güzel görmemişti. Bu zarafete, bu soyluluğa, bu kıyaslanamaz parlaklığa gururla baktı. Bu akşam bütün kent onu kıskanacaktı. Ne bir prensin ne de bu İngilizlerden birinin, övünebileceği böyle bir mücevheri yoktu.

Valinin sarayı, iki yanı palmiye ağaçlarıyla süslü, upuzun yolun ucunda, olanca görkemiyle yükseliyordu. İyice aydınlatılmış giriş kapısında, kırmızı, siyah sarıklarının üstüne İngiliz tacı işlenmiş olan muhafızlar, selama duruyorlardı. Merdivenin başında, Ekselanslarının iki sekreteri, bu nisan gecesinin

sıcaklığına rağmen, siyah frakları ve dik yakaları içinde davetlileri karşılıyordu. Konukların hepsinin geldiğine iyice emin olduktan sonra, Yüce Majestelerini kişisel olarak temsil eden Sir Harry ve Lady Violet ortaya çıkacaklardı. Onlarca uşak, davetlilerin çevresinde koşuşuyordu. Davetlileri Korent başlıklı pembe sütunların arasından şeref salonuna götürüyorlardı.

Burası, mermerlerle kaplı zarif kemerler üzerinde yüzen, altın ve firuze renkli bir periler diyarıydı. On metre kadar yukarıda, çok ince işlenmiş kubbelerle örtülü localar boyunca bir koridor uzanıyordu.

Sıkışık kalabalığa rağmen salon büyük görünüyordu. Siyah fraklara karışan beyaz şirvaniler ve Hindistan ordusunun parlak üniformaları, piyade subaylarının kırmızı, süvari subaylarının simli mavi ceketleri göze çarpıyordu.

Selma'nın beklediği gibi pek az sari vardı. Eşlerini yabancıların görmesine izin verecek Hintli pek azdı gerçekten; buna karşılık renk renk gece elbisesi giymiş olanlar çoğunluktaydı. Selma, "Garip," diye düşündü. "İngiliz kadınları bu ülkenin en çarpıcı renklerini, limon sarısını, çingene pembesini, cırlak moru benimsemiş. Soluk benizlerini bunlarla mı gizlemeye çalışıyorlar? Ben de durmuş, neler düşünüyorum! İngiliz olan her şey, 'bulunmaz Hint kumaşı' değil midir zaten? Bizim gibi zavallı fanilere basit görünen şey, onlara kibarlığın son aşaması olarak görünüyor. Zaten bu yüzden güçlüler. Ruhsal durumları değişmez, ne olursa olsun, en iyi olduklarına inanırlar."

"Prenses!"

Emir onu dirseğinden gizlice itti; düşüncelere dalmış olan Selma, valiyle karısının geldiklerini görmemişti. Şimdi şeref tribününde ayakta duruyorlardı. O sırada, orkestra ulusal marşı çalmaya başlamıştı. Gecenin en önemli olayı olan tanıtma töreni birazdan başlayacaktı.

Sunucu monoton bir sesle adları ve büyüleyici unvanları söylüyor, çiftler birbiri ardına, iki sıra meraklı arasından ilerliyorlardı. Bazılarına, orada bulunanların hemen fark edebileceği tatlı bir çift söz, bazılarına tatlı bir gülümseyiş; daha son-

ra bu konuda pek çok yorum yapılacaktı. Selma dudak bükerek: "Tıpkı Osmanlı sarayındaki gibi ama daha çok taşralı havasında," diye düşündü.

"Altesleri Badalpur Racası ve Ranisi."

Büyük salonu geçtikleri sırada, sessizlik oldu. Güzellikleri herkesi büyülüyordu. Böylesi azamet ve şaşaanın yarattığı şaşkınlık ve kıskançlıkla bütün bakışlar onlara çevrilmişti.

Tribünün önüne geldikleri ve valiye azametle gülümsedikleri zaman; orada bulunan kalabalık, haşmetli ev sahiplerinin kendileri, koruklarıyla uyruklarının da Sir Harry ve karısı olduğu duygusuna kapılmıştı. Emir mırıltıları yorumlayabiliyordu. Daha dik durabilse, başını daha kaldırabilse, bunu yapacaktı. O anda kendisini imparatordu ve yanındaki sultan, unvanlarına ve zenginliğine eklenen bir taçtı.

Önce şaşıran vali, kendini hemen toparlamıştı.

"Sevgili Emir, biliyor musunuz, şu anda Lady Violet'ye sizin ve eşinizin yalnız güzel olmakla kalmayıp... Güzelliğin simgesi olduğunuzu söylüyordum!"

Raca sapsarı kesildi. Karısının görünümünden söz edilmesi, Hintli bir erkek için büyük bir hakaretti. Sir Harry bunu bilmiyor olamazdı. İngilizlere özgü ikiyüzlülükle, küstahlıklarının öcünü alıyordu.

Emir, aceleyle çevresine bir göz attı; yaver dışında, kimse işitmemiş gibiydi. Rahat bir soluk aldı. Ama gerekli dersi çıkarmıştı; prensesi bir daha kesinlikle bu barbarların yanına getirmeyecekti!

Artık her erkeğin onu gözleriyle soyduğunu sanıyordu. Yumruklarını sıktı; herkesin onu görmesini istiyor, ama bakışlarına dayanamıyordu. Öfkeden kudurarak kıvrak yürüyüşüne, sarisinin sardığı harika vücuduna baktı. Selma, kendisini nerede sanıyordu? Daha alçakgönüllü durmasını ona söylemeliydi. Birden, onun çirkin olmasını dilediğini fark etti.

Tanıtma töreni sona ermişti. Orkestra Strauss'tan bir vals çalmaya başladı. Vali, Lady Violet'nin önünde eğildi, baloyu açtı, çiftler piste doğru atıldılar. Emir, arkadaşlarını bulmaya git-

miş, Selma'yı yaşlı dullarla yalnız bırakmıştı. Selma, Emir'in kendisini dansa davet edeceğini ummuştu ama o bunu aklından bile geçirmemiş olmalıydı. Oxford'daki güzel günlerden beri, böyle alışkanlıklar edinmemişti galiba. Ayrıca da burada hiçbir erkek, karısını seyretsinler diye böyle ortaya çıkaramazdı. Hintliler için dans, özellikle eşcinsellerin ve fahişelerin işiydi.

Selma, vals yapanların dönüşlerine ve müzikten kendinden geçmiş kadınların mutlu gülüşlerine imrenerek bakıyordu. Şişman, zayıf, çirkin olup da kendi ülkelerinde dansa davet edilme şansları hiç bulunmayan kadınlar, Hindistan'da el üstünde tutuluyor, tek bir dansı bile kaçırmıyorlardı.

Selma, bakışlarıyla onları izliyordu. Ne adaletsizlik! Şu yaşlı ve sakat kadınlarla oturmaya mahkûm edilmişti. İçlerinde en çekici olması neye yarıyordu sanki? Herkes eğleniyor, kimse ona dikkat etmiyor, yalnızca kavalyelerinin kollarında asılmış, yorgunluktan bir koltuğa yığılan acuzeler, ona acıyarak ve alaycı bakışlarla bakıyorlar, şaşırmış görünüyorlardı:

"Nasıl, dans etmiyorsunuz demek? Ama neden?"

Aldırmaz görünmeye çalışıyor ama kimseyi kandıramıyordu. Kendisini, bu kinli bakışlara, bu kıskançlığa karşı korumasız ve yalnız bıraktığı için Emir'e kızıyordu. Ortalıktan kaybolmuştu. Herhalde sigara salonunda tartışıyordu. Onu bir köşede, alaycı gülümsemeler arasında bırakarak, bütün geceyi orada geçirebilirdi.

Çekip gitse miydi? Acaba rezalet çıkar mıydı? Ya sonra ne olacaktı? Racanın ilgisizliği, rezalet değil de neydi peki? Gerçi bunun, kadınla kocanın topluluk içinde birlikte görünmesinin ayıp sayıldığı Hint geleneklerine uygun olduğunu biliyordu ama Emir, sürekli ikili tablo sergileyemezdi. Kendisini İngilizlere getirdiğine göre, kibar bir beyefendi gibi davranması gerekirdi! Buradaki bütün bu yabancılar için, karısına karşı bu davranışı ilgisizlik, hakaret sayılmaz mıydı?

"Bana onur bahşeder misiniz, hanımefendi?"

Selma sıçradı. Genç, çok sarışın bir erkek ona gülümsüyordu. Gösterdiği şaşkınlık üzerine, adam bozuldu.

"Cesaretimi hoş görün, tanıştırılmadık... Adım Roy Lindon, Hindistan'a yeni geldim ve hemen yarın Ekselansları'nın yanında göreve başlamam gerek. Burada kimseyi tanımıyorum, kabul edersiniz belki, diye düşünüyordum..."

Selma ona haddini bildirmek üzereydi, ama adam öyle sıkılgan görünüyordu ki... Beceriksiz oluşu onu gülümsetti.

"Dans etmiyorum, Sir."

"Sahi mi?

Azarlanmış bir çocuk gibi kıpkırmızı kesildi. Kendisini uzun süreden beri izlediğini ve dans etmek için can attığını gördüğünü söylemedi. Ne kadar aptaldı... Şu büyüleyici kadını... Geveleyerek özür diledi, tam ayrılmak üzereyken, Selma bir hareketle onu durdurdu.

"Biraz oturmaz mıydınız?"

Çevresindeki kadınlar kulaklarına inanamıyorlardı. Şu küçük rani ne utanmazdı böyle! Birbirlerine sevinçle baktılar, rezaletin kokusunu almışlardı.

Selma genç adama bakarken: *"Kabul edersem, Emir ne tepki gösterir acaba?"* diye düşündü. *"Facia yaratacağı çok açık!"* Lübnan'da, *Jeanne d'Arc*'taki baloyu, bir Fransız subayıyla dans ettiğinde Vahid'in ne kadar kızdığını hatırladı. Ne de olsa facia fikri, hoşuna gitmeyecek bir şey değildi; alışmaya başladı şu tekdüze hayatını biraz altüst ederdi...

Vals yapma isteğinden çok, kendini salıverme korkusu ve yaşama içgüdüsüyle birden doğruldu ve, "Haydi, dans edelim!" deyiverdi.

Ray Lindon çok iyi vals yapıyordu. Yoksa olağanüstü olan, şu kaybolan zamanlar mıydı? Ne önemi var! Selma, kendini valsin girdabına bırakmıştı; daha hızlı, daha hızlı... Müzikten, turkuvaz tavanın göz kamaştırıcılığından başı dönüyordu.

Orkestra neden susmuştu? Ani duruştan sendeler gibi oldu; kavalyesinin koluna tutunmak istedi ama o kaçmak ister gibiydi. Şaşırdı, gözlerini açtı: Emir, yüzü solmuş, karşısında duruyordu.

Elinin tersiyle, yüzüne bile bakmadan Selma'yı yana itti. Böyle işler erkek erkeğe çözümlenirdi.

"Bu hakaretin hesabını hemen yarın ödeyeceksiniz, bayım. Silah seçimini size bırakıyorum."

İngiliz, karşısındaki adama şaşkınlık içinde bakıyordu. Delirmiş miydi ne? Ya da yoksa?

Çevrelerinde küçük bir meraklı grubu toplanmıştı ama kimse araya girmeyi göze alamıyordu. Durumun ne kadar ciddi olduğunu anlıyorlar ve racadan yana çıkıyorlardı. Kurallara uyulması gerekirdi: söz konusu onun namusu, herkesin onuruydu.

"Azizim raca..."

Valinin sesine, bütün başlar çevrildi. Haberi alan Sir Harry, oraya gitmesinin yararlı olacağını düşünmüştü. Bu gülünç olayın -yine her zamanki kadın olayı- bir ölüm kalım olayına dönüşmesine razı olmamalıydı. Genç Lindon'un babasına, oğlunun evli bir kadını dansa kaldırma cesaretini göze aldığı için bir düelloda öldüğünü söylemek zorunda kalmak istemiyordu. Racanın, bu işten galip ayrılacağı konusunda en küçük kuşkusu yoktu; onun iyi bir nişancı ve dövüşçü olduğunu biliyordu. Ayrıca bu olay, güncel politikaya bomba gibi düşerdi. Bağımsızlık hareketi racayı, karısının namusunu korumak isterken sömürge yönetimi tarafından şehit edilen bir kahraman olarak ilan ederdi. Karı koca, bütün masum Hintli kadınların ve bütün kocaların onur simgesi haline gelirdi. Bu, ihtilali başlatmaya yetmez miydi?

Vali, racayı bir saat kadar yatıştırmaya çalıştı. Diplomasinin bütün hünerlerini ortaya döktü; genç adamın iyi niyetini, raniyi suçlamadan kanıtlamak, pek rastlanmayan bir yetenekti. Roy Lindon'un masum olduğu apaçık görülüyordu. Kendisinin de masumca açıkladığı gibi, tek başına, sıkılıyor gibi görünen bir kadın görmüştü. Ama onun hiçbir zaman... Özürler diliyordu, bu da Emir'i yatıştırmak bir yana, onu iyice sinirlendiriyordu; çünkü bir suçlu gerekti: Şu delikanlı gerçeği söylüyorsa, tek sorumlunun rani olduğunu, bu gece iki bin kişilik topluluk karşısında kendini bilerek rezil ettiğini kabul etmek zo-

runda kalacaktı! Başka seçeneği yoktu, bu. İngiliz'i öldürmesi gerekirdi.

Sir Harry sinirlenmeye başladı. Raca, ne pahasına olursa olsun, "hakareti kanla temizlemek" istiyorsa, karısını öldürmesi daha mantıklı, daha etkili olurdu! Bereket, uygar insanların arasındaydı, yoksa böyle bir olay yüzünden facia çıkabilirdi. Bu, raninin de suçu değildi elbet; aldığı Batı eğitimiyle, Hindistan'da yaşaması zordu. Ama yine de ona bazı şeyler açıklanabilirdi...

Can damarına basılan Emir doğruldu.

"Yeter, Ekselansları, bu benim işim. Artık sorun olmayacak, onu kökünden çözeceğim."

Sir Harry irkildi. "Acaba onu öldürebilir mi? Pöh, ne de olsa beni ilgilendirmez! Dışarı sakin olduğu sürece, gerisi önemli değil!"

"Bugünden sonra, odanızdan çıkmayacaksınız. Yemeğinizi getirirler. Sarayın parkında dolaşmanız ya da dostlarınızı ağırlamanız da yasak. Onlara haber gönderip ikna edebilirsiniz. Bundan böyle en sıkı purdaya uyacaksınız."

Kardeşinin yanında canlı namus simgesi gibi duran Rani Azize çok sevinçliydi. Bütün bunları önceden görmüş, sonun kötü biteceğini söylemişti. Emir, bıkkın bir sesle konuşmasını sürdürdü:

"Size karşı fazlasıyla iyi davrandım. Size güveniyordum ama bana ihanet ettiniz, beni küçük düşürdünüz. Gereği gibi davranamadığınız için beni zor kullanmak zorunda bırakıyorsunuz. Karımın, onurumu ayaklar altına alacağını beklemiyordum."

Odadan ayrılıp kapıyı kapadılar. Selma, anahtarı çevirdiklerini işitti.

Hapis mi edilmişti? Buna nasıl cesaret ederlerdi? Mahkemeye, genel valinin bizzat kendisine başvuracaktı! Bu da yeterli olmazsa, Beyrut'a, annesi kamuoyunu ayağa kaldırmasını bilirdi!

Ona, "Çabuk kaçın, çok geç olmadan!" diye bağıran, yarı deli o yaşlı kadının korkunç görüntüsü gözlerinin önüne geliyordu. Paniğe kapıldı, kapıya koştu, zorladı. Ama boşunaydı.

Selma ilk kez korkuyordu. Ona kim yardım edebilirdi? Hapsedildiğinden kimse kuşkulanmazdı. Raniyle raca, toplantılarda bulunmayışına binlerce neden bulabilirdi; kimse yadırgamazdı, Hindistan'da kadınlar sokağa öyle az çıkarlardı ki... Önceleri birkaç soru sorsalar bile, bir sarayın içinde olan biteni araştırmak kimin aklına gelirdi? Nampur Ranisi'nin annesini unuttukları gibi onu da çabucak unuturlardı. Bu düşünceyle ürperdi. Hiçbir zaman! Ölür ama kendisini canlı canlı gömmelerine izin vermezdi.

15

"Yapamam Huzur, raca sahip beni öldürür."

Hizmetçi, ellerini arkasına kavuşturmuş, başını sallayarak geri gidiyordu. Hayır, altın gerdanlığı alamaz, mektubu götüremezdi. Efendisi çok güçlüydü, öğrenir ve ondan öç alırdı; o her şeyi bilirdi.

"Hayır Huzur, imkânsız..."

Selma yorgunluktan elindeki gerdanlığı düşürdü. Hapsedileli üç gün olmuştu, artık umudunu kaybetmeye başlıyordu. Yeni gelen bu genç hizmetçinin bakışlarında bir parça acıma görmüştü. Ama korku daha ağır basıyordu. Emir onları nasıl tehdit etmişti ki altın tuzağı bile güçsüz kalıyordu?

Emir mi yoksa Rani Azize mi? Hiç kuşkusuz, kardeşinin öfke-

sinden yararlanan rani, işleri ele almıştı; sonunda öcünü aldığı ve ev sahibeliğini ele geçirdiği için seviniyor olmalıydı. Emir, Selma'nın her zamanki hizmetçilerini geri çekmeyi kesinlikle akıl edemezdi. Ayrıca da kapının önüne, belinde kılıcıyla, küçük kızı korkutmakla görevli masallardaki devlere benzer siyahi bir haremağası dikecek kadar gülünç davranamazdı.

O uğursuz geceden beri kocasını bir daha görmemişti. Kişisel eşyalarını toplatıp, bekârlık dairesine taşınmıştı. Onunla konuşabilseydi, onu yumuşatabilirdi; çünkü her şeye rağmen kendisini sevdiğini biliyordu. Ama ilişki kurmaları raniye bağlıydı; racanın ablası, zenanadan çıkan bütün haberleri denetliyordu. Tehlike de buradaydı işte: Selma ölse bile Emir'in haberi olmazdı.

İlk gün öfke ve şaşkınlıktan bağırıp çağırmıştı. Onu zararlı bir hayvan gibi kapatmalarını aklı almıyordu. Bağırması, sesinin kısılmasından başka işe yaramamış, yaptırmak için çok uğraştığı oda kapısı, şimdi haykırışlarını boğuyordu. Pencereden kaçsa? Çok yüksekti, ayrıca balkona dikilmiş haremağası gece gündüz nöbet tutuyordu.

Selma, umutsuzluğa düşmeyi kendine yasaklamıştı. Direnmesi için gücünü boşa harcamamalıydı. Ama zaman geçtikçe, geçici sandığı durum, her gün daha da ağırlaşıyordu.

Emir, "Artık odanızdan dışarı çıkmayacaksınız," demişti. Bu "artık"ın anlamı neydi? Kaç gün, kaç hafta zorla tutacaklardı onu? Bunun sonsuza kadar süreceğini aklına bile getirmiyordu. Özellikle ilk akşam, kapı üzerine kapandığı andaki gibi paniğe kapılmamalıydı. Yapmak zorundaydı... Yapmak zorundaydı... Ne yapmak zorunda olduğunu bilmiyordu artık.

Günler geçiyordu; Selma yemekleri geri gönderiyordu. Bunu, şantaj yapmak için değil yalnızca aç olmadığından yapıyordu; yemeği görmek bile midesini bulandırıyordu.

Eşinden haber soran racaya, Rani Azize, bu zorunlu kapanmanın çok yararlı olduğunu, karısının düşündüğünü, her şeyi anlamaya başladığını söylüyordu. Şimdi çıkamaz mıydı? Delilik olurdu bu! Henüz alıştırılan vahşi atların dizginleri gevşetildi-

ğinde, gemi azıya almaları gibi, daha da isyankâr olur, kesinlikle kontrol altına alınamazdı. Selma, suçunun büyüklüğünü iyice anlamalı, pişman olmalıydı; yoksa ceza hiçbir işe yaramazdı.

Emir onu savunuyordu:

"Onunla konuşsa mıydım acaba? Onu bir defalık bağışladığımı ama bir daha yanlış yaparsa, boşayacağımı söylese miydim?"

Bu sözleri duymuş olsa, Selma'nın güleceğini aklına bile getirmiyordu. Osmanlı ailesinde, prenseslerin, sultanın izniyle kocalarını boşadıklarını bilmiyordu. Bir damadın, hükümdar soyundan gelen eşinden boşanmasını kesinlikle izin verilmezdi. Bu, hükümdarın kendisine hakaret sayılırdı.

Selma, evliliğin bozulmasının ölüm demek olduğu Hintli kadınlardan değildi; çünkü Hintli bir kadını ailesi kesinlikle kabul etmezdi. Kocasının boşadığı bir kız, bütün ailenin yüzkarası, ortak yaşam kurallarını çiğnediğinin kanıtı olurdu; barınacak yeri bile bulunmazdı. Bu yüzden parya olmak yerine, genç kadın yalnız kocasının değil kocasının ailesinin de kölesi olurdu.

Rani Azize daha akıllıydı; yabancı kadındaki sınırsız gururu anlamıştı. Taht için veliaht getirmekten bile aciz olan bu utanmazın gitmesini çok istiyordu. Ama racanın, tehdit etmesine rağmen onu asla kovamayacağını da biliyordu. Tek çözüm yolu, Selma'nın bir daha iyileşmemek üzere hastalanmasıydı. Bunu düzenlemek de pek zor sayılmazdı...

Kardeşinin üzgün yüzünü sevecen bakışlarla okşadı.

"Meraklanmayın, onun için en iyisini yapıyorum. İşe karışırsanız, her şeye yeniden başlamak zorunda kalırız. Sabırlı olun; iki hafta sonra, daha sevecen, hayal edemeyeceğiniz kadar yumuşak başlı bir eşe kavuşacaksınız."

Selma günden güne güçten düşüyordu. İştahını zorlamıştı ama midesinde hiçbir şey durmuyordu. Çay bile midesini bulandırıyordu. Ensesi ağrıyor, ayağa kalkınca başı dönüyor, sallanıyordu. Bu yüzden çoğu zaman yatıyordu. Okumayı çok sevdiği halde, canı okumak istemiyordu. Canı hiçbir şey iste-

miyor, bekliyordu. Önceleri bu uyuşuklukla mücadele etmek istemiş, kapalı olduğu için rahatsızlandığına inanmıştı. Şimdiyse, kendini kapıp koyuvermişti, onu tüketen kusmaları kesildiği için memnundu.

Bir gün Selma'nın yine usandıran bir kusma krizine kapıldığı bir sırada, küçük hizmetçi kız Rasulan, belki de yemeğin ona dokunduğunu söyleyince, aklına bu gelmişti... Kız daha fazla konuşmamıştı ama Selma böyle düşündüğü için onun çılgın olduğunu düşünmüştü... Ama tepsileri iki gün geri gönderince, kusmaları durmuştu.

Artık yalnızca musluk suyu içiyor ve Rasulan'ın ona gizlice getirdiği birkaç bademi yiyordu. Kendini daha iyi hissediyordu ama tuvalete bile kalkacak gücü kalmamıştı. Odadan çıkmayalı üç hafta oluyordu. Ama artık aldırmıyordu, havada uçuyor gibiydi; hiçbir şey için endişelenmiyor, hiçbir şeye kızmıyordu. Annesini, İstanbul'u, çocukluğunu hayal ediyordu. Gözlerinin önünden mutluluğun pastel renklerine boyanmış bir film şeridi geçiyordu. Sakindi, durulmuştu sonunda.

"Bu bir cinayet! Bunu kim emretti?"

Selma, yarı baygın bir halde çevresinde hareketler, kulağına gelen inişli çıkışlı sesler fark ediyordu. Neden uyumasına izin vermiyorlardı? İnledi, hafifçe kımıldandı ve kendisini pamuk gibi yumuşacık saran sessizliğe kendini bırakıverdi.

Rani Azize'nin karşısında, sıkılgan Zehra suçlarcasına dikildi.

"Yolculuğumuzu kısa kesmeseydik, onu ölü bulacaktık!"

Aceleyle çağrılan genç bir doktor, durumun gerçekten ciddi olduğunu söylemişti. Yemek yemeden birkaç gün daha geçseydi, kalbi dayanamazdı.

Sapsarı kesilen raca, Zehra'nın sorularını küçümseyen bir sessizlikle karşılayan ablası Azize'ye bakıyordu. Kendisi mi yoksa o mu daha suçluydu? Ablasının Selma'dan nefret ettiğini bildiği halde, bütün sorumluluğu ona bırakmış, doğruluğunu inceleme gereği duymadan, ikna edici sözlerine inanmıştı. Karısının gözyaşlarına dayanamayacağından mı korkmuştu?

Yoksa küçük düşürülen kocanın gururu yüzünden mi? Öç alma ihtiyacıyla mı?

Zayıf vücuda, kuş kadar kalmış yüze huzursuzca bakıyor, karısı ölmüş olsaydı duyacağı acıyı anlamaya çalışıyordu. Kendini zorlamasına rağmen, yalnızca kayıtsızlık duyuyordu. Çok şaşırmıştı: "Aşk" denen hastalığa yakalanmamıştı, ama en azından karısına karşı sevgi duymuştu.

Genellikle düşüncelerine hâkim olmasına rağmen bu kez onları kontrol edemiyordu: Görkemli bir cenaze alayı ve birkaç ay boyunca teselli edilemeyen bir dul olduğunu görüyordu. Sonra ailesi, dostları onu kandırıyor -soyunu sürdürmesi gerekirdi- bu kez ona tanrısı gibi tapan, çok genç bir Hintli kızla yeniden evleniyordu. Mutluydu ve birçok oğlu oluyordu...

"Emir Ağabey!"

Zehra sitemli bakışlarla, mutlu gülümseyen kardeşine baktı.

"Doktor, Apa'nm gece gündüz yanından ayrılmayacak ve ona yeniden yemesini öğretecek bir hemşireye ihtiyacı olduğunu söylüyor. İyi bakılırsa, iki hafta içinde ayağa kalkarmış... Ama kesinlikle yer değiştirmeliymiş, hareketlilik onu üzüntüsünden kurtarırmış. Kendini ölüme terk ettiğini, yaşama zevkine yeniden kavuşabilmesi için ona yardım etmek gerektiğini düşünüyor."

"Düşünüyor mu?"

Raca öfkeden boğulacak gibi oldu. Bunu düşünmeye cesaret eden o toy da kimdi?

"Karım, burada çok mutlu! Tamam ama kır havası belki ona iyi gelir. Fırsat bulur bulmaz, Badalpur'a gideriz."

Evet, çözüm Badalpur'du. Lucknow'a geri döndüklerinde, valinin balosundaki rezalet de belki unutulurdu.

Her an ölüme bir adım daha
Sürsün diye boş yaşamak anı
Kımıldama, hiçbir şey yapma
Karıştırarak silmemek için
Daha zaman var

Hele de öldürmemeye yaşamı
Canlıyken.

Selma kalemi bıraktı. Pencereden güneşin doğuşuna baktı Ufukta, çok uzaklarda bir sis tabakası titreşiyordu. Bunlar gerçeği arayanların çekildiği kutsal dağ Himalayalar'ın ilk kol larındaydı. Hayatlarını terazinin gözüne koymakta, hiçbir şey kazanmama pahasına her şeyi, hatta umutlarını bile kaybet mekte tereddüt etmeyenlerin kutsal dağı! Bu kadar cesaret yok. Ya da emin olsaydı, cesaret gösterebilirdi belki...

Yine şu güven duyma ihtiyacı, şu üç yüzyıllık imparatorlul kanıyla övünen kendisinde, muhasebeci aklı! Ama yine de korkmamıştı, öleceğini sandığı zaman bile büyük bir huzur içinde hissetmişti kendini. Bunun cesaret olduğuna inanmak isterdi ama için için, yorucu bir yoldan sonra, artık tartışma sız bir duruma gelmenin gevşek huzuru olduğunu düşünüyor du. Ölü... Bu kelime, kendisini hiçbir zaman tanımlayamamış bütün hayatı boyunca kendine bir amaç, bir doğruluk aramış birisi için kulağa dürüst, kesin, çatlar geliyordu. Ah, ne istedik lerini her zaman bilen ve onu elde etmek için dövüşen o ro manlardaki kadın kahramanlar gibi olmak için neler vermezdi ki! Bazen her şey ona saçma geliyor, tutkularının gücü, istek lerinin şiddeti onu şaşırtıyor, hayran bırakıyordu.

Bu kayıtsızlık, bilgelik, mistiklerin öğrettikleri, görünenler dünyasından kopma mıydı? Bunu düşünmek isterdi ama saygı duyamayacak kadar aklı başındaydı. İnanma ve tutku duyma güdüsünü, yıllar önce ülkesiyle babasını aynı anda kaybettiği o ilkbahar gününde bırakmıştı. Yalnızca başkalarının istekleri, kendisine duyulan ihtiyaç kalmıştı onda. Bu yüzden yaşama nedeni olarak Badalpur kalmıştı elinde. Ranilerinin çevresinde dört dönen bütün bu yoksullar, kendisinin, onların ona duy duklarından daha fazla ihtiyacı olduğunu biliyorlar mıydı? Çünkü onlara biraz para veriyordu; onlarsa güvenli bakışları, umutlarıyla ona hayat veriyorlardı.

Dün gece geldiğinde, kendisini karşılamak için gelen köylü kadınların toplandığını görünce, yüreği ısınmıştı. Biraz kıyıda, parmaklığın arkasında, küçük dul Sita ona gülümsüyordu. Öteki kadınlar onu kovmak istemişti; dul bir kadın uğursuzluk getirirdi, ranilerine yaklaşmaması gerekirdi bu yüzden. Ama Sita bir seferlik direnmiş, bağırarak parmaklıklara asılmıştı. Gözü değer diye, onu bırakmışlardı. Selma bir an onu tanıyamamıştı; ince yüzü kırışmış, geçen yılın o körpecik on dört yaşındaki çocuğu, neredeyse yaşlı bir kadın olmuştu. Bu hale gelmesi için ne kadar acı çekmişti kim bilir? Selma, onu kendisiyle birlikte Lucknow'a götürmeyi düşündü ama Lucknow'da da başka yerde olduğu gibi, Sita hep, herkesin itip kaktığı bir dul kadın olacaktı...

Selma, dostunun karşılamaya gelmeyişinden biraz alınarak sordu:

"Parvati nerede?"

"Rani Sahibe, size haber getirdim. Parvati, onu bağışlamanız için yalvarıyor ama kocasının başından bir an bile ayrılamıyormuş. Kocası çok hasta. Geçen dolunaydan beri kan kusuyor, hekimin şurupları da ona iyi gelmedi."

Selma, Parvati'nin yaşlı kocasının ölümüyle kadının rahatlayacağına sevinerek:

"Çok yazık," dedi.

Onu koca evinin ve çevrenin kötülüklerinden kurtarmak için Badalpur'da bırakmamaya karar vermişti. Böylece Sita'yı bu karabasandan kurtarmış olacaktı. Bunun bir çaresini bulurdu. İnsan ömrü on dört yaşında bitmezdi.

Selma, gecenin kalan bölümünü, büyük denkler halinde Lucknow'dan getirttiği armağanları dağıtarak geçirmişti. Bu, önce bir karışıklığa neden olmuş, sonra işi yumruklaşmaya vardırmışlardı. Muhafızlar, kadınlarla çocuklara bağırarak, sopalarla itip kakarak düzene soktuktan sonra, herkese yetecek kadar armağan olduğunu anlatmışlardı. Sonunda herkes, armağanını göğsüne bastırmış, Selma'yı yorgun ama mutlu bırakarak evine dönmüştü.

Odasının bambudan yapılmış perdesine atılan bir taşın çıkardığı sesi işittiğinde, hava iyice kararmıştı. Önce ilgilenmedi ama sonra gürültü yeniden gelince, balkona çıktı.

"Rani Sahibe!"

Şaşırarak eğilmiş, bahçenin karanlığında sesin sahibini görememişti.

"Rani Sahibe, benim, Parvati."

Selma, sütunun karanlığında, tam penceresinin altında, koruduğu ince gölgeyi fark etti.

"Sen misin, Parvati? Bu saatte ne işin var? Tedbirsizlik etmişsin, muhafızlar sana ateş edebilirdi. Yukarı çık, seni bırakmaları için haber vereyim."

"Yo, hayır Rani Sahibe, geldiğimi kimse bilmemeli! Ama sizinle görüşmek istiyordum, korkarım ki..."

"Korkma, Parvati, sana söz veriyorum: Kocana bir şey olursa, seninle ilgilenirim."

"Ama Rani Sahibe, istiyorlar ki..."

Selma, "ne istediklerini" öğrenemeyecekti; çünkü bir nöbetçi gelince, Parvati kaçıp gitmişti.

Ertesi sabah, konuştuklarını aklına getirince, Selma, büyük bir huzursuzluk duymasına engel olamadı. Parvati çok korkmuş gibiydi ve raninin yatıştırıcı sözleri bile onu sakinleştirmemişti. Oysa hatırladığı kadarıyla Parvati sakin, aklı başında bir genç kadındı. Sita'ya bir şey bilip bilmediğini sonrası gerekirdi.

Öğleden sonra hava sıcak oldu. Selma, günü, Emir'in büyük annesinin yanında geçirdi. Son görüşünden bu yana, Rani Saide çok çökmüştü, artık eyalet işleriyle ilgilenemiyordu.

"Artık işleri ele alma sırası Emir'le sizde, çocuğum," diye gülümsedi.

Mavi gözleri yumuşak bir ışıkla parlıyordu. Sonunun yakın olduğunu bilen ve bunu huzur içinde bekleyen o yaşlı insanların saf ve parlak güzelliği içindeydi. Yatağının ayakucuna oturan Selma, ona sevgiyle bakıyordu. Rani çevresine huzur saçı-

yor ve her türlü sorun, birden gerçekdışı ve anlamsız görünen dünyanın pislikleri, bu ışık içinde kayboluyordu.

Güneş batıncaya, yaşlı kadın uykuya dalıncaya kadar, hafif leylak kokusunu içine çekerek böyle oturabilirdi. Ona, bütün söylevlerden daha fazla şey söyleyen bu sessizlik içinde gömülerek bir süre daha kalabilirdi.

Güneşin son ışıkları altında, kırlar pembeleşmişti. Küçük camiin önünde, müezzin ezan okuyor ve çevredeki yollardan, sona eren gün için Tanrı'ya şükretmeye koşan gölgeler görülüyordu.

Karşıda, sarayın en üst balkonunda, Selma, tatlı bir serinlik ve huzur içinde, Emir'in yanma oturmuştu. Valinin davetinden beri ilk kez birlikteydiler. Hiçbiri, geçmiş haftalarda olanlardan söz etmiyordu; etmeyeceklerdi de. Açıklamak, özür dilemek, bağışlamak onlara yakışmazdı, dayanılmaz gevezelik olurdu. Bu güzel yaz akşamı birlikte oturmuş, yeniden kavuştukları huzurun tadını sessizce çıkarıyorlardı.

Uzakta, köyün biraz ilerisinde, bir ateşin kızıllığı ve rüzgârın genzi yakan kokusunu getiren yoğun bir duman fark ediliyordu.

Selma dirseğinin üzerinde doğruldu.

"Emir, yabancı otları mı yakıyorlar yoksa yangın mı çıkmış?"

"Hiçbiri değil, canım. Orası ölülerin yakıldığı yer. Biri ölmüş. İlahileri işitmiyor musunuz?"

Gerçekten kopuk kopuk sesler geliyordu. Parvati'nin yaşlı kocası olabilir miydi bu? Genç kadın sonunda özgür olabilecek miydi?

Birden bahçeden, sesler, yaprakların arasından koşuşturmalar, bir kadının çığlıkları duyuldu. Emir birden sıçradı, muhafızlara seslendi.

Birkaç saniye sonra, iriyarı dört adam, yakaladıkları avı getiriyordu; beyaz, küçük bir şekil, onlar küfrederek ellerinden kurtulmaya çalışıyordu.

Selma, yırtılmış sariyi ve yüzündeki gözyaşlarını görünce sordu:

"Sita! Neler oluyor?"

"Parvati, Rani Sahibe, Parvati..." diye hıçkırıyordu Sita; gözleri yuvalarından fırlamıştı.

"Ne Parvati'si? Ne oldu?"

Selma onu kollarının arasına aldı, sorular sordu ama küçük kız öylesine titriyordu ki konuşamıyordu. Onu oturttular, bir hizmetçi şakaklarına buzlu su döktü, Selma da ellerini hafifçe tutmuştu.

"Sakin ol, Sita, söyle bana, Parvati nerede?"

Küçük kızın iniltilerinden, ne olduğunu anlamıştı Selma.

"Orada, odun yığınının üstünde... Kocasıyla... yanıyor..."

Emir sıçradı.

"Sutte! Vahşiler, demek hâlâ buna cesaret ediyorlar! Muhafızlar, hemen gidip onu kurtarmaya çalışın!"

Muhafızlar yetişememişti. Ölü yakma alanında, dua eden insanların ortasında, kömürleşmiş iki siyah cisimden başka bir şey bulamamışlardı.

Selma, ertesi gün tan vakti kalktı, ağlamaktan yüzü şişmişti.

"Onu zorlamışlardır, bundan eminim. O intihar etmedi, hayatı çok severdi! O yaşlı, huysuz adamın ölümü onun için kurtuluş olacaktı."

"Belki ama nasıl kanıtlarız bunu?"

Emir, Müslüman bir hükümdar olarak, Hindu vatandaşlarının geleneklerine karışmaktan hoşlanmıyordu.

"Parvati gelip benden yardım istemişti ama ben anlamadım... Hiç aklıma gelmezdi ki..."

Selma bütün gece uyuyamamıştı; Parvati'nin, onu acımadan ateşe itmeye çalışan cellatların elinden kaçmaya çalıştığı sıradaki hali, gözlerinin önünden gitmiyordu.

"Emir, ibret olsun diye öcünü almak ve böyle bir vahşetin bir daha olmasını engellemek gerek. İki aileyi çağırtıp sorguya çekin, sonunda biri konuşacaktır. Yalvarırım!"

"Korkarım hayale kapılıyorsunuz. Ama sizin için deneyeceğim."

Hepsi, efendinin karşısındaydı. Sırayla önünden geçerlerken, önünde hafifçe yere yüz sürüyorlardı. Şimdi ayakta, bakışları yerde -hükümdarın yüzüne bakmak saygısızlık sayılırdı- bekliyorlardı.

Racanın yanında rani duruyordu. Onun, kurallara aykırı olarak burada bulunması, olağanüstü. Endişe verici bir durum olduğunu gösteriyordu.

Selma, aile üyelerinin yüzlerini dikkatle inceledi. Parvati onlardan öyle çok söz etmişti ki onları tanıması için adlarını bilmesine gerek yoktu. İşte kaynanası; cılız, yüz yaşını aşkın, kırışık, dişsiz ağzı tembuldan kızarmış yaşlı bir kadın. Ellerini nereye koyacaklarını bilmeyen, iki hantal kayınbiraderi. Karılarını getirmemişler; ne diyebilirler? Kocaları daha iyisini bilir... Son olarak ölenin tek oğlu, yüzü neşeli, aklı kıt... Parvati ondan yakınırdı çünkü babasının yokluğunda ona defalarca tecavüze yeltenmiş.

Genç kadının ailesi karşıda, küçük bir grup, annesi, babası, erkek ve kız kardeşleri. Neden korkmuş görünüyorlar? Adalet onlar için yerini bulacak!

Raca, hepsinin gelmesini istemişti. Onun koruması altındalar, korkmadan konuşabilirlerdi.

Emir, bir saati aşkın süreden beri onları sorguya çekiyordu. Yaşlı kadın ağlayarak, gelininin intihar etmemesi için elinden geleni yaptığına yemin ediyordu; ama gelini taptığı kocasının ölümü üzerine öyle üzülmüştü ki bir dalgınlık anından yararlanarak kendisini ateşe atmıştı. Erkekler ölümü göze alarak onu oradan çıkarmak istemişlerdi. Ama boşuna. Parvati, bir meşale gibi tutuşuvermişti. Bu korkunç sahneyi hatırlayınca, yaşlı kadın inlemeye, saçını başını yolmaya, ne kadar tanrısı varsa adlarını anmaya başlamış, raca sert bir sesle sakin olmasını söyleyince kadar devam etmişti.

Selma, oynanan komediye hayran kalmıştı; gerçi canilerin suçu kabul etmelerini ummuyordu. Gerçeği anlatacak olan kızın ailesiydi. Ama hayret içinde, ailenin inatla sustuğunu gördü. Sorulardan bunalınca, kız kardeşlerinden biri sonunda Parvati'nin böyle bir düşüncesi olmadığını söyledi. Diğerleri de ağlayarak onu onayladı.

Selma kesinlikle emindi, yalan söylüyorlardı. Dahası, hem yalan söylüyorlar, hem de bunu kendisinin anladığını biliyorlardı. Ölünün kardeşlerinin birbirlerini suç ortağıymış gibi bakıştıklarını görmüştü. Hem kendisiyle, hem de efendileriyle alay ediyorlardı.

Sapsarı kesilmişti, Emir'e doğru eğildi.

"Onları nasıl konuşturmalı?"

"Ancak kırbaç altında konuşurlar! Ama bundan tiksiniyorum ben. Diğer racalar, iktidarla insanlığın bağdaşmadığını söylerler. Bu ilkel düşünceleri uzun zaman önce terk ettim; ama haklı olup olmadıklarını düşünmeye başlıyorum... Çünkü bugün, bunları konuşturabilmek için kuvvet kullanmayı reddettiğim için bu köylülere rezil oldum."

Takipsizlik kararıyla olay kapandı. Selamlarla ve bağlılık gösterilerinin ardından, köylüler evlerine döndü.

Çok yorulan Emir, elindeki değnekle oynayarak odada dolaşıp duruyordu.

"Bunun böyle olacağını biliyordum, ama bana inanmayacaktınız: Bu yüzden isteğinizi yerine getirdim. Hata etmişim."

"Kendi ailesi neden yalan söyledi?"

"Konuşmak ne işe yarardı ki? Kızları ölmüş, sözcükler onu geri getirebilir mi? Bundan sonra saygıyla anılacak. Kahramanlığı, yedi kuşak öncesinin ve yedi kuşak sonrasının günahlarını arındırıyor. Kendini gönüllü olarak kurban ettiğini inkâr etmek, bu onurdan yoksun kalmayı göze almak ve onun kötü bir eş olduğunu itiraf etmek demek olacaktı. Bu da ailenin ününü lekeler ve küçük kız kardeşlerinin evlenmelerini suya düşürürdü. Yapılacak en iyi hareket susmaktı. Ayrıca konuş-

muş olsalardı, ben sırtımı döner dönmez, ötekiler öç alırdı. Köylerimizde, hakları olsa bile toplumun kuralları, cezasız kalarak çiğnenmez."

"Şu halde... Diğer kadınların da Parvati'nin kaderini paylaşmasına engel olamayacaksınız, öyle mi?"

Emir, öfkeyle döndü.

"Bunlar Hindu gelenekleri. Ben kimim ki bunları değiştireyim? Bin yıllık geleneklerini bırakmaları ve daha 'çağdaş' bir ahlak anlayışı vermek için köylülerime işkence mi edeyim? Hem ne adına?"

"Ama Emir, bu da gerçek ki..."

"Bu ülkede, hiçbir şey gerçek değildir. Bütün bunları düşünmedim mi sanıyorsunuz? Başlangıçta ben de sizin gibi, dürüst davranmak gerektiğini ve her sorunun adil bir çözümü olduğunu düşünüyordum. Oysa bu yanlıştı; sorun iyiyle kötü arasında bir seçim yapmak olsaydı, çok kolay olurdu!"

Başını ellerinin arasına aldı.

"İyinin ve kötünün nerede olduğunu kim bilebilir? Yalnızca budalalar ve... Tanrı... Ama biz prensler ve krallar, ulusları yönetmekle görevli olan bizler, bunu bilebilir miyiz?.. Bizler düzmece insanlarız; aslında hiçbir şey bilmiyoruz."

Butte'yi ve yargılama komedisini izleyen günlerde, Emir öfkeli ve içine kapanıktı.

Müslümanları Hindu dinine döndürmek isteyen Mahasabah örgütünden bir grup kışkırtıcıyı, büyük bir şiddetle köyden kovdurdu.

Köyün yaşlıları endişeyle gelerek racayı uyarmışlar, o da büyük bir öfkeye kapılmıştı.

"Politik militanlar mı? Aslında bunlar, toplumlar arasına kin tohumları ekmek isteyen caniler. Ülkemde, dinler arasında savaşa izin vermeyeceğim!"

Sonra muhafızlarına bu adamları tutuklamaları ve onları sıradan caniler gibi elleri zincirli olarak Eyalet sınırına götürmelerini emretmişti.

Selma onu hiç bu kadar öfkeli görmemişti.

"Laik olduğunu ileri süren Kongre Partisi bunlara izin veriyor! Ateşle oynuyorlar. Gandi bile, İngiliz işgaline karşı en etkili silah olarak Hindu dininin değerlerine dönülmesini söylerken, farkında olmadan onlara cesaret veriyor. Hindistan'da, Hindular tarafından erdemin egemenliği olarak görülen Rama* egemenliğini eski durumuna getirme isteği ve coşkusuyla; kendilerini gün geçtikçe daha fazla tehdit altında hisseden seksen beş milyon Müslüman'ın endişelerini görmezden geliyor."

İçini çekti.

"Tam bir kargaşa! Yirmili yılların başında, Müslümanların çoğu, Mahatma'yı beğeniyor, peşinden gidiyordu. Oysa şimdi, birlikten söz ederken Hindu çoğunluğun Müslüman azınlığa el koymasına ortam hazırladığı için onu ikiyüzlü olarak görüyorlar."

Selma sıçradı, kızmıştı.

"Gülünç! Mahatma. Kutsal bir insan; ona yaklaşanların hepsi..."

"Sakin olun, canım. Ahlak konusunu yargılamıyoruz. Gandi'nin, kendisini ya da başkalarını aldatıp aldatmadığını bilmek önemli değil. Aslında sonuç, aynı derecede korkunç olur. Sorun, eylemini yüce gönüllülüğe, hoşgörüye, evrensel sevgiye dayandırması. Peki, söyleyin bakalım: Bu ülkenin neresinde sevgi ve hoşgörü var? Her gün isyanlar, tecavüzler, cinayetler oluyor. Müslümanlar, Hindulardan korkuyor ve onları küçük görüyor; Hindular, altı yüzyıllık Müslüman egemenliğinin öcünü almak ve eski efendilerini ezmek istiyor... Hıristiyan azınlık bile endişeli; zorla din değiştirilmesinden yakınıyor, tıpkı Müslümanlar gibi oyları, büyük oy çoğunluğu arasında yok olmasın diye ayrı seçim istiyorlar.

"Ama Nehru ve Gandi, toplumlar arasında sorun olmadığını iddia ederek, bunu reddedip duruyorlar. Bunlar kör mü yoksa niyetleri mi kötü? Yüzlerce ölü yerine yüz binlerce ölü olursa, iyi niyet neye yarar?"

---

*) Rama: Brahman mitolojisinde kral-tanrı.

Selma inanmak istemiyordu.

"Direnmeleri sizi neden öfkelendiriyor? Cinnah da onlar kadar inatçı! Birlik, onlara yeterince güven verilmezse, bağımsız bir ülke kuracaklarını söylemeye başladı bile. Biraz ileri gitmiyorlar mı?"

Emir alaycı bir tavırla itiraza karşı çıktı:

"Azını elde etmek için çok istemek gerekir. Ama Cinnah, bir an bile Hindistan'ın bölünmesini ciddi olarak düşünmedi, buna yakınlarda dostlarına söylemiş. Ama Kongre, Müslümanlara, Hindistan bağımsızlığına kavuşunca, ikinci sınıf vatandaş olmayacakları konusunda güvence verinceye kadar bu kozu kullanacaktır. Mücadele budur işte."

Tartışma, gecenin geç saatlerine kadar devam etti. Emir, Mahatma'dan söz edince, Selma buna karşılıksız aşk, diyordu. Bu acıya rastladığı ilk insan Emir değildi. Hayret içindeydi: Dinin, politik sonuçlar almanın bir aracı olduğuna inandıkları için mi Gandi'yi izlemişlerdi? Mahatma'nın gözünün daha yukarıda, özde olduğunu anlamamışlar mıydı?

16

Sabahın çok erken saatleriydi. Selma, odasının açıldığı yuvarlak taraçada yalnız oturuyordu. Emir, bir gün önce, uzak köyleri dolaşmaya gitmişti. İleri gelenlerin şaşkınlığı ve danışmanlarının karşı çıkmalarına rağmen, bu kararı almıştı. Bir racaya yakışmazdı bu! Artık saygı göremezdi! Bir hükümdarın halkının ayağına gitmesi, görülmüş şey değildi. Dilekleri varsa, saraya gelmek köylülere düşerdi; her sabah, kapıların kendilerine açık olduğunu biliyorlardı.

Ama en yoksul olanlar, gerçekten yardıma muhtaç olanlar, bu yolculuk için gereken birkaç rupiyi nereden bulacaklardı? Ayrıca, borçlu oldukları komşusunun tarlasında bütün gün çalışmak zorunda olanlar, gidecek zamanı nasıl bulurlardı? Za-

ten tefeci ya da köy muhtarı olan bu komşular, şikayete gitmelerine izin verecek kadar budala mıydılar?

Ayrıca raca, halk toplantılarına yüksek görevlilerin geldiğini biliyordu: Öğretmenler, tüccarlar ve köy meclisi üyeleri *panşayatlar*, ender olarak sıradan bir köylü, ama bir tek tarım işçisi yok. "Onlar yolculuk yapmayı sevmez; bizden, kendileri adına konuşmamızı istediler," diyorlardı.

Elbette... Ama sonunda raca yine de bu yolculuğu yapmaya karar vermişti.

Selma, hâlâ yarı uykulu, şafakta yola çıkan atlıyı görür gibiydi. Yağmur yağmıştı ve bugünkü gibi toprak mis gibi kokuyordu. Emir, kendisinden de onu bu işe zorlayan karısından da memnundu. Yolculuğun bir hafta süreceğini sanıyordu ve Selma saraydan ayrılmayacağına söz vermişti.

"Mahasabah'çıların öç almak isteyeceklerinden korkuyorum. Muhafız sayısını iki kat arttırdım; aman rica ederim, bahçeden dışarı çıkmayın."

Selma söz vermiş, Emir de başbakanı yaşlı Rajiv Mitra'ya son emirlerini verdikten sonra, içi rahat gitmişti.

Havada hoş bir serinlik vardı. Selma, şezlongunda keyifle gerindi. Doğuda, gökyüzü yavaşça morumsu bir renge dönüşüyordü. Selma, geceden arınmış dünyanın gözlerini yeniden açtığı bu anları çok severdi.

Uzakta ezan sesi çınladı; köyün karşı yakasından, bereket tanrıçası Durgah'a adanmış tapınağın gonk ve çan sesleri, ona karşılık verdi. Kulübelerden ilk dumanlar yükseliyordu; kadınlar şekerli çay ve erkeklerine çapati hazırlamaya başlıyordu; erkekler de tarlaya gitmeye hazırlanıyordu. Hasat iyi olmuşsa, yanlarına bir soğan ve boğazı yakan, her derde deva olan iki küçük kırmızı biber alacaklar.

Hizmetçi ona, saydam bir fincan içinde sarı bir içecek uzattı. Selma, küçük yudumlarla içerken, İngilizlerin, insanlığa yaptıkları biricik hizmetin, Çinlilerin "çay" adını verdikleri bu sihirli bitkiyi çalmak olduğunu düşündü.

Canı kımıldamak istemiyordu. Sessizliği bozmamak için yavaşça, dikkatle soluk alıyordu. Birden bir çığlık üzerine sıçradı, ardından bağrışmalar duyuldu. Caminin önünde erkekler toplanmış, el kol hareketleriyle tartışıyorlardı. Köyün öteki ucundan, sanki yansıma yaparmış gibi, başka tiz çığlıklar geliyor, tapınağın gongu durmadan çalıyordu.

"Neler oluyor? Biri mi öldü? Cinayet mi? Çabuk birilerini gönderip ne olduğunu öğrenin!"

Selma, peşinde az önce uyandırılan başbakanla, sarayın en üst terasına çıktı. Oradan bütün köyü görebilirdi. Hiç kuşkusuz korkunç bir olaydı bu. Haber çoktan yayılmıştı. Sabah uykusundaki kulübeler, birkaç dakika içinde, siperlerle pekiştirilmişti. Avlularda erkekler koşuştururken, kadınlar kollarına asılmış, onlara yalvarır gibiydiler; bu alışılmadık patırtı yüzünden korkan çocuklar da ağlayarak annelerinin eteklerine sarılıyorlardı.

Haber almaya gönderilen muhafızlar, gözleri korkudan faltaşı gibi açılmış, soluk soluğa döndüler.

"Camiye küfretmişler. Oraya dişi bir domuzla dört yavrusunu bırakmışlar... Kuşkusuz Mahasabah'ın adamlarının kışkırtmasıyla Hindular yapmıştır bu işi... Erkekler silahlanıyor, tümü öfkeden küplere binmiş, öç almak istiyorlar."

Henüz sözlerini bitirmeden, diğer muhafızlar soluk soluğa içeri girdi.

"Hindular savaş durumuna geçmiş, tapınakta boğazlanmış bir inek bulmuşlar... Bütün Müslümanları öldüreceklerine ant içmişler!"

Selma gerçekten, her sokakta gittikçe büyüyen gruplaşmalar görebiliyordu. Erkekler, tapınağın ve camiin çevresine toplanmaktaydı: Eli, sopa, dirgen tutabilen yaşlı, genç herkes çağrıya koşmuştu.

"Divan, hemen bir şeyler yapmak gerek, yoksa birbirlerini öldürecekler!"

Selma, başbakana dönmüştü. Racanın yokluğunda, düzenden o sorumluydu, bu çılgınlığı durdurmanın bir çaresini bulması gerekirdi!

Yaşlı adam başını eğdi.

"Ne yapabiliriz, Huzur? Onlar, en az beş yüz kişi; oysa bizim burada, tehlike anında sarayı koruyacak elli muhafızımız var yalnızca."

Selma sinirlendi.

"Sarayı mı? Sarayı kim tehdit ediyor? Haydi, onları köye yollayın, kaybedilecek bir saniyemiz bile yok."

Divan, bakışlarını yaldızlı terliklerine dikmişti.

"Sayıları çok az, Huzur. Bu, onları bile bile ölüme göndermek olur. Böyle bir kararı yalnız raca alabilir."

"Ya yüzlerce köylünün, kadının, çocuğun ölümü, önemli değil mi? Birbirlerini öldürmelerine seyirci mi kalacaksınız? İyi düşünün, Divan. Raca olan biteni öğrendiğinde, yerinizde olmayı istemezdim doğrusu..."

Bu tehdit üzerine başbakanın yüzü allak bullak oldu.

"Larimpur polisine haber vereyim," diye kekeledi. "Buradan yirmi beş mil kadar uzaktalar..."

"Onlar gelinceye kadar çok geç olacağını siz de biliyorsunuz. Dinleyin!"

Bağrışmalar giderek artıyordu. Kalabalık gruplar, köyün iki ucundan yürüyüşe geçmişti. Birkaç dakika içinde karşı karşıya geleceklerdi.

"Tek şans..." diye mırıldandı başbakan.

Selma haykırdı:

"Öyleyse ben giderim! Onları ikna etmeye çalışacağım. Beni severler, belki sözümü dinlerler."

"Bunu aklınızdan bile geçirmeyin, Huzur! Bu insanlar kudurmuş, sizi öldürebilirler!"

"Sizinle geliyorum, Altes."

Topluluktan, uzun boylu, kocaman bıyıklı bir adam öne çıktı. Bu, muhafız alayından albay Sait Ahmet'ti.

"Sağ olun, albay. Adamlarınızdan biri yanına davulunu alsın."

"Emredersiniz."

Bir an duraksadıktan sonra:

"Size şunu da söylemek istiyordum," dedi. "Rani Sahip'e adam gönderdim. Birkaç saat içinde kuvvetleriyle burada olur."

Zümrüt gözler gülümsedi.

"Sizi unutmayacağım, albay. Sizi de Divan!"

Üç at, tozların içinde dörtnala gidiyordu. "Çabuk, Baghera, daha çabuk!" Mahmuzlar, koyu renk böğürlere batıyor ve safkan şaha kalkıyordu. Hanımı, bu kadar hıza alışkın değildi.

Caminin önünden geçerken tek canlıya bile rastlamamışlardı. Genellikle çocukların kaynaştığı dar sokaklarda, yalnızca sarı köpekler bekliyordu. Evlerin kapısı kapalıydı. Az ileride yükselen sesler olmasaydı, insan burayı terk edilmiş bir köy sanırdı.

"Altes, tarlalardan geçmeliyiz, yoksa kalabalık önümüze çıkar, geçmemize engel olur."

Su birikintilerinden geçerek ana yola çıkmışlardı. Basılmış uzun toprak yol, Müslüman Ujpal bölgesini Hindu bölgesine bağlıyordu.

Tam zamanında gelmişlerdi.

Önlerinde, ellerinde kazma, kargı ve oraklarla, iki grup karşı karşıya gelmişti. Yalınayak, elleri çatlak, yoksulluğunu, kinini, isyanını kusan, üstleri başları dökülen iki ordu. Ömürleri boyunca boyun eğmiş, çile çekmiş, esmer, ter içinde kalmış insanlar şimdi, Tanrı'nın askerleri, iman savunucuları, adalet dağıtıcıları olarak en ön saflara geçmişlerdi...

Aralarında birkaç adım ya var ya yoktu. Birazdan ilk taşlar atılacak, kafalar dağılacaktı; ve kazıklar ciğerleri sökecek ve öleceklerdi! Ne önemi vardı ki! Artık baldırıçıplak değil, şu anda hepsi birer prensti.

Ama intikam şenliğini bozan şu davul da neyin nesiydi? Araya kara bir şeytan girmişti, beyaz bir şekil atla arkasından geliyordu... Büyülenmiş gibiydiler, ranilerini tanımışlardı. Birkaç saniye... Selma, kazanmak, birden kapıldıkları şaşkınlıktan, sessizlikten yararlanmak için ancak birkaç saniyenin yeterli olacağını biliyordu.

"Durun!" diye bağırdı. "Sizi kandırdılar. Politikacılar sizi karşı karşıya getirmek istiyor, kutsal mekânları kirletsinler diye canilere para ödediler. Tuzağa düşmeyin!"

Sonra ikna edici olmasına çalıştığı bir sesle devam etti:

"Her zaman birlikte, uyum içinde, sizden önceki atalarınız gibi yaşadınız. Dövüşmeniz için hiçbir neden yok. Ölürseniz, tek başına kalarak yoksulluğa düşecek karılarınızın, çocuklarınızın hali ne olur? Oğullarınızın başına ne gelir?"

Siyah atın üzerinde dikilmiş gölgeye tereddütle bakıyorlardı. Anlamıyorlardı. Bu kadın neden söz ediyordu? Ne politikacısı? Ne canileri? Oğullarına gelince, bu iş kendilerini ilgilendirirdi.

"Onlar için savaşıyoruz, korkmadan, onurlarıyla yaşasınlar diye!"

Konuşan kim? Hindu mu? Müslüman mı? İki taraf da onaylamıştı. Tereddüt, yavaşça yerini güvensizliğe bırakıyordu. Selma yeniden konuşmak istedi ama büyü bozulmuştu. Çevresindeki yüzler düşmanca ve tehdit edici gibiydi şimdi.

"Dostlarım..."

Sesini bastıran uğultular arasından daha güçlü bir ses yükseldi:

"Defol, yabancı! Bırak da işimize bakalım!"

Yabancı mı?..

Yüreğine yumruk yemiş gibi oldu, gözleri karardı. Önünde duran yaşlı bir adam atının dizginini yakaladı.

"Gidin, Altes, elinizden bir şey gelmez artık. Size kötülük edebilirler."

Ona kötülük etmek mi... Gülmek istedi, gözleri yaşlarla doldu.

Daha sonra, kalabalıktan sıyrılıp saraya nasıl döndüğünü hatırlayamadı. Tek hatırladığı, birinin davulu parçalaması ve bunun albayı korkutması oldu.

Savaş, saatlerdir sürüyordu. Odasına kapanan Selma, uzaktan zaman zaman tiz bir çığlık ya da köpek ulumasıyla kesilen gürültüler işitiyordu. Sonra korkunç, dayanılmaz sessizlik anları...

İlk anda, ara verildiğini sanmış, sonunda çılgınlıktan vazgeçip, kan dökmekten usanıp görüşmeye oturduklarını ummuştu. Ama çarpışma daha şiddetle yeniden başlamıştı. Şimdi bu sessizlikten korkmaya başlıyordu. Kadınların yalvarışlarını, yaralıların iniltilerini, cesetlerin gözyaşları içinde taşınmalarını; sonra sağ kalanların yavaş yavaş, acımadan, düşmanlarına son darbeyi indirmek için daha şiddetli bir saldırı için toplandıklarını düşünüyordu.

Zaman kavramını yitirmişti, dakikaları, Emir'in aşması gereken kilometreleri saymayı bırakmıştı. Artık onu beklemiyordu, çok geç olmuştu. Her geçen saat, ölenlerle sağ kalanların, bir işe yaramayacak hesabını tutmaktan bile vazgeçmişti...

Her şeyin, köyünün, Hindistan'ının yıkıldığını biliyordu. Sevdikleri yok olmuştu, kendisini sevdiklerini sandığı insanlar da. Bir taş yığını gibiydi artık. Üşüyordu. Yabancı...

Silahlar patladı. Yine ne oluyordu? Divan neşeyle içeri girdi.

"Efendimiz döndü, Huzur."

"Nerede? Ateş eden kim?"

Yaşlı adam doğruldu, ona güler yüzle baktı.

"Ateş eden, Raca Sahip! Yüz kadar muhafızla köye gitti. İşleri fazla uzun sürmez!"

Selma birden ayağa kalktı, boğuluyor gibiydi.

"Nasıl? Ama neden? Neden ateş ediyor? Onlarla konuşması yeterdi, onu dinlerlerdi!"

"Denedi, Huzur ama köylüler deli gibiydi, hiçbir şey dinlemiyorlardı. Birkaçını öldürmek gerek. Onlara söz dinletmenin tek yolu budur."

Kuru ve dinmeyen silah sesleri birbirini izliyordu. Yatağına kıvrılan Selma kulaklarını tıkadı. Boşuna. Her patlama onu yerinden sıçratıyor, her kurşun onu delip geçiyordu. Onları kurtarsın diye beklediği Emir, katliamı sona erdiriyordu. Ne acımasızlık! Onları yatıştırabilirdi, bundan emindi; ama o daha kolay, daha kestirme olan şiddeti seçmişti... Racaların vahşe-

tini her zaman eleştiren insancıl Emir, yaptığı güzel konuşmalara rağmen onlar gibiydi! Ondan nefret ediyordu Selma. Emir, babaları olduğunu söylediği bu adamlara ihanet etmişti, her ikisinin Badalpur eyaletini Ortaçağ'dan çıkararak, uyrukları uğruna başka bir yaşam kurma özlemlerine ihanet etmişti.

Onu hiç bağışlamayacaktı.

O sabah, üzgün bir sessizlik içinde, köy halkı ölülerini gömüyordu. Dar sokaklar ıssızdı. Bazen bir yaralının hatırını sormak, bir ölüye karşı son görevini yerine getirmek için bir evden diğerine gri bir gölge süzülüyordu.

Selma balkonunda kımıldamadan durmuş, çok sevdiği, her kulübesini tanıdığı ve bir daha hiç dönemeyeceği duygusuna kapıldığı köye bakıyordu.

Bu akşam gidiyordu. Raşit Han onu almak için Lucknow'dan gelmişti. Gelişi, Selma için hiç ummadığı bir destek, güzel gülümseyişi düştüğünü hissettiği karanlık delikte tutunduğu bir ışık olmuştu.

Emir'i görmemişti bir daha. Bir gece önce odasına kapanmıştı. Ama öfkesi geçmişti, yalnızca büyük bir yorgunluk ve başında, durmadan inen bir çekicin vuruşlarını andıran bir zonklama hissediyordu. "Git buradan yabancı!"

Artık ağlamıyordu. Daha Beyrut'ta, Besançon sörler manastırındayken, öğrenciler ondan uzak dururdu; çünkü o "Türktü". Sürgünden beri, her yerde "yabancı"ydı.

Ama burada, Badalpur'da durum aynı değildi. Bir ülkeye kavuştuğunu sanmıştı, köylüler, ailesi gibiydi, onu kabullendiklerini sanmıştı...

Omzuna bir el dokundu.

"Üzülmeyin prenses, göreceksiniz, her şey düzelecektir."

Selma dönmeden:

"Teşekkür ederim, Raşit bay," dedi. "Siz burada olunca, gerçekten her şey daha iyi görünüyor."

"Bakın, ziyaretçilerimiz var."

Tertemiz *doti*'lerinin* içinde birkaç yaşlı adam, bahçeden geçerek saraya doğru ilerliyordu.

"Hindular ve Müslümanlar! Bana bir heyet gibi geliyor. Ne isteyebilirler ki?"

Muhafızların haber vermeleri üzerine Emir, merdiven başına çıkmıştı. Adamlar diz çökmüş, racalarının ayaklarının bastığı toprağı öpüyorlardı. Raca onları kucaklayıp ayağa kaldırdı. O sırada en yaşlı olanı resmi bir tavırla konuşmaya başladı; arkadaşları, mırıldanarak ve baş sallayarak onu onaylıyordu. Uzun uzun konuştu. Selma hayret içinde, Emir'in heyecanlanır gibi olduğunu fark etmişti. Onlara ciddi bir tavırla teşekkür etmiş, sonra çay ikram etmişti. Adamlar çaylarını sessizce içtiler.

Selma, Raşit'e dönerek:

"Sanki yeni bir ittifak kuruyorlar gibi," dedi.

"Biraz öyle."

O da duygulanmış, biraz heyecanlanmış görünüyordu.

"Ayaklanmayı durdurduğu, bekledikleri gibi davrandığı için racalarına teşekkür etmeye gelmişler. Artık, iki toplumu adaletle yönetecek bir hükümdara sahip olduklarına inandıklarını söylüyorlar. Ondan, aşırı İngiliz düşüncelere sahip olmasından kuşku duydukları için özür diliyorlar. Artık mutluymuşlar. Badalpur Eyaleti'nin, çocukları ve torunlarıyla ilgilenebilecek bir başkanları varmış, huzur içinde ölebilirlermiş."

Selma aptallaşmıştı.

"Ne! Üzerlerine ateş açtığı için teşekküre mi gelmişler?"

Raşit ona sitemle baktı.

"Prenses! Bu kadar katı olmayın. Bu kararı vermesinin ona ne kadar zor geldiğini biliyorum. Düşüncelerine ve her zaman savunduğu ilkelerine ters düşüyor. Ama kan dökülmesini önlemek, kadınlarla çocukları kurtarmak için elebaşılarını öldürtmek zorundaydı. Zavallı Emir! İnsanın, doğru olduğunu bildiğinin aksine davranması kadar kötü bir şey yoktur. Cesaretine hayranım, ben olsam bunu yapamazdım."

*) Doti: Beyaz pamukludan peştamal.

17

Ona kayıtsız bir sesle en son bilmeceyi soran sfenks karşısında yalnızdı. "Hangisi daha iyi: Canlı bir dünyada ölü olmak mı, yoksa ölü bir dünyada canlı olmak mı?" Bakışlarını, taş yüzden ayıramıyordu. Boşlukta çılgına dönen zihnini toparlamaya çalışıyordu.

Selma, ter içinde uyandı. Sfenksin sorusu kulaklarında öyle açık çınlıyordu ki bu bir rüya olamazdı. Ya da eskilerin dediği gibi, tanrıların haberini ileten bir rüyaydı.

Birden, Badalpur'dan ayrılmadan önce üzüntüsünü açmak için gittiği Rani Saide'nin son cümlesi geldi aklına: "Mutluluk, sevilmekten çok sevmektir."

Sevilmeden sevmenin acısını çok genç yaşta tattığı için an-

lamamıştı. Kocasının ilgisizliğine katlanabilirdi ama Badalpur'daki başarısızlığı...

Köylülerin hayatını değiştirebileceğini ummuştu. Onu kabullenmemişlerdi. Rani Saide onu sevecen bir tavırla haşladı:

"Peki ama ne sanıyordunuz? Biz de, Emir'le ben de bu insanlar için yabancıyız. Saraylarımızı terk edip onları daha iyi anlamaya, yardım etmek için onlar gibi yaşamaya kalkışsak bile, yabancı kalacağız. Zaten bu onlara bir komedi, bir hakaret gibi gelirdi. Her şeyimizi kaybettiğimizi düşünsek bile, geçmişimizi hiçbir şey silemez. Kuşkulanmayı sürdürürler ve bunda haklıdırlar!

"Kimlik değiştirmenin hâlâ bir lüks olduğunu anlayın, çocuğum. Biz bunu bir borç olarak görüyor, istemediklerini görünce de şaşırıyoruz. Yoksul olsanız da prenses olarak kalacaksınız; zenginleşen köylü de köylü olarak kalır. Aslında bunu biliyorlar ve aradaki bu aşılmaz hendek yüzünden öfke duyuyorlar bize.

"Ancak bizi öldürerek bunu ortadan kaldırabilirler; aradaki farkı yok etmenin tek yolu budur. Fransız halkı, gece gündüz giyotinin kolunu çalıştırdığı dönemlerde bunu hissetmişti; yok etmek istedikleri soylular, zenginler değil, yalnızca aradaki farktı. Ne yazık ki burjuvaziyi de yok etmemek gibi bir yanlışa düştüler. O da halkı, eşitlik, kardeşlik gibi sözlerle uyuttu ve imparatorlukla uyandılar."

Selma gözlerini hayretle açtı.

"Rani Sahibe, sizin ihtilalci olduğunuzu bilmiyordum!"

"Ya! Ama kesinlikle muhafazakârım! Tanrı'nın bizi belirli bir yerde, belirli bir rol oynamamız için yarattığına inanıyorum; onun planını değiştirmeye kalkışmak, başarısızlığa mahkumdur. Eğer halk bizim yerimize geçmek istiyorsa, araçlarını da kullanmasını bilmesi ve nutuklarla, önemsiz ayaklanmalarla yetinmemesi gerektiğini söylemek istiyorum yalnızca. İktidarı ele geçirmek ve korumak için gereken nitelikleri kazandığı takdirde, iktidara hak kazanır. Aynı zamanda Adil Güç olan Yüce Güç, evrenin bitip tükenmeyen değişkeleri arasında, o hafif titreşimi kaydedecektir yalnızca."

"Ama işe sıfırdan başlayarak bunu nasıl başarır?"

Rani kahkahayla güldü.

"Sıfırdan mı? Bu ne acıklı küçümseme böyle! Onların da bizler gibi insan olduklarını işittiğimi sanıyordum. Peki bizler bunu nasıl başardık? Yüzyıllar önce, bizler de baldırı çıplaktık... Uzun zamana ihtiyaçları olabilir ama bunu başarırlarsa, iktidara layık olduklarını, bizim de yönetme gücümüzü ve yeteneğimizi kaybettiğimizi kanıtlamış olurlar."

Rani, kendi sınıfının açıkça yakın olduğu görünen yozlaşmanın son aşamasına geldiği günü görmemeyi dileyerek konuyu kapattı.

"Çünkü Tanrı adildir ve yalnızca çürük meyveler yere düşer."

O gün öğleden sonra, satıcılar en iyi kumaşlarını getirecekti. Selma Paris'ten en son moda dergilerini getirtmiş ve giysi dolabını yenilemeye karar vermişti. Geldiğinden beri geleneksel *sari* ve *garara*'lardan başka bir şey giymemiş, Hintli arkadaşlarının bunlara bir pili, bir drape ekleyerek Paris havası vermeye çalıştıklarını eğlenerek seyretmişti; ama artık bundan bıktığını hissediyordu. Kendini yenilemek istiyordu. Gelişinin ilk günlerinde, Avrupa biçimi giysilerini, Emir'e karşı bağımsız olduğunu kanıtlamak istediğinde giymişti. Racanın gülerek Raşit Han'a; Selma'nın ruhsal durumunun göstergesinin, o günkü kıyafetleri olduğunu anlattığında şaşırmıştı. Sonra kendini gülünç hissetmiş, o akşam dolaplarını, bu çocukça başkaldırının bütün izlerinden temizlemişti.

Beyrut'ta, babasının kendisini tamamen terk ettiği, daha sonra Vahid'in ihanetine uğradığı zaman yaptığı gibi, huzuru, hafif davranışlarda bulmaya çalışmıştı Selma. Lucknow'da ve özellikle Badalpur'da yapmaya çalıştığı her şey fiyaskoyla sonuçlanmıştı. Yüzyıllık gelenekleri bozmayı, yerine getiremediği umutlar vermeyi ve sonunda sınıflar arasında kaba gücü, gerilimleri, kışkırtmayı, kadınların başkaldırabileceklerini sa-

narak, aileler arasına nifak sokmayı başarabilmişti yalnızca. Hatta Hindularla Müslümanları karşı karşıya getiren ayaklanmadan dolaylı olarak kendisi sorumlu değil miydi? Emir'i uzak köylere gitmesi için kışkırtan kendisiydi; orada olsaydı, üzücü olaya engel olabilirdi. Onlara yardım etmek istemiş ama isyan tohumları ekmişti. Sonra bulduğundan daha mutsuz halde onları bırakıp gitmişti. Ama gitmesi gerekiyordu. Onu seven kadınlar bile bunu anlamış, hiçbiri alıkoymaya çalışmamıştı...

Yandaki salonda Emir'le eniştesinin tartıştıklarını duydu. Yanlarına gidebilirdi -Raşit'le görüşmesine kısıtlama yoktu- ama canı istemiyordu. Politikadan söz ediyorlardı; eskiden çok meraklı olduğu konular, artık onu sıkmaya başlamıştı. Ama yine de Gandi adını duyunca, kulak kabarttı. Yaşlı adam, Selma'yı hâlâ büyülüyordu. Başarısızlıklar, kanlı olaylar Gandi'yi her geçen gün haksız çıkardığı halde, o şiddete karşı olduğunu söylemekte direniyor, oruç tutuyor ve sonunda halk, mucize olmuşçasına sakinleşiyordu...

Raşit Han:

"Bu kez Gandi çıldırmış!" dedi. "Almanya'daki Yahudi kıyımı konusunda, *Harican* gazetesinde ne yazdığını biliyor musunuz? Nazileri yenmenin tek yolu olarak onlara, şiddet karşıtı bir çare seçmelerini öneriyor!"

"Zavallı Yahudiler! Umarım savaşırlar. Hitler'in adamlarına karşı Gandi'ye özgü tavırların yaratacağı sonuçları düşünebiliyor musunuz? İnsan kıyımından başka işe yaramaz bu.!

"İşin kötüsü, bizim burada da Nazilerimiz var..."

Raşit Han'ın sesi ciddileşti:"

"Muhasabah'ın Nagrur kongresinde yayınladığı bildirisini okudunuz mu? Hindistan'daki Müslümanların, Almanya'daki Yahudiler gibi hiçbir hakka sahip olmayan azınlık olduğunu söylüyorlar. Gandi onları kınamadı, "Hindistan Hindularındır," diyen kalabalığa da karşı çıkmıyor. Gandi'nin kafasında ne olduğunu bilmiyorum, bildiğim tek şey, görmezden gelinmeyecek bizim gibi seksen beş milyonluk Müslüman halkın korktuğu ve bu işin sonunun kötüye varacağı tehlikesi"

"Tehlike mi?" Selma, odasında başını salladı. "Bu işin sonu kötü olacak!" Badalpur'da, yüzyıllardır birbirleriyle huzur içinde yaşamış olan köylülerin arasında tanık olduğu vahşet ve kini unutmamıştı. Kıyıma sürüklenmeleri için basit bir kışkırtma yetip artmıştı.

Kışkırtmalar, politik bir karara varmak ya da politik bir kararı önlemek için daha da artacaktı. Bu saf halkı harekete geçirerek, dengeyi bozmak çok kolaydı. Hem de çok çekici!

Ama bunlarla ne diye ilgileniyordu ki? Elinden bir şey gelmezdi. En azından Hintli olsaydı, harekete geçebilirdi ama kendisine açıkça söylendiği gibi o bir yabancıydı... Bir yabancı da her an patlamaya hazır bir yerde, politikaya karışmamalıydı. Hele toplumsal dengenin temelini oluşturan yüzyıllık gelenekleri değiştirmeye kesinlikle kalkışmamalıydı. Yalnız hayır işlerine izin vardı, kalanı dinamitle oynamaktı.

Bunu kabul etmek istememişti ama artık gerçeği anlıyordu: Onu dışlayanlar, yalnız birkaç köylü değildi. Uzun zamandan beri herkesin düşündüğü şeyi, onlar kabaca ifade etmişlerdi yalnızca. Hint toplumunun bazı özelliklerine, çok iyi niyetle bile dokunacak olsa, çatılan kaşları, büzülen dudakları hatırlıyordu. Hatta bir gün, "hoşuna gitmiyorsa, evine dönebilir" gibisinden mırıldandıklarını bile işitmişti. Bunu, kıskanç bir kadının tepkisi sanmıştı. Oysa şimdi, olaylar, Emir'in ödleklik diye yorumladığı ılımlılık önerilerini de teker teker birbirine bağlayınca; kendisinin gösterdiği coşku ve açık sözlülüğüne karşı, Emir'in onu korumak istediğini anlıyordu. Bunlar, Hindistan'da hoş görülmeyen ve tanrıların kurduğu düzeni tehdit eden niteliklerdi.

"Rani Sahibe, satıcılar geldi."

"Kim?"

Selma, kendini birkaç saniyede toparladı.

"Ha, sahi! Satıcılar... Girsinler!"

Kadının dünyası! Az daha unutacaktı... Neyse, kendisine başka şeyler yasaklandığına göre, o da aşırı süslerle oyalanırdı!

Avrupa'nın en iyi organze, saten, kadife kumaş örnekleri birkaç dakikada yere yığılmıştı. Çünkü Hindistan'da, eskiden çok ünlü olan dokuma atölyeleri uzun zaman önce kapanmıştı: İngiliz tekstilcileri rekabet istemiyordu. Yolculuktan yeni dönen Nampur Rani'si, seçiminde yardımcı olmak için gelmişti. Ne seçimi? Selma, gözleri parlayarak, saraydaki bütün kadınları giydirecek kadar, parçalar halinde kumaşları ayırıyordu. Rani, onu hiç bu kadar açgözlü görmemişti; hiç tereddüt bile etmiyor, coşkuyla, harıl harıl ısmarlıyor ve ipekler, divanların üstüne dağ gibi yığıldıkça, satıcılar mest oluyordu.

"Bütün bunları ne yapacaksınız?"

"Elbise. Bu ülkede yapacak başka iş var mı?"

Rani Şahine'nin karşılık vermesine fırsat kalmadan, kuyumcuların geldiğini haber verdiler. Kentin en ünlü üç büyük kuyumcusuydu bunlar. Taşlarının cinsi, özellikle işçiliği bütün Hindistan'da tanınmıştı. Kibar kadınlar bunları satın almak için Delhi'den bile gelirlerdi.

Badalpur Ranisi haber yollamış ve en değerli parçaları getirmelerini istemişti. Beyaz bir örtü üzerine, içleri kadife kaplı mücevher kutularını özenle yerleştiriyorlardı. Selma kayıtsız bakışlarla bu harika şeylere göz gezdiriyordu. Birkaç kutuyu işaret etti. Rani Şahine, bunları görmediğini sanıyordu. Yavaşça genç kadının yanma yaklaştı.

"Selma, hasta mısınız?"

Hüzünlü bakışlar sessizce ona çevrildi.

Kuyumcular, nasıl selam vereceklerini şaşırarak prensesten izin istedi; arkalarından incinmiş satıcılar çıktı. Mücevher satın almak, ciddi bir işti, birkaç dakikada baştan savılamazdı. Cihanrabad maharinisi bile hepsinden daha zengin olduğu halde, yeni bir mücevheri seçmek için saatler ayırıyordu.

Bu gece bütün kent halkı, bu boşboğazlar sayesinde, küçük raninin saçmalıklarını öğrenecekti. Ama öğrenilmeyecek olan, üç kuyumcu saygılarını ve faturalarını sunmak için geldiklerinde, racanın şaşkınlığıydı. Kongre'den yasalar geçtiğinden beri, Eyalet kasaları neredeyse boşalmıştı; çünkü köylüler toprakla-

rının kiralarını ödemek istemiyorlardı. Bazı prensler polisi satın alarak ve güç kullanarak parayı ödetiyordu; ama Emir bunu her zaman reddetmişti.

Kuyumcuların önünde kendini hemen toplamış ama berikiler sıkıntısını fark etmişti.

"Acelesi yok! Altesleri bu önemsiz hesabı her zaman ödeyebilir; aklınızda başka endişeler olduğunu biliyoruz... Ama anlarsınız ya, bizler sıradan insanlarız, küçük bir borç bile bizim için zarar demektir..."

Raca, konuşmalarını sertçe kesti:

"Ne kadar istiyorsunuz?"

"Hiç, Altesleri! Size sınırsız kredi veriyoruz, bizim için onurdur! Ancak küçük bir telafi, ayda % 10 diyelim."

Raca, hesapladı: "Yüzde 10'dan, on ayda fiyat iki katına çıkıyor... Alçaklar!" Sonra yüksek sesle:

"Çok iyi," dedi. "Şimdi beyler, izninizle, yapılacak çok önemli işlerim var..."

Hiç kuşkusuz küçümseyici bir hareketle onları gönderdi. Badalpur Racası ömründe ilk kez, tefecilerin insafına kalmıştı.

Selma, aynasının karşısına oturmuş şarkı mırıldanıyordu. Kendini iyi hissediyordu ve bunda, tuvalet masasının üstünde yarı boş şampanya şişesinin payı olup olmadığını düşünmek istemiyordu. Haftalardan beri hayatı değişmişti. Emir'in...

Bunu unutamazdı; bütün o mücevherleri ısmarladığı günün gecesiydi. Emir deli gibi odasına gelmişti. Bunun üzerine o da patlamış; boşanmak, hemen Beyrut'a dönmek istediğini, engel olmaya kalkışırsa kendini öldüreceğini, ona yaşattığı hayata daha fazla dayanamayacağını haykırmıştı. Emir, yıldırım çarpmış gibi kalakalmıştı.

"Nasıl olur? İstediğiniz her şeye sahipsiniz! Ama mücevher konusunda, mantıklı olun lütfen."

O anda, ondan nefret etmişti Selma.

"Hiçbir zaman hiçbir şey anlamayacaksınız! Mücevherler, elbiseler ve sarayınız bana vız gelir. Yaşamak istiyorum, yaşa-

mak! Zamanlarını tıkınıp laklak etmekle geçiren rani toplantılarından başka bir yere gitmemeyi kabul ettim; günlerimi ıvır zıvır satın alıp sizi beklemekle geçirmeyi kabul ettim. Soluk aldığımı, yararlı olduğumu hissettiğim tek yer, Badalpur'du ama şimdi orası da bana yasaklandı..."

Ağlamaya başlamıştı ama gözyaşları bir türlü dinmiyordu. Emir onu boş yere teselli etmeye çalışmıştı. Söyleyecek söz bulamıyor; bunun, birkaç sözle avutulacak küçük kız ağlaması olmadığını biliyordu. Selma Badalpur'a Emir kadar bağlanmıştı. Fedakârlığını, direncini takdir etmişti, ama çok hızlı gitmek istemişti Selma. Çok hızlı mı?.. Kuşkusuz ne yaparsa yapsın, onu dışlayacaklardı.

Emir, Selma'nın umutsuz durumunu açtığında, Raşit Han:

"Onu kesinlikle oyalamak gerek. Dışarı çıkın, eğlenin," diye önermişti.

Raca diklenmişti.

"Çıkmak mı? Olanaksız! Yalnız fahişeler..."

"Size, onu Hintlilerin evine götürün demedim; karılarımızı yalnızca cinsel birer av gibi gördüğümüzden... dostlarınız İngilizlere gidin! Bazıları çok hoş, ayrıca açıkça ırkçılık yapmıyorlar. Sizi evlerine kabul etmekten büyük memnunluk duyacaklardır ve rani az da olsa, kendini Beyrut ortamında sanır. Böylece karamsar düşüncelerinden sıyrılmış olur."

O zamandan beri, hemen her gece çıkıyorlardı. Büyük davetlere değil de dostlukların kurulduğu akşam yemeklerine. Selma, önyargılarını bastırarak, İngilizlerin hoş, ilginç, kimi zaman tuhaf insanlar olabileceklerini sonunda kabul etmişti. Kocasının bazı arkadaşları, Hindistan'da doğmuştu, benimsedikleri ve çoğu zaman Hintlilerden daha iyi tanıdıkları bu ülkeyi çok seviyorlardı.

Bu akşam davetli oldukları Binbaşı Rawstick de onlardan biriydi. Emir, Rawstick'in büyükbabasının, çok güçlü Hint Şirketi'nin genç yöneticisi olarak 1850'de Kalküta'ya geldiğini söylemişti. Eton ve Cambridge'de özenle geliştirdiği soğukkanlılığı

ve sabrıyla, şirket basamaklarını hızla tırmanmıştı. 1858'de, önceki yıl Lucknow'da sipayelerin ayaklanmasını bastırmakla ünlü albayın kızıyla evlenmişti. Büyük oğulları Geddeon Bombay'da doğmuş, babası gibi Eton ve Cambridge'de eğitim görmüş ve dedesinin yolunu izleyerek doğduğu ülkeye dönüp Hint ordusuna girmişti. O zamanlar sakin bir dönemdi. Müslüman iktidarı devrilmişti; büyük ailelerin mülkleri ellerinden alınıp İngilizlere karşı dürüst davrananlara verilmişti. Bu aileler, yararsız ve hırçın bir inatla evlerine kapanırken, efendi değiştirmeye alışkın olan Hintliler, duruma uyarak İngilizce öğrenmeye ve bu yeni toplumda bir yer edinmeye çalışmışlardı.

Geddeon ise askeri yeteneklerini kanıtlamaya fırsat bulamamıştı. Buna karşılık, çocukken çevresinde bulunan sütninesinden ve hizmetçilerden öğrenmiş olduğu Urducasından yararlanmayı bilmişlerdi. İstihbarat subayı olmuş, böylece çeşitli Müslüman ve Hindu topluluklarıyla sıkı ilişkiler kurmuş, ülkeyi sarsan çeşitli akımlar konusunda uzman olmuştu. Bilgisini oğlu Edward'a aktarmaya fırsatı olmamıştı; çünkü öldüğünde oğlu henüz sekiz yaşındaydı. Ama Hindistan sevgisini ve İngilizlerin olanakları zengin, çeşitliliği insanı büyüleyen ama çağdaş uygarlık düzeyine ulaşması için eğitilmesi ve boyun eğdirilmesi gereken bu ülkeye karşı sorumluluk duygusunu aşılayabilmişti.

Emir, dostu Rawstick'in de bir istihbarat ajanı olmasından kuşku duyuyordu. Ama bu onu fazla rahatsız etmiyordu; çünkü ne de olsa İngilizlerin hemen hepsi, aşağı yukarı aynı durumdaydı. Bunun adına, vatana hizmet diyorlardı ve şiddet olaylarına dönüşebilecek eylemleri önceden sezerek önlemenin, Hintlilerin yararına olduğunu düşünüyorlardı.

Binbaşıyla raca iyi anlaşıyorlardı; her ikisi de birbirlerinin ne düşüncede olduğunu biliyor, konumlarına saygıları gereği bunu doğal karşılıyorlardı.

Bu gece, inanılmaz gibi görünen haberden söz ediyorlardı. İlk kez ve resmen, Müslüman Birliği'nin Sind Eyaleti'ndeki bir kolu, Hindistan'ın iki federasyona ayrılmasını, yani açıkça Müslümanların bağımsız topraklara sahip olmasını istemişti.

Binbaşı:

"Bunu, Cinnah'ın onayı olmadan yapamazlardı," dedi. "Bunu, bir yoklama mı yoksa tehdit olarak mı görüyorsunuz?"

"Sanırım bu, Cinnah'ın da dikkate almak zorunda kaldığı, halkın bezginliğinin bir sonucu. Müslümanlar artık Hindu kardeşlerine güven duymuyor. On yıl önce, şair İkbal'in ortaya attığı ve o zamanlar çoğu insana aşırı görünen, şimdilerde tek çözüm olarak görülen "Pakistan," yani "Temizler Ülkesi" düşüncesi, şimdi giderek yandaş kazanıyor."

"Siz de kalkmış, bizden bağımsızlık istiyorsunuz! Sevgili Emir, gittiğimiz gün sivil savaş başlar! Vatandaşlarınızın buna hazır olmadığını kabul edin. Önce aranızda anlaşın, sonra tartışabiliriz."

Emir, bu bölünmelerin İngilizler tarafından yaratılmadıysa da bağımsızlık hareketini zayıflatmak için onlar tarafından kışkırtıldığını söylemedi. Omuzlarını silkmekle yetindi.

"Bırakın da sorunlarımızı tek başımıza çözelim. Bunu istemekle çok mu oluyorum?"

Selma içinden bunu onaylıyordu: Şu Avrupalılar, kendileri için neyin iyi, neyin kötü olduğunu onlardan daha iyi bildiklerine inanıyorlardı. Yalnız politik, ekonomik, toplumsal yasalarını değil aynı zamanda düşünce tarzlarını da kabul ettirmeye kalkışıyorlar. En tehlikeli olanlar, şu binbaşı Rawstick gibi Hindistan'ı sevenlerdir; durumun lehlerine olmadığını görüp terk edenlerin tersine, bunlar sonuna kadar savaşacak ve istenilmeyen bir iyilikte bulunmak için kendini feda edecek olanlardır. *"Aslında, ben de Badalpur'da bunu yaptım... Ben de haklı olduğuma ve evrensel değerlerin var olduğuna inanıyordum. Şimdiyse bilmiyorum... Her şeyin yeniden yapılanacağı tartışılmaz bir nokta var mıdır? Hangisi? Yaşama duyulan saygı bile kötü sonuçlar doğurabilir..."*

"Zavallıcık öyle ruhsal baskılar altında ki... Kendini öldürmeyi bile düşünebilir..."

Selma sıçradı, karşısında konuşan kadınlara baktı. Hayır, kendisinden söz etmiyorlardı. İntihar... Şu son zamanlarda bu-

nu düşünmüş, büyük bir acı içinde son saatlerini, son dakikalarını gözlerinin önüne getirmişti; ölüm anını kaç kez yaşamış ama gerçekten kendini öldürmeyi istemiş miydi? Aslında sevdiği, aldatmacaya saptığını hissetse bile, ölümün tadına bakmak, içinde yuvalanmak, kendini yitirmekti.

"Salona geçip beyleri politik tartışmalarıyla baş başa bırakmayı öneriyorum."

Hanımlar kabul etti; sonunda birbirlerine ilginç şeyler anlatabileceklerdi. Selma ev sahibesi Lucie'yi çok seviyordu. Ufak tefek bir Fransız olan Lucie canlı, açık sözlüydü; insan onun yanında hiç sıkılmazdı.

İçten bir tavırla Selma'nın koluna girdi.

"Şekerim, sizi kıskandığımı itiraf etmeliyim."

"..?"

"Hem yalnızca ben değilim! Kocanız, tanıdığım en çekici erkek. Çok şanslısınız. Harikalar yaratıyor olmalı!"

Bütün hanımlar bu açık saçık sözler üzerine kıkırdadı. Yemekte, şampanya su gibi akmıştı, kadınlar içlerini dökmek istiyordu, Lucie'den daha iyi dinleyici mi bulacaklardı? Zaten Fransız'ın onları tahrik eder bir hali vardı, birçok sevgilisi olduğunu saklamıyordu bile. Aşkı küçümsemenin, Tanrı'ya karşı gelmek olduğunu ileri sürüyordu.

"İsa'nın bile Maria Magdalena'ya zaafı yok muydu?"

Selma'nın utandığını gören konuklar gülümsediler: Bu güzel rani, genç bir kız gibi sevimli, ve çekingendi... Utangaçlık sandıkları şeyin bilgisizlik olduğunu anlayamazlardı. Doğululular, büyük aşklar yaşamakla ünlü değiller miydi? Özellikle Müslümanlar, Peygamberleri buna örnek gösterilebilirdi.

"Sizde, eşler arasında, her şeye, ama kesinlikle her şeye izin verildiği doğru mu?"

Selma, kendisine bu tuhaf soruyu soran esmer güzeline baktı. Ne demek istiyordu?

Ev sahibesi araya girdi:

"Haydi Armande, dostumuzu rahat bırakın. Siz asıl, hakkınızda niyetler besleyen şu ünlü kuzeninizden söz edin..."

Niyetler mi? Yeniden güldüler. Lucie, şef garsona şampanyayı bırakmasını söyledi, servisi kendileri yapardı, böylece daha rahat gevezelik etmiş olurlardı.

Biraz çakırkeyiftiler ama bu çok hoş bir şeydi. Arkalarını döner dönmez birbirlerine maceralarını anlattıklarını bildikleri kocalarına karşı, kendilerini daha güçlü, bağımsız ve suç ortağı olarak hissediyorlardı. Karılarının da kendileri gibi olacağını hiç düşünemezlerdi... Neden öç almayacaklardı ki? Onları terk etmek akıllarına bile gelmezdi ama onları fiilen ya da sözlerle aldatmayı... nasıl anlatmalı?.. onur sorunu haline getirmişlerdi! Kocaları onlardan hiç kuşku duymadıkça, onları iki kez aldatmış olmaktan büyük bir haz duyuyorlardı!

Selma, şaşkınlığını gizlemek için, konuşulanların tek kelimesini bile kaçırmadan, şampanyaya sarılıyordu. Kadınların bu kadar iffetsiz olabileceğinden habersizdi. Ortaköy Saray'ındaki hamamda, gülüşmeleri, hayal gücünü işleten üstü kapalı sözleri hatırlıyordu; ama hiçbir şey anlamamıştı. Bu korseli, uzun eldivenli hanımlarla aralarında hiçbir benzerlik yoktu... Birden içini bir hüzün sardı. Bu kadınların baygın bakışlarla, dünyada hiç benzeri yokmuşçasına sözünü ettikleri o zevki tatmadan yaşlanacak mıydı? Büyük bir haksızlık olurdu! Güzeldi, çekici olduğunu biliyordu ve bütün kadınların imrendiği yakışıklı kocası Emir'i arzuluyordu. Bunu ona belli edebilir miydi? Asla, cesaret edemezdi...

Yeniden şampanyaya sarıldı.

Selma'nın konuşmasına gerek kalmadı. O gece, bilinmeyen bir varlık, en gözüpek düşlerin ötesinde, sırasıyla cömert bir köle ve sessiz fedakârlıklarda bilgili bir usta; binlerce okşama icat eden; ellerinin, dudaklarının, cinselliğinin nerelere kadar varacağın fark etmeyen, boğazının derinliklerinden çıkan iniltileri tanıyamayan bir kadın sunacaktı. Birlikte akıp gidecekler, titreyecekler ve çok uzaklardan, dünyanın ortasından gelen dalgalara kendilerini bırakacaklar, kendilerini tutmalarına ya da bırakmalarına göre öldüren ya da dirilten, kör bir dere-

nin sürüklediği belirsiz topraklara yeniden dalacaklardı. Biri, diğerinin içinde, her ikisi de titreyerek boralar ve fırtınalar arasından geçip, birden ortaya çıkan, bir yıldız yağmuru halinde binlerce yıldıza dönüşen güneş ulaşacaklardı.

"... Âşığımsın sen, âşığımsın!.. O çirkin koca adı altına gizlenmişsin, seni daha önce neden tanımadım? Ellerimle seni keşfetmiştim ama cesaretim yoktu... Şu saygı, bedenlerimizi yok sayan şu saygı olmasaydı, her şey çok daha basit olacaktı..."

Işık, dalgalar halinde odaya doluyordu. Selma, gözleri kapalı, kolunu uzattı, onu bulacağını umuyordu. Bu sabah, farklı değil miydi? İlk sabahlarıydı... Eline yalnızca çarşafın serinliği geldi, kolunu yastığın altına soktu; yine düş görmek istiyordu.

Dün gece âşık olduğu gizemli racasını düşünde görmek istiyordu; arzularını önceden kendi arzularıymış gibi gidererek yerine getirdiği efendisini görmek istiyordu. Kendi okşadığı ve karşılığını aldığı her okşayışını hatırlayarak, her yanını saran ateşi, karnına giren ürpertiyi hissederek... Bütün vücudu uyanıyordu... Yeniden uykuya daldı.

Öğleye doğru uyandı, hizmetçilerini çağırdı, banyosunu hazırlamalarını, saçını taramalarını, koku sürmelerini istedi, çabucak! Emir'in geleceği içine doğuyordu. Jodbar Ranisi'nin davetini geri çevirdi -yalnız kalmak, yalnızca onu, kendilerini düşünmek istiyordu. Onu bütün öğleden sonra bekleyecekti; ama ilk kez, bekleyiş ona tatlı geldi, sanki yanındaymış gibi. Boyun eğmek, huzura kavuşmak, birisinin olmak mutluluğu gibi yeni duyguları tadıyordu.

Emir akşam yemeğinden de görünmedi. Selma, endişelenmeye başlamıştı. Akşamları gelmeyecek olsa, haber gönderirdi. Sinirini yatıştırmak için piyanoya oturdu, *Aynalar*'ın ilk notalarını çalmaya başladı; Ravel'in hüzünlü büyüsü onu sürükledi. Müziğe hayat veren yalnız elleri, düşleri değildi, her notanın kendisini allak bullak eden bir okşayışa döndüğü bedeniydi.

"Evet, güzelim!"

Emir, kapının eşiğinde duruyordu. Garip garip ona bakıyordu; Selma, inanmasa bile bu bakışlarda kin görür gibi oldu.

"Nasıl? İnsan gelip efendisini öpmez mi?"

Omuzlarından yakalayıp dudaklarını aradı, ağzı içki kokuyordu, sarhoştu. Selma'nın midesi bulandı, çırpındı, ellerinden kurtulmak istedi ama Emir onu sıkıca tutuyordu.

"Yo, numara istememem! Hakarete uğramış prenses tavırlarınızı başkalarına saklayın!.."

Selma şaşkın, dona kaldı. Çıldırmış mıydı?

"Hünerlerinizden yakındığım yok. Dün gece yaptığın gibi, zincirden boşanmış gibi kendini koyuveren kadınları severim. Oldukça sarhoştum herhalde; çünkü başkasıyla yattığımı sandım, hani şu zevk vermekte usta olan o fahişelerden biriyle... Bu sabah o kadının karım olduğunu anlayınca, nasıl şaşırdığımı düşünün..."

Eğilmişti, alaycı bir tavırla:

"Doğrusu, oyununuzu iyi gizlediğinizi belirtmeliyim. İki yıl boyunca, saflığınızı bozmamak için kendimi nasıl tuttuğumu düşündükçe... Ne budalaymışım!"

Selma çok şaşırmış, ona bakıyordu; eli ayağı kesilmiş, dili tutulmuştu. Pınarlar kurumuş, çöl rüzgârı birkaç saniyede çayırları mahvetmişti.

Öfkeyle kendine çekip onu aşağılamaya çalıştığında, Selma uyuşup kalmış gibi kendini bıraktı; onu zorlamasına hiç gerek yoktu, bütün isteklerine, dehşet veren bir uysallıkla katlanacaktı.

18

"Huzur, Huzur! Lütfen, uyanın!"

Rassulan, perdeleri boş yere açmış, öksürmüş, dolap kapaklarını tek tek gürültüyle açıp kapamış, banyonun mermer zeminine hamam taslarını çarpmış, hatta hanımının yatağına eğilmiş, ince sesiyle şarkı bile söylemişti. Selma yalnızca inlemiş, başını yastığının altına iyice gömmüştü. Rassulan telaşlanmaya başladı. Vakit öğleyi geçiyordu, racanın, prensesi çağırmaları için emrettiğinden bu yana bir saat geçmişti. Efendisinin öfkesi ve hanımının kızgınlığı arasında kalan hizmetçi, hangisinden daha çok korkması gerektiğini bilemiyordu.

Yatağının kıyısına diz çökmüş, öfke ve umutsuzluk arasında kızıl bukleleri seyrettiği sırada, birden aklına bir fikir geldi.

"Huzur, dinleyin, haberler korkunç!"

Sonra heceleyerek:

"Türkiye'nin kralı ölmüş!" dedi.

Yastık suratına fırlatıldı, iki yeşil göz, gözlerine dikiliverdi.

"Ne diyorsun? Hangi kral?"

"Türkiye kralı, Huzur. Müezzini duymuyor musunuz? Sabahtan beri kentteki bütün camilerde sala veriliyor."

İyice uyanan Selma doğruldu. Halife Abdülmecid mi ölmüştü? Gözleri daldı, çocukken kendisini korkutan menekşe bakışını ve kar gibi beyaz sakalını hatırladı. Onu görmeyeli on dört yıl olmuştu; çünkü sürgün yeri olarak kendisine Fransa'da Nice'i seçmişti. Üzülmüyordu, çünkü onu hiç sevmezdi, yalnızca biraz özlemişti; son halifenin ölümüyle, imparatorluğun ölümü de tamamlanıyordu... Boğaziçi'ne, bembeyaz Dolmabahçe Sarayı yansıyordu. Binlerce kristal yaprağın hışırdadığı salonlarda küçük bir kız, üniformalılar, pırıl pırıl mücevherler arasında Müminlerin Emiri, Allahın yeryüzündeki gölgesinin oturduğu altın tahta doğru ilerliyordu...

"Bu sabah pek dalgınsınız..."

Emir, sırtında düzgün, siyah şirvanisiyle içeri girmişti.

"Oo, görüyorum ki haberi almışsınız. Tören bir saate kadar büyük camide başlayacak. Katılmayı düşünüyor musunuz?"

"Ne biçim soru bu? Elbette, neden şaşırmış gibisiniz?

"Yok canım, düşünüyordum da... Sizin vatansever olduğunuzu bilirim ama generale bu kadar saygılı olduğunuzdan haberim yoktu!"

"General mi?"

"Öyle, Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal."

"Kemal mi öldü?"

Selma, sinirli sinirli gülerek kendini yastıklara bıraktı.

"Türkiye kralı ha!.." Ben de sanıyordum ki... Çok tuhaf! Hayır, Mustafa Kemal için dua etmeye gitmeyeceğim.

Siyah şirvaniye bir göz attı.

"Umarım siz de gitmezsiniz!"

Racanın bakışları buz gibi oldu.

Unutuyorsunuz prenses; biz Hintliler için Mustafa Kemal Paşa bir kahramandır. Bizim hayallerimizi gerçekleştirdi, İngilizleri ülkesinden kovdu. Bugün, Hindistan'daki bütün camiler ağlayan ve ruhunun selameti için yalvaran müminlerle dolu."

Selma ona küçümseyerek baktı.

"Ya siz bayım, Kemalci tutkunuzla Osmanlı ailesine olan sevginizi nasıl bağdaştırırsınız?"

Bundan daha açık konuşamazdı. Onu ikili oynamakla suçluyordu. Emir Selma'yı büyük bir zevkle tokatlayabilirdi ama elinde daha etkili bir silah vardı.

"Bir Osmanlı olarak, ülkenizi kurtardığı için generale, en azından teşekkür edeceğinizi düşünüyordum! Unutmayın ki o olmasaydı, Türkiye de olmazdı."

"Bu yalan! Aslında bunu ondan sultanın kendisi istemişti..."

İyi ama neye yarar? Padişahın, paşayı, Anadolu direnişçilerini örgütlemesi için görevlendirdiğini, İngilizlerin bir rehinesi olarak İstanbul'da kalmak zorunda olduğunu; çünkü kendisinin "mantıklı" davranmadığı takdirde, kenti Yunanlılara vermekle tehdit ettiklerini; Mustafa Kemal'in halkı, sultan adına ayaklandırdığını, zaferi kazanınca onu nasıl tek başına bıraktığını nasıl anlatabilirdi? Mustafa Kemal, o zaman gizli anlaşmayı açıklamamış ve padişahı, düşmana teslim olmakla rahatça suçlamıştı! Ülke tarihinin bu bölümünden ne zaman söz etse, acıyan bakışlar, sıkıntılı gülümsemelerle karşılaşmıştı; ona inanmıyorlar, aile onurunu kurtarmaya çalıştığını sanıyorlardı. Gerçeği ortaya koyacak tek insanın, galip gelen kişi olduğunu üzülerek anlamıştı.

Peki ama ya Emir? Kocasının da sultanın ihanet etmiş olduğunu düşüneceği, onu ve ailesini alçak biri olarak göreceği aklına bile gelmezdi... Kusmak istiyordu, buz gibi alaycı gözlere, bu horlayan bakışlara dayanamazdı. Ah, kendisi gibi bir asiyi hapsetmenin yolunu bulmuştu Emir! Bu insanı kahreden soğuk bakışlar, her türlü tepkiyi bastıran, kendinden emin soğuk davranışlar yanında, zenanan duvarları hiç kalırdı.

Bunalmıştı, sustu. Emir'in kendisi hakkındaki düşüncesi, içinde boğulup kalmayı istediği şu utanç...

Ya onu yargılama hakkını kendine vermezse? Ya hücresinin derinliklerinden suçlu ve deli görülerek, bağlandığı, suçu kabullenme ve pişmanlık zincirlerinden kendini kurtararak, erdemli yargıçlarını suçlamaya cesaret ederse? Medusa'nın gözleri, ancak gücüne inananları taşa çevirirdi.

Selma, başını yavaşça kaldırdı, Emir'e baktı. Zafer kazanmış gibi bir duyguya kapıldı, tatlı bir gülümsemeyle:

"Pekâlâ," dedi. "Siz namaza giderken, ben de bu mutlu olayı şampanyayla kutlamak için dostlarımı çağıracağım."

İnce eller kasıldı, Emir bir şey söylemeden arkasını döndü. Belki de şaka yaptığını sanıyordu.

Hizmetçiler koşuşturarak Lucie ve binbaşı kocasına, Nampur Ranisi'ne, Raşit Han'a ve Zehra'ya haber götürdüler. Selma, salonuna çiçeklerle donatılan bir masa kurdurmuş, üzerine gümüş kovalar içinde altı şişe şampanya hazırlatmıştı. Ölümü layıkıyla kutlamak gerekiyordu. Bu da saygının bir başka yoluydu.

Onlara ihanet edene saygı mı gösterecekti? Evet ama kendisine bunca hayal kurdurmuş olan Altın Gül'den nefret ediyordu; ama yine de başarı için sahip olduğu bütün niteliklere, cesaretine, girişkenliğine, iradesine hayran kalmaktan kendini alıkoyamıyordu.

"Hem bakire kalıp hem de çocuk sahibi olmaz insan." Tanıdığı cümle kulaklarında çınlıyordu Selma'nın. Sultan Abdülhamid öldüğü gün, Ortaköy'deki saraylarında annesini hatırlıyordu. Toplanan ailenin önünde, kendilerini otuz yıl boyunca hapsetmiş olan adama saygılarını böyle sunuyor ve yeğenlerine, iktidar oyunlarına dayanamayacak kadar duyarlı ve dürüst dedeleri V. Murat'ı değil, Sultan Abdülhamid'i örnek almalarını öneriyordu.

"Prenses?"

Eşikte Raşit Han duruyordu. Anılara dalmış olan Selma onun içeri girdiğini duymamıştı. Bak hele, o da siyah şirvani giymişti! Yapmacık bir gülümsemeyle konuştu:

"Şu formalitelerden vazgeçin, Raşit Bay, biz şimdi kardeş değil miyiz? Zehra nerede?"

"Camide... Ben oradan geliyorum. Davetinize katılamayacağımızı söylemek için uğramıştım."

"Nedenmiş?"

"Selma, rica ederim bu oyunu bırakın artık, size yakışmıyor."

Raşit yanına oturdu ve yüzüne endişeyle baktı.

"Bir süreden beri mutsuz görünüyorsunuz. Yolunda gitmeyen ne var?"

"Ah! Kucağına büzülsem, beni sallasa, küçük kız olsam, beni avutsa..."

Daha çekici görünmeye çalıştı.

"Bunu nasıl düşünebilirsiniz? Dünyada en çok şımartılan, en çok sevilen kadın olduğumu bilmiyor musunuz?"

Raşit, Selma'nın ellerini tutup kuvvetle sıktı. Selma hayretle ona bakıyordu; onu şimdiye kadar hiç bu kadar sıkıntılı, cesur görmemişti.

"Ne kadar değiştiniz... İki yıl önce, Bombay'da karşıladığım o coşkulu genç kız nerede? Selma, biraz toparlanın, yoksa kendinizi mahvetmek üzeresiniz."

"Ne büyük kayıp!"

"Yalvarırım, beni biraz seviyorsanız..."

Sustu. Selma sessizce onu inceliyordu. Gerçekten kendisini bir kız kardeş gibi sevdiğini mi sanıyordu? Bir hareketiyle onu kandırabilir, hem Emir'den hem de Zehra'dan öcünü alabilirdi. Zehra'dan mı?.. İçindeki, ısrar eden sese hayret ediyordu. Evet, özellikle Zehra'dan. Emir ne de olsa bir erkekti ve hiçbir erkek artık kendisini düş kırıklığına uğratamazdı. Oysa Zehra!.. İçindeki sızıdan, genç kızı, coşkusunu, masumluğunu, tutkulu bakışını ne kadar sevmiş olduğunu anlıyordu; şimdiyse onun huzuruna, evli kadınlara özgü aptalca güvenine, şişen karnından duyduğu büyük mutluluğuna kızıyordu.

Raşit'in geniş omzuna yanağını dayadı.

"Beni götürün, Raşit Bay, artık dayanamıyorum."

Bunu söylemiş miydi? Düşünmüş müydü? Yıllar önceki başka bir eli anımsatan yatıştırıcı bir el, saçlarına hafifçe dokundu. Hıçkırarak ona sarıldı, kollarını boynuna doladı.

"Artık beni bir daha hiç bırakmayın!"

Islak yüzünü boynuna gömdü, tek isteği vardı: Ona hiçbir şey sormadan alıp götürmesi.

"Sizi seviyorum," dedi, hemen arkasından üzüntüsü içinde ağzından kaçan bu sözlerden pişmanlık duydu.

Raşit onun çenesini tuttu, büyük bir mendille, beceriksizce gözyaşlarını sildi; yüzü solgundu.

"Selma, ben de sizi seviyorum, o kocaman gemiden indiğinizi gördüğüm günden beri... Çok yalnız, çok korumasızdınız ama olanaksızdı. Dostumla evlenmek için gelmiştiniz. Oysa şimdi..."

"Şimdi?"

"Sizi belki daha çok seviyorum ama..."

"Ama yeterince sevmiyorsunuz!"

Selma acı acı gülümsedi.

"Benim kaderim böyle. Herkes beni seviyor ama beni, herkese karşı, bana karşı koruyacak kadar sevmiyor..."

"Ya Emir?"

Selma biraz uzaklaştı. Birden kendini çok bitkin hissetti.

"Emir'in ailemle evlendiğini çok iyi biliyorsunuz."

Raşit çaresizlik içinde gitti. Selma, onu mutsuz ettiği için kendine kızdı; oysa onun iyiliğinden başka bir şey istemeyen tek insan kendisiydi.

Aynada zayıflamış yüzünü, halkalarla çevrilmiş gözlerini gördü. Değiştiği doğruydu, yaşlanmış mıydı? Belki. Beyrut'ta film yıldızı olmak istediği sıralarda onu umutsuzluğa düşüren yuvarlak yanakları çökmüş, yüzü incelmiş, çok ince bulduğu dudaklarıysa, aksine etlenmişti. Bu yeni görüntüsünü seviyordu, bu şuh kadın havasını... güzel mahluk gibi, diyordu Emir.

Saat 6 olmuş ama henüz hiçbir davetli gelmemişti. Artık gelmeyeceklerini biliyordu. Kuşkusuz bunun bir kışkırtma, yakışıksız bir öç alma, bir ölüye meydan okumaya kalkışma al-

çaklığı olduğunu sanmışlardı. Hiçbir şey anlamamışlardı aslında: İnsan, öldüğü andaki kadar canlı olabilir miydi hiç? Gözyaşları, en önemsiz zaferini, en önemsiz insanca davranışlarını yücelttiği zaman, başarısızlıklarını, alçaklıklarını ve yalanlarını sildiği zaman, ölen daha da büyümez miydi?

Geriye kalanların tuhaf dargörüşlülüğü yüzünden, ölen her insan, birkaç saat, birkaç gün, gözyaşları kuruyuncaya kadar olağandışı görünür.

İşte Mustafa Kemal'in devleştiği tam o sırada, ona karşı çıkmak istemişti -bu utanç verici eşitsiz düello konusunda karar vermeleri için tanıklar önünde hem de! Ama gelmemişlerdi, Tanrı'ya karşı çıkmaktan korkmuşlardı; büyük adam için en küçük bir fiskeden korkuyorlarsa, gösterdikleri saygı önemsizdi. Selma ona çok daha fazla değer veriyordu; yenilgiyi reddetmiyordu. Ama bu savaşa girişmek bile ona göre bir zaferdi...

Kaderini dünyanın dört köşesine parçalamış, evreni düzenleyen bir İlkçağ tanrısı gibi, varlığını fark bile etmediği hayatını en küçük ayrıntısına kadar değiştirmiş, dahası, düşünme biçimini ve hissetme şeklini altüst etmiş olan insanla yüz yüze gelmek! Kimi zaman ona minnettar olması gerektiğini düşünürdü; ne de olsa yuvasını yıkıp kendisini oradan uçmak zorunda bırakmıştı. Ama aynı anda onun elinden bir parça gökyüzünü alarak kanatlarını koparmıştı...

Sürgün... Bu aileden, onu sürgüne gönderecek kadar mı çekinmişti? Oysa güçlüydü, kaybedecek bir şeyleri olmayanların, geçmişi olmayıp da ne pahasına olursa olsun kendine bugünü kurmaya ihtiyacı olanların gücü vardı. Ondaki bu güce susamışlığa, düşmanı yenen zekâ ve cesaretinden daha fazla imreniyordu. Son Osmanlı hükümdarlarında, şu Hintli prenslerde bulunmayan da bunlardı işte. Susuzlukları, geçen yüzyıllar içinde dinmişti.

Toplumlar bu şekilde yenilenir ve iktidarlar böyle el değiştirirdi. Ele geçirilmekten çok, yeterince inancı olmayanların bezginliği yüzünden elden çıkarılırdı.

Kemal, sultandan daha çok egemen olmak istiyordu. Ama bunun için onları kovması, vatanlarının topraklarını sonsuza kadar yasaklaması gerekir miydi? Boğaziçi'nin sakin kıyılarında dinlenmeye hakkı olmayan ölüleri bile sürgün etmeye gerek var mıydı?

İstanbul'un pırıl pırıl sabahları, dar sokakları, ahşap evleri, çitle çevrilmiş bahçeleri, beyaz camileri, Haliç'e yansıyan gölgeleri... Bunlardan neden yoksun bırakılmışlardı?

Veliaht, kendisi ve ailesi adına tahttan vazgeçmişti; sarayında göz altına alman, en ufak sözü hemen ihbar edilen halife, yalnızca bir gölgeydi. Söylendiğine göre hükümet, memurlar, ordu, bütün ülke Kemalci olmuştu. Öyleyse sorun neydi? Büyük insan neden korkuyordu?

İşte Selma'nın ona sormak istediği soru yalnız buydu. Gerçeği ondan öğrenmek istiyordu. Ölülerin artık yalana ihtiyacı yoktu.

Bu harika şampanyadan bir bardak daha... Selma ikinci şişeyi açtı. Badalpur'daki başarısızlığını unutturan ve bazen... Emir'den tiksintisini bastıran altın renkli sıvının akışını sevgiyle seyretti.

Onunla artık konuşuyor sayılmazdı. Kendisini kırmak, yok etmek istediği duygusuna kapılıyordu. Her gece, güzel ve arzu edilen kadın olmaktan serseme döndüğü o şatafatlı davetlerden döndüklerinde, onu cezalandırıyor, vücuduna sessizce, uzun süre saldırıyordu.

Farkında olmadan bu kölelikten zevk almıştı; bu boyun eğişten hoşlandığını hayretle görüyordu. Onu tüketen, bilmediği bu zevke kendini bırakıyordu. Vücudunun ona ihanet ettiğini kabul edemiyor, bu durumdan dehşete kapılıyordu. Vücudu mu? Yalnızca vücudu değil, bütün hayalleri, iniltileri, çığlıkları... Sabah olunca ürpermeden hatırlayamadığı ve olanca varlığıyla tiksindiği bir kölelikten hoşlanan. Bu gece kadını nereden çıkmıştı?

Yalnızca erkeklere verdikleri zevklerle ilgilenen haremdeki kadınları ne kadar küçümserdi... Onlarla ortak hiçbir yönü yoktu, o gururluydu, hırslıydı, öteki kadınlar gibi değildi...

Selma, aynanın karşısına geçti, görkemle kadehini kaldırdı. "Parlak kaderime!" Sonra gülmeye başladı, güldü, güldü... Ah, şu şampanya neşe içinde nasıl da kabarcıklar çıkarıyor! İnsanı nasıl ferahlatıyor! Tam bir beyefendi, onunla hiç sorun çıkmıyor, acıklı olaylara aldırmıyor, ciddiliği gülünçleştiriyor, müttefiki; kadife gibi sarıyor her yanını, onu koruyor, artık hiçbir şeyin önemi olmadığını öğretiyor. Hiçbir şeyin. Düşmanının ölümünün bile. Az önce Mustafa Kemal'e meydan okumaya kalkışmakla ne aptallık etmiş! Yine şu kendini kanıtlama, haklı çıkma isteği... Şu anda başkalarına da başkalarının düşüncelerine de, onu anladıklarını düşünen şu ahmaklara da boş veriyor... Aynayı dikkatle inceliyordu: Prenses mi yoksa fahişe miydi? Prenses-fahişe mi? Neden olmasın? Sultan kızının, annesinin dışında, bütün nineleri haremin en güzel, şehvet uyandırmakta en usta köleleri değiller miydi? Efendilerini bu yolla fethedip karıları olmamışlar mıydı? Zekâlarından, entrikacı olduklarından, ustalıklarından söz edilirdi; bunlar başa geçmenin ve iktidarı elde tutmanın koşuluydu kuşkusuz! Ama önce cezbetmesini bilmek gerekiyordu. Osmanlı sarayında erotizm, ilk önce öğrenmeleri gereken sanattı. Selma'nın damarlarında, otuz sekiz sultanın kanı akıyordu altı yüzyıllık mutlak bir iktidar ama aynı zamanda altı yüzyıllık saraylılık. İki eşit kolun meyvesiydi, hem sultan hem de köleydi.

Bir el, muslin geceliği aşağı kaydırdı, iki beyaz göğüs, aynaya doğru uzandı. Okşayışlar altında ince kalçalar ürperdi: İnce bir şampanya akıntısı karından aşağı süzüldü, ışıklı damlalar halinde yayıldı. Sinirli eller ince bele sarıldı, boyuna doğru çıkarak omuzları serinletti. Her tarafını tatlı, baş döndürücü bir sıcaklık kaplamıştı... Sonra, sevmesini bilen ellere soluk soluğa kendini bıraktı...

Ama ona dikilmiş bu hüzünlü, bu zümrüt yeşili gözler neydi? Onları silmek, artık görmemek istiyordu ama ısrarcıydılar, neşeye yabancı, acı dolu gözler, onları yalnız altın renkli aşk iksiri yok edebilirdi.

Başı arkada, aynaya kaçamak bakışlar atarak içkisini büyük yudumlarla içiyordu. Gözler hâlâ oradaydı. İnatçıydılar; onları tanıyordu, onları yok etmek için daha içmeliydi. "Selma, kendinizi mahvetmektesiniz..." "Ama Raşit Bay, yaşıyorum! Bakın, nasıl gülüyorum! Korkmuyorum, utanç duymuyorum, bir kadınım, bakın!"

Aynadaki gözler silindi, bir ağız öper gibi yaptı, çıplak vücut yere yığılıverdi.

...Ne kadar iyiyim... Öldüm mü yoksa? Ortalık karanlık, beni gömdüler mi yoksa? Emir, beni bulduğunda perişan görünüyordu, kan vardı... Düşerken şampanya kadehini kırıp yaralanmış olmalıyım... Gerisini bilmiyorum... Emir ağlamıştır herhalde... Ne de olsa beni seviyordu... yazık...

"Bandajını çıkarın, uyanıyor galiba!"

Yumuşak bir el ensesini kaldırdı, büyük bir özenle koyu renk sargıyı çözdü. Selma ışığa kavuştu. Gözkapakları ne kadar ağırlaşmıştı...

Yarı aralık gözlerle, yatağının ayak ucunda gülümseyen Rani Şahine'yi gördü.

"Bir gül gibi taptazesiniz! Bize geçirttiğiniz gecenin sonunda uyanmanız ne büyük nimet! Ah canım, bizi endişelendirdiğiniz için övünebilirsiniz; Emir deliye dönmüştü. Kapınızı kilitlemek de nereden çıktı? Balkondan geçmemiz gerekti. Yerde baygın yatıyordunuz... Zavallı kocanız kalp krizi geçirdiğinizi sandı. Kriz deyince, ona boşalmış üç şampanya şişesini göstermemiz gerekti. Size bir kusturucu ilaç içirdik, yatırıp başınıza buzlu ot lapası sardık, bu tür rahatsızlıklara birebirdir. Şimdi nasılsınız?"

"Hafif... arınmış... yeniden doğmuş gibiyim! Ah Rani Şahine, olağanüstü bir şey bu, çevremde her şey dönüp duruyor sanki!"

Selma kalktı, üç adım atmaya çalıştı, sonra yatağın üstüne bitkin düştü.

Rani gelip yanına oturdu.

"Selma, hava değişikliğine ihtiyacınız var; böyle geç yatmalar, bütün gün yatakta oturmalar size iyi gelmiyor, çok zayıfladınız. Emir, artık yemek yemediğinizi, sadece içtiğinizi söylüyor. Kendinizi..."

"Mahvediyorum, bunu biliyorum; daha önce de söylediler!

"Selma, birkaç haftalığına Lucknow'dan ayrılın, annenizi görmeye Beyrut'a gidin. Kendinizi toplamaya, ne istediğinizi öğrenmeye çalışın."

"Ne istediğimi mi?.. Tercih hakkım var mı?"

Rani Şahine onu yavaşça kollarına aldı.

"Her zaman vardır. Asıl soru şu: Bir tercih yapmaya ve bunu sürdürmeye cesaretiniz var mı? Ne olursa olsun, böyle yaşamaya devam edemezsiniz. Şu buhrandan ve topladığımız güçten yararlanın ve bir süre için buradan uzaklaşın."

Selma aynada solgun yüzünü inceledi, iç geçirdi:

"Annemin karşısına kesinlikle bu halde çıkamam, neler olduğunu hemen anlar..."

"Anlar ve size yardım eder."

"Annemi tanımıyorsunuz. En kötü olayları bile başı dik karşılar; zayıflıktan nefret eder. Beni bu durumda görecek olsa nasıl bakacağını tahmin edemem."

"Ama Selma, o anneniz, sizi seviyor!"

"Korkarım o asıl, hayalindeki kızı seviyor..."

"Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için!" Beyaz zemin üzerinde kırmızı harfler. Kayzerbağ'ın ana caddesine kocaman bir pankart asılmıştı, her yandan bando-mızıka gürültüleri geliyordu. Üniformaları içinde uşaklar, gelip geçeni iterek yol açıyor ve işportacılara zorla mallarını toplatıyorlardı. Alay geliyor, efendilere yol açın! Yalnızca inekler, uyarılara kulak asmadan, yolun ortasına geviş getirmeyi sürdürüyordu.

Gürültüyü merak eden Selma balkona çıktı. Gökyüzü, göz alabildiğine flamalarla kaplıydı. Uzaktan kişneme sesleri, fil bağırtıları işitiliyordu. Güneş altında yavaş yavaş ilerleyen gümüş ve altın şemsiyeler dalgalanıyordu. Prenslerin dibalarla

süslü filleri göze çarpıyordu. En önde Bampur Racası'nın beyaz fili vardı; ametistler içindeki raca, tahtırevanına kurulmuştu. Çevresindeki pankartlarda: "Bolşeviklere karşı birlik," "Racalar, Mihraceler, halkı korumak için el ele," yazılıydı.

Eyaletlerin her yanından gelmiş derebeyleri, prensler, zemindarlar onu izliyordu. Kongre Partisi, sadık halkı isyana kışkırtan şu komünistler tarafından kabul edilen haksız yasaları protesto etmek için büyük gösteriş içinde geçiyorlardı. Bu şatafat fikri, racalar sendikasına aitti; sendika başkanı olan Bampur racası, çok alkış alan bir konuşma yapmış ve yeni hükümete karşı birleşme gerekliliği üzerinde durmuştu. "Aramızdaki anlaşmazlıkları unutmalı, geleneksel konumumuzu ve liderliğimizi korumak için her türlü fedakârlığa hazır olmalıyız." Hepsi, ihtilalci vurgusu hoşlarına giden ve benimsenen sloganı tekrarladı: "Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için!" Buna pek inanmıyorlardı ama alt tarafı bir slogandı işte! Özellikle kulağa hoş geliyordu.

"Deliler!"

Selma'nın arkasından Emir de balkona çıkmıştı. Yüzünü buruşturmuş, arkadaşlarının geçişini seyrediyordu.

"Devlet'in kendilerini iflas ettirdiğini haykırmak için böyle bir şatafatı ortaya koymanın ne kadar gülünç olduğunu anlamıyorlar mı? Bu tahriktir! Bunu onlara açıklamaya çalıştım ama dinlemek istemediler. 'Halkımız yalnızca güce ve haşmete saygı duyan birer çocuktur. Zayıf görünürsek, bizi ezmeye kalkışır. Buna karşılık ona gücümüzü gösterirsek, bize itaat eder, Kongre'nin dediklerine uyar,' dediler. Onlara, halkın değiştiğini, haklarının farkına vardığını anlatmaya çalıştımsa da bana hakaret ettiler. Bana yine 'İngiliz' deyip çıktılar!"

Emir'in sesinde öyle acılık vardı ki Selma duygulandı. Emir, aylardan beri ilk kez ona açılıyordu. Ona, kendisini anladığını söylemek isterdi, ama göze alamadı. Sarhoş olduğu o geceden beri, aralarında yeni bir durum oluşmuştu: Yan yana yaşıyorlardı ama nazik ve yabancıydılar. Emir ona hiç sitem etmemiş, hiç soru sormamıştı. Eski dairesine geçmekle yetinmiş, ona bir daha dokunmamıştı. Selma bundan memnun olmuş, içinde

boğuldukları, ezildikleri, çürüdükleri şehvet ani, ama hatırda kalan geçici bir nöbet gibi yok olmuştu.

Sessiz bir anlaşmayla, artık dışarı çıkmıyorlardı. Selma kimseyi görmek istemiyordu, sanki nekahet dönemindeydi. Ya Emir? Şık olmaya çok özen gösteren racasını, sarayın içinde pijama kurtasıyla dolaştığını ya da hukasını içerken, dostları navablarla satranç oynarken görünce, hayretler içinde kalıyordu.

Şimdi anlamaya başlamıştı, Emir, içindeki büyük acısını artık daha fazla tutamıyormuş gibi konuşmayı sürdürdü:

"Prenslerden bazıları bana selam bile vermiyor, köylülere ödün vererek Kongre'ye yaranmak istediğimi düşünüyorlar. Eski dostlarımla bile tartışamaz oldum artık. Demokrasinin, Hindistan'ın gelişmesi için tek çare olduğunu düşünürken, acaba yanılıyor muyum?"

Yumruklarını sıkmış, odayı arşınlıyordu.

"Bazen, İngiltere'de geçirdiğim yılların bir talihsizlik olup olmadığını düşünüyorum. Önceleri, İngilizlerin düşüncelerini, onlarla daha iyi savaşmak için sindirdim ve istemeden değiştim. Ama sonunda, değerlerinin evrensel olduğunu ve ahlakın "Beyaz" olduğuna beni inandırdılar. Şimdi artık... neyin ne olduğunu bilmiyorum...

Onlardan nefret ediyorum ama aynı zamanda haklı olduklarını düşünüyorum. Bu yüzden zafer kazanıyorlar! Hiç kuşkusuz yakında gidecekler ama yine de kalacaklar." Alnına vurarak konuşmasına devam etti: "Burada, beyinlerimizde, Beyazlar gibi düşünen beyinlerimizde. Çağdaş bir eğitim aldığımız için bu ülkeyi yönetecek olan bizler neyiz ki! Halkımızın özlemlerini anlayıp gerçekleştirecek Hintliler mi? Yoksa bağımsızlığı elde etme zaferini kutlarken kölelik etmeyi sürdürdüğümüz İngilizlerin kötü kopyaları mı?"

"...Öyleyse sen de kendini yabancı hissediyorsun!"

O gece, Emir ve Selma birlikte uyudular. Yavaşça, birbirlerini avutmak istercesine seviştiler...

19

"Hayır canım, çıkamazsınız. Aminabad'm her yanında gösteriler var!"

Hükümet, bir ayı aşkın süreden beri Hindularla Müslümanların kavga etmelerini önlemek için, olağanüstü durum ilan edilmesine olanak sağlayan 141 numaralı maddeyi yürürlüğe koymuştu. O güne kadar Lucknow diğer yerlere göre daha sakindi ama kent içindeki ve köylerdeki katliamlar yüzünden gerginlik tehlikeli boyutlara tırmanmıştı. Polisin aldığı önlemlere rağmen, herkes gösteri yapıyordu. Okulun çatısındaki Birlik bayrağı indirilip yerine Kongre bayrağı çekildiği için Müslüman öğrenciler; hükümetin, yeni yasalara uymayan prensleri zorlaması için köylüler; bu yasaları kabul etmediklerini belirt-

mek için prensler; Hinduların, girmelerine izin vermedikleri tapınaklarda dua edebilmeleri için paryalar ve Müslümanlar inekleri öldürüp yedikleri için de Hindular gösteriye katılıyorlardı.

Şimdiye kadar çatışmadan sakınmışlardı ama bu daha ne kadar sürerdi? Kongre'nin İngiliz işgaline karşı pek etkili olan şiddet karşıtı stratejisini bu kez kendine karşı kullanan bu hoşnutsuz insanlar, şimdilik gösteriyle yetiniyorlardı. Hapishaneler gittikçe doluyor, karakollar taşıyordu.

Selma sabırsızlanıyordu.

"Çıkmam gerek! Bir hafta sonra Beyrut'a gideceğimi unutmayın; anneme armağanlar almalıyım."

Evlendiğinden beri ilk kez Lübnan'a, annesini görmeye gidecekti. Öyle mutluydu ki yerinde duramıyordu. Son aylarda geçirdiği kâbuslar unutulmuştu. Normal olarak yemeye başlamıştı, artık şampanyaya elini sürmüyordu. Endişeli bakışları, derisi yüzülmüş kedi gibi olan suratı normale dönmüştü.

Emir'le ilişkileri de düzelmişti. Artık ne tutku ne acı vardı. "Yaşlı bir çiftin ilişkileri gibi" diye düşünüyordu alay ederek; bunun kendisini rahatlatmasına hayret ediyordu. Huzur veren bu kayıtsızlığın tadını çıkarıyor, ama yine de kocasının bunu kolayca kabullenmesi onu üzüyordu.

Ama soru sormak niyetinde değildi. Artık Beyrut'u, güleç yüzlü beyaz evi, annesinin gülümseyişini, kalfaların şımartmalarını, Zeynel'in hayranlığını, dostlarını, yine kavuşacağı gençlik günlerini düşünüyordu yalnızca.

Haremağasının cırlak sesi duyuldu:

"Huzur, size bir haber var."

Gümüş tepside mavi küçük bir kâğıt duruyordu; Beyrut'tan bir telgraf...

Kararsızca Emir'e baktı.

"Haydi prenses, açın! Sultandan olmalı; sizi Beyrut'ta gemiden inince karşılayacağını bildiriyordur."

Bildirmek mi? Neden acaba? Orada olacağı kesin! Âdet olduğu üzere, onu karşılamak için küçük bir tören bile hazırlan-

mıştır. Konukseverlik kutsaldır: Dostları, bütün işlerini bırakıp, kucaklarında çiçeklerle limana koşarlar.

Selma, telgrafı parmaklarının arasında evirip çeviriyordu. Üzerindeki damgadan, Lucknow'a on bir gün önce geldiği anlaşılıyordu; oysa annesine geleceğini tam iki hafta önce bildirmişti...

Derin bir soluk aldı, mavi kâğıdı aceleyle yırttı.

"SULTAN BU SABAH VEFAT ETTİ STOP HEPİMİZ ÜZGÜNÜZ STOP SİZİ DÜŞÜNÜYORUZ STOP BAĞLILIKLA ZEYNEL"

Çok sonraları Zehra, Selma'ya çığlık ve ağlama sesleri duyduğunu anlatacaktı. Koşmuş, onun yüzünü gözünü parçaladığını, başını duvara vurduğunu görmüştü. Emir'le bir hizmetçi onu tutmaya çalışıyor, ama Selma tekmeler savurarak onları itiyordu. Zehra, bunun, bir delilik krizi olduğunu sanmıştı. Selma'nın yüzü kan içindeydi, hiçbir şey işitmiyordu.

Zehra o sırada, ağabeyinin masanın üstündeki fotoğraf makinesini yakalayarak fotoğraf çekmeye başladığını görmüştü. Bir anda acısı dışındaki her şeye karşı duyarsız olduğunu sandıkları bu kadın donakalmış, sonra dişi bir kaplan gibi adamın üzerine atılmış, ama ona dokunamadan, baygın halde yere yığılmıştı.

Bir hafta boyunca delireceğinden korkmuşlardı. Kentin en iyi hekimleri başucunda nöbet tutmuştu. Yalnızca onların bildiği afyon ve otlarla, Selma'yı gece gündüz uyutmuşlardı. "Büyük bir acıya katlanmamak gerekir, yoksa akıl isyan edip kaçar," demişlerdi. Ruhsal acıları dindirmek için bilinci geçici olarak uyutmak, vücudu bitkisel hayatta yaşatıp zayıflatmak gerektiğini; böylece uyku sırasında acının beslenmek için güç bulamayacağını açıklamışlardı.

"Bunu nasıl yapabildi? Onu hiç bağışlamayacağım."

Selma, günlerden beri çırpındığı bunaltıcı sis perdesinden yavaş yavaş sıyrılıyordu. İlk hareketi, artık kocam demek istemediği o canavarın davranışına kızmak oldu.

Kendisine yardımcı olacağına, nasıl alay edebilmişti? Oysa annesini ne kadar çok sevdiğini biliyordu.

Anneciğinin ölümüyle Selma, çocukluğunun, gençliğinin öldüğünü, bütün geçmişinin yok olma tehlikesi altında olduğunu sanmıştı. Artık onunla birlikte hatırlayacağı, içinde yaşayacağı kimsesi yoktu, aynı ten, tek bir bellek, kendi gözleri olan gözler, dünyaya sahip çıkıp onu kendisine veren bir can, alışılmış, sıcak... Hıçkırıklarla boğuluyor, terkedilmişliği kabul edemiyordu. İki yıldır sultanı görmemiş olması önemli değildi; yaşadığını bilmesi yetiyordu ona. Kendi kendine, "Hakkımda ne düşünür? Yerimde olsa ne yapar acaba?" diye sorardı. Annesi sürekli yanı başındaydı. Bakışlarına hiçbir zaman katlanamayacağı için onu unutmaya çalıştığı şu son aylara kadar. Yoksa kendi bakışlarına mı katlanamıyordu? Arada fark yoktu; çünkü bazen isyan etse bile, aslında annesiyle arasında bu geçişim, bu uyum vardı.

Onu öldürmüştü... Evet onu kendisi, Selma öldürmüştü; o delilik günlerinde, kendini yok etmeye çalıştığında, asıl öldürdüğü sultandı! Onu annesine bağlayan bağ, aradaki uzaklıktan daha güçlü ama ilgisizliğe dayanıksız hayat bağı kopmuştu. Annesi bu yüzden ölmüştü...

Onu çok daha önce küçük darbelerle öldürmüş, daha doğrusu yaralamıştı, fazla gölge yaptığı için dalları teker teker kesilen bir ağaç gibi. Uzun zaman önce başlamıştı bu... İstanbul'dayken, hatırlıyordu. Sultancılık oynadığı, Yunan generalini temsil den Ahmet'i dövdüğü gün, Sultanın ne diyeceğini bilemeyip kendisini odaya hapsettiğinde duyduğu öfkeyi hatırlıyordu. Çok mükemmel annesinin yaptığı haksızlığın yanında, çocuğun duyduğu umutsuzluk, önemsiz bir cezaydı.

Ya Lübnan'da... Sultanın, "iyiliği için" kendisinden gizlediği, babasının yazmış olduğu mektuplar; ardından, kızının bir prensle evlenmesi için gösterdiği sessiz, ama ısrarlı direniş. Selma hep itaat etmişti. Ama bu itaate rağmen ya da onun yüzünden için için isyan ediyordu aslında.

Acaba Emir bu isyanı, kendinden önce mi anlamıştı? İnsanı hayrete düşüren bir davranış göstermesi bu yüzden miydi?.. Acı-

sının derinliklerinde, daha fazla bağırarak gizlemek istediği rahatlama duygusunu mu keşfetmişti? Yalnızca, duygularını uzun süre gizlemesinden kaynaklanan yerinde teşhis etme yeteneği sayesinde, Selma'nın hırçınlığını; yeterince acı çekmediği için kendini yaralama, kendini cezalandırma isteğini mi keşfetmişti?

"Apa..."

Zehra'nın sesi hafifçe titriyordu.

"Apa, Emir Bay sizi görmek istiyor... Dün kabul etmediniz, ona hâlâ çok yorgun olduğunuzu söyledim. Ama bugün... Apa, bana inanmaz... Öyle üzgün ki onun yüzünden hastalandığını söyleyip duruyor hep... Yalvarırım, Apa, sizi öyle seviyor ki!"

"Beni seviyor mu?.. Peki, seviyorsa, onu görmek isteyeceğim zamana kadar beklesin."

Başını yastığa bıraktı, gözlerini kapadı: Yumuşamayacak, boyun eğmeyecekti. Burada yaşayacaksa kendi kurallarını kabul ettirmeliydi. Başka nereye gidebilir ki? Hayatı boyunca kendini beğendirmeye çalışmıştı, sevilen küçük kız, aşık olunan eş, saygı gören rani olmak istemişti. Artık bitmişti! Sultanla birlikte, dünyada ona yasasını kabul ettirebilecek tek varlık da yok olmuştu.

Çok derinlerden gelen bir nefes, göğsünü kabarttı: Özgürdü artık! Hayatında ilk kez, kendini tamamen özgür hissetti.

Aradan bir hafta geçti; onu yatağa düşüren bulantılar hâlâ kesilmemişti. Hekim Sahip, sarılıktan kuşkulandığından, ona sıkı bir perhiz önermişti. Kentte salgın vardı.

"Sarılık mı? Ne aptallık! Hiç bu kadar pembe-beyaz olmamıştınız!"

Lucie onu görmeye gelmişti. Selma ona rahatsızlığından söz ettiğinde, bilgiç bir tavır takındı:

"Yoksa... Mutlu bir olay olmasın?"

Selma sıçradı.

"Mutlu mu? Kesinlikle değil, imkânsız bu!"

Arkadaşının şaşkınlığı üzerine dudaklarını ısırdı: Ona aylardan beri, Mustafa Kemal'in ölümünü anmak için sarhoş ol-

duğu günden beri Emir ve kendisinin... Ama hayır... bir kez! Prenslerin gösteri yaptıkları günün akşamı, Emir öyle üzgündü ki iki öksüz çocuk gibi buluşmuşlardı. "O gece olmasın sakın," diye düşündü.

Selma'nın şaşkınlığı karşısında, Lucie işleri ele almaya karar verdi.

"Bugün öğleden sonra, size doktorumu gönderirim. Müthiş bir kadındır. Rica ederim böyle umutsuz tavırlar takınmayın. Bebek beklemek felaket değil ki!"

Selma'yı kucakladı, sonra kahkaha atarak çıktı.

Doktor hanım odadan henüz çıkmıştı ki kadınlar koşup geldi. Uğuldayan bir arı kovanı gibi yatağın çevresine toplanıyor, ranilerini kutluyorlardı. Bekledikleri bu iki yıl boyunca, en önemsiz solgunluğunu, yorgunluğunu buna yormuşlar ama hep düş kırıklığına uğramışlardı. "Ne kadar yazık! Bu kadar güzel, bu kadar soylu bir kadın, ama görevini yerine getiremiyor!.. Efendi onu boşamasın da ne yapsın?" diye sızlanıyorlardı. Prensesin yerini alacak birçok aday seçilmişti, hepsi genç, sağlıklı, ünlü ailelerdendi, hepsi Hintliydi. Rani Azize, yabancı istemiyordu.

Ama şimdi vâris, gelecekteki efendileri buradaydı... Neredeyse burada olacaktı. Sevinçten, duydukları şükranla prenseslerinin ellerini öpüyorlar, tespihlerini çekerek dua ediyorlardı.

Selma yatağına oturmuş, onları görmüyor, işitmiyordu, odanın en dibinde, sönmekle sönmemek arasında tereddüt eden bir mumun alevine bakıyordu. Bu, en sevdiği andı, yok olmamaya direnen alevin cesur direnişi. Çocukken nefesini tutar, ona güç vermek için bakışlarını dikerdi ve sonunda alev söndüğünde, kimi zaman ağlardı.

Mum söndü. Selma, yanaklarında ıslak bir serinlik hissetti. *Öldü... Anneciğim, benim bir başkasına can verdiğim gün öldü. Sanki bana yer vermek istermiş gibi ya da yerini almak için ölümünü beklermişim gibi...*

Tekrar tekrar hesapladı, hiç kuşku yoktu: Annesinin öldüğü gece olmuştu... Vücudun böyle sezgileri vardır... Kendisi fark etmeden önce, vücudu bilmişti... Birden içine doğdu: Annesi yaşadığı sürece o, Selma, ancak çocuk kalabilirdi. "Anne" sultandı; onu yerini almaya asla cesaret edemezdi.

Yine çıldırıyor muydu ne? Vücudunun, doğurmayı kendine yasakladığını, binlerce kilometre uzaktan aldığı işaretten sonra buna ancak izin verdiğine inanmak, olur şey miydi? Oysa gerçekti...

Tereddütle, utançla elini karnının üstüne koydu. Şu anda gerçek buradaydı, bu kez bundan kaçamazdı. Dikkatle, elinin altında bir kıpırtı bekledi, uyanan bir dünyayı algılıyor gibi geldi ona. Mutluydu, gözlerini yumdu.

"Canım, harika bu!"

Emir, yüzü sevinçten pırıl pırıl, yatağa yaklaştı; altüst olmuş görünüyordu. Selma hayretle ona baktı. Onu yanlış tanımıştı, mutluluğuna katılacağını hiç aklına getirmemişti.

"Kendinize çok iyi bakmalısınız. İsterim ki oğlum..."

"Oğlum mu?" Selma birden kaskatı kesilmişti, cümlenin sonunu işitmedi. "Delirmiş! Onun bu işle hiç ilgisi yok, kimsenin de yok. Bu, benim çocuğum!" Korkudan titremeye başladı. Bebeğini elinden alacaklardı! Bu adam yatağını paylaştı diye nereden hak sahibi oluyordu? Şimdi kocasına düşmanca bakıyordu; iyi kötü bir koca, kötü bir sevgiliydi, ama bir baba olabilir miydi? Çocuğunun babası? Farkında olmadan kollarıyla karnını, iç kalesini sardı, engeller koydu, yabancının göz diktiği değerli hazinesini korudu.

Çünkü artık kendisi bir yabancı değildi, kendini "fazlalık" hissetmiyordu, ansızın bütünleştiğini sandığı bu topraklara bağlanmış, binlerce kök salmış, kara çamur, rüzgârda hışırdayan yapraktı, ulu orman ve bu öğleden sonranın huzurlu sıcağıydı

Yavaş yavaş sakinleşti, bu kadar korktuğu için hayret etti. Karnındaki bu canlıyı ondan kim koparıp alabilirdi? İstedikleri kadar konuşsunlar, onları duymazdı. Sanki daha önce varlı-

ğı ne söyleyeceklerine, ne karar vereceklerine bağlıymış, kendisi yalnız boş bir kabukmuş gibi onlara neden önem verdiğini bile anlamıyordu.

Yanındaki erkeğe şöyle bir baktı, kayıtsızca gülümsedi.

"Kesinlikle balık yemeyin, bebeğin cildini bozar! Koku sürünmeyin, makyaj yapmayın, saçlarınıza çiçek de takmayın; çünkü bunlar cinleri kışkırtır. Çocuğun kaderini lanetleyebilirler."

Begüm Nimet, ders verir gibi önerilerini, yasakları, bir kadının bilmesi gerekenleri tek tek sıralıyor; çevresindekiler de başlarıyla onaylıyordu. Raniye, atalarından daha iyi kim öğüt verebilirdi? Torunlarının torunlarının sayısı belli değildi, hepsi de güçlü, yakışıklıydı; demek anneleri, atalarının öğütlerine titizlikle uymuşlardı.

Günün her saatinde, her durumda, uyulması gereken kurallar vardı, onları anlamak için biraz kafa yormak yeterdi. Ama bugünkü gençler yalnız İngiliz tıbbına güveniyorlar, eski usüllerin modasının geçtiğini düşünüyorlardı! Bunun kötü sonuçları ortadaydı: Dış gebelikler artıyor, bütün bebekler yarı sakat dünyaya geliyordu. Ya Nishat'ın çocuğu? Yüzünün yarısı mor bir lekeyle kaplıydı; oysa on birinci haftadan sonra artık pancar yememesi gerektiği kendisine söylenmişti.

Selma dalgın dalgın dinliyor, hatır için zaman zaman birkaç soru soruyordu. Bu kadınların dayanışması onu rahatlatıyordu. Haber yayılalı beri, bütün ilgiler üzerinde toplanmış, konuşmalara konu olmuş, umutlar, tasalar yeniden gün ışığına çıkmıştı. Saray halkı, arzularını yerine getirmeye çalışıyor, herkes üzerine titriyor, yemekler arasında verilen altın kaplı haplar dışında, her yemeğine altın suyu damlatılsın diye emirler veriyordu; çünkü bilindiği gibi altın anneyi canlılık verir, bebeğin kemiklerini güçlendirirdi.

Normal zamanda bütün bu sıkıntılar Selma'yı kızdırırdı, oysa artık rahatlatıyordu. Onlar olmasa, hamileliğinin bilincinde olmayacaktı. Her akşam aynanın karşısında karnına bakıyor,

göğüslerini yokluyordu ama hiçbir şey hissettiği yoktu. Bulantılar bile azalmış gibiydi. Doktor hanım yanılmış olabilir miydi? Selma endişeleniyordu, bu yüzden biraz rahatsızlansa, seviniyordu.

Artık günün büyük bir bölümünü, dinlenme odasına dönüştürdüğü salonundaki sallanan yatakta geçiriyordu. Yattığı yerden ağaçların tepelerini ve yaprakların arasından gökyüzünü görüyordu ancak. Dışarı çıkmak, ziyaretler yapmak istemiyordu artık, hayal kuruyordu.

Erkek olursa, adını, atası muhteşem sultan gibi Süleyman koyacaktı. Onu, büyük bir hükümdar olması için yetiştirecekti. Atakça yenilikler yapacak, bunların kendi iyilikleri için yapıldığını gören halk, onu destekleyecekti. Kadınlara yavaş yavaş özgürlük verecekti; çünkü onu kadınların sıkıntılarına karşı duyarlı yetiştirecekti. Derebeyi içgüdüleri ve yenilikçi düşünceler arasında kararsızlık çeken Emir'in, "yabancı" diyerek yapamadıklarını, onun oğlu gerçekleştirecekti. Ona öğütler vermek üzere yanından ayrılmayacaktı. İkisi, Badalpur'u değiştirecek, modern bir devlet kuracak, diğer devletler onlara imrenip onlar gibi yapacaklardı. Öncü olacaklar, Hindistan'ın, ruhunu yitirmeden, İngilizleşmeden büyük bir devlet olabileceğini kanıtlayacaklardı.

Ya kız olursa?

Selma'nın düşünceleri değişir gibi oldu... Bir kız... kafes arkasına kapatmalar, kara burkalar, çocuk yaşta evlendirmeler. Bir kız; örtülü, satılık... Ürperdi.

Sonraki günlerde bu düşünce onu altüst etti. Bunu daha önce nasıl düşünememişti? Saraydaki herkes erkek olacağından öyle emindi ki kendisi de buna inanmıştı. Ama kız olursa, Emir ne yapardı?

Ona bu soruyu sormak için, özellikle keyifli göründüğü bir akşamı seçti. Emir, hakaret edilmiş gibi sıçradı ama hemen kendini topladı.

"Kız mı? Ona, Hindistan'ın en zengin, en soylu kocasını bulurum!"

"Ya evlenmek istemezse?"

Emir hayretle Selma'ya baktı, sonra gülmeye başladı.

"Ne fikir ama? Evlenmek istemeyen kız görülmüş müdür? Evlilik, her kadının amacı, mutluluğunun nedenidir. Kadın, çocuk doğurmak için yaratılmıştır. Bunun canlı örneği sizsiniz, canım. Hamile olduğunuzdan beri, ışıl ışıl yanıyorsunuz!"

Selma karşılık vermemeye çalıştı. Emir'i kızdırmanın sırası değildi, öğrenmek istiyordu.

"Kız olursa, peçe takıp kapalı yaşamak zorunda mı kalacak?"

Emir, sıkıntılı bir tavırla başım eğdi.

"Selma, neden bana böyle sorular soruyorsunuz? Böyle olması gerektiğini iyi biliyorsunuz. Yoksa hem benim, hem onun adı kötüye çıkar. Onu kimse almak istemez. Cemiyetimiz, kadınların namusu konusunda şaka kaldırmaz. Ama içiniz rahat olsun, bu yüzden acı çekmeyecektir; çünkü bu yaşamdan başka yaşamı tanımayacak."

"İçiniz rahat olsun..." Selma'yı yatıştırmak için söylenen sözler onu dehşete düşürmüştü: Kızı, özgürlüğü hayal bile edemeyecekti! Bu olanaksızdı, dünyaya bir köle getirmeyecekti. Çocuğu, dünyası aile çevresiyle sınırlı kalan, o önemsiz insanlardan biri olmayacaktı. Bir eylem kadını olacak; zekâlarını, iradelerini yüzyıllardan beri boğmaya çalışan bağlardan kadınları kurtarmaya çalışacaktı. Kızı mücadele edecekti... Ona yabancı diyemeyeceklerdi, en azından mücadele etmeye hakkı olacaktı!

Ama acaba bunu isteyecek miydi? Selma'nın içindeki bu isyan, ona geçebilir miydi? Hak nedir bilmeyen, haksızlığın ne demek olduğunu nasıl anlardı?

Hindistan'ın ağırlığı onu dehşete düşürüyordu. Heyecanları, öfkeleri yavaş yavaş törpülüyor, arzuyu yok ederek, olay çıkarmadan, usul usul iradeleri yok ediyordu.

"Kızım bu gücü nasıl bulacak?" diye düşünüyordu. "Özgürlük nedir bilen ben bile bazen..." Selma, nefret ettiği o kelimeyi söylemek istemiyordu ancak... bir süreden beri de uyum

sağlamaya başlamıştı! Sabırsız, kabına sığmayan bir genç kadın olarak, çevresindeki rahatlığa kapılmış, korunduğunu hissetmişti. Farkına varmadan, hep aynı kaldığına, hiç değişmediğine inanarak kendini bu uyuşukluğa bırakmıştı...

Onu bir hizmetçinin sözleri kendine getirmişti. Ona yaranacağını düşünerek, bir dostuna yüksek sesle şunları anlatmıştı:

"Ranimiz değişti, öyle mutluyuz ki... Şimdi gerçekten bir Hintli oldu!"

O zaman Rani Şahine'nin annesi gözünün önüne geldi. Çocuklarının yanında kalmak için her şeyden vazgeçmiş olan genç kadının mutsuz, başarısız görüntüsü! Ama kendine ihanet etmeyi asla kabul etmemiş ve deliliğe sığınmıştı.

"Gidin! Vakit varken kurtulun!" Selma'nın kulaklarında katı sesi çınlıyordu. O zamanlar uyarıyı ciddiye almamıştı, her türlü baskıya direneceğini umuyordu.

Güce karşı direnebilirdi, ama ya yumuşaklığa? Selma birden korktu, insanların mutluluk dedikleri bu hoş sıcaklık, bu haz veren tembellik kadar tehlikeli hiçbir şey yoktu. Yorgunluktan, güçsüzlükten, belki umudu olmayışından kendini koyuvermişti. İş işten geçmeden gitmek, kaçmak gerekiyordu! Kuşkusuz çocuk için, ama aynı zamanda.... kendisi için. Mutsuz olduğundan değil de bu mutluluğu istemediği için kaçmalıydı.

20

"Ee, nereyi seçtiniz? Paris'i mi, yoksa Lozan'ı mı?"

Selma'nın piyano üzerindeki parmakları kaskatı kesildi; hayretle Lucie'ye döndü. Bu şeytan kadın nasıl anlamıştı? Heyecanını gizlemek için Emir'in ona armağan ettiği yakut taşa bakar gibi yaptı ve geveledi:

"Yolculuk etmek mi? Bu durumda, söz konusu bile olamaz!"

"Bu durumdaymış!.."

Fransız kadın gözlerini havaya kaldırdı, derin derin iç çeker gibi yaptı.

"Sanki dünyada bebek bekleyen ilk kadın sizmişsiniz gibi! Asıl sizin durumunuzda birinin gitmesi gerekir, daha sonra

tehlikeli olabilir. Doktorlar ilk kez bir konuda anlaşıyor: Üçüncü aydan önce yolculuk yapılmalıdır. Herhalde burada doğurmayı düşünmüyorsunuz?"

"Neden olmasın?"

"Hoşsunuz ama tamamen delisiniz! Canım, kimse bu delikte doğurmuyor ki! Komplikasyon olursa, sizin şu hamilelikle sarılığı birbirinden ayıramayan yaşlı hekiminiz mi işin içinden çıkacak? Şu anda doğum yapılabilecek iki yer var: Paris ve Lozan."

Selma, dünyada başka yerde doğurmayı göze alan züppeleri düşünerek gülümsedi; ama Lucie'nin züppeliği bu kez işe yaramış ve sorununa bir çözüm yolu bulmasına yardımcı olmuştu...

Gecelerce bu yüzden gözüne uyku girmedi: Gitse mi yoksa kalsa mıydı? Çocuk erkekse, onu iktidardan uzaklaştırmaya hakkı yoktu ama ya kızsa?.. Lucknow sarayından çıkmak zor değildi -birkaç hizmetçiyi satın alması yeterdi- ama Hindistan'dan nasıl ayrılabilirdi? Aklından birçok senaryo geçirdi; kılık değiştirme, sahte belgeler gibi... Ama Emir'in kendisini bulmak için yeri göğü birbirine katacağını, bütün sınırlara haber göndereceğini biliyordu.

Oysa, Fransa'da doğurmak için resmen çıkarsa ve geri dönmek istemezse, onu kim zorlayabilirdi? Fransa, sığınanların vatanı, özgürlükler ülkesiydi, orada raca kendisine hiçbir şey yapamazdı.

"Badalpur ranileri her zaman sarayda doğurmuştur. Ailemizin kadınlarına yüzyıllardır yarar sağlayan şey, sizin gibi bir prensese de kuşkusuz yararlı olur!"

Rani Azize'nin ağzında, unvanı kırbaç gibi şaklamıştı. Bu yabancının küstahlığı sınırı aşıyordu artık. Neyse ki hizmetçilerden biri, neler tasarladığını kendisine haber vermişti de zamanında davranmıştı; yoksa ahmak kardeşi buna da razı olurdu.

Öte yandansa raca, buradan başka her yerde olmak istiyordu. Ablasına ya da karısına hak versin, yine de her zaman asık suratla ya da sızlanmalarla karşılaşacaktı. Ama aslında,

ablasının araya girmesinden pek şikayetçi değildi; ne de olsa bunlar kadınca işlerdi! Kendisi de bu yolculuğa sıcak bakmıyordu, ama belki de sonunda razı gelecekti: Selma'nın durumu onu endişelendiriyordu...

Aklına herkesi memnun edecek parlak bir fikir geldi:

"Saraya bir İngiliz doktor getirtelim. Lucknow'da iyisi bulunmazsa, Bombay'dan ya da Kalküta'dan çağırırız. Böylece hem önlem almış hem de geleneklere uymuş oluruz. Çünkü ben de Badalpur'lu bir hükümdarın yabancı ülkede doğmamasından yanayım. Bu karışık günlerde, meşruluğunu kabul etmeyecekler bulunabilir."

Bu çözümle ferahlayan Emir, karısının hoşnutsuzluğuna dikkat etmeden, ablasının, Müslüman bir prensin bir zındık tarafından dünyaya getirilmesine karşı çıkışlarını duymazlıktan gelerek gizlice kaçtı.

Ciddi olaylar, racanın kararını değiştirmesine neden oldu. 1939 yılının Mart ayında, Hitler, Çekoslovakya'yı ilhak etmişti, Avrupa demokrasileri şaşkınlık içindeydi; Mahatma Gandi, Adolf Hitler'in gözlerini açmasına ve silahsızlanmasına* neden olan "aynı anda silahsızlanma" yöntemini önermişti. İşte tam bu sırada, Lucknow'daki Müslümanlar arasındaki yüzyıllık çekişmeler, Sünnilerle Şiiler arasındaki gerginliği arttırıyordu.

Anlaşmazlık nedeni, Sünnilerin açıkça okunmasını istedikleri, ilk üç halifeyi öven Nat-ı Sahabe'yi, Şiilerin kışkırtma olarak nitelemesiydi. Onlara göre ilk üç halife zorbaydı, Peygamber'in damadı Ali, esas halife olmaya layıktı.

1905'te, pek çok insanın ölmesine neden olan ayaklanmalar üzerine, Lucknow'un İngiliz valisi, Nat-ı Sahabe'nin okunmasını yasaklamıştı. Ancak Kongre Partisi iktidara geldikten sonra, Sünniler, bu keyfi uygulamanın kaldırılması için bastırdılar. Şiilerin, Tebareke'yi okuduklarını, bunu kendi halifeleri-

*) 24 Mart 1939'da *New York Times*'a verilen demeç.

ne hakaret saydıklarını durmadan söylüyorlardı.

Bazı Hindu politikacılar, Şiilerden üç kat daha kalabalık olan Sünnileri destekliyor ve böylece Kongre'ye oy sağlayacaklarını umuyor; bunun, ayaklanma çıkmasına neden olma ihtimaline aldırmıyorlardı. Müslümanlar arasındaki her savaş, Birlik'le, nefret ettikleri Cinnah'ı zayıflatmıyor muydu? Hükümetin kararsızlığını hisseden Sünniler, son haftalarda, gösterilerini arttırmışlardı. Yüzlerce Sünni kendisini tutuklattırıyor, bu memnun olmayan insanlarla karşı karşıya kalan polis, diğerleriyle baş edemiyordu.

31 Mart günü, sonunda pes ederek herkesi şaşırttı: Nat-ı Sahabe, her yerde, her an, ilgililere haber verilmesi koşuluyla okunabilirdi. Hemen panik başladı! Lucknow sokaklarında Şiilerle Sünniler dualar okuyarak birbirlerine taş atıyorlardı. Büyük imambaranın önünde çok şiddetli ayaklanmalar patlak verdi. Polis ateş açtı, ölümlere, yaralanmalara neden oldu. Hükümet sokağa çıkma yasağı ilan etti ama kimse buna uymuyordu. Dükkânlar demir kepenklerini indirmişti, insanların çoğu evlerine kapanıyordu, silahlı çeteler kentte kol geziyordu. Birkaç günde binlerce Müslüman tutuklanmıştı, bu da yeni ayaklanmalara neden oldu. Bir grup, hükümeti basıp başbakanı tutsak aldı; ama sonunda adamın korkusu yanına kâr kaldı. Kadınlar, erkeklerine destek verme zamanının geldiğine karar verip, kara burkalarıyla yollara döküldüler. Yedi bin Şii, birkaç yüz Sünni hapsedilmişti; Hindular da bu işe karışacak olsa -bu aşırı gerilim ortamında her şey olabilirdi- ordu yangınları ve katliamı önlemede yetersiz kalabilirdi.

Kayzerbağ, Aminabad pazarının yanı başındaydı ve çatışmaların büyük bölümü orada oluyordu. Raca nöbetçi sayısını arttırmıştı ama umutsuz halk saraya saldıracak olursa, adamlarının elinden ne gelebilirdi?

İlkbaharın bu ilk günlerinde, Lucknow'da hiç kimse ayaklanmaların sonunun nereye varacağını bilmiyordu. Emir hiçbir risk almak istemiyordu: O kalmalıydı; ama genç karısı gidecekti. Onun sinirleri zayıftı, bebeğe zarar vermesinden korku-

yordu. Sakin Lucknow güvenli olmadığına göre, Hindistan'ın hiçbir yeri güvenli değildi. Aslında Selma'yi Fransa'ya göndermek, pek fena fikir sayılmazdı. Yanma Zeynel'i verirdi; hanımı öldüğüne göre, Zeynel'in Beyrut'ta işi kalmamıştı.

Nisan ortalarında, sıcak, tozlu ve kuru havada Lucknow Garı, boyunlarına çiçekten kolyeler geçirmiş yolcuların peşinden giden aç hamallar ve dilencilerle sıradan bir gün yaşıyordu.

Moğol flamaları asılmış, Viktorya üslubu kocaman kapısının önünde, yaldızlı, beyaz İsota Fraschini durmaktaydı. Çevresini, Badalpur Eyaleti'nin renklerini taşıyan kıyafetleriyle muhafızlar çevirmişti; kalın perdelerden yapılmış çitlerin arasından geçecek olan altın saçlı raniyi görmeye çalışan kalabalığın meraklı bakışlarından onu korumaya çalışıyorlardı.

Henüz şafak sökmeden, prensesin gizlice trene binmesini sağlayacak kalın ipek perdeler gerilince, haber çevreye yayılmıştı. Güzelliği kentte dillere destan olmuştu; pek az kişi onu görmüş olsa da, hizmetçilerin anlattıkları akıllardaydı. Cömertliğiyle ünlenmişti. Kim bilir, giderken bir şeyler dağıtabilirdi belki? Gittikçe sıkışan kalabalıktan yaşa sesleri ve hayır duaları çınlıyordu...

Sabırsızlanan Emir'in yanına oturan Selma, heyecanını yenmeye çalışıyordu. Neden bu kadar çok gitmek istediğini anlayamıyordu. Çoktandır ayrılmayı düşündüğü saraydan gidişi, onun için hiç beklemediği kadar üzücü olmuştu. Geçerli olarak gördüğü bütün nedenler şu anda saçma geliyordu ona. Son günlerde kendisine gösterilen yakınlık, sarayın her köşesinden koşup gelen kadınlarda ve çocuklarda tanık olduğu bu sıcaklık ve sevgi içtendi. Gitmesini istemiyorlar, yalvarıyorlardı; yaşlı kadınlar ona ana diyor, gençler hüzünle, onları bıraktığı için neredeyse sitemle bakıyorlardı.

Raca, "sağlık nedeniyle" gitmesi gerektiğini sert bir sesle açıkladıktan sonra, onu vazgeçiremeyeceklerini anladıkları zaman, hepsi ranileri götürsün diye, üzerlerinde bulunan, küçük birer armağan vermek için yarışa girmişti. Bunlar onu, bilme-

dikleri o dünyada kötü gözlerden koruyacaktı. Bu tür saçmalıklardan usanan Emir'in önerilerine rağmen, Selma bu armağanlardan ayrılmak istememişti. Bu, onların güvenine ihanet sayılırdı, ona uğursuzluk getirebilirdi. Oyalı mendilleri, renk renk taşları, oymalı tahta parçacıklarını, parlak boncukları sardırıp Paris'e götüreceği bavula koydurmuştu. Orada kendini yalnız hissedecek olursa, bunları açıp bakacak, bu sevgi tanıklıklarını koklayacaktı.

"Her şey hazır, çıkabiliriz."

Emir, arabadan fırladı. "Ne kadar sabırsızlanıyor! Sanki bir an önce gitmemi istermiş gibi..." diye şaşırdı Selma. Bunun yanlış olduğunu, Emir'in heyecanlı olduğunu, bunu olabildiğince gizlemeye çalıştığını biliyordu, ama bu sakinliğine, başkalarına davrandığı gibi kendisine de soğuk davranmasına kızıyordu. Olduğu gibi göründüğü ender anlarda, daha sonra iki kat daha soğuk davranarak acısını çıkartmıştı.

Raca, gerilen perdenin arasından, iki yıl önce aksi yönde yürüdüğü yolda, hafif adımlarla ilerliyordu. Selma, umutları pırıl pırıl, nişanlı olarak gelmişti, yakışıklı kocasının ve yeni vatanını fethetmenin güveniyle ilerliyordu.

Oysa şimdi... Kendisini tanıyan ve kendilerince seven bütün bu insanlardan uzaklaştıracak, metal ve tahta karışımı vagona doğru yürüyordu. Arkadan Zehra geliyordu; çok sevdiği incecik genç kız Zehra, şişman ve rahat bir kadın olduğu için bağışlayamadığı Zehra... Ama belki de ona, bu ülkenin kadınları ne hale getirdiğini gösterdiği için şükran duyması gerekirdi... Zehra'nın arkasında Raşit Han; gelişinden beri ona sadık kalmış, onu izlemiş ve anlamış olan Raşit. Acaba dönmemek üzere gittiğini sezmiş miydi?

Kuvvetli bir yasemin kokusu Selma'yı düşüncelerinden kopardı. Eyalet renklerini taşıyan çivit mavisi vagona gelmişlerdi. Basamakların altında, kocaman beyaz bir buketten kokular yayılıyordu. En sevdiği çiçekleri göndermeyi kim düşünmüştü? Zehra sessizce gülümseyerek, "Emir" diye işaret etti. Uzun zamandan beri tuttuğu gözyaşları Selma'nın gözlerine doldu.

Emir mi?.. Neden bu kadar geç? Gittiği için mi sonunda biraz sevdiğini açıklıyordu?.. Altüst olmuştu, kompartımana girdi ve ona doğru ilerledi. O anda kalmasını isteseydi, kollarına atılırdı Selma.

Emir ona bakmakla yetindi, belli belirsiz geriledi.

Daha sonraları, Emir, bu ânı çok düşünecekti. Müslüman erkeklerin, başkalarının önünde karılarına yakınlık göstermemesi gerektiği o altın kuralı, istese de çiğneyemediğini... Oysa başkaları dediği yalnızca aileydi; bir de Beyrut'tan yeni gelmiş olan Zeynel ve bir hareket yapması için sessizce yalvaran genç karısı.

İlgili bir koca olarak sunduğu şampanya kadehini, Selma titreyerek aldı. Emir, eski soğukkanlılığına kavuşmuş, prensesin sağlığına, yolculuğunun iyi geçmesi, Fransa'da güzel günler geçirmesi için kadehini kaldırıyor. Onu özleyeceğini ya da yakında buluşacaklarını bir kez bile söylemedi. Yüzünde en küçük bir heyecan izi bile yoktu.

Gar şefinin hareketi haber veren düdüğü, bu garip vedalaşmayı yarıda kesti. Zeynel dışında herkes vagondan indi, Emir sona kalmıştı. Onu öpecek miydi?

Kibarca, birkaç günlüğüne ayrılıyorlarmış gibi eğildi.

"Yakında görüşmek üzere, prensesim."

"Emir!"

Çağrısı üzerine döndü. Uzun uzun, acıyla bakıştılar. Selma birden, bir daha hiç görüşemeyecekler, Hindistan'ı hiç görmeyecekmiş gibi bir duyguya kapıldı.

Dumanlar arasında sarsılan trenin penceresinden sarkmış, peronda dimdik duran ve gittikçe uzaklaşan ince gölgeye bakıyordu. Uzaklaştı, uzaklaştı ve sonunda kaybolup gitti...

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:

FRANSA

1

2 Nisan 1939

"Sana Paris'ten yazıyorum, Mahmutçuğum; Selma Sultan ile iki haftadır buradayız. Evet, hayal görmüyorsun, Zeynelciğin, on beş yıllık sessizlikten sonra yine ortaya çıkmaya karar veriyor...

Ayrılığımızın ilk günlerinde bana yolladığın sevgi dolu mektuplarına karşılık veremediğim için bana gücenme. Seni unuttuğumu sanma. Geçmişteki mutluluk anılarını gereksiz yere canlandırmanın boşuna olacağını hissediyordum. Özellikle senin gibi bir genç için. O zamanlar beni unutmak ve kendine yeni bir hayat kurmak zorundaydın.

Bana gelince, zihnim çok meşguldü. Bütün zamanımı, enerjimi, aklımı, kaderin sorumluluğunu bana yüklediği talihsiz aileye... özellikle yürekli olmasına rağmen, sürgünün şokunu üzerinden atamamış olan Hatice Sultan'a ayırmıştım...

Sultanım... Gözlerim yaşarmadan onun adını anamıyorum. Bizden ayrılalı aylar oldu, hiç sızlanmadan, her zamanki hanımefendiliğiyle sönüp gitti... Acıdan çıldıracağımı sandım! Hastalandığından beri, birbirimize daha yaklaşmıştık; bana güvenmekle kalmıyor, ayrıca gösterdiği paha biçilmez sevgisini bana armağan ediyordu.

Onun kaybı benim için çok uzun bir aşk hikâyesinin sonu oldu; sana bunu bugün itiraf edebilirim. Ama herhalde sen bunu yıllar önce anlamıştın...

Babasıyla birlikte hapsedildiği Çırağan Sarayı'nda hizmetine verildiğim zaman, hemen etkisinde kalmıştım. O zamanlar on beş yaşındaydım; annem olabilecek yaştaydı ama onu korumam gerektiğini hissetmiştim. Öyle hüzünlüydü ki! Yıllar boyu özgür olmayı ummuş, sonra umudunu yitirmişti. Bu sarayın duvarları mezarı olacaktı. Artık tutsaklığa dayanamıyordu. Öylesine yaşama isteğiyle doluydu ki sonunda kendini öldüreceğinden korktum...

Bu düşüncemi, Sultan Abdülhamid'in haftada bir gönderdiği doktora açtım. Bu cesaretime çok şaşırdı, ama yine de hükümdara bundan söz etmiş olmalı ki bir ay sonra, sultanı evlendirmeye karar verdiler.

O sıralar çok büyük endişeler yaşadım; ondan ayrılmaktan korkuyordum; şansım varmış, beni çeyiz sandığına eklediler. O zamandan beri ondan ayrılmadım.

Bu yüzden çok mu mutlu oldum? Hayır, kıskançlıktan boğuluyordum. Kocasını; ona duyduğu nefretin benimkinden daha fazla; Naime Sultan'ın kocası yakışıklı paşaya şirin görünmesindeki amacının, Sultan Abdülhamid'ten öç almak için olduğunu anlayıncaya kadar çılgınlar gibi kıskandım. İnan bana, sonra ona yardımcı oldum; onun öcü, benim öcümdü; çünkü ikimiz de Hıristiyanların "Kızıl Sultan" dedikleri bu hükümdarın kur-

banıydık. Ama bir türlü kabul edemediğim, ikinci kocası, çekici Hayri Rauf Bey oldu. Bu kadar ince, akıllı bir kadın, kendinden başka kimseyi sevmeyen o budalaya nasıl aşık olabilmişti?

Cehennem azabı çektim. Oysa bana karşı hiç olmadığı kadar iyiydi. Mutluluk onu daha iyi yapmıştı. Güven belirtisi saydığı ama aslında kayıtsızlık olan bu iyilikten nefret ediyordum. Kocası olmadığı zaman, odasında, diğer kadınlarla birlikte beni yanında alıkoymayı alışkanlık edinmişti. Uzanır, korsesinin bağlarını çözer, harika saçlarını taratır ve benden saray dedikodularını anlatmamı rica ederdi. Sonra başını arkaya atar, kendini koyuvererek güler, gülerdi... Her şeye rağmen ben de bir erkek değilmişim, arzu duymazmışım gibi! Sıcakta onun ve yarı çıplak nedimelerinin davranışları, kafamı patlatırcasına haykırır gibiydi: "İğdiş, sen bir iğdişten başka bir şey değilsin!

O zaman ondan nefret ettim, bu küstah mutluluğunun cezasını vermesi için Allaha dua ettim. Dualarımı umduğumdan fazlasıyla kabul etti. Ne acımasızlık! Farkında olmadan, hayatımda en çok sevdiğim insana, geri alınması olanaksız lanetler yağdırmış oldum.

Ama Beyrut'ta mutluydum: Sürgün bizi bir aile yapmıştı ve evin tek erkeği olduğumdan; sultanım benden çok destek alıyordu.

Gülümsediğini görür gibiyim, zavallı şaşkın, erkek olmanın, birkaç donuk damlacığın akmasına bağlı olduğunu mu sanıyorsun yoksa?.. Hem yeteneksiz olduğumu nereden biliyorsun? Hekimin, o uğursuz işi yaparken, acıdığı, elinin titrediği defalarca görülmüştür...

Ne de olsa güzel bir oğlandım ve henüz on üç yaşındaydım. Bir ilkbahar günü, sarışın komşumuzu, vücudum tatlı tatlı ürpererek, canlanmaya başlayan parçam yüzünden duyduğum merakla, beceriksizce okşadığımı hatırlıyorum.

Köyde oturuyorduk. Annemle babam sıradan köylülerdi. Benden başka altı çocukları daha vardı. Sultanın elçileri, her yıl olduğu gibi o yıl da geldiğinde, babam -Tanrı onu bağışlamasın- götürmeleri için beni onlara göstermişti. Büyük oğlu-

nun sadrazam olmasını istiyordu; böylece aile yoksulluktan kurtulacaktı. Böyle düşünen yalnız o değildi! Yüzyıllardan beri, en güzel, en akıllı çocuklar, imparatorluk tarafından toplanır, sonra kendi yeteneklerine göre herkes, sarayda eğitilirdi.

Benim için düşündüğü o şanlı mevkilerden en önemlisin belki de güçlerin en büyüğünün bulunduğunu düşünmüş müydü? Çünkü haremi kontrol eden, efendinin yüreğini ve aklını da kontrol ederdi! Ama ne pahasına! Bunu bilemezdi. Annemin, kesilen kendi organıymış gibi attığı çığlıkları hâlâ kulaklarımda.

Acaba, bir zamanlar yanıma uzanmış yatarken, kendimden söz etmemi istediğinde suskunluğumu güvensizlik olarak yorumlayan sana, bugün bütün bunları neden anlatıyorum ki? Belki yaşlandığım, bu büyük kentte konuşacağım kimse olmadığı için! Prensesimin çevresi kalabalık, her akşam çıkıyor. Buna seviniyorum; çünkü iki yıldan sonra onunla Hindistan'da karşılaştığımda, üzgün hali beni çok korkutmuştu. Ama ben de İstanbul'dan ayrıldığımdan beri ilk kez kendimi çok yalnız hissediyorum.

Ayrıca da sana şimdi açılabilirim; çünkü sonsuza kadar ayrıldığımızı biliyorum, sana karşı zayıflığımı bana karşı kullanamazsın artık... Evet, ben de kendime göre, nasıl biri olduğumu hatırlatan senden, gençliğinden, yakışıklılığından korkmuştum. Bulduğum görüntüm karşısında büyülenip yok olmaktan korkuyordum. Sana acırken, kendime de acımama razı olamazdım. Bu zor yolda nasıl ilerleyebildim sanıyorsun? Geçmişe ağlamadan, geleceği hayal etmeden. Çünkü ilk zamanlar beni ne hale getirdiklerini, bir alay, bir küçümseme, daha da kötüsü bir acınma konusu yaptıklarını aklıma getirdikçe, ölmek istemiştim...

Onlar acıdıkça her seferinde, etimden bir parça koparılırdı. Beni zavallı bir iğdiş gibi görünce, yeniden iğdiş ediyorlardı sanki. Ben de onlara acıyarak, hakaretlerini yüzlerine vurmak için insanları mutsuz etmekten hoşlanırdım... Sunulan her türlü olanak sayesinde kendilerinden, hayatından emin olan insanlardan nefret ediyordum... Bu yüzden de gençlerden nefret eder; ölüme gidenlere ve bunu bildikleri için bütün vücutları buz gibi olanlara yakınlık duyardım...

Mutsuz olduğun için mi sevdim seni? Kuşkusuz. Başarılı bir genci sevebilir miydim? Henüz çocukken iğdiş edildiğin için arzu nedir hiç bilmiyordun. Israrlı isteğin üzerine, sana bunu açıklamaya çalıştım. Ben konuştukça, yüzün kararıyordu, çünkü hayal edemeyeceğin bir mutluluğu kaybettiğini anlıyordun. Beni üzüntü ve kıskançlıkla; doğuştan kör olanın, sonradan kör olanı kıskanması, acısını bastırınca onun tanıdığı dünyadan çok daha güzelinin bulunabileceğini düşünmesi gibi dinlerdin.

Sana, en çekici renklerle arzunun yükselişini, gücünü, vücudun duyduğu zevki, kan akışının hızlanmasını, yanakların kızarmasını, gözlerin parlamasını, dudakların nemlenmesini, baş dönmesini; güzelliğin doruğunda bir dünyayla bütünleşmeyi; hayat aynı anda hem yaratılan hem yaratan, bir saniyeliğine Tanrı'nın kendisi olmayı; anlatırdım.

Tanrım! Abarttığımı düşünüyordun. Belki abartıyordum da, bütün bunları tatmamış ama gelişim çağında varlıklarını hissetmiştim. Ama mademki artık yalnız hayal kurmaya mahkûm edilmiştim; kendimi zevkin doruğunu yaratmaya çalışıyor, içinde eriyor, sonsuza karışıyordum. Belki de bu nedenle o kadar acı çekiyordum... Zevk alma olanağım olsaydı, kuşkusuz bunu, bütün bilinçsizler gibi her günü yemek yercesine, yavaş yavaş, önemsemeden, sıradan bir iş yapar gibi yapardım.

Onlar bilmez. Oysa ben biliyorum. Çünkü zevk alma duygusu benden alındığı için yakından biliyorum; insanın, arzuladığı kadını, kendisine ait olandan daha iyi tanıdığı gibi.

Aşkın kör olduğunu iddia edenler, hiçbir şey bilmiyor; geçici hevesten söz ediyorlar, sahiplenme duygusundan çok üstün olabilen derin arzudan değil.

Sahiplenemediğim için kendimi avutmak için saçmaladığımı düşünüyorsun belki. Ama şunu bil ki böyle bir arzu bile duymadım. Sahiplendim ben! En güzel, en soylu, en erdemli kadına, ruhen ve zihnen bir kraliçeyi.

Başkasının sahiplenemeyeceği kadar ona sahip oldum; her titreşimini hissettim, onunla ürperdim, bir parçasıydım onun;

ayrı bir insan değil de onun bedeniymişim gibi hareketlerime egemendi.

Ölümü beni paramparça etti. Ama korkma, kendimi koyuvermiş değilim. Bundan böyle korumam gereken prensesim var.

Selma'mın ne kadar güzelleştiğini bir bilsen... Aslında ondan çok farklı olmasına rağmen, bazen onda bütün parlaklığıyla sultanımı görüyorum. Selma'da beni heyecanlandıran bir duyarlık, gülmeyle hıçkırık arasında gidip gelen bitmemiş bir şey var. Aşırı bağımsız havalara büründüğü zaman bile, aslında yaşlı Zeynel'ine ne kadar ihtiyaç duyduğunu hissediyorum. Artık geçmişiyle arasındaki tek bağ benim. Ölünceye kadar ona sadık kalacağımı biliyor.

Sana gelince Mahmut'um, bir isteğim var. Bu mektubu alırsan, lütfen bana karşılık yazma, özellikle bana fotoğraf gönderme. Yüreğimde diri bedenin, saf ruhun kalsın istiyorum. Bu sana belki de korkunç bir bencillik gibi gelecektir... Ama hiç olmazsa bunun, seni kendimce sevmemin bir kanıtı olduğunu anla.

Zeynel'in."

2

"Maharane'nin satıcısı, lütfen!"

Nina Ricci modaevinin beyaz ve altın sarısı salonunda, ilkbahar koleksiyonunu beklerken, son dedikoduları yapan hanımların hepsi başlarını çevirdi. Turkuvaz renkli sarisinin içinde, soluk yüzlü genç bir kadın içeri girmişti; ardından uzun, siyah tunik giymiş, yaşlı bir adam geliyordu. Maharane mi?.. Jodpur ya da Kapurtala prensesleri gibi bir esmer güzeli bekleniyordu ama bu maharane, çıkık elmacık kemikleri ve çekik gözleri olmasa, bir Fransız gibi görünüyordu. Rus olamaz mıydı?

Pek kibar bir hanım, yanındakine fısıldadı:

"Yok canım, Türk olacağı aklınıza gelir miydi? Noailles'lerin son yemeğinde karşılaştık. Kocası, Kuzey Hindistan'daki Badalpur Eyaleti'nin racasıymış."

"Ona göre biraz yaşlı!"

"Anlamadınız! Yanındaki kişi... Kocası değil..."

Yanındaki hanımlar kulak kabartınca, hanım sesini alçalttı.

"Haremağası!"

Bu açıklama üzerine, kuşkulu mırıltılar duyuldu: "Ne vahşet!" Dehşetle ürperenler oldu, her türlü kibarlık bir yana bırakılarak utanç verici çifte, beğeni dolu bakışlar dikildi.

"Ama çok tatlı bir havası var! Adam da pek mutsuz görünmüyor! Belki de güçsüzlüğünün farkında değil, hem Doğulular buna alışkındır. Yine de yanında haremağasıyla aramıza katılmayı göze aldığına göre, doğrusu pek cesurmuş!"

Ama eleştirilerin ardında, kıskanç bir hayranlık gizliydi: Her türlü şeyin görüldüğü Paris'te bile böyle olağanüstü bir olayla her gün karşılaşılmıyordu. Bu hanımların çoğu, davetlerine bu güzel maharaneyi... peşinde haremağasıyla getirebilseler, yapacakları sükseyi düşünmüyor değillerdi!

Bir köşeye oturan Selma, uyandırdığı merakı fark etmiyormuş gibiydi; aslında çok eğleniyordu. Paris'e geleli bir ay olmuştu ama ilgilerin odak noktasıydı ve bundan çok hoşlandığı da belliydi! Yeniden Beyrut'taymış gibiydi ama eskiden ona çok parlak gelen Beyrut hayatı, burasıyla karşılaştırıldığında taşralı kalıyordu. Buradaki eğlenceler öyle güzel, öyle değişikti ki ne yapacağını bilmiyordu. Her şeyi tanımak, tatmak istiyordu. İnsanlar, sarilerinden ya da haremağasından hoşlanıyorsa, bırak hoşlansınlar! O artık ne pahasına olursa olsun sevilmek isteyen hüzünlü bir çocuk değildi, şimdi bir kadın, zengin bir kadındı! Hindistan'da iki yıl süren yarı kapalı hayattan sonra, kendini yaşama karşı açlık duyan biri gibi hissediyordu.

Paris'e gelir gelmez, Plaza Athénée'de bir daire tutmuştu; bu yararlı bir "kartvizitti" ama Paris sosyetesini fethetmesi için yeterli olmadığını çabucak anlamıştı.

"Mavi Saat," "Meltem," "Kum Pembesi"... Defile başladı. Mankenler podyumda kayar gibi yürüyor, dönüyordu, havalı ya da kadınsı; Selma onlara hayranlıkla bakarken, Besançon

rahibe okulundaki eski düşmanı Marie-Laure'u düşünüyordu. Davetlere onun sayesinde kabul edilmeye başlamıştı.

Oysa Beyrut'ta, iki genç kız birbirleriyle hiç görüşmezlerdi. Başlangıçta aralarında sert çatışmalar olmuştu; oysa sonunda, birbirlerinin gurur ve cesaretlerini saygıyla kabul etmişler; ama okul dışında görüşmemişlerdi. Fransızların sahibi olduğu Lübnan'da onları birbirinden ayıran pek çok şey vardı.

Önce Marie-Laure ayrılmıştı. Arjantin'de bir süre kaldıktan sonra Fransa'da yaşamak için dönmüş ve imparatorluk soylularından Sierres kontuyla evlenmişti; ailenin kuzeydeki mali çevrelerle kurduğu sıkı ilişkiler sonunda muazzam servet edinmişlerdi. Ama Marie-Laure, "Küçük Türk"ü unutmamış, her yılbaşında ona kart göndermişti. Selma Paris'e gelir gelmez, doğal olarak, kimseyi tanımadığı bu başkentte önce ona telefon etmişti. On yıldır görüşmediklerinden, çok yakın eski dostlar gibi buluşmuşlardı.

Marie-Laure, köklü bir Parisli'nin gururuyla Selma'ya "kentini" gezdirmiş, ama özellikle yüksek sosyetenin kapılarını açacak bütün incelikleri öğrenmesini sağlamıştı. Çünkü bunun için ünlü ya da zengin olmak yetmezdi. Can sıkıcı insanlarla değil de Rothschil'ler ya da Winsdor'lar gibi "sadeliğin ta kendisi" dostlarla buluşmak için *Maxims*'de, bir gece hangi masada yemek yeneceğini bilmek gerekirdi. Tiyatrodan sonra, romantik, yalnız adam Charles Boyer'in gittiği *Weber*'e uğrayarak bir *snack* yenebilirdi. Ölümün döşeğinde olmadıkça, *kesinlikle* bulunulması gereken yer, mevsimin en son ve en seçkin yarışları olan Chantilly'deki at yarışlarıydı. O gün, *Rose Valois*'dan ya da *Suzy Reboux*'dan şapka giymeyi unutmamak gerekirdi! Zaten ancak iki mağazada alışveriş yapmak mümkündü: La Paix Sokağı ve Vendôme Meydanı! Geceleri, tam tersine, biraz kenar mahallelere gidip zenci orkestrasının çaldığı Boule Blanche'ta "bigune" dansı yapmak yasak değildi. Ama orada bile ağırbaşlı olmak gerekirdi. Bütün bunlar, bir ziyafete, diğer davetlilerin önem derecelerine göre geliş saatini ayarlamanın ve ev sahibesine, çok beğenilmemişse bile, daveti için teşek-

kür etmek üzere ertesi gün, Lauchame'dan üç düzine gül gönderilmezse, bir işe yaramazdı. Bunun gibi yazılı olmayan binlerce kural, parola yerine geçer ve taşralı'ya da daha kötüsü yeni zengin olarak damgalanmayı önleyecek bir görgü kuralı sayılırdı. Ne kadar çaba gösterse bile, bu damgadan hiçbir zaman kurtulamazdı insan!

Marie-Laure'un Selma'ya birkaç haftada öğrettiklerini öğrenmek için, birçok insan servetlerinin yarısını verebilirdi. Ama böyle bir derse de layık olmak gerekirdi! Aslında öğrenmek için önceden bazı şeylerin bilinmesi gerekirdi. Marie-Laure'un Selma'ya bu kadar cömert davranması, öğrencisinin onu onurlandıracağını bilmesindendi. Çünkü Selma, hiçbir şekilde sonradan edinilmeyen, mesafeli yakınlığa, küstah tavırlarının yanı sıra her türlü kibarlığa, o taklit edilemeyen "doğuştan" gelen kişiliğe sahipti. Bu yüzden, "maharanesi" olarak tanıttığı "Doğu İncisi"ni her yere götürüyordu. Osmanlı prensesliği söz konusu değildi -imparatorluğun görkemini kim hatırlıyordu sanki? Buna karşılık Hindistan, masallara özgü zenginlikleri, prenslerinin aşırılıkları ve onlardan aşağı kalmayıp iyi Fransızlar olarak- son antlaşmalarına rağmen nefret ettiği İngilizlerle eşsiz biçimde dalga geçen yarı çıplak adamcağızın garipliğiyle insana düşler kurduruyordu.

Zarif giysiler birbirine izliyordu, "Herbe sauvage," "Rêve de lune"... Mankenler dans ediyor gibiydi. Altlarındaki dantel jüponlarıyla şu taç etekler ne güzeldi! Selma, not defterine birkaç model yazmaya çalışıyordu; birazdan seçim yapmak zorunda kalacaktı... Hepsini alacak mıydı? Çılgınlık olurdu bu, ama çıldırmak istiyordu! Hindistan'da geçirdiği şu son aylarda, boğulduğunu sanmıştı; şimdi unutmak, Paris ilkbaharının başını döndürmesini, Doğu'dan gelen endişe verici haberlere aldırmamak istiyordu; herkesin de tek isteği yalnızca eğlenmekti.

İtalyan birliklerinin Arnavutluk'u işgalini, kral Zog'la kraliçe Geraldine'in Yunanistan'a kaçışlarını alayla düşünüyordu. Sürgün neredeyse başlarına yine gelecekti!.. Savaşa gelince, telaşlı insanlar yakın olduğunu ve bütün Avrupa'yı yayılacağı-

nı söylüyordu ama onları dinleyen yoktu. Ha, elbet... Başkan Daladier Münih'te, Hitler'le bir anlaşma imzalama düşüncesini göstermemiş olsaydı, belki o zaman korkulabilirdi, ama neyse ki şimdi işler yoluna girmişti! Artık hiç endişe duymadan, insan, Paris'i gerçekten dünyanın en parlak kenti yapan gösterilere hayran kalabilirdi.

Marie-Laure, Selma'yı her yere götürüyordu. Genç kadın hayatında ilk kez bir müzikhole adım atmıştı. Lübnan'dayken dünyasının bir parçasını oluşturan ve bütün şarkılarını ezbere bildiği Josephine Baker'la Maurice Chevalier'yi dinlemişti. Ama şimdi, dinlerken göz yaşlarını tutamadığı "Serçe Kadın" adı takılmış, siyahlar içindeki minicik kadını tercih ediyordu. Ayrıca *Ya d'la joie* şiiri dillerde dolaşan, o sarışın, çılgın şair de vardı.

Selma her gece çıksa da öğleden sonraları, eski tutkusu sinemalara gitmekten geri durmuyordu. Lucknow'da bundan öyle yoksun kalmıştı ki hemen her gün, Zeynel'le birlikte Biarritz'in ya da Colissee'nin kırmızı altın renkli büyük salonlarına giriyordu. Bir gün önce "Sisler Rıhtımı"nı görmüş ve Jean Gabin'in, karşısındaki, bakışları kaygılı, yeni aktrise, boğuk sesiyle, "Güzel gözlerin var, biliyorsun" deyişine hayran kalmıştı.

Parisli dostları, onun memnun olacağını sanarak, Selma'yı Michéle Morgan'a benzetiyorlardı. Hangi anıları depreştirdiklerini, kraliçe olmak uğruna Hollywood kontratını reddetmiş olduğu için ne kadar pişmanlık duyduğunu bir bilselerdi! Ama seçme şansı var mıydı? O dönemde, kraliçe olmak ona zorunluluk, kendini iktidar görevine adamış atalarının hatırasına hakaret etmeden bundan kaçınamazmış gibi gelmişti. Görev ya da ihtiyaç mıydı? Sınır nerede başlayıp nerede bitiyordu? Selma bilmiyordu bunu. Herkes en güçlü ihtiyacı doğrultusunda yolunu, görevini seçmiyor muydu? Selma uzun süre, ihtiyaçlarını aşması gerektiğini sanmış, sonra yavaş yavaş onları yaşamanın şart olduğunu anlamıştı. Hayati değil de ölümlü olduklarından. Onlardan kurtulmak için yaşamak gerekirdi.

"Pekâlâ Altes, koleksiyonumuzu nasıl buluyorsunuz?" Baş yardımcı Armande, ünlü müşterisinin yanına gelmişti: Bir sü-

redir dalgın göründüğü için işleri ele almanın tam zamanıydı. Dikişlerin güzelliğini, işlemelerin inceliğini ve özellikle kadının kadınlığını ortaya çıkaran çizgileri övüyordu.

"Bazı terzilerin aksine, Madam Nina Ricci kadınları sever, orijinal olma kaygısıyla onları gülünçleştirmez."

Selma onu dinlemiyordu. Alkışlar arasında ilerleyen, dantel ve tüller arasındaki gelini seyrediyordu. Büyülenmişti, bu parlak beyazlığa bakıyor ve kırmızı gararası içinde kapalı perdeler arkasındaki genç kıza, gülüşmeler, zil sesleri arasında efendisi olacak yabancıyı bekleyen o küçük geline ağlıyordu.

Selma, o gün öğleden sonra, Marie Laure'la, Paris'in en ünlü korsecisi Madam Cadolle'da buluşacaktı. Cambon Sokağı'ndaki dükkânında, güzel kadınlar göğüslerini kaldırtmak için bekliyordu. Madam Cadolle, "Recamier sepetinin," göğüsleri dik ve yuvarlak gösteren ilk telli sutyenin yaratıcısıydı.

Üç aylık hamile olmasına rağmen Selma'nın bu yapay buluşlara ihtiyacı yoktu, henüz incecikti; merakı yüzünden arkadaşıyla geliyordu. Çünkü zamanı gelince buraya yalnız gelmeyi düşünüyordu... Burada kimse bebek beklediğini bilmiyordu; nedenini bilmiyordu ama bunu Marie-Laure'e söylememişti. Aslında kendini öyle iyi hissediyordu ki neredeyse hamile olduğunu unutmuştu; ilk haftalardaki bulantıları bile geçmişti.

Hindistan ve Emir ona pek uzak görünüyordu. Kimi zaman o iki yılı düşlerinde görüyordu. Kendisi yirmi yaşındaydı ve hayata yeni atılacakmış gibiydi.

Alışverişleri bitince, iki arkadaş *Ritz*'e çay içmeye gidecekti. Orası her zamanki gibi doluydu ama baş garson Antoine, müşterilerine her zaman bir masa bulurdu.

Pastalarını yerlerken, Marie-Laure, Selma'nın o akşam giyeceği sariyi merak ediyordu. Çok şık olacak gibiydi. Lady Fellows çok kibar bir ev sahibesiydi. Çok güzel, özel bir konağı vardı. Bir orkestra olacak, yemekten sonra dans edilecekti. Selma:

"Lanvin'den aldığım elbiseyi giymek niyetindeyim," dedi. "Harika bir drapesi var."

Marie-Laure, hakarete uğramış gibi sözünü kesti:

"Elbise mi? Canım, delisiniz siz! Canınız istiyorsa Lanvin'i Lucknow'da giyin; ama burada *maharan*e olmak zorundasınız, yoksa herkes düş kırıklığına uğrar. O zaman ben ne duruma düşerim? Gece elbisesi içinde kızıl saçlı bir maharane... Lady Fellows, ona kötü bir şaka yaptığımı sanacaktır!"

Selma'nın canı sıkıldı:

"Hiç olmazsa Paris'te, herkes gibi olacağımı umuyordum..."

"Farklı olduğunuz için bütün o kadınların size imrendiğini anlamıyor musunuz? "Herkes gibi olmamak" için ne mümkünse yapar onlar! Bakın Selma, bir aydır Paris'tesiniz, herkes sadece sizden söz ediyor. Çok güzel olsa bile bir Avrupalı kadının, bu kadar kolayca ün kazanacağına inanıyor musunuz? Paris sosyetesi acımasızdır, orada tutunmak için onlardan olmalı; ya eğlendirmesini ya da sizin gibi hayal kurdurmasını bilmeli!"

Kalkarken, Marie-Laure alnından öptü.

"Acele kuaföre gitmem gerek. Akşama görüşürüz. Özellikle haremağasını getirmeyi unutmayın, giriş holüne kadar gelse de olur, önemli olan onu görmeleri."

Selma karşılık vermedi, koltuğunda büzüldü. "Zavallı Zeynel! Bereket, kendisine oynatılmak istenen rolü anlayacak kadar Fransızca bilmiyordu... Bu Parisliler gerçekten inanılmaz insanlar!" Haremağasının kendilerine bu kadar zevk vereceği hiç aklına gelmezdi. Hem kızıyor hem utanıyordu ama ne yapabilirdi? Altmış yaşındaki Zeynel, heybetinden hiçbir şey yitirmemişti; Paris'e ilk geldikleri sıralar, Selma onu sekreteri olarak tanıtmış ama anlamlı gülümsemelerle karşılaşmıştı. Koruduğu kadının "ününü kurtarmak" için Marie-Laure, gerçeği söyleyivermişti.

Marie-Laure... Selma onun otoriter isteklerinden sıkılmıştı. Hindistan'dan ve sarayın boğucu havasından, Paris'in önemli insanlarının kaprislerine ve kurallarına boyun eğmek için kaçmamıştı. Dostu ve Lady Fellows vız gelirdi; bu akşam Zeynel'i götürmeyecekti.

"Ne hödük!"

Selma, karşısına oturmuş, gözlerini kendisine dikmiş adama başını çevirdi. Sağındaki genç Belard Markisi'ne dönerek, Longchamp'da safkan atı Rakkam'ın büyük ödülü nasıl kaçırdığını'n öyküsünü dinliyormuş gibi yaptı. Solunda oturan Malta şövalyelerinden Prens Faucigny-Lucine, atalarının inançsızlara karşı giriştiği mücadeleleri anlatıyordu. Yanında oturan güzel maharenenin, atalarının acımasızca saldırdığı Osmanlı İmparatorluğu'nun bir sultanı olduğundan hiç kuşkulanmazdı. Bunu öğrenecek olsa, kibar bir bey olarak, patavatsızlığı yüzünden kendini bağışlamazdı!

Oysa yemeğe oturduklarından beri, tek söz bile etmeden bakışlarını dikmiş, kendisine bakan şu adam hiç de kibar biri değildi. Çekingen olmasını isterdi ama bir güzel karşısında kendinden geçecek, bu çevreye yakışan birine benzemiyordu. Yapılı vücudu, iradeli olduğunu belirten çenesiyle, Paris gecelerinden çok domuz avlarına yakışan bir görünümü vardı.

Bir Amerikalı! Aceleyle tanıştırıldıkları anda, Selma anlamıştı. Küçümseyerek burun kıvırdı; evet, bir kovboydu! Konuşacağı hiçbir şey olmayan erkeklerden. Yalnızca bu görüntüyle zıt duran, soylularınkine benzer, ince uzun elleri ve hükmetmeye alışmış bir erkeğin derin ve küstah bakışları vardı. Masadaki diğer kadınlar ondan çok hoşlanmış gibiydiler; Selma, şu kadana gibi olan Neville Kontesi'nin, onun karşısında böylesine kırıtacağını, şu budala Emilie Vianney'in her sözüne hayranlık çığlıkları atacağını hiç sanmazdı.

Selma, birden bu yemekten sıkıldı, bu oyunlara yabancı ve yalnız olduğunu hissetti, gitmek istedi... Badalpur gözlerinin önüne gelmişti. Şafak vakti köylü kadınlarla bağdaş kurup çay içmelerini, bitip tükenmeyen konuşmalarını, umutlarını, aralarındaki sıcak ilişkiyi... Badalpur'da hiç sıkılmazdı... "Yine ne hayaller kuruyorum?" Selma elini alnına götürdü. Badalpur ha... Orada neredeyse ölecekti.

"Bir milyon olduğu, resmen açıklandı. Bacakları bir milyona sigortalanmış!"

"Ya göğüsleri?"

"On Frank..."

Hanımların acımasız alayları. Mistinguett -çünkü ondan söz ediliyordu- Moulin Rouge'da büyük sükse yapıyordu; burada kimsenin vedete karşı düşmanlığı yoktu, ama önemli olan eğlenmek, gülmek, bir dosta ihanet olsa da espri yapmaktı.

Selma taş gibi duruyordu, Paris gecelerinin açık saçık konuşmalarına alışamamıştı; ayrıca bu hanımların, hemcinslerinin kolayca soyulup tartılmalarını nasıl kabul ettiklerine şaşıp kalıyordu.

Başını tabağına eğdiği sırada, gri bakışların yine üzerine dikildiğini hissetti. Kuyruklu siyah elbiseler, beyaz kolalı gömlekler içindeki orkestra büyük salona aceleyle kurulan platformda yerini aldı. Lady Fellows, samimi bir toplantı olacağını söylemişti. Gerçekten de yüz kadar davetli vardı, hepsi de birbirlerini bebeklikten tanıyordu. "Kendi aralarında" eğleneceklerdi.

Müzisyenler bir "chamberlaine" çalmaya başladılar. İngiltere başbakanı Neville Chamberlaine'e atfen böyle deniyordu. Parçayı yaratan Ray Ventura orkestrasıydı. Damıyla dans edilmek istenen kavalyenin koluna şemsiye asıldığı için herkes şemsiyeyle "chamberlaine" ile dans ediyordu. Ama asıl yenilik, Atlantik ötesinden gelen "lambethwalk"ti. 1939 yılının ilkbaharında, Alman usülü dans ediliyordu: Kaz yürüyüşünü taklit ederek ve yüksek sesle "*Ein Volk, ein Reich, ein Führer, ein weg!*"* diyerek zıplayıp duruyorlardı.

Selma ve kavalyesi çok güldü. Biraz solukları kesilmiş, kendilerini orkidelerle süslenmiş küçük masaların çevresine konmuş koltuklara zevkle atmışlardı. Hayat güzeldi ve Paris, tanrıların kutsadığı bir kentti.

"Bana bu zevki verir miydiniz, hanımefendi?"

*) Bir ülke, bir halk, bir şef, bir yol!

"Zevki mi?.. Selma'nın, kendisiyle böyle küstahça konuşanın kim olduğunu anlaması için başını kaldırmasına gerek yoktu. Reddetmeyi çok isterdi ama ev sahiplerine saygısından, rezalet çıkarmak istemiyordu. Ayrıca bu adam ilgisini çekmişti. Bu bakışın arkasında kimin olduğunu anlamak istiyordu.

Sandığından daha uzun boyluydu; kollarında kendini kırılacakmış gibi hissediyor, bu duygu onu altüst ediyor, kaskatı kesilmesine neden oluyordu. Bari kendisini bu kadar sıkı tutmasa, içinde eritmek istercesine kollarında hapsetmese! Kendisininkine yapışmış bu vücuttan, ince sarisinin altından hissettiği güçlü gövdesinden boş yere kurtulmaya çalışıyordu. O sessizce dansı sürdürüyordu. Selma bütün vücudunun ateş bastığını hissetti, aynı anda üzerine dikilen bakışları fark etmişti. "Deli mi ne? Bu kalabalıkta benimle aşk yapmaya kalkışacak neredeyse!"

Omuz hizasındaki başını birden çekti, konuşmalı, cendereyi gevşetmesini, Selma'ya bakmasını sağlamak için bir şeyler söylemeliydi.

"Fransa'da uzun süre kalacak mısınız?"

Gri gözler alaycı alaycı yüzüne baktı:

"Neden soruyorsunuz, soylu hanım? Kalsam, memnun olur musunuz?"

Öfkelenen Selma onu itmeye çalıştı ama adam kollarını daha sıktı. Selma bu kez öfkeden boğulacağını hissetti. Bütün gücüyle ayağına bastı.

Adam onu aniden bırakıverince, Selma az daha düşecekti. Şimdi karşı karşıya duruyorlardı. Adama öfkeyle baktı: Acaba ne yapacaktı? Adam alaycı bir tavırla gülümsemekle yetindi.

"Bu ne öfke!"

Sonra, çözülmesi gereken bir sorunla karşılaşan bir araştırmacı tavrıyla sordu:

"Zavallı bir faninin, saatlerdir beynini kurcalayan bir soruyu sormasına lütfen izin verin, hanımefendi. Yemek boyunca sizi izledim, yanınızdaki aptallara iltifatlar yağdırıyordunuz: Söyleyin bakalım: Prensesçilik oynamak hoşunuza gidiyor mu?"

Selma, "ama ben..." diye karşılık verecekken, adamın gizlemeye gerek duymadığı alaycı tavrını görünce, kendini tam zamanında tuttu. Kıpkırmızı kesilmiş, vereceği uygun bir yanıt arıyordu.

"Bayım, siz bir... Bir..."

Gereken kırıcı sözcüğü bulamadı. Gülünçtü, gülünç! En umursamaz gururlu tavrını takınarak onu orada bıraktı ama arkasından, onun sessizce güldüğünü hissetti.

Bütün gece dans etti, çekici olmaya çalıştı, ama yine de göz ucuyla yabancının uzun boyuna bakmadan edemedi. Adam ona dikkat etmiyor gibiydi ama Selma, baktığından emindi. Sonunda gelip kendisini dansa kaldıracaktı. O zaman küçümseme sırası ona gelecekti!

Adam gelmedi. Selma'nın yüzüne bile bakmadan, esmer bir güzelin kolunda çıkıp gitti.

Selma, ertesi gün, fazla önemsemez bir tavırla Marie-Laure'a sordu:

"Ya o kovboy kimdi?"

Bir saatten beri kanepeye kıvrılmış, gecenin dedikodusunu en ince ayrıntısına kadar yapıyor, birinin elbisesini, diğerinin kendini beğenmiş tavırlarını eleştiriyorlardı. Dostu herkesin gülünç yönüyle dalga geçmekte eşsizdi; dikkatli bakışları çok iyi gizlenmiş falsoları bulup çıkarırdı.

Bu yüzden Selma, çok merak etmesine rağmen, Amerikalı'dan fazla söz etmemeye özen gösteriyordu.

"Kovboy mu? Ha, doktor Kerman, sizi kollarında sıkarak dans ettiren adam! Çok öfkeli görünüyordunuz, çok garip! Ama neden hoşlanmadınız? Yakışıklı adamdır."

Selma rahatladı; cingöz hiçbir şey anlamamıştı.

"Kerman, New York'un en parlak operatörlerindendir, uluslararası bir kongre için Paris'e geldi. Ama iki yıldan beri, ününü, mesleğini bırakıp Meksika'nın en ücra köylerinde, yerlilerle ilgileniyor. Karısı bu yüzden galiba çok kızıyormuş! O da büyük bir iş adamının kızı; ailesi onunla evlenmesini istememiş; çünkü Kerman çok basit bir aileden geliyor. Hatta baba-

sının kim olduğu bile bilinmiyor; annesi de Orta Batı'da küçük bir kent lokantasında garsonluk yapıyormuş!"

Selma hayret etti:

"Ama soyağaçlarına pek önem veren Lady Fellows'un evine nasıl davet edildi?"

"Onu New York'ta tanımış; orada Kerman çok ünlü biridir. Gecesine renk katacağını düşünmüştür. Yanılmamış: Bütün kadınlar sinek gibi çevresinde dönüp durdu. Dünya değişiyor, canım. Olup bitenleri görünce, zaman geçirmeden eğlenmek gerek. Fazla vaktimiz kalmadı! Bazıları hareketlenen sendikaların bir devrime yol açacaklarını söylüyor; bazıları da bir savaş çıkacağından söz ediyor. Kuşkusuz abartıyorlar ama bunlar ortalığı alevlendiriyor. Herkes gününü gün etmeye bakıyor, bazı sabit fikirlerin altüst olmasından kime ne? Ben bunları sağlıklı buluyorum: İnsan sürekli olarak bir kıyamet öncesinde yaşamalı."

Marie-Laure'daki bu tutku ve kuşkuculuk, Selma'nın her zaman hoşuna gitmişti. Başka zaman olsaydı, bir salon kadını olacağına, büyük bir serüvenci olurdu.

Divanda gerinen Marie-Laure, portakal suyuyla dolu bardağını kaldırdı.

"Savaşa içmemizi öneriyorum; çünkü yalnız o bizi sıkıntıdan kurtarır!"

Gülerek kadeh tokuşturdular.

3

Zeynel, gümüş bir tepside Badalpur armalı zarfı getiren uşağa beş frank verdi. Racadan bir mektup gelmişti sonunda. Üç haftadan beri haber çıkmayınca, endişelenmeye başlamıştı. Altesleri, Haziran başında gelmeye söz vermişti; bu mektubunda geliş tarihini bildiriyordu kuşkusuz. Zeynel, onun gelmesini sabırsızlıkla bekliyordu. Hiç olmazsa o, Selma'nın aklını başına getirebilirdi! Durmadan dışarı çıkıyordu; oysa onun durumunda bir kadının dinlenmesi gerekirdi. Paris'e geldiklerinin ilk günlerinde, onun yeniden güldüğünü görünce mutlu olmuş, sesini çıkarmamıştı. Ama Selma sınır tanımıyor, bütün gece dans ediyor, eve şafak vakti dönüyordu... Endişe içinde, onu uyarmaya kalkınca da kendisiyle kibarca alay ediyordu:

"Zeynelciğim, hiçbir şey anlamıyorsun! Bebeğin sağlığı için, mutlu olmam çok önemli!"

Sonra onu iyice yatıştırmak için, yanağını hafifçe öpüyordu. O zaman onu beklerken aklından geçirdiği kanıtları unutuyordu; ancak yalnız kalınca, Selma'nın kendisini parmağında oynattığını anlayınca, yeniden kızıyordu! Ta başından beri hep böyle olmamış mıydı? İstanbul'da küçük bir kızken bile, ona her istediğini yaptırıyordu...

Selma, "Girin!" diye bağırmıştı ama Zeynel, odanın eşiğinde hayretle durdu: Ardına kadar açık pencerenin önünde geniş bir pantolonla çizgili bir gömlek giymiş olan Selma, kollarını ve bacaklarını sallıyordu.

"Kapıyı kapa, Zeynel. Görüyorsun ki jimnastik yapıyorum!"

"Bir Amerikan modası daha!" diye homurdandı. "Ne anneniz Sultan hanım ne de teyzeleriniz böyle saçmalıklar yapmazdı. Allah şahidimdir ki güzeldiler! Gerçekten bir erkeğe benzemek mi istiyorsunuz?"

Selma güldü, mektubu elinden aldı; Zeynel'se, kalmasını söyleyeceğini sanarak odanın ortasında durmuştu. Ama Selma, Sultan hanımın yaptığı gibi kaşlarını kaldırarak ona bakınca, geri çekildi.

Selma zarfı yırttı. Keskin bir iradenin belirtisi olan koca harflere bir an baktı.

2 Mayıs 1939

"Hayatım,

Umduğumun aksine, size verilecek kötü bir haberim var: Sözleştiğimiz gibi, gelecek ay yanınıza gelemiyorum. Gazetelerde, Hindistan'ın kaynadığını, İngilizlerin yerel hükümete danışmadan seferberlik ilan ettiğini okumuşsunuzdur. Her yerde, savaş çıkması halinde, İngiltere'yi mi desteklememiz, yoksa fırsattan yararlanarak yıllardır başarılı beceremediğimiz bağımsızlığımızı mı ilan etmemiz gerektiği tartışılıyor. Kongre ikiye ayrıldı. Müslüman Birliği, Nazi tehlikesine karşı demokrasi-

ler yanında olmak gerektiği görüşünde. Biz prenslere gelince, genel vali Lord Lilingtow, kişisel olarak, bizlerden asker toplamamızı ve onları, her an cepheye göndermek üzere hazır bulundurmamızı istedi. Bu nazik bir konu, ben de henüz bir karar vermedim; ama Badalpur Eyaleti'nde şimdiden üç bine yakın gönüllü var! Köylülerimizin kendilerini böylesine ölüme gitmeye gönüllü olmaları ilginç; sanırım zavallı yoksullar, daha çok üniformanın şanına ve kendileri için bir servet sayılacak maaşa kanıyorlar.

Ama sizden söz edelim, canım. Endişeleniyorum. Hitler'in 'Versailles Antlaşmalarıyla kabul ettirilen haksızlığı onarmak için sınır düzenlemeleri' yapmak istediği söyleniyor. Bu durumda Fransa ilk sırada olacaktır. Size ısrarla İsviçre'ye geçmenizi öneririm. Lozan sevimli bir kenttir, orada rahat olursunuz.

Son mektubunuzda para göndermemi istemişsiniz; Lucknow sarayında iki yüz kişiyle birlikte altı ayda harcadığım parayı, bir ayda nasıl harcadığınızı anlamıyorum. Gerekeni yapacağım, ama rica ediyorum, mantıklı olmaya çalışın: Ben, dostum Ağa Han'ın dediği gibi yüzme havuzunu mücevherlerle dolduran Haydarabad nizamı değilim... Benim atalarım da onunkiler gibi İngilizlerle anlaşmış olsalardı, devletimizin dörtte üçünü kaybetmezdik ve siz de Paris'in bütün modaevlerini satın alabilirdiniz! Ama onlar çatıştığı için gurur duyuyorum, herhalde siz de duyarsınız."

Selma okumaya ara verdi: "Hep ahlak dersi! Tanrım, şu erkekler ne kadar sıkıcı!" Aslında bunların tek sözcüğüne bile inanmadığını biliyordu; onur, cesaret gibi kavramlar kendisi için çok değerliydi ve kocasının duyduğu gururu anlayabiliyordu. Hatta onda en beğendiği nitelikti bunlar. Buna karşılık gidip İsviçre'ye gömülmesi söz konusu olamazdı!

Kesinlikle tehlike yoktu. Uzmanlar, ekonomik krizde bulunan Almanya'nın, Fransız ordusuyla baş edemeyeceğini, saldırmaya kalkarsa yirmi dört saatte işinin biteceğini öne sürüyorlardı.

"Sinemaya gitmeniz ve dostunuz Marie-Laure'la alışveriş yapmanız dışında, yaptıklarınızla ilgili fazla bir şey yazmıyorsunuz. Özellikle kendinizi yormayın: Doktorlar, sizin durumunuzdaki bir kadının, günün yarısını yatakta geçirmesi gerektiğini söylüyorlar. Begüm Nimet, kavun yememenizi salık veriyor, çocuğun ciğerlerine zararlıymış.

"Hayatım, kendinizi yalnız hissediyor olmalısınız... Fazla sıkılmadığınızı umarım. Saray, siz olmayınca boş geliyor, sizi özlüyoruz.

"Ellerinizden öperim.

Emir'iniz."

Selma mektubu bıraktı: "Zavallı Emir, bana kısaca beni özlediğini, hatta merak ettiğini söylemeye bile cesaret edemiyor! Eğlendiğimi bilse, daha da merak ederdi... Ama kötü bir şey yaptığım yok. Bana kur yapan bütün bu erkeklerle arama mesafe koyuyorum; zaten de onlara değer vermiyorum, bunlar... Amerikalı ne diyordu? Ha evet, dangalaklar!"

Şu kovboyu, Lady Fellows'un davetinden sonra bir daha görmemişti. Ülkesine dönmüştü herhalde. İyi olmuş! Selma, geçen gece öyle aptalca davranmıştı ki onunla karşılaşmayı hiç istemiyordu...

Madeleine Tiyatrosu'nun ağır perdesi inerken, alkışlar çınlıyordu. O gece bütün Paris oradaydı: Sacha Guitry'nin yeni piyesi *Bir Çift Tokat* oynuyordu.

Salonda yeniden yanan kristal avizeler, gala gecelerinin şık izleyicilerini aydınlatıyordu. Ön sıralarda oturan beyler, localardaki Paris'in en güzel kadınlarını seyretmek için dürbünlerini ayarlıyordu.

Şen-şakrak, genç bir adam, yanındakine:

"Sacha, gerçekten harikalar yaratmış!" diye fısıldadı.

"Öyle, oyun eğlenceliydi."

"Oyundan söz eden kim? Bakın, eski karılarını bir araya toplamış: Yvonne Printemps, yanında yeni kocası Pierre Fresnay; Geneviève de Sereville'le evlenebilmek için yakında boşadığı Jacqueline Delubac. Ondan ayrılacağını nasıl haber vermiş, biliyor musunuz? Birlikte oynadıkları bir piyesin üçüncü perdesinde: "Madam," demiş, "size paha biçilmez bir armağan vereceğim: Size... özgürlüğünüzü veriyorum!"

"Dahiyane! Kadınlar ona tapıyorlardır umarım?"

"Çıldırıyorlar. Erkeklerse ona çok kızıyor. Bir arkadaşım, hava almak için balkona çıktığında, bir köpek bile olsa poz verdiğini öne sürüyor!"

Localardaki hanımlar kalkmaya başlamıştı. Eski Fransa güzellik kraliçesi, şimdinin İsmailiye mezhebinin başı Ağa Han'ın saygıdeğer eşi Begüm ve Yataklı Vagonlar müdürünün büyüleyici eşi Marcelle Margot Noblemaire da oradaydı; bir de bilmem nerenin yeşil gözlü, küçük maharanesi de. Neresi olduğu önemli değil! Zambak gibi tenini daha belirginleştiren, kenarları altın sırmalı, siyah dantel sarisinin içinde nefisti.

"Yanına yaklaşılamadığı söyleniyor, bir namus abidesiymiş!" dedi genç adam. "Galiba, biraz açık şakalar yapılınca, yüzü kızarırmış. Sevimli, değil mi? Bu gece prens ve prenses Broglie'yle yemeğe çıkacağını bildiğimden, *Maxims*'de yer ayırttım. Onlar eski dostumdur; şef garson Albert, masamızı onlarınkinin yanında olacağına söz verdi. Kendisiyle tanışmak için can atıyorum. Benimle gelir misiniz?"

Hayale dalan arkadaşı gözlerini kırpıştırdı.

"Onu tanıyorum... Korkarım benden hiç hoşlanmıyor..."

"Daha iyi ya, benim değerimi arttırmış olursunuz!"

Arkadaşını omzundan tuttu, gülerek çıktılar.

Selma, o geceki olayları hatırlarken zorlandı; yalnızca, onun geldiğini, salonun birden canlandığını, "Öcümü alaca-

ğım" düşüncesiyle kendini çok neşeli hissettiğini, gözlerinin alayla parladığını hatırlıyordu. Bunu, bir cesaret verme mi sanmıştı? Ona doğru yaklaşmıştı.

Sonra... Ne olduğunu anlayamamıştı. İstemediği halde, kendisini onun kollarında bulmuş, uzun süre dans etmişlerdi. Artık onu kollarında sıkmamış, incitmekten korkar gibi hafifçe tutmuş, tatlı tatlı gülümsemişti. Selma, kendilerine baktıklarını, haklarında fısıldaştıklarını fark etmişti; ama önemi yoktu, elinden bir şey gelmezdi. Orada, pistin ortasında onu öpebilirdi, kendini çekmezdi bile. İradesi, ilkeleri yok olmuştu, o an onun için önemli olan tek şey, bakışlarındaki sıcaklık ve içinde eridiğini sandığı kollarıydı.

Sonra birden vaktin çok geç olduğunu fark etmişlerdi. Onu oteline bırakmayı önermiş ve Selma, masasına davetli olduğu Prenses Broglie'nin dudak bükmesine, haftalardır kusursuz davranışıyla kazandığı ününe aldırmadan öneriyi kabul etmişti. Dedikodu mu edeceklerdi? Canları cehenneme! Dedikoduları böylesine umursamaz karşıladığı için hem şaşıyor hem de çok seviniyordu.

Royal Sokağı'ndan Montaigne Caddesi'ne kadar, bütün Paris ışıl ışıldı. Concorde Alanı bomboştu; çeşmelerden akan suyun sesine ayak uydurmak istermişçesine arabayı yavaş sürüyordu. Bir katedralin tepesine çıkar gibi çıkmışlardı Champs-Elysée'yi. Harvey hiç konuşmamıştı; Selma, gölgeler ve ışıklar arasından sert profiline bakmış, çok uzun bir yolculuğa çıktıklarını hayal etmişti. Plaza Athenée'nin önünde arabayı durdurmuş, ona dönmüştü. Selma, ondan yayılan güç ve tatlılık karşısında yine altüst olduğunu hissetmişti. O anda hiçbir şeyi reddedemezdi; çok iyi bildiği oyunlardan hiçbiri yardımına koşmamıştı. Her ürperişi kendine mal etmek istercesine, yüzünü ellerinin arasına almış, sonra alnından hafifçe öpmüştü.

"Yarın görüşmek üzere!" diye fısıldamıştı.

Sonra, kaçmasından korktuğu bir rüyadaymış gibi gözleri yarı kapalı Selma'yı titremeler içinde bırakmıştı.

H... Gökyüzünü kucaklayan iki kol, yere sağlam basan iki bacak, güven verici bir denge, hiçbir yuvarlaklık yok ama açık ve harika bir simetri, yapaylığı reddeden güçlülük, sakin bir yalınlık, biraz sert canlılık... H. Harvey gibi.

Selma, oda hizmetçisinin getirdiği, vahşi güzellikte çiçek demetiyle gelen kartı elinde sıkıyordu. "Harvey Kerman". Harvey... Hiç duymadığı, ama elindeki mor hareli eflatun çiçeklerin tanıdık gelişi gibi tanıdık gelen bu adı sessizce tekrarlıyordu. Telefon çalınca, Selma koştu.

"Rahatsız etmiyorum ya?"

Haberleri öğrenmek isteyen Marie-Laure'du arayan.

"Yok canım, uyanmıştım."

"Eee?"

Ses heyecanla titriyordu.

"Efendim?"

"Haydi canım, anlamazlıktan gelmeyin! Kovboyunuz, göründüğü kadar harika mı?"

"Ama... yanılıyorsunuz, otelin kapısında ayrıldık yalnızca."

Telefonun öteki ucundan sinirli bir gülme sesi duyuldu; Marie-Laure hiçbir şeye inanmamıştı ve Selma'ya gizlilik hakkı tanımıyordu. Aslında şu Amerikalıyla ve herkesle kendisi sayesinde tanışmıştı. İğneleyici bir tavırla:

"Sır saklamak istiyorsanız, keyfiniz bilir ama ağzınızı daha sıkı tutun! Dün kendinizi çok kötü şekilde teşhir ettiniz. Hakkınızda şimdiden dört telefon aldım."

"İnsanların gerçekten yapacak başka işleri yok mu?"

"Paris'te görünüşü kurtarma koşuluyla her şey yapılabilir... Neyse, büyük aşkınız karısının yanma dönünce, bir hafta kadar sonra beni arayın. Ama sizi uyarayım, gözyaşı kurulayan insanlardan değilim."

Telefonu kapattı. Selma'nın neşesi kaçtı; Marie-Laure'un kızacağını düşündüğü için değil de aslında onu haklı olabileceğini kabul ettiği için. Evli bir adama âşık olmuştu, adam dünyanın öbür ucuna gidecek ve kuşkusuz onu bir daha göremeyecekti.

Sigaradan nefret ettiği halde, hiç farkında olmadan bir sigara yaktı; hayretle elinin titrediğini fark etti. Yeni karşılaştığı bir erkek için kendini neden böyle durumlara sokuyordu? Kendisine yavaş yavaş kur yapan öteki erkeklerden farklı olduğu için mi? O çok hızlı hareket etmişti; Selma, vücudu efendisini tanımış gibi, boş yere debelendikten sonra teslim olduğuna şaşıyordu... Hayal kurmuş, kuşkusuz kendisini altüst çekiciliğini gerekçe göstererek, ona türlü nitelikler yakıştırmıştı. Oysa şimdi, Marie-Laure sayesinde aklı başına gelmişti, yolunu şaşırdığını kabul etmeliydi. Bu Amerikalı çekiciydi kuşkusuz ama ona göre değildi; yirmi dört saat sonra, birbirlerine söyleyecekleri bir şey kalmazdı! Kararlı bir şekilde doğruldu; bu serüvene bir son vermesi gerekiyordu.

Telefon yine çaldı. Selma yüreğinin duracağını sandı... Bu kez oydu, bunu biliyordu. Telefona koştu.

"Günaydın, tanrıça!" diye selamladı alaycı bir sesle. "Bir saate kadar uğrayıp sizi alacağım. Gerçek bir Paris meyhanesinde yemek yiyeceğiz; böyle bir yere ayak basmadığınızdan eminim."

"Ama ben..."

"Hazır değil misiniz? Öyleyse bir buçuk saat sonra! *So Long!*"

Harvey, yolda giderlerken Selma'ya; Saint-Dominique Sokağı'nın köşesindeki "Mars Çeşmesi"nin kırmızı beyaz kareli örtüleri, lokanta sahibinin on iki yaşındaki oğlunun yemek listelerine çizdiği resimlerle küçük bir lokanta olduğunu anlatıyordu. Patronun, kendi yaptığı şarap dışında başka şarap vermek istemeyişini ya da etli kuru fasulyesini övüşünü taklit ediyordu.

Selma'nın sarisiyle girişi herkesi şaşırtmıştı. Gece elbisesiyle öğle yemeğine gelmek, bu mahallede görülmemiş bir olaydı! Bir kadın, "Bu hanım neden kılık değiştirmiş?" diye soran oğlunu sustururken, kırmızı yanaklı patron telaşlandı; "Amerikalı," iyi müşterilerinden biriydi. Görgü kurallarını bildiğini kanıtlamak için Selma'nın elini tuttu sesli bir öpücük kondurdu, sonra şişman olmasına rağmen bir dansöz kadar hafif, uçar gibi önle-

rine geçerek dipte, saygın müşterilere ayrılmış masalardan birine götürdü. Böylece öteki müşteriler, Boulac Baba'nın lokantasına kibar insanların geldiğini görecek ve biraz yüksek gelen hesaba karşı çıkmaya cesaret edemeyeceklerdi.

Selma, kendini bir Marcel Carne filminde sanıyordu; Fransızların, filmlerdeki altyazıya bu kadar benzediklerini kesinlikle düşünemezdi. Boyunlarına peçete bağlamış, gözleri parlamış, dudakları iştahlı şu koca adamlar; pazarlık giysileriyle oturan şu çocuklar; yemekleri soğutmalarına sinirlenerek, açıkça, "yemeğe oturan yemelidir!" demekten çekinmeyen Boulac Baba'nın sitemlerine aldırmadan, iki lokma arasında öpüşen şu âşıklar... Selma konuşmak isterdi ama çekindiğini hissetti; gelecek sefere bir elbise giyecekti.

Gelecek sefere... Ama gelecek sefer olmayacaktı ki! Bunu Harvey'e açıklamak zorundaydı. Şu ana kadar ona fırsat vermemişti, neşeyle coşuyor, durmadan şaka yapıyordu. Selma anlaşmazlığı hemen gidermeliydi, sonra daha zor olurdu. Bununla birlikte duraksadı, Harvey öyle mutlu görünüyordu ki...

"Harvey, sizinle konuşmam gerek."

Sesinin tonuna, telaşlı haline kendisi de şaştı; dahası hemen hiç tanımadığı bu adama adıyla hitap etmesine... Onu yaralayacak sözleri yumuşatmak için içtenlik gösterisi mi yapıyordu? Yoksa bütün sabah hayalini kurduğu bu adı söylemek için mi?

Harvey ona dikkatle baktı, "Biliyorum, korkma her şey düzelecek," der gibi göz kırptı.

"Elbette, tanrıça ama önce yemek ısmarlamak ister misiniz? Burası önemsiz gibi görünür ama yanılmayın: Paris'in en iyi lokantalarından biridir. Neyse ki revaçta değil. Dostlarınızı buraya getirmeyeceğinize dair bana söz vermelisiniz. Onların "*Laurent*'leri, *Tours d'Argent*'ları, sevgili *Maxims*'leri var, bu kadarı yeter. Buraya gelerek, yemek yemenin bir gösteri değil de ciddi bir iş olduğuna inanan bu iyi insanları rahatsız etmelerini istemem."

Selma, zor bir matematik problemi karşısındaymış gibi yemek listesine dikkatle baktı; ama boşuna, hiçbir şey anlamadı; kaz kavurmaları, mantarlı piliç dolmaları, ciğer güveçleri arasında, sözcükler gözlerinin önünde oynaşıp duruyordu: "Beyefendi"... Hayır olmadı. "Sevgili beyefendi..." Hayır, en iyisi hiçbir açıklama yapmadan kaybolmak. Her ayrılık mektubu bir çağrı değil midir? Ayrılık mı... Ne oldu ki! Ayrılık için bir şey olması gerekir, aralarında hiçbir şey yok.

"Hiç!" dediği duyuldu.

"Efendim?"

Selma kızardı, başka şey düşündüğünü geveledi. Harvey onu sıkıntıdan kurtarmak için fikrini sormadan siparişleri verdi.

"Şimdi söyleyin bana: Böyle kesinkes söylediğiniz şu 'hiç' nedir?"

Selma sustu. Kendisine bir şey önermediği halde ondan hiçbir şey istemediğini nasıl söyleyebilirdi?

"Haklısınız. Görünüşte, ortak hiçbir yanımız yok. Siz de böyle düşünüyor, "Ben Prenses Selma, bu *yankee*'yle ne işim var?" diye soruyorsunuz, değil mi?"

Selma'nın karşı çıkmasını engellemek için ellerini tuttu.

"Aslında, siz böyle düşünmeseniz de başkaları sizin adınıza bunu düşünüyor. Kendi başınıza düşünme zamanının geldiğine inanmıyor musunuz?"

"Bu hakkı size kim verdi?"

Gücenmişti, ellerini çekmeye çalışıyordu, ama Harvey sıkıca tutuyordu.

"Aslında haksızım. Başlatan sizdiniz; yoksa dün gece olmazdı ve bugün de birlikte olmazdık. Ama gerçekten istediğiniz şeyi yapmaya hiç alışkın değilsiniz, şu anda aklınızdaki tek düşünce, kaçmak!"

Ellerini bıraktı.

"Özgürsünüz Selma. Ama iyi düşünün: Benden kaçmanız belki önemli değil ama ömrünüzü kaçmakla mı geçireceksiniz?"

Selma bu sözler üzerine sersemlemişti. Bu adam tehlikeliydi, onu yeni tanıyordu ama adam bir boğa gibi en gizli yerlerine giriyordu. Yine de kalkıp gideceği yerde, inatçı küçük bir kız tavrıyla karşılık verdi:

"Yanılıyorsunuz, kendimden kaçmıyorum. Tersine, uzun süre kim olduğumu, ne istediğimi anlamaya çalıştım. Ama aradıkça içinde kayboluyordum, bunun üzerine vazgeçip hayatımı yaşamaya karar verdim."

"Yani yaşamaktan vazgeçtiğinizi söylemek istiyorsunuz! Mekanik bir bebek gibi dönüp durmaya, hayat diyorsunuz demek! Selma, (Selma'ya doğru eğilerek gözlerinin içine baktı) Selma, neden korkuyorsunuz?"

Soru sormasına neden izin veriyordu? Kalkıp gitmek istiyordu ama hiçbir hareket yapamadı. İstemeden konuşuyormuş gibi mırıldandı:

"Çoğu zaman, hiç olmak ve aynı zamanda her şey olmak duygusuna kapılıyorum ve hangisinin beni daha çok korkuttuğunu bilmiyorum. Çünkü her iki durumda da yok oluyorum..."

En iyi Parisli dostlarına güvenemediği halde, bu yabancıya neden açıyordu içini? Kendisini buna zorlayan onun sakin tavrı mıydı? Durgun bir gölden çok fırtına sonrası gökyüzünü hatırlatan bir sakinlik.

Selma'ya ciddi ciddi bakarak tekrarladı:

"Hiç ve hep. Hepimizin böyle olduğu bir gerçek! Bencil yanımızı ürkütme pahasına, size hak veriyorum!"

Selma, biraz tumturaklı ama içinde bir şeyleri titreten bu sözlere şaşırarak ona bakınca, Harvey omuzlarından tuttu.

"Selma, düşlerinizden uyanın, siz bir kadınsınız; bunun ne olduğunu biliyor musunuz? Bu en büyük soyluluk unvanıdır, gerisi hayatın pırıltısını engelleyen sahte incik boncuktur. Size neden 'prenses' değil de 'tanrıça' dediğimi hiç düşündünüz mü? Çünkü sizi sınırlayan bu unvandan kurtulmanızı istiyorum, çünkü siz bir prensesten çok üstünsünüz, sonsuz olanaklara sahip bir insansınız."

Sonra tabağına güzel bir piliç parçası koydu ve gülerek ekledi:

"Ama bütün bunlar iştahınızı kesmesin sakın!"

Montpensier Sokağı 20 numarada, Palais-Royal'in parkında fıskiyeli havuzun tam karşısında bir dairesi vardı; Paris'e geldiğinde burada kalıyordu. Yemekten sonra Selma'ya hiç sormadan, sanki önceden zorla bağlanmışlar gibi onu oraya götürmüştü. Bütün öğleden sonra, büyük yatağın üstünde onu usul usul öpmüş okşamış; Selma'nın arzudan gerilemesine rağmen, sevişmişlerdi.

Sonra batan güneşin kızın ışıkları odaya dolmaya başlayınca, kalkmışlar, yaşlı bir bahçıvanın özenle suladığı çimenlerin kokusunu içlerine çekmek için bahçeye inmişlerdi. Sonra kemerlerin altındaki küçük bir bara uğramışlar, küçük bir şişe şarap ısmarlamışlar ve güvercinlere atmak üzere fıstık almışlardı.

Harvey, onunla otele geldiğinde, hava henüz aydınlıktı. Selma titriyor, bacaklarının üstünde duramıyordu. Harvey onu öpmek için eğilince, gözündeki yaşları görmesin diye gözlerini kapadı.

"Selma, yüzüme bakın!"

Gri dalga sonsuz bir sevgiyle ona sarıldı. Selma:

"Seni seviyorum," diye mırıldandı.

Harvey onu itti, sert sert yüzüne baktı, ama altüst olmuş yüzünü görünce, yine yumuşadı.

"Selma, büyük duyguların arkasına gizlenmeden istediğini yapmakta özgür olduğunu anlamaya çalış. Kendine yalan söylemen dışında, senin her şeyini kabul etmeye hazırım."

"Ama kendime yalan söylemiyordum ki..."

"Kendine yalan söylüyordun! Kendin dışında kimseye karşı dürüst olmak zorunda değilsin. Sevmek istediğini, belki beni sevmek istediğini biliyorum ama kendini bıraktığını sandığın anda bile, ne etki bırakacağını görmek için kendini gözlüyorsun. Bu yüzden seni kınamıyorum; çocukluğundan beri senden hep beğenilecek davranışlar beklenmiş; prenseslik ro-

lünü zorlanmadan oynayabilmen için, içinde o anda neyin varsa törpülenmiş, yeniden biçimlendirilmiş. Bundan kurtulmadıkça, sevemezsin."

Yaklaştı, Selma'yı kollarına aldı, usulca salladı.

"Zor ama korkma; sana elimden gelen yardımı yapacağım (güldü) bencil olduğum için; çünkü seni seviyor ve âşık Selma'nın hayalini değil de beni seveceğin günün gelmesini umuyorum."

Selma, ertesi akşam Montpensier Sokağı'na geldi. Telefon etmemişti, ne diyeceğini bilmiyordu. Rüyadaymış gibi merdivenlerden çıktı; Her basamakta üstündeki elbise parça parça düşüyormuş gibiydi; çıktıkça kendini daha hafiflemiş hissediyordu. Yine de zili çalacağı anda bir an paniğe kapılır gibi oldu: Böyle kendini sunmaya gelen bir kadın hakkında ne düşünürdü acaba? Ama Harvey kapıyı açtığında, onu öylesine sevimli, öylesine hayranlıkla karşılamıştı ki bunun gerçek, kalanınsa önemsiz olduğunu anladı. Harvey utanıyormuş gibi onu soymaya başladı. Selma, ilk kez bir erkek kendisine bakıyormuş gibi bir duyguya kapıldı. Göğüslerini öpmeye, önüne diz çökerek kalçalarını, sırtını okşamaya başlayınca, daha önce kimseye ait olmadığını hissetti.

Saatlerce, sessizce ve hararetle seviştiler; unutulmuş bir başka dünyada, eskiden sevişmişler gibi, birbirlerini keşfetmekten değil birbirlerini hatırlamaktan ürküyorlardı. Vücutları birbiri içinde eriyip gittiğindeyse, ne zaman ne yer kavramı vardı; var olan sadece sonsuzluktu.

Selma'yı, şafak vakti kuşların cıvıltısı uyandırdı. Kirpiklerinin arasından güneş ışınlarının süzülmesine engellememeye, karnının üstündeki çıplak kolu rahatsız etmemeye çalışarak uzun süre kımıldamadı. Ona ait olma duygusunun tadını çıkarıyordu, ona minnettardı ve alçak sesle onu sevdiğini söylüyordu.

Uzun süre dolgun dudakları, gözlerin köşesindeki heyecan verici küçük çizgileri seyretti. Bu adam onu, Selma'yı sever

miydi? Onu çıplak, onu kadın olarak istediğini söylüyor, "güven" diyordu. Selma artık umudunu kestiği sırada ona armağan veriyordu Harvey; çocukluk hayallerinin yıllar önce geri yolladığı şeyi: Dünyayı tükenmeyen bir deneyim kaynağı olarak gören ve hiçbir şeyi olanaksız bulmayan, anlamaya meraklı, küçük bir kızı geri veriyordu.

O andan sonra bir daha ayrılmadılar. Selma, yolculuğa çıkacağını bahane ederek bütün davetleri iptal etti. Zeynel, telefon edenlere, ne zaman döneceğini bilmediğini söyleyecekti. Haremağası, prensesini doğru yola getirmek için çabalamıştı. Bu Amerikalı beş para etmez biriydi, ama onda hiç alışık olmadığı bir sertlikle, kendisini susturmuştu; kimsenin mutluluğunu bozmasına izin vermeyecekti.

Kentte günlerce, el ele yürüyerek dolaştılar; Harvey ona bilmediği bir Paris'i tanıtmıştı. Seine Nehri'nin kolları anasında gerinen Jatte Adası'ndaki kestane ağaçlarının altında gezinmişler, Fürstenberg Meydam'nda, dört lambanın aydınlattığı sıranın üstünde hayal kurmuşlardı.

Bir sabah erkenden, onu uyandırıp, kamyonların kokulu demetlerini Notre Dame Kilisesi'nin gölgesine boşalttıkları saatte çiçek pazarına götürmüştü. Sonra birkaç adım yürüyüp kuş pazarına geçmişler, Harvey oradan ona beyaz kafes içinde bir baştankara kuşu satın almıştı.

Akşam, güneş batarken, küçük Montmartre Mezarlığı'nı dolaşmaya gittiler. Selma çocukken dolaştığı Haliç sırtlarındaki Eyüp mezarlığını özlemle hatırlamıştı. Bununu üzerine Harvey, onu oyalamak için Lapin Agile'e götürmüş, orada küçük bir masanın çevresinde yan yana oturup; şair ya da besteci olduklarını düşündüğü sert bakışlı, zayıf gençler arasında Frede'nin nakaratını dinlemişlerdi. Selma sarisini çıkarmış, birlikte seçtikleri etekleri pileli tayyörünü giymişti. Sonunda, kimse ona bakmaz olmuştu.

Bir gün Seine kıyısında bir sıraya oturmuşlardı; Harvey ona Ohio'nun küçük bir kentinde geçen çocukluğunu, ailesini ge-

çindirmek zorunda olan annesinin çalıştığı şoför lokantasını anlatmıştı. Babası bir sanatçıydı! İlham geldiğinde eline fırçayı alır, tuvaline gözlerini ve yüreğini dökerdi. "Önemli olan tek şey budur, bunları bir daha gevelemesinler diye uyandırmak, bir daha rahatça uyumasınlar diye ağızlarına etmek gerek!" diyordu. Resimleri gerçekten karabasanları andırdığından, kimsenin onları satın almadığını anlattı.

Harvey babasına karşı sonsuz bir hayranlık duyuyordu; babasına "aylak" ressam diyen, kendinden büyük çocuklarla sık sık dövüşmüştü. Bu gurur annesinden kaynaklanıyordu; ona göre çevredeki köylülerden hiçbiri, hatta en zengini bile, kocasının eline su dökemezdi; kendisine acıdıklarını öğrenince, çok şaşırırdı.

Bir sabah, her sabah olduğu gibi babası okula gitmesi için onu giydirmişti; çünkü annesi şafakta işe gidiyordu. Harvey'i kucaklamıştı; Harvey her ayrıntıyı hatırlıyordu: Yanağını gıdıklayan tvid ceketini, babasının dehasının ayrılmaz bir parçası olduğuna inandığı terebentin kokusunu ve boğuk sesiyle kendisine: "Bana, seninle gurur duymamı söyleyeceğine söz ver," deyişini.

Babası gitmiş ve bir daha hiç dönmemişti. Annesi yeri göğü birbirine katmış, başına bir şey geldiğini ileri sürmüştü ama izine rastlanmamıştı. Aradan otuz yıl geçmesine rağmen, bugün bile Harvey, babasının yaşayıp yaşamadığını bilmiyordu.

"Sözümü tutmak için deli gibi çalışmaya başladım. Her yerde birinci olmalıydım. Bir gün geleceğinden, benden memnun olduğu zaman yaptığı gibi omzuma vuracağından emindim. Gecelerimi belediye kitaplığında geçiriyordum; oraya okuldan sonra gidiyor, kapanış saati gelince bir kitap rafının arkasına gizleniyor, kapıyı üzerimden kilitletiyordum. Bu bilgi hazinesinin arasında bulunmanın beni ne kadar mest ettiğini hayal bile edemezsin. Önceleri elime geçeni okuyordum; ama hemen sonra, felsefe ve tıp kitapları ilgimi çekmeye başladı. Hayatın anlamını orada bulacağıma inanıyordum. Babamdan bana, anlamak, dış görünüşle yetinmemek tutkusu kalmıştı; o da gözü uyarıp resmiyle ruha inmek isterdi."

Harvey bir süre daldı.

"Cerrahlık diplomamı aldığım zaman da gelmeyince, onu bir daha göremeyeceğime inandım... Yine de... Birkaç yıl önce, New York'ta, resimlerini sergiledim. Eleştirmenler bir deha olduğunu haykırdılar. "Daha adı konmamış dışavurumculuk" diyorlardı. Annem gözyaşları içindeydi, ben de övgülerden gurur duyuyordum. Kendi kendime: "Yaşasaydı, belki bize geri dönerdi," diyordum. İnsan, babasını bulma umudunu hiç kaybetmiyor..."

Selma, acısını gizlemek için başını çevirdi. İnci grisi redingotu içinde çok yakışıklı duran Rauf Hayri Bey'i görür gibiydi; onları bırakıp gittiği, acısını içine gömdüğü ve karısının hayatını zehir ettiği için onu hiç bağışlamadığını düşündü; oysa Harvey küçükken aynı ayrılık acısını çektiği halde güçlü kalmıştı... Neden? İnsan mutlu olmayı ya da olmamayı seçebilir miydi?.. Bu düşünceyi aklından boş yere atmaya çalışıyordu, bugünkü mutluluğunu bu özlem gölgeliyordu. Kendisini mutlu ettiği için Harvey'e neredeyse kızacaktı; çünkü bu ona kaybettiği zamanı hatırlatıyordu. Ama ne de olsa o da şu büyük patronun kızıyla evlenerek ömrünün bir bölümünü ziyan etmişti. Biraz düşündükten sonra, ertesi gün, onunla bu konuyu konuşmaya karar verdi.

Harvey ona hayretle baktı.

"Neyi öğrenmek istiyorsun? "Çok gençtik ve birbirimize sırılsıklam âşıktık. İnsanlar, bu evliliğin benim için beklenmedik bir şans olduğunu söylüyordu; ama ben, neyi ima etmek istediklerini anlamıyordum. İnanılmaz görünüyordu ama o kadar kibirli ve kendimden öyle emindim ki! Tek başıma aldığım yolu düşünsene! Sosyetenin gözünde aramızda bir uçurum bulunduğunu bile anlamıyordum. Ursula güzel, akıllı, heyecan vericiydi; onun idealist ve cömert olduğuna inanmam için bu kadarı yeterdi. Ne yazık ki..."

Birden sözünü kesti.

"Sana bütün bunları neden anlattığımı bilmiyorum..."

Selma ayıp olacağını düşünmeden üsteledi:

"Duyduğuma göre Meksika'nın ya da Amazon'un en ücra köşelerinde yerlilere bakmak için sık sık uzun yolculuklara çıkmana artık dayanamıyor, boşanmak istiyormuş ama ser razı gelmiyormuşsun."

Harvey'in gözleri parladı.

"Çok şey söyleniyor... Bu gerçekse, neden boşanmayayım?.. Beni düş kırıklığına uğratıyorsunuz, prenses, kendinizi alçaltıyorsunuz. Parası için karısının yanında kalan yoksul biriyle ilgilenir miydiniz? Daha iyisine layık olduğunuzu düşünmüyor musunuz? Daha iyisine değersiniz, tanrıça, beni seçmekle iyi ettiniz... çünkü 'en iyisi' benim!"

Yine alaycı alaycı güldü. Ama Selma, Harvey'in, söylediği her söz üzerine inceden inceye düşündüğünden emindi.

"Peki, öyleyse?"

"Çok istediğine göre söyleyeyim: Bir yıl önce, Ursula'nın istememesine aldırmadan boşanma davası açmıştım. Sonra, işi sürüncemede bıraktım; çünkü yeniden evlenmeye hiç niyetim yoktu... Ama..."

"Ama ne?"

Selma'ya hayretle baktı.

"Kimi zaman, şu prenses, sultan ve maharane unvanlarını bırakıp yalnızca Bayan Harvey Kerman olup olmayacağını düşünüyorum..."

Selma'nın gizlemeye çalıştığı hafif irkilmesi gözünden kaçmamıştı. Yüzünü hüzünlü hüzünlü buruşturdu.

"Ben de bunu düşünüyordum... Daha büyümen gerekir."

Selma dudaklarını ısırdı. Neden irkilmişti? Oysa ona evet demeyi, her şeyi unutup onunla gitmeyi çok istiyordu. Kendisi için bunun bir şans olduğunu, gerçek hayatın bu olduğunu, "başını sıkan ve onun düşünmesine engel olan tacı"yla alay eden Harvey'in haklı olduğunu biliyordu. Ama boşuna çırpınıyordu, yirmi sekiz yıl ve nesillerdir ağırlığını hissettiren bu taç, kafasına yapışmış gibiydi.

Bir gün kendisine bağıran Emir gözünün önüne geldi: "Yalnız İngilizleri değil, onlar tarafından biçimlendirilmiş şu beyni kafalarımızdan söküp atmadıktan sonra, bağımsızlık ne işimize yarayacak?" Şimdi onun ne demek istediğini çok iyi anlıyordu. Kendisi de artık inanmadığı, her gün Harvey'in yanındayken yaşamasını engellediğini hissettiği düşüncelerin tutsağıydı.

Harvey onu kollarına aldı, saçlarını yavaşça okşamaya başladı.

"Evet, aşkım, yaşamak, hem de hemen," diye mırıldandı, onu anlıyor gibiydi. "Pek çok insan, yanlış yaşadığını çok geç anlıyor ve o zaman umutsuzluk başlıyor."

Başını salladı:

"Hiç yaşamadıklarını söyleyerek ölmek istemeyen nice zavallılar gördüm! Ama tanrıçam, bize bütün kapılar açık! Yeter ki iste."

Her anını içine kazıdığı üç hafta geçti. Selma, mutluluğun hem bu kadar güçlü hem de bu kadar huzurlu verici olduğunu hayal bile edemezdi.

Harvey o akşam, "Huzur Çeşmesi"ne gitmek istedi. Günlerden pazartesiydi, lokanta hemen hemen boştu. Patron onları masalarına oturttu. Selma ona eski bir dost gibi elini uzatmıştı. Sonra neşeyle Harvey'e döndü.

"Bizim koruyucu meleğimiz sayılır, öyle değil mi?"

Harvey onayladı.

"Zeynel'le ara sıra gelip birada yemek yemelisiniz..."

"Zeynel'le ben mi?"

"Ben gidince..."

Cesaretlendirmek ister gibi gülümsemeye çalıştı.

"Selma, işlerimi yoluna koymam için kesinlikle New York'a gitmem gerek. Ayrıca Meksika'ya bir kurul götürmek zorundayım... Bu, altı ay önce kararlaştırılmıştı... Ama sana söz veriyorum, Eylül başında döneceğim. Beni beklersin, değil mi?"

Selma titredi... Oysa gitmesi gerektiğini, kendisinin yüzünden yolculuğunu haftalardır ertelediğini biliyordu; sevildiğini biliyor ama içini saran korkudan kurtulamıyordu.

"Harvey, beni de götür!"

Bağırır gibi konuşmuştu. Onun bu çocuksu korkusuna şaşıran Harvey yüzüne baktı:

"Canım, bu mümkün değil! Ayrıca düşünmen için yalnız kalman gerek. Sana, alıştığından çok farklı bir yaşam öneriyorum. Ben gezgin hayatı sürdürüyorum, bu her zaman kolay olmaz..."

Selma'nın karşılık vermemesi üzerine ekledi:

"Bereket versin ki ikimizin de çocuğu yok. Kararımız yalnızca bizi bağlayacak."

Selma sapsarı kesildi. Tanıştıklarından beri bunu ona söylemek istiyor, ama hep erteliyordu. Uykuları kaçmıştı bu yüzden. Kuşkusuz öteki erkeklerden farklıydı ama acaba çok farklı mıydı? Sevdiği kadının başkasının çocuğunu taşımasını kabul edebilir miydi? Korkuyordu, onu kaybetme düşüncesine dayanamıyordu. Ah, bu çocuğun yalnızca onun, Selma'nın çocuğu olduğunu, Emir'le hiçbir ilgisi bulunmadığını anlayabilseydi!

Sevişen bir çift için kuşkusuz bambaşkaydı durum. O küçük varlık büyürken, babanın bakışları, karnı okşayan elin sıcaklığı, sesinin tonu, annesinin sevgisine karıştığı zaman ancak iki insanın meyvesinden söz edilebilir. Ah, bu çocuğun Harvey'in olmasını ne kadar isterdi!..

Ağlamaya başladı. Harvey üzülerek ona baktı. Bir çocuktan söz edilince Selma'nın bu kadar duyarlı olabileceği hiç aklına gelmezdi.

"Selma, bir bebek ister miydin?"

Selma başını kaldırdı, gözyaşları arasından ona baktı. Şimdi onunla konuşması gerekirdi. Ama buna cesareti yoktu, yalnızca:

"Ya sen Harvey?" diye mırıldandı.

"Yaşadığım bu hayat yüzünden, bunu ciddi olarak hiç düşünmemiştim... Ama düşünüyorum da, senin ve benim çocuğumuz... ne harika olurdu!"

Harvey'in yüzü aydınlanmıştı. Selma neden hıçkırıyordu? Onu soru yağmuruna tutunca, Selma bir şey olmadığını, heyecandan ağladığını söyledi... Konuşmayacak, son günlerini bozmayacaktı. Daha sonra, o Amerika'dayken ona yazacaktı; her zaman, duygularını yazıyla daha iyi anlatabilmişti.

4

Binlerce bayrakla süslenmiş Champs-Elysée'nin üzerinden müthiş bir gürültüyle avcı uçakları, ardından bir kanadı mavi, bir kanadı beyaz İngiliz "spitfire" filosu, sonra onarlı diziler halinde Breguet 690'lar, Marcel Bloch 151'ler, Liore-Olivier 45'ler gökyüzünü doldurdu. Sabah erken saatlerden itibaren toplanan halk, başı havada, bu uçak bulutuna gururla titreyerek bakıyordu. Ona söylemişlerdi ama o güne kadar Fransız hava kuvvetlerinin bu kadar güçlü olabileceğini hiç düşünmemişti.

Şeref tribününde başkan Lebrun, çevresinde koyu renk ceketler giymiş bakanlarıyla oturuyordu. Arkasında, altın sırmalı cellabaları ya da dallı uzun entarileriyle sömürgeleri ve koruması altındaki halkı temsil eden kabile reisleri bulunuyordu.

14 Temmuz 1939 günü, Bastille'in alınışının yüz ellinci yılında geçit resmi başlayacaktı.

Kalabalık arasında binlerce meraklı baş yükseldi. Geç kalan Selma, Zeynel'in açıkgözlüğü sayesinde bir sabun sandığını 20 franga kiralamıştı. Parmaklarının üstünde yükselerek Muhafız Alayı'nın parlayan tolgalarını, Saint-Cyr öğrencilerinin bembeyaz devekuşu tüylerini, Polytehnique öğrencilerinin iki uçlu, kırmızı siyah çizgili şapkalarını görebildi. Ne kadar güzeldi! Askeri geçit törenleri onu her zaman büyülerdi; trampetlerin çalması, ulusal marşlar, kime ait olursa olsun, midesinde garip ürpertiler yaratır ve gözlerini yaşartırdı.

Şimdi İngilizler geçiyordu. Eski zaman resimlerinden çıkmış gibi siyah kürk kalpaklarının altında ağır adımlarla ilerleyen askerlerle, kiltleriyle İskoçyalı muhafızlar gaydaların eşliğinde dans ediyor gibiydiler. Halk, bu yeni müttefiklerden heyecana kapılarak, "Yaşasın İngiltere!" diye bağırıyordu. Piyadeler geçerken fazla ses çıkmadı. Buna karşılık denizciler çok alkışlandı. Sonra insanlar sokaklarda, uğur diye pomponlarını okşayacaklardı.

En sonunda sokağın ucunda denizaşırı Fransız sömürgeleri göründü: Hindiçinli ve Malili mıtralyözlü askerler, Cezayirli askerler, görkemli Senegalliler... Bu egzotik geçit resminin sonunda, çölün ve ölümün dehşetiyle karşı karşıya yaşamanın verdiği saygınlık içerisinde, ağır adımlarla yürüyen lejyonerler... Selma onlara merakla baktı: Şenliğe "*Auprés de ma blonde*" şarkısını söylemek için bir gün önce Amerika'dan gelen Marlene Dietrich'in, içlerinden birine tutulduğunu duymuştu.

Gözler hâlâ serüvenle doluyken, süvari birlikleri, çok güzel ve çalımlı hüssa askerleri, dragon süvarileri ve sipahiler alana girince, bir eşeğe binmeyi bile göze alamayacak bütün bu insanlar dikilivermişti. Onların arkasından, yenilmez Fransız ordusunun gurur kaynağı "mekanize süvariler" göründü. Tanklar, kendilerini hiçbir şey durduramazmış gibi, Champs-Elysée'den akmaya başladı. "Bunlar, Majino hattının tankları, binlercesi var," diye fısıldanırken, bu çelik canavarlardan biraz

ürküyorlardı. Pek kibar görünen bir bey, herkesin içinden geçirdiğini yüksek sesle söyleyiverdi: "Bunlar sayesinde Alman domuzlarını hallederiz!"

Geçit resmi bitmek üzereydi, halk polis kordonunu aşmış, yüreklerini ısıtan bu güzel askerleri daha yakından görmeye gidiyordu. Selma hâlâ sabun sandığının üzerinde dikilmiş, diplomatların bulunduğu tribüne bakıyordu; orada birkaç dostu vardı. Ah, işte Luka! Ne kadar da mutlu görünüyordu! Şu anda içi rahat olmalıydı. Yakınlarının "Luka" dediği kişi, Polonya büyükelçisi Jules Lukasiewics'ti; birkaç gün önce, şahane Sagan malikanesinde mevsimin son balolarından birini vermişti. Hiç böylesine coşkuyla dans edilmemişti. Paris'in en şık hanımları oradaydı. Serge Lifar'ın başı çektiği delice bir "polonez"e katılmak için ortaya atılmışlardı. Polonya ve Slav sevimlisi büyükelçisi çok seviliyordu; kara bıyıklı Alman canavarı ne gülünçtü! Selma o gece çok eğlenmiş, karamsar birinin, yanındakine: "Ne kaygısızlık! Gerçekten körler balosu gibi," diye mırıldanmasına öfkelenmişti.

Harvey gideli üç hafta olmuştu. Bu ayrılıkten ürken Selma, üzüntü duymadığına şaşıyordu. Onu sık sık özlüyor ve uzun boyunu, çevresindeki insanlar arasında aradığını hayretle görüyordu. Elbet. Ama bu tatlı bir özlemdi. Çünkü onu ne kadar çok sevdiğini anlamasını sağlamıştı. Bu aşk ilk kez onu korkutmuyordu. Ona güveniyordu, çünkü Harvey ona, uzun ayrılıktan sonra, gelip yerini bulacağı konusunda güven vermişti.

Bu yüzden her anını yepyeni bir iç huzuruyla yaşıyor ve bunun hem yoğun hem de yalın olmasına çok şaşıyordu. Acaba yalın olduğu için mi yoğundu? Herhalde.

Yazın bu ilk günlerinde, Paris, parlak gösterilerle dolup taşmıştı; kenti en çok sevenler bile tatile gitmek için onu terk etmeye hazırlanırken, "Işık Kenti" kendini özletmek istiyordu. Selma bütün davetlere katılıyordu; bir aya yakın süre ortalıktan kaybolduğu için sitem etmemişler, tersine daha büyük bir sevinçle ona kucak açmışlardı.

Bu ayın en önemli olaylarından biri de "Eyfel Kulesi'nin altın yıldönümü"ydü. Paris'in bu "soylu hanımefendisi" ellinci yılını kutlarken, Winsdor Dükü de kırk beşinci yıldönümünü kutluyordu. Paris sosyetesi bu mutlu rastlantıyı kulenin birinci katında kutladı. Hanımlar 1889 modasına göre arkası kabarık giysileriyle neşeyle kadril yaparken, gökyüzü, Chaillot Sarayı'ndan atılan havai fişeklerle tutuşuyordu.

25 Haziran'da, herkes Longchamp büyük yarışında buluşmuştu. Pembe-mavi devekuşu tüyleri ve gösterişli garip şapkaların arasından, resmi tribünde bir araya gelmiş Prens René de Bourbon Parme'nin, Ağa Han'ın, Fas sultanının; jokey Elliot'nun bindiği Marcel Boussac'ın atı Pharis, sağ dış pistte ileri fırlayıp genel coşku arasında kazanınca, nasıl sapsarı kesildikleri görülebiliyordu.

Ama mevsimin en şaşırtıcı olayı hiç tartışmasız, Racine'in üç yüzüncü doğum yıldönümü onuruna, Étienne de Beaumont'un verdiği kostümlü baloydu. Kont, yapmacıklı, hafif Lulli kılığına girmiş, dostu Maurice de Rothschild'se pırlantalı kavuğuyla Racine'in ünlü kahramanı Bayezid olmuştu. Jean Cocteau'nun son keşfi ve kendisine delice âşık olduğu Jean Marais, kaplan postu altında çırılçıplak halde Hipolit kılığıyla görünmüştü. Madam Schiaparelli, Conde prensi, Matmazel Coco Chanel yakışıklı, soğuk bir erkekti. Kapurtala Mihracesi ve maharanesi, kırmızı kadifeden şatafatlı giysileriyle Lorraine dükü ve düşesini canlandırmışlardı. Bir Kontes de Sevigné, Saint-Cyr'den birkaç matmazel, Siyamlı birçok kişi de vardı, içlerinde Eva Curie ve Prenses Poniatowska, uzun, kıvrık tırnaklarıyla gizleniyorlardı. Siyah tüller içinde heyecan verici Berenis kılığına bürünen Selma'nın alnındaki yarım taç çok ilgi çekmişti. Daha sonraları, sevdiği erkek tarafından terk edilen kraliçe kılığına neden girmek istediğini kendine soracaktı. Bütün güzel kuşların deniz kıyılarına ya da kaplıca kentlerine uçarak boşalttığı Paris'te, bu Temmuz ortalarında, Selma tanımadığı bir kenti dolaşan turist özgürlüğü içinde, zamanını istediği gibi harcıyordu. Marie-Laure onu, Eden Rock'taki malikanesine davet etmiş ama

o kabul etmemişti. Yalnız kalmak istiyordu. Birkaç haftadır karnına yerleştiğini hissettiği o tuhaf ve sıcak ağırlıkla yalnız başına; kendini toplaması, vücudunu ve içini dinlemesi gerekiyordu. Şu son günlerde, belinin kalınlaşmaya başladığını fark ederek etekliklerinin kopçalarını açtırmak dışında, kendisinde yavaş yavaş beliren değişikliklere dikkat etmemişti. Harvey hiçbir şey fark etmemişti, onun biraz tombullaştığını sanmıştı o kadar! Selma da bunun nedenini Fransız mutfağına bağlamıştı..

Harvey... Ona yazmaya, anlatmaya kendi kendine söz vermişti... Ama öyle meşguldü ki... şimdi verdiği sözü tutmamak için bahaneler uydurmakla meşguldü. Kendini öldürmüş olduğunu anlayacak mıydı? Zaman geçtikçe, suskunluğuna haklı bir neden bulmakta zorlanıyordu. Onunla konuşma fırsatı varken kaçındığına iyi etmemişti: Bir erkeği, sevdiği kadının kollarındayken ikna etmek daha kolaydı, oysa onun bir kâğıt üzerine üç dört satır yazmaya gücü var mıydı? Harvey'nin bu suskunluğunu, Emir'le kendi arasında bir seçim yapma zorluğu olarak yorumlamasından, bundan incinip kendisini unutmaya çalışmasından korkuyordu. Bunu yapabilirdi... Hayır, yazması gerekmezdi. Eylülde döndüğü zaman, kendisini sevip sevmediğini anlardı.

Selma kararını verince, kendisini daha rahat hissetti ama yine de içinden ona: "Ya erkekse, o zaman sen, neye karar vereceksin? Oğlunu, aşk yüzünden Badalpur tacından yoksun bırakmaya hakkın var mı?" diye fısıldayan sesi bastıramadı.

Kafasını "ya öyleyse"lerle doldurması hiçbir işe yaramazdı. Harvey her zaman, "Bugünü yaşamalı" derdi ona.

Ağustos'un ilk haftaları bir rüya gibi geçti. Paris neredeyse ıssızdı; ücretli izinlilerin sayısı yüz yirmi bini buluyordu. Kent Radyosu herkesin içini rahatlatmıştı: Astrologlar bu yıl savaş olmayacağını bildirmişlerdi.

Sokaklarda, kapıcı kadınlar iskemlelerini çıkarmış, gelip geçek tek tük insana, Paris'te kaldıkları için gerçek Parisliymişler gibi bakıyordu. Parklardaki barakalarda, belediye orkestraları Alman bestecilerinin değil de Gound'un ve Bizet'nin parçalarını çalıyordu: Beethowen bile mimlenmişti.

Paraları azaldığı için endişe eden Zeynel'in ısrarı üzerine - Hindistan'dan gelen posta havaleleri bekletiliyordu- Selma, Plaza Athenée'deki dairesini bırakmıştı. Kapıcıya bir süre Paris'ten ayrılacağını, mektuplarını alıkoymasını söylemişti.

Seine'i hemen geçince, Rapp Caddesi'nde, biraz taşralı görünümünde ama rahat bir otele taşınmıştı. Selma'nın kararını etkileyen Champ-de-Mars parkına yakın oluşuydu. Her gün oraya gezmeye giderdi, yürüyüş bebek için de yararlı olurdu. Bundan sonra kendini yalnızca ona verecekti: Onu ihmal ettiği için kendini suçluyordu; beli dar elbiseler giymekle ciğerciklerinin gelişmesine belki engel olmuştu. Acaba ciğerleri oluşmuş muydu? Karnındaki beş buçuk aylık bebeğin nasıl bir şey olduğunu hiç bilmiyordu.

Zeynel'e gelince, çok sevinçliydi: İlk kez Selma, tamamen ona aitti. Amerikalıyla olan serüvenini hiç onaylamamıştı; daha ilk bakışta ondan nefret etmişti; oysa düşmanlığını fark eden Harvey, ona karşı özellikle sevimli görünmeye çalışmıştı. Zaten haremağası da bir yabancının kendisiyle yakınlık kurmaya çalışmasından hiç hoşlanmamıştı. Bu Amerikalılarda görgü yoktu. Selma'ya durmadan: "Prenses, bu adam bize göre değil, hizmet edilmeye alışkın olmadığı belli," derdi. İlişkinin ciddileşmeye başladığını anlayınca, Zeynel, racaya mektup yazacağını söyleyerek tehdit bile etmişti; raca, karısının sorumluluğunu ona vermemiş miydi? Daha ağzını açar açmaz, Selma hiddetle bakmış ve ona bir kalem uzatmıştı.

"Yazın ama ölümüm yüzünden vicdan azabı çekeceksiniz; çünkü racanın beni öldüreceğini çok iyi biliyorsunuz! Kuşkusuz daha sonra da, bana iyi bekçilik edemediğiniz için sizi öldürür!"

Zeynel başını eğmişti, zaten Selma'ya söz geçiremeyeceğini biliyordu. Çocukken de ona tek söz geçiren sultandı. Ama en azından içi rahattı, denemişti. Sonra öfkesi, genç karısını iki yıl kapalı tuttuktan sonra tek başına Paris'e gönderen racaya ve tedbirsizliğine yöneltti. Düşüncelerini okuyormuş gibi Selma acı dolu olduğunu sezdiği soğuk bir tavırla eklemişti:

"Sevgili eşim için önemli olan benim sadakatım değil onun ünüdür. Sizden bunu korumanızı istedi. Sizin göreviniz, kimsenin bir şey bilmemesini, duymamasını sağlamak. Sizi daha akıllı sanırdım Zeynel!"

Zeynel, bu konuşma kendisini ikna etmiş gibi başını sallamıştı. Aslında içi rahatlamıştı. Selma'nın kendisiyle sizli bizli konuşmasına dayanamıyordu, kendisine karşı çıktığı zaman takındığı o buz gibi tavırlar dışında, ondan gelecek her türlü şeye razıydı.

Zaten Zeynel de serüvene karşı çıkmıyordu. Ne de olsa artık bir genç kız değildi ve raca da onu mutlu edemiyorsa... Onu endişelendiren, âşık görünmesiydi çünkü kişiliği gereği, onun her şeyi yüzüstü bırakabilecek biri olduğunu biliyordu.

Şimdi Amerikalı gittiğine göre, işler daha iyi olurdu. Artık Zeynel, prensesiyle yalnız kalmıştı, onu şımartabilir, küçük kızıyla ilgilenebilirdi... Bu durumda öyle zayıf görünüyordu ki onu sevmesi, koruması gerekirdi. Onun aynı zamanda babası, annesi, kardeşi ve kocasıydı. Neredeyse, onu kurtarabileceği bir felaket olmasını isteyecekti; böylece o, ihtiyacı olduğu tek insanın, sadık tek kişinin, ömrü boyunca yanında olan ve bundan sonra da olacak tek varlığın kendisi olduğunu anlayacaktı.

Oda hizmetçisi, her sabah kahvaltıyla birlikte *Le Figaro* gazetesini de getiriyor ve Selma ayçöreklerini kemirirken, dünya haberlerine göz atıyordu. Gazete, birkaç günden beri, yalnız Moskova'ya gönderilen askeri heyetten söz ediyordu; her zaman çok iyi haber alan gazetenin yazdığına göre Stalin İngiltere ve Fransa'yla kesinlikle bir anlaşma yapmak istiyordu.

Bu 22 Ağustos 1939 günü, herkes iyimserdi. Ünlü şair ve diplomat Paul Claudel, birinci sayfada "Şeytanın balonunun söneceğini," yazıyordu. Şeytan dediği, herkesin alaya aldığı, gece kulüplerinde taklidi yapılan, okuldaki çocukların bile eğlendiği Hitler'den başkası değildi tabii. Bu Fransızlar ne kadar espriliydiler! Daha bir hafta önce "Majino Hattı'nın Gülleri Komitesi," başkan Lebrun'e ilk demetlerini göndermişti; Selma, bu komitenin neyin nesi olduğunu sormuş ve topların ortasına, bütün sa-

vunma hattı boyunca binlerce gül ekildiğini öğrenmişti... Güzelim çiçekleri ezdirmeleri söz konusu bile olamazdı!

Gazetenin sosyete magazini sütununda, bir gün önce Cannes'da, Palın Beach'teki "beyaz yataklar balosu"ndan söz ediliyordu; Gotha'nın en ünlü soyluları ve çok sayıda milyarder oradaydı. Mareşal Pétain'in saygıdeğer eşinin himayesinde yapılması, balonun hayır işleri için olduğunu gösteriyordu.

Haberler iyi ve güneş harikaydı! Selma neşe içinde kalktı, bir yandan hazırlanırken, bir yandan da radyoda çalınan, son zamanlarda çok tutulan "*Tout va bien, madame la Marquise*" şarkısını dinliyordu. Her şey çok iyiydi, Harvey birkaç güne kadar gelecekti. Gittiğinden beri yalnız iki küçük kart almıştı ondan; ama daha önce, Meksika'nın en ücra köşesine gidince, yazamayacağını söylemişti. Herhalde Eylül başında burada olurdu; çünkü. Selma'yı ilk uluslararası film festivalinin yapılacağı Cannes'a götürmeye söz vermişti. Hollywood'un en büyük yıldızları orada olacaktı. Amerikalılar "bu değerli yükü" göndermek için bir transatlantik kiralamışlardı.

Yaldızlı yük ancak altı yıl sonra gelecekti...

Gerçekten de ertesi gün, Selma odasından inmek üzereyken, her şeyi altüst eden bir haber duydu. Stalin, Fransa ve İngiltere'yle değil Hitler'le anlaşma imzalamıştı! Darbe çok sertti! Savaş artık önlenebilir miydi?

O sırada Başbakan Edouard Daladier radyoda, Fransa'nın barış isteğini ilan ederken; Paris duvarları, yedek güçlere çağrı ilanlarıyla kaplanıyordu. Yirmi dört saat içinde, gaz maskesi dağıtım merkezleri kurulmuştu: Her Parisli bir tane edinmek ve onu yanından ayırmamak zorundaydı; 14-18 savaşında gazla öldürülenler henüz akıllardaydı. Radyolar ve gazeteler, mahzenlerin nasıl düzenlenmesi, deliklerin nasıl tıkanması, kapılarla pencerelerin ıslak çarşaflarla nasıl korunması gerektiğini açıklıyordu. Her türlü önlem boşunaydı kuşkusuz; çünkü hükümet savaşı önlemek için pazarlık yapardı, ama yine de hazırlıklı olmakta yarar vardı.

Selma için garip bir hafta oldu; gerçekten tehlike olup olmadığını anlayamamıştı. Çevresindeki her yerde heyecan ve

korkuyla birlikte kuşku hâkimdi. Uzun otomobil kuyrukları, tatilden erken dönenleri Paris'e getirirken, yine başka uzun kuyruklar başkentten ayrılanları götürüyordu. İşçiler, Louvre Müzesi'ndeki başyapıtları paketlemeye, Saint-Chapelle'in vitraylarını sökmeye başlamıştı; bütün bunlar Banque de France'ın kasalarında saklanacaktı. Vincennes Hayvanat Bahçesi boşaltıldı ve birkaç gün sonra da otuz bin çocuk, yurtlardan alındı. Garlar yolcularla tıka basa doluydu: Taşraya gönderilen öğrenciler, Polonya ve Almanya'dan kaçıp gelen ve korkuları yüzlerinden okunan Yahudi sığınmacılarla karşılaşıyorlardı.

Sonunda 2 Eylül'de inanılmaz haber bomba gibi patladı: Hitler, Polonya'yı işgal etmişti! Fransa savaşa girecek miydi? Birçoğu girmesi gerektiğini düşünüyordu. *Le Figaro*'da Wladimir Ormesson: "Görevimiz belli ve vicdanımız rahat: Yeneceğiz," diye yazıyordu.

O gece, milyonlarca Fransız gibi Selma da uyumamıştı. Gitmesi mi yoksa gitmemesi mi gerektiğini düşünerek, yatağında dönüp durmuştu. Zeynel bir haftadır üsteliyordu. En kısa yoldan Lozan'a geçmeliydiler; kendi güvenliğini düşünmüyorsa bile, en azından bebeği düşünmeliydi! Ama Selma bir karar veremiyordu. Harvey şu günlerde gelecekti, onu beklemek istiyordu. İşler kötüye giderse, birlikte ayrılırlardı.

Ertesi gün pazardı, Parisliler sabahın erken saatlerinden itibaren gazeteleri kapışmışlardı. İngiltere, Almanya'ya bir ültimatom vermişti! Fransa ne yapacaktı? Öğleye doğru, Fransa'nın İngiltere'nin yanında savaşa girdiğini öğrenince, ferahlar gibi olmuşlardı. Belirsizlik ve endişeyle geçen uzun günlerden sonra, sonunda durum açıklığa kavuşmuştu.

Güneş sabah sisini dağıtmış ve Parisliler, gaz maskelerini alarak, sokağa çıkmışlardı. Mahvolmuş görünen Selma, Zeynel'le Champs-Elysée'ye kadar yürümüştü. Havayı anlamak, dinlemek, neler olduğunu öğrenmek istiyordu. Kafelerin terasları tıklım tıklım doluydu; masadan masaya heyecanlı tartışmalar yapılıyor, herkes düşündüğünü, neler olabileceğini söylüyordu. Özellikle de Amerika'nın tutumu tartışılıyordu: Tarafsız

mı kalacaklar yoksa yanımızda mı yer alacaklardı? Selma, yabancılara ayrılmış özel asker toplama kuyruklarını görünce, Harvey'i düşündü. Bu güneşli öğlesonunda, burada, yanında olmalıydı; yakında gelecek miydi? Asker olarak mı? Ürperdi. "Olanaksız! Diğerleri gidip ölebilir, ama Harvey ölmemeli!" Selma, bütün gücüyle Amerika'nın savaşa girmemesi için dua etti.

Birkaç günde, Paris'in görünüşü değişmişti. Anıtları korumak için çevrelerine kum çuvalları yığılmış, evlerin camları maviye boyanmıştı. Her yerde, şeritli kasket giymiş, çantalı kadınlar, savaşa giden erkeklerin yerine geçmişti. Binlerce kadın trafikçi, postacı, otobüs sürücüsü, tren şefi, ağır araç sürücüsü olarak işe alınmışlardı.

Ama Işıkların Kenti, özellikle geceleri tanınmaz hale geliyordu. Saat 21'den itibaren, her yer zifiri karanlıktı, bombardıman korkusundan sokaklar aydınlatılmıyordu; arabaların bile far yakmaları yasaklanmıştı, yalnızca park lambalarının ışığıyla yetiniyorlardı. Harvey gittikten sonra Zeynel'le birkaç kez yemeğe çıkmış olan Selma, artık hiç çıkmıyordu. Lokantalar ancak saat 23'e kadar açıktı, tiyatrolar ve müzikholler kapılarını kapatmıştı. Her mahallede, sarı kolluklu erkekler ortaya çıkmıştı; cepheye gidemeyecek kadar yaşlı olduklarından, sivil savunmayla görevlendirilmişlerdi, tedbirsiz insanlara, ışıklarını söndürmeleri için düdük çalarak sokaklarda dolaşıyorlardı. Aynı şekilde gündüzleri de disiplini sağlıyor, özellikle sirenler çalınca herkesi evlerine girmesi için uyarıyorlardı.

Selma, ilk alarmı kolay unutmayacaktı. Gecenin biriydi. Sıçrayarak uyanan otel müşterileri, haykırarak, ikişip kakışarak odalarından çıkmış, mahzene giden dar merdivenlere kendilerini atmışlardı. Herkes sabahlıklarıyla, eski iskemlelerin yığıldığı üstünkörü yapılmış sığınağa doluşmuştu. Çocuklar ağlaşıyordu. Enerjik görünen bir kadın dua etmek gerektiğine karar vermiş, bir yandan korkuyla bombardıman uçaklarını beklerken öte yandan: "Babamız" ve selam sana Meryem" diye, çoğunun uzun zamandır unuttuğu duaları okumuştu. Alarmın so-

na erdiğini belirten sinyal işitilince, herkes, ölümden kurtulma duygusuyla odasına geri çıkmıştı.

Selma, gecenin kalan kısmını, bir süreden beri uyku tutmadığı zaman yaptığı gibi Zeynel'le kâğıt oynayarak geçirmişti. Zeynel uyuyamıyorsa bile, onunla geçirdiği bu anlardan mutluydu. Ona armağan vermesi gibiydi. O gece, uzun uzun tartışmışlardı ve Selma sonunda, İsviçre'ye gitmelerinin daha akıllıca olacağını kabul etmiş ve Zeynel'den bilet işiyle ilgilenmesini istemişti.

Ama ertesi gün, gazeteler alarmın bir deneme olduğunu, halkın çok olumlu davrandığını ve Tanrı'ya şükür, Fransa semalarında hiçbir Alman uçağının uçmadığını yazmıştı. Haremağası ne kadar yalvardı, bağırıp çağırdıysa da kâr etmemiş, Selma kalmaya karar vermişti. Zeynel onun inadını anlayamıyordu bir türlü. Selma, canlarını sıkmamak için hiçbir arkadaşıyla görüşmüyordu; iki hafta önce dönmesi gereken Marie-Laure'u bile aramamıştı. Öyleyse neden Paris'ten ayrılmamak için direniyordu? Bir an aklına birini beklediği geldi... Belki de şu Amerikalı olabilirdi! Ama bu saçma düşünceyi aklından kovdu. Bu olay tamamen kapanmıştı. Postayı gözetlemiş, iki aydan beri Amerika'dan tek mektup bile gelmemişti. Selma'yı yeterince tanıyordu; burada bulunmayan, üstelik kendisine yazmayan bir erkeğe âşık olamazdı.

Sonraki günler sirenler günün, hatta gecenin her saatinde çalmaya başlamıştı; ilk zamanlar sokaklar boşaldığı, herkes evine koştuğu halde, sonunda buna alışılmıştı; mahalle görevlileri artık kimseye söz geçiremiyor, disiplini sağlayamıyordu. Gazeteler ve radyolar ortalığın sakin olduğunu bildirirken, hayat yine de zindan olmuştu!

Savaşlar özellikle Doğu cephesinde oluyordu. 9 Eylül'den beri Varşova savaşı sürüyordu. Kuşatılan, bombalanan başkent, on sekiz günlük direnişten sonra teslim olmuştu. Polonya beşinci kez parçalanmıştı; bu kez Almanya ve Sovyetler Birliği arasında bölünüyordu.

Le Matin gazetesinin yazdığı gibi "çakalla domuzun kucaklaşması" arasında kalan bu zavallı ülke için gözyaşı dökülmüş-

tü; ama ardından yüz elli kilometrelik Majino Hattı nedeniyle Fransa'nın korkacak bir şeyinin olmaması, herkesi sevindirmişti. III. Reich'ın ordusu, 1914'teki Alman ordusundan daha güçsüz değil miydi? Askerlerine pek az yiyecek ve malzeme verdikleri biliniyordu.

Savaş ilan edildiği sırada başkentten kaçmış olan Parisliler geri dönmüştü; bu güneşli Ekim ayında, hayat yine eskisi gibi olmuştu. Tiyatroların çoğu açılmış, büyük moda evleri kış koleksiyonlarını sergilemişti. Ama izinli gelen askerlerin hoşlarına gitmek için artık incik boncuklu, şatafatlı şeyler yoktu: Sadelik içinde zarif olmak gerekiyordu. "Savaş modası" revaçtaydı; R.A.F mavisi tayyörler, leopar benekli "kamuflaj" mantolar, "Tank," "Yanlış alarm," "Saldırıcı" adı verilen emprimeler ve tamamlayıcı şeritler, sırmalar, kordonlar... *Le Jardin des Modes* dergisi: "Güzel kalmalısınız, cephedekiler sizi böyle görmeyi arzulayacaklar... Para harcamak bir vatandaşlık görevi. Ancak bu soylu görevle lüks endüstrisi ayakta kalır!" diye yazıyordu.

Selma bu önemli savaş yardımına destek olamayacaktı. Parası neredeyse tükenmişti. Emir'e yollanan telgraflara rağmen, bir aydan beri ondan para gelmemişti. Selma, endişelenen Zeynel'e, bunun normal olduğunu, postanın aksadığını, ama yakında işlerin düzeleceğini söylüyordu. Aslında kocasının, Harvey'le ilişkisini duyup duymadığını merak ediyordu.

Ne olursa olsun, ondan para istemeyecekti. Aldattığı ve terk etmeye karar verdiği bir adama bunu yapamazdı. Emir ona karşı her zaman dürüst davranmıştı; en azından ona bu saygıyı göstermeliydi.

Olsun, işin içinden tek başına çıkacaktı, eskiden annesinin yapmış olduğu gibi mücevherlerini satardı.

Selma kendini, Sultan ve Suren Ağa'yla, Beyrut'taki sarı salonda görüyordu; ufak tefek Ermeni kuyumcunun deri çantasında kaybolan göz alıcı mücevherler gözünün önüne gelmişti. Başından böyle bir şey geçmeyeceğine, hiç parasız kalmayacağına yemin etmişti o zaman!

Oysa şimdi tarih tekrarlanıyordu...

Ertesi sabah Selma ve Zeynel, elden düşme mücevherlerin satıldığı Cadet Sokağı'ndaki çarşıya gittiler. Gözlerinde mercek, elbiseleri parlayan adamların, taşları kuşkuyla incelediği loş dükkânlara girdiler. Ah! O kibar Suren Ağa'nın dönemi eskilerde kalmış olmalıydı! Selma, bu huysuz esnafın arasında kendin, çalıntı malı satmaya çalışan bir hırsız gibi hissediyordu. İçlerinden iki-üç tanesi, taşların sahte ya da düşük kaliteli olduğunu bile söylemişti. Neyse ki Zeynel vardı! Öfkelenmiş, masaları yumruklamış, polisi çağırma tehdidi savurmuştu. O zaman suratsız adamlar kibarlaşmış, içlerinden biri, "hanımı sıkıntıdan kurtarmak" için hepsini elli bin Franka almaya razı gelmişti. Selma önce adamın alay ettiğini sanmıştı:

"Bu, değerinin yirmide biri bile değil!"

"İster satar, ister bırakırsınız," dedikten sonra adam dükkânın arkasındaki işine dönmüştü.

Selma gidip gitmemekte tereddüt ediyordu, ama seçme şansı yoktu; birkaç hafta sonra çocuk doğacaktı, paraya çok ihtiyacı vardı. Bu haydudun önerdiği parayla sekiz ay, hatta dikkat ederlerse on ay geçinebilirlerdi. Bu arada Harvey de dönerdi. Eliyle, adama hepsini almasını işaret etti. Yalnız sultanın armağan ettiği inci kolyeyle gözlerinin renginde diye Harvey'in sevdiği zümrüt yüzüğü alıkoyacaktı.

Harvey... Onu beklemekten vazgeçmiyordu. Ona birçok mektup yazmış, hepsi cevapsız kalmıştı ama üzülmüyordu. Paris'le Meksika köyleri arasında haberleşmenin mucize olacağını bilmesine rağmen, özellikle onunla birlikte zaman geçirmek için yazıyordu. Bu arada, odasının penceresine koyduğu baştankaraya aşkını anlatıyor, geceleri kendisine bıraktığı sedef çakmağını avucunda tutarak uyuyordu. Amerika tarafsızlığını ilan ettiği için yakında geleceğinden emindi. Bir gemi bulması zordu. 5 Eylül'den beri pek az insan yolculuğa çıkma tehlikesini göze alabiliyordu; Sivilleri taşıyan Athenia adındaki bir gemi, bir Alman denizaltısı tarafından o tarihte batırılmıştı. Selma bütün ömrünce kuşkucu olmuştu ama bu kez olmayacaktı. Harvey, kendisine güvenmesini söylemişti, aşkından kuşku duymak, ona ihanet olurdu.

O güne kadar mektupları sordurmak için hep Zeynel'i göndermişti. Ama içine bir kuşku düşmüştü; haremağası Amerika'dan gelen mektupları yok edebilirdi. Bu yüzden kendisi gitmeye karar verdi. Kapıcının kibar gülümsemesi, Selma'ya her seferinde daha alaycı geliyordu. Özellikle rahatsız olmamasını, mektuplarını göndereceği bir adres bırakmasını söyleyeli günden beri. Paniğe kapılmış, kızarmış ve kekeleyerek sürekli yolculuğa çıktığını söylemişti. Kapıcı dudak büküncе, Selma onun her şeyi anladığını, oraya giderken taktığı incilerin, giydiği kürkün onu etkilemediğini hissetmişti.

Zenginlere hizmet edenlerin züppeliği çok kötüdür; ama Selma, Harvey uğruna her şeye, hatta bir uşağın küçümsemesine bile katlanmaya hazırdı. Öç almak için adama, reddetmeye cesaret edemeyeceği kadar fazla bahşiş verdi. Bu, Zeynel'in bebeğin giysileri için ayırdığı paranın hepsiydi.

Tek kuruşu bile kalmadığından, otele yürüyerek dönmüşlerdi. Alma Köprüsü'nden geçerken karnında hareket ettiğini hissettiği çocuğu sarsmamak için yavaş yavaş yürüyordu. İlk tekme attığında -14 Temmuz geçit resminin ertesi günüydü- çok korkmuş, hemen doktora koşmuştu. Doktor gülümseyerek, bunun, her anne adayında görüldüğünü söyleyerek onu rahatlatmak istemişti. Doktora teşekkür etmiş ama sözlerine inanmamıştı Selma. Bu bebek herhalde diğerlerinden daha kuvvetliydi. Selma sakin durunca, emri hatırlatmak istercesine ona hızlı bir tekme atıyordu; kendini gün ışığına çıkarmayan karna kızıp en azından dışarıdaki dünyanın hareketli olmasını ister gibiydi. Selma bu yüzden, parklarda, müzelerde uzun yürüyüşler yapmayı alışkanlık edinmişti; onun bu güzellikler karşısında hissettikleri, bebek için hava ve besin kadar yararlı olduğuna inanıyordu.

O gün Plaza Oteli'ne dönerken, gururu yüzünden yaptığı ve Zeynel'in delilik diyeceği eliaçıklığının, bebeğe, dünyanın bütün bebek takımlarından çok daha fazla işe yarayacağını düşünüyordu; çünkü içinde büyüyen, kendisine yakından bağlı olan bebeğin, onun gururundan ve başkaldırısından etkilenmemesi olanaksızdı.

"Küçük, sevimli bir kız babası oldunuz, beyefendi!"

Ebe kadın, Zeynel'in sabahtan beri önünde bir aşağı bir yukarı dolaşarak Allahın bütün adlarını andığı odadan güleryüzle çıktı. Güneş çoktan batmıştı. Kadın alnının terini sildi, derin bir soluk aldı; birçok kez kalbinin dayanamayacağını sandığı genç anne kadar yorgundu. Doğum çok zor olmuştu: Anne çok zayıf, bebekse tombuldu. "Tam üç buçuk kilo, beyefendi, gurur duyabilirsiniz!"

Zeynel ayak uçlarına basarak odaya girdi; loğusa sapsarı, ölü gibi yatıyordu. Gözyaşlarının arasından, yeniden İstanbul'da olduğunu, sultanının yatakta hareketsiz yattığını ve şu viyaklayan küçük kırmızı paketin, kendi çocuğu Selma olduğunu sanıyordu...

"Eee, Zeynel, beni tebrik etmiyor musun?"

Bitkin, alaycı ses onu hayallerinden sıyırıp aldı.

Selma! Küçük kızı burada, bunca acıyı çekerken, yaşlı budala geçmişi canlandırmaya kalkışıyordu. Vicdan azabıyla yatağa koştu, Selma'nın ellerini tutup, anlayamadığı teşekkür sözleri geveleyerek uzun uzun öptü.

Ebe kadın yavaşça izin istedi, yarın yine geleceğini bildirdi:

"Bu arada, bebeğe vermek istediğiniz adı düşünün; çünkü muhtarlığa gidip bildirmem gerek."

Selma, anlamı belirsiz bir gülümsemeyle:

"Hiç zahmet etmeyin, Zeynel bu işi yapar," dedi.

Gece lambası odayı kırmızımsı bir ışıkla aydınlatıyordu. Günün heyecanıyla yorulan Zeynel çoktan gidip yatmıştı. Selma, yanında uyumakta olan çocukla tek başınaydı.

Küçük bir kız: Kader buna karar vermişti. Tanrı ona yolunu göstersin. Şimdi her şey açık ve yalındı: Çocuğu özgür olacaktı! Gizlenmek zorunda kalsa bile, Selma Hindistan'a asla geri dönmeyecekti. Beşikte yatan bebeğinin üstüne yemin etti.

5

1 Aralık 1939

"Altes,

Uzun bir kâbustan henüz çıktık, bu yüzden, bir süreden beri size haber veremedik. Rani çok hastalandı, onu kaybettiğimizi sanmıştık; ama Allaha şükürler olsun, şimdi hâlâ güçsüz olsa da kurtuldu. Ne yazık ki korkunç bir şey oldu, kuşkusuz ne olduğunu anlamışsınızdır... Prenses 14 Kasım'da doğurdu..."

Zeynel durdu, elindeki kalem titremeye başlamıştı. Bu korkunç sözcükleri yazamayacaktı, çocuğa uğursuzluk getirir, Tanrı onları cezalandırırdı! Bütün bedeni titriyordu, işlemeye hazır-

landığı cinayetten korkuyordu; ama geri adım atarsa, Selma'yı tanıyordu, onu asla bağışlamaz, kendisine ihanet ettiğini sanır ve Paris'te başbaşa kaldıklarından beri kendisine duyduğu güven, nefrete dönüşür, ona yabancı gibi davranırdı. Buna dayanamazdı. Belki de onu mutsuz ettiği için Raca'dan ayrılmakta haklıydı. Bir dans davetini kabul etti diye onu iki ay hapsetmemiş miydi? Bu yüzden az daha ölmüyor muydu? Zeynel onu korumak zorundaydı, Sultan'a, ölüm döşeğinde söz vermişti.

Dişlerini sıktı ve kararlı bir elle şu sözcükleri yazdı:

"14 Kasım günü, prenses ölü bir çocuk doğurdu."

Bunu yazmıştı! Haremağası, bir varlığın kaderini bir çırpıda değiştiriveren o siyah işaretlere hayretle baktı. Raca için artık çocuk yoktu. Onu bir sözcükle yok etmişti.

Birkaç gün önce, Selma ona planından söz ettiğinde, Zeynel önce, doğum sıkıntısının aklını altüst ettiğini sanmıştı; daha sonra gerçeği anlamıştı: Bu geçici bir istek değil ama iyice düşünülerek verilmiş bir karardı. Çocukla şantaj yaparak, onları Hindistan'a dönmeye zorlamalarından korkuyordu.

Zeynel böyle bir planı cinayet saydığı için korkmuş, kesinlikle reddetmişti. Bir anne, bebeğinin ölü doğduğunu nasıl söyleyebilirdi? Bunu yapmak, cinayet işlemek demekti. Selma'nın inat ettiğini görünce, basit kanıtlar ileri sürerek onu makul olmaya davet etmişti. Selma'nın kişisel serveti yoktu, üçünü neyle besleyecekti? Selma, mücevherlerinin satışından kalan parayla en az altı ay geçinebileceklerini söylemişti. Ayrıca petrol parası da gelecekti.

"Petrol mü?"

"Biliyorsun ya... Abdülhamid'in satın aldığı Irak'taki Musul petrolleri, ailenin özel malıdır! Hindistan'dan ayrılmadan önce, Selim dayımdan bir mektup almıştım. Irak hükümetinin bize tazminat ödemeyi kabul ettiğini yazıyordu. Şu talihsiz savaş her şeyi geciktirdi; ama savaş sonsuza kadar sürecek değil ya! Yakında zengin olacağız, Zeynel!"

Gülerek Zeynel'in ellerini tutmuş, o da kuşkularını ona anlatmaya cesaret edememişti. Irak hükümeti ne de olsa, hiç tazminat ödemeden petrol alanlarına el koyabilirdi. Sürgün edilmiş ve politika alanında hiç gücü kalmamış bir ailenin haklarını, dünyada kim savunmaya kalkışırdı?

"Pekâlâ," diye homurdandı, "mirası belki alırsınız. Ama yine de tavrımı değiştirmem. Böylesine canavarca bir eyleme suç ortağı olamam!"

Selma yaşlı gözlerle bağırmıştı:

"Hiçbir şey anlamıyorsun! Beni sevdiğini sanıyordum oysa! Yeniden tutsak olmamı mi istiyorsun? Kızım hayatını, perdelerin, kapalı duvarların arkasında mı yaşasın, yaşlı bir racaya kölelik etmekten başka bir şey bilmesin mi istiyorsun? On iki yaşına gelince zengin biriyle mi evlensin? Bunu asla kabul etmeyeceğim! Beni bırakıp gidersen git, burada tek başıma çocuğumla kalırım... Ama ailemiz için hiç önemi olmayan racaya benden daha sadık olman, beni incitiyor..."

Sonra da sırtını dönmüştü Selma. Günlerce onunla konuşmamış, ağlamış, yemek yemek istememişti. Zeynel, bunu kendisini vazgeçirmek için yaptığını ama aynı zamanda da gerçekten hastalanabileceğini biliyordu. O zaman çocuğu ne yapardı? Zeynel'in tereddüt ettiğini anlayan Selma, bu kez taktik değiştirmiş; ilkel önyargıların yasaklarından arınmış olan bu güzel ülkede, üçünün birlikte geçirecekleri hayatın güzelliklerini anlatmaya başlamıştı. Tam bir aile olacaklardı.

Açıkça hiçbir şey söylemediği halde, ne demek istediğini anlamak kolaydı. Selma çoğu zaman düşlediği ama gerçekleşmesinin olanaksız olduğunu bildiği bir kaçıştan söz ediyordu; çünkü hapishanesi, kendi bedeninin içine kurulmuştu. Zeynel, en azından Avrupa'ya gelinceye kadar buna inanıyordu. Ama burada insanların kendisini Selma'nın babası, hatta kocası sandıklarını görünce, dünyanın rengi değişmişti. Birden bir haremağası olmaktan çıkmış, insanların saygı duyduğu, tam bir erkek olmuştu. Oysa durumunu herkesin bildiği Hindistan'da, kadınlarla gençlerin, elleriyle ağızlarını kapayarak ar-

kasından gülüştüklerini tahmin edebiliyordu. Her yerde olduğu gibi orada da haremağaları geleneği kalkmıştı. Haremin kapılarına bekçilik eden, incelikten uzak, eğitimsiz birkaç zenci kalmıştı; Zeynel onları hor görüyordu. Osmanlı'da durum başkaydı! Saraydaki haremağalarından kadınlar korkardı; çünkü efendilerinin kulağı, hatta çoğu zaman sırdaşları ya da danışmanlarıydılar. Sultanın zenci haremağalarının başı kızlarağası, imparatorluğun önemli kişilerindendi ve kimi zaman nazırlardan bile güçlüydü... Zaman değişmişti ne yazık ki! Şan-şereften, azametten geriye, haremağasını alay konusu eden acımasız fikirlerden başka hiçbir şey kalmamıştı.

Zeynel, gece gündüz tartıştıktan sonra, sonunda, kendisini mutsuz görmeye dayanamadığını, istediğini yerine getireceğini söylemişti. Selma'nın Harvey'e yazdığı ve ona önerdiği üçlü hayatın, aslında dörtlü bir aile olduğundan, Hervey'in haberi yoktu. Selma, onun fazla direneceğini, reddedebileceğini düşünerek, bunu söylemekten çekinmişti

Çünkü aklına delice bir fikir gelmiş, bunu önce kabul etmemişti ama düşünce yavaş yavaş bütün beynini sarmıştı. Kızını beşiğinde sallar, içinde altın pırıltılar görünmeye başlayan siyah gözlerine baktığı sırada olmuştu bu. Çocuğun garip biçimde Harvey'e benzemeye başladığını görünce, şaşırmıştı; niyeti, çocuğun yüz çizgilerine yansımıştı sanki.

Bu küçük kızın bir babaya ihtiyacı vardı, Harvey'den daha iyisi bulunur muydu? O nereden bilecekti? Durumdaki belirsizlik yüzünden Kasım başında Almanların Fransa'yı işgal edeceği sanılmıştı* Harvey, kuşkusuz birkaç aydan önce gelemezdi. Geldiğindeyse, düşlediği gibi küçük, şirin bir kız bulacaktı; yaşına göre biraz iriydi, o kadar!

Selma ürperdi. Olanaksızdı, sevdiği erkeğe böyle yalan söyleyemezdi... Ama bu yalan sayılır mıydı?.. Bu çocuk, Emir'den çok Harvey'in değil miydi?.. Çok uzaklarda kalan

*) Fransa ile Amerika arasında iletişim çok düzensizdi; denizcilik şirketleri, gemilerini Atlantik'te tehlikeye atmak istemiyorlardı.

Emir'i unutmuş gibiydi... Karnındaki bu bebek, Harvey'in okşamalarıyla gelişmişti; kendi duyduğu ve yavrusuna geçirdiği sıcaklık, -güneşin bir fidancığı büyüttüğü gibi- Harvey'in sevecenliğinden kaynaklanmıştı. Hindistan'da kalmış olsaydı, endişeli, kendisini sevemeyen bir kocaya, hamileliği yüzünden tutsak olduğu için üzüntülü, umutsuz olacağından, çocuk -bundan emindi- cılız, anasının mutsuzluğu nedeniyle çelimsiz doğacaktı; tabii yarı yolda cesaretini kaybetmezse.

Oysa bu güzel küçük kız, Harvey'in kendisine verdiği mutluluğun simgesiydi. Çocuğun ondan olduğunu söylemek, rastlantıların, hiç katılmadan karışılan olayların yansıttığı gerçekten daha fazla gerçek değil miydi? Bunu nasıl açıklayacağını bilmiyordu, tek bildiği tarih sıralamasıyla mantığın, kendi içinde hakikat diye hissettiği şeyi anlamasına yetmeyeceğiydi. Bu, yabancı olarak yaşadığı geçmişten arınmış ve içinde bütün varlığıyla yaşadığı bugüne güçlü biçimde kenetlenmiş bir gerçekti.

Kendisiyle barışan Selma, Harvey'e ondan bir çocuk beklediğini yazdı.

"Hâlâ mektup yok mu?"

"Hayır hanımefendi, yok!"

Ocak ayının sonuydu ve Selma, Harvey'den hiçbir cevap almamıştı. Oysa bebeğin doğumundan beri, New York'taki evine dört mektup yollamış, kıskanç karısının dikkatini çekmemek için yazısını değiştirmeye özen göstermişti. Şu andaki durumunu hiç bilmiyordu. Acaba boşanmış mıydı? Hâlâ Ursula'yla mı oturuyordu? Postanın düzensizliği yüzünden birkaç mektubu kaybolmuş olabilirdi; ama hepsi değil!

Selma endişelenmeye başlamıştı; ondan haber almayalı tam beş ay oluyordu. Harvey, yazamayacak kadar hasta olabilir miydi? Yoksa başına bir felaket mi gelmişti?

Neyse ki Selma'yı oyalayan ve sıkıntıdan patlamasına engel olan çocuk vardı. Öyle şekerdi ki! Annesinin sesini duyar duymaz gülüyor, bazen ağlıyordu; neredeyse üç aylık olmuştu, ilk dişleri baş vermişti.

"Hanımefendi!"

Asansöre bineceği sırada, otel müdürü onu durdurdu:

"Hanımefendi, burada daha ne kadar kalacağınızı söyleyebilir misiniz?"

"..Şey, bilmiyorum... belki iki üç ay..."

"Çünkü... bu odalara ihtiyacımız olacak, bazı müşterilerimiz..."

Selma, hayretle ona baktı.

"Bildiğim kadarıyla otel dolu değil, şu anda Paris'te fazla turist yok!"

"Hayır ama... Gerçek şu. Bebeğiniz müşterileri rahatsız ediyor. Çoğu bu yüzden ayrıldı. Üzgünüm hanımefendi, ama başka bir otel bulmanız gerek, bir aile pansiyonu falan... Ben birini biliyorum... Scribe Sokağı'nda, Opera'nın yanında."

Selma çok sarsılmıştı, burada, bu bahçeyle.. çok rahattı... Selma'nm üzüldüğünü gören müdür, aslında kötü bir adam değildi, kendini mazur göstermeye çalışıyordu.

"Elimizden geleni yaptık, çünkü genç bir hanıma konukseverlik göstermezsek utanç duyarız. Doğum için sesimizi çıkarmadık ama burada olabileceği aklımıza gelmemişti! Ya siz ya da çocuk -Tanrı esirgesin- hayatını kaybetmiş olsaydı, durumumuzun ne olacağını düşünebiliyor musunuz?"

Selma kendini toplamıştı.

"Gerçekten ölebilirdik; bayım inanın, o zaman sizin adınıza üzülürdük! Ama endişelenmeyin, gideceğiz, hatta hemen bugün öğleden sonra ayrılırız. Yalnız lütfen Scribe Sokağı'ndaki otele telefon edip yer var mı diye öğrenin."

"Şey... önceden ettim... boş odaları varmış."

"Anlıyorum. Öyleyse faturayı hazırlayın."

Sıkılan müdür, durmadan özür diliyordu:

"İsterseniz, bir günün önemi yok..."

"Beyefendi, benim için bir saat bile önemlidir."

Scribe Sokağı'ndaki otel, "Kral Oteli" gibi şatafatlı bir adı olmasına rağmen, taşralı küçük burjuvaların Paris'e geldikle-

rinde ya da kiralık daire arayan çiftlerin beklemek üzere bir aylığına kaldıkları üçüncü sınıf bir oteldi. Salonu yoktu, onun yerine tabldot yemek verilen küçük bir yemek salonu vardı. Kibar hanımı gören kapıcı önce, onun yolunu şaşırdığını sanmıştı; sonra bebekle giren beyefendiyi fark edince, kendisine sözü edilen yabancılar olduklarını anlamıştı.

"Bu taraftan hanımefendi; size banyolu, en iyi iki odamızı ayırdık!"

Adamın "banyolu" demesinden, Selma bu ayrıcalığa bir tek kendilerinin sahip olduğunu anladı. Zeynel'e döndü:

"Umarım memnun olursun. Bu otel en azından bütçemizi sarsmayacak!"

Ama Zeynel onu duymuyordu bile; çok zevinçliydi, çünkü koridordan geçerken, bir oda hizmetçisi, "bebeğini" övmüştü.

Bu otel değişikliğinin başka bir yararı daha vardı: Çocuğu doğurtan ebenin saygısız boşboğazlığından kurtulmuş oluyorlardı. Selma, onu henüz kaydettirmemişti ve 15 Şubat'tan önce de bunu yapmaya niyeti yoktu. Raca onları bulacak olursa, eşi, çocuğu on iki ay karnında taşıyamayacağından, racanın babalık iddiasını önleyecek, aynı zamanda Harvey'in baba olmasını da mümkün kılacak bir tarihti.

Selma, yeni mahallesine kolayca alıştı, sonuç olarak eski ve aristokrat 7. Bölge'den daha cana yakındı. Başkentte hayat neredeyse normale dönmüştü. Tiyatrolar ve sinemalar doluydu; savaşanlara saygı yüzünden üç aydır kapalı tutulan dans salonları, artık dövüşülmediğinden, Aralık'ta yeniden açılmıştı. Yarısına el konduğu için ortaya çıkan taksi sıkıntısı, et, unlu yiyecekler, et, alkol satışı yapılmayan günler de olmasaydı, insan kendini barış zamanında hissedebilirdi. Zaten Parisliler bu işi alaya alıyordu: Et yoksa, ıstakoz yerlerdi! Hatta hükümet, barış günlerinde olduğu gibi salı ve perşembe dışında, deneme olarak sirenlerin çalmaktan da vazgeçmişti.

Savaşta olduklarını, yalnız geceleri yanan kısık, mavi ışıklar hatırlatıyordu. Ama insan her şeye alışıyordu, yeter ki el fe-

nerini almayı unutmasın. Zaten terziler de "dahiyane" bir buluş yapmışlardı: Geceleri hoş bir ışık yayan fosforlu şapka modasını yaratmışlardı.

Aslında adına "garip savaş" denilen bu savaşı kimse ciddiye almıyordu. Gazeteler de durmadan iyimser bir hava yaratmaya çalışıyordu. 1 Ocak 1941'de, yeniyıl armağanı olarak, *Le Matin* zafer vaat ediyordu: "Düşmanlarımız moral olarak yenildi," diye başlık atmıştı. "Politik olarak savaş kazanılmıştır. Sıra askeri zaferde: Bunda da gecikmeyeceğiz."

Her gün, aktüalite filmlerinde sergilenen Fransa gücü, Almanya'nın gücünü açıkça korkuttuğundan, Fransa'ya saldırı olasılığı her geçen gün azalıyordu. Sonra, arkasında bitip tükenmez imparatorluk askeri bulunan İngiltere vardı. Kral Oteli'nin sahibi, Selma'nın pasaportunu görünce, onu bir İngiliz prensesi sandığı için, onu her gördüğünde, müşterisinin akrabası ya da en azından tanıdığı olabilecek Winston Churchill ve Majesteleri'nin niyetleri konusunda sorular soruyordu. Selma ona gerçeği söylememişti; hatta odasının düzenlenmesi, kahvaltısının yatağına getirilmesi gibi ayrıcalıklardan yararlanabilmek bunu kullanmıştı. Diğer müşteriler biraz kıskanmışlardı ama patron, böylesine soylu bir kişiden, bazı önemsiz rahatlıkları esirgeyemeyeceğini söyleyerek ağızlarını kapamıştı.

Kral Oteli'nde sürekli kalanlar arasında, Selma mesleği artislik olan ama gülerek biraz da büyücülük bildiğini bildiğini söyleyen esmer bir kadınla tanıştı. Geleceği görme yeteneğiyle biraz ünlüydü. Öğleden sonraları, "danışma odası" haline getirilen yemek salonunun bir köşesinde, patronun izniyle, müşteri kabul ediyordu. Patron, gelenlerin çay ve içki siparişi vereceklerini düşünerek bunu kabul etmişti.

Doğal yetenekleri insanların çoğunda görüldüğü gibi Josyane da bu işi küçümsüyor, sahnede ün kazanma hayalleri kuruyordu. Tiyatroyla ilgili her şeyi, aktörlerin saplantılarını, gönül oyunlarını biliyor, anlatacak şeyi hiç eksik olmuyordu. Çocukluğundan beri tiyatro dünyası ve kulisleriyle ilgisini kaybetmemiş olan Selma'yı da bu yönüyle etkilemişti. Josyane,

ona, genç sanatçılarla tanıştırmayı önermişti. Selma, doğumdan sonra ilk kez, bu "tiyatrocu"dan hiç hoşlanmayan haremağasının karşı çıkmasına rağmen, bebeği Zeynel'e bırakmıştı. Sonra buna alışmıştı. Zeynel onun yeni arkadaşlarını hiç sevmiyordu. Josyane, Selma'yı bütün gece Montparnasse'ın ve Quartier Latin'in karanlık kabarelerine sürüklemiş ve orada şarkı söyleyen ya da gitar tıngırdatan geleceğin yıldızlarını dinletmişti. Selma pek etkilenmiyor, ama iyi eğleniyordu. Bu eğlencelere ihtiyacı vardı; çünkü sinirlerinin gerildiğini hissediyordu. Şubat ayı sona ermesine rağmen, Harvey'den hâlâ haber almamıştı.

Uyumakta olan küçük kızının başına saatlerce oturmuş, birlikte geçirdikleri dört haftayı hatırlamıştı. Her ânını, her sözünü, her gülüşünü, her okşayışını... korkutan bir açıklıkla hatırlıyordu... Harvey'in de unutamadığından emindi... Kimseye güvenmeyen kendisi, ona nasıl güvenmişti? Buna hayret ediyordu! Bugünse her şey aşklarına karşıymış gibi göründüğü halde -bir arkadaşı ona böyle bir öykü anlattığında, ona acıyarak bakar, yalnızca sevgilisinin onu terk ettiğini söylerdi- bir an bile Harvey'den kuşku duymamıştı. Onların öyküsünün başka olduğunu biliyordu: Birbirlerini seçmemişlerdi. Birbirlerine karşı koyma şansları hiç olmamıştı. İçinde açıklayamadığı bir doluluk hissediyordu. Bir süre bile olsa bu kadar dolu dolu yaşadıktan sonra, sonsuzluğu tattığını ve artık ölümün bile bir anlamı olmayacağını düşünüyordu.

Çocuk, beşiğinde inledi. Selma endişeyle eğildi ve ipeksi saçları sevgiyle okşadı. Küçük kızı annesine bu kadar muhtaç olduğu sırada, ölümü nasıl düşünebiliyordu? Küçük kızı, gittikçe Harvey'e benziyordu... Artık nüfus kâğıdını çıkarma zamanı gelmişti ama bunu nasıl yapacaktı? İlgililere üç aylık gecikmeyi nasıl açıklayacaktı? Selma günlerden beri bir çare arıyor ama bulamıyordu.

Onu endişeli gören Josyane, yardım etmeyi önerdi.

"Boşboğazlılık etmek istemem ama size yardımım dokunursa... Paris'i avucumun içi gibi bilirim, burada doğdum."

Selma'nın başka seçeneği yoktu, sonunda derdini açtı. Ama Harvey'in adını anmadı. Fransız yasalarını bilmediği için, bebeğin doğumunu zamanında bildirmediğini ileri sürdü.

Josyane, ona sinsi sinsi gülümsedi.

"Pekâlâ! Doğumu bildirmediniz. Nedenleri sizin bileceğiniz iş; ama şimdi, size doğum yaptırdığını kanıtlayacak bir ebe bulmak gerekiyor. Zor iş, böyle birini tanıyorum ama belki... Ama tehlikeye giriyor, yalanı ortaya çıkarsa, mesleğini yapamaz artık. Kuşkusuz biraz pahalıya patlayacaktır..."

Selma'nın tereddüt ettiğini görünce, devam etti:

"Aslında ebenizle birlikte belediyeye gitmeniz iyi olur.., bilmediğinizi, unuttuğunuzu falan söylersiniz!"

"İmkânsız!"

Josyane, kızaran yüze dikkatle baktı. Öğrenmek istediğini biliyordu artık: Masum bakışlı bu küçük prensesin niyeti yanlış bildirim yapmaktı; bu yüzden onu doğurtan ebeden hiçbir şey istemiyordu.

"Haydi, surat asmayın, hallederiz. Sizi işin içinden sıyırmak için her şeyi yapacağımı biliyorsunuz. Yarından tezi yok, gidip onu göreceğim."

Ertesi gün, Josyane sıkıntılı bir yüzle geldi.

"Kadın çıldırmış! İnanılmaz şey istiyor, konuşmaya bile değmez."

Selma, buz gibi bir tavırla sordu:

"Ne kadar?"

"Hayır, söz konusu bile olamaz, çok fazla... Yirmi bin frank istiyor!"

"Yirmi bin frank mı! Çok fazla!"

"Çılgınlık! Üstelik beni tanıdığı için iyilik olsun diye yaptığını söylüyor. Bence en iyisi çocuğu kaydettirmemeniz, zaten kimse de bir şey sormuyor. Tabii günün birinde kontrol yapılırsa- savaşta yabancılar denetlenir ne de olsa- başınız derde girebilir. Çocuğu çaldığınızı sanıp onu sizden alabilirler. Duyduğuma göre..."

"Yeter," diye sözünü kesti Selma. "Ödeyeceğim. Yarın öğleden sonra, bankadan sonra oraya gidebilir miyiz?"

"Biz mi?" diye şaşırdı Josyane. "Bunu düşünmeyin! Sizinle kesinlikle karşılaşmak istemiyor. Çekiniyor, uzun yıllardan beri beni tanıdığı için, aracı olarak yalnız beni kabul ediyor."

Selma, istemeden razı oldu. Josyane'm ona bütün gerçeği söylemediği ve bir kısmını kendine ayırmak istediği için parayı yüksek gösterdiği izlenimine kapılmıştı. Ama kesinlikle başka çaresi yoktu.

Ertesi gün, Josyane'a istenen parayı verdi ve sinirlerini yatıştırmak için Zeynel ve bebekle dolaşmaya çıktı. Döndüğünde, Josyane'ın adres bırakmadan otelden ayrıldığını öğrenecekti.

Amerika'nın İngiltere'ye silah ve yiyecek yardımı yapmasını önlemek için Almanların bir denizaltı savaşı başlattıkları haberi, Selma için yılın en iyi haberi oldu. Harvey'den neden mektup almadığını daha iyi anlıyordu. Kendini hafiflemiş hissediyordu, savaş da yakında bitecekti; birkaç aylık işti; ne de olsa bu, 1914-18 savaşı değildi! Selma pek gençti ama daha dünmüş gibi o zamanlar İstanbul üstüne çöken hüznü, yaralılarla dolu hastaneleri, yaslı aileleri hatırlıyordu. Burada kimsenin olayları ciddiye aldığı yoktu. Tam tersine; küçük Finlandiya'yı yok etmek için üç aydan fazla uğraşmak zorunda kalan Rus ordusunun zayıflığıyla alay ediliyordu; paçavralar içinde, boş mideyle savaşan Alman askerlerinin içinde bulunduğu çözülmeden söz ediliyorduysa da bu ordu, karşı koymak için hiç direnmemiş olan Danimarka'yı işgal etmişti ve gönderilen İngiliz ve Fransız yardım birliklerine rağmen, Norveç'i işgal etmişti.

Durumu daha iyi anlamak için Selma, her gün iki üç gazete okuyor, radyo dinliyordu; ama bunlar yalnızca, Reich'ı kasıp kavuran açlıktan, nazi rejimine karşı gittikçe artan hoşnutsuzluktan ve Hitler'i çekilmek zorunda bırakacak olan ciddi hastalığından söz ediyorlardı. Politikacılara gelince, endişelenecek hiçbir neden olmadığını söylüyorlardı durmadan.

Bu yüzden endişe duyan yoktu. İlkbaharla birlikte, açık renk elbiseler ve çiçekli şapkalar ortaya çıkmıştı. Auteuil ve

Longchamp yarışlarında, kadınlar şıklıklarından bir şey kaybetmemişti; Marne kıyılarında söylenen şarkılardaki gibi "kır kahveleri kepenklerini açmışlardı".

Bir gün Selma, kucağında bebek olduğu halde Zeynel'le birlikte Huzur Kahvesi'nin terasında güneşlenirlerken, arkasından iki el yüzünü kapattı, aynı anda "kuku" diye bir ses işitti. Selma, ayağa fırladı...

"Orhan!"

"Selma!"

Sevinç ve şaşkınlık çığlıklarıyla kucaklaştılar. Lübnan'dan beri görüşmemişlerdi.

"Burada ne arıyorsun? Seni, Hindistan'ın ücra bir yerindeki sarayında sanıyordum."

"Ya sen?"

"Ben mi? Bildiğin gibi, kral Zogo'nun peşinden sürgüne gittim. Alıştım artık! Bak, artık Arnavutluğu aramıyorum, güzel bir ülkeydi ama bana göre biraz ilkeldi. Bu arada evlendim, boşandım, şimdi özgürüm. Ayrıca kraldan da ayrıldım. O köye yerleşti, bilirsin köy hayatı bana göre değil. Eski mesleğime de döndüm, daha büyüdüm. Şimdi Avrupa'yı baştan aşağı kateden aralabarın koruyucusuyum!"

Gülüştüler; yeniden karşılaşmak ne hoştu!

Orhan, onları zevkle dinleyen Zeynel'e döndü.

"Merhaba Ağa! Çok iyi görünüyorsunuz! Ama... -hayretle bebeği gösterdi- bu da ne böyle?"

"Bu mu? Benim," dedi Selma gururla.

"Peki babası nerede?"

"Sana anlatırım. Biraz uzun bir hikâye."

"Her zamanki gibi gizemli; küçük kuzinimi iyi tanırım!"

Saatine baktı.

"Özür dilerim, geç kaldım. Çılgınca âşık olduğum bir kadınla buluşacaktım!"

Selma alay etti:

"Her zamanki gibi. Kuzenimi iyi tanırım!"

"Bana telefon numaranı ver, birkaç gün içinde seni ararım. Artık seni bulduğuma göre bir daha bırakmam."

Gençken yaptığı gibi ellerini buklelerinin arasında dolaştırdı, yarı ciddi, yarı alaycı mırıldandı:

"Aslında, evlenmem gereken kadın sendin!"

Sonra Selma'yı burnunun ucundan öptü, şapkasını sallayarak koştu.

İki gün sonra, 10 Mayıs'ta, Fransızlar, Alman ordularının Hollanda'yı, Lüksemburg'u ve... Belçika'yı işgal ettiğini şaşkınlıkla öğrendiler! Bütün tahminleri altüst ederek, Majino hattı çevresini dolanarak, tarafsızlığını ilan etmiş olan bir ülkeye, bütün kuralları çiğneyerek girmişlerdi. Üstelik alçaklar, saldırmak için paskalya tatilini fırsat bilmişlerdi! Ama yine de içleri rahattı: Birkaç İngiliz taburunun desteklediği Fransız ordusu, komşusu Belçika'nın yardımına koşmuştu. Bu domuzları yere sereceklerdi!

Daha sonraki günlerde, cephelerden gelen haberler belirsizdi ama 13 Mayıs'ta Hollanda teslim olunca, Parisliler endişelenmeye başladı. Taşıyabilecekleri her şeylerini arabalara tıkıştırmış ilk Belçikalı sığınmacıların, başkente geldiklerini görünce, şaşkınlıkları iyice artmıştı. Hükümet, orduya başkomutanlık etmesi için Beyrut'tan general Weygand'ı çağırmış, Mareşal Pétain'i başbakan olarak atamıştı. Halk, Verdmen kahramanını şükran ve gönül rahatlığıyla karşılamıştı. Ülke artık güvenli ellerdeydi. Ama bu durum, kiliselerde ayinler düzenlenmesine ve Atilla'nın akıncılarına karşı 5. yüzyılda ülkeyi korumuş olan Aziz Louis ve Azize Geneviève'in heykellerinin sokaklarda dolaştırılmasına engel olamamıştı.

26 Mayıs'ta, *Le Matin*'in manşeti şöyleydi: "Müttefik güçler düşmana ağır kayıplar verdiriyor. Fransız piyadesi gücünden hiçbir şey yitirmemiş." Bu yüzden ertesi günü Belçika'nın teslim olduğu öğrenilince, büyük öfke duyulmuştu. Hain kral, Fransız ve İngiliz komutanlarına haber bile vermeden teslim olmuştu! Durum çok ciddiydi: Müttefik orduları, Almanlara

karşı başkent yolunu savunmak için geri çekiliyordu ve Parisliler, Almanların, söylendiği kadar güçsüz olmadıklarını anlamaya başlamışlardı.

Kral Oteli'nde birkaç çift erken ayrılmaktan söz etmişlerdi; ama patron gülerek onları vazgeçirmeye çalışıyordu:

"Haydi canım, korkacak bir şey yok! Şu Belçikalıların damarlarında kan bile yok. Fransız ordusu bambaşkadır!"

Onun böbürlenmesinden bıkan Selma odasına çıktı, Zeynel'le küçük kızının yanına geldi. Bütün gece tartıştılar: hâlâ Lozan'a geçebilirlerdi ama bu tedbirli bir davranış olur muydu? Naziler, Belçika'nın tarafsızlık anlaşmasını çiğnediğine göre, yarın kalkıp İsviçre'yi de işgal etmeyeceklerini kim bilebilirdi? İsviçre, Fransa gibi değildi, savunma gücü bile yoktu. Selma tereddüt ediyordu, tehlikenin boyutlarını ölçebilecek durumda değildi; tek haber kaynağı gazetelerdi ve bunların da yalan yazdıklarını öfkeyle görüyordu. Ama yine de hemen bir karar vermesi gerekiyordu.

Selma dalgın dalgın yaşlı adama ve kahkahalar atarak dizlerine yapışan küçük kıza baktı. Kendisine güveniyorlardı. Kaderleri, vereceği karara bağlıydı. Ah, keşke Harvey burada olsaydı! Ya da Orhan... Onu nerede bulacağını bilmiyordu. Hiçbir haber çıkmamıştı, bu da onu hiç şaşırtmıyordu: Şu anda büyük bir aşk peşinde koşuyordu, dünya yıkılsa fark etmezdi.

Selma başını ellerinin arasına aldı, kime akıl danışsaydı? Marie Laure'a mı? Olanaksız! Selma'nın hiçbir adres bırakmadan ortadan kaybolmasının üzerinden on ay geçmişti. Genç kadın Selma'ya çok kızıyor olmalıydı, bunun acısını çıkarırdı. Hem ona çocuk konusunda bir sürü soru sorardı... Hayır, Marie Laure'a gidemezdi.

Birden aklına Matmazel Rose geliverdi. Fransız kadın ona Lübnan'a ve sonra Hindistan'a birkaç kez mektup göndermişti. Paris'e yerleştiğini, orada özel dersler verdiğini söylüyordu. Ama çocuklardan hiçbiri Selma kadar yüreğinde yer etmemişti; Tanrı'ya bir gün onunla yeniden buluşması için yakarıyordu. Sevgili Matmazel Rose! Onu daha önce neden düşün-

memişti? Zavallıcık ona akıl veremezdi, çünkü aklı havalardaydı; ama yanında çalıştığı aileler, belki ne yapması gerektiğini söylerdi.

Ertesi sabah Selma, Matmazel Rose'un son mektubunda verdiği adrese, Abbesses Sokağı'na gitti. Onu yeniden görecceğine seviniyordu, İstanbul'a ve çocukluğuna yeniden kavuşmuş gibi olacaktı... Mürebbiyenin kalfaları sıçratan şapkalarını ve efsane olmuş patavatsızlıklarını hatırlayınca, gülümsedi. Ama öyle iyiydi ki onu herkes severdi. Selma yaklaşık bir yıldır Paris'te olmasına rağmen onu arayıp sormadığı için utandı. Paris hayatına, Harvey'e, daha sonra çocuğuna kendini öylesine kaptırmıştı ki onu tamamen unutmuştu. Vicdan azabını susturmak için Paris'in en ünlü pastahanesi Marquise de Sevigné'ye gidip en büyük çikolata kutularından aldı- Matmazel Rose her zaman boğazına düşkündü.

Abbesses Sokağı 12 numaranın önünde Selma duraksadı. Matmazel Rose'un burada oturması mümkün müydü? Duvarları çatlak bina, yıkılacak gibi duruyordu ve griye çalan cephe sıvaları yer yer çatlamıştı. Selma soluğunu tutarak, kokusu her yana yayılmış çöplerin taştığı kutuların arasından geçti, pislik içindeki basamakları ağır ağır tırmandı: Temizlik konusunda çok titiz olan Matmazel Rose böyle bir çöplüğün içine nasıl düşmüştü? Parası olmadığı açıkça belliydi; mektuplarında bundan neden hiç söz etmemişti?

Selma ikinci kat sahanlığına açılan dört kapıdan, rastgele birinin ziline bastı. Kapıyı açan kadın Matmazel Rose değildi ama onu tanıyordu, daha doğrusu tanımıştı:

"Yani buradan taşındı mı?" diye sordu Selma.

"Öyle denebilir... Üç ay önce öldü."

Selma, bayılacağını hissetti.

"Öldü mü?.. Neden öldü?"

"Her şeyden, veremden, yoksulluktan... Hasta olduğunu öğrenince, işverenler ona yol verdiler... Çocuklar yüzünden, anlarsınız ya! Bunun üzerine bir yıl önce, gelip buraya taşındı. Tedavi olacak parası, işi yoktu, yalnız birkaç kuruş biriktirmiş-

ti, yani sürünecek kadar... Çok terbiyeli, çok sevimli biriydi. Bazen onu pazarları yemeğe çağırırdık, çok yalnızdı... Ama bilirsiniz işte, herkesin işi gücü var, fazla bir şey yapılmıyor ne de olsa..." Kadın, bunları anlatırken Selma'ya dikkatle bakıyordu. Birden alnına vurdu:

"Sizi tanıyorum! Odasında büyük bir resminiz vardı. Demek, prenses sizsiniz? Tanrı biliyor ya, sizden çok söz ederdi! Zavallı, sizi öyle seviyordu ki..."

Selma, gözyaşları içinde, çikolata kutusunu kadının eline tutuşturup kaçtı. Hıçkırarak sokağı indi. Daha önce gelmiş olsaydı, onu kurtarabilir, en iyi uzmanlara götürebilir, tedavi ettirebilirdi... O zaman ölmezdi belki. Durumu umutsuz bile olsa, en azından ona yakın ilgi gösterebilir, biraz mutlu edebilirdi.

Selma, Kral Oteli'ne nasıl döndüğünü bilmiyordu. Zeynel bütün öğleden sonra onun gözyaşlarını kurutarak, kendisinin sorumlu olmadığını, hepimizin hayatında unutmalar, bencillikler bulunduğunu anlatmakla geçirdi... Sonunda Selma kendini suçlamayı sürdürünce, annesi gibi bağırmaya başlayan küçük kızı kucağına alarak sesini olabildiğince yükseltti:

"Şimdi bu çocuktan sorumlusunuz! Ne yapacağız? Neye karar verdiniz?"

Selma içini çekti:

"Zeynel, çok bitkinim. Birkaç gün daha bekleyelim. Ne de olsa kimse bir yere ayrılmıyor!"

Ancak 3 Haziran günü, Lutwafe, Paris'i bombalayıp da oteldekilerle geceyi mahzende geçirdikleri zaman, Selma, kararsızlığı yüzünden pişman oldu.

Ertesi gün taşralı müşteriler bavullarını toplayıp Kral Oteli'nden ayrıldılar. Şık mahallelerden gelen, ağır yüklerin altında çökmüş pahalı arabaların geçmeye başladığı görüldü: bunlar kuşkusuz Fontainebleu'deki tatil yörelerine gitmiyorlardı. Ancak başkentin boşalmasından ve böylece düşmana kolay yem olmasından endişe ederek, yatıştırıcı açıklamaların sayılarını arttırıyor, "korku nedir bilmeyen halkın" cesaretini övüyordu. Kent Radyosu, müttefik güçlerinin kuzeyde nasıl kahra-

manca direndiğini, Alman ordusunun geri çekilmekte olduğunu anlatıyordu. Zafer gün meselesiydi artık.

Kral Oteli'nin patronu coşkuyla:

"Size söylemiştim ya!" diyordu. "Kaçan ödlekleri düşünüyorum; ordumuza güvenleri yokmuş demek ki!"

Daha fazlasını eklememek için kendini zor tutuyordu ama herkes onun, bu insanları yalnız alçak değil aynı zamanda hain olarak gördüğünü biliyordu.

Ertesi gün kibirinden eser kalmamıştı. Gazeteler kocaman siyah harflerle başlık atmıştı: "Somme cephesi çöktü."

Somme'un ne olduğunu bilmeyen ama arkadaşlarının üzgün görünüşlerinden endişelenen Selma:

"Durum ciddi mi?" diye sordu.

Yaşlı bir bey, onu düşmanca bakışlarla süzerek, alaycı bir tavırla:

"Ciddi mi?" dedi. "Aman kaçak hanım, onlara Paris yolu açıldı, demektir bu!"

Selma sapsarı kesildi.

"Almanlar Paris'e mi girecek? Ama diyorlardı ki ordu..."

"Diyorlardı... Poltikacılar işlerine geleni söyler. Bunu öğrenmek için para ödediler bana, 1914 Savaşı'na katıldım, hanımefendi; onları duyan, Paris'e gezmeye geldiklerini sanır!"

Sonraki günlerde, gazeteler ve radyolar, Parislileri yatıştırmakla uğraştılar: "Birliklerimiz düşmanı durdurdu, başkent çevresinde on binlerce insan zaptedilmez kaleler oluşturuyor. Paris'in korkacağı bir şey yok, ne pahasına olursa olsun, savunulacak." 8 Haziran'da General Weygand şu açıklamayı yapıyordu: "Düşman çok kayıp verdi. Sonuna geldik, dayanın!" Ama bozguna uğramış askerlerin ilk kafilesinin gelmeye başladığı görülüyordu. Kırgın, öfkeliydiler; aldatıldıklarını, kuvvetler arasında uçurumlar bulunduğunu, her şeyin bittiğini söylüyorlardı.

Garlarda, Fransız tren idaresi SNCF, gitmek isteyenler için tren sayısını arttırmıştı; ancak birçok kişi tereddüt ediyordu. Ayrılmak, her şeyi hırsızlara, kargaşadan yararlanacak yağmacılara bırakmak demekti. Peki ama nereye gideceklerdi? Taş-

rada ikinci evleri ya da onları kabul edebilecek dostları olan Parisli sayısı azdı. Oteller pahalıydı. Selma şimdi başkentten ayrılmayı çok istiyordu, oysa Zeynel, şiddetli bir romatizma krizi yüzünden iki günden beri yatıyordu. Gitmesi için ona yalvarıyor, iyileşir iyileşmez yanlarına geleceğini söylüyordu.

Araba bulsalar, sorun çözülürdü. Ona ancak Marie-Laure yardım edebilirdi. Gururu bir yana bırakan Selma, Saint-Martin Caddesi'neki evine gidince, kapıcıdan, kontesin bir hafta önce ayrıldığını öğrenmişti. Otele dönünce, Zeynel'i rahatlatmak için Maire-Laure'un kendisiyle alay ettiğini, hiçbir tehlike olmadığına ve Almanların Paris'e giremeyeceğine yemin ettiğini söyledi.

Bu kez kararını vermeden önce iyice düşünmüştü. Birlikte yaşadıkları bunca aydan beri, haremağasının ne kadar fedakâr olduğunu iyice anlamıştı; onu terk etmesi söz konusu bile olamazdı. Ne de olsa Zeynel Hindistan ya da Lübnan'da geçireceği huzurlu günleri bırakıp bu serüvene kendisi için atılmıştı! Ama Paris'te kalarak, çocuğunu tehlikeye atıyordu... Annesi olsaydı, acaba ne yapardı? Zeynel'i asla yalnız bırakmazdı. Öyleyse Selma da bırakmayacaktı. Tehlike varsa, birlikte göğüs gereceklerdi.

10 Haziran günü, sabahın erken saatlerinde, Selma, sokaktan gelen karışık bir gürültüyle uyandı. Balkona koşunca, kaldırımda, büyük bir telaşla bağırıp çağıran insanlar gördü. Ne dediklerini anlayamamıştı. Sırtına çabucak bir elbise geçirdi, küçük kızını haremağasının odasına bıraktı ve merdivenlere koştu. Patlayacak kadar dolu bavullarını sürükleyen komşularıyla karşılaştı.

"Hükümet geceleyin kaçtı! Acele edin, Alman domuzları geliyor!"

Sokakta insanlar birbirlerine sesleniyorlardı:

"Ne taraftan gidiyorsunuz? Austerlitz mi? Çabuk olun! Trenler dolmak üzere!"

"Ben bisikletle gidiyorum. Demiryollarının bombalanacağını söylüyorlar."

Bir erkek, kapısının eşeğinde taş kesilmiş karısına bağırıyordu:

"Haydi, hazırla artık şu bavulları! Seni uyarıyorum, yarım saate kadar yola çıkacağız!"

Yükler ve denklerle tepeleme dolu otomobil ve kamyonetler, Selma'nın şaşkın bakışları önünde geçiyordu. Royale Sokağı'ndan Seine'e inecekler ve oradan Latin mahallesi üzerinden Orléans ve İtalya kapılarına ulaşacaklardı. Saatler ilerledikçe, trafik daha yoğunlaşıyordu. Öğleden sonra öyle kalabalık vardı ki trafik tamamen durmuştu. Parisliler, kaçmak için eski yeni demeden bulabildikleri araçları aldıkları için, bir süre sonra bozulan araçlar yolu tıkıyor; kadınlarla erkekler onları çekmeye uğraşıyordu. Bütün gün polis müdürlüğünden uyarılar yapılıyordu: "Tren istasyonlarına doğru gitmeyin, yaklaşmayın, Saint-Michel ve Saint-Germain bulvarlarına hiç uğramayın... IV. Henri Bulvarı tamamen tıkalı." Şaşkına dönen insanlar artık duymaz olmuş; tek düşünceleri kaçmaktı!

Selma, pencereden panik içindeki kalabalığa bakıyordu. Böyle ciddi durumlarda, soğukkanlılığını her zaman korurdu, ciddi durumlarda korku hiçbir işe yaramazdı. Bu insan akıntısının, bu şaşkın kalabalığın içinde, yedi aylık bebeği ve kendini zorla sürükleyen Zeynel'e ne yapardı?

Sonraki iki gün tam bir karabasan gibi geçti. General Weygand, Paris'i "açık şehir" ilan etmiş ve kaçmakta tereddüt edenleri dehşete düşürmüştü. Açık şehir demek, başkentin savunulmayacağı, düşmanlara -kesinlikle Alman domuzlarına- terk edileceği anlamına geliyordu. Onlar da herhalde kalmak deliliğini gösteren herkesi öldürürlerdi.

Ama Selma, sokaklarda yorgunluktan ölmeyi göze alamayan beş-altı kadar yaşlıyla birlikte otelde kalmayı yeğlemişlerdi, aslında bunun iyi bir haber olduğuna karar vermişlerdi. Paris, kendini savunmayacaksa, teslim oluyor demekti. Gümüş bir tepsi içinde kendilerine sunulan bu şahane kenti Almanlar neden yakıp yıksınlardı ki?

Birbirlerini yüreklendirmek için hepsi, küçük yemek salonunda toplanmıştı. Patron bir defa alışkanlık yapmaz diyerek bir şişe konyak açmıştı. Oteli kapatmadığı için ona şükran duyuyorlardı. Onu kazanmak için ömrü boyunca didinmişti, onu hiç talancılara bırakır mıydı!

Göğsünü yumruklayarak:

"Malımı savunacağım," diyordu, "Alman domuzlarına karşı olsa bile! Zaten neden bizim gibi sıradan esnafa saldırsınlar?"

Şu anda Paris, acayip derecede sessizdi, halkın üçte ikisi gitmişti. Selma bütün öğleden sonrayı küçük kızına süt bulmak için geçirdi; bütün dükkânlar kapalıydı ama yine de ateş pahasına, kuru pasta ve iki kutu süt satan bir bakkal bulmayı başardı. Sonra ıssız sokaklardan otele dönerken, topuklarının kaldırım taşları üstünde çıkardığı sese hayret etmişti. Bütün kepenkler kapalıydı, insan kentin soluk almayı unuttuğunu sanırdı. Ertesi gün Almanlar bekleniyordu.

Selma bütün gece odasında, mum ışığı altında çocuğunun uyuyuşunu seyretti.

Boğuk bir gürültüyle sıçradı, içi geçmiş olmalıydı. Mum sönmüştü, pancurların aralığından güneş ışığı süzülüyordu. Bir sıçrayışta pencereye yaklaştı, pancurlarm arasından onların geçtiğini gördü!

Sabah güneşi altında pırıl pırıl yanan bir sıra tank, kocaman tırtıllar gibi Opera Meydanı'nın çevresinden dolanıyor; önde motosikletliler, arkasında makineli tüfekli araçlar olduğu halde, ağır ağır Concorde'a doğru ilerliyorlardı.

Selma bütün sabah onların geçişini izledi, bu sakinlk, bu güç onu büyülemiş gibiydi. Yavaş yavaş gözlerinin önüne, annesinin eteklerine asılmış kızıl saçlı küçük bir kızın, Ortaköy Sarayı'nın çitleri arasından, toplarla dolu kocaman gemilerin Boğaz'ın sakin sularına girişlerini seyredişi geldi. Çocuğunu kucağına sıkıca bastırarak yemek salonundaki arkadaşlarının yanına indi.

Pencerelere kümelenmiş, kente giren düşmanı sessizce seyrediyorlardı. Öğleye doğru Luftwafe'den, gri üniformaları

içinde kusursuz bir grup askerin, Opera Meydanı'nın karşısındaki Büyük Otel'i işgal ettiklerini gördüler.

Patron:

"Eh, şanslıyız," diye homurdandı. "İngilizler üzerlerine ateş açarsa, onları en güzel yerden seyredeceğiz."

Kimse karşılık vermedi. Yorgun halde, siyah gamalı kırmızı bayrağın gökyüzüne yavaş yavaş çekilişine bakıyorlardı. Selma, garip bir ses duyarak döndü: 1914-18 savaşına katılmış yaşlı bir savaşçı, arkasında ağlıyordu.

6

14 Haziran'da hoparlörlerle donatılmış arabalar sokakları dolaşarak, halka evlerinden çıkmamalarını emretti: "Hiçbir gösteriye izin verilmeyecektir. Alman askerlerine yapılan her türlü suikastın cezası idamdır." Ama ertesi günü, bozgun yüzünden sinmiş olan halkın direnmeyi hiç düşünmediğini görünce, sokağa çıkma yasağı kaldırıldı. İşgal ordusunun yerleşmesi için hayatın eski haline gelmesi, resmi dairelerin açılması gerekiyordu. Fırıncılar, tüccarlar ve lokantacılar ve yönetim merkezleri yeniden çalışmaya başladı. Seine belediye başkanı, "Herkes görevinin başında olacak," diye çağrıda bulundu. İyi kötü her şey, metro, birkaç postane, bankalar, hatta mahkemeler çalışmaya başlamıştı.

Selma şu son geceler doğru dürüst uyumamıştı; bu yüzden ayın 17'sinde Zeynel telaşla odasına girip acele konuşmaları gerektiğini söylediğinde, başını hemen yastığının altına sokmuştu. Ama Zeynel ısrar etti; gizli işler çevirecek bir adam gibi, ona belediyelerin açıldığını, ortalığın karışık olduğunu anlatıyordu. Selma dirseğinin üzerinde doğruldu, ona şaşkın şaşkın baktı. Bunu anlatmak için mi kendisini rahatsız etmişti? Haremağası sinirlenmeden, bebeği kaydettirmenin tam sırası olduğunu söylüyordu.

"Memurların yarısı yok, diğerleri de aralarında olayları tartışmak için işleri baştan savıyor. Bu sabah 9. Bölge belediyesine uğradım. Fırsattan yararlanmak gerek, çocuğun 14-15 Haziran gecesi doğduğunu ama ebe kadın çok telaşlı olduğundan, doğum belgesini hazırlamayı unuttuğunu söyleyeceğim. Tabii böyle bir günde bunu doğrulamaya ne olanakları ne de istekleri olur. Çabuk, bana kimliğinizi verin, size şu nüfus belgesini alıp getireyim!"

Sonra olaylar, aynen Zeynel'in öngördüğü gibi gelişmişti. Karşısındaki son derece kibar adamın, kendisine yalvaran gözlerle baktığını gören belediye memuresi acımıştı. Üstelik Zeynel Fransızca'yı doğru dürüst konuşamadığından, söylediklerinden bir şey anlamamıştı; ama onunla bütün sabah uğraşacak hali yoktu! Doğum belgesinin canı cehenneme, bugün diğer günlere benzemiyordu ki!

"Pekâlâ, başka belge olmadığından, annenin kimlik belgesini verin bakalım. Adı: Selma. Eşi: Emir, Badalpur racası."

Güzel yazısıyla Emir adını soyadını olarak yazdı. Zeynel soluğunu tuttu.

"Pekâlâ, şimdi, Badalpur racası, bu ne demek? Babanın mesleği mi? Raca ne demek?"

Zeynel tereddüt etti, kral diyecek olsa, kadın ona deli derdi kesinlikle.

Memure sabırsızlanıyordu:

"Haydi canım, bir mesleği vardır elbette. Tüccar mı?"

Haremağası başını eğerek:

"Evet, tüccar," diye onayladı.

Memure rahatça yazıyordu. Zeynel racaya, çocuğunun ölü doğduğunu haber verdiği zamandakinden daha fazla ihanet etmiş gibi hissediyordu kendini. Prensesin buna ne diyeceğini düşünmek bile istemiyordu.

Selma bu işi eğlenceli bulunca, Zeynel çok şaşırmıştı.

"Günün birinde Emir bunu öğrenirse, seni astırır," diye kikirdedi.

Onun sarardığını görünce ekledi:

"Üzülme, zaten böyle bir doğum belgesiyle, kimse bu çocuğun onun olduğunu aklına getirmez. Önemli olan da bu."

Selma neşeliydi; son günlerde yaşadıkları korkudan sonra, işler daha iyiye gidiyor gibiydi. Küçük kızını Zeynel'e bırakıp biraz dolaşmaya çıktı.

Arka sokaklardan geçiyor, "Capucine Strasse" ve "Concorde Platz" diye takılan yeni levhalarla bir Alman meydanına dönüşen Opera Meydanı'nına uğramıyordu. Ama birçok Parislinin böylesine tedbirli davranmadığın fark etmişti. Kahvelerin terasında güneşlenen Alman askerlerinin çevresinde gruplar oluşmuştu. Ne konuştuklarını merak eden Selma yaklaştı. Üniformalı, yeni tıraş olmuş iki sarışın delikanlı, alık alık gülümsüyordu.

"Korkmanıza gerek yok, size kötülük yapmayacağız. İngilizler sizi aldattı ve kaybedeceğiniz önceden belli olan bir savaşa sürükledi. Ama bunlar çabuk geçecek. Hanımlar, kocalarınızı yeniden görmek istersiniz, değil mi? Bizler de bir an önce evimize dönmeyi, karılarımızla buluşmayı istiyoruz!"

Herkes şaşkın ama rahattı. Şu Almanlar çok sevimliydi. Kenti ateşe verip kan gölüne çevirecek vahşileri beklerlerken, disiplinli askerlerle karşılaşmışlardı. Görevli olmadıkları zaman, boyunlarına asılı fotoğraf makineleriyle turist gibi geziyorlar, mağazalardaki ipek kadın çorabı ve parfüm stoklarını tüketiyorlar ve paralarını hemen ödüyorlardı.

Hava güzeldi ve Selma, Tuileries bahçelerine kadar yürüdü. Güneş altında oturan insanlar tartışıyorlardı; oradan elli

metre ileride, askeri bir orkestra Beethowen'in Beşinci Senfonisi'ni çalıyordu. İnsanlar ona bakmıyordu, ama kulakları ondaydı: "Diyecek yok, müzikten anlıyor bu herifler!" Biraz önce Mareşal Pétain radyoda, her türlü savaşı durdurmak gerektiğini, ateşkes imzalanacağını söylemişti ve onu dinlerken ağlayanlarsa, sevinçten çok utançtan ağlamışlardı.

"Tanrıya şükür ki savaş bitti! Zaten baştan ilan edilmemeliydi bu. Bu duruma gelmemizin nedeni, bu çürümüş hükümetin ve yalancı propagandasının suçudur!"

"Bize Alman askerlerinin paçavralar içinde, her şeyden yoksun olduğu söylenmişti. Şunlara bakın! Şimdiye kadar bu kadar güzel bir ordu gördünüz mü hiç?"

"Bizim için tehlike yok, korkmayın diyorlardı! Ama işler kötüye gidince, bizi kaderimizle başbaşa bırakıp suçlular gibi kaçtılar."

Kendi adamları tarafından aldatılmanın acısıyla, düşmana daha az nefretle bakmaya başladılar. O da bu memnuniyetsizlikten hemen yararlanmıştı. Bütün duvarlara afişler asılmıştı: "Terk edilmiş insanlar, Alman ordusuna güvenin". Radyodan da yatıştırıcı haberler yayınlanıyordu. Parisliler yokluk çekmeyecek, Alman ilgililer gerekeni yapacak!"

Selma düşünceli düşünceli yürüyordu. İşgal edilmiş bir başka kent ve yas tutan insanlar geliyordu gözlerinin önüne; o erkekler ve kadınlar, yurdun dört bir yanında, işgalcinin gözetiminden kaçarak ateşkesi reddeden ve halkı savaşmaya çağıran genç bir generale katılmaya gidiyorlardı. Fransa, kendi Mustafa Kemal'ini bulabilecek miydi?

Otele döndüğünde, patronla karısını tartışırken buldu. Kuşkusuz kendinden söz ediyorlardı; çünkü onu görür görmez susmuşlardı. Kadın, omuz silkerek mutfağa doğru gitmişti.

Ertesi sabah patron, Selma'nın yanına yaklaştı.

"Çok üzgünüm ama size söylemem gerek... Karım, sizi Komandatur'a bildirmemi istiyor."

"Komandatur'a mı?"

"Yabancıları barındıran herkesin, onları bildirmesi gerektiğini, yoksa cezalandırılacağını söylediler. Üstelik siz İngilizsiniz, bu durumda..."

Evet, anlıyordu. Dün müttefikti, ama bugün Fransa teslim olmuştu; İngiltere'yse savaşı sürdürdüğüne göre düşmandı.

"Ona, sizi alıkoyabileceğimizi, gelip bakarlarsa sizi saklayabileceğimizi söyledim. Hiçbir şey dinlemek istemiyor. Onu tanırım, öyle korkaktır ki gidip size ihbar edebilir!"

Adam ter içinde kalmıştı. Bakışlarını kaçırdı.

"En iyisi, buradan ayrılmanız."

Selma, damarlarından bütün kanının çekildiğini hissetti. Sallandı, bir koltuğun kenarına tutundu.

"Ama nereye gideyim?"

Müdür rahat bir nefes aldı, olay çıkmasından korkuyordu. Çözüm yolunu bulmuştu; başkalarının sorununa her zaman çare bulunurdu.

"Kent merkezinde kalmayın. Burası Alman domuzlarıyla kaynıyor! Kuzeye, Pigalle ya da Clichy'ye doğru gidin... Orada soru sorulmayan küçük oteller bulursunuz."

Selma, bir ayda üç kez yer değiştirdi. Hiçbir yer güvenli değildi. Kendisine baktıklarında titriyor, her yerde kendisini ihbar etmeye hazır insanlar görüyordu. Oysa oda fiyatlarının iki katını ödüyordu: "Normal! Ne de olsa tehlikeye giriyoruz, bunu bebek için yapıyoruz". Ancak kim bilebilir ki bir hizmetçi ya da bir oda komşusu... Almanlar, kuşkulu birini ihbar edene ödül vaat etmişlerdi, o da İngiliz olduğuna göre, birinci derece kuşkulu sayılmaz mıydı?

Bütün İngiliz vatandaşlarının tutuklanıp bir toplama kampına gönderildikleri haberi yayılınca, korkuları paniğe dönüştü. Dikenli telleri, ayrılan aileleri, annelerinden koparılıp alınan bebekleri gözlerinin önüne getirdi... Küçük kızını göğsüne sıkıca bastırdı: Dövüşecekti, kimse onu elinden alamazdı.

Bu kuşku ve güvensizlik ortamında, güzelliği, giyiniş biçimi, her zaman lehine olan "farklı" görünüşü, büyük bir tehlike

oluşturuyordu. "Herkes gibi" olmak için ne yaparsa yapsın, onu fark ediyorlardı. Bir gün, kendisine sarkıntılık etmeye çalışan bir adama haddini bildirince, adam öfkelenerek:

"Ya, bir de gururlu numaraları ha!" demişti. "Almanlara kim olduğunu söylersem, yine böyle gururlanır mısın, ha?"

Selma tehlikeyi göze alamamıştı. Zeynel'i hesabı ödemeye yollamış, bebeğini şala sarıp yarım saat içinde otelden ayrılmışlardı.

Sonunda Martyrs Sokağı'nda, kendisine gösterilen eski bir ev bulmuştu; ev sahibesi, parasını ödedikleri sürece, bütün yabancıları kabul ediyordu. Odaların bakımsızlığını ve pisliğini görünce, Selma anlamıştı: Mecbur kalmadıkça, bu mezbelelikte kim yaşamak isterdi? İri yarı bir kadın olan ev sahibesi, rahat bir otel odası kadar para istemeye utanmıyordu. Niye utanacaktı sanki? Burası güvenli olduğu için istediği parayı ödüyorlardı; polis de her ne hikmetse, oraya adımını bile atmıyordu. Hele Alman polisi bu gürültülü ve pis yerlerde kaybolmaktan korkuyor, yalnızca akşamları, arabayla eğlence yerlerinin iyi iş yaptığı Pigalle ya da Blanche Meydanı'na gidiyordu. Sandviç kılıklı adamların sırtlarında gezdirdikleri reklam afişleri sayesinde, *Eve, Tabarin ya da Kabarett Mayol* ağızlarına kadar doluyordu ama gelenlerin çoğu Alman subayları ve kızlardı. Çünkü Paris, buraya yerleşen sivil ve askeri yönetimin önemli merkezi olmanın dışında, bir de izinlilerin kenti olmuştu ve "eğlence merkezi" olarak ününü korumaya ayrı bir özen gösteriyordu.

Eskiden Paris'in kaymak tabakasının toplandığı Amsterdam Sokağı'ndaki *Monseigneur* kabaresi ya da Champs-Elsées'deki *Aiglon* ya da *Maxim's, Le Fouquet's* gibi şık lokantalar, yüksek rütbeli Alman subaylarının olmuştu. Ancak sanat ve basın çevrelerinden de birçok kişi burada görülüyordu. Çoğu Temmuz ayında dönmüştü; çünkü yaşamaları gerekiyordu, ayrıca sanatın sınırı yoktu! Operada Serge Lifar, Yvette Chauvire'yle birlikte *Giselle*'de dans ediyordu; Casino de Paris'te Maurice Chevalier ve Mistinguett büyük ün kazanıyorlardı ve Sacha Guity, Madeleine Tiyatrosu'nun kapılarını yeniden açmıştı.

Selma bu şık mahallelere, polis kimlik sorar diye artık hiç gitmiyordu. Kimi zaman bir kaçamak yapma isteğine karşı koyamıyor, yalnız bir iki saatliğine Martyrs Sokağı'nı unutabilmek, şık insanlar arasında bir fincan kahve içmek için uğruyordu.

Ama bir gün çok korkmuştu. Birkaç kez yemek yemiş olduğu ünlü sanatçı Anabella, -o günler çok uzaktaydı- kendisinin de bulunduğu çay salonuna gelmişti. Bir saniye kadar bakışmışlar, sonra sanatçı başını çevirmişti. Ama bir süre sonra saçını düzeltme bahanesiyle kalkmış, Selma'nın masasının yanından geçerken ona fısıldamıştı:

"Delisiniz, her yer casus dolu, hemen gidin!"

Selma yalnız olsaydı, tehlikeye göğüs germe heyecanına dayanamazdı. Ama artık buna hakkı yoktu. Tutuklanırsa, çocuğu ne olurdu?

Artık küçük, güzel bir kız olan çocuğu, onu otel otel gezdirmesine rağmen, neşesinden bir şey kaybetmemişti. Selma her eve dönüşünde, sallanarak koşarken, bölük pörçük "anne" sesleriyle karşılanıyordu; bütün bunlar ona tasalarını unutturuyordu. Analık duygusunun böylesine güçlü olacağını ve bu küçük varlığa bu kadar bağlanacağını sanmamıştı. Onu kollarına alıp gözünü kapattığında, çocuğun içine yeniden girdiğini, her ikisinin tek bir varlık oldukları duygusuna kapılıyordu.

Böyle anlarda tam bir huzur buluyor, içini sahiplenme duygusu sarıyor, kendini bütün dünyaya karşı koyacak kadar güçlü hissediyordu.

Hayatı yeniden keşfediyor gibiydi. Henüz dayanacağı bir geçmişi, güveneceği bir geleceği olmayan bu çocuk; kendi yanılgılarından sıyrılabilecek ve mutluluk oyununda, ancak kaybolmayı göze alarak kazanacağını öğrenebilecek miydi?

"Küçük prensesimizi hasta edeceksiniz, biberon saati çoktan geçti!"

Zeynel kınıyormuş gibiydi. Bebek doğduğundan beri, haremağası gerçek bir sütanne olup çıkmıştı; kundak değiştirme-

de, bebek beslemede kusursuzdu ve Selma, yüreği burkularak, çocuğun kendinden çok ona bağlandığını görmüştü.

Gecikmesi, yarım litre süt almak için bütün öğleden sonra kuyrukta beklemesi yüzündendi; üstelik beş kat daha fazla ödemişti. Sütçü kadın inatla, "İster al, ister alma, keyfin bilir," diye kestirip atmıştı.

Esnaf, başını eğen, bir kilo şeker ya da biraz yağ uğruna türlü hakaretlere katlanmaya hazır halkın başına despot kesilmişti. Çünkü neredeyse her şeyin yokluğu çekiliyordu. İşgalciler her gün, hali yağmalıyordu. Üstelik Fransa ikiye bölündüğünden, Paris'e eskisi kadar mal gönderilmiyordu. Karneler hazırlanmaya başlamıştı. Yabancı olduğu için Selma'nın karne almaya hakkı yoktu ve endişe içinde, buna daha ne kadar dayanabileceğini düşünüyordu.

Mücevherlerin parası tükenmiş, incilerini de satmak zorunda kalmıştı. Geriye yalnız zümrüt kalmıştı. Yarın Zeynel'i Cadet Sokağı'ndaki kuyumcuya gönderecekti. O, iki aylık nafakayı sağlardı. Ama daha sonra ne olacaklardı? Yalnız olsaydı katlanabilirdi; Zeynel de fazla iştahlı değildi. Ama küçük kızı? Selma, onun acı çekmesini aklına bile getiremezdi.

Zor durumda olan yabancılarla, İsviçre Konsolosluğu'nun ilgilendiğini ona söylemişlerdi; ama Almanların oraya gidenleri gözetleyeceğinden korkarak, kendini tehlikeye atmaktan çekiniyordu. Onu tutuklayabilirlerdi.

Çocuk doğduğundan beri -babası için ölü doğduğundan beri- Selma, Hindistan'dan hiçbir haber almamıştı. Kimi zaman Lucknow Sarayı'nı, kendisine yardım eli uzatan gürültücü kadınları, Ujpal köyünü ve özellikle köylü kadınların sıcak, sevecen davranışlarını hatırlıyordu. Hiç pişmanlık duymuyordu, ama her zaman mutlu olmasa bile çocukluk günlerini özlediği gibi, oralarını da öyle özlüyordu...

Emir'in ne yaptığını düşünüyordu. Emir'in istediği gibi bir Selma olmamak için artık mücadele etmek zorunda kalmadığına göre, onu sevgiyle düşünüyordu. O iki yıl boyunca, birbirleriyle boş yere dididişip durmuşlardı. Onu hem çeken hem

de en derin yerinden yaralayan o garip insanı sevmek istemişti. Emir de aynı şeyi yapmıştı; Selma şimdi bunu daha iyi anlıyordu; kendisini anlamaya çalışmış, kadını yalnız erkeğe yardımcı olmak için yaratıldığını kabul eden yüzyıllık bir düzenin sesini susturmak istemişti. Çoğu zaman birbirlerine yaklaşmışlardı, ama onları ayıran hendek çok derindi. Bunu kapamak için Emir'in gösterdiği çabalar, köprü kurmak için attığı dallar, Selma'ya göre çalı çırpıydı yalnızca. Şimdi onu ne kadar yaralamış olduğunu iyi anlıyordu. Gururları, birbirlerine güvenmemeleri yüzünden -aynı zamanda kendilerine güvenmediklerinden- uzanan eli görememişlerdi. Dünyaları farklıydı ama özellikle birbirlerine çok benziyorlardı...

Birkaç gün sonra, Selma, patron Bayan Emilie'nin bütün gün oturduğu tezgâhın önünden geçerken, kadın kuşkulu bakışlarla onu durdurdu.

"Siz Yahudi misiniz?"

Selma şaşırarak:

"Hayır," dedi, "neden sordunuz?"

"Yine iyisiniz, çünkü bence onlar zor anlar yaşayacak. Champs-Elysées'deki arbedeyi duymadınız mı?"

Başkalarının felaketinden büyük zevk alan bütün insanlar gibi -onların düşman olması önemli değildir, yalnız başkaları olmaları yeter- gözleri parlayarak, bir grup gencin Etoile'dan Rond-Pont'a inerken: "Yahudilere ölüm!" diye nasıl bağırdıklarını, Yahudilere ait dükkânların camlarını nasıl indirdiklerini anlatmaya başladı. Koca ağzından memnuniyetle, tehlikeli katil adları söyler gibi mağaza sahiplerinin adları çıkıyordu: Cedrix, Vanina, Brunswick...

"Çalmasalardı," dedi keyifle. "Namuslu insanların sırtından zengin oluyorlardı!"

Selma, yüzünü ekşitmemek için kendini zor tuttu, bu nefreti anlamıyordu. Türkiye'de Yahudiler herkes gibi vatandaştı, çalışkanlıkları ve pratik zekâları takdir edilirdi. Patroniçenin

sözleri arasından, son zamanlarda bazı gazetelerin yansıttığı görüşleri tanır gibiydi.

İşgal altındaki Paris'te bu gazeteler, yeni efendilerinin çıkarları ya da inançları doğrultusuna girmişlerdi. Bazen Selma, oteldeki sehpalarda sürünen *Le Matin*'e bakardı. Politik haberlere pek az yer verse de hiç değilse yumurta, patates, kahve gibi zor bulunan gıda maddelerinin hangi gün, nerede bulunabileceğini yazıyordu.

Bu gazetenin, korkunç bir Yahudi düşmanlığını körüklediği ilgisini çekmişti; Marais Mahallesi'nden söz ederken: "Yağlı pardesüleriyle sakallı adamları, derelerde meyve kabuklarıyla oynayan çocukları, fiyatlara yüzde 80 zam yapan tüccarları..." diye yazıyor, sonra şöyle bitiriyordu: "Burada her şey Yahudi. Sağlık ve temizlik mücadalesi yapıyoruz derken. Paris'in göbeğinde bu iğrenç lekeyi bırakacak mıyız?"

Dükkânlara afişler asılmaya başlanmıştı: "Buraya Yahudiler giremez"; bu, etkili olması bir yana, hakaret amacı taşıyan bir ilandı; çünkü her müşteriden kimlik belgesi soracak değillerdi ya? Ancak 27 Eylül'de ilk ciddi adım atıldı: Almanların talimatına göre, bütün Yahudiler gelip kendilerini özel kayıt defterine kaydettirecekti.

Charlotte kararlı bir tavırla:

"Hepsi gidebilir, ben gitmeyeceğim!" demişti.

Charlotte, Maggy Roof'ta dikişçiydi ve Martyrs Sokağı'nda bir oda kiralamıştı. Selma'nın şıklığına hayrandı. İki genç kadın, Charlotte'un ona tepeden tırnağa bakarak: "Bu elbiseyi ben yaptım!" dediği o günden beri dost olmuşlardı. Selma'nın şaşkın bakışları karşısında diz çökmüş, etek baskısını çevirmiş ve: "Benim yaptığım iş bu; atölye şefi, kimsenin benim gibi ince dikiş yapamadığını söyler!" demiş, çok gururlanmıştı.

Selma daha sonra ona gece elbiselerini vererek satmasını istemiş, o da bu işi başarıyla yapmıştı. Para almayı kesinlikle istemediği için Selma onu ara sıra yemeğe götürür, genç kız da ona, Parisli haylazların alaycı tavırlarıyla, Selma'nın artık gitmediği sosyete dünyasının dedikodularını ve rezaletlerini an-

latırdı. Selma, yiyecek karneleri çıktığından beri, süt kuponlarını kendisine verdiği için genç kıza minnettardı.

"Süt benim midemi bulandırır," demişti.

Charlotte böylece kararını vermişti, gidip kendini kaydettirmeyecekti. "Nerden bilecekler? Adım, Fransız adı. Eh, ayrıca da kadınım!" Sonra yaptığı şakadan çok hoşlanmış, gülmeye başlamıştı.

Üç hafta sonra, Vichy Hükümeti, "Yahudilerin statüsü"nü ilan etmişti; buna göre Yahudiler, "ulusal güvenlik nedeniyle" devlet memuru, avukat, yargıç, öğretmen, subay, basın muhabir, sinema ya da tiyatro sanatçısı, eczacı, hatta dişçi olamayacaktı...

Charlotte, Selma'ya:

"Görüyorsunuz ya, haklıymışım," dedi. "Bakan olmaya niyetim yok, ama biz vebalı mıyız?"

O gün, tezgâhının tepesinden gerçek bir Fransız olarak:

"Kem küm etmene gerek yok: Mareşal büyük adamdır!" demişti.

Sonra bundan yararlanıp orada kalan İsrailli iki ailenin kiralarını yükseltti. Charlotte'tan bir şey istememişti. Onun Yahudi olduğunu bilmiyor muydu? Bilmemesi olanaksızdı, ev sahibesi, koruduğu insanların her şeyini bilirdi. Genç kızın aldığı gündeliğin ancak karnını doyurduğunu bildiği için mi ona dokunmamıştı?

"Onu yanlış tanımışım," diye düşünmüştü Selma.

Yanılmamıştı. Birkaç gün sonra, iki polis gelip Charlotte'u tutuklamıştı. Korkudan donup kalan kiracıların önünde, bağırıp çağırıyordu:

"Yanılıyorsunuz, ben Fransızım!"

Polisler onu zorla sürüklerken:

"Bunu komisere anlatırsın," demişlerdi.

Ama onu polis arabasına bindirmeden önce, genç kız Selma'ya gizlice:

"Yaşlı karıdan sakının!" diyebildi.

Charlotte bir daha dönmedi ama ertesi gün ev sahibesi, yeni elbiseyi kasıla kasıla giyiyordu.

Biraz parası varken, Selma, değişiklik olsun diye ara sıra geceleri *Lapin Agile*'e uğruyordu Orada Frede'nin gitarıyla söylediği eski şarkıları, kabareye gelen neşeli ve bohem müşterilerin gürültüsü onu eğlendiriyordu. Ama özellikle aradığı Harvey'in hayali ve geçirdikleri gecelerin anılarıydı.

Kısa süre önce orada, gençlerden oluşan bir grupla tanışmış, gençler onu benimsemişlerdi... Aralarında Franko rejiminden kaçan İspanyollar, Çekler ve birkaç Polonyalı vardı; hepsi Fransa'ya sığınmıştı, Almanlar Paris'e gelince baskına uğramıştı. Rahat, sıcakkanlıydılar ve ağızları sıkıydı. Bu karanlık ortamda kimse soru sormuyor, yeni yüzler görünürken, diğerleri kayboluyordu. Zaten adları da takmaydı. Neyle geçiniyorlardı? Herhalde ufak tefek kaçakçılıklar yaparak... Selma ne kadar becerikli olduklarını görmüştü; bir süre sonra onun ağzı sıkı olduğunu anlayınca, Selma'ya sahte karne bulmuşlar ve beyaz vizon şalı ve birkaç Hermes çantasını, yirmi kadar ayakkabısını, deri bulunmadığı için çok değerli eşyalarını onun adına uygun fiyatla satmışlardı.

Politikadan hiç söz etmezlerdi; oysa Selma, herkesten önce bazı şeylerden haberdar olduklarını fark etmişti. Örneğin, 11 Kasım'da, Zafer Anıtı altında, Alman askerlerinin öğrencilere ateş etmesi gibi. Selma birkaç kez tuhaf konuşmalarına tanık olmuş, hepsi çılgın, biraz para kazanmaktan ve eğlenmekten başka tasaları yokmuş gibi görünen bu çocukların, örgütlenmeye başlamış olan direniş hareketiyle ilgili olmalarından kuşkulanmıştı.

Grup bazen özel olarak düzenlenmiş, ışıkları gizlemek ve sesi boğmak için hava deliği tıkanmış bir yeraltı kulübüne dans etmek için giderdi. Burası tehlikeliydi; çünkü yasaktı. Sokağa çıkma yasağı geceyarısı başladığından, şafak sökünceye kadar büyük coşkuyla dans edilirdi; çünkü ertesi gün özgür kalacakları kuşkuluydu.

Selma ilk kez sabaha karşı döndüğünde, Zeynel'i giyinik halde bir iskemlede otururken buldu. Endişeden bütün gece gözüne uyku girmemişti. Hiçbir şey demeden Selma'ya baktı; en büyük sitemi buydu. Selma sıkılarak gelip yanma oturdu.

"Ağa, anla beni. Bu odada boğuluyorum. Gündüzleri çocuk beni öyle neşelendiriyor ki bütün tasalarımı unutuyorum. Ama akşam o uyuyunca, bu kulübede kendimi yalnız hissediyorum, o zaman aklımdan kötü şeyler geçiyor, gözüme uyku girmiyor."

Zeynel, Selma'nın elini dudaklarına götürdü.

"Beni bağışlayın, prensesim. Yaşlı, bencil biriyim. Sizse çok gençsiniz, aslında bu hayat size göre çok katı, eğlenmeye ihtiyacınız var... Mutlu olasınız diye hayatımı veririm ama... (sesi titredi, gözleri yaşardı) korkuyorum... Başınıza bir şey gelirse, küçük kızımızın hali ne olur?"

Selma onu rahatlatmak için gülmeye başladı.

"Korkulacak hiçbir şey yok. Çok dikkatli davranıyorum!"

Ama onun haklı olduğunu biliyordu. Daha seyrek çıkmaya başlamış, odanın duvarlarını kaplamak, sarileriyle ışığın girmesini engellemek için ona yardım etmek istemişti. Bu renk renk ipeklilerle, oda biraz çingene odasına benzemişti ama en azından cıvıl cıvıl olmuştu ve Selma kendini daha iyi hissediyordu.

"Bazılarının giyecek bir şeyleri yokken, bütün bu savurganlığı" eleştiren patroniçeye, Zeynel, "prensesin kimseye hesap vermek zorunda olmadığını" söylüyor, kirayı yükseltir korkusuyla Selma'nm karşı koymasına aldırmadan, ona, inatla "prenses" diyordu.

"Anlamıyorsunuz, bu insanları tanırım: Onları etkilemezseniz, sizi ezmeye kalkışırlar," diye karşılık veriyordu Selma'ya.

Haklıydı. Odanın kirası artmadığı gibi, Selma'nın hiç parası olmadığını anlayan yaşlı kadın, diğer kiracılara yaptığı gibi, hayatı zorlaştırmak yerine, durum yine normale döndüğünde, "hanımefendinin kendisi için yaptığı fedakârlıkları hatırlayacağından emin olduğunu" yineleyip duruyordu. Usanan Selma, başını sallıyor, kendisine iyi bir ödül verileceğini vaat ediyor

ve "hangi fedakârlıkları yaptığını" sormamak için kendini zor tutuyordu. Belki de kendisine hakaret etmemesi, ona göre büyük fedakârlıktı...

Sahte kuponlara rağmen, yiyecek almak gittikçe zorlaşıyordu. Karaborsa dışında, hemen hiçbir şey bulunmuyordu; burada her şey vardı ama yanına bile yaklaşılmıyordu. Selma yalnız çocuk için gerekenleri alıyor, kendisi ve Zeynel yerelması ve şalgamla yetiniyorlardı. Patates bile lüks olmuştu, öyle ki gazeteler geleceğini üç ay önceden bildiriyordu. Günde 28 gram etle 50 gram sert, kara ekmek almaya hakları vardı. Şekerse, ayda bir kilo! Kahveyse çoktandır eskilerde kalmıştı. Ama gazeteler, kavrulmuş arpa ya da meşe palamuduyla nasıl "nefis" kahve yapılacağının tarifini veriyorlardı. Zeynel'in tiryakisi olduğu tütüne gelince, mısır püskülüyle yetinmesi gerekecekti.

Haremağası alışveriş işini üstlenmek istemişti; çünkü biraz yiyecek için bile bütün gün kuyrukta beklenmesi gerekiyordu. Bu işin prensesin değil kendi işi olduğunu söylüyor yoksulluk içindeyken bile başka bir döneme ait ayrıntılar üzerinde duruyordu. Çünkü Zeynel'in kendisine hava kadar gerekli bu değerlere sıkıca sarıldığını hissetmiş, ısrar etmekten vazgeçmişti. Zeynel de Selma'ya, kendisi için endişelendiğini söylememişti. Gerçi genç kadın hiçbir zaman şişman olmamıştı ama şimdi rüzgârda uçacakmış gibiydi. Sokakta defalarca rahatsızlanmış, çevresindeki insanlar, böylesine güzel giyinmiş bir hanımefendinin aç olabileceğini akıllarına bile getirmemişti. Ama Selma buna aldırış etmiyordu: Az yiye yiye, sonunda midesi alışmıştı. Asıl dayanamadığı soğuktu: 1940 yılının kışı soğuk geçiyordu. İnsan hem dışarıda hem içeride titriyordu. Yakacak kömür yoktu. Selma, havalandırmak için camları bile açamıyordu, pencere dıştan kalın bir buz tabakasıyla yapışmıştı. Bir sabah, baştankarayı kafesinde ölü buldu; kuş, soğuktan donmuştu. O ana kadar her şeye dayanmış olan Selma gözyaşlarını tutamadı. Harvey'den bir parça gitmiş gibiydi... Bunun uğursuzluk getireceğine inanmak istemiyordu ama elinde değildi: Doğu'da insan bu tür işaretlere karşı duyarlıydı...

Zeynel, bir kuş için bu kadar üzülmesini anlayamıyordu. Buna karşılık, o yaşta pek duyarlı olan küçük kız için endişe ediyordu! Selma da yatağa giyinik girmeyi, çocuğu koynuna almayı alışkanlık edinmişti. Çocuğun hastalanabileceği düşüncesi aklını başından alıyordu. Çünkü kendi yiyeceğinden keserek onu yeterince beslese bile, insanın içine işleyen bu nemli soğuğa karşı elinden ne gelirdi?

Üstelik Mers-el-Kebir, onun son kürk mantosunu elinden almıştı...

1940 Temmuz'unda, İngiliz uçakları, Almanların eline geçmesin diye Cezayir'deki Fransız donanmasının yarısını batırınca; Pétain yanlıları gibi Parislilerin büyük bir kısmı da buna çok kızmışlardı.

Madam Emilie o zamandan beri, "bu alçak İngilizlere" küfretmek için hiçbir fırsatı kaçırmıyor ve Selma'ya kızgın kızgın bakıyordu. Bu yüzden Selma, Zeynel'e, ufak tefek, renkli boncuk kolyelerle, elde yapılmış ipek bir eşarpla onun gönlünü almasını söylemişti; Badalpurlu kadınların ranilerine verdiği ve genç kadının Hindistan toprağı gibi yanında getirdiği bütün bu armağanlara, patroniçe, "benim egzotik boncuklarım" dedikçe, Selma'nın yüreği sızlıyor ama arkadaşlarının kendisini anlayacağını biliyordu.

O soğuk Ekim sabahı Selma çıkmaya hazırlanırken, lutr mantosuna sarınmıştı... Madam Emilie, onu, iltifat etmek üzere durdurmuş, sahte gülücüklerle:

"İngilizlerin bu kadar şık olduklarını bilmiyordum!" demişti.

Selma'nın uyrukluğuna ilk kez bu kadar doğrudan, bu kadar açıkça anıştırmada bulunuyordu. Selma, hiçbir şey demeden kürkünü çıkarmış, ona uzatmış ve ikiyüzlü teşekkürünü işitmemek için çabucak odasına kaçmıştı.

Şimdi sıfırın altında on beş dereceye inen havada, baharlık, ince yün mantosunu giyiyordu. Üşümemek için sokakta çok hızlı yürüyor, hatta koşuyordu ama nafile... Bir süreden beri kendisini çok güçsüz hissediyordu... Kimi zaman sağ tarafına bir ağrı saplanıyor, bu ancak birkaç saniye sürüyordu;

ama şu son haftalarda, krizler sıklaşmıştı. Zeynel'e bundan söz etmemişti: Onu daha fazla endişelendirmek neye yarardı ki? Zavallıcık zaten pek iyi değildi, zayıflamış, o eski güçlü Zeynel gitmiş, yerine gölgesi kalmıştı adeta. Selma iyi bir doktora gitmesi, gereken ilaçları alması gerektiğini biliyordu ama bu pahalıya patlardı, artık paraları kalmamış gibiydi. Sonra, biraz daha yi beslense, her şeyin yolunda gideceğinden emindi. Yemeklerde kullandığı kaçak yağ yüzünden böyle olmalıydı, karaciğeri hep hassastı.

"Önemli değildir, değil mi hayatım?" Çocuğu kucağına alıp sevgiyle sıktı. "En azından siz, demir gibi sağlıklısınız. Dünyanın en güzel, küçük kızısınız. Size bunu anneniz söylüyor ve o pek ender yalan söyler! Göreceksiniz, savaş bitince ikimiz öyle güzel günler yaşayacağız ki!" Çocuğu dizlerine oturttu ve hoplatmaya başladı; çocuk keyifle sevinç çığlıkları atıyor, soluğu tıkanan atı yavaşlayınca, bağırıyordu. "Vay, küçük hanım şimdiden kafa tutuyor demek! Haklısın canım, ben seni törpüleyip cilalamak istemem, seni modern bir genç kız yapacağım; nasılsan öyle yaşayacaksın, kendini dizginlemeyeceksin. Annenin bunu anlaması için yirmi dokuz yaşına gelmesi gerektiğini düşündükçe..."

Harvey olmasaydı, bunu anlayabilir miydi?.. Harvey...

Tanrı biliyor ya, ilk zamanlar kendisini özgür olmaya zorladığında ona çok öfkelenmişti; ona akıl danıştığında, dolu dolu yaşandıktan sonra her amacın aynı değerde olduğunu, önemli olanın ona ulaşmak değil yürümek, hatta ayağı tökezlemek olduğunu; çünkü bunun, yeniden değerlendirme yapmamızı sağladığını söylediğinde, çok kızmıştı. İdeallerin, bizi felç eden, görmemizi ve işitmemizi engelleyen şeyler olduğunu, destek olmadan ayakta durmaya cesaret edemedikleri için yalnızca aptallarla güçsüzlerin bir ideal uğruna hareket ettiklerini söylerdi. Sonra, mutluluğun şu ya da bu olaydan kaynaklanmadığını ama bizim o anı olduğu gibi yaşamayı bilmemizden ileri geldiğinden söz ederdi; çünkü olaylara neşeli ya da hüzünlü damgasını vuran yalnız bizlerdik.

"Ancak şimdi ne demek istediğini anlıyorum sanki; bunu anlayabilmek ve huzurlu olabilmek için savaş, yoksulluk, yalnızlık gerekiyormuş. Çünkü mutluyum. Hayatı hiç bu kadar sevmemiştim; korku ve yoksunluklara rağmen, dünya bana hiç bu kadar aydınlık gelmemişti!"

Oysa baştankaranın ölümünden beri, Selma'nın içine, Harvey'i bir daha göremeyeceği doğmuştu; iradelerinin dışında bir şeyler oluyordu, sonsuza kadar ayrılmışlar gibiydi. Birkaç hafta önce olsa, bu düşünce umutlarını kırardı. Bugün sakindi. Ne olursa olsun, göğüs gerebileceğinden emindi. Artık kırılgan, kendi kendini yiyen Selma değil, Harvey'in, dünyanın en güzel armağanını sunduğu bir kadındı: Ona kendini unutmasını ve sevmesini öğretmişti.

"Ah canım, hayatım!" Selma, çocuğu kollarında, radyoda çalan Strauss'un bir valsinin ahengine uyarak dönüyordu. "Hayatın ne kadar güzel olduğunu göreceksiniz! Şimdi artık bunun sırrını biliyorum. Size söz veriyorum, artık hiç mutsuz olmayacağız!"

Küçük kız, kollarını boynuna dolamış, kahkahalar atıyordu. Selma önce yavaş, sonra daha hızlı, çok daha hızlı dönüyordu; halının çiçek desenleri de birbiri ardına onlarla dönüp duruyordu.

Birden karnına hançer gibi bir ağrı saplandı, sendeledi. Boğuluyor, bağırmak istiyordu... Özellikle çocuk.. onu bırakmamalıydı... Bütün gücüyle masaya tutunmak istedi, orada yanındaydı... sendeledi... Dayanılmaz bir ateş içini parçalıyordu... Kor parçası, kül perdesi gibi... Hiçbir şey görmez olmuştu... düştüğünü hissetti... durmadan düşüyordu...

Vals, neşe içinde devam ederken çocuk, baygın annenin yanında bağırıyordu.

Zeynel onları, çok sonra, alışverişten döndüğünde bulacaktı. Selma yerde, bembeyaz kesilmiş yatıyordu, düşerken, korkudan ağlayan küçük kızını koruyabilmişti.

7

Hôtel-Dieu hastanesinde cerrah, odasında durmadan gidip geliyordu. Mucize yarattığı söylenen güçlü ellerine bakıyordu. Bu kez kurtaramamışlardı.

Oysa yarı koma halinde gelir gelmez, hemen ameliyathaneye aldırmıştı. Şiddetli karın zarı iltihabıydı. İki saatte karnı açmış, kesmiş, temizlemiş, dikmişti; çevresinde sessiz hemşirelerle çok çabalamıştı. Öyle gençti ki ne pahasına olursa olsun onu kurtarması gerekiyordu! Sonunda nazik karnı kapatıp da alnını silerken, rahat bir nefes almıştı: Ezeli rakibi onu geçemeyecekti.

Ama gece ateş yükselince, septiseminin yayıldığını anlamıştı. Onu kurtaracak tek şey, yalnızca Amerika'da üretilen,

"antibiyotik" denen şu yeni ilaçlardı. Bunlar Fransa'da henüz bulunmuyordu.

Hastalığın ilerlemesine, bu bembeyaz kesilen, şimdiden ölü rengini alan vücuda yayılmasına seyirci kalmıştı.

Şimdi her şey bitmişti. Yirmi dört saat bile sürmezdi. Enfeksiyon çok hızlı yayılmıştı; kuşkusuz zayıf düşen olan vücut buna dayanamamıştı. Profesör yumruklarını sıktı. Yirmi yıldır ameliyat yapıyordu ve yaşam savaşında yenildiği her seferde, yüreği aynı şekilde parçalanıyordu. Dahası, giden bunun gibi çok genç ve güzelliğinin doruğunda bir kadın olunca, acısına bir de bağışlanmayan başarısızlık eklenirse, daha üzülürdü.

Şimdi de dün geceden beri koridorda hareketsiz bekleyen babayla konuşması gerekiyordu. Ameliyattan çıkarken, ona gülümsemiş, "iyileşecek" demişti. Adamın buruşuk yüzü minnetle aydınlanmış, profesör ne olduğunu anlayamadan, dizlerine kapanmış, sevinçten ağlayarak ellerini öpmüştü. Onu sertçe kaldırmış, odaya birkaç dakika girmesine izin vermişti. Ameliyat edilen hasta hâlâ uyuyordu; adamın taparcasına bakışından, soğuk bir hastane odasını ısıtacak kadar sıcak ve sevgi dolu halinden etkilenmişti. Sonra da insanların, bunun gibi bir sevginin bir zerresini hissedecek olsalar, yeryüzünde hiç savaş olmayacağını düşünmeden edememişti. Babayı, sevgili kızından istemeyerek ayırmış, gidip dinlenmesini öğütlemişti. Daha sonraysa hemşirelerden, bütün gece koridorda yerde oturduğunu öğrenmişti.

Ertesi günü, odanın kapısı kapatılmıştı. İçeride, doktorlar ve hemşireler telaş içinde çalışıyorlardı. Operatör bile, ameliyatların arasında iki-üç kez gelmişti. Her seferinde adamın yalvaran bakışlarıyla karşılaşıyor, ona gülümsemeye çalışıyordu: "Elimizden geleni yapıyoruz."

Peki, şimdi ona ne diyecekti?

Konuşmasına gerek kalmadı. Zeynel biliyordu. Küçük kızı son nefesini verirken bunu anlamıştı. Bütün vücudunu bir titreme sarmış, içinden bir şey koparılıyormuş gibi olmuş, yere yığılmış, alnını oda kapısına çarpmıştı.

Bir hemşire onu oracıkta yarı baygın bulmuş, oturtmuş, ayılsın diye şakaklarını ıslatmıştı. Çünkü harekete geçip karar vermek gerekiyordu. Ceset ne olacaktı? Bunlar yabancıydı ve herhalde aile mezarlıkları yoktu. Nereye gömülecekti?

Bunlar profesörün işi değildi artık, hastane yönetimi ilgilenirdi. Ama acı çeken bu babaya acıdığı için, teselli etmek için bir şeyler söyleyecekti. Çok uzaklara dalıp gitmiş bomboş bakışları görünce, buna gerek duymamış, yaşlı adamın elini sıkıp tek söz etmeden çıkmıştı.

Zeynel, daha sonra neler olduğunu hatırlamayacaktı; yalnızca, beyazlar giymiş bir kadının, hiçbir şey anlamadığı sorular sorduğunu ve sonunda cüzdanını açarken, küçük kızının Müslüman toprağına gömülmesini istediğini hatırlayacaktı.

Öğleden sonra, yorgun bir atın çektiği cenaze arabasının geldiğini gördü; adamlar beyaz bir tabutu arabaya yüklemiş, ona izlemesini işaret etmişlerdi.

Selma'sının arkasında kaç saat yürümüştü? Sızlatıcı Ocak yağmuru elbiselerine işlediği halde, bunu fark etmiyordu. Eskiden, birlikte yaptıkları uzun gezintileri ve dünyanın öbür ucuna bile gitse, kendisiyle geleceğine söz verdiren neşeli gülüşünü hatırlıyordu.

Sonunda, çevresi yıkık duvarlarla çevrilmiş geniş bir alana geldiler. Göz alabildiğine uzanan mezar taşları, otların arasında kaybolmuş gibiydi: Burası Bobigny'deki Müslüman mezarlığıydı. Zeynel, Selma'nın dolaşmayı pek sevdiği, Boğaz'a bakan güzel mezarlıkları düşünürken, hıçkırıklarını tutamadı.

Ama sorumlu imam sabırsızlanıyordu. Geç olmuştu, duayı acele okuması gerekiyordu. Üstelik şu zavallı adamın, daha iyi bir törene verecek parası yoktu. Ölüye bir mezartaşı bile alamamıştı. Olsun, varsın! Otlar büyüyünce mezarlar karışmasın diye bir tahta parçasına adını yazıp başucuna dikerlerdi. Aileler bundan hoşlanmazdı. Ne yoksulluk!

Zeynel, iki adamın kadınlara ayrılan bölümde kazdığı çukura ve iplerle indirdikleri tabuta bakıyordu. Küçük kızını neden bu kutu içine kapamışlardı? Boğulabilirdi, kapalı kalmaya alış-

kın değildi o. İslam geleneğine göre naaş, beyaz bir kefene sarıldıktan sonra doğrudan toprağa koyulurdu. Ama Fransa'da buna hakları olmadığını söylüyorlardı.

Mezar kazıcılar işlerini bitirdiğinde, hava neredeyse kararmış, cenaze arabası çoktan gitmişti. Zeynel, binlerce mezar bulunan bu mezarlıkta, Selma'sı ile yalnızdı. Bu dövülmüş toprak önünde, yüzyıllardır büyük sultanların görkemini hatırlatan, mermerden oyulmuş azametli anıtları hatırladı. Ürperdi... Bu yoksul mezarda prensesinin yattığı kimin aklına gelirdi? Kim hatırlayacaktı?..

Taze kazılmış toprağın üstüne uzandı. Vücuduyla küçük kızının üstünü örttü, ona biraz sevgisinden, sıcaklığından vermeye çalıştı. Artık Zeynel'den başka kimsesi yoktu, onu bırakmayacaktı, sultana söz vermişti.

"Ağa!"

Selma, bahçenin derinliklerinden ona doğru koşuyor, mavi ipek elbisesi içinde öyle güzel ki... kızıl bukleleri rüzgârda uçuşuyor.

"Ağa, beni götür, Boğaz'daki havai fişekleri görmek istiyorum!"

Boynuna sarılmış, saçlarını çekiştirip duruyor.

"Haydi Ağa, çabuk ol! Öyle istiyorum!"

"Ama küçük prensesim, parktan çıkmamız yasak!"

"Oh, Ağa, demek artık Selma'nı sevmiyorsun! Yasak da ne demekmiş? Ağa, mutsuz mu olayım istiyorsun?.."

Yine direnememişti, ona hiç karşı çıkamıyordu... Elele tutuşup, mimoza ve yasemin kokuları arasında ağaçlı yoldan geçip kendilerini bekleyen altın yaldızlı beyaz kayığa ilerliyorlar.

Selma tüy gibi atlıyor, havai fişeklerin ışığı saçlarını kızıla boyuyor. Gözleri parlayarak yerine oturuyor, Zeynel'e:

"Ağa, şimdi de ikimiz çok uzun bir yolculuğa çıkıyoruz." diyor.

Omzuna dokunan bir el Zeynel'i uyandırdı. Güneş doğuyordu. Tepesinde bir adam merakla ona bakıyordu.

"Burada kalmayın, hasta olacaksınız!"

Kalkmasına, giysilerine yapışan toprağı silkelemesine yardım etti ve soğuktan titreyen Zeynel'i, mezarlık girişinde bahçe aletlerinin konulduğu küçük kulübeye götürdü. Orada ona sıcak kahve ikram etti. Adı Ali'ydi, mezarlık bekçisiydi. Zeynel'in yanına oturdu.

"Böyle işte, kardeşim. Ölen, karın mıydı?"

Zeynel dişleri takırdayarak:

"Kızımdı," diye kekeledi.

"Kızının başına bir taş dikmedin mi?.."

Zeynel başını salladı, kendini birden güçsüz hissetmişti. Üç günden beri, Selma'yı bulduğu andan beri hiçbir şey yememişti...

Ali, kararlı bir tavırla ona bir dilim ekmek kesti.

"Al, ye. Taşa gelince; yandaki mermerci arkadaşımdır, sana ucuzundan küçük bir taş verir."

Zeynel, uyuşmuş elleriyle saatini kılıfından zorla çıkardı. Ortaköy'deki debdebeden elinde yalnız bu kalmıştı, bunu yokluk günleri için saklıyordu. Oysa şimdi...

"Elimde tek bu var. Kabul eder mi?"

"Saatini sakla, sana lazım olur. Üzülme, taşı yaptırırım. Müslümanlar arasında yardımlaşmak gerek."

Zeynel'in karşı koymalarına aldırmadan çıktı. Bir süre sonra, koltuğunun altında sivri kesilmiş küçük, beyaz bir taşla döndü. Haremağasının söylediklerine uygun olarak, taşın üstüne acemi bir yazıyla şunlar yazılmıştı:

SELMA
13.4.1911-13.1.1941

Ama Zeynel'in aklını kurcalayan bir şey vardı.

"Onu İslam geleneğine göre gömmediler, bir kutuya koydular. Acaba şey?.."

Ali'nin yüzü aydınlandı: Gerçek inananları severdi. Bir koşu gidip kazma, kürek getirdi, beyaz bir çarşaf buldu. Birlikte mezara gittiler. On beş dakikada, yeni kazılmış toprağı attılar, tabutu çıkarıp çivilerini söktüler.

Zeynel tabutun kapağını açacağı sırada, Ali geriye çekilerek:

"Peki, seni bırakayım," dedi, "toprak atmak için çağırırsın."

Zeynel yavaşça tabutun kapağını kaldırdı. Onu şeyden... beri ilk kez görüyordu. Uzun, beyaz geceliğiyle ne kadar güzeldi! Kızıl bukleleri omuzlarına dökülmüş, genç bir kız gibi görünüyordu... Titreyerek eğildi ve yanağına pek sevecen bir öpücük kondurdu.

Kalktığında, gözleri kuruydu. Heyecanı birden yok olmuştu. Yatan bu buz gibi beden ona yabancıydı. Küçük kızı artık orada değildi... Gülücükleri, şımarıklıkları, heyecanı eliaçıklığı ve her yaptığıyla Selma olan kızı çekip gitmiş, kaçıvermişti...

Bedeni beyaz çarşafa yavaşça sardı ve büyük bir özenle, incitmemeye çalışarak toprak çukura indirdi. Selma'nın koklamayı pek sevdiği bu toprak, şimdi onun güzelliğini kollarına alıyordu. Kolları, dudakları, göğüsleri, güzel vücudu toprakta eriyecek, sonra binlerce çiçekte, meyvede açılacaktı.

Zeynel, sanki Selma arkasında durmuş, gülümseyerek onu seyrediyormuş gibi bir duyguya kapıldı. Onun istediği de buydu. Kısa süre sonra onun yanma gidecekti; yeniden küçük kızı ve sultanıyla, Boğaziçi'ni andıran bir ırmağın berrak dalgalarıyla yıkanan, Ortaköy'dekine benzer bir sarayda, sonsuza kadar üçü birlikte olacaklardı...

Birden soluğu kesildi, gözleri dehşetle açıldı.

Çocuk!.. Çocuğu unutmuştu! Üç günden beri yapayalnızdı, onu besleyecek, kendisiyle ilgilenecek kimsesi yoktu... ölmüştü belki de...

"Allah'ım, onu koru, Allah'ım!"

Otele nasıl geldiğini bilmiyordu. Galiba Ali, Paris'e dönen bir cenaze arabasını durdurmuş, onu tabut yerine oturtmuştu. Sonra yaşlı bir deli gibi, acıması için Tanrı'ya yalvararak koşmuştu.

Odaya girdiğinde, küçük kız sapsarı kesilmiş, yatakta yatıyordu. Gözleri kapalıydı. Başı geriye kaykılmıştı, ağzı açıktı ve güçlükle soluk alıyordu.

Öyle bir çığlık atmıştı ki komşulardan biri koşmuş, çocuğu kımıldatmamasını, yalnız başını kaldırarak biraz su içirmesini söylemişti. Ama küçük kız her şeyi kusuyordu...

Bunun üzerine Zeynel onu kucaklamıştı; çocuk buz gibiydi. Bir örtüye sarıp merdivenleri koşarak inmiş, Madam Emilie'nin önünden geçerken kadın yolunu kesmeye kalkışmıştı.

"Hey, bana iki haftalık kira borcunuz var!"

Koşarak Martyrs Sokağı'ndan inmişti, ayakta duramıyordu. Yol üstünde birçok sağlık merkezi bulmuş, zili çalmış, kimse kapıyı açmamıştı. Günlerden pazardı. Sonunda umutsuzluk içinde bir polis memuruna başvurmuş, o da yabancılara her gün açık olan İsviçre Konsolosluğu'nu göstermişti.

Haremağası, Grenelle Sokağı'na kadar kendini sürüklemişti, yüreği duracak gibiydi. Dayanmalıydı, Selma'nın çocuğunu kurtarmadan önce ölmeye hakkı yoktu.

Konsolosluğa girip de tombul yanaklı, sarışın bir sekreter ne istediğini sorduğunda, çocuğu kollarına bırakıp oracıkta yığılıvermişti, tek söz edecek hali yoktu.

O gün öğleden sonra, konsolosun eşi Madam Naville, Kızıl Haç'a yardım amacıyla yakında yapılacak satışlar için adres listesini almak üzere uğramıştı. Çocuğu görür görmez telefona sarılarak kendi özel doktorunu çağırmıştı. Sonra yaşlı Müslüman'a bir bardak votka içirmişti. Zeynel neredeyse boğulacaktı, tükürmek istemiş ama kadın güvence vermişti:

"Alkol değil, ilaç."

Zeynel hemen kendine gelmiş ve bu iyi yürekli kadına bütün öyküyü anlatmıştı: Prensesi ölünce, küçük kız otel odasında üç gün aç kalmıştı. Birkaç dakika sonra doktor gelmişti.

Çocuğun durumunu görünce:

"Tam zamanında!" diye homurdandı.

Çantasından uzun bir şırınga çıkararak ona serum verdi, sonra yavaşça muayene etti.

"Çok zayıf. Ciğerler etkilenmiş... Galiba günlerdir hiçbir şey yememiş."

Bir inilti üzerine başını çevirdi, iskemleye yığılmış yaşlı adama acıyarak baktı.

"Endişelenmeyin dostum, onu kurtaracağız. Ama iyi bakım ister."

Sonra Madam Neville'e döndü:

"Sosyal yardım, savaş yetimleriyle tamamen dolu... Bu çocuğun yanında, birinin sürekli kalması gerek, yoksa korkarım ki..."

Konsolosun eşi sözünü kesti:

"Onu iyileşinceye kadar evime alırım, doktor. Bu çocuğu bana Tanrı gönderdi, onu ölsün diye bırakamam."

Zeynel, haftalarca çocuğu her gün görmeye geldi. İsviçre Konsolosluğu'ndaki, işgal altındaki Paris'in küçük adacığındaki bakım ve sağlıklı beslenme sayesinde, çocuk kısa sürede iyileşti. Şimdi tombul bir çocuktu; haremağasım, "Zezel" diyerek neşeli çığlıklarla karşılıyordu.

Zeynel, konsolosun eşine, raca ve Amerikalı bölümünü atlayarak, her şeyi anlattı. Karşılık vermediği için racanın o mektubu almadığını umuyordu. Savaş bitince, çocuğu geri alabilirdi. Şimdi Selma yaşamadığına göre, tek çözüm buydu... Küçük prenses zenanada büyüyecek, evlenecek, ora kadınları gibi rahat, tasasız yaşam sürdürecekti.

Ölürken Selma da bunu söylemek istememiş miydi?.. Haremağası hastaneden çıkarken, arkasından koşan hemşireyi hatırladı.

"Bayım, bekleyin! Tam şeyken... yani biraz önce... kızınızın yanındaydım. Elime yapıştı ve şöyle dedi: "Bağışla, Emir... çocuk... yalan söyledim..." Son sözleri bu oldu."

Zeynel ürperdi. Öleceğini anladığı zaman, genç kadının, çocuğunu babasız bıraktığı için duyduğu endişeyi düşündü... Kızı özgür olsun diye elinden geleni yapan Selma, öleceğini ve o zaman kızının yalnız kalacağını bir an bile aklına getirmemişti.

...Güzel prensesim, zavallı yavrucuğum... Zeynel kendini çok yorgun hissetti. Çocuk, odanın diğer köşesinde bebekleriyle oynuyordu. Artık güven içindeydi, kendisine ihtiyacı yok-

tu. İyi kötü, elinden geleni yapmıştı. Şimdi artık gidip dinlenmek istiyordu.

Rahatsız etmemek için çocuğu yavaşça alnından öptü, ağır adımlarla çıktı.

Onu bir daha gören olmadı.

SONSÖZ

Annemin hikâyesi böyle bitiyor.

Ölümünden az sonra, İsviçre Konsolosluğu'na bir ziyaretç geldi. Bu, Selma'nm kuzeni Orhan'dı. Kartvizitinin üzerind yalnızca şunları yazmıştı: "Merhum Sultan tarafından."

Diplomatik yolla haberdar edilen raca, bir kızı olduğun öğrendi. İngiliz kolonisi Hindistan'la işgal altındaki Fransa ara sında iletişim kesildiğinden, kızını Badalpur'a getirtemedi. Ar cak savaştan çok sonra buluşabildiler. Ama bu, başka bir öy kü.

Zeynel'den bir daha haber alınamadı. Üzüntüden, yoksu luktan ölmüş müydü, yoksa yabancılar arasında bir yaban olarak, kurşun damgalı bir vagonla mı götürülmüştü?

Harvey ise unutmamıştı. Ama Selma'nın mektuplarından, ancak karısı öldükten sonra haberi olmuştu: Kadın onları üç yıl ondan gizlemişti.

Fransa özgürlüğüne kavuşur kavuşmaz, Paris'e koşmuştu. Selma'nın öldüğünü öğrenince, çocukla ilgilenmek istemiş ama zor formalitelere başladığı sırada, kalp krizinden ölmüştü.

Sonraları, çok sonraları, annemi tanımak istedim. Onu tanıyanları sorgulayarak, tarih kitaplarını, o dönemin gazetelerini, ailenin dağılmış arşivlerini karıştırarak, onun yaşamış olduğu yerlerde dolaşarak, hayatının çeşitli kesimlerini canlandırmaya, onun yaşadıklarını yeniden yaşamaya çalıştım

Sonunda, ona daha fazla yaklaşmak, onu yeniden bulabilmek için içgüdüme ve düş gücüme güvendim.

Üç kıtayı zangır zangır titreten büyük bir imparatorluğun çöküşüne tanık olduğu sıralarda Selma Sultan henüz yedi yaşındaydı. İstanbul'da Çırağan Sarayı'nda dünyaya gelmesiyle başlayan hayat çizgisi zaten gerçek bir masal olarak yazılmıştı. Üstelik masal olamayacak kadar gerçek, gerçek olamayacak kadar masalsıydı bu hayat.

İmparatorluk ailesi, saltanatın sona ermesiyle birlikte sürgüne gönderilip Lübnan'a yerleşmişti. Hem ülkesini hem de babasını yitiren Selma, orada "yamalı çoraplı prenses" oldu, hayatının ilk aşkını tattı ve ömründe hiç görmediği bir Hint racasıyla evlenmeyi kabul etti. Hindistan'da mihracelerin şatafatlı hayatını, Britanya İmparatorluğu'nun son günlerini ve Gandi'nin başlattığı bağımsızlık savaşlarını yaşadı.

Ancak Lübnan'da olduğu gibi orada da "yabancı" kaldı. Sevmek istediği halk tarafından dışlanınca Paris'e kaçmaktan başka çare bulamadı. Sonunda gerçek aşkı orada buldu, ancak savaş yüzünden sevdiğinden ayrılmak zorunda kaldı. Bir kız çocuğu dünyaya getirdikten sonra, yirmi dokuz yaşındayken, yoksulluktan öldü.

Selma Sultan'ın kızı olan elinizdeki romanın yazarı Kenize Murad, Osmanlı sarayını ilk kez sarayın içinden, Fransız mandası Lübnan'dan, feodal Hindistan'dan bakarak gözlerinizin önüne seriyor bu romanda. **Saraydan Sürgüne**, büyük bir aşkı anlatan, ender bulunabilecek romanlardan...